ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
1er NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11051 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.051

ՄԱՏԸ ՎԷՐՔԻՆ ՎՐԱՅ

Դպրոցական տարեմուտին առիթով, կրթական հարցերու քննութիւնը դեռ կը շարունակուի մեր մամուլին մէջ եւ կը թուի, թէ օրակարգի անցած բոլոր կէտերը չեն սպառած տակաւին :

Ու միտք յոդնեցնելու եւ մեզի սպառելու արժանի կէտերէն գլխաւորները մեր կրթական ֆոնտերն են անկասկած, որոնք կոչուած են նախախնամական դեր կատարելու մեր իրականութեան մէջ : Ամէն տարի, բժշկական, մեքենագիտական կամ ճարտարապետական բաժանմունք ու մասնոյներ կ'օգտուին մեր ֆոնտերէն, դիւրակեցութեան պայմառ հեռանկարներ բանալով իւրաքանչիւրին առջեւ : Հազարաւոր մալարաններու մթնոլորտին մէջ ապրուելը արուեստին տիրացածները, անշուշտ, որքան մեծ թիւ մը ներկայացնեն նոյնիսկ քանակը, հեռանալով ազգային չրջանակներէն եւ անուցանելով իրենց մեծամտութիւնը այլոց կալուածներուն մէջ : Մասի վրայ կը համրուին կրթական ֆոնտերու օժանդակութեամբ վկայականի ու ասպարէզի տիրացած այն անձերը, որոնք իրենց առածին փոխարէն բան մը տալու փութկոտութիւն ցոյց կուտան :

Պէյրութի «Զարթօնք» օրաթերթը, անդրադառնալով այս հարցին՝ մասը վէր քին վրայ դնելով, դեռ անցեալ չաբաթ դառնօրէն կը հաստատէր .

« Անհերքելի իրողութիւն է այսօր, որ թէ' Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու թեան եւ թէ Հ. Բ. Ը. Միութեան համալսարանական կրթաթոշակներէն օգտուող երկսեռ ուսանողներու մեծ մասը եսա պաշտ անհատներ դարձած են, անտարբեր են մեր ժողովուրդի կարիքներուն հան դէպ, չեն աշխատիր մեր միութիւններէն կամ ակումբներէն ներս, ճիգ չեն ըներ ուրիշներուն օգտակար ըլլալու ,այլ հետամուտ են անձնական յաջողութիւններու եւ հաճոյքներու առաւելաբար : Մեծ դժբախտութիւն է այս մէկը՝ որուն լայնօրէն պէտք է անդրադառնալ ուրիչ առթիւ, եւ պէտք է փնտռել դարմանը անպայման » :

Նմանապէս ուրիշ թերթ մը, Պոսթընի «Պայքար»ը, այս Սեպտեմբերին նոյն մտահոգութիւնը կը յայտնէր, երեթէ տասնեակ.

« Այսքան երկար փորձառութիւն եւ այնքան հարուստ վիճակագրութիւններ ապահովելէ ետք՝ թոշակառու կազմակերպութիւնները տակաւին կը չարունակեն նոյն ընթացքով թոշակ յատկացնել եւ չունենալ, թէ ազգին համար մտաւորականներ ու մշակներ մարդիկ կը պատրաստեն, քան պիտանալով թոշակառու սահերուն մեծամասնութիւնն է, որ կը խուսափի ազգային ծառայութենէն եւ նոյնիսկ ... ազգէն » :

Անշուշտ , ոչ ոք պիտի մոռնայ, որ կրթական մեր ֆոնտերը դադրին ազատ ասպարէզներ ընտրող ուսանողներուն թոշակ յատկացնելէ , բայց ամենայն սրտով կարելի է առաջարկել , որ պատասխանատուները ներկայացուած թիւերով չբաւարարուին միայն, տարբեր քննութիւններ ընելով ներկայացող թեկնածուին ուրջ, առուղեն անոր խմորը, հացէն վեր դասուած սրբութիւններուն մասին ու նման ճանաչումը, ապրումը, գոհաբերութեան ընդունակութիւնը եւ ապա՛ միայն յառաջ քշեն զայն :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱ

ԶԵԼՖԸՆԹ ՈՒՐԻՇ ԲԱՆ ԱԼ ԸՍԱԾ Է

« Զելֆընթ » հարցը կը չարունակէ ապրուիլ հանել Անգլիոյ մէջ եւ այլուր : Երկար ատեն էինք թէ Տէյլի Միրըր տաքա նդիպ հանդիսացած էր Լորտ Զելֆընթի կարգ մը յայտարարութեանց ըստ որոնց Անգլիա կրնայ վրէժ լուծել եթէ Հասարակաց Շուկայէն իր մուտքը մերժուի :

Վարչապետ Ուիլսըն արդէն իսկ պատրաստած է մտքերը հանդարտեցնելու եւ չատ յստակ յայտարարութիւն մը պիտի ընէ այդ առընչութեամբ : Ուիլսըն պիտի հաստատէ թէ Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ բանակցութիւնները վարողը յայտնած ըլլայ թէ Անգլիա « կը քաշուի Ատլանտեան Ուխտէն » կամ « կը ճանչնայ արեւելեան Գերմանիան» եթէ Դաշնակցային Գերմանիոյ վարչապետը իր կրաւորական դիր քով տը Կոլի նկատմամբ, ձգէ որ «Ֆրանսական վեթօ մը » գործադրուի :

Քաղաքական չրջանակներու համաձայն սակայն Ուիլսընի դործը չատ դիւրին չէ , վասնզի կը կարծուի թէ Լորտ Զելֆընթի յայտարարութիւնները կրնան փորձ մը ըլլալ, Եւրոպայի մտքերը չօչափելու համար :

Փարի – Մաչ տեսակցութիւն մը կը հրաւարակէ Լորտ Զելֆընթէն, ուր Բրիտանացին ըսած է «Որեւէ ուրիչ ելք չենք խորհած , այն պարագային երբ Անգլիա դուրս մնայ Հասարակաց Շուկայէն , վասնզի չենք կրնար հաւատալ որ տարուած բանակցութիւնը կրնայ ձախողիլ : Անշուշտ եթէ ստիպուինք , ելք մը կը փնտռենք Եօթներու Եւրոպային եւ Հասարակապետութեան մօտ» :

Փարի – Մաչի աշխատակիցը կը ճշդէ թէ այս տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է Հոկտեմբեր 27ին, ժամը 12·45 Լօզան – Պրիւտէլ օդանաւին մէջ, այլ խօսքով Լորտին վերադրուած նախորդ «յայտնութիւններէն » ետք :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ծանօթ սինէասթ Թիւլիէն Տիւվիվիէ մեռաւ առջի դիշեր , կառքի արկածի մը հետեւանքով :

ՀՌՈՄԷՆ կը հաղորդեն թէ խումբ մը խորհրդականներ կը բողոքեն այն արտայայտութիւններուն դէմ որոնք տը Կոլին վերագրուած են ժան – Ռեմոն Թուրնուի դիրքին մէջ «Լա Թրաժետի տիւ Փեն – բալ : Ըստ այդ հաւատրին, նախագահ տը Կոլ հետեւեալ կարծիքները յայտնած է Իտալիոյ մասին .— «Խեղճ երկիր մըն է խեղճ վարչակարգ մը տակ : Իտալիան դոյութիւն չունի : Շատոնց է կառավարութիւն չունի, յեղյեղուկ է եւ ոչ ոք կը խօսի իր անունով » : Իտալիոյ ընկերվարական ժերակուտական կառավարչի դրաւոր հարցում մը յանձնած է վարչապետին եւ Արտաքին նախարար՝ Ֆանֆանիի հասկնալու համար որ օմիք չունի՞ն դիմում կատարելու Ֆրանսական կառավարութեան, հաստատելու համար Զօրտը կոլի վերագրուած կարծիքներուն ուղղակիութիւնը » : Փաստորէն համալսարանին իրաւաբանութեան մէկ փրոֆէսօրն ալ, որ նաեւ Տէմօ – Քրիսթիանի երեսփոխան է կ'ուզէ դիտնալ թէ «նման ոճով յայտարարութիւնները պատժական օրէնքի տակ չե՞ն իյնար » :

ԼՍ. ՓԱՋԷՆ հասած լուրերու համաձայն, ընդհ. դատախազը երեսուն տարի բանտարկութիւն ուղած է Ռեժիս Տըպրէյի դէմ :

ՏԻԹՐՕՑԹի մէջ, 49 օր գործադուլէ ետք, Փորտի բանուորները վերսկսան աշխատիլ :

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ Միութիւնը նոր յաջողութիւն մը արձանագրեց անջրպետի նըւաճումներու մէջ : Առջի օր առաջին անդամ չընակուած երկու այերանաւեր իրարու հանդիպեցան , առիմած կառարեցին, ապա բաժնուեցան , իւրաքանչիւրը առանձին չարունակելու համար հետագործական իր պաչտօնը :

ՆՈՊԵԼԵԱՆ Խաղաղութիւն մրցանակ պիտի չտրուի, այս տարի : Բնապիտութեան մրցանակը տրուեցաւ ամերիկացի Հանս Պլիքի, քիմիագիտութեան մրցանակը Ֆրանսացի Ալֆրետ Քաստլերի եւ բրիտանացի Նորիշի եւ Ճորճ Փորթըրի միջեւ :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի կառավարութեան անդամ չորս քաղաքային նախարարներ իրենց հրաժարականը տուած են :

Աթէնքի մէջ ձերբակալուած է Անդրէաս Փափանտրէուի փաստաբանը : Միւս կողմէ չատ կը խօսուի այն դատավարութեան մասին որ պիտի բացուի Նոյեմբեր 15ին : Ամբաստանեալներու մէջ են թէոտորաքիս (Զօրպայի հեղինակը) եւ 32 հոգի : Երեսփոխան – երաժիշտը կրնայ մահուան դատապարտուիլ :

ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ կիսուն գործադուլի զանազան չարժումներ ծայր պիտի տան :

ՀԱՅԻ տպագնապ պիտի չըլլայ :



ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆ

Բայց կուգայ անողոք վայրկեանը ու սիրտ մը կը լռէ : Ցողնած սիրտը անոր՝ որ միչտ կեանքին ու արուեստին տուած է ու մաչած :

Եթէ հաչտուինք մահուան հետ, եթէ ժամանակը հաչտեցնէ մեզ մահուան հետ, երբեք չենք հաչտուիր բացակայութեան հետ :

Ու պիտի չհաչտուինք քու բացակայութեանդ հետ, սիրելի Գոհարիկ :

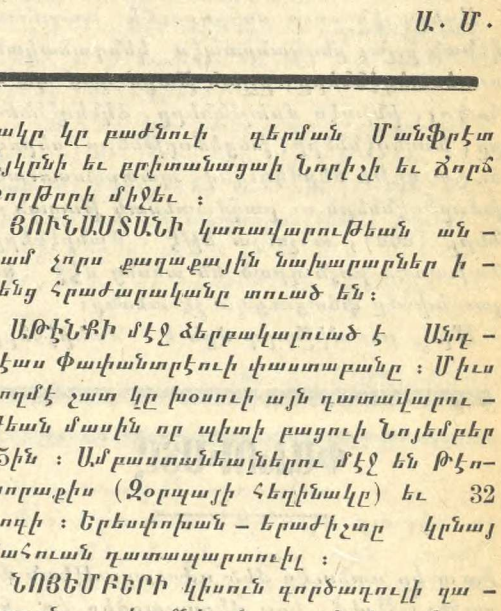
Լաւ է որ, լուռ, պահենք մեր վիչտը ու թողունք որ վերջին անդամ մը լսես Հայկական Շարականը, տխուր, ինչպէս խօսքերը՝ մեր սրտին :

Ա. Մ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլէն կը հեռաձայնեն. — Դաչնակցութեան Օրը տեղի ունեցաւ Կիրակի առաւօտ, Վարիէթէի մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան : Կը նախագահէր Ընկ. Տիգրան Թադոյեան : Խօսք առին ընկերներ Թիւրայր Մխրիճեան եւ կարօ Ճոլաէկեան : Խօսեցաւ նաեւ կասթոն Տէֆէրի ներկայացուցիչը Էմիլ Լօ : Նոր Սերունդի կողմէ ուղերձ մը կարդաց Լեւոն Տէրտէրեան : Ներկայ էին ծերակուտական Իրմա Ռափուցի, երեսփոխան Է. Լեսիա, Զինի, թաթաքեատական խորհրդատու, ինչպէս նաեւ այլ անձնաւորութիւններ :

ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ տօնին առթիւ, « Ցառաջ » լոյս չի տեսներ վաղը՝ Հինգշաբթի : Մեր յաջորդ թիւը՝ Ուրբաթ, Նոյեմբեր 3 :



ՍՆՆԴԱԿԱՆ ԹՈՒՆԱԻՈՐՈՒՄՆԵՐ

Ա.

Ֆրանսական մամուլը յաճախ արձա-
գանգը կ'ընդլայ մանուկներու եւ չափա-
հասներու սննդական ծանր եւ երբեմն մա-
հացու թունաւորումին :

Քանի մը շաբաթ առաջ պատառական
դպրոցի մը աշակերտներէն մօտ ութսունը
թունաւորուած էին, դպրոցի ճաշարանին
մէջ ձիու հում մխով պատրաստուած ճաշ
մը ուտելէ յետոյ : Թունաւորուածներէն
մէկը մեռաւ :

Երկու շաբաթ եաք Ռիբէթիլի մասզործէ
մը ուտելէ եաքը : Թունաւորուածներէն
ներու հիւանդանալուն պատճառ եղաւ :

Իսկ հազիւ տասը օր առաջ Վիթրիի ար-
հեստագիտական դպրոցին քանի մը հա-
դար աշակերտներէն մօտ երկու հարիւ-
րը «անհանգստութիւններ» ունեցան, ո-
րոնցմէ տասը հոգի՝ լուրջ թունաւորումի
մը ախտանիշերով : Այս պարագային ա-
շակերտները խառնակ ճաշ մը ըրեր էին
(պահածոյ ազգեր, թացանով մսեղէն մը,
պաղպաղակ եւ խնճորի ջուր՝ իրրեւ խը-
միչք) :

Հաւաքական սննդական թունաւորում-
ներ յաճախ կը պատահին, դլխաւորաբար
ճաշարիններու մէջ մատուցուած կերա-
կուրներով, որոնց ապականումը, եթէ
յառաջացած չէ, կրնայ աննկատ մնալ :
Նոյնը կրնայ պատահիլ ռօնամխրութիւն-
ներու ընկերացող կերուխումին, մինչ-
նոյն պատճառներով : Իսկ անհատական
թունաւորումներու հաշիւը միայն բը-
ժիշկները կրնան դիանալ :

Իրականին մէջ, ինչ որ սննդական թու-
նաւորում կը կոչենք, էապէս արդիւնք է
ուտեստեղէններու հետ կպլուած կարդ մը
մանրէներու, դլխաւորաբար սալմոնելլա
խումբէն, որոնք կը պատճառեն աղիքա-
յին սուր բորբոքում, որ կ'արտայայ-
տուի փորի սաստիկ խիթերով, դարչա-
հոտ փորհարութեամբ եւ յաճախ փսխու-
քով եւ ջերմութեամբ : Այս թունաւո-
րումները ընդհանրապէս կը պատահին ա-
մառը, տաք օդերուն, բայց նաեւ ուրիշ ե-
դանակներու մէջ, երբ օդը մեղմ է կամ
խոռվ :

Աղիքային սուր բորբոքումի պատճառ
կրնան ըլլալ ընդհանրապէս կենդանական
ուտեստեղէնները, ըլլան թարմ կամ պա-
հածոյ, ինչպէս մսեղէնները, ձկնեղէննե-
րը, խոզեղէնները, խեցեմորթները, սերով
եւ հաւկիթի ճերմկուցով պատրաստուած
խմորեղէններն ու բաղմատեսակ թացան-
ները (սոս), անշուշտ եթէ մանրէները
նախապէս բոյն դրած են անոնց մէջ եւ
լաւ եփ մը փճացուցած չէ անոնք :

Միսը լաւ միջնորդ մըն է մանրէները
մարդոց փոխանցելու համար, երբ հում
կամ կիսեփ կ'ուտուի, ինչ որ չատերու
համար սովորութիւն մը դարձած է : Ո-
մանք կատարեալ վայելք մը կը զդան ճա-
շակելով հում կամ հազիւ կրակ տեսած
եւ տակաւին արիւնոտ միսը : Ուրիշներ
աւելի դիւրամարս եւ իւրացնելի, հետե-
ւարար աւելի օդտակար կը նկատեն զայն,
քան չատ եփած կամ այլազան ձեւերով
պատրաստուած մսեղէնները : Ինչ որ մա-
սամբ հիմնաւոր է : Այս հիման վրայ է որ
ժամանակին թոքախտաւորներուն եւ ա-
նարիւն նկատուած հիւանդներուն առատ
հում միս կը թխէին, նախընտրութիւն
տալով ձիու մսին, որպէս աւելի դօրաւոր
քան եղի միսը :

Սխալ է այս կարծիքը : Թէ ձիուն եւ
թէ եղի միսը սննդական նոյն արժէքը ու-
նին եւ կրնան նոյնքան ախտածին ըլլալ :
Այսուհանդերձ ձիու միսը աւելի վտան-
գաւոր է, որովհետեւ եղի միսէն աւելի
անոյշ ըլլալով, կը նպաստաւորէ մանրէ-
ներուն աւելի արագ բազմացումը :

Բայց ձիու միսը առաւելութիւններ ու-
նի : Նախ որ թոքախտի մանրէ չի պա-
րունակեր : Երկրորդ՝ երիզորդի թրթուրը
(թէնիա – շէրիտ) չափիր անոր մէջ : Այն-
պէս որ երբեք չի կրնար երիզորդ փո-
խանցել : Մինչդեռ եղի միսը, ոչ միայն
կրնայ թոքախտի մանրէ փոխանցել, ինչ
որ հաղուագէպ է ձեռք առնուած առող-
ջապահական խիստ միջոցներուն հետե-
ւանքով, այլեւ յաճախ իրրեւ ապատան
կամ միջնորդ կը ծառայէ երիզորդի թըր-
թուրին, որ հում մսին հետ մարդուն մէջ
մտնելով, աղիքներուն մէջ կը զարդա-
նայ եւ ժամանակ մը եաքը քանի մը մեթր
երկարութեամբ անհաճոյ որդ մը կը
դառնայ :

Վարակումի տեսակէտէն մտանուրա-
բար վտանգաւոր է ձիու եւ եղի յօշածը
(հաշի), զոր սիրողները հում կամ կիսեփ
կ'ուտեն : Յօշոցը չատ մանր կտորիկներու
վերածելով միսին կտորը, ամէն կողմ կը
տարածէ անոր վրայ դտնուղ ախտածին
մանրէները եւ անոնց աճումը դիւրացնող
նպաստաւոր պայմաններ կը ստեղծէ :
Այնպէս որ յօշուած միսը, երբ քիչ մը եր-
կար մնայ բայ օդին, չատ աւելի արագ
կ'ապականի մանրէներու աղեցութեան
տակ, քան միսի ամբողջական կտոր մը,
մանաւանդ երբ մսագործի յօշոցէն կ'անց-
նի, որուն մէջ միչտ մսի կտորաւանքներ
կը մնան եւ հեղհեղուկ կ'ապականին ու
կ'ապականեն յօշումի ենթարկուած միսե-
րը :

Եփած միսը եւս կրնայ մանրէներով
վարակուիլ եւ աղիքային սուր բորբոքում
պատճառել, երբ, պաղելէ եաք, քիչ-
չատ երկար առեն բացօթեայ կը մնայ,
մանաւանդ երբ օդը տաք է կամ փոթոր-
կոտ :

Միսին չափ ախտածին եւ վտանգաւոր
կրնան ըլլալ զարնուած եւ փրփրած սե-
րով, նաեւ հաւկիթի հում ճերմկուցով

ՄԱԼՐՕ
ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ

Եւրոպա թիւ մէկ ճայնասփիւռի կայա-
նը ընտրած է 12 երիտասարդներու, «քը-
առնէն վար», հարցումները, որու կը պա-
տասխանէ դրադէտ ու մշակութային հար-
ցերու նախարար՝ Անդրէ Մալրօ :

Մարդը սերունդ մը ոդեւորած էր, երբ
դեռ նախարար չէր ու այսօր կրկին դրա-
դէտն է, որ հետաքրքրութիւն կը ստեղծէ
իր «Հակա – Յուշերուն» հրատարակման
առթիւ . —

« Վիքթոր Հիւկոյի նման չատ տարիքոտ
մարդու մը փառքը չունի նահապետի մը
ընծայուած յարդանքին բնոյթը, առիկա
բնաւ դոյութիւն չունի Ֆրանսայի մէջ,
վասնդի անհաւատալի է թիւը այն չատ
տարիքոտ մարդոց, զորս ամէն մարդ կո-
չի տեղ կը դնէ » :

Այս տեսակ ճչմարտութիւններ, կ'ըսէ
Մալրօ ու կարդ մը ուրիշներ հետեւեալ
հարցերու չուրջ :

Երիտասարդութեան ձայնը մտիկ ընող
չկա՞յ .— « Ընդհակառակն կարծեմ ոչ
մէկ տաեն այնքան մտիկ ըրած էին երի-
տասարդութիւնը : Եթէ ըսուէր Քորնէյին
թէ ինչ որ կարեւոր էր Սիտին համար ,
ուսանողներուն կարծիքն էր, մեր քթին
կը խնդար » :

Ընկերվարութի՞ւնը .— « Ընկերվարու-
թիւնը այլեւս պայքարի միջոց մը չէ :
Ռուսական յեղափոխութիւնը ԺԹ. դարու
վերջին յեղափոխութիւնն է : Ի՞նչ կը նը-
չանակէ պատնէշներու յեղափոխութիւն :
Ի՞նչ են պատնէշները : Պատնէշներ կը
բարձրացուին, որպէսզի ձիերը չանցնին :
Պատնէշները ճերմկուցով բարձրացուած
էին պատնէշներ որ ժամ մը տեւեցին : Հրա-
սայլերը բերած էին » :

Ի՞նչ նմանութիւն տը կուլի, Նեհրուի եւ
Մաօ Ցէ Թունկի միջեւ . — «Միայն մէկ,
այլ չատ կարեւոր հատարակաց կէտ մը :
Նախադահ տը Կոլլի յուշերը մղձաւանջի մը
մատնուած մէկու մը յուշերն են : Երեքն
ալ նոյն դիրքը կը բռնեն աշխարհի ամ-
բողջ համայնապատկերը կեդրոնացնելով
կենսական տուեալի մը վրայ , ուրկէ
մեկնելով է որ կը դործեն » :

Չինաստան եւ Ռուսաստան . — « Ի՞նչ
վէճ որ դոյութիւն ունէր դրամատիրու-
թեան եւ համայնավարութեան միջեւ ,
այսուհանդերձ պիտի դրուի երկու իրակա-
նութեանց — Չինաստան եւ Ռուսաստանի
— միջեւ, այսինքն երկու համայնավա-
րութեանց : Այդ ժամանակամիջոցին, հա-
մայնավարութեան մէկ մասը դրամատէր
պիտի դառնայ, իսկ դրամատիրութիւնն
ալ ճնշիչ կերպով ընկերվարական դառնա-
լու ճամբուն մէջ է » :

Եւրոպա .— «Բնաւ չեմ հաւատար եւ-
րոպական ներկայ դործերուն : Եւրոպան
կերտել չատ դժուար է , ինչ որ տեսանք
վերջին քսան տարիներուն, այդ դժուա-
րութիւնն իսկ է : Եւրոպան վերականդնել
միակ կարեւոր բան է, զոր կարելի է ընել
մեր ժամանակաշրջանին : Բայց այդ չի
նչանակեր իրարու քով բերել մարդիկ ,
որոնք կը յաւակնին ներկայանալ իրրեւ
պատասխանատու կամ ընտրեալ , Սթրազպուր-
կի մէջ կամ այլուր :

Արուեստագէտը պէ՞տք է որ քաղաք-
կանիօրէն ազատ ըլլայ .— Արուեստագէտը
չատաղ չի դիտեր թէ ի՞նչ անունդի պէտք
ունի : Երբ իրեն տրուած յոյդեր կ'ար-
թընդնէ իր մէջ, միչտ ձգտում ունի հա-
ւատալու թէ ուրիշ բան է : Բայց խնա-
տութիւնը չէ որ հանճար կը ստեղծէ

պատրաստուած կարդ մը խմորեղէններ
(էֆլէր, բրլիժիէօզ, շու ա լա ֆրէմ եւն.),
պաղպաղակները եւ այլազան թացաններ :
Երբ երկար առեն կը մնան ծաղարարներ-
ու եւ հացադործներուն դուցափեղկերուն
մէջ կամ խոհանոցներուն մէկ անկիւնը ,
լաւագոյն միջավայրը կը կազմեն մանրէ-
ներու աճման համար , մանաւանդ երբ օ-
դը եւս նպաստաւոր է : Հարսանիքներու ,
առաջին հաղորդութեան եւ այլ ռօնակա-
տարութեանց առթիւ սարքուած ճաշկե-
րոյթներու վերջաւորութեան հրամցուած
էքէմով խմորեղէնները, չատ պատճառ
եղած են քանի մը տասնեակ հրաւիրեալ-
ներու թունաւորումին եւ երբեմն իսկ ա-
նոնց մէկ քանիին մահուան :

Խոզեղէններու պատճառած թունաւոր-
ման պարագաները բաղդատաբար նուազ
չատախաղէպ են : Վտանգաւոր են, ի մէջ
այլոց , չոր երշիկը (սոսիսոն սէք) եւ
եւրոպական ժամպոնը , եթէ երկար մնա-

ցած է խոնաւ եւ զաղջ միջավայրի մը
մէջ : Արեւելեան ապուխտով թունաւոր-
ման պարագայի չեմ հանդիպած : Զայն
պատող համեմներու խառը հականեխական
աղդեցութիւն ունի եւ անեղծ կը պահէ
զայն, եթէ լաւ պատրաստուած եւ չոր-
ցուած է :

Խեցեմորթները եւս, որոնք դրեթէ միչտ
հում կ'ուտուին, կրնան վարակուիլ եւ
թունաւորումներ պատճառել : Անցեալին
մէջ ոստրէները ժանտատենդի համաճա-
րակներու տեղի կուտային, երբ անոնց
բուծարանները ծով թափող կոյդուղիներու
չրջանակին մէջ կը դտնուէին : Այժմ չը-
նորհիւ առողջապահական խիստ հսկողու-
թեան, ոստրէածին ժանտատենդը հազ-
ուադիւտ է, բայց այլազան մանրէներով
թունաւորումներ չեն պակսիր :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

ՓԱԽՈՒՍՏԸ

—o—

Բայց կը դտնուէր մեծ դժուարութեան մը
առջեւ : Այժմ, երբ վերադարձեր էր իր
սեփական զգացումներուն, յստակ կը
տեսնէր, թէ ինչ տեսակ կնոջ հետ էր իր
դործը եւ դիտակից էր այն իրողութեան,
որ եթէ անկէ խնդրէր իրեն վերադար-
ձընել իր աղատութիւնը, ան, իր աղաչո-
ղական ձեւերով, իր վիրաւորուած դգա-
յումներուն փոխարէն պիտի պահանջէր
հսկայ դումար մը :

Ասկէ զատ, այր մարդու մը համար
անյարմար ալ է խաբել կին մը : Ուրիշ-
ներ ընդ պիտի նկատէին տղեղ վերաբե-
րում ունեցող մէկը :

Րոճըր հետեւեցաւ իր տուած որոշու-
մին եւ ոչ խօսքով եւ ոչ ալ իր վարուե-
լակերպով մատնեց Րութի հանդէպ ունե-
ցած զդացումներուն փոփոխութիւնը.
ընդհակառակն, չատ ուշադիր էր անոր
բոլոր բաղձանքներուն հանդէպ : կանոնա-
ւոր կերպով կը տանէր ճաշարան, միա-
սին կ'երթային սինեմա, կը դրկէր ծա-
դիկներ : Մնացած էր նախկին համակրելի
եւ առինքնող մարդը : Որոշեցին յարմար
բնակարան մը դտնել եաք ամուսնանալ,
քանի որ ինք, Րոճըր կը բնակէր փոքր
յարկաբաժնի մը մէջ, իսկ Րութ՝ կահա-
ւորուած սենեակ մը միայն ունէր : Այս-
պէս, անոնք սկսան փնտռել իրենց յար-
մար յարկաբաժին մը : Բայց չատ դըժ-
ուար էր դտնել յարկաբաժին մը, որ դո-
հացում տար ամէն տեսակէտով :

Րոճըր դիմեց ուրիչ դործակալութիւն-
ներու եւ մէկ առ մէկ դացին այցելել ու-
րիշ տուներ . ուշադրութեամբ աչքէ ան-
ցուցին իւրաքանչիւրը՝ նկատներէն մին-
չեւ առաստաղները : Բնակարաններէն ո-
մանք չատ ընդարձակ էին, ուրիշներ՝
չատ փոքր, ոմանք կեդրոնին չատ մօտ
էին, ուրիշներ չատ հեռու, կամ չատ
սուղ, կամ կը պահանջէին մեծածախս նո-
րոգութիւններ եւայլն : Այսպէս, Րոճըր
չարունակ կը դտնէր հնարք մը, բնակա-
րանը ներկայացնելու համար անյարմար :
Բնականաբար դժուարահաճ էր եւ կ'ու-
զէր, որ իր սիրելի Րութը բնակի ամէն
բանով կատարեալ յարկաբաժինի մը մէջ,
իսկ կատարեալ բնակարան դտնելը կը
պահանջէր երկարատեւ փնտռտուք : Բայց
բնակարան փնտռելու աչխատանքը յոգնե-
ցուցիչ է եւ Րութ սկսեր էր ցոյց տալ
արտնեղութեան նչաններ : Րոճըր խնդրեց
աւելի համբերատար ըլլալ, քանի որ տեղ
մը դոյութիւն ունէր հարկաւ իրենց փըն-
տըռած յարմար բնակարանը : Բաւական
էր միայն ունենալ քիչ մը համբերութիւն :
Այսպէս քննեցին հարիւրաւոր բնակարան-
ներ, միասին բարձրանալով հազարաւոր
անդուխներէ վեր եւ աչքէ անցընելով
անհամար խոհանոցներ :

Րութ պարտասած էր այլեւս եւ մէկէ
աւելի անդամներ դայրացաւ, ըսելով .

— Եթէ չուտով չդտնես բնակարան մը,
պէտք պիտի ըլլայ, որ վերաքննեմ բըռ-

նելիք դիրքս, քանի որ այս ընթացքով
մենք հազիւ մէկ քանի տարի եաք պիտի
կարենանք ամուսնանալ :

— Կը խնդրեմ, որ քիչ մը եւս համբե-
րես : Ուրիչ դործակալութենէ մը ստա-
ցած եմ վարձու բնակարաններու նոր
ցանկ մը, ուր կան առնուազն վեցտուն
հասցէներ :

Եւ փնտռտուքը վերսկսաւ աւելի բուռն
թափով մը : Այսպէս երկու տարի չարու-
նակ բնակարան փնտռեցին վազն ի վազ :
Րութ լռակեաց եւ արհամարհոտ կին մը
եղած էր . անոր դեղեցիկ աչքերը ստացեր
էին դրեթէ տխրամած արտայայտութիւն
մը : Մարդկային տառապանքն ալ տահ-
ման մը ունի : Տիկին Պարլու ցոյց տուած
էր հրեչտակային համբերութիւն մը,
բայց ի վերջոյ ըմբոստացաւ .

— Կ'ուզե՞ս թէ ոչ ամուսնանալ ինձի
հետ, ըսաւ ան :

Զայնին մէջ անսովոր կարծրութիւն մը
կար, բայց այս իրողութիւնը ոչ մէկ փո-
փոխութիւն բերաւ Րոճըրի պատասխա-
նին .

— Անշուշտ կ'ուդեմ : Պիտի ամուսնա-
նանք յարմար բնակարան մը դտնելէ ան-
միջապէս եաք : Մոռցայ ըսելու, թէ այս-
օր իսկ լսեցի բնակարանի մը մասին, որ
կը կարծեմ թէ յարմար է մեղի համար :

— Կը վախնամ որ այլեւս պիտի չկա-
րենամ բնակարան փնտռել : Դժբախտա-
բար սկսած եմ հիւանդ զդալ ինքզինքս :

— Ախ՛ղ Րութ, վերջերս, արդարեւ
ժժդունած ես :

Րութ անկողին ինկաւ իրր հետեւանք
այս յոդնութիւններուն : Ան այլեւս ան-
կարող եղաւ ընդունելու Րոճըրը, որ
սկսաւ դոհանալ քանի մը հեռաձօռային
խօսակցութիւններով եւ յանձնակատարի
մը հետ ծաղիկները դրկելով : Ան կը չարու-
նակէր մնալ նոյն առատաձեռն եւ կնա-
մեծար անձը :

Ամէն օր Րութի կը դրկէր նամակ մը,
ըսելու համար թէ տեղեկութիւն ստացած
է նոր յարկաբաժնի մը մասին, զոր պի-
տի երթայ տեսնել :

Այսպէս, անցաւ չաբաթ մը եւս, որմէ
եաք ան ստացաւ հետեւեալ նամակը .

«Րոճըր, չեմ կարծեր, որ ճչմարիտ սի-
րով կապուած ես ինծի : Գտած եմ մէկը,
որ անհամբեր է ստանձնելու հողս եւ
այսօր իսկ պիտի ամուսնանամ անոր հետ :
Ստորագրութիւն՝ Րութ» :

Րոճըր պատասխանեց մասնաւոր յանձ-
նակատարի մը միջոցաւ .

«Րութ, լուրդ չախչախեց դլխս : Երբեք
պիտի չկարենամ վերադտնել ինքզինքս,
բայց, բնականաբար, քու երջանկութիւնդ
առաջնահերթ կարեւորութիւն պէտք է
ունենայ ինծի համար : Ներփակ կը դրկեմ
եօթը նոր հասցէներ, զորս ցրուիչը բե-
րաւ այս առաւօտ եւ համոզուած եմ, թէ
անոնց մէջ պիտի դտնես նաեւ այն բնա-
կարանը, որուն կը տենչաս : Րոճըր» :

ՍԸՄԸՐՍԷԹ ՄՈՒՄ

(2 եւ վերջ)

ՊԱՏՄՎԱԾՔԻ

ԴՎԱԾՈՒՈՒ

—*—

ԺՎՎԵ ԴԱՇՏԱՑԻ

ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԻ

Պետք էր ասել, որ Ռուբոն ամենևին չէր ուզում ինձ ներս թողնել, բայց ես ինքս ինձ հրավիրեցի, ասելով, որ ես ուզում եմ տիկին Ռուբոնի հետ խոսել։ Ռուբոն ինձ ներս տարավ, ասելով, որ տիկինը ննջասենյակում է։ Ես ներս մտա։ Տիկին Ռուբոնը ննջասենյակում չէր։ Նա ինձ ընդունեց հանդիսասենյակում։ Ես նրան ասացի, որ ես եկել եմ նրա հետ մի շատ կարևոր գործի համար խոսելու։ Նա ինձ հրավիրեց նստել։ Ես նստեցի։ Նա ինձ հարցրեց, թե ինչ գործի համար եմ եկել։ Ես պատասխանեցի, որ ես եկել եմ նրա հետ միայնակ խոսելու։ Նա ասաց, որ ինքը ոչ մի գաղտնիք չունի ծառայի առաջ։ Ես ասացի, որ ես եկել եմ նրա հետ ամուսնության մասին խոսելու։ Նա ասաց, որ ինքը ամուսնանալու միտք չունի։ Ես ասացի, որ ես գիտեմ, որ նա ամուսնանալու միտք ունի, և որ ես եկել եմ նրա հետ խոսելու այն մարդու մասին, որի հետ նա ամուսնանալու է։ Նա ասաց, որ ինքը ոչ մի մարդու հետ ամուսնանալու միտք չունի։ Ես ասացի, որ ես գիտեմ, որ նա ամուսնանալու է Ռոբերտ Տուրնեմինի հետ, և որ ես եկել եմ նրա հետ խոսելու այդ մասին։ Նա ասաց, որ ինքը ոչ մի Ռոբերտ Տուրնեմինի

Այրի Տիկին Մալվինէ Խոսպալեան, Տէր եւ Տիկին Յակիմ Ղազարոսեան – Հասեր (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Սարգիս Ղազարոսեան – Հասեր (Պոլիս), Պ. Հայկ Խոսպալեան, Տէր եւ Տիկին Արման Ղազարոսեան – Հասեր (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պերճ Պեարոսեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Անաղիաօղլու եւ աղջիկները (Պոլիս), Օր. Անի Ղազարոսեան – Հասեր, Ինչպէս նաեւ Մուսլարէկեան, Ծերունեան, Մանուկեան, Աբիկեան, Հազարոսեան, Պեարոսեան, Ալէքճեան, Փիւզէ եւ Մկրը – տիչեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց քրոջ, տալոջ, մօրաքրոջ, հօրաքրոջ եւ աղգականին՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փարիզ, Հոկտ. 29ին, յետ անողոք հիւանդութեան։

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Նոյեմբեր 2) կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Աղքատախնամ Ընկերակցութեան Հանգուցեան Տուներուն մէջ մահացած պատսպարեալ – ներու հոգւոյն, հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

Կը հրաւիրուին հանդուցեալներու պաղատները եւ հաւատացեալ ժողովուրդը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. տեղական կազմին նախաձեռնութեամբ այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պեարոս եկեղեցին։

Ս. Մինասեանի (նահատակուած 1915) Ինչպէս նաեւ Ս. Մինասեան եղբայրք – միութէ ողբ. բոլոր ընկերներուն յիշատակին։ — Ահարոն Պէրպէրեան, Յովհ. Պէրպէրեան, Լեւոն Նեթիլեան, Բիւզանդ Գամեան, Նազար Բապուճեան, Դադէս Զապունեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Պօղոս Պօղոսեան, Օննիկ Գուրեան, Յովհ. Աբգարեան, Աւետ Պաղտասար – եան եւ որդին, Կարապետ Քէչիչեան, Հմայեակ Ուզունեան, Մարգար Բարխ – եան, Վաղարշակ Ուրքաթեան, Տօքթէօր Յովհ. Քիւթիւքեան, Հայկ Թէնեքէ – ճեան, Ահարոն Աբրահամեան, Աչոտ Նը – չանեան, Յովհ. Եղիչեան, Գրիգոր Թոսիքեան, Բարթող Փափազեան, Շաւարշ Տէր – Պարսամեան (Նոր Սերնդական), Հրանդ Յովհաննէսեան։

Կը հրաւիրուին ընտանեկան պարապատ – ները ու ընկերները, յարգելուհ համար ա – նոնց յիշատակը։ Ծաղիկի դեռեղումը պիտի կատարուի մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ Շաբաթ օր։

ՊԱՏԱՐԱԳ ԵՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէնթ Էթիէնի Հայ Աղ. Միութիւնը կը տեղեկացնէ իր այս Ձորեքշաբթի (1 Նոյեմբեր), Ամենայն Սրբոց տօնին առթիւ կը մատուցուի մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ եւ դերեզմանօրհնէք, Սէնթ Էթիէնի դերեզմանատան մէջ։ Կէսօրէ ետք դարձեալ նոյն արարողութիւնը տեղի պիտի ունենայ Սէն Շամոնի դերեզմանատան մէջ, ձեռամբ Վահան վրդ. Թօփալեանի, ժամը 15ին։

ԼԻՈՆ – Ս. ՅԱԿՈԲ

Այս կիրակի, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ս. Էջ – միածնի միաբան եւ Ռոմանիոյ եւ Պուլ – կարիոյ թեմերու առաջնորդ

ՏԻՐԱՑՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

Ս. Պատարագը կ'երգէ տեղւոյս « կո – միտաս երգչախումբը »։

Սկիզբ ժամերգութեանց 8·30ին, Պա – տարագ ժամը 10ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Նոյեմի Մաթէոսեանէ 50 ֆր. իր մօտս – նոյն յիշատակին։

ՇԻՐԻՄՆԵՐՈՒ ԱՅՑ

Ինչպէս ամէն տարի, Փարիզեան չորքջանի Նոր Սերնդականները այդ մը կազմակերպած են. — Անդրանիկի, Ա. Ա. – հարոնեանի, Ռուբէնի, Ա. Խատիսեանի, Գրիգոր Օտեանի, Շաւարշ Միսաճեանի եւ PIERRE QUILLARD

չերիմներուն, ի փէս – Լաչէզ, Ամենայն Սրբոց օրը, Ձորեքշաբթի (Նոյեմբեր 1), ժամը ճիշդ 10ին։ Հաւաքուիլ փէս–Լաչէզի կամպէթթա դուռին առջեւ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 4, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին մեծ պարահանդէսը, Քաղինօ – Շարպոնիէի չքեղ սրահներուն մէջ։

Գեղջկական պարեր եւ այլազան անակնկալներ։

Մի սպասէք վերջին օրերուն, ձեր տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար։

Սեղանները կանխաւ ապահովելու համար հեռախօսել 72–72–06, Լիոն։

GHAZARIAN ARA
35, Rue Chevreul, Lyon (7e)

ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Միութեան երկրորդ անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Ազգ. Տան մէջ, 32 Բիւ տը Թրէվիզ, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը չորսին։ ՕՐԱԿԱՐԳ. — Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը։

ՅՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ

ԹԻՐՈԼԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ, ա – մէնէն մատչելի պայմաններով։

Մեկնումը Դեկտեմբեր 23, «Զիւնի գուարթ կառախումբով»։ Վերադարձ Յունուար 5ին։ Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ։

Թրինըի Մէջ (1214 մեթր բարձրու – թիւն)։ Դահուկի (սքի) դպրոց։ Սքի եւ կօչիկ վարձու։ Փաթինուար։

Ծիթա Պանդոկը.—Արդիական եւ հանգստաւէտ։ Առատ եւ խնամուած ուտե – լիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 ֆրանք։

Թիրոլէրու Հոծ պանդոկ, նոր շինուած, չատ լաւ տեղ, առատ ու խնամուած ու – տելիք, տաք եւ պաղ ջուր, 445 ֆրանք։

Ցոհմ Վինըրու պանդոկ, հանգստաւէտ, խնամուած ճաշ, պարասրահ, տաք եւ պաղ ջուր 396 ֆրանք։

Սահմանափակ տեղեր։

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի։

Կանխավճար 100 ֆրանք։ Վճարումի դիւրութիւններ։

Վերոյիշեալ գիներուն մէջ են կառա – խումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վերապահուած), ինսպրիւքէն Թրինս փոխադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները, բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահովութիւն։

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վիէնի «Ազի» կոմիտէի։

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէբթլը Կաթօլիկ սրահին մէ ջ։

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։

Կ. Տօլմաճեան (արտասանութիւն)։ ՏԻԿԻՆ ԾՈՎԻՆԱՐ ԱՐԹԻՆԵԱՆ – ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (երգ)։

×

Հ. Ց. Դ. ՕՐԸ
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 4ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաղաքապետարանին թատրոնը։

Կը նախագահէ Ընկ. Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷՔ ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը միջ – մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ չը – ջանի ընկերուհիները այս Շաբաթ (4 Նո. յեմբեր) ժամը 3ին Մչակոյթի Տան Տէր – Դաւթեան դրասենեակը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի ընդհ. անդամական ժո – ղովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Զատիկեանի սրճարանի վերնայարկի սրահը (Իսի)։ Օրակարգ.— Վարչութիւնը իր տարեկան գործունէութեան նիւթական եւ բարոյական դիակուցումը պիտի ընէ։ Նաեւ երկու տարին լրացած ըլլալով իր հրաժարականը պիտի տայ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, անդամ կամ ոչ, անխտիր ներկայ ըլլալու։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Ց. Դ.

Սէնթ Էթիէն.— Հ. Ց. Դ. Անասք են – թակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը կիրակի (5 Նոյեմբեր) ժամը 16ին ընդհ. Ն. Ա.ի բնակարանը։ Սոյն բացառիկ եւ կարեւոր ժողովին, բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի ընկերները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ եւ կիրակի, 4 եւ 5 Նոյեմբերին, «Ահարոնեան» ակումբին մէջ։

ԽՆԴՐԱՆՔ ՄԸ

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր հինգշաբթի օրուան հայերէնի դասաւանդութիւնէն եւք հեռատեսիլի մանկական յայտագրի ցուցադրութիւնով հաճելի եւ խանդավառ պահ մը եւս ապրցընել ծրագրած է։

Այս առթիւ, մեր հայրենակիցներէն առնանք որ հնարաւորութիւնը ունին նուիրելու հեռատեսիլի դործիք մը կը խնդրուի որ վութեան այդ աղնիւ ժէստը կատարել։

ԴՈՐՁ ԿԸ ՓՆՏՒԻ

Հայ կին մը, միջին տարիքի, տնական աշխատանք առանձին կնոջ մը կամ այր մարդու մը մօտ, Փարիզի մէջ։

Դիմել Տիկին Եաղուպեանի, 8, Ave. d'Eylau, Paris (16e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ բեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԴՈՒՔ ԱԼ ՎԱՅԵԼԵՅՔ

ԵՐԵԻԱՆԻ ՈՍԿԻ ԱՇՈՒՆՔ

« ԹՐԱՆՍԹՈՒՐ »ի կազմակերպած զբօսաշրջիկներու խումբին։

Անապարեցէք, տեղերը սահմանափակ են

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ 15 ՕՐ ԵՐԵԻԱՆԻ ՄԷՋ

Մեկնում 15 Նոյեմբերին — վերադարձ 2 Դեկտեմբերին — երթ ու դարձ օդանաւով։ Բացառիկ գին՝ 1800 ֆրանք

Արձանագրութեանց համար դիմել՝
TRANSTOUR
22, RUE DU 4 SEPTEMBRE — Tél. RIC. 77-40 — CCP 5974-66 PARIS

ուր կարելի է անձամբ դիմել Կ. Ոհնճեանի, ամէն Ձորեքշաբթի եւ Շաբաթ ցերեկէ ետք ժամը 15–18։

ՄԱՐՍԷՅԼ՝ դիմել ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ, 13 Բիւ տը Ֆար, ժամը 15 – 18 (այս ժամերէն դուրս հեռաձայնել՝ 46–94–15)։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ՊԱԼԵԱՆԻ, 145 Բիւ Պարապաճ։ Հեռաձայն 60 – 01 – 11։

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ՝ ՆԱԶԱՐԷԹ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ – ՏԵՍԻՆԻ ՄԷՋ Կ. ԳԱՐԱՑԵԱՆԻ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱՓ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՈՒՐԲԱԹ
3
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
3 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11052 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.052

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԵՐԵՒԱԹԱՓ

Ա՛լուն է : Տերեւաթափ :

Մահուան հրեշտակը ամէն օր նոր զոհ մը կը խլէ մեր փոքր ածուէն, հայրենիքի քէ սփիւռքի մէջ, նօսրացնելով արդէն իսկ նիհար շարքերը մեր մտաւորական ընտանիին :

Մեզմէ անդարձ բաժնուողներուն տեղ նորեր չեն գար, աւա՛ղ, լեցնելու բացուած պարապը :

Նոր Հայերը, մանաւանդ հայրենիքէն հեռու ապրողները տարբեր են բոլորովին նկարագրով, մտայնութեամբ, տեսլակով, կեանքի մասին իրենց ըմբռնումնե – րով :

Փոխուած է աշխարհ : Եան ու նիւթը դաճած են տիրական :

Հայութեան հետ կապերը կը թուլնան հեզհեզէ ա՛յն սերունդին մէջ, որ չէ տեսած Հայաստանը : Չէ տառապած, հա – լածուած ու կեղեքուած հայ ծնած ըլլա – լուն համար : Ոմանց համար հայկական ծագումը չա՞տ հեռաւոր յիշատակ մըն է արդէն, երբ դեռ երկրորդ սերունդին չէն հասած :

Այս պայմաններուն մէջ հայ ընտանիի ծառն ինկած ամէն տերեւ տխուր ազ – դանչան մըն է թէ աշնան պիտի յաջորդէ ձմեռը՝ օր մը :

Ահա՛ տերեւաթափի վերջին զոհերը,— Ստեփան Զօրեան՝ Հայաստան, Եդուարդ Տաթօնեան՝ Պէյրութ, Գոհարիկ Ղազա – րոսեան՝ Պոլիս – Փարիզ :

Երեք մտաւորական արժէքներ, որոնք դեր մը կատարած են հայ կեանքին մէջ, մշակոյթի տարբեր ասպարէզներուն վը – րայ : Առաջինը՝ Ստեփան Զօրեան իբրեւ գրագէտ, եղ. Տաթօնեան իբրեւ կրթական մշակ, Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան իբրեւ արուեստագիտուհի :

Ստեփան Զօրեան կը պատկանէր նախա – խորհրդային գրագէտներու հոյլին, ծնած ըլլալով 77 տարի առաջ Ղարաքիլիսա (կիրովական)՝ գիւղացի ընտանիքի մէջ : Սկսած է գրել պատանեկութեան տա – րիքէն : Ու առաջին օրերէն իսկ յայտնա – բերած է ստեղծագործ տաղանդ :

Ամբողջ վաթսուն տարի նուիրուած է հայ գրականութեան, մեր մշակոյթի ան – դաստանը հարստացնելով գեղարուես – տական անկրկնելի երկերով :

Վերջին տարիներուն երեւանի պետհրա – տը տասը հատորներով հրատարակեց իր ամբողջական գործերը, որոնցմէ Պապ թագաւորը ա՛յնքան մեծ յաջողութիւն արձանագրեց հայրենիքի եւ սփիւռքի մէջ :

1939ին հրատարակեցինք հատընտիր մը իր «Պատմուածքներ»էն, որոնց ոճն ու լե – զուն կը վկայէին թէ Զօրեան հայ արձա – կի մեծ վարպետ մըն է, պատմելու չնորհ – քով օժտուած :

Ողբացեալ Եդուարդ Տաթօնեան նոյնպէս գիւղացիի զաւակ էր, ծնած առհմանին այս կողմը, Թրքահայաստանի կարեւոր ոստաններէն մէկուն՝ Բաղէշի Ղուլթիկ գիւղին մէջ, 1896ին :

Զօրեանի պէս կը պատկանէր ԺԹ. դա – րու վերջին տասնամեակի սերունդին, զոր առին մը սուղ էինք կոչելու «մէջին սե – րուն » : « Մէջինը» չատո՞նց «երէց » է դարձած եւ կ'ապրի իր վերջալոյսը :

1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան խա – րուսիկ ազատութիւնը իրեն տարեկից գաւառացի բազմաթիւ ուսումնասէնէ հայ երիտասարդներուն պէս գինքը նետած էր գոլիս, ուր երկրորդական ուսման հետե – ւեալ եառ 1915ին յաջողած էր անցնիլ Զը – թկերթա եւ 1919ին աւարտած Ժընեւի մանկավարժական բարձրագոյն դպրոցը :

Ընտրած էր իր կեանքի ասպարէզը , — ուսուցչութիւն, հայ իրականութեան ա – մէնէնապերախտ ասպարէզը, որուն նուիր – ուեցաւ դպրոցը աւարտելէն անմիջապէս եառ եւ հաւատարիմ մնաց անոր մինչեւ այն դժբախտ օրը, երբ անողոք հիւան – դութիւն մը անշարժութեան դատապար – տեց զինքը :

Պոլիս, Ժընեւ, Հալէպ ու Պէյրութ իր գործունէութեան շրջաններն եղան : Երկ – րորդ աշխարհամարտէն առաջ պահ մը ապրեցաւ նաեւ Փարիզ, մասնակցելով այդ օրերու գրական մշակութային շար – ժումներուն :

Կանուխէն մտած Դաշնակցութեան շար – քերը, հաւատարմօրէն ծառայեց մինչեւ եառ անոր գաղափարականի իրականաց – ման :

Ժխտուած էր նաեւ գրական չնորհով : Մանկապատումէն եառ հրատարակեց պատմուածքներու հատոր մը՝ Համաս – փիւռ : Իսկ անցեալ տարի լոյս ընծայեց իր ծննդավայրի՝ «Բաղէշի Ղուլթիկ գիւ – ղի պատմութիւնը », ոգեկոչելով անցեալի քաղցր յիշատակները :

Մեր ողբացեալ ընկերը այժմ կը հանդչի Հ. Ց. Դաշնակցութեան Պանթէոնի մէջ , Պէյրութ :

Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեանի վաղաժամ մահով հայ երաժշտութիւնը կը կորսնցնէ իր տաղանդաւոր վարպետներէն մէկը : Պոլիս տարիքէն երաժշտական արուես – տին նուիրուած , ողբացեալը ինքզինք ճանչցուցած էր միջազգային հասարակու – թեան ո՛չ միայն իբրեւ դաշնակահարուհի այլ նաեւ՝ երգահան :

Մասնաւոր հետաքրքրութիւն ցոյց տը – ւած էր անմահն Կոմիտասի գործին հան – դէպ : 1950ին Անթիլիասի կաթողիկոսա – րանի տպարանէն լոյս ընծայած էր հան – ճարեղ վարդապետին կարդ մը անտիպ հեղինակութիւնները, իր կողմէ դաշնա – ւորուած , կարուստ փրկելով զանոնք :

1940ին Փարիզի մէջ հրատարակեց «ե – րեք հայկական երգեր», բառերը Ֆրանսե – րէնի թարգմանուած : Ո՛րքան կը փափա – քէր, որ անոնք լոյս տեսնէին հայերէնով : Ինչպէս գրեցինք, ունի բազմաթիւ ան – տիպ գործեր, որոնք պէտք է հրատարակ – ուին անպայման :

Այսպէս , տերեւաթափը կը չարունակ – ուի անխնայ :

Մեզմէ անդարձ բաժնուողներուն կեան – քը պէտք է դառնայ ներչնչումի ազբիւր մեր նոր սերունդին համար, որպէսզի ան – թառամ մնայ անոնց յիշատակը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ

ՀԻՄՍԻՑՆ ԶԸՆԴՈՒՆԻՐ

ԷՇՔՈԼԻ ՀՐԱԻԷՐԸ

Իսրայէլի վարչապետը յայտարարեց առջի օր թէ պատրաստ է տեսնուելու Հիւսէյն Թագաւորին հետ, Երուսաղէմ կամ Ամման, բայց Հիւսէյն, որ Լոնտոն կը գտնուի, անուղղակի կերպով մերժո – ղական պատասխան տուաւ : Յորդանանի Թագաւորին պատճառաբանութիւնն այն էր թէ իրմէ զատ արաբական չատ երկիր – ներ կան խնդրոյ առարկայ, արաբ – իս – րայէլեան տագնապին մէջ : Իսկ Էշքոլ հրաւէրը ըրած էր բրիտանական հրեայ կազմակերպութեանց մէկ ներկայացուցի – չին, Երուսաղէմի մէջ : Այս կազմակեր – պութիւնները Իսրայէլ կ'այցելէին «Պա – ֆուր յայտարարութեան » յիսնամեակին առթիւ, որ «ազգային օճախ» մը կուտար Հրեաներուն Պաղեստինի մէջ :

Մեւս կողմէ, Նասրի մէկ բաբերը ըսած է թէ եթէ Ազգաժողովը լուծում չտանէ Միջին Արեւելքի տագնապին, կը նչանակէ որ խաղաղ միջոցներով լուծում չի գտնը – ւիր, ոչ ալ բանակցութեամբ : Այս ձեւով, Նասր, ի յառաջագունէ, կը մերժէ բա – նակցութեան որեւէ հաւանականութիւն Իսրայէլի հետ :

Գալով Ու Թանէի, կ'ուզէ ամրապնդել զինադուլի հսկողութեան միջոցները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ, մթնոլորտը կրկին չատ լարուած է թուրք կիպրացիի մըճերքակա – լութեան պատճառով : Արդարեւ իշխա – նութիւնները ձերբակալած են Տէնքթաչ անունով թուրք պարապուկ մը, որ դաղանաբար Կիպրոս մտած էր, ուրկէ արտաքսուած էր նախապէս : Թուրք կա – ռավարութիւնը դիմում կատարած է կիպրական իշխանութեանց որպէսզի ա – զատ արձակուի :

ԱՆԳԱՐԱՅէն կը հաղորդեն թէ կախա – զան բարձրացուած նախկին վարչապետ՝ Ատնան Մենտերէսի աճիւնները ընտանի – քին այնձնուեցան :

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ « Զևկընթ » խնդիրէն եառ, «Պրաուն» խնդիր մը ծագեցաւ, նոր տպաւորութիւններ տալով աւանդապաշտ Ալպիոնէն : Անդամ մը եւս Արտաքին նա – խարար՝ Ճորճ Պրաունն է որ վոթորիկ հանեց Լոնտոնի մէջ : Ճաչի մը առթիւ , զոր կուտար Լորտ Թոմսըն, մեծերէն մէկը բրիտանական մամուլին, Պրաուն կոպիտ ձեւով յարձակած է Թոմսընի եւ ամբողջ անգլիական մամուլին վրայ, զոր աշխարհի ամէնէն «պոռնկացածը» կը նը – կատէ : Պրաուն խօսքն ուղղակի Թոմսընի ուղելով ըսած է «ժամանակը եկած է որ այլեւս դոցէք ձեր բերանը (Շը՛ւտ ըփ) » : Ի վերջոյ Լորտ Թոմսըն խօսք առած է ու ըսած, սառ ոճով «Շատ լաւ, կը չենք առ – ներ Ճորճը եւ հիմա կրցաք լաւ դաղա – փար մը կազմել այն մարդուն մասին որ այս մեծ երկրին արտաքին քաղաքակա – նութիւնը կը վարէ :

ՖՐԱՆՍԱՑի համայնավար կուսակցե – թեան կողմէ վալէյք Ռուչէ Մոսկուա մեկնեցաւ ներկայ ըլլալու համար Հոկ – տեմբերեան յիսնամեակին հանդիսու – թեանց : Մոսկուա մեկնած է նաեւ Թիթօ թէեւ Եուկոսլաւիա միշտ կը մերժէ մաս – նակցիլ համաշխարհային համայնավար համադումարի մը :

ՔԱՄԻրիի (Պոլիվիա) մէջ, վերջ դատ է Ռեժիս Տըպրէյի դատավարութիւնը : Ամբաստանեալին յայտարարութիւնները եղած են դռնփակ : Կը յիշուի թէ Ռեժիս Տըպրէյ ըսած է «ծանր պատիժը զոր պիտի տաք, պատիւ մը պիտի ըլլայ ինծի հա – մար» :

ՊԱՊԻՆ առողջական վիճակը բարւոքած է եւ հաւանական է որ վիրաբուժական դործողութիւնը չուչանայ այլեւս : կըր – նայ նոյնիսկ կատարուիլ Շաբաթ օր :

ՖՐԱՆՍԱՑի մէջ, սկսնակ կառք վարող – ները իրաւունք պիտի չունենան ժամա – կան 90 քիլոմեթրը անցնիլ : 70 տարե – կանէն վեր եղողները բժշկական քննու – թենէ պիտի անցնին , իսկ արագ կառք – րուն համար, վարելու յատուկ արտօնա – գիրներ պիտի ըլլան :

ՅՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ պաշտպանութեան առաջին փոխ – նախարարը՝ Սոխոլով , չարունակելով իր շրջապտյտը արաբական երկիրներու մէջ, Դամասկոս հասաւ :

ԹՈՒՐԲԻՈՑ Հանրապետութեան նախա – րարը՝ ձեվտէթ Սունայ Լոնտոն հասաւ , ուր եօթը օրուան պաշտօնական այցելու – թիւն մը կը կատարէ :

ԱԼՃԻՒի մէջ տեղի ունեցած է Նոյեմբեր 1ի աւանդական տոպանցքը , որ կը նչէ ապստամբութեան 13րդ տարեդարձը : Այս առթիւ արտասանած ճառին մէջ, Պումետիէն յայտարարած է թէ ղինուա – ծական ծառայութիւնը պարտաւորիչ պի – տի ըլլայ Ալժերիոյ մէջ, ցունուար մեկէն սկսեալ :

ՊՈՆԻ մէջ բաւական դժդոհութիւն ծա – գած է երմտական նախարար Շեթրաուսի արտասանած ճառին առթիւ, Մատրիտի մէջ : Շեթրաուս քննադատած էր Ամերի – կացիք, ակնարկելով անոնց «երկդիմի խաղին» Յորհ. Մխութեան հետ :

ՆՈՑԵՄԲԵՐ Մեկին ի վեր Ընկերային Ապահովութեան տուած հատուցումները ութսուն առ հարիւրէն 70 առ հարիւրի ի – ջած են : Օրինակ բժիշկի այցելութեան մը համար (քսան ֆրանք), ցարդ կը դան – ձուէր 16 ֆրանք, սակայ հաք պիտի դան – ձուի միայն 14 ֆրանք :

ԱԼՃԵՐԻՈՑ ղրամատուները այլեւս յա – րաբերութիւն պիտի չունենան արտասահ – մանի հետ : Այս ղրամատուներուն մեծ մա – սը ֆրանսական է եւ ղրեթէ ապագայից – ման բնոյթ ունի ձեռք առնուած միջոցը :

ԹԱԼԷԱԹ ԵՒ ՋՕՀՐԱՊ

« *Ենի Իսթանպուլ* » թրքական թերթը, որ վերջերս սկսած է մերկացումներ կա – տարել մասոնական կազմակերպութեան մասին (ազատ – որմնադիր), հրատարա – կութեան տուաւ թուրք, հայ, հրեայ եւ յոյն երեւելի մասոններու անունները եւ անոնց ծածուկ գործունէութիւնը :

« Թալէաթ փաշան, կը գրէ, որ մասո – նական մըն էր, չփրկեց սակայն իր մասո – նական եղմայրը՝ Գրիգոր Զօհրապը. — Թալէաթ փաշան սպանողը Հայն ալ մասո – նական մըն էր»(?) խորագիրներուն տակ, կը շարունակէ .—

— *Ցիշենք մասոնականներու Աթլաս օթեակը, որ ինը թիւը կը կրէ եւ հիմնը – ւած է 1949ին : 65 անդամներ ունի, եւ այդ օթեակի անդամներուն մեծագոյն մասը Հրեաներ, Յոյներ եւ Հայեր են : Իրենց «մեծաւորը» է Ժոզէֆ Մենաճէ , ատենակալը՝ Ժոզէֆ Պարուէ, Բ. ատե – նակալը՝ Իսրայէլ Կերոն, տրիբունը՝ Գրիգոր Շապանեան, եւայլն :*

Մասոններու այլանդակութեան եւ հա – կասական ընթացքներուն չուրջ , չատ փաստեր եւ տուեալներ կրնանք յիշել , նոյնիքն Օսմանեան կայսրութեան չրջա – նին, այդ չրջանի համբաւեալ դէմքերէն : Պիտի ըսենք նոյնիսկ թէ մասոնները ոչ թէ կ'օգնէին Իթարու, այլ Իթարու « միս կ'ուտէին» : Օրինակ, մեծ եպարքոս Թա – լէաթ փաշա մասոն էր, բայց գինքը Պեր – լինի մէջ սպաննող Հայն ալ մասոն մըն էր : Իթթիհատի չրջանին նչանաւոր եմբ – տական նախարարը, Մէհմէտ Ճավիտ պէյ, մասոն մըն էր, բայց անկախութեան տեսանի ընդհ. դատախազ Նէճմի Ալի , նոյնպէս մասոն ըլլալով հանդերձ՝ մա – հավճիռ պահանջեց իրեն դէմ : Կախաղանի որոշում տուողներէն Րէչիտ Կալիպ եւս մասոն մըն էր :

Առաջին ընդհ. պատերազմին, Թուրքիոյ Հայ բախտմներուն առթիւ զոհուած Հայ մը, Գրիգոր Զօհրապ բարձրաստիճան մա – սոն մըն էր : Բայց այդ չրջանին ամենա – դօր եպարքոսը, մասոն Թալէաթ փաշան , չփրկեց Գրիգոր Զօհրապը, եւ մահուան ճիրաններուն յանձնեց զայն : Փիլիսոփայ Բիրա Թէվֆիք բարեխօսեց իր մասոն եղ – բօր՝ Թալէաթի մօտ, որպէսզի փրկէ Գրի – գոր Զօհրապը, բայց չյաջողեցաւ :

Գրիգոր Զօհրապ հռչակաւոր փաստա – բան մըն էր, իրաւաբանութեան փրոֆէ – սէօր մը, Թրքական մեծանուն հռետոր մը եւ ղրագէտ մը : Հեղինակն է բազմաթիւ երկասիրութիւններու, նաեւ իրաւագի – տական դործի մը, «Պատիժին ոգին», զոր քառասուն տարի առաջ փաստաբանները եւ դատաւորները ձեռքէ չէին ձդեր» :

ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒԽԸ

Ռափայէլ Պատկանեանի բանաստեղծութիւններուն մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ «Արաքսի Արտասուքը», որ իր լիասիրտ առեղծագործութեամբ եւ զեղեցիկ ազգային բովանդակութեամբ կը համարուի իր քերթուածներուն գլուխ – գործոցը :

Այս ոտանաւորը առաջին անգամ տպագրուած հեղինակին ձեռքով Գամառ Քաթիպայի երկրորդ տետրակին մէջ գրուած է 1854ին, Մոսկուայի մէջ եւ նը – ւիրուած Դէորդ Քանանեանին :

Մենք, սակայն, այս հրաշալի բանաս – տեղծութեան մասին քանի մը ուսումնասիրական ըսելիքներ ունինք : — Նախ ի՞նչ է եղած Հայաստանի այդ գեղին բուն հայկական անունը, երկրորդ՝ ուրկէ՞ կ'առնէ իր սկիզբը, երրորդ՝ այդ բանաստեղծութիւնը ինքնուրո՞յն գործ է, թէ՞ թարգմանութիւն, չորրորդ՝ ինչէ՞ն առաջ եկած է Հռոմայեցիներուն կարծիքը այդ գեղի մասին, թէ ան իր վրայ կամուրջ չէ հանդուրժեր :

Կը պատասխանենք այդ հարցերուն .— Մեր ունեցած ամէնէն հին յիշողութիւնը պահպանուած է Խորենացիի պատմութեան մէջ : Ան այդ գեղի մասին խօսելով՝ զայն կ'անուանէ «Երասխ» : Պատճառ է, որ մենք ալ գործածենք Երասխ անունը մեր գրականութեան մէջ :

Երասխը ունի զանազան անուններ : Հռոմայեցիները անուանած են զայն «Արաքսուս » , Վրացիները «Րասխի», Ա – րաբները «Արաղ» կամ «Բաղ» եւայլն : Այժմ ժողովուրդը կ'ըսէ «Արաղ», որ ընդհանրացած անունն է :

Ոտանաւորի մէկ քառեակէն՝

«Տուրբը ջրրի, ամէն օր ,
Իր սուրբ ծոցէն Արարատ
Մայրախրճամ ինձ սնուցանդ
Պարգեւում է լիառատ :

կ'երեւայ, թէ հեղինակը թիւրիմացութեամբ կարծած է, որ Երասխը իր սկիզբը կ'առնէ Հայկական Պարի Բիւրակնեան լեռներու Սրմանց զագաթէն եւ տասը հազար հինգ հարիւր ոտնաչափ բարձրութենէն թափուելով կ'երթայ դէպի Արաքսի, իբր արդէն բաւական մեծ գետ :

Արարատ սարը հսկայական մեծութեամբ զանգուածած է, որ ձմեռը կը հաւաքէ իր վրայ չատ ձիւն, բայց ինքը չոր ու ցամաք սար է : Իր կողերէն եւ սառնա – րաններէն ոչ մէկ մեծ գետ կը բխի , այլ երեք մեծ առուներ, ձմեռները սակաւա – ջուր միւս եղանակներուն առատաջուր, ո – րոնք կը կոչուին Առաջին Սեւաջուր , Երկրորդ Սեւաջուր եւ Երրորդ Սեւաջուր, առաջինէն «կարա–սու», ոնոնք կը թափին Երասխի մէջ :

Իջմիածնի միաբան Կիւրեղ վարդապետ Սրապեան կ'ըսէր եւ կը պնդէր, թէ Ռա – փայէլ Պատկանեանի « Մայր Արաքսը» թարգմանութիւնն է արաբական ոտանա – ւորներու , որոնք գրուած են Եգիպտոսի Նեղոս գետի մասին : Բայց իր Իշխանեան, իր «Հասարակական դաշափարները Ռա – փայէլ Պատկանեանի եւ Ս. Շահազիզի բանաստեղծութիւնների մէջ » գրքին մէջ կը բերէ վրացի բանաստեղծ Բարաղաչ – վիլիի (1816 – 1845) մէկ ոտանաւորը , որ իր զլխաւոր մոտիւով այնքան կը նմանի, այնքան կը յիշեցնէ մեր « Մայր Ա – րաքս»ը, որ կարծել կուտայ, թէ անոր նմանութիւնն է : Ահաւասիկ այդ ոտա – նաւորը (արձակ թարգմանուած) .

« Քուռ գետի ափով կը քալէի ես կա – րօտով համակուած, ծանր խոհերու բե – ռէն մոռացութիւն կը փնտռէի հոն , ա – զատութիւն տալով արցունքներուս, նըս – տած՝ սիրած բլրակիս վրայ : Անխօս ա – փերուն յանձնած հոգիիս վիշտը, կ'աղօ – թէի — արթնցիր , հարազատ գետս, կեն – դանի վիան զարաւոր անցուդարձերուն : — Թող պատմէ ինծի ծերունազարդ ալի – քըդ հին օրերու վշտերը եւ անցած հերո – սութիւնները » :

Մենք աւելորդ չենք նկատեր մէջ բերել այստեղ եւ ատրպէյճանական ոտանաւորի հատուածը, որ տուած է մեզի հանգուց – եալ Ստեփանոս Նազարեան եւ որ նոյն – պէս կը յիշեցնէ մեր « Մայր Արաքս»ը : Ափսո՛ս միայն, կարելի չեղաւ գտնել միւս մասերը .

« Արազա սալդըմ թէշդի ,
Արազ բուլընդի, գէշդի :
Արազ գեա՛լ , իսպադ էյլա ,
Հանկը գիուռնում խոշ գէշդի» :
(«Արազը ձգեցի լուացքի կոնփս ,
Արազը պղտորեցաւ, անցաւ գնաց :
Արազ , արի վկայէ՛,
Իմ ո՞ր մէկ օրս լաւ անցաւ գնաց») :

Մենք, սակայն, կը կարծենք, որ մեր « Մայր Արաքս»ը բոլորովին ինքնուրոյն երկ է, անոր նմանութիւնը հարազատվի – լիի կամ Եղիպտոսի ոտանաւորներուն , դեռ ապացոյց չի կրնար համարուիլ մէ – կէն կամ միւսէն փոխառութիւն ըլլալուն :

Նմանութիւնը գրականութեան մէջ եր – կու տեսակ է — նմանութիւն՝ փոխառու – թեան միտքով եւ նմանութիւն՝ առանց փոխառութեան : Երկու բանաստեղծ, ի – րարու անծանօթ , իրարմէ չատ հեռու ապրող, կրնան նման ոտանաւորներ գրել, երբ կ'ապրին միեւնոյն խոհերով, հոգե – բով, ցաւերով : Թարգմանութեան մա – սին խօսք ալ կարելի չէ ընել : Ռափայէլ Պատկանեան Եղիպտոս չէ գտնուած , ա – րաբերէն ալ չէր գիտեր ...

Վրացիներու պատմական կեանքը այն – քան նման է Հայերու պատմական կեան – քին, որ բոլորովին հասկնալի պիտի ըլ – լայ, որ անոնց բանաստեղծները նոյնա – տեսակ ոտանաւորներ են գրած : Կարծես բնութիւնն ալ զանոնք միաւորած է իրա – րու հետ : Երասխը, հոսելով Արարատեան դաշտով, հաւաքելով իր մէջ Հայաստա – նի գետերը, գառնալով Անդրկովկասի երկրորդ մեծ գետը, կ'անցնի սահմանը , կը խառնուի Քուռի հետ եւ անոր հետ միասին կ'երթայ դէպի Կասպից ծով :

Ի՞նչպէս պէտք է հասկնալ , որ Երաս – խըն իր վրայ կամուրջ չի հանդուրժեր , իր վրայ կամուրջ չէ ուզած ունենալ :

Երասխը , ահագին բարձրութենէ թափ – ուելով ցած, իր ջրերուն հետ կը սրբէ կը բերէ չատ աւազ ու տիղմ, որով տարինե – րու ընթացքին այնքան կը չատնան , որ կը կազմեն իր հոսանքի առաջ զանազան խումբեր եւ կ'արգիլեն գետի ազատ հո – սանքը : Ահաատոր հետեւանքով է , որ, գետը իր առաջ ազատ հոսանքի ճամբան չգտնելով, ցամաքնալ դուրս կուգայ իր սովորական հունէն եւ ուրիշ վայրերէ կը հոսի :

Հնադոյն անցեալին մէջ եղած են դէպ – քեր, երբ գետը երբեմն ընդմիշտ թողած է իր հին հունը եւ նոր հուն գտած իրեն համար, եւ հին հունները, մնալով առանց ջուրի, չորցած են, ցամքած եւ կոչուած Ցամաք — Արագ, ատրպէյճաներէն՝ Ղու – ռու Արագ : Այդպիսի Ղուռու — Արագնե – րէն մէկը կարելի է տեսնել Էվէլեար եւ Զիբուխլու գիւղերու մէջտեղ , միւսը՝ Հախվերին գիւղի հողերուն վրայ եւ եր – րորդը՝ Ղաւըղըշլաղ գիւղի մօտ, իսկ ա – մէնէն հինի մասին կը խօսի Մովսէս Խո – րենացին : — Երուանդ Թագաւորի օրով , — կը պատմէ ,— արքունիքը տեղափոխ – ուեցաւ Արմաւիր կոչուած քաղաքէն , ո – րովհետեւ Երասխ գետը հեռացած էր, եւ երբ ձմեռը երկար տեւէր , հիւսիսային քամին փչելով Ջուրը կը սառէր կը պնդա – նար, և կարելի չէր բաւական ջուր գտնել Թագաւորական քաղաքին համար : Եր – ուանդը, տակէ նեղուելով, նաեւ առաւել ամուր տեղ որոնելով, տեղափոխեց իր արքունիքը արեւմտեան կողմը , ժայռ – բլրի վրայ, որուն չուրջ կը զալարուէր Ե – րասխը եւ որուն գիմացէն կը հոսէր Ա – խուրեան գետը :

Այս բոլորէն հասկնալի կ'ըլլայ Խոր – մացեացոյ ըսածը թէ ինչո՛ւ պէտք է կա – մուրջ չինել Երասխի վրայ, քանի որ ա – նոր վրայ չինուած կամուրջը կրնայ ցա – մաքի վրայ մնալ : Մենք գտնէ այսպէս կը հասկնանք :

Ե. ՇԱՀԱԶԻԶ

ՄՆՆԴԱԿԱՆ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ուրկէ՞ կուգան մանրէները եւ ինչպէս կը վարակեն ուտեստեղէնները :

Երբեմն կը պատահի որ մորթուած ա – նասունին ախտածին մանրէներն իսկ , նպաստաւոր որոշ պայմաններու ազդե – ցութեան տակ, կը զարգանան եւ կը վա – րակեն անոր միսը, մանաւանդ երբ կեն – դանին յողնած վիճակի մէջ մորթուած է, ամբողջովին արիւնաքամ եղած չէ եւ ան – միջապէս սառնարան դրուած չէ :

Սովորաբար մանրէները դուրսէն կու – գան : Մերթ օդին մէջ գտնուող մանրէնե – րըն են, որոնք , օգտուելով կարգ մը նը – պաստաւոր պայմաններէ, բոյն կը դնեն միսին վրայ եւ կը տարածուին : Բայց, աւելի յաճախ, մորթուած կենդանիին մարմինը ձեռնադործող կամ փոխադրող դործաւորներն են որ միսը կը վարակեն : Անոնք որ առիթը ունեցած են առաւօտ մը Հալէն անցնելու, տեսած են անչուչա – բիւնոտ եւ անմաքուր չապիկներ հագած մսագործներ որոնք, իբրեւց ուսերուն վը – րայ, ամէն կողմ քսքսելով սառնասենեակ կը փոխադրեն, սպանդանոցէն կառքով բերուած կենդանիներու տեսակները :

ուեցաւ Արմաւիր կոչուած քլուրէն , ո – րովհետեւ Երասխ գետը հեռացած էր, եւ երբ ձմեռը երկար տեւէր , հիւսիսային քամին փչելով Ջուրը կը սառէր կը պնդա – նար, և կարելի չէր բաւական ջուր գտնել Թագաւորական քաղաքին համար : Եր – ուանդը, տակէ նեղուելով, նաեւ առաւել ամուր տեղ որոնելով, տեղափոխեց իր արքունիքը արեւմտեան կողմը , ժայռ – բլրի վրայ, որուն չուրջ կը զալարուէր Ե – րասխը եւ որուն գիմացէն կը հոսէր Ա – խուրեան գետը :

Այս բոլորէն հասկնալի կ'ըլլայ Խոր – մացեացոյ ըսածը թէ ինչո՛ւ պէտք է կա – մուրջ չինել Երասխի վրայ, քանի որ ա – նոր վրայ չինուած կամուրջը կրնայ ցա – մաքի վրայ մնալ : Մենք գտնէ այսպէս կը հասկնանք :

Ե. ՇԱՀԱԶԻԶ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՏԱՏՐԱԿԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Շատ ժամանակներ առաջ, էգ եւ արու տատրակներ այսօրուան նման թռչուններ չէին : Այդ դարերուն, անոնք, ինչպէս ներկայիս, չէին զար երբեմն մարդոց անմարթ պարտէզները, առանձնապէս, երբ պաղ հովերը կը սառեցնեն զանոնք :

Էգ եւ արու տատրակները հարաւային երկիրներու կայսրուհի եւ կայսրեր էին եւ ունէին ամէնէն զեղեցիկ զորգերով ծածկուած զահեր : Անոնց ճակատներուն վրայ կը ճառագայթէին արեգակի նման փայլուն պսակներ, իսկ անոնց զղեակը չրջապատող պարտէզները չէին թառամեր երբեք :

Էգ տատրակը աննման կայսրուհի մըն էր· բարձրահասակ, հրապուրիչ վարսե – րով, իսկ իր աչքերուն մէջ երկու ադա – մանդներ կը փայլէին այնպիսի չողչո – ղումներով, որ անհնար էր չդդալ անոր չերմութիւնը : Անոր անցած ճամբաներուն վրայ ծաղիկները կը խոնարհէին մինչեւ գետին, իսկ ադջիկները վրան կը սրսկէին ուրիչ վայրերու մէջ չտեսնուած անու – շահոտութիւններ : Այնքան զեղեցիկ էր ան, որ ի սէր այս զեղեցկութեան ոչ ոք կ'ուզէր խանգարել բարձր լեռներէ ան – դին գտնուող այս կայսրութեան խաղա – ղութիւնը : Ո՞վ պիտի կարենար զսպել այսպիսի զեղեցկութեան մը : Դրացի ժո – ղովուրդները կը պատուէին անոր զեղեց – կութիւնը, երբ այդ երկրէն վերադար – ձողները կը պատմէին անոր մասին :

Անոնց կայսրութեան մէջ ամէն մարդ կ'ապրէր երջանիկ, մարդիկ ազատ էին եւ միշտ կ'իրականանային իրենց բաղձանք – ները, իսկ ծառերն ու հունձքերը կուտա – յին առատ բերքեր : Երբ լուր կը տարած – ուէր տխուր իրողութեան մը մասին, եր – կուքը միասին կուղային անյապաղ եւ մարդիկը կը մխիթարէին, տալով ամէն ինչ որ կը բաղձային : Անոնց զեղեցկու – թիւնը կը զդուէր ամէն մէկ տրտում սիրտի մէջ եւ բոլորը կը հրճուէին ու կը յարդէին զանոնք ըստ օրինի :

Բայց այս կատարելութեան դրացի երկրին մէջ կ'ապրէին մեծ վիշապներ, քարաչէն տան մը չափ մեծ վիշապներ : Անոնց տգե – ղութիւնը կը զողացնէր թէ՛ ծաղիկները եւ թէ քարերը : Երբ անոնք պտոյտի կ'ել – լէին, մարդոց սրտերը կը սառէին : Ի – րենց զզայուն սարսափին հետեւանքով, բոլորը կը խոնարհէին մինչեւ գետին : Անոնց կ'ընկերանային նաեւ տեսակ մը օձեր, որոնք կը սուլէին, որպէսզի ամէն ոք գիտնայ, թէ այնտեղէն կ'անցնին այս մեծ վիշապները : Անոնք որ չէին յաջողեր խոյս տալ անոնց ճամբէն, կը խոնարհէին մինչեւ գետին :

Ժամանակէ մը ի վեր այդ վիշապները սկսան բուռն տեսլութիւն մը տածել եր – կու կայսրերուն դէմ, թէեւ ոչ իսկ անոնց դէմքերը տեսած էին : Բայց ծերունիներէ լսած էին, թէ կարելի չէ որեւէ դէշու – թիւն ընել անոնց, քանի որ կայսրուհին Արփի–Տիկնոջ կողմէ ընդունած է կախար – դական չուչան մը, զոր եթէ ցնցէ դէպի դժբախտութիւնը եկած կողմը, այդ դժ – բախտութիւնը կը չքանայ անմիջապէս : Վիշապները զանազան փորձեր ըրած էին, բայց իւրաքանչիւր անդամ, երբ կայսրու – հին ցնցած էր չուչանը, կը բռնկէր վի – շապներու թեւատպատ մորթը :

Եւ երկու ամուսինները զիրար կը յար – դէին ու կը սիրէին աւելի քան ուրիշ որեւէ զոյգ, հրճուանք սփռելով ամբողջ կայսրութեան մէջ : Ոչ ոք կրնար կասկա – ծել, թէ այս երկու կայսր ամուսինները պիտի կարենային երբեւիցէ վշտացնել զիրար : Բայց երբեմն կը պատահի, որ անձրեւը թափանցէ նաեւ երբեք չկասկա – ծած տունէդ ներս :

Ոչ ոք գիտցաւ, թէ ինչ տեղի ունեցեր էր, բայց կայսրուհին յանկարծ զայրացաւ իր ամուսինին դէմ :

— Օ՛հ, դուն, ծաղիկներու ծաղիկ եւ արփիներու վարդ, ըսաւ ամուսինը մեղմ ու տխուր ձայնով :

— Տրտմած եմ եւ քեղի դէմ զայրա – ցած, ու ահա ոտքերուս տակ պիտի ճըզ – մեմ այն չուչանը, որով կը մեզմէի վի – շապներու, ինչպէս նաեւ զայրոյթը ա – նոնց, որոնք թշնամութիւն կը սնուցա – նէին մեզի դէմ : Եւ ակնթարթի մը մէջ փչրեց չուչանը ու զայն նետեց ջրհորի մը մէջ : Աւելի վերջ անոնք չատ անիծեցին զայրոյթի այդ պահը, բայց այլեւս չու – նէին խորհրդատուր չուչանը : Անոնք չա – րունակեցին զիրար սիրել նոյն մաքուր սիրով, նոյնիսկ աւելի բուռն սիրով, բայց իրենց աչքերուն մէջ երբեմն կը տեսնուէր մեծ տրտմութիւն մը : Կայս – րութիւնը երջանիկ էր տեսնելով, թէ ա – նոնք որքան կը սիրեն զիրար : Իսկ անոնց զեղեցկութիւնը չէր թառամեր երբեք :

Բայց ոչ ոք գիտցաւ, թէ զրացի կայս – րութեան վրայ իշխող Մայր–Վիշապը ինչպէս տեղեկացեր էր, թէ երկու ամու – սինները այլեւս չունէին կախարդական չուչանը : Եւ չկար տեղ մը, ուր վիշապ – ները անոնց հոգերը մտնել չյանդգնէին, սկզբնական չրջանին հպատակելով կեր – պով, բայց աւելի ուշ՝ աւելի յաճախ, ա – նպատակ վերածելով պարտէզներ ու բը – լուրներ : Երկու կայսրերը կը թափէին դառն արցունքներ, մանաւանդ երբ ան – դութ վիշապները ամէն բանէ առաջ պի – բենք կը հետապնդէին : Ամուսինները դղուշացան, որքան կարողացան, բայց ի վերջոյ տեսան, թէ դիմադրելու ուժ չու – նէին այլեւս : Եւ իրենց այս դժբախտու – թեան մէջ անոնք աւելի խոր սիրով կը սիրէին զիրար, իսկ ժողովուրդը իր ամ – բողջ սիրով փարած էր անոնց : Ինչպէս կարելի էր որ այդ մարդկային զեղեցկու – թիւնը իշնար սարսափելի վիշապներու խաւարակուռ տիրապետութեան տակ :

Ամէն գիշեր կ'արտասուէին ու կ'ար – տասուէին իրենց փոքր տնակի հանդար – տութեան մէջ, որովհետեւ վախնալով լը – քած էին նաեւ իրենց դղեակը : Կայսրու – հին աւելի չատ կը սիրէր իր ամուսինը եւ կայսրը, նմանապէս, իր կինը :

«Աւելի վիշապները պէտք չէ որ կա – րենան իրենց ծաղրի առարկան ընել մեզ : Եւ ի՞նչ պէտք է ըլլայ այս նպատակին համար», կ'ըսէին չարունակ :

Արփի–Տիկինը եւս սկսաւ արտասուել անոնց այս վշտին առջեւ : Ան եւս չէր փա – փաքեր, որ այսպիսի զեղեցկութիւն մը եւ մաքուր սէր մը զոհ դառնայ ադտոտ վիշապներու : Արփի–Տիկինը դնաց ադա – չել Աստուծոյ, որ գթայ երկուքի ճակա – տագրին վրայ որոնց հոգին աւելի անա – րատ ու մաքուր էր քան բիւրեղանման աղբիւրները :

Այն առեն Աստուած զանոնք վերածեց երկու տատրակներու եւ օրհնեց որ անոնց սէրը վախճան չունենայ եւ չապրին ա – ռանց մէկը միւսին : Անոնց ըսաւ, որ ձա – ռերը բեռնաւորեն բարիքներով, ոչ ոք կողմէ վնասուին այս աշխարհէն եւ անոնց բոյնը միշտ ըլլայ խաղաղ : Իսկ վիշապ – ները վերածեց սողուն օձերու, ինչպէս էին անոնց ծառաները եւ տատրակները բարձրերէն, նողկանքով նային անոնց վը – րայ : Տնօրինեց նաեւ որ այդ օձերը եր – բեք չունենան իրենց բնակարանը ու չապ – րին միասին, երկու ամուսիններու նման, քանի որ անոնք խախտեցին աշխարհի վրայ ապրող սիրելիներու երջանկու – թիւնը :

Եւ, ինչպէս կը տեսնէք, էգ եւ արու տատրակները, այդ օրէն սկսեալ մինչեւ այսօր, չեն կրնար ապրիլ առանց մէկը միւսին եւ ուրախութիւն կը տանին իրենց թառած վայրերուն :

Մինչեւ որ մխոյը, մեկնելով սպանդանոցէն, տանի Հալ եւ մսավաճառին առնաննէ առնարանը, բազմաթիւ անձերու վարպետ չփոմներ կ'ունենայ : Բարե – չան մաքուր ձեռքերէն կ'անցնի եւ ապրող բոլոր մանրէները ախտածին յատաբար մանրէները, հետեւաբար անոնց մարդկային մարմինն ալ կրնայ չա – նել եւ մարդկային մարմնին ալ կրնայ չա – նել : Ահա թէ ինչու վնա – տարար հայկերոյթի մը մասնակցողներուն մէկ մասը միայն կը հիւանդանայ :

Ամէն պարագայի, սառնարանը որքան ալ պաղ ըլլայ, մանրէները չի մեռցներ, հետեւաբար չի կրնար հիւանդութիւնը կանխել : Երբ միսը, մանաւանդ յօշածը սառնարանէն կը հանուի եւ թաց օդին կը ձգուի, մանրէները կը վերակենդանանան, եւ եթէ լաւ եփ մը չփճացնէ զանոնք, ա – պագային կ'ուճին մարդկային մարսողա – կան գործարանին մէջ, կը տարածուին եւ կը թունաւորեն :

Կարգ մը պարագաներու մէջ վարակման աղբիւրի պատասխանատուն մսագործն է, որ յօշածը նախապէս կը պատրաստէ, եւ թաց օդին թողնելէ զատ, երբեմն ալ քիչ – մը ապականած կտորներ կը խառնէ : Այդ խոտովանութիւնը ըրաւ Քրէմէյլ մսագործը :

Սպառողները եւս յաճախ անհրաժեշտ զգոյշները ձեռք չեն առներ վարակելի ուտելիքները, մանաւանդ հում կամ եփած ու պաղած միսը, անեղծ պահպանելու համար եւ պատճառ կ'ըլլան անհատական կամ ընտանեկան թունաւորումներու :

Այլազան էքէմներով պատրաստած խըթիղէնները, պաղպաղակները եւ թա – ցանները, մերթ օդին մանրէներն են որ կը վարակեն եւ մերթ՝ զանոնք պատրաս – տողները, որոնց ձեռքերուն մաքրութիւ – նը յաճախ կասկածելի է : Սննդական թունաւորումներու առթիւ կատարուած քննութիւններէն երեւան եկած է որ ծաղրարներէն կամ խոհարարներէն մանր արտաքնոց երթալէ յետոյ իսկ չեն լուացուիր, եւ կը փոխանցեն ապիքային տիղորական մանրէները (էոլիպասիլ, եւայլն) : Երբեմն ալ պատճառ կ'ըլլան ժանտաւեղի սահմանափակ համաճա – րակներու, երբ այդ հիւանդութեան մանրէին կը կրեն իրենց կղկղանքին մէջ :

Ամէն պարագայի, երբ այս ու այն ձեւով վարակուած խմորեղէնները բաց օդին կը մնան, զաղջ կամ տաք միջավայրի մը մէջ, ինչ որ յաճախ կը պատահի խնջոյք – ներու ընթացքին կամ հարիւրաւոր ճաշ բաժնող հաւաքական էանթիններու մէջ, մանրէները արագօրէն կը բազմանան եւ ժարդոց փոխանցուելով, յառաջ կը բերեն թունաւորումներ, որոնց ախտանիշերը եւ տատութիւնը կը տարբերին մանրէնէ – րուն տեսակին եւ ժահրաղօրութեան հա – մեմատ :

Զուկի եւ միսի պահածոները եւս թու – նաւորումներ կը պատճառեն, երբ լաւ պատրաստուած չեն, տուփերը լաւ գոց – ուած չեն եւ անկատար է անոնց ամլացու – մը : Այս պայմաններու մէջ դանուող պա – հածոները, ազած եւ ծխուած միսեր, ձուկեր եւ երշիկներ երբեմն չատ վտան – գաւոր մանրէ մը կը պարունակեն որ պո – թիւլիզմ կոչուած չատ ծանր թունաւո – րումը կը պատճառէ եւ իր իսկական թոյ – նով ջղային դրութեան այս կամ այն մասը կ'անդամալուծէ : Բարեբախտաբար հազ – ուադէպ է Ֆրանսայի մէջ :

×

Ի՞նչ կարելի է ընել դերծ մնալու համար աննպատակ թունաւորումներէն, որոնք հետզհետէ աւելի չամախաղպ կը դառ – նան, իրրեւ հետեւանք աննպատակ ներ – կայ ընկերային եւ անհատական պայման – ներուն, որոնք դիւրացնելով այլազան ու – տեստեղծներու մանրէածին խթիրու – մը, կը նպաստաւորեն մարդոց վարակու – մը :

Քանի որ աննպատակ թունաւորումները արդիւնք են, դրեթէ միշտ ժահրաղօր մանրէներով վարակումին եւ ոչ թէ պա – դաւութեան, ինչպէս կը կարծեն յանկար – ծական փորհարուածին ունեցողներէն չա – տեր, եւ քանի որ բարձր ջերմութիւնը միայն կրնայ փճացնել այդ ախտածին մանրէները, հետեւաբար անոնցմէ խու – սափելու միակ պայմանն է լաւ եփել միսը եւ այն բոլոր ուտելիքները որոնք դիւրաս – բոյն կը դառնան մանրէներու եւ ն'ապա – կանին :

Միսը ամէնէն չատ սպառուած ուտելիք – ներէն մէկն է, լաւ եփուածք մը կամ խո – րովում մը ն'ամլացնէ եւ անվտանգ կը դարձնէ զայն : Այսուհանդերձ խոհեմու – թիւն չէ պաղ միսը երկար ատեն բաց օ – դին ձգել :

Իսկ անոնք որ կը սիրեն միսը հում կամ հազիւ խորոված ուտել, չափազանց զգոյշ ըլլալու են, մանաւանդ երբ մսի յօշած ն'ուտեն : Որոշ չափով մը թունաւորում – ներէ զերծ մնալու համար, պարտաւոր են բացարձակապէս մերժել մսագործին նախապէս պատրաստած յօշածը եւ մսի թարմ կտոր մը յօշել տալ իրենց աչքին առջեւ : Աւելի լաւ ն'ըլլայ դնուած թարմ մսի կտորը տունի յօշոցին անցընել : Ադիկ զատ անհրաժեշտ է ուտել զայն դնումէն կամ սառնարանէն հանելէ անմիջապէս յե – տոյ : Միսը, մանաւանդ յօշածը եւ մաս – նաւորաբար ձիու յօշածը, կէս ժամէն աւելի չի դիմանար բաց եւ տաք օդին եւ որքան աւելի մնայ, այնքան ն'աւելնայ վարակումի, հետեւաբար ապականելու եւ ախտածին դառնալու վտանգը : Այս թէ – լադրութիւնները չատերուն ծանօթ են, բայց միշտ չեն դրծադրուիր :

Հաւաքական ճաշարաններու մէջ ճա – շողները (աշակերտ, ուսանող, աշխատա – ւոր) կարելիութեան սահմանին մէջ մեր – ժելու են հում կամ հազիւ եփուած միսը : Նաեւ այնպիսի կերակուրներ, որոնց խառնուրդը ամէն մարսողական դործա – րանի չի յարմարիր :

ԵՐԲ ԿԷՍՕՐ Է ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կրինուիլի աստղադիտարանին հսկայ ժամացոյցը կէս օրը կը հնչէ : Տեսականօրէն կէսօր է նաեւ Փարիզի մէջ : Գործարաններու, դրասենեակներու արձակուրդի ժամն է, ինչպէս նաեւ՝ ճաշի : Պիֆթէքի հոտը կը տարածուի ամէն կողմ :

Պարսկաստանի, ինչպէս նաեւ Թամանրա – սէթի (Սահարա) մէջ կէսօր է : Կէսօր է նաեւ Տահոքէմիի մէջ :

Բայց ժամը քանիո՞ն է աշխարհի միւս մասերուն մէջ :

Երբ կէսօր է Ֆրանսական Սուտանի մէջ, ժամը 13 է Զատի մէջ : Բնութիւնը կը խաղաղի : Հօտերը դադրած են արա – ծելէ եւ վաճառորդներու կարաւանը կանգ առած՝ կաղդուրիչ հանգիստի համար :

Ժամը 14 է Պոլսոյ մէջ : Հաւատացեալները, բոպիկ, մզկիթին մէջ Մուհամէտը կ'ոգեկոչեն անվերջ աղօթքներ մրմռա – լով :

Մոսկուայի մէջ չուքը կը սկսի երկարիլ Քրեմլինի պատերուն տակ : Գործարա – նին մէջ, աշխատաւորը դործի վրայ է դեռ, արդիւնաբերութեան մրցանիշը կոտրելու համար :

Ժամը 16 է Թեհրանի մէջ : Մէճլիսը ժողովի նստած է :

Տէլհի դեռին եղերքը հսկայ բաղմու – թիւն մը հաւաքուած է : Արդարեւ, սրբա – զան բաղնիքի պահն է :

Պալատի ժամացոյցները 17 կը հնչեն :

Ժամը 18 է Լահասայի մէջ ... Պատե – բազմի աղմուկներէն հեռու, համայնավար պիւուորներ իրենց դիրքերը կը դրաւեն, մինչ կրօնաւորները կը հաւաքուին Լա – մայիկ չուրջ, աղօթքի համար :

Ժամը 19ին ճամբաները այլեւս վտա – հութիւն չեն ներշնչեր եւ բրինձի դաշտե – րը արդէն չարժման մէջ են վրդովիչ մռնչիւններով :

Շանհհայի մէջ ճամբաները կը լուսա – ւորուին : Արդարեւ, ժամը 20 է եւ մութ կ'ընէ :

Ժամը 11 է Թոքիոյի մէջ : Կէյշաները կը պատրաստուին սինեմա երթալու :

Սիանէյի մէջ ժամը 22 է, ճամբաները լուսաւորուած են : Պառերուն մէջ ասեղ ձգելիք տեղ չկայ, մինչ մակաղած հսկայ հօտերը կը քնանան :

Ժամը 24 է Անթիլիոսի մէջ : Սիրահար – ներու ժամն է : Հովուերգութիւն լուսնին ու ծովուն դիմաց :

Մինչ Փարիզի մէջ ժամը 12 է եւ կէսօր, սառոյցի զանգուած մը կ'անցնի դիշեր – ուան մէջ, Պերինկի նեղուցէն :

Ընդհակառակն առաւօտեան ժամը եր – կուքն է Հաւանայի մէջ : Կիթառի վերջին կշռյթները կ'օրօրեն վերջին պարուհինե – րը, որոնց ծաղիկէ վզնոցները կը սկսին խամրիլ :

Հանդիստ չկայ Հոլիվուտի մէջ : Առա – ւօտեան ժամը չորսն է, մինչ սընկայք – ները Սթուտիօներուն մէջ կը վառին ի – րենց զօրաւոր կրակով, եւ կը պատրաս – տուին սինեմայի տեսարանները :

Վերա Քրուզի նաւահանգիստը կը սկսի չարժիլ : Ժամը հինդ է : Արեւը կ'երեւի ծովուն հորիզոնին վրայ : Ժամը վեց է Փանամայի մէջ, ուր նաւերը կը մտնեն ջրանցքին ներս եւ արհեստով դաւաղիր – ները կ'առնեն իրենց արժեցուցած հան – դիսաը :

Ժամը եօթն է Նիւ Եորքի մէջ : Քաղաքը արդէն աղմուկի մէջ է : Հարլէմթաղին մէջ Սեւամորթները կը պատրաստուին նուա – դով դործի երթալու : Շարժումը, որ հազիւ կեցած էր դիշերուան պատճա – ռաւ, կը վերսկսի : Մինչդեռ հակառակ անոր որ ժամը ութն է Պուէնոս Այրէսի մէջ, ամէն ինչ խաղաղ է : Քաղաքը կար – ծես տակաւին քունի մէջ է :

Ռիօ տի Եանէյրօ սուրճ կը հոտի : Ժամը 9 է նաեւ Անկմեսուլիքի մէջ եւ ես – քիմացիները իրենց նաւերը ջուրը կ'իջե – ցընեն : Ժամը 11 է Ասորեան կղզիներուն մէջ : Ջրասուառնակ մը ճամբայ կ'ելլէ Փարիզի ուղղութեամբ : Ս. Հելլէն կղզիին մէջ Նափոլէոնի Թաղդարանին պահակը դռները կը զոցէ ...

Կէսօր է Փարիզի մէջ : Գործարանները կը պարպուին : Ճաշարանները կը լեց – ուին :

Ինչե՞ր չեն պատահիր աշխարհի մէջ, երբ կէսօր է Փարիզի մէջ :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Պատանին վախնալով ժան Վալժանին նայեցաւ, յետոյ մարմնովին դողալ սկըսաւ եւ քանի մը մանրերրորդ ապշած մնալէն եաք իր բոլոր ուժովը վազելով փախչիլ սկսաւ, չհամարձակելով ոչ եւ – տեղ նայելու եւ ոչ ալ աղաղակ մը հա – նելու : Բայց բաւական հեռանալէն եաք չնպաստաւորեցաւ կանգ առ – նել, եւ ժան Վալժան իր մտախոհու – թեան մէջ անոր լալագին հեծկլտուքը լսեց : Քանի մը րոպէէն եաք պատանին անհետեւութեացած էր :

Արեւը մարը մտած էր : Մթութիւնը ժան Վալժանին բոլորտիքը տարածուիլ կը սկսէր : Առաւօտէն ի վեր բան մը կերած չէր. հաւանական է որ տենդով բըռ – նուած էր ան :

Ոտքի վրայ կանդնած էր եւ պատանիին փախչելէն ի վեր դիրքը փոխած չէր :

Շունչը երկար եւ անհաւասար անջրը – պետներով իր կուրծքը վեր կը վերցնէր : Նայուածքը տասը կամ տասներկու քայլ անդին դետնին վրայ յառած էր եւ կար – ծես թէ խոտին վրայ լնկած կապտագոյն յախճապակիի մը բեկորը կը քննէր խո – րին ուշադրութեամբ : Ցանկարծ սարսը – ռաց, վանդի դիշերուան ցուրտը սկսաւ զդալ :

Գլխանոցը ճակտին վրայ իջեցուց հաս – տատուն կերպով մը, մեքենարար իր պլուզը դոցել եւ կոճկել ուղեց, քայլ մը առաւ եւ դետինը ծռեցաւ՝ դաւաղանը առնելու համար :

Նոյն պահուն երկու ֆրանքնոց դրամը նչմարեց զոր ոտքը կիսովին հողին մէջ մխած էր, եւ որ կոպիճներուն մէջ կը փայլէր : Դրամը տեսնելով, կարծես կալվանեան չարժուժ մը ունեցաւ :

— Ի՞նչ է այս, հարցուց ինքզինքն ևա – մաց մը :

Երեք քայլ եաք քաշուեցաւ. յետոյ կանգ առաւ, առանց իր նայուածքը հեռացնել կարենալու այն կէտին վրայէն, որու վը – րայ պահ մը առաջ ոտքը դրած էր, կար – ծես թէ մութին մէջ հոն փայլող այդ իրը բաց աչք մըն էր որ անչարժ իրեն կը նա – յէր :

Քանի մը րոպէ եաք ջղաձգային չար – ժումով մը դէպի արծաթ դրամը ցատ – կեց, ծռեցաւ եւ առաւ եւ կանդնելով դաշտին հեռաւորութեամբը նայիլ սկսաւ՝ աչքերը հորիզոնին ամէն կողմը դարձնե – լով. ոտքի վրայ կանդնած եւ պատսպա – րան մը փնտռող ահաբեկ ընտանի անա – սունի մը պէս սարսռելով :

Բայց բան մը չտեսաւ : Գիշերուան մութը երթալով կը թանձրանար. ցուրտն ալ կ'աւելնար, դաշտը անորոշ կերպա – րանք մը առած էր եւ մանիչակագոյն լայնածաւալ մառախուղներ վերջալոյսի պայծառութիւնը կը մթագնէին :

— Ա՛հ, ըսաւ ժան Վալժան, եւ սկսաւ արագօրէն քալել դէպի այն կողմը, ուրկէ պատանին փախած եւ աներեւութացած էր : Գրեթէ երեսուն քայլ առնելէն եաք կանգ առաւ, նայեցաւ բան մը չտեսաւ :

Ուստի բոլոր զօրութեամբ դոչեց.

— Փըթի Ժերվէ՛, Փըթի Ժերվէ՛ :

Լռեց եւ սպասեց, բայց պատասխան մը չառաւ : Բոլոր դաշտերը ամայի եւ խուսր էին : Միայն տարածութիւնը կար չորս կողմը : Իր բոլորտիքն ալ ոչ այլ ինչ կը նչմարուէր եթէ ոչ մթութիւն մը ուր իր աչքը բան մը չէր տեսներ եւ լռութիւն մը ուր իր ձայնը չէր լսուեր :

Ցրտաչունչ քամի մը կը փչէր եւ անոր բոլորտիքը եղած իրերուն կարծես խուսր կենդանութիւն մը կուտար :

Թուփերը իրենց պղտիկ եւ նիհար ոս – տերը անհաւատալի կատաղութեամբ կը չարժէին. կրնայ ըսուիլ թէ մարդու մը կը սպառնային, կը հալածէին զայն :

Ժան Վալժան նորէն սկսաւ քալել, յե – տոյ սկսաւ վազել. բայց մերթ ընդ մերթ կանգ կ'առնէր եւ այս առանձնական տա – րածութեան մէջ նմանը չտեսնուած զար – հուրելի եւ սպիտղտամ ձայնով մը դոչել.

— Փըթի Ժերվէ՛, Փըթի Ժերվէ՛ :

Սառոյդ է որ պատանին եթէ նաեւ լսե – լու ըլլար այս ձայնը, պիտի վախնար եւ պիտի չուզէր երեւալ : Բայց պատանին անչուշտ չատ հեռացած էր :

Ժան Վալժան քահանայի մը հանդիպե – ցաւ որ ձի հեծած կ'երթար :

Մօտեցաւ քահանային եւ ըսաւ անոր.

— Տէր Հայր, պատանիի մը անցնիլը տեսաք :

— Ոչ, ըսաւ քահանան :

— Փըթի Ժերվէ անունով պատանի մը տեսա՞ք :

— Ոչ ոք տեսայ :

Պայուսակէն երկու հինդ ֆրանքնոց հանեց եւ քահանային տուաւ, ըսելով.

— Տէր Հայր, ասիկա ձեր աղքատնե – րուն համար է : Տէր Հայր, ըսած պատա – նին դրեթէ տասը տարեկան է. կարծեմ մուկ մը ունի եւ անուսուր չնար մը : Սակաւապի մըն էր ան եւ կ'երթար. դի – տէք ո՛ւր է արդեօք :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Սրբուհի Մանուկեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մանուկեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մանիկ Բակլաճեան եւ զաւակները (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան եւ իրենց ազջիկը, Այրի Տիկին Ալանեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Խաչիկեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, մօրեղբօր, զարմիկին, կնքահօր՝

ՍԻՐԱԿԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Հոկտ. 29ին, 83 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Ուրբաթ (Նոյ. 3) առաւօտ ժամը 10·30ին Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի տեղւոյն դերեզմանատունը։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Գարաեան եւ զաւակները՝ Սիմոնն եւ Միրէյլ (Քանն), Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Զաւրիկեան եւ զաւակները՝ Ալէն եւ Սերժ խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց յոյժ սիրեցեալ մօր, զոքանչ մօր եւ մեծ մօր

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԷԼԻԶ ՈՒՇԱԳԼԵԱՆԻ
(Պրուսացի)

մահը, որ պատահեցաւ 26 Հոկտեմբերին, յետ երկարատեւ հիւանդութեան։

Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ 28 Հոկտեմբերին, Օլնէ Սու Պուայի Սէն Ժոզէֆ եկեղեցին, հայածէս արարողութեամբ, ընտանեկան սեղմ շրջանակի մէջ։

ՄԱՐՍԷՅ.— Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Պաղտասարեան (Ծննեալ Գրիգորեան), Տէր եւ Տիկին Անդրէ Պաղտասարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Երանիկ Իսպիրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արամ Պաղտասարեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր Տիկին Յովհաննէս Պաղտասարեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Եաղուպեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Աւտուր Դաբրուճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Այրի Տիկին Անայիս Մոմճեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Այրի Տիկին Մէրլիա Իփէքեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Աւետիս Գազազեան (Զիւրի), Պ. Յովհաննէս Պոյաճեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Զարեհ Խանճեան եւ զաւակները (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Աղէկեան (Լիոն), Այրի Տիկին Անժէլ Մոթիյոն եւ զաւակները (Փուաթիէ), Տէր եւ Տիկին Մանուկ Մարկոսեան եւ զաւակները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, տատիկ մօր, եղբօր եւ ազգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 30 Հոկտեմբերին, 75 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Երեքշաբթի (31 Հոկտեմբեր), ժամը 14ին, Պօմոնի Հայոց Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Աղաւնի Չէօմլէքճեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՉԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ։

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

×

Այս կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, Աղքատախնամ Ընկերակցութեան Հանգստեան Տուներուն մէջ մահացած պատսպարեալներու հոգւոյն, հովանաւորութեամբ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

կը հրաւիրուին հանգուցեալներու պարագները եւ հաւատացեալ ժողովուրդը։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տէր եւ Տիկին Նահապետ Ալալէմեան 500 Ֆր. կը նուիրեն Եաճ'ց քլուպին, Գոհարիկ Քազարոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹ ՏԱՆ

Ողբ. Շաւէն Ինճէեանի յիշատակին Տէր եւ Տիկին Լորիս Բաբանեանէ 25 Ֆրանք։ Տէր եւ Տիկին Երուանդ Յարութիւնեանէ յիսուն Ֆրանք։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն եւ իր շրջանի բոլոր ընկերները, իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկ. Անուշ Պաղտասարեանի, եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իր հօրը ընկերը Գրիգոր Պաղտասարեանի կսկծալի մահուան առթիւ։

ՆՈՒԻԷՐ

Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Տէր – Գալուստեան ի յիշատակ իրենց ննջեցելոց, կը նը – ւիրեն քսան Ֆր «Յառաջ»իրատարածման։

×

Շաւէն Ինճէեանի մահուան առթիւ, Տիկին Մ. Ակոնեանէ քսան Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Ֆաչի կայանին։ Նոյն առթիւ եւ նոյն նպատակին՝ Տէր եւ Տիկին Սէֆէր – եան տասը Ֆր.։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 4, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին մեծ պարահանդէսը, Քազինօ – Շարպոնիէի չքեղ սրահներուն մէջ։

Պիւֆէ՝ մատչելի դիներով։

Դեղջկական պարեր եւ այլազան անակընկալներ։

Մի սպասէք վերջին օրերուն, ձեր տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար։

Սեղանները կանխաւ ապահովելու համար հեռախօսել 72–72–06, Լիոն։

GHAZARIAN ARA
35, Rue Chevreul, Lyon (7e)

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ

ԹԻՐՈԼԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ, ամէնէն մատչելի պայմաններով։

ՄԵԿՆՈՒՄ Դեկտեմբեր 23, «Զիւնի զուարթ կառախումբով»։ Վերադարձ Ցունուար 5ին։ Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ։

ԹՐԻՆՍԻ ՄԷՋ (1214 մեթր բարձրութիւն)։ Դահուկի (սքի) դպրոց։ Սքի եւ կօշիկ վարձու։ Փաթիննուառ։

ԾԻԹԱ ՊԱՆԴՈԿԸ.—Արդիական եւ հանգստաւէտ։ Առատ եւ խնամուած ուտելիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 Ֆրանք։

ԹԻՐՈԼԸՌ ՀՈՖ պանդոկ, նոր շինուած, չատ լաւ տեղ, առատ ու խնամուած ուտելիք, տաք եւ պաղ ջուր, 445 Ֆրանք։

ՑՈՒՄ ՎԻՆԸՌ պանդոկ, հանգստաւէտ, խնամուած ճաշ, պարապրահ, տաք եւ պաղ ջուր 396 Ֆրանք։

Սահմանափակ տեղեր։

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի։

Կանխավճար 100 Ֆրանք։ Վճարումի դիւրութիւններ։

Վերոյիշեալ դիներուն մէջ են կառախումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վերապահուած), Ինսպրիւքէն Թրինս փոխադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները, բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահովութիւն։

Դիմել կէսօրէ եաք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre cotisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

BAIL A CEDER

Ժամադրծի խանութի մը փոնը ծախու է, ծերութեան պատճառաւ։ 40 տարուան հաստատութիւն մը իր յաճախորդներով։

TABIBIAN
60, Rue Rébéval — Paris (19e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վիէնի « Անի » կոմիտէի։

Այս կիրակի կէսօրէ եաք ժամը 3ին, Սէբէլը կաթոլիկ սրահին մէջ։

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի՝ Ընկ. ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին։

Կ. Տօլմաճեան (արտասանութիւն)։
ՏԻԿԻՆ ԾՈՎԻՆԱՐ ԱՐԹԻՆԵԱՆ – ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (երգ)։

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 4ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Հաղարծնապետարանին թատրոնը։

Կը նախագահէ Ընկ. Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷՔ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դ. տեղական կազմին նախաձեռնութեամբ այս կիրակի առաւօտ Հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցին։

Ս. Միհնասեանի (Նահատակուած 1915)

Ինչպէս նաեւ Ս. Մինասեան ենթակա – միութիւն ողբ. բոլոր ընկերներուն յիշատակին։ — Ահարոն Պէրպէրեան, Յովհ. Պէրպէրեան, Լեւոն Նեթիլեան, Բիւզանդ Գամեան, Նազար Բապուճեան, Դադէս Զապունեան, Մկրտիչ Կարապետեան, Պօղոս Պօղոսեան, Օննիկ Գուրեան, Յովհ. Աբգարեան, Աւետ Պաղտասարեան եւ որդին, Կարապետ Քէչիչեան, Հմայեակ Ուզունեան, Մարզար Բարխեան, Վաղարշակ Ուրքաթեան, Տօքթէօր Յովհ. Քիւթիւքեան, Հայկ Թէնէքէճեան, Ահարոն Աբրահամեան, Աշոտ Նշանեան, Յովհ. Եղիշէեան, Գրիգոր Գոսթիքեան, Բարթող Փափազեան, Շաւարշ Տէր – Պարսամեան (Նոր Սերնդական), Հրանդ Յովհաննէսեան։

Կը հրաւիրուին ընտանեկան պարագաները ու ընկերները, յարգելուհ համար անոնց յիշատակը։ Ծաղիկի զեղեցումը պիտի կատարուի մասնաւոր յանձնախումբի մը կողմէ Շաբաթ օր։

ԼԻՈՆ – Ս. ՅԱԿՈԲ

Այս կիրակի, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ, կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Ս. Էջմիածնի մխիթարեան Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ թեմերու առաջնորդ

ՏԻՐԱՑՐ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ս. Պատարագը կ'երգէ տեղւոյս « կոմիտաս երգչախումբը »։

Սկիզբ ժամերգութեանց 8·30ին, Պատարագ ժամը 10ին։

Հ. Յ. Դ.

ՍԻՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտօք են-թահմխէի ընդհ. ընկերական ժողովը Կիրակի (5 Նոյեմբեր) ժամը 16ին ընդհ. Ն. Ա.ի բնակարանը։ Սոյն բացառիկ եւ կարեւոր ժողովին, բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի ընկերները։

ՄԱՐՍԷՅ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ եւ Կիրակի, 4 եւ 5 Նոյեմբերին, «Անդրանիկ» ակումբին մէջ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ՄԱՋԻ Շրջ. վարչութիւնը մինչ մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ չրջանի ընկերուհիները այս Շաբաթ (4 Նոյեմբեր) ժամը 3ին Մշակոյթի Տան Տէր-Դաւթեան դասասենեակը։

ՍԵՒԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ եաք ժամը 3ին, Զաւրիկեանի սրճարանի վերնայարկի սրահը (Իսթ)։ Օրակարգ.— Վարչութիւնը իր տարեկան գործունէութեան նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը պիտի ընէ։ Նաեւ երկու տարին լրացած ըլլալով իր հրաժարականը պիտի տայ։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, անդամ կամ ոչ, անխտիր ներկայ ըլլալու։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ բեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Ֆաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԽՆԴՐԱՆՔ ՄԸ

Ֆ. Կ. Ֆաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը իր Հինգշաբթի օրուան հայրենի դասաւանդութիւնէն եաք հեռատեսիլի մանկական յայտագրի ցուցադրութիւնով հաճելի եւ խանդավառ պահ մը եւս ապրըցնել ծրագրած է։

Այս առթիւ, մեր հայրենակիցներէն անոնք որ հնարաւորութիւնը ունին նուիրելու հեռատեսիլի գործիք մը կը խնդրուի որ փութան այդ ազնիւ ժէստը կատարել։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Ֆաչի Շրջ. վարչութեան, կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը։

ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Մխիթեան երկրորդ անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Ազգ. Տան մէջ, 32 Բիւ տը Թրէվիզ, այս կիրակի կէսօրէ եաք ժամը չորսին։ ՕՐԱԿԱՐԳ. — Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
4
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
4 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11053 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.053

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՃԱՆԱՊԱՐՀԻՆ

(1918)

Այս է խորագիրը անդլերէն հատորի մը, որ նոր լոյս տեսաւ Լոս Անճէլըսի մէջ, իբրեւ հրատարակութիւն Քալիֆորնիոյ համալսարանի (Լոս Անճէլըս եւ Պըրքլի) Մերձաւոր Արեւելեան կեդրոնին։

Հեղինակն է Ռիչըրտ Գ. Ջովհաննիս — եան՝ այցելու դասախօս Լոս Անճէլըսի համալսարանի հայերէնի ամպիոնին եւ պատմութեան ուսուցիչ նոյն քաղաքի Մառնթ Սէյնթ Մէյրի քոլէճին։

Հմուտ բազմաթիւ լեզուներու, Ջով — հաննիսեան իր գրքին համար օգտագոր — ծած է հայերէն, ռուսերէն, գերմաներ — էն, ֆրանսերէն, անգլերէն եւ թուրքե — րէն աղբիւրները, միաժամանակ հետաքն — նական ճամբորդութիւններ կատարած է Մերձաւոր Արեւելքի եւ Խորհրդային Միութեան երկիրներուն մէջ։

Մականունի ուղղագրութենէն դատե — լով, հեղինակը պէտք է ըլլայ արեւելա — հայ։

Իրրեւ համալսարանական իր նուիրին յօտեցած է չատ լուրջ կերպով եւ իր տե — սութիւնները հիմնած պատմական փաս — տերու վրայ, մնալու համար բոլորովին առարկայական եւ անկողմնակալ։

Իր չօշափած հարցերու մասին ճշդրիտ աղբիւրներ յիշատակած է եւ գրքի վեր — ջաւորութեան բազմաթիւ ծանօթութիւն — ներ առած է, լրիւ լուսաբանելու համար դէպքերը։

Օրինակ՝ 27 էջ յատկացուցած է (317 -343) աղբիւրներու մատենագիտութեան, ինչ որ մեծապէս կը դիւրացնէ պատմու — թեամբ հետաքրքրուողներու գործը։

Իր պրպտումներուն համար կարեւոր նիւթեր գտած է Ուոշինկթընի «Ազգային դիւանադիտութիւններուն» եւ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան Փարիզի, Պերլինի եւ Պոլսոյ դիւանա — թուղթերուն եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Հիւսիսային Ամերիկայի կեդրոնական կո — միտէի «արխիւ»ներուն մէջ։

Նոյնպէս օգտագործած է բազմաթիւ վաւերաթուղթեր Ուոշինկթընի Քոնկրէսի Մատենադարանին, Հուվըր ինստիտու — տի, Նիւ Եորքի Հանրային մատենադա — րանին, Երեւանի Մխոնիկեան պետական պրպտարանին եւ Հայաստանի Գիտու — թիւններու Ակադեմիային մէջ։

Հայաստանի երկու հատուածներուն մասին պատմական ու աշխարհագրական համառօտ տեղեկութիւններէ եւ ք, հեղի — նակը կանգ առած է 1914 — 17ի «ճակա — տագրական տարիներ»ուն վրայ, պատ — մած է 1917 Մարտէն մինչեւ Հոկտեմբեր պատահած դէպքերը, «Ցոյսեր եւ յու — զումներ» խորագրին տակ, — ռուսական առաջին յեղափոխութիւնը, ցարական վարչաձեւի տապալումը։

Ցետոյ բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը եւ անոր անդրադարձը Հայութեան վրայ։ Լենինի յայտարարութիւնը Հայաստանի մասին։ Կովկասեան ճակատի պարպու — մը։ «Կովկասեան կոմիսարութեան» ըս — տեղծումը, Երզնկայի զինադադարը, «Սէյմը», Բրեստ — Լիտովսկը, Էրզրումի անկումը, Տրապիզոնի հաշտութեան ժո — ղովը, եւայլն։

Առանձին գլուխ մը յատկացուցած է 1918 Ապրիլ — Մայիսի դէպքերուն «Պա — տերազմ եւ անկախութիւն» խորագրով։

Անկախութեան ճանապարհին Հայոց Բախած արիւնը ի վերջոյ յանգեցաւ 1918 Մայիս 28ի անկախութեան։

Ցովհաննիսեան կուտայ Արարատեան դաշտի կռիւներու մանրամասնութիւննե — րը եւ կը վերլուծէ մեր Կովկասեան հա — րեւաններու՝ Վրացիներու եւ Ադրբիներու բռնած դիրքը բախտորոշ այդ օրերուն։

Կը նկարագրէ Անդրկովկասի Դաշնակ — ցական Հանրապետութեան քայքայումն ու երեք երկիրներու անկախութեան հռչա — կումը։

Պաթումի դաշնագրէն ետք Ալեխս Ա. — Հարոնեանի գլխաւորութեամբ Պատուի — րակութեան մը առաքումը Պոլիս։ Սա — կայն դաշնակիցներու յաղթանակին հե — տեւանքով անոր Հայաստան վերադարձը։

Հեղինակը կը խօսի նաեւ Բադուի դէպ — քերուն, Անդրկովկաս Անդրկովկաս հասնելուն եւ յարակից հարցերու մասին։

Ու այստեղ կանգ կ'առնէ պատմութիւ — նը, քանի որ գրքին խորագիրը կը կրէ 1918 թուականը։ Այսինքն մինչեւ Հա — յաստանի անկախութիւնը։

Վերջացնելէ առաջ Ցովհաննիսեան հը — րատարակած է Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Ի — տալիոյ եւ Ամերիկայի պետական պա — տասխանատու անձերու հանդիսաւոր պաշտօնական խոստումները Հայերու ա — զատութեան ու անկախութեան մասին ա — ռաջին աշխարհամարտի նեղ օրերուն, երբ Հայութիւնը հերոսական արիւն կը թա — փէր եւ ռազմաճակատներու վրայ հերո — սաբար կը կռուէր մեծ դաշնակիցներու կողքին եւ անոնց դատին համար։

Գիրքը զարդարուած է 11 քարտէսներով եւ 23 լուսանկարներով։

Ահա՛ խղճամիտ գործ մը, որ իրատես ակնոցով կը պատկերացնէ մեր ժամանա — կակից պատմութեան ամէնէն բախտորոշ ու ճակատագրական մէկ շրջանը։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԵՒ ՄԱԿԸ

Բաւական մութ է Նիւ Եորքի մթնոլորտը։ Անոնք, ինչպէս Ու Թան, որոնք կը յուսային թէ Ազահովութեան Խորհուրդը նոր նիստ պիտի դումարէր այս շաբաթ, յուսախաբ եղան։ Այն տպաւորութիւնը կայ միշտ որ մութ խաղեր կը տարուին Ազահովութեան Խորհուրդի նրբանցքնե — րուն մէջ։ Այս մութ խաղերուն մէջ կայ լուր մը, որ կը հերքուի չահակիցներուն կողմէ։ Ըստ այդ լուրին Փարթասարա — թի, որ բանբերն է ՄԱԿի արաբ – խոր — հըրդային խմբակին, իր կողմը քաշած է նաեւ ոչ միայն Մալիի, Նիժերիոյ եւ Ե — թովպիոյ պատուիրակութիւնները, այլեւ Աւժանթինի եւ Պրազիլի։ Ու կը խօսուի «Վեցերու ծրագրի» մը մասին։ Բայց կը հաստատուի որ այս ամէնը սխալ է եւ վեցերու ծրագիր երբեք դորութիւն չէ ու — նեցած։

Կայ միշտ, երկու ընդդիմադիր ծրա — գիրներ։ Մին՝ հնդկական, միւսը՝ քա — նատեղանիական։ Ու երրորդ՝ Աւժան — թին – Պրազիլ փորձ մը, որու ձգտումն է հասարակաց յայտարար մը գտնել, այս երկուքին միջեւ։ Միակ հաստատ լուրը որ կայ, այն է որ Անտէրսըն Գահլրէ դացած է, որոշ այլ դաշտնի առաքելու — թեամբ։

Ըստ ամերիկեան շրջանակներու, Այ — զընհաուըրի օրով էմոտական նախարար, Անտերսընի ներկայութիւնը եգիպտական մամուլին մէջ (Անտէրսըն Թեքսասցի է ու մաերիմ՝ Ճոնսընի), միայն անձնական բնոյթ ունի։ Բայց Ամերիկացիին չփումա — ները պատասխանատու անձնաւորութիւն — ներու հետ, ոչ մէկ կասկած կը ձգեն անոր քաղաքական բնոյթին վրայ։

Տիրող կարծիքն այն է թէ Ամերիկա փորձ մը կը կատարէ տեսնելու համար

թէ յոյս կա՞յ, Արաբ Մ. Հանրապետու — թիւնը հեռացնելու Խորհ. Միութենէն։

× Ըստ Գահիրէի կիսապաշտօնական Ալ Ահրամի, Միացեալ Նահանգներու եւ Խորհրդ. Միութեան պատուիրակները դաշտնի հանդիպում մը ունեցած են Նիւ Եորք, լուծում մը գտնելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա֊ԹԷՆՔԻՆ կը հաղորդեն թէ չորս նա — խարարներէ ետք, Արտաքին նախարարն ալ իր հրաժարականը տուած է։ Միւս կողմէ, Նիւ Եորքէն կը հաղորդեն թէ էֆ Պի Ա֊ը (Ամերիկեան Գաղտնի Սպասար — կութիւն) տեղեկացուցած է Մելինա Մեր — քուրին որ կեանքը վտանգուած է։ Ծանօթ է որ դերասանուհին դատապարտած էր Ցունաստանի ներկայ վարչաձեւը, եւ իր — րեւ հետեւանք՝ զրկուած յունական հպա — տակութենէն։

ԻՐԼԱՆՏԱՑի վարչապետը՝ Ճոն Լինչ, Փարիզ հասած է, իբրեւ պաշտօնական հիւրը Ֆրանսայի։

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ տեսակցութիւն մը ընդհատած է Հարիսըն Սալզպըրիի, ուր հաշուեկշիռը կ'ընէ Հոկտեմբերեան յիս — նամեակին։ Այս հարցազրոյցը, զոր կը հրատարակէ «Ֆիկարօ» ոչ մէկ բացառիկ բան կ'ըսէ, հակառակ անոր, որ ինչպէս կը գրէ Հարիսըն «ոչ ոք Մոսկուայի մէջ, աւելի լաւ գիրքի մէջ է քննելու. համար յիսուն տարուան բոլշեւիկեան վարչա — ձեւի արդիւնքները։ Ոչ ոք այնքան եր — կար տեղ իշխանութեան մէջ եղած է, որքան ինք»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ, Ուրբաթ օր սկսան յիսնամեակի հանդիսութիւնները։ Լենինի արձանին բացումը կատարելով, Կրեմլի — նի մէջ, Բրեժնեւ կը խօսէր ճառ մը, որ պաշտօնական բացումը պիտի ըլլայ նաեւ մինչեւ Երեքշաբթի տեւող հանդիսու — թեանց։

ՖՐԱՆՍԱՑի հիւսիսային ծովափներուն վրայ, սաստիկ փոթորիկ մը եղած է առ — ջի օր։ Կարգ մը ծովեզերեայ քաղաքներու մէջ, փոթորիկը առած տարած է վիլլա — ներ եւ զանազան բնակավայրեր։

չիջումը ընդհանուր վիշտ ու տղտայլն սուգ պատճառեց յատկապէս Պոլսահա — յութեան։

Մեր իրաւ ու մեծ արժէքներէն մէկն էր Օր. Ղազարոսեան։ Արուեստագէտ հոգի մըն էր բառին ամէնէն ազնուական առու — մով։ Ծառայութեան եւ նուիրումի ազ — նիւ գիտակցութեամբ լեցուն հանրային դործիչ մըն էր։ Բարի հոգիով եւ մար — դասիրական զգացումներով համակուած դէմքութեան քոյր մըն էր։

Ժամանակակից սերունդը երկար տաեն պիտի չկրնայ մոռնալ գինքը ու ան — խառն եւ երախտիքով պիտի յիշէ։ Իր ա — նունը ոսկի տառերով գրոշմուած պիտի մնայ մեր մեծ արուեստագէտներու յա — տուկ պատմութեան յուշատախտակին վը — րայ։

Կը ցաւինք չատ, որ առնուած տեղեկու — թեանց համաձայն, Պոլսահայութիւնը պիտի զրկուի ազգային յուղարկաւորու — թիւն մը ընծայելու պատուոյ պարտաւո — րութենէն, իր այս օժտուած եւ չնորհալի զաւակին։ Բայց դոնէ առիթը պիտի ու — նենանք երախտիքով եւ յարգանքով կա — տարելու մեր այս բարոյական պարտքը անոր մահուան քառասունքին։

Ցիշատակն արդարոց օրհնութեամբ յա — ւերժական եղիցի։

ՇՆՈՐՀՔ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ
ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՈՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

×

Պոլսոյ կեդրոնական Սանուց Միութի — նը սգահանդէս մը կազմակերպած էր Հինգշաբթի օր (Նոյեմբեր 2) ժամը 19·15–ին, նախագահութեամբ Պատրիարք Հօր։

ԸՆԿ. ԵՂՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԵՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Հինգշաբթի, 26 Հոկտեմբեր, ներկա — յութեամբ ընկերներու, մտաւորականնե — րու եւ կրթական մշակներու, ազգային թաղումով հոգին յանձնուեցաւ մարմինը դրագէտ, կրթական բազմերախտ մշակ եւ հաւատաւոր Դաշնակցական ընկեր Եղ — ուարդ Տարօնեանի։

Ցուղարկաւորութեան արարողութիւնը տեղի ունեցաւ Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցիին մէջ, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, նախագահութեամբ Տաճատ Արք·ի, շրջա — պատուած՝ Գարեգին Եպիսկոպոսէ, վար — դապետներէ եւ քահանայ հայրերէ։

Արարողութիւններէն ետք, Առաջնորդ սրբազանը խօսեցաւ դամբանական մը, տալով հանդուցեալ ընկերոջ կենսագրա — կան գիծերը։

Ապա, ինքնաշարժներու թափօրով, ընկեր Տարօնեանի դագաղը փոխադրուե — ցաւ Պուրճ Համուտի ազգային գերեզմա — նատունը։

Թաղմանական արարողութիւններէն ետք, դամբանական խօսեցան ընկեր Եղ — ուարդ Էլոյեան՝ յանուն ազդ. «Սուրբն Յանամիրեան» գոլեճի, կրթական մշակ — ներու եւ աշակերտներու եւ ընկեր Մուշեղ Իշխան՝ յանուն Հ. Յ. Դ. Բիւրոյի, Լի — բանանի կեդր. Կոմիտէի, «Համազգայի — նի» եւ «Ն. Փալանճեան» ճեմարանի։

Դամբանախօսները ընդգծեցին հան — դուցեալ ընկերոջ արժանիքները, իրրեւ վաստակաւոր մշակի, դաղափարի հաւա — տաւոր գինուորեալի, հայ դպրութեան ծառայի, որ եղաւ հայ մշակոյթի բազ — մազրկին պահականերէն մէկը։

Այնուհետեւ, ընկեր Եղուարդ Տարօն — եանի մարմինը զետեղուեցաւ Հ. Յ. Դաշ — նակցութեան պանթէոնին մէջ։

ՅԱԳԿՊ

«ՅԱԳԱՖՈՎՍՏՈՒ Վ«ՃՈՄՈՑ

Հայրը, որ ամբողջ կյանքում ոչ մի անգամ չէր բարկացել իր որդիների վրա, հանկարծ սկսեց գոռալ, ոտքերով զարկել հատակին, ձեռքերը թափահարել, ինչպես խելագարը։ Ֆաթոսը այնքան մեծ էր, որ Ռուբենը ակամայից նայեց հոր ետևում կանգնած մորը, որ ժպտում էր։ Ռուբենը հասկացավ, որ հայրը ինքն էլ գիտի, որ ինքը ծիծաղելի է, և որ ամբողջ այդ ներկայացումը նրա համար է, որ ինքն էլ ծիծաղի։

Ռուբենը ծիծաղեց։

Հայրը ձեռքերը թափահարեց ու դուրս վազեց սենյակից։

Ռուբենը նայեց մորը։

— Ինչ-որ բան պատահե՞լ է,— հարցրեց մայրը։

— Ոչինչ,— պատասխանեց Ռուբենը։

— Ինչ-որ բան պատահել է,— կրկնեց մայրը։

— Ոչինչ,— պատասխանեց Ռուբենը։

Հայրը ներս մտավ։ Նա ձեռքերը թափահարելուց հոգնել էր, և հիմա նրա ձայնը ավելի հանգիստ էր հնչում։

— Ես ձեզ չեմ հասկանում,— ասաց նա։— Ես ձեզ չեմ հասկանում։ Ես ձեզ համար ամեն ինչ անում եմ, ամեն ինչ անում եմ, որ ձեզ լավ ապրեցնեմ, ամեն ինչ անում եմ, որ ձեզ երջանիկ դարձնեմ, և ինչ եք դուք անում։ Դուք ինձ ծաղրում եք։ Ես ձեզ չեմ հասկանում։

Ռուբենը նայեց մորը։

— Ինչ-որ բան պատահե՞լ է,— հարցրեց մայրը։

— Ոչինչ,— պատասխանեց Ռուբենը։

— Ինչ-որ բան պատահել է,— կրկնեց մայրը։

— Ոչինչ,— պատասխանեց Ռուբենը։

Հայրը ներս մտավ։ Նա ձեռքերը թափահարելուց հոգնել էր, և հիմա նրա ձայնը ավելի հանգիստ էր հնչում։

— Ես ձեզ չեմ հասկանում,— ասաց նա։— Ես ձեզ չեմ հասկանում։ Ես ձեզ համար ամեն ինչ անում եմ, ամեն ինչ անում եմ, որ ձեզ լավ ապրեցնեմ, ամեն ինչ անում եմ, որ ձեզ երջանիկ դարձնեմ, և ինչ եք դուք անում։ Դուք ինձ ծաղրում եք։ Ես ձեզ չեմ հասկանում։

Ռուբենը ծիծաղեց։

Հայրը ձեռքերը թափահարեց ու դուրս վազեց սենյակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Դ. ՍՊԱՐՏԱԿԻԱՏՆԵՐԸ

Հայաստան միջազգային արժէք ունի 8 մասնագիտութեան մէջ. — Ծանրաբար – ձուլթիւն, կռփամարտ, ըմբշամարտ, ջուր ցատկել, ժամանակակից հնգամարտ, մարմնամարզ, փինկ փոնկ, աուսերա – մարտ, հեռեւեալ վերապահումներով :

Ա.— Միջազգային արժէք ունենալը միշտ յաղթել չի նշանակեր : Ֆրանսա – յինները ամենուրեք միջազգային արժէք

Ողբացեալ Բաղրատունին, ինչպէս իր կեանքի բովանդակ ընթացքին, ամուր կառչած իր սիրտոցին, կը սկսէր իր պաշտպանողականը , որուն երբեմն օգ – նութեան կը հասնէր Աչօ Շահխաթունին իր կատրատած բայց Ֆրանսացիներուն այնքան հաճելի Ֆրանսերէնովը , ապա Լեւոն Ցարուխը՝ իր Վասպուրականցիի բովանդակ խանդովն ու եռանդովը :

Ես կրտսերն էի անոնց մէջ, եւ այդ պատճառով իսկ բնաւ չէի խառնուեր բա – նավէճին, եւ յետոյ վատահ էի որ իմ է – րեք երեց եղբայրներս՝ Աչօ Շահխաթու – նին, Հայկազուն Բաղրատունին եւ Լեւոն Ցարուխը ի վերջոյ պիտի յաջողէին «դա – սը տալ» Տիւվիվիէնին, փրկելով Բաղրա – տունեաց մեր իշխանական տոհմին պա – տիւը ...

Երբ ամէն բան կը վերջանար, կը բըռ – նէինք փլաթօներուն ճամբան : Ու օր մը, այդ ճամբու ընթացքին, Ժիւլիէն Տիւվի – վիէ ըսաւ ինծի .

— Գիտէք, չատ կը սիրեմ կատակելը : Սակայն թող երբեք ալ ձեր մէջ չարմատա – ցընէ այն զազափարը թէ դէշ կարծիք ու – նիմ Հայերու մասին : կը ճանչնամ ձեզ , պիտեմ թէ դուք հին ժողովուրդ մըն էք հարուստ մշակոյթի տէր : Ծանօթ եմ ձեր ողբերգութեան , որովհետեւ այդ մասին ալ չատ խօսած եմ իմ հայ ընկերներուս հետ մեր ուսանողութեան չրջանին : Այ – սօր, երբ կը կատակեմ ալ Բաղրատիին հետ, ատիկա կ'ընեմ անոր համար որ չատ կը սիրեմ տեսնել իր բարկութիւնը, ո – րուն մէջ կայ չերմութիւն մը, որ ինծի կը յիշեցնէ հարաւային Ֆրանսացիները ....

Ու այսպէս ալ կը վերջանային Ժիւլիէն Տիւվիվիէի «խայթոց»ները , ուղղուած իշխան Բաղրատունին : Բայց ատոնք պատճառ մը չեղան որ Տիւվիվիէն մոռ – նար իր ընկերը : Մինչեւ Բաղրատունիի մահը , Ֆրանսացի այս ազնիւ մարդը չմոռցաւ իր դպրոցական ընկերը, անոր դժբախտ օրերուն՝ ամսական նիւթական յատկացում մը ընելով :

Ֆրանսական արուեստը կորնդուց մեծ արուեստագէտ մը : Իսկ մենք կորնդու – ցինք մեծ բարեկամ մը, յանձին Ժիւլիէն Տիւվիվիէի :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

ԹՂՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— *Ամենեւին չեմսայ :*

— *Քեթի Ժերվէն չեմսա՞ք. այս կող – մերը մէթէ պիւղ չկա՞յ, եթէ կայ, կըր – նա՞ք ըսել թէ ո՛ր կողմն է :*

— *Բարեկամ, եթէ ըսածիդ պէս է, օ – տարական պղտիկ տղայ մը պիտի ըլլայ ան : Այսպիսի տղաներ այս կողմերէն կ'անցնին, բայց մարդ չի ճանչնար զա – նոնք :*

Ժան Վալժան անհամբեր կերպով մը երկու հինգ ֆրանքնոց եւս հանեց եւ քա – հանային տալով ըսաւ.

— *Ձեր աղքատներուն համար :*

Ցետոյ չարժումով կրկնեց.

— *Տէր Հայր, բռնել տուէք դիս, վասո – ղի դող մըն եմ :*

Քահանան աղուս կերպով մը ձին մըշ – տեց եւ փախաւ բոլորովին ահաբեկ :

Ժան Վալժան սկսաւ վազել դէպի այն կողմը ուր կ'ընթանար ի սկզբան :

Այսպէս բաւական երկար ճամբայ քա – լեց, նայելով, կոչելով եւ դոչելով, բայց ոչ ոք տեսաւ : Երկու կամ երեք անգամ դաշտին մէջ բան մը տեսնելով վազեց դէպի այդ բանը որ պառկած կամ կըճ – կած անձի մը կը նմանէր : Բայց տեսած բանը ոչ այլ ինչ էր եթէ ոչ դեռևին վրայ մացառներ կամ մեծ քարեր :

Վերջապէս, երբ հասաւ տեղ մը ուր երեք ուղի մէկ մէկէ կ'անցնէին, կանգ առաւ : Լուսինը ելած էր : Կրցածին չափ հեռու նայեցաւ եւ վերջին անգամ մըն ալ դոչեց .

— *Քըթի Ժերվէ, Քըթի Ժերվէ՛, Քըթի Ժերվէ՛ :*

Բայց աղաղակը մառախուղին մէջ ան – հետացաւ առանց եւ ոչ իսկ արձագանգ մը տալու :

Անգամ մը եւս «Քըթի Ժերվէ՛», մրմը – ռաց այնքան կամաց որ ձայնը հազիւ կը լսուէր : Այս վերջին ջանադրութիւնն էր . ծունկերուն վրայ կիզուեցաւ յանկարծ, իբր թէ անբեւեւելի զօրութիւն մը իր չարաչուք խղճին ծանրութեան ներքեւ յանկարծ ճնշէր զինքը :

Մեծ քարի մը վրայ ինկաւ հոգին բե – բանը եկած, մազերը մառեղովը բռնած, դէմքը ծունկերուն մէջ առած եւ զոչեց .

— *Թշուառական մըն եմ :*

Այն ատեն սիրտը պայթելով, սկսաւ լալ ան : Տասնեւինը տարիէ ի վեր առա – ջին անգամն էր որ կուլար Ժան Վալժան :

Երբ եպիսկոպոսին տունէն ելած էր, ինչպէս տեսանք, իրմէ բոլորովին կը տարբերէր, ինչ որ մինչեւ այն ատեն միտքը զրած էր ըլլալ ինք : Չէր կրնար հասկնալ թէ ի՛նչ փոփոխութիւն կը զգար վրան : Իր սիրտը կարծրութիւն մը կը տառնար ծերունիին հրեշտակային ըն – թացքէն եւ սա անուշ խօսքերէն .

«Ծօսք տուր ինծ պարկեշտ մարդ մը ըլլալ : Հոգիդ կը գնեմ : Ամբարշտութեան ոգիին ձեռքէն կ'ազատեմ եւ Աստուծոյ ձեռքը կը յանձնեմ զայն» :

Անընդհատ միտքը կուգային այս խօս – քերը : Բայց այս երկնային ներողամտու – թեան կը հակառակէր հպարտութիւնը, որ մարդկային սրտին մէջ կարծես չարու – թեան ամրոցն է :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

թաքցուները կ'առնէ նախ Օպէոն թատրո – նին, ապա Անթուանի թատրոնին մէջ, ուր փայլուն դերակատարումներու չրջանէ մը եւք ինքզինքը ամբողջովին կը նուիրէ բեմադրական արուեստին :

1919ին, երբ հազիւ 23 տարեկան էր , Ժիւլիէն Տիւվիվիէ լքելով թատրոնը , կը մտնէ չարժանկարի ասպարէզը եւ հրա – պարակ կը հանէ իր առաջին ժապաւէնը, ուր կ'արձանագրէ զնահատելի յաջողու – թիւն մը :

Քաջալերուած այս յաջողութենէն,Ժիւ – լիէն Տիւվիվիէ կը չարունակէ քալել ան – վարան՝ համր չարժանկարի ճամբանե – րէն : 1925ին կը պատրաստէ իր առաջին մեծ ժապաւէնը, միշտ համր, «Փուալ տը Քառդ»ը, որուն խօսունը պիտի պատ – րաստէր աւելի ուշ՝ 1932ին, մասնակցու – թեամբ Չարլի Պորնի : Այնուհետեւ, 1926 – ին, միշտ համր, կը պատրաստէ «Լ'Օմ ալ'Իսպանօ»ն : Գլխաւոր դերակատարու – թեամբ ողբացեալ Աչօ Շահխաթունիին :

Ասոնց չարժանկարի երեւումէն եառ Ժիւլիէն Տիւվիվիէի աստղը կը սկսի փայ – լել : Հետզհետէ կուտայ մեծ ժապաւէն – ներ, ինչպէս՝ «Փոքրիկ արքան», «Մա – րիա Շափալէնն», « Լա Պանտերա», «Գե – դեկի խումբը», «Փէփէ լը Մոքօ» եւ « Գողգոթա», մասնակցութեամբ Չարլի Ռօպի, Ժան Կապէնի, Լուիճի Ֆէօյլէրի եւ այլ համբաւաւոր դերասաններու :

1937ին իր գործը պիտի պսակուէր նոր յաջողութեամբ մը՝ «Պարահանդէսի օ – րագիրը», որուն գլխաւոր դերակատա – րուհին եղաւ համբաւաւոր Մարի Պէլը : Այս յաջողութենէն եառ էր որ Ժիւլիէն Տիւվիվիէ հրաւիրուեցաւ Հոլիվուտ, ի – րագործելու համար ամերիկեան մէկ քանի մեծ ժապաւէններ :

Ժիւլիէն Տիւվիվիէի մականին տակ աչ – խատած են համաչխարհային համբաւի տիրացած բազմաթիւ արուեստագէտներ , ինչպէս Լուի Ժուվէ , Վիքթոր Ֆրանսէն, Շառլը Ռուայէ, Քլէրք Կէյպլ, Խոուարտ Ռոպինսոն, Վիվիան Վէյ , Վիվիան Ռո – մանս եւ բազմաթիւ ուրիշներ : Ցիշեցք – նենք նաեւ որ իր ձեռնասունն է մեր բօհ – րաւ մեծագոյն դերասաններէն մին՝ Փիէռ Վանկքը, որուն առաջին քայլերը առաջ – նորդողը եղած է Ժիւլիէն Տիւվիվիէ :

×

Եթէ յիշողութիւնս չի դաւաճաներ, 1933ին էր երբ Ժիւլիէն Տիւվիվիէ սկսաւ «պրաճնել» իր «Գողգոթան» ժապաւէնը : Այս ժապաւէնին մէջ դեր ունէին նաեւ երկու հայ դերասաններ՝ Հ. Բաղրատու – նի եւ Լեւոն Ցարուխ , երկուքն ալ գա – րնկերները Ժիւլիէն Տիւվիվիէին, Քոն – սերվաթուարի մէջ ուսանողութեան չըր – ջանին :

Ժիւլիէն Տիւվիվիէ, որքան մեծ ար – ուեստագէտ, այնքան եւ աւելի ազնիւ մարդ, չէր մոռցած իր ընկերները, ու ա – յն անգամ չանացած էր օգտակար ըլլալ անոնց : Այս անգամ ալ, ուրեմն, ճարած էր երկու դեր իր հայ ընկերներուն հա – մար : Ասկէ դուրս, խօսուն չարժանկարի երեւումէն եառ, Աչօ Շահխաթունիի չար – ժանկարի ասպարէզին մէջ արագավազ ընթացքը կասած էր, տրուած ըլլալով որ մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը ակար էր Ֆրանսերէնի մէջ : Աչօ Շահխաթունին նետուած էր դիմայարդարութեան մէջ, եւ այդ առիթով ալ ստանձնած էր Ժիւլիէն Տիւվիվիէի «Գողգոթա» ժապաւէնին դի – մայարդարութեան աշխատանքը : Իր կար – ղին Լեւոն Ցարուխ ալ ինծի փոքրիկ ֆի – գուրասիոնի դործ մը հայթայթած ըլլա – լով «Գողգոթայի» մէջ, երկու չաբաթ չարունակ չիտում ունենալով այդ չրջանա – կին հետ, բախտը ունեցայ մօտէն ճանչ – նալու մեծ արուեստագէտ եւ հաղուա – գիտ մարդը՝ Ժիւլիէն Տիւվիվիէն :

Ժիւլիէն Տիւվիվիէ արտակարգօրէն սը – րտմտիկ , կատակասէր , միշտ ժպտա – ղուրթն եւ չէնչող անձ մըն էր : Ամէն օր, ցերեկուան դաշտրին, երբ ժապաւէնին բոլոր աշխատաւորները՝ դերակատար կամ թեքնիքական ճիւղով զբաղողները կը հաւաքուէին սեղաններու չուրջ, Ժիւլիէն Տիւվիվիէ միշտ ալ չրջապատուած իր հայ ընկերներով , կը կատակէր անոնց հետ, սրամիտ դարձուածքներով, մնալով միշտ քաղաքավարութեան եւ կենցաղա – պահութեան սահմաններուն մէջ, թաֆիճէ կ'ընէր զանոնք, երբեմն կճելով չատ նուրբ կերպով անոնց տղայական ինքնասի – րութիւնը : Տիւվիվիէ իր «չարճակում»նե – րուն թիրախ կը դարձնէր միշտ ալ «իշ – խան» Հայկազուն Բաղրատունին, խնդրոյ առարկայ դարձնելով անոր տիպարը :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Ս. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Դ. ՍՊԱՐՏԱԿԻԱՏՆԵՐԸ

Հայաստան միջազգային արժէք ունի 8 մասնագիտութեան մէջ. — Ծանրաբար – ձուլթիւն, կռփամարտ, ըմբշամարտ, ջուր ցատկել, ժամանակակից հնգամարտ, մարմնամարզ, փինկ փոնկ, աուսերա – մարտ, հեռեւեալ վերապահումներով :

Ա.— Միջազգային արժէք ունենալը միշտ յաղթել չի նշանակեր : Ֆրանսա – յինները ամենուրեք միջազգային արժէք ունին, բայց ամէն անգամ յաղթական չեն հանդիսանար :

Բ.— Մարզիկները տարիքի բերմամբ ասպարէզը կը լքեն , մինչեւ նորերուն հասնիլը, ու տեղի կ'ունենայ տեղ քայլի չրջան մը : Բազմամարդ ժողովուրդները չուտով կը դոցեն քացերը, փոքր ազգերը աւելի դժուարաւ կը փոխարինեն հին ա – խոյեանները, տրուած ըլլալով իրենց մարզիկներուն սահմանափակ քանակը :

Գ.— Նոյն պատճառով՝ փոքր ժողո – վուրդ մը դժուարաւ կը փոխարինէ մրց – ման օրը անտրամադրելի ախոյեան մը :

ԾԱՆՐԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ. — *Ութերորդ՝ Հայաստան :*

Ա.ԳԼՈՐ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ.— *Եօթներորդ՝ Լեւոն Մանուկեան 325 քլկ. :*

ՓԵՏՈՒՐ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ. — *Իններորդ՝ Աշոտ Զէյրանեան 340 քլկ. :*

ԹԵԹԻ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ.— *13րդ Լեւոն Բա – բայեան 370 քլկ. (Հայաստանի մրցա – նիչ) :*

ԿԻՍԱՄԻՋԻՆ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ.— *10րդ Գուր – գէն Գալոյեան 400 քլկ. :*

ՄԻՋԻՆ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ.— *10րդ Վա – տիմիր Կիզոզլեան 425 քլկ. :*

ԿԷՍ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ . — *19րդ Վ. Օսիփով 425 քլկ. :*

ՎԱՌԱՋԻՆ ԾԱՆՐ ՀԱՇ. (*լուռ – լիժէ*).— *Եօթներորդ Ստանիսլավ Մաքրով, (Հայ – րը ծագումով՝ Ցոյն, մայրը՝ Հայուհի) , 472 քլկ. 500, կատրելով 180 քիլոյով հը – րուն ձեւի Հայաստանի մրցանիշը :*

ԾԱՆՐ ԾԱՆՐՈՒԹԻՒՆ . — *Տասներորդ Ա. Սալտիքոֆ 462 քիլօ 500: Իսկ 13րդ Գա – րիկ Պետրոսեան 437 քլկ. 500 :*

Այս արդիւնքները կը դերազանցեն եւ – րոպական կարգ մը երկիրներու մրցանիշ – ներէն չատերը :

ՑՈՒՆԱ. – ՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ . — *Տասներկուերորդ՝ Հայաստան :*

Վ. Կոստանեան իններորդ, Ժորա Զա – քարեան վեցերորդ, Ռ. Եղիազարեան 16– րդ, Հ. Աֆթանտիլեան 12րդ, Թելման Քոչարեան եւ Աբրահամ Աբրահամեան եօթներորդ դասաւորուեցան :

Պաքուցի «աչխարհի նախկին ախոյեան» Արամայիս Սայատով զտումի ենթար – կուեցաւ :

Ա.ՁԱՏ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ .— *Եօթներորդ՝ Հայաստան : Ցունաստանէն հայրենադարձ Նազար Ալբարեան «Սպարտակիատներու ախոյեան հռչակուեցաւ (ճանճ ծանրու – թիւն) :*

Օ. Օհանեսով՝ տասներորդ : Դ. Տուդ – լաճէ՝ վեցերորդ , Ռ. Տիգրանեան՝ ու – թերորդ, Մխութիկ Թոխոյեան՝ իններորդ դասաւորուեցան : Եւրոպայի ախոյեանու – թեանց մասնակից Պավել Մալեան վեց տուղանային միաւորով զտումի ենթար – կուեցաւ (այս միաւորները հաւասարու – թիւններով ալ կը հաւաքուին) : Ռ. Աղա – բէկեան 12րդ հանդիսացաւ, Եւրոպայի ա – խոյեան Շահմուրատովի կողմէ պարտը – ւելով : Այս վերջինը Մախաղքալացի է , Տաղիստանի մէջ, այլացեղ ժողովուրդնե – րու խառնարան մը , հաւանաբար Հայ) :

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— *Տասներորդ՝ Հայաստան : Կէտերու փոքր տարբերութեամբ մը՝ յաղթանակը իրենց հակառակորդներուն դիջեցան՝ Թ. Զաքիկեան (աջլոր ծանրու – թիւն) Վ. Փաթուչքինի դէմ, Մ. Վար – դանեան (կէս ծանրութիւն) Գուգուլի դէմ, Լեւոն Յովհաննէսեան (կիսամիջին ծանրութիւն) Փ. Գիլադոի դէմ :*

Վիճելի որոշումներով «պատասխանէն պարտուած հռչակուեցան» Դերենիկ Գարբիէլեան (աջլոր ծանրութիւն)՝ ո – դիմպիական ախոյեան (1960) Օլէկ Գրի – գորեւի դէմ, Ա. Օհանեսով (ճանճ ծան – րութիւն) Վ. Պիվովարովի դէմ, Դերենիկ Ոսկանեան (թեթեւ ծանրութիւն), Գ. Գո – ղոչքինի դէմ («չափազանց վիճելի որո – շում» ըստ Հայաստանի թղթակիցնե – րուն) : Այս տեսակ վճիռները, ըստ Ֆը – րանսացւոց՝ «Վերտիք սանթիմանթալ», բոլոր երկիրներու մէջ կը պատահին, ընդհանուր առմամբ նպաստաւորելով փառաւոր անցեալ ունեցող ախոյեաններ :

Քառորդ – փինալիստներ. — Ազատ Ա – սատուրեան (փետուր ծանրութիւն) Եուրի Սաքենովի յաղթելէ, ղեղեցիկ եւ հաւա – սար մրցումէ մը եւք՝ յաղթանակը դիջե – ցաւ Վ. Պոլտոնիքովի :

Գերազոյն թեթեւ ծանրութիւն՝ Վալե – րի Զելինսքի յաղթեց Վ. Փրոզուլինի եւ Վ. Գերձայկէի, պարտուեցաւ Ս. Մխու – թեան ողիմպիական ներկայացուցիչ (1964) Վ. Պարանիքովէ : Ծանր ծանրու – թիւն՝ կամօ Սարոյեան Բ. ռաունտին մրցումը լքելու պարտաւորեց Վ. Գըլ – եունիքովը : Իսկ Եմելիանովի, «պարտը – ւած հռչակուեցաւ» : Կարզացի մրցման դանազան նկարագրութիւնները, երեք ռաունտներէն երկուքը վերջացած են ի նպաստ հայ կռփամարտիկին : Եմիլիանով վարպետ կռփամարտիկ է, բայց «ծանր ծանրութեան » բազմաթիւ , մինչեւ իսկ փորֆէսիոնէլ ախոյեաններու նման հար – ուածի չի դիմանար, Թոքիոյի ողիմպիա – կան «կէս – փինալ» մրցմանց ընթացքին՝ «նոք – աուէյ» եղաւ :

կէս – փինալիստներ.— Գերազոյն կի – սամիջին ծանրութիւն (սիւպէր – վելթէր) Համլէթ Բեղոյեան յաղթեց Ե. Փոժքոյի եւ Լ. Նոմէյքոյի : Պարտուեցաւ «Եւրո – պայի երկիցս ախոյեան» Վիքթոր Ադէէ – վ, ըստ Ս. Մխուեեան կռփամարտի խումբին աւագ մարզիչ Վ. Օգուրէնքովի «հաւասար մրցումէ մը եաք» :

48 քլկ. («Մոծակ ծանրութիւն» , Ֆը – րասերէն լաւագոյն թարգմանութիւն Մուչ – լէժէ).— Ժօրա Ցովսէփեան յաղ – թեց Ն. Թալիեւի եւ Ս. Տիլիախոճայեւի : «Պարտուած հռչակուեցաւ» Ուքբանացի Վ. Զափորոժեցի դէմ, եղրային դատա – ւորները տարակարծիք ըլլալով՝ վճիռը միաձայնութեամբ չէ արուած , ըստ կարգ մը մասնագէտներու՝ առաջին եր – կու ռաունտները վերջացած են ի նպաստ Հայաստանի ներկայացուցիչին : Այս վերջինը՝ ինչպէս նաեւ Համլէթ Բեգոյ – եան ստացան մէկ մէկ պրոնզէ մետալ – ներ : Դժուար է կռփամարտի դատաւոր ըլլալ : Անհատական ախոյեանութեանց մէջ՝ հաւասարութիւն դոյութիւն չունի , անպայման յաղթական մը պէտք է, մինչ – դեռ «փրոֆէսիոնէլ» մը՝ հաւասար մնա – լով, իր սիրտոսը կը պահէ :

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Պ. Ղազարոս Զաքչաքեան, Տէր եւ Տիկին Նուպար Մինթանճեան և զաւակները՝ Շաքէ եւ Վարուժան, Տէր եւ Տիկին Յովսէփ Թաթիկեան եւ բոլոր պարագաները կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր եւ քրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ՂԱԶԱՐՈՍ ԶԱՔԶԱՔԵԱՆԻ
(Ծնեալ Թագուհի Թաթիկեան)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր մէկին, 68 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երկուշաբթի (Նոյեմբեր 6) առաւօտեան ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Իվրի – Փարիզիէնի նոր գե – րեզմանատունը :

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀԱՍՑԷ.— Մինթանճեան,
24, Պուլվ. Փուասոնիէր, Փարիզ (9) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Ց. Դ. Սկաթ Անթուանի Ընկեր կարօ խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Լեւոն Պէտեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իր մօր՝ Սիրարփի Պէտեանի մահուան առթիւ :

×

Հ. Ց. Դ. Շաւիլի «Արդութեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Լեւոն Պէտեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իր մօր Սիրարփի Պէտեանի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլէն Պ. Յարութիւն Փափազեան եւ իր ընտանեկան պարագաները իրենց կնոջ եւ մօր ողբ. Աննիկ Փափազեանի մահուան Դ. տարելիցին ի յիշատակ, «Ամենայն Սրբոց» ոօնին առթիւ կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կը նուիրեն երեսուն ֆր. :

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն Պ. Յարութիւն Փափազեան, Ամենայն Սրբոց ոօնին առթիւ իր ողբ. կնոջ Աննիկ Փափազեանի մահուան Դ. տարեդարձին կը նուիրէ քսանական ֆր. Շաւիլի Կապ. Խաչին, եկեղեցիին եւ 10 ֆրանք «Յառաջ»ին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է. Պ. Հ. Քըրքճեան, (Վէրսէօն) հարիւր ֆրանք իր սիրելիներուն յիշատակին : Տէր եւ Տիկին Գէորգ Աւագեան յիսուն ողբացեալ Վահրամ Սանոյեանի մահուան առիթով : Տիկին Յուլինէ Զիլինկիրեան 100 ֆրանք : Պ. Աբա Փափազեան 50 ֆր. :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկեր Գրիգոր Պաղտասարեանի մահուան առթիւ, Սէրբենկիւլեան ընտանիքը երկու հարիւր ֆր. կը նուիրէ, փոխան ծաղկեպսակի, կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան կրթ. ձեռնարկներուն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Հայ բեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԻԶՄԻՐԻ ԵՒ ՇՐՋԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ

Միութեան երկրորդ անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ Աղգ. Տան մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, այս կիրակի կէսօրէ հաք ժամը չորսին : ՕՐԱԿԱՐԳ · — Վարչութեան ընտրութիւն եւ ընթացիկ հարցեր :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ
ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Տէր եւ Տիկին Կարապետ Քէլէչեան 50 ֆրանք կը նուիրեն Կարմիր Խաչին, Գոհարիկ Ղազարոսեանի կսկծալի մահուան առթիւ : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

×

Նոյն տխուր առթիւ հայ արուեստագիտուհի մը քսան ֆր. կը նուիրէ «Հայ – Բոյժ»ին, տասը ֆր. Շատաբշ Մխսքեան սրահին : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

BAIL A CEDER

Ժամագործի խանութի մը փոնը ծախու է, ծերութեան պատճառաւ : 40 տարուան հաստատութիւն մը իր յաճախորդներով :

TABIBIAN
60, Rue Rébéval — Paris (19e)

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 4, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Լիոնի «Սիամանթօ» խումբին մեծ պարահանդէսը, Քաղհնօ – Շարպոնիէի չքեղ սրահներուն մէջ :

Պիւֆէ՝ մատչելի գիներով :

Գեղջկական պարեր եւ այլազան անակնկալներ :

Մի սպասէք վերջին օրերուն, ձեր տոմսերը եւ սեղանները ապահովելու համար :

Սեղանները կանխաւ ապահովելու համար հեռախօսել 72–72–06, Լիոն :

GHAZARIAN ARA
35, Rue Chevreul, Lyon (7e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՅՈՒԲԵԼԵՆԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԻՆ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ
ԹԻՐՈԼԻ ՄԷՋ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ, ամէնէն մատչելի պայմաններով :

ՄԵԿՆՈՒՄ Դեկտեմբեր 23, «Զիւնի զուարթ կառախումբով» : Վերադարձ Յունուար 5ին : Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ :

ԹՐԻՆՍԻ ՄԷՋ (1214 մեթր բարձրութիւն) : Դահուկի (սքի) դպրոց : Սքի եւ կօշիկ վարձու : Փաթինուառ :

ԾԻԹԱ ՊԱՆԴՈԿԸ.—Արդիական եւ հանգըստաւէտ : Առատ եւ խնամուած ուտելիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 ֆրանք :

ԹԻՐՈԼԸՌ ՀՈՖ պանդոկ, նոր չինուած, չատ լաւ տեղ, առատ ու խնամուած ուտելիք, տաք եւ պաղ ջուր, 445 ֆրանք :

ՅՈՒՄ ՎԻՆԸՌ պանդոկ, հանգստաւէտ, խնամուած ճաշ, պարասրահ, տաք եւ պաղ ջուր 396 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի :

Կանխավճար 100 ֆրանք : Վճարումի դիւրութիւններ :

Վերոյիշեալ գիներուն մէջ են կառախումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վերապահուած), Ինսպրիւքէն Թրինս փոխադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները, բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահովութիւն :

Դիմել կէսօրէ հաք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍ · ՋԱՑՆԱՄԱՓԻՒՌԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն :

Նիւթ.— Մեռելներու յիշատակը : Ա. մաս՝ Օրթոտոքս ծէս, Բ. մաս՝ հայկական :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Վիէնի «Անի» կոմիտէի :

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Սէրբլը Կաթոլիկ սրահին մէ ջ :

Կը նախագահէ Ընկ. Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի՝ Ընկ. ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական ճոխ եւ խնամուած բաժին :

Կ. Տօլմաճեան (արտասանութիւն) : ՏԻԿԻՆ ԾՈՎԻՆԱՐ ԱՐԹԻՆԵԱՆ – ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ (երգ) :

×

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 4ին, Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8·30ին, Քաղաքապետարանին թատրոնը :

Կը նախագահէ Ընկ. Գ. ՊՕՅԱՃԵԱՆ

Կը խօսի՝ ՏԻԿԻՆ ՕՏԷՔ ՄԻՔԱՑԷԼԵԱՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս Ալֆորվիլի մէջ, ի նպաստ հայկական դպրոցին :

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18

Ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

×

Հ. Մ. Ը. Մ. – Արծիւի տարեկան պարահանդէսը ՄԱՐՍԷՑԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 10, Ուրբաթ գիշեր, Վանփինկի մէջ :

×

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅՑՈՒՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ. Միութեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին Փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի ՏԱՐԵԿԱՆ ԿՈՉՈՒՆՔԸ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 11ին :

Մանրամասնութիւնը՝ յաջորդիւ :

×

Ֆ. կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը Նոյեմբար 18ին Շաբաթ իրիկուն մինչեւ առաւօտ Շաւպօնիէրի չքեղ սրահներուն մէջ : Մանրամասնութիւնները յաջորդիկային :

×

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Սէլանտիթի չքեղ սրահներուն մէջ Դեկտ. 9ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Լիոնի կոմիտաս երգչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին, Պրոնի օդակայանի սրահներուն մէջ :

Հ. Յ. Դ.

Սէնթ Էթիէն.— Հ. Ց. Դ. Անտօք են – թակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը կիրակի (5 Նոյեմբեր) ժամը 16ին ընդ. Ն. Ա.ի բնակարանը : Սոյն բացառիկ եւ կարեւոր ժողովին, բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : կը հրաւիրուին Սէն Շամոնի ընկերները :

Մարսէյլ.— Հ. Ց. Դ. Մարսէյլի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ եւ կիրակի, 4 եւ 5 Նոյեմբերին, «Ահա – րոնեան» ակումբին մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը մի – մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ չջնանի ընկերուհիները այս Շաբաթ (4 Նոյեմբեր) ժամը 3ին Մշակոյթի Տան Տէր – Դանիէեան դրասենեակը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Զատիկեանի սրճարանի վերնայարկի սրահը (Իսթ) : Օրակարգ.— Վարչութիւնը իր տարեկան գործունէութեան նիւթական եւ բարոյական զեկուցումը պիտի ընէ : Նաեւ երկու տարին լրացած ըլլալով իր հրաժարականը պիտի տայ : կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, անդամ կամ ոչ, անխտիր ներկայ ըլլալու :

ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ

«Ու տես, որդիս ուր էլ լինես,
Այս լուսնի տակ, ուր էլ գնաս
Թէ մօրդ անգամ մտքից հանե՛ս
Քո մայր լեզուն չմոռանաս » ...

Արտասահմանի մէջ հայ ընթերցողներու թիւը մեծ չափով աւելցած է. այժմ անհրաժեշտութիւնը զգալի է կազմելու պատշաճ գրադարան մը, որ համապատասխանէ բոլորիս փափաքին :

Արդէն իսկ մեր տրամադրութեան տակ ունինք մօտ յիսուն հատոր գիրք :

Մեր նպատակն է, սակայն, զայն ճոխացնել, որպէսզի կարողանանք նաեւ գիրքեր տրամադրել Ալֆորվիլի ընթերցասէր մեր հայրենակիցներուն :

Արդ, եթէ կ'ուզէք դուք ալ մեր ալեւոր Հայոց լեզուն պահել բարձր ու վճիտ ևբարտի սուրբ ճակատին պէս, մասնակցեցէք մեր գրադարանի զարգացման եւ ճոխացման գործին, մեր տրամադրութեան տակ դնելով ձեր նուիրած գիրքերը :

Հայերէն կամ ֆրանսերէն գիրքերը ղրկել. — Լեւոն Նեթիլեան,
127 ter, Rue E. Dolet — Alfortville
Յովհ. Գույումճեան,
48, Rue E. Dolet — 94 - Alfortville
Հ. Ց. Դ. Ն. ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ
ԽՈՒՄԲԻ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆ

Ց. Գ.— Գրադարանը բաց պիտի ըլլայ Նոյեմբերէն սկսեալ, եկեղեցւոյ ներքնամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 10էն 12 : յարկը, Րիւ տէ Պուշէ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱՓ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ
5
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
5 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11054 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.054

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒՇԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Դառն ճակատագիրը մը վիճակուեցաւ Հայութեան արեւմտեան հատուածին ա – ւելի քան կէս դար առաջ :

Թուրքը արմատախիլ ըրաւ մեզ մեր հայրենի դարաւոր բոյներէն : Քանդեց ու աւերեց մեր չէն ու բարգաւաճ քաղաք – ներն ու աւանները, վայրագօրէն ջարդեց մէկուկէս միլիոն անմեղ ու անպաշտպան մարդիկ :

Նպատակն էր ոչ միայն լ սպառ ոչընչացնել հայ ազգը ֆիզիքապէս, այլև ան – հետ կորստեան մատնել մեր մշակութա – յին ու քաղաքակրթական դանձերը , ո – րոնք կենդանի վկաներն էին մեր անցեալի փառքին :

Հայաստանի Հանրապետութեան եւ ի սիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան դոյութիւնն ու յարատեւելու կամքը ան – վիճելի փաստեր են ապացուցանող, որ մեր դարաւոր թշնամին չէ յաջողած իր դիւային ծրագրին մէջ :

Տարագրութեան առաջին տարիներէն սկսեալ Մեծ Եղեռնէն վերապրող բազմա – թիւ հայրենակիցներ դրի առին իրենց յու – շերը մեր մամուլին, մասնաւորապէս պարբերաթերթերուն մէջ :

Հայրենիք ամասագիրը, — որուն 45ամ – եակն է , — 1922 Նոյեմբերէն սկսեալ հր – րատարակեց մեր պետական դէմքերու , մտաւորական ընկերներու, հանրային գործիչներու եւ հայդուկներու յուշերը , որոնք մեծ լոյս կը սփռեն մեր ազատա – գրական պայքարներուն եւ անկախ հայ – րենիք ստեղծելու ճիգերուն վրայ :

Անոնցմէ մաս մը յետագային հրատա – րակուեցան առանձին հատորներով, ինչ – պէս Արմէն Գարոյի «Ապրուած օրեր»ը , Սեպուհի «Էջեր իմ յուշերէն»ը, Աբրահամ Գիւլպենկեանի «Հայ – թաթարական ընդհարումները»,եւայլն :

Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի են Ռուբէնի «Հայ յեղափոխականի մը յի – շատակները» , որոնք 1952ին եօթը հատոր – ներով լոյս ընծայուեցան Լոս Անճէլըսի մէջ, քանի մը բարեկեցիկ ընկերներու նիւթական զոհողութեամբ :

Մեր յեղափոխական վէթերան ընկերնե – րէն Վահան Փափազեան (Կոմս) , ներկա – յիս 91 տարեկան , երեք ստուար հատոր – ներով հրատարակեց իր Յուշերը, չորս պրջոյկներ ալ յատկացուց խոնարհ հերոս – ներու կեանքին :

Նոյնպէս վաղեմի հանրային գործիչ եւ Հայաստանի վերջին վարչապետ Սիմոն Վրացեան 1928ին Փարիզի մէջ լոյս ընծա – յեց իր հոյակապ գործը — Հայաստանի Հանրապետութիւնը , որ 1958ին Պէյրու – թի մէջ երկրորդ տպագրութեան արժա – նացաւ :Մեր ընկերը 1935 – 36 Փարիզի մէջ հրատարակեց վէմ պարբերաթերթը (ընդամէնը 24 թիւ), որ կը պարունակէ արժէքաւոր նիւթեր : Իսկ վերջին տարի – ներուն հրապարակ հանեց կեանքի ուղի – ներով չարքը, որուն վեցերորդ հատորը լոյս տեսաւ քանի մը ամիս առաջ :

Վրացեան մեր ժամանակակից պատմու – թեան մէջ որոշ դեր կատարող մարդոց մասին իր յիշատակները կը պատմէ սրա – փիտ եւ հաճելի ոճով մը :

1953ին Յուսաբերի տպարանէն լոյս տե – սաւ զահճապետ Թալէաթի սպաննիչ ազ – գային հերոս Սողոմոն Թէհլիրեանի վեր – յիշումները :

Սառնձին հատորներով հրատարակուե – ցան նաեւ մեր միւս հերոսներու յուշերը, — Բաղուի Հայերուն Ջարդարար ձիվան – չերի սպաննիչ Մխաք Թորլաքեանի Օրե – րուս հետը (Բ. տպագրութիւն, Պէյրութ, 1963), վարչապետ Սայիտ Հալիմ փաշան, ձէմալ Ազմին եւ Պէհաէտտին Շաքիրը ահաբեկող Աբշաիր Շիրակեանի «Կտակն էր նահատակներուն»ը, (1965), Աբամ Երկանեանի «Գիրք հատուցման եւ մա – տուցման»ը, եւայլն :

Բազմաթիւ ուրիշ ղրքեր հրատարակ – ուած են Անդրանիկի (Վահան Թոթովեց եւ ուրիշներ), Մուրատի (Միքայէլ Վա – րանդեան եւ Զապէլ Եսայեան), Հրայրի Գէորգ Զավուշի եւ այլ հերոսներու մա – սին, որոնց բոլորին թուումը երկար պի – տի ըլլար :

Այս բոլոր յուշագրութիւնները լոյս կը սփռեն մեր ժամանակակից պատմութեան, մասնաւորապէս մեր յեղափոխական շար – ժումներուն վրայ եւ կոչուած են նեղլըն – չումի պղպիւը հանդիսանալու նոր սե – րունդին :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԲՐԵԺՆԵԻԻ ՃԱՌԸ

ՑԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՀԱՆԴԻՍՈՒԹԵԱՆՑ

ԱՌԹԻԻ

Ուրբաթ օր սկսան Հոկտեմբերեան յե – ղափոխութեան յիսնամեակի հանդիսու – թիւնները, Մոսկուայի մէջ, մինչ Նիւ Եորքի մէկ հիւանդանոցը փոխադրուած է՝ Ալեքսանդր Կերենսկի , նախկին վարչա – պետ ռուսական առաջմահայ կառավարու – թեան, զոր Բոլշեւիկները տապալեցին , եւ որու անունը ոչ ոք կը յիշէ Նորմ. Մի – ութեան մէջ : Կերենսկի 86 տարեկան է եւ տրամադիր է հայրենիք վերադառնալու , պայմանաւ որ ձգեն որ խօսի :

Աւելի քան ներկաները, յատկանշական է, յիշել բացակաները : Արդարեւ այս հսկայ հանդիսութեան ներկայ չէին Ռը – րուչչեւ, ինչպէս նաեւ ուրիշ «հիներ»՝ Մալենկով, Մոլոթով, Բուլղանին, Կա – գանովիչ : Ու Բրեժնեւ տագնդն ունե – ցած է չորս ժամ տասը վայրկեան տեւող իր ճառին մէջ, ոչ մէկ անգամ յիշելու Սթալինն ու Խրուչչեւը :

Ռուսերը սակայն չեն կրցած ամէն ինչ իրենց ուզածին պէս կարգադրել : Այսպէս Կրեմլինը դիմած էր Քասթրոյի որ ան – ձամբ նախագահէ Հուպայի Պատուիրա – կութեան , միացեալ ճակատ մը պարզե – լու համար, Զինաստանի դէմ : Քասթրօ յայտնած էր թէ անձամբ չի կրնար գալ , բայց կը զրկէ Տորթիքոսը, որ Հանրապե – տութեան նախագահ է : Ու վերջին պա – հուն Մոսկուա կը հասնէր չաո երկրոր – դական դէմք մը՝ առողջապահութեան նախարարը : Կրեմլինը կը ջղայնանար մինչ Քասթրօ վրկժը լուծած էր խորհըր – դային մամուլի յարձակումներէն, քաս – թրբեան տեսակէտներու դէմ լատին Ամե – րիկայի կեռիլլային առթիւ :

Բացականերու մէջ, յիշենք նաեւ Զինա – ցիք եւ Ալպանացիք : Փեքին դեսպանա – տան երկու կցորդ նշանակած էր իրրեւ ներկայացուցիչ : Ասոնք ալ արդէն կը սպասէին Բրեժնեւի ճառին, այն ան – խուսափելի պարբերութեան Մաոյի դէմ, որ ձգեն երթան : Այդպէս ըրին, ըստ սո – վորութեան :

Բրեժնեւի ճառը ուրիշ բան չէր եթէ ոչ երկար դովաբանութիւնը Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան յիսնամեայ արդիւնքնե – րուն : Յատկանշական էր, որ կուսակցու – թեան քարտուղարը , մասնաւորաբար ծանրացած էր զինեալ ուժին վրայ, չէ – տելով .— « Աչխարհի ամէնէն զօրաւոր բանակն ունինք : Եթէ խենթ մը փորձէր դպչիլ իր եւ իր դինակիցներուն ապահո – վութեան, Նորմ. Միութիւնը չի վարա – նիր : Ուրիկ ալ դայ յարձակումը, Արե – ւելքէն թէ Արեւմուտքէն, յարձակողը կը հանդիպի ճզմող ուժի մը :

ՉԻՆԱՍՏԱՆ «Մաօ – Ցէ – Թունկի խմբ – ակին քաղաքականութիւնը, ազդայնամոլ եւ համաժիրական, կը վնասէ միջազգա – յին համայնավար շարժումին եւ ժողո – վուրդներու յեղափոխական պայքարին :

ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆ.— « Նորմ. Միու – թիւնը միշտ կողմնակից է հրաժարելու պատերազմով լուծելէ երկու դրութիւն – ներու՝ դրամատիրական եւ ընկերվարա – կան տարակարծութիւնները :

ՎԻԷԹՆԱՄ եւ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ. — Վիէթնամի օժանդակութիւնը պիտի չա – րունակուի ցորչափ ամերիկացի աչխար – հակալները վերջ չտան պատերազմին եւ երկիրը չպարպեն : Նորմ. Միութիւնը բարեկամ է արաբ ժողովուրդներուն : Մեր օժանդակութիւնը կրնայ տարբեր ըլ – լալ ըստ պարագաներուն : Կրնայ ըլլալ՝ քաղաքական, տնտեսական, դիւանագի – տական կամ ռազմական » :

ՎԱՐՉԱՁԵԻԻՆ ԱՆՅԵԱՀԸ.— Միջազգա – յին դրամատիրութիւնը ինք ծնունդ տը – ւաւ իր փոսը փորողին՝ բանուորական դասուն » : Բրեժնեւի համար յիսնամեայ համայնավարութեան հաչուեկչիռը թէեւ դրական է բայց եւ այնպէս «կարգ մը բա – ներ կրնային աւելի արագ իրագործուիլ եւ կարգ մը բաներ աւելի լաւ ... : Նոր – հրդային բոլոր քաղաքացիները մեր ու – գածին պէս չեն ապրիր : Պիտի չարունա – կենք բարելաւել բնակութեան պայման – ները » :

ԱՊԱԳԱՅ.— Աչխարհի դիմագիծը փոխ – ուած է : Դրամատիրութիւնը անկարող է լուծելու Մարդկութեան առջեւ եղող հիմնական հարցերը : Ընկերվարութիւնն է որ յառաջդիմութիւնը կը սահմանէ » :

Բրեժնեւի յաջորդած են Չօ Շի Մինհի բանբերը , Կոմուլքա, Վալտէք Ռուչէ եւ Ուլպրիխթ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ կը հաղորդէն որ Պապին գործողութիւնը կատարուած է Շաբաթ առաւօտ, լաւագոյն պայմաններու մէջ : Հոմի բոլոր զանգակները լուած են :

«ԹՇՆԱՄԻ ԵՒ... ԲԱՐԵԿԱՄ»

(ԹՈՒՐՔԻՒՈՒՍ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻԻ)

Ահմէտ Զապաֆլը կը գրէ «Թէրճիւ – ման»ի մէջ .—

« Մենք չատ մոռացկոտ ազգ մըն ենք : Աչխա՛ր առաքինութիւն մը չէ : Ազգ մը բարեկամներ ու թշնամիներ ունի : Զա – փահասները ասիկա պէտք է գիտնան եւ պէտք չէ մոռնան :

Ռուսերը մեզի թշնամի են : Երեւանի Հայերը օր մը Աբարատ լերան չուրջ հան – րապետութիւն մը հիմնելու ցնորքով կ'ապրին : Ասիկ դատ Ռուսիա դիտէ թէ առանց Թրքական արդելքը չախչախելու՝ չի կրնար Միջերկրականի ու Միջին Արե – ւելքի կայսրութիւն հիմնել : Երբ մէկ «Թեւը» մեզի հետ համաձայնութեան պատճէնին վրայ առարկրութիւն կը դը – նէ, միւս թեւն ալ մեզի դէմ հնչուող քայլերդներ, լոյս տեսնող դրութիւններ, արատասանուող ճառեր կը վարէ : Հիմա Ռուսերուն բարեկամ ըլլանք, բայց ասոնք ալ չմոռնանք » :

«ՔԱՆԻ ԵՍ ՆԵՐՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ ԵՄ,
ՈՒ ԴՈՒՆ ԵՂԲԱՅՐՍ ... »
Կ'ԸՍԷ ԹԱԼԷԱԹ ԻՐ ԵՂԲՕՐ...
ՁՕՀՐԱՊԻ

ՄՄԲ.— Քանի մը տողով տուեր էինք «Ենի Իսթանպուլի» այսպէս կոչուած «մերկացումները », — Թալէաթի եւ Զօհ – րապի «մասոնական» բարեկամութեան մասին : Այս անգամ կը ներկայացնենք գրական այդ «մերկացումներուն» ամ – բողջութիւնը · —

« Ենի Իսթանպուլ» Մասոնականութեան եւ Մասոններու մասին մերկացումներ ը – նելով պատմական կարգ մը դէպքեր եւ օրինակներ կը յիշէ : Մասնաւորաբար Թալէաթի, Զօհրապի եւ Վարդգէսի մա – սին .

«1916ին, երբ այլեւս հայկական ըմ – բոստութիւնները կարգ մը չընջանները մէջ ներքին պատերազմի մը ձեւը ստացած էին , Պոլսոյ մէջ ալ յաճախակի հարկ կ'ըլլար դիմել ապահովութեան կարգ մը միջոցներու, այդ պատճառներով : Այդ օրերուն , կասկածելի Հայերը, խումբ խումբ կը ձերբակալուէին եւ մայրաքա – ղաքէն կ'արտաքսուէին : Անոնք Պոլսէն հեռացուելով, հեռու չընջաններ կ'ուղար – կուէին :

Ծանօթ հայ վաճառականներ , արուես – տագէտներ, ուսուցիչներ, նկարիչներ , լրագրողներ ու մտաւորականներ , երբ բոլորն ալ կասկածելի տարրեր կը նկատ – ուէին, չատ բնական էր որ տարիներով այդ ժողովուրդը առաջնորդող , անոր ուղղութիւն տուող, գանազան ընկերակ – ցութիւններու եւ կազմակերպութեանց նախագահներն ու ղեկավարները կարելի չէր մայրաքաղաքին մէջ թողուլ : Գրի – գոր Զօհրապ Պէյն ալ, երբ հանգցաւ ասի – կա, դիմեց օրուան ամերիկեան դեսպան Մորկընթաուի եւ արտօնութիւն խնդրեց անկէ պահուըտելու համար դեսպանատան Թէփէպաչը դանուող չէնքին մէջ :

Մորկընթաու Հրեայ մըն է : Իսկ յետա – գային իր հրատարակած Ցուչերէն ալ ո – րոչապէս յայտնի կ'ըլլայ, թէ ինչպիսի ամսեղուկ թշնամի մը եղած էր Թուրքե – րուն համար : Գրիգոր Զօհրապ ալ Մա – սոն մըն էր, ուստի Մորկընթաու չի մեր – ժեր Զօհրապի կատարած այդ դիմումը : Պատերազմի յայտարարութեն ետք, երբ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպանները իրենց երկիրները կը դառնային , դեսպանատու – ներն ու հիւպատոսարանները Մորկընթաուի յանձնած էին : Այդ պատճա – ռաւ ալ, հրեայ այս դեսպանը կը մտածէ Զօհրապը այդ դեսպանատուներէն մէկուն մէջ պահելու մասին :

Հետեւաբար , կ'ըսէ անոր որ երթայ եւ քանի մը օր ետքը դայ :

Քանի մը օր ե՞տքը : Մինչդեռ Զօհրապ վայրկեան մը իսկ չուզեր կորսնցնել : Կացութիւնը թոյլատու չէ երբեք : Մոր – կընթաուէն անմիջապէս որ կը բաժնուի, խնդրոյն կը փութայ իր Մասոն ընկերոջ՝ իրեն չատ սիրելի բարեկամին Բզոպ Թէվֆիք Պէյի մօտ, որ Պէպէք կը բնակէր այդ չընջանին :

Բզոպ Թէվֆիք ուսուցչութիւն կ'ընէր Րոպէրթ Գոլէճի մէջ : 1908ին, առաջին Աղգային Ժողովին մէջ երբ ընդդիմադիր էր, չատ մտերմացած էր Զօհրապի հետ, որ իր զաղափարակիցն էր : Ան, տեսնելով Զօհրապի յուսահատ վիճակը, կը կարեկ – ցի :

Զօհրապ կ'ըսէ Բզոպ Թէվֆիքի .

— Ինչպէս որ է, քանի մը օր ետքը Մորկընթաու պիտի պահէ դիս դեսպանա – տան մէջ : Մինչ այդ՝ թող դիս մէկ – երկու օրուան համար պահեն Գոլէճի մէջ :

Փիլիսոփայ Բզոպ Թէվֆիք, իր զրէքն ելած հետեւեալ տողերուն համաձայն , կը պատասխանէ .

— Քու այդ քսածդ անկարելի բան մըն է : Ըստ իս , ամէնէն ճիշդ բանը ըրած կ'ըլլաս ուղղակի դիմում կատարելով : Նկատելով որ ամէն ինչ Թալէաթի ձեռքը կը գտնուի , եւիր երկուքս միասին իրեն երթանք : Արդէն անիկա ալ Մասոն է : Մասոնականութիւնը ո՞ր օրուան կը սպա – սէ :

(Մնացեալը յաջորդ թիւով)

ՀԱՐՈՒՍՏ Է ՄԵՐ ԼԵԶՈՒՆ

(ՍՈՒՔԻԱՍԵԱՆԻ ԲԱՌԱՐԱՆԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Ամբողջացնելու համար ազրիւրագիտական մատենացոյցը, ի պէտս համանիշնեբրու բառարան պատրաստողաց, կը մատնանշեմ նաեւ Հայկ Ամալեանի չատ արժէքաւոր գործը, «Միջնադարեան Հայաստանի բառարանագրական յուշարձանները» (տպ. Երեւան, 1966), ուր կը յիշատակուին բազմաթիւ անտիպ բառարաններ, որոնք մեծ մասամբ կը գտնուին Երեւան, — առանց կարգին՝ համանիշներու բառարան մը :

Այս մատենացոյցը՝ բառահաւաքու – թեան համար օգտակար :

Ցոյց տուինք օտար բառեր, ոչ ամէնքը, որոնք պէտք չէր որ տեղ գտնէին Սուքիասեանի բառարանին մէջ : Այժմ փնտրենք բառեր, ըստ բախտի, որոնք պէտք էր որ գտնէինք իր բառարանին մէջ, բայց չգտանք, — ապացոյց որ Սուքիասեան ըմպառած չէ բոլոր ազրիւրները :

Փաս — Երից վարդապետաց բառարանը ունի այս բառը եւ կը կարդայ Թաս : Ամառեան կը կարդայ քաս՝ համարելով պահպաւերէնէ փոխառութիւն : Հացունի եւս ունի, բայց կը գրէ փաս (Ձաշեր, էջ 302) : Հին բառ է, գործածած են Կանոնադիրքը եւ Շիրակացին : Ամատունի կը գրէ «գինի չափելու աման» : Սուքիասեան չունի :

Աֆաշ — Ամատունի կը գրէ «հողէ հաստափոր աման, որի մէջ գնում են պահիր, ձուկ, եւայլն» : Ունի Ամառեան — « Փոքր կարաս, որու մէջ թթու կը բըռնեն» (Գաւառական բառարան) : Ունի Նաեւ Մալխասեան : Կը զարմանամ որ չունի Սուքիասեան, — կը զարմանամ անոր համար որ բառը Երեւանի բառամթերքէն քաղուած է (Աճառեան քննութ. Տէր–Վարդանեան, Արեւել. Մամուլ, 1897, Յաւելուած, — այս բառացանկին մասին կարդալ Յովհ. Գաղանճեանի քննադատութիւնը, Արեւել. Մամուլ, 1 Սեպտ. 1897, էջ 587 – 591) :

Սամովար — Զարմանալի, Սուքիասեան չունի այս... օտար բառը : Ունի հեշտաեռ, ինքնաեռ, ինքնաեփող, ինքնեփող բառերը՝ չինովի եւ անճոռնի, (առաջին երեք բառերը յօրանջով կազմուած եւ ուրեմն անընդունելի, որովհետեւ հայերէնի մէջ այբ եւ եչ տառերը չեն կըրնար ամուսնանալ) : Ն. Բիւրանդացի կու տայ համազօր՝ առաստակ (Ֆրանս–հայերէն բառարան, էջ 1115) : Երից վարդապետաց բառարանին բացատրութեամբ՝ « անօթ դինւոյ կամ ըմպանակ ի ձեւ ագրեակաց այլեւայլ խողովակօք կամ ծորակօք» : Արդի առաստակը ձեւ է փոխած՝ հեռացնելու յարմարութեամբ, բայց միշտ ծորակ գործածելով՝ թէյի համար :

Ֆալախկա — Սուքիասեան հայերէն աղխաղան բառին հոմանիշ կուտայ այս բառը : Մալխասեան եւս որդեգրած է դայն՝ ֆալախա, փալախա, փալախկա ձեւերուն տակ : Դաղբաչեանն ալ :

Անմահ Բաֆֆին անմահացուցած է այս բառը — «Աչակերտի մերկ ոտները գնել այդ պատժական մեքենայի մէջ, պտըտեցընելով վեր բարձրացնել, յետոյ դալար ճիպոտներով այնքան հարուածել, մինչեւ ողորմելի զոհը բոլորովին թուլանայ, ուշաթափ լինի, — ահա այդ էր ֆալախկայի նշանակութիւնը » (Կայծեր վէպին մէջ Տէր – Թոդիկի դպրոցը) :

Զարչարանքի կամ պատիժի գործիք : հնուց ի վեր ծանօթ՝ այլազան ձեւերով . — Ենթակային ոտքը չուանով կը կապեն ու կ'ամրացնեն փայտի մը վրայ ու կը դանակոծեն ներբանը, կամ երկճիւղ փայտի մը մէջ կը սեղմեն ոտքերը մատուլի ձեւով՝ միաժամանակ զարնելով ներբանին : Ահա թէ ինչո՛ւ մեր լեզուին մէջ ֆալախան ծանօթ է առաւելապէս չուանի զաղափարով : Մխիթար արբա – հայր կը գրէ . — «Առատուկ գանից , ախաղան, աղխաղան», իսկ առատուկ բա – ռին դէմ՝ «ոլըրող չուան, մկնկէնէի կամ տեստէրէի չուան» : Մ. Ծալեան պարզա – պէս առատուկը կ'անուանէ ֆալախան (Մասիս, 1907 Մայիս , էջ 515) :

Բառին ծագումը կը մնայ վէճի առարկայ : Պետրոս Քէշիշեանեան (Ստուգաբանական բառարան թուրքերէն լեզուի , էջ 243), եւ հետեւողաբար Հիւսկին Քեալիմ Քասըլի (Լուղաթը թիւրքի, Գ. հատոր, էջ 654 Բ. սիւնակ), կը համարին Թուրքերէն : Սակայն Տոլմ, (Յաւելուած արաբական բառարաններու , Բ. հատոր, էջ 280 Բ. սիւնակ), բազմաթիւ արաբերէն վկայութիւններ կուտայ : Քէշիշեան, հետեւելով արաբ. բառարաններու , որոնց կարգին պէտք է յիշել Քազիմիրսկին, կ'ուզէր թէ ամանք ֆալաքա բառին ծագումը կը գտնեն արաբերէն ֆալաճ բառին մէջ (արմատը՝ ճեղքել), — չարչարանքի գործիք մը, որ կը կապուի ոտքերուն՝ դանակոծելու համար ներբանները : Լիմբրկի «Արեւելեան լեզուներու յաւելուածական բառարանը» եւս կը յիշատակէ բառին գործածութիւնը Քաղաքակեր մէջ (էջ 35, Ա. սիւնակ) :

Ուրիշներ բառը կը համարին լատիներէն փոխառութիւն . — Ֆալանկա, գլա – նաձեւ ամուր փայտ մը, որ կը ծառայէ նաւերու եւ ծանր բեռներու տեղափոխութեան : Ասկէ՝ Ֆրանսերէն փալանշ, ջրկիրներու գործածած փայտը՝ երկու ծայրերուն վրայ քիթով : Եւ վերջապէս կան որ կը համարին յունարէն փոխառութիւն, ֆալանկոս, որու համազօր՝ Ֆրանսերէն ֆէռիւլ, «կոփարան փայտեայ կամ կաշեայ՝ հարկանելոյ զոտս մանկանց զպրոցի» : Լատիներէնը յունարէնէ փոխառութիւն է՝ ճիշդ է, բայց թէ Պետրոս Քէշիշեանի պնդումը, թէ յունարէնը Թուրքերէնէ փոխառութիւն է, ճիշդ չէ, ապացոյց որ ֆալանկոս բառը ունի նաեւ Հերոդոտոս (Գ. 97), — Ֆ. Լըկրան կը թարգմանէ պիլլ, «զեղարանակ, գաւազան պնդելոյ զրեհինս», կամ «գաւազան մարթեզործաց առ ի դէպուլ եւ քամել զթըջնաղ մորթեանն » :

Փրոֆ. Ա. Ղարիբեան եւ իր աշխատակիցները, «տես հայ – ռուսերէն բառարան, էջ 420, Ա. սիւնակ), փալախկա ... հայերէն բառին դէմ կը գրեն ռուսերէն կոլոդկա, — այս բառը կը գրուի նաեւ կոլոդա :

Արզ, Ալպալթէկեան եւ իր աշխատակիցները, (տես ռուս–հայերէն բառարան, Ա. հատոր, էջ 750), կը գրեն .— կոլոդա– « Ոտնակոճղ (կալանաւորի), կալանք» : կոլոդկա .— «Փայտէ կրունկ » : Եւ կոլոդնիկ – կալանաւոր :

Լեզուի Ինստիտուտի ռուս – հայերէն բառարանը (Բ. հատոր, էջ 67, Բ. սիւնակ) . կոլոդկա .— «Ոտնակոճղ, կալանակոճղ» (ռուսերէն լեզուի մէջ կը գործածուի միայ յոդնակի , ինչպէս գործածած է Գոգոլ) :

Դաղբաչեան կը գրէ . կոլոդա .— «կոճղ, որի մէջ ամրացնում էին ոճրագործի ոտները » :

Կը հետեւի թէ ռուսերէն բառը չի նշանակեր ֆալախա, ոչ ալ որեւէ պատժական գործիք : Այլ պարզապէս փայտէ ոտնաձեւ կաղապար մը, զոր կը հագցնէին բանտարկեալներուն, արգելք հանդիսանալու համար անոնց փախուստին, ճիշդ ինչպէս չղթայ կ'անցընեն հիմա : Նման կոճղէ կօշիկներ հագցուցին նաեւ Պօղոս առաքեալին եւ ընկերոջ, երբ բանտարկեցին . «Արկ զնոսա ի ներքին բանն , եւ զոտս նոցա պնդեաց ի կոճեղ(*) Գործք , ԺԶ. 24: Տես եւ Յոբ. ԼԳ. 11:

Ընդհակառակն , ֆալախայի գաղափարը Լուսաւորիչ՝ համաձայն Ագաթանգեղոսի քաղածոյ աւանդութեանց . «Ետ հրաման բերել կոճեղս փայտից, եւ առնել ըստ ոտից նորա, եւ դնել եւ պնդել ուժգին առատկօք, մինչեւ լքանէր արիւն նորա ընդ ծայր ոտից մատանց նորա» (տպ. Վենետիկ, 1930, էջ 87) : Ուրեմն, փայտ ու չուան գործածուած, ինչպէս կը տեսնուի :

Ուրցագեղձ .— Այս տարօրինակ բառին դէմ Սուքիասեան կը դնէ եղանագեղձ : Ու, բնական է, եղանագեղձին դէմ կը դնէ ուրցագեղձ : Անճոռնի բառ մը, որ Փրոֆ. Աբգրունիի նուէրն է՝ եթէ չեմ սխալիր, (տես իր Ռուս– լատին – հայ բժշկագիտական բառարանը, էջ 230), ուղղագրական պարապանաց սխալներով խճողուն, զոր սրբագրած եւ երկրորդ տպագրութեամբ մը լոյս ընծայած է Տօքթ. Ա. Բեկզադեան : Եւ ահա այս երկրորդ տպագրութեան մէջ ուրցագեղձին կողքին կ'երեւի եղանագեղձը, զոր կ'որդեգրէ Սուքիասեան :

Ուրկէ այս բառակազմութիւնը :

Երկար խորհեցայ, պրպտեցի եւ ի վերջոյ եկայ հետեւեալ եզրակացութեան : Եղան կը կոչուի երկրագործական գործիք մը, որ երկժանի ունելիի ձեւ ունի, — կը կոչուի նաեւ հոսելի, հեծանոց ու կը ծառայէ որանները վերցնելու :

Գեղձը եւս, որ թիմիւս կը կոչուի փըրանսերէն, պատահաձեւ է, ոտքերը վեր բարձրացուցած, ինչպէս եզան մը՝ կողին տակ, լանջոսկրին եռաւ : Այս ձեւն է որ երեսք որ թէլադրած է եղանագեղձ կոչել զայն :

Նուազ խոտելի է անշուշտ քան ուրցագեղձ բառը, որ կատարեալ բառային խեղկատակութիւն մըն է : Տեսէք եւ դատեցէք :

Մեր բառարանները թիմ փրանսերէն բառին համազօր կը դնեն ուրց բառը կամ պարզապէս թիւմ, անուշահոտ բոյս մը՝ ծաթրինի ընտանիքէն : Այս բոյսն է որ կ'երդէ Միսաք Մեծարենց ,

Տրցակ մը հուսամ ու տրցակ մը ուրց
Բե՛ր, ձեռքերովդ դիր գոյգ ֆուճերուս,
Խուցիս մէջ ցանե՛ իւղեր հինաւուրց :

Ֆրանսական գիւղերու մէջ եւս, մանկամարդ աղջիկները ուրց կը դնեն ոչ թէ իրենց երկու քունքերուն վրայ, այլ երկու սաինքներուն մէջտեղը , տաք ու զգոյշ բոյր մը տալու համար սիրոյ բաժակին – րուն :

Ցունարէն կը կոչուի թի՛ւմոս, միշտ չեշտ մը կայ առաջին վանկին վրայ : Գեղձը եւս կը կոչուի թիւմո՛ս, բայց չեշտը երկրորդ վանկին վրայ :

Առաջին բառը, որ բուսանուն մըն է, արմատական իմաստով կը նշանակէ բուրել : Իսկ երկրորդ բառը, որ կատմախսական բառ մըն է, արմատական իմաստով կը նշանակէ յուզել , ցնցել սիրտը եւ հոգին :

Ուրեմն բոյսը զառ, գեղձը զառ : Զինք կրնար ուրցագեղձ կոչել, անուշահոտ բոյս մը տնկելու ձեւով, գեղձ մը՝ որ կը գտնուի կուրծքին եռաւը, վգին առջեւը , առաւելապէս մանկութեան շրջանին, եւ հետզհետէ կը զօսանայ երիտասարդութեան ընթացքին :

Կարելի է լանջագեղձ կոչել, ընդունելով եղանագեղձ բառն ալ՝ այն ենթադրութեամբ թէ եղանի նմանութիւնն է թելադրած այդ անունը : Ֆրանսական ժողովրդական բարբառով՝ փակու, իսկ կենդանիներու մօտ՝ ոի, ինչպէս ոի տը վօ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Ցունարէն Աւետարանին մէջ գործածուած է քսիլոն, բազմիմաստ բառ մը, գոր մերոնք թարգմանած են միայն կոճղ : Այս բառը , կենդանիներու համար գործածութեան պարագային, կը նշանակէ կալանիք՝ ոտնակապի ձեւով , — հոմանիշ ունինք՝ թշու, ճախանոց, շարաւանդ : Մարդոց համար՝ խառան, երբ դրուի վիճակի վրայ (շուներուն համար եւս գործածական, փրանսերէն *քարքան*) ըստ տեղւոյն՝ ձեռնակապ, ոտնակապ,— ունի Աբրիստոփան, վերջին նշանակութեամբ գործածած է նաեւ Հերոդոտոս (Զ. 75) : Արիստոփան գործածած է նաեւ իբրեւ չարչարանքի գործիք (*Ամպեր*, 592), ինչ որ կը յիշեցնէ փալախան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՀԱԿԸ

Շատ տարիներ առաջ մեր աշխարհում մի աղքատ փայտահատ է լինում իր կնոջ հետ : Այս փայտահատը ամէն օր կացինը վերցնում, չուանը թեւին է գցում, գնում անտառ՝ փայտ կարում, բերում ապրուստ անում : Մի օր էլ երբ սա գնում է անտառ, տեսնում է հրէշ մի մեծ կոճղ է ընկած ծառերի տակ :

— Ա՛յ լաւ վառելիք, — մտածում է նա ու երբ կացինը հանում է գօտուց եւ մէկ երկու խփում է կոճղին, ճեղքակ մի–բուքով մի մարդ դուրս է գալիս կոճղից :

— Ախպէր ջան, — ասում է, — տունս մի քանդի : Տեսնում եմ խեղճ մարդ ես, առ էս սուլիրէն, տա՛ր քեզ հետ : Բայց ճամբին չասես՝

Սուփրայ ջան, սուփրայ,
Քեզ տեսնեմ, սուփրա՛յ...

Փայտահատը վերցնում է այդ սափորն ու ճանապարհ ընկնում : Բայց ճամբի կէսին մտածում է, թէ ինչո՞ւ ծառաբնակ մարդն արդիւնք իրեն սափորի հետ խօսել : Ու այդ բանն այնպէս է հետաքրքրում իրեն, որ էլ չի համբերում եւ ասում է .

Սուփրայ ջան, սուփրայ,
Քեզ տեսնեմ, սուփրա՛յ...

Ասում է թէ չէ, զարմանալի մի բան է կատարւում խակոյն . ծալուած սափորը բացւում է յանկարծ, վրան չարւում են ուռեվիքներ ամէն տեսակ եւ խմելիքներ, մէկը միւսից գաղջ ու համեղ :

Փայտահատը նստում է այդտեղ, ուտում–խմում է ուզածի չափ եւ վերջը նորից կրկնում .

Սուփրայ ջան, սուփրայ,
Քեզ տեսնեմ, սուփրա՛յ...

Ասում է եւ սափորն ինքն իրեն հաւաքւում է նորից, ծալւում : Փայտահատը վերցնում է ուրախ–ուրախ բերում տուն :

— Ա՛յ կնիկ, — ասում է, — մի սափոր եմ բերել անտառից, մի զարմանալի սափոր : Ա՛ռ պահի, բայց երբեք չասես՝

Սուփրայ ջան, սուփրայ,
Քեզ տեսնեմ, սուփրա՛յ...

կինն էլ (այդ ո՞ր կինն է պատուէրը կատարում), հէնց որ մարդը դուրս է գալիս, մտածում է, թէ ինչո՞ւ մարդն ասաւ սափորի հետ չխօսես, ու մօտենում է սափորին .

Սուփրայ ջան, սուփրայ,
Քեզ տեսնեմ, սուփրա՛յ...

Սափորը բացւում է իսկոյն ու — աչքդ բարին տեսնի — ամէն ինչով լիքը : Մեհնակ Թռչունի կաթն էր պակաս : Փայտահատի կինն ուտում–խմում է ուզածի չափ եւ յետոյ վերցնում դնում մէկ կողմ :

Եւ այդպէս մարդ ու կին ուզած ժամանակ մօտենում են սափորին, այդ խօսքերն ասում . սափորը բացւում է միշտ ուտելիքներով լիքը, եւ նրանք ճաշում են կուշտ, յետոյ դնում մի կողմ ու պրուցում ուրախ, որ աշատուեցին զառն ապրուստիւնից ու հացի հոգսից :

Բայց մի օր փայտահատն ասում է իր կնոջը, թէ այսպէս սափորն ունեցողն ուրիշ լաւ բան էլ կ'ունենայ, դնամ մի բախտս փորձեմ :

Ու մի քանի օր յետոյ նորից դնում է անտառ, նորից գտնում է կոճղը ու կացնով խփում . — Թա՛խկ :

Նորից կոճղի միջից դուրս է գալիս ճեղքակ մօրուս ծերունին :

— *Ես քեզ, ախպէր ջան, — ասում է, — սափոր տուի որ տունս չքանդես, ինչո՞ւ ես նորից եկել թըխկացնում : Դէ՛, այս անգամ էլ քեզ մի երկանք կը տամ, գնա՛, էլ չգաս :*

— *Երկանքը տանեմ ի՛նչ անեմ, — հարցնում է փայտահատը :*

— *Երբ կարիք կ'ունենաս՝ կ'ասես .*

Երկանիք ջան, երկանիք,
Քեզ տեսնեմ, երկա՛նիք...

Փայտահատը երկանքը բերում է տուն ու ծառաբնակ ծերունու խօսքերն ասում է թէ չէ, երկանքն իրեն իրեն պտըտւում է ու ալիւր անում : Մի ժամում այնքան ալիւր է թափում, որ փայտահատի կինը չի խմանում որտեղ լցնի այդքան ալիւրը :

Իր պարկերն ու տունը լցնելուց յետոյ, հարեւաններից է պարկեր խնդրում ու յետոյ սկսում է ծախե՛լ, ծախե՛լ... Մի կողմից նա ծախում է, մէնա կողմից երկանքը թափում է հա թափում : Ինչքան ծախում է, երկու այնքան երկանքը թափում է :

Հարստանում, այնքան էրզակի տէր է դառնում փայտահատը :

ՍՏ. ՁՕՐԵԱՆ

(1 – Շար.)

ՅԱՂՈՒՄՈՎՉԻ

ՊՈՒՇԿԻՆ ԴՈՒՇԱՆ

—*—

ԴՎԱԴՈՒԹ

ԺՈՎԱԿ ԴՎԱՇՈՒՆ

—*—

ՅԱ ԺՈՒՅՈ

ՊԱՏՄՎԱԾՔ

ՊՈՒՇԿԻՆ ԴՈՒՇԱՆ

Ես ինքս էլ ոչ մի անգամ չեմ եղել Ռուսաստանում, բայց ինչպես ամեն մի ռուս գրող, ես էլ ունեմ իմ ուրույն պատկերացումը այդ հսկայական երկրի մասին, որի անունը հնչում է մեզ համար որպես ինչ-որ հեքիաթային աշխարհի անուն։ Ես ինձ համար պատկերացնում եմ Ռուսաստանը որպես մի երկիր, որտեղ ամեն ինչ հսկայական է, ամեն ինչ ահռելի չափերի է հասնում, ամեն ինչ ուրիշ է, քան մեզ մոտ։ Ես ինձ համար պատկերացնում եմ Ռուսաստանը որպես մի երկիր, որտեղ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ԴՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Պ. Գլակ Ղազարեան 200 Ֆր. կը նուիրէ Առնուվիլլի Անարատ Յղութեան քոյրերու դպրոցին, Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի –
(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

×

Անդրանիկ Պուտաքեան ընտանիքը 100 Ֆրանք կը նուիրէ Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի երաժշտական ձեռնարկնե – րուն, Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։

×

Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեան 30ա – կան Ֆրանք կը նուիրեն կարմիր եւ կա – պոյտ Խաչերուն, Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Յ. Ինճէեանի եւ Տէր և Տիկին Թաթուլ Ինճէեանի եւ պարագաներուն

ՇԱՒԻՆ ԻՆՃԷԵԱՆԻ

մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 25ական Ֆրանք Կապոյտ Խաչի կայանին, «Հայ – Բոյժ»ին եւ «Յառաջ»ի։
(Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Մաննիկ Մինասեան Ամե – նայն Սրբոց տօնին առթիւ տասնական Ֆր. կը նուիրէ «Հայ–Բոյժ»ի, «Յառաջ»ի եւ Աղքատախնամին իր բոլոր ննջեցեալնե– րու յիշատակին։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ բեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՅԻ

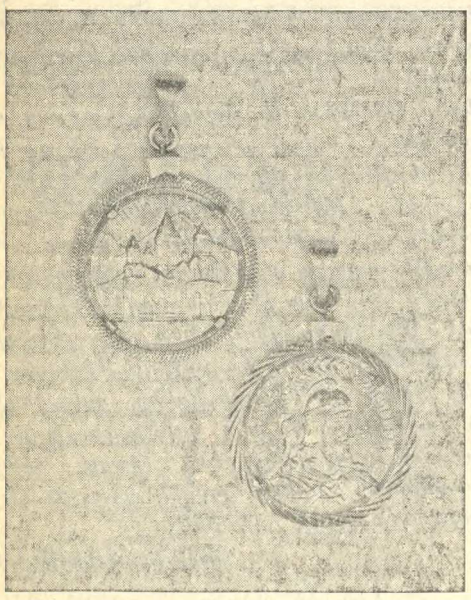
ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

Խըստըրեան Խըստըրեան

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԻՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ **ՎԱՐԴԱՆ**
ՄԻՒՍ ԿՈՂՄԸ՝ **ԷԶՄԻԱԾԻՆ**



Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

BAIL A CEDER

Ժամադործի խանութի մը փոնը ծախու է, ձերութեան պատճառաւ։ 40 տարուան հաստատութիւն մը իր յաճախորդներով։

TABIBIAN
60, Rue Rébéval — Paris (19e)

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Հայ Ուս. Օգն. Միութիւնը» իր դոր – ծունէութեան մէջ կ'ամփոփէ նաեւ հայ դպրոցին օգնելու նուիրական գործը, ջերմօրէն ղրկելով անոր վերելքով, մեր պզտիկներուն հայերէն դաստիարակութիւն մը ապահովելու նպատակաւ։ Այս ուղղութեամբ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու դպրոցին համար մեծ աշխատանքներ թափած են, եւ մանկապարտէզի եւ նախկրթարանի պետական արտօնութիւնը ստացուած ըլլալով՝ կը հրաւիրեն ծնողքներու ուշադրութիւնը այս նորաբաց աղջկանց դպրոցին վրայ։

Առնուվիլլ լէ Կոնէսի մէջ դեղեցիկ այս չէնքը կը ներկայացնէ տիպար բոյն մը մեր պզտիկներուն, օդաւէտ իր դասարան– ներով, մաքուր եւ կոկիկ իր ննջասենեակ– ներով, ճաշասրահով եւ պարտէզովը։

Ո՛ր ծնողքը ուրախ պիտի չըլլար լսելով այս դեղեցիկ իրողութիւնը. երբ մանա – ւանդ այնքան համեստօրէն մատչելի գի – ներ եւ պայմաններ նշանակած են Անա – րատ Յղութեան մեր հայ անդուզական քոյրերը։

Յարգելի ծնողքներ եւ բարերարներ, ե– թէ կը փափաքիք ձեր զաւակներուն կամ պաշտպանեալներուն հայերէն եւ ֆրանսա– կան ուսումը (երկու վկայեալ ֆրանսացի ուսուցչուհիներով) ապահովել բարոյա – կան մաքուր եւ մտերմիկ մթնոլորտի մը մէջ, փութացէք արձանագրել զանոնք քա– նի դեռ ուշ չէ, դիշերօթիկ կամ ցերեկո – թիկ, այս տարուան կամ դալ տարուան համար։

Pensionnat de l'Immaculée Conception
des Sœurs Arméniennes
73, Av. Henri Barbusse
Arnouville-les-Gonesse
Tél. : 179 à Gonesse
Ի դիմաց Հայ Ուսանողներու Օգնու – թեան Միութիւն

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ
ԹԻՐՈՒԼԻ ՄԷՋ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ, ա – մէնէն մատչելի պայմաններով։

Մեկնումը Դեկտեմբեր 23, «Զիւնի ղուարթ կառախումբով»։ Վերադարձ Յունուար 5ին։ Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ։

ԹԻՐՈՒԼԻ ՄԷՋ (1214 մեթր բարձրու – թիւն)։ Դահուկի (սքի) դպրոց։ Սքի եւ կօշիկ վարձու։ Փաթիլնուաո։

ԾԻԹԱ ՊԱՆԴՈԿԸ.—Արդիական եւ հան– գըստաւէտ։ Առատ եւ խնամուած ուտե – լիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 ֆրանք։

ԹԻՐՈԼԸՌ ՀՈՖ պանդոկ, նոր չինուած, չատ լաւ տեղ, առատ ու խնամուած ու – տելիք, տաք եւ պաղ ջուր, 445 ֆրանք։

ՅՈՒՄ ՎԻՆԸՌ պանդոկ, հանգստաւէտ, խնամուած ճաշ, պարասրահ, տաք եւ պաղ ջուր 396 ֆրանք։

Սահմանափակ տեղեր։

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի։

Կանխավճար 100 ֆրանք։ Վճարումի դիւրութիւններ։

Վերոյիշեալ գիներուն մէջ են կառա – խումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վե– րապահուած), Ինսպրիւքէն Թրինս փո – խադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները, բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահո – վութիւն։

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ ՅՈՐԵԼԵՆԱԿԱՆ

ՀԱՆԴԷՍԸ

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 10ԻՆ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մեծ պարահանդէս Ալֆորվիլլի մէջ, ի նպաստ հայկական դպրոցին։

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18

Ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

×

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳՈՒՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ. Միու – թեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին։

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿՆԵՐԳԵՆ

Մարտ 10ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին։

×

Պոմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի ՏԱՐԵԿԱՆ ԿՈՉՈՒՆՔԸ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 11ին։

Մանրամասնութիւնը՝ յաջորդիւ։

×

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան տարե– կան պարահանդէսը Սփլանտիթի չքեղ սը– րահներուն մէջ Դեկտ. 9ին, Շաբաթ երե– կոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ։

×

Լիոնի կոմիտաս երգչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին, Պրոնի օգակայանի սրահներուն մէջ։

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան Ընթակամիտէն սակարգաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուր – բաթ, ժամը 21ին, Սալ տը լա փիւռթիւ տը փէ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւ– նը պարտաւորիչ է։

ԿՈՉ

ՏԵՍԻՆԻ ՏՈՒՆԸ

«Հայաստան» թերթին մէջ հրատարակ– ուած Ֆրանսերէն յօդուածով մը չեչտած էինք ակումբներու անհրաժեշտութիւնը հայկ. զաղութներու մէջ նոր սերունդի հայապահպանման համար։

Տէսինը իր երկու հազարէ աւելի համա– խումբ Հայութեամբ, երեսուն հինդ տա– րիներէ ի վեր ունի իր Տունը։ Սակայն, ինչպէս հասկնալի է ժամանակը իր աւե – րիչ դերը կը կատարէ ու ամէն կառոյց օր ըստ օրէ կը հիննայ, կը մաշի ու կը քայ– քայուի։

Հ. Յ. Դ. Լազեան խումբը, Տէսինի կո– միտէի հովանաւորութեամբ եւ իր թէ – կունքն ունենալով տեղւոյն Նոր Սերունդի խումբը, կը ջանայ ապահովել, Տէսինի, կեդր. Ֆրանսայի եւ ամբողջ Ֆրանսայի համակիր կազմակերպութեանց ու նաեւ անհատներու նիւթական աջակցութիւնը, Տէսինի Տան նորոգութիւնը կարենալ ի – րականացնելու համար։

Տանիքին նորոգութեան աշխատանքները սկսած են արդէն։ Մեծ այս նորոգու – թիւնը պիտի արժէ երկու միլիոն նախկին Ֆրանքէ աւելի դումար մը։ Անշուշտ կայ նաեւ սրահին նորոգութիւնն ու բարեզար– դութիւնը, էլեկտրականութեան ու ջուրի նոր սարքաւորում մը, վերջապէս դպրոցին սենեակը, դրադարանը եւ այլ ծախքեր։

Կոչ կ'ընենք բոլորին, որ իրենց նիւ – թական սրտաբուխ նուէրներով օժանդա – կեն մեր ջանքերուն։

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ ԼԱԶԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

Դրամներու առաքումը ընել հետեւեալ էջք – փոսթալլ միջոցաւ.—
M. M. Derboghossian et Baravian
C. C. P. Lyon 4862-33

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ.	միջոցներ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԴԻՍՏ	25 Ֆ.	միջոցներ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ։ ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան։

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ »Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅԱՍԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
7
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
7 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11055 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.055

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՒ ԱՆՈՒՆՈՎ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Յոթելեանն է Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան : Ուշացած ու ճախ, մանաւանդ ճախ հաչուեկշիռը կը ներկայացուի, ընդհանրապէս դրական, յիսուն տարիներու ընթացքին ձեռք բերուած արդիւնքներուն համար :

Այդպէս եղաւ նաեւ Ֆրանսական յեղափոխութենէն ետք, երբ մնաց միայն ազնուականութեան, դասը՝ Աղանութեան, դասը՝ եղբայրութեան, դասը՝ հաւասարութեան : « Մարդիկ հաւասար են Օրէնքին առջեւ » ըսաւ Ֆրանսական յեղափոխութիւնը ու աշխարհի տուաւ Մարդկային Իրաւանց Յայտարարութիւնը : Մոռցուեցաւ թագուած արիւնը, եղած անիրաւութիւնները, կախաղան բարձրացուած անմեղներն ու բոլոր ոճիրները, որոնք ինչպէս ըսաւ Տիկին Ռոլան, կը գործուին յանուն Ազատութեան :

Բայց ոչ մէկ բազդատական կարելի է երկուղեղափոխութեանց միջեւ՝ եթէ պահ մը անտեսենք թէ այս, ինչպէս բոլոր յեղափոխութիւնները, կը ծնին նախ փելի – ոսիաներու ու դրադէտներու դիրքերու մէջ : Անոնք են որ կը պատրաստեն միտքերը, կը ստեղծեն մթնոլորտը եւ երբ ամբոխը գործի կ'անցնի, այլեւս չի դիտեր թէ ինչո՞ւ ճամբայ ելած է եւ ո՞ւր կ'ուզէ երթալ : Հոկտեմբերը զոր պատրաստեին ռուս դրադէտները տարբեր էր հաւանաբար իրենց մտքին մէջ :

Ով որ զբաղի մարդ է, կը հաւատայ ապատութեան յաղթանակին եւ սկզբունք – ներու կատարելութեան : Ով որ խօսքէն գործի կ'անցնի, դիտէ թէ յաղթանակները արիւնով կը չահուին, թէ արդարութիւնը աւետարանի խօսք է եւ ազատութիւնը՝ զրականութիւն :

Ինչ որ Մարքս կը քարոզէր, ընդունելի պատգամ մըն էր բոլոր անոնց համար, որոնք ժողովուրդը կը դասեն ամէն բանէ վեր եւ դիտեն թէ ընկերվարութիւնն է միայն որ իրրեւ կոչում ունի՝ ծառայել ժողովուրդին :

Ինչ որ կատարեց Լենին, գործն էր մարդուն որ ճամբայ ելած՝ նպատակի մը համար, չի վարանիր միջոցներու առջեւ : Բայց եկաւ Սթալին : Ու ծնաւ աշխարհի ամէնէն անողոք մենաիրութիւնը, որ նաղրանկարի վերածեց բարոյական ու մարդկային տարրական ըմբռնումները : Միլիոնաւոր հաւատացեալներ՝ միլիոնադարեան հաւատաքննութիւն, լքեալ տեսութիւն, մատնութիւն, սարկացում, աքսոր ու լաւագոյն պարագային՝ անմիջական դնդակահարում :

Ու այս բոլորը «ընկերվարութիւն կառուցանելու » համար ... :

Այսօր տարբեր երեւոյթ առած է Հոկտեմբերը : Դադրած է անծանօթ աշխարհ մը ըլլալէ, դարձած է ժպտուն՝ խրուչչեւեան օրերէն ի վեր ու դուռները բացուած են քաղքենի բազմութեանց առջեւ, որ երթան ու տեսնեն :

Ահա քսան տարի առաջ, նոյն տոթին դրուած իր խմբագրականին մէջ, Շ. կ'ըսէր. — «Ժխտել 1917ի Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան արդիւնքները՝ պիտի նշանակէր չընդունիլ ժամանակակից խմորումներուն եւ խլրտումներուն իմաստը» :

Արդարեւ, բայց թուղթի վրայ մնացին ազուոր խօսքերը՝ ազատագրում աշխատաւորական, իրականացում ապահովութեան ու արդարութեան ու մանաւանդ՝ ինքնորոշում ժողովուրդներու :

Մնացեալին տաքն ու պաղը կրնայ ճըշդել միայն խորհրդային քաղաքացին :

Բայց կը մնայ Տիկին Ռոլանի խօսքը՝ «Ո՜ինչ՝ ոճիրներ, քու անունով՝ Ազատութիւն» :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՐՈՒԱԾ ԵՄԷՆԻ ՄԷՋ

ՍԱՒԱԼ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԷՐ

Կիբաւի առաւօտ, Եմէնի ճայնասփիւռը կը հաղորդէր թէ բանակը իշխանութեան գլուխ անցած էր եւ տապալած մառեչալ Սալալի վարչակարգը : Այս վերջինը ճամբայ ելած էր դէպի Մարհ. Միութեան եւ Իրաք կը դանուէր այդ միջոցին :

Անմիջապէս կազմուած էր նախագահական Խորհուրդ մը, որու կը նախագահէր Ռահման Ալ – Իրիասի եւ կը դառնար Պետութեան դեկավար : Նոր կառավարու – թիւն մըն ալ կը կազմուէր որու կը նախագահէր Մոհսէն Էլ – Այնի : Կասկած չկայ թէ մառեչալ Սալալ մահէ ազատած է Իրաք երթալով, որուած ըլլալով որ Սանաայի ճայնասփիւռն ալ ճշդած է .— « « Եմէնեան բարձր հրամանատարու – թիւնը որոշած էր պնդակահարել զինքը ապահովելու համար պետական հարուա – ծին յաջողութիւնը : Մառեչալ Սալալի Իրաք մեկնումը արդեօք հանդիսացաւ այս ծրագրին իրագործման » :

Ստացուած առաջին տեղեկութեանց համաձայն, իշխանութեան գլուխ եկողները գործած են Նասրի հաւանութեամբ եթէ ոչ դրդումով :

Զանազան հարցումներ կը ծագին այս առթիւ : Շահեկան է նկատել որ Ալ – Ի – րիանի, որ իշխանութեան գլուխն անցած է, տարի մըն է Գահիրէ կը մնար հսկողութեան տակ, իբրեւ ընդդիմադիր մը Սալալի վարչաձեւին : Տասը օրէ եմէնի վերաղարձած էր եւ ինչ որ ուելի տարօրինակ է, կը պարզուի որ Իրաք մեկնելէն առաջ, Սալալ իրեն յանձնած էր իշխանութեան էնթերիմը : Այս կրնայ նաեւ ուրիշ տպաւորութիւն մը թողուլ, այն որ մառեչալ Սալալ արդէն դատապարտուած էր եւ իրեն կը մնար կամ «կամաւոր» աքսորը կամ մահը :

Եմէն, իրականին մէջ, Իսրայէլի զոհն է : 1962 Սեպտեմբեր 26ին էր, որ զնդ. Ապտուլլահ Սալալ, իմամ Էլ Պատրի նախկին «վտահելի մարդը» իշխանութիւնը ձեռք կ'առնէր եւ Հանրապետութիւն կը հռչակէր : Բայց սկիզբէն իր յեղափոխութիւնը խախուտ էր : Իմամը փախած էր : Միջնադարեան այդ երկրին մէջ, կրցած էր իր չուրջը համախմբել հատուածարիմ ցեղախումբերը, որոնց համար Աստուածային իրաւունքը կը բնորոշէ : Սանաայի մէջ, նախագահ Սալալ, որ ինքզինքը մառեչալ ալ հռչակած էր, պէտք է դիմանար : Նասր զօրավիղ կեցաւ իրեն, գլխաւորաբար դէմ դնելու համար Սէուտական Արաբիոյ ազդեցութեան : 50 հազար եգիպտացի զինուորներ ղրկուեցաւ Սալալի օգնութեան : Երեք տարի եռք դիրքերը չէին փոխուած : 1965 Օգոստոս 22ին Նասր կը տեսնուէր Ֆայսալ թագաւորին հետ եւ համաձայնագիր մը կը ստորագրէր որ չէր գործադրուեր : 1967 Օգոստոս 30ին տակաւին, նոր համաձայնութիւն մը կը կնքուէր Նասրի եւ Ֆայսալի միջեւ, որոնք կ'որոշէին եմէնի գլուխը դնել վարչական մարմին մը, որ զբաղի ընթացիք հարցերով, մինչեւ որ նոր կառավարութիւն մը հաստատուի, ընտրութիւններէ եռք : Լքուած Նասրէն, Սալալ դոհն եղաւ արաբական պատութեան :

Ամէն բան յստակ չէ տակաւին երկրին մէջ : Լուսարձակ հաստատուած է, օգտագործողները փակ են եւ ծայրայեղ – ձախ տարրերը կը հալածուին :

«ԹՇՆԱՄԻ ԵՒ... ԲԱՐԵԿԱՄ»

(ԹՈՒՐՔԵԻՈՒՍ ՅԱՐԱՒԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

«Ենի Խաթաֆպուլ» կը շարունակէ իր պատմութիւնը .—

« Երբա թէվֆիքի դրածին համաձայն, այս դիմումը կատարելու համար կը սպասեն որ օդը մթնէ քիչ մը եւ վերջը կառք մը նստելով Թալէաթ Պէյի Սուլթանահ – մէտի տունը կ'երթան : Թալէաթ պէյ այն տունն տակաւին փաչա չէր եւ ներքին գործոց նախարար էր : Զինքը տունը չեն դտներ : Այսուհանդերձ, կ'ըսեն թէ Սէրքէլ ս'Օրհան գացած է ու կարելի է հաւանաբար զինքը տեսնեն այնտեղ : Թալէաթ պէյ պիտի ճաշէր Սէրքէլ ս'Օրհանի մէջ : Կառքով Պէյօղլու կը մեկնին եւ երբ պոռիվերը կ'ելլեն, ուրիչ կառքի մը մէջ կը տեսնեն Վարդգէսը, որ Շիշհանէէն վար կ'իջնէր : Կառքը կը կեցնեն եւ զայն ալ իր կառքէն իջեցնելով մխասին կ'առնեն :

Վարդգէս էֆէնտի , այդ չբջանին Օսմ. Մարհրդարանին մէջ էրզրումի երեսփոխան է :

Երեքը միասին, տասը վայրկեան առք ձատսէի Քէպիրէն անցնելով կառքէն կ'իջնեն, բակը կը մտնեն : Վարդգէս կ'ըսէ .

— Սխալ է մեր տեսած գործը : Աւելի ճիշդ ըրած պիտի ըլլայինք, եթէ փախ – չէինք : Մենք այս այցելութեամբ մեր գոյութիւնն ու ներկայութիւնը յիշեցուցած կ'ըլլանք պարզապէս : Եթէ նոյնիսկ մըտքին մէջ չկան մեր անձերը , այս այցե – լութեամբ առիկա պիտի յիշեցնենք իրեն եւ մեր մասին որոշում մը առնելու պիտի մղենք զինքը ակամայ :

Զօհրապի ջիղերը այնքան խանգարուած էին, որ հակառակ ընդհանրապէս բարե – կիրթ ու կոճկուած մարդ մը ըլլալուն՝ կը պատասխանէ .

— Հայտէ քալէ պէ, ինչ որ պիտի ըլ – լայ, թող վայրկեան առաջ ըլլայ, լմննայ երթայ : Այս մարդը կամ մասոն է, կամ ալ չէ : Եթէ մասոն է, բնականաբար կը կատարէ այն եղբայրական պարտականութիւնը , որ այս պարագային կ'իյնայ իր վրայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՆԿՈՑի (նախկին Պելժիական) կառավարական ուժերը վերջնապէս գրաւեցին Պուքաւուն, ուրկէ փախան Գնդ. Շոամ եւ վարձկանները :

ԼՈՆՏՈՆի արուարձաններէն եկող կառախումբ մը դիմէն ելած է, չատ ծանր արկած մը պատճառելով : Առաջին հաւուեկշռի մը համաձայն 51 մեռեալ եւ 111 վիրաւոր կան : Նոյն օրը Իպերիա սպասնական օդանաւային ընկերութեան մէկ fառավեղը որ Մալակայէն Լոնտոն կ'երթար ճգմուեցաւ բրիտանական մայրաքաղաքէն վաթսուն քիլոմեթր անդին : 37 մեռեալ կայ :

ՊԻՑՐՈՒԹԻՆ կը հաղորդուի թէ Անտիքի եւ ամբողջ արեւելքի յոյն կաթոլիկ Պատրիարքը՝ Մաքսիմոս Դ. մեռած է առջի օր, 89 տարեկանին : Աչքի քանսեռ ունէր :

ՎԱՏԻԿԱՆէն հասած լուրերը կը հաստատեն թէ Պապին վիճակը լաւ է , վիրաբուժական գործողութենէն եռք : Հանգանական կը նկատուի որ առաջին անգամ ժողովուրդին ներկայանայ Դեկտեմբեր 3ին, իր պատուհանէն :

ՌԻԻ կղզիին արգելարանէն յաջողած է փախիլ Քլօտ Թէն, Օ. Ա. Էմի մէկ ահաբեկիչը : Ամբողջ ոստիկանութիւնը երեք օր է տակն ու վրայ ըրած է Ֆրանսան դանելու համար փախստականը :

Բղտա Թէվֆիքը եւս նոյն համոզումն ունի, բայց Վարդգէս էֆէնտի իր տեսա – կէտին վրայ կը չարունակէ պնդել .

— Թալէաթ մասոն ըլլալուն մասոն է , բայց ներքին նախարարութեան ալ ըսելիք չկայ չխտակը : Եկէք, վազ անցնինք մենք այս գործէն ու ետ դառնանք :

Զօհրապ .

— Եթէ դուն կը վախնաս , կընաս վե – րադառնալ : Նայէ, մեր քովը ո՞վ կայ : Բղտա Թէվֆիքը պէյն է որ կ'ընկերանայ մեզի : Նոյնիսկ եթէ մեզմէ չամչնայ , գոնէ անկէ կ'ամչնայ :

Վարդգէս, ինչ որ ալ ըլլայ՝ էրզրումցի է վերջապէս : Էրզրումցիին Հայն ալ, Թուրքն ալ ընկերասէր կ'ըլլան : Տղամարդութեան հարց է ասիկա իրենց համար , չի կրնար ընկերը թողուլ ու հեռանալ : Ամօթ մը կը նկատէ իրեն համար Զօհրապը թողուլ առանձին, իր ճակատագրին ու դիպուածին անօթևնման : Մխասին վերակը կը նստին եւ ակամբին դանուած յարկը կը բարձրանան :

Տարօրինակ զուգադիպութիւն սակայն : Երբ վերելակը կը կենայ, սանդուխին գլուխը դէմ յանդիման կուգան անոնք նոյնինքն Թալէաթի, որ կերակուրը կէ – րած, ակամբէն դուրս ելլելու կը պատրաստուի :

Բղտա Թէվֆիք այս մասին իր յուշերուն մէջ հետեւեալը կը գրէ .

— « Երբ մեզ տեսաւ, մինչեւ աչքերուն խորը խնդաց : Ինծի այնպէս թուեցաւ , թէ Թալէաթ ուրախացաւ մեր այս հանդիպումին համար : Անմիջապէս իրեն մօտեցայ .

— Մխասին քեզի եկած էինք : Պատճառը պատմե՞մ , ըսի :

« Թալէաթ, քաղցրօրէն ժպտեցաւ» :

— « Բնաւ հարկ չկայ, պատասխանեց : Հասկցայ : Եւ սակայն, զուր յոգներ էք : Ձեր իրարանցումը բոլորովին անտեղի է : Որքան ատեն ես ներքին նախարար եմ, Մարհրդարանի երկու անդամներ ի՞նչ պատճառ կրնաք ունենալ վախնալու համար : Ես վահան եմ ...» :

«Ես ըսելիքներս փափսացեր էի ական – ջին, ան բարձրաձայն պատասխանեց ին – ծի : Այնպէս որ, Զօհրապն ու Վարդգէսն ալ խմացեր էին իր այս բոլոր ըսածները :

« Թալէաթ, անոնց կողմը դառնալով ը – սաւ ,

— «Գիրզոր պէյ, ձեզի համար մտահոգութեան ի՞նչ տեղը կայ, կրնա՞յ պատճառ մը գոյութիւն ունենալ :

« Եւ անմիջապէս իր խոշոր փորովը Զօհրապի աճոլատ մը տուաւ ու չարու – նակեց ,

— « Հայտէ էֆէնտիմ, անցէք ձեր կե – րակուրը կերէք, հանգիստ եւ ապահով եղէք » :

« Եւ աջ ձեռքին միջնամատն ալ կուրծ – քին զարնելով՝ վրայ բերաւ .

— « Որքան ատեն ես ներքին նախարար եմ ... դուն իմ մէկ եղբայրս ...» :

Ողբացեալի փիլիսոփային այս դրու – թիւնը վերջ կը դտնէ հետեւեալ տողերով .

— « Ես ալ հիմա ձեռքս գլխուս կը զարնեմ ու կը կրկնեմ իրեմէ .

— « Ահ քեզի իշու գլուխ ... : Որքան ատեն Թալէաթ ներքին նախարար էր ... Ո՛հ, քեզի իշու գլուխ ... Որքան ատեն Թալէաթ ներքին նախարար էր, կարելի՞ էր միթէ վստահիլ իր խօսքին ու ժպիտին ...» :

Թալէաթ պէյ, մասոնաբար աճոլատ տուաւ իր մասոն եղբայրներէն Գրիգոր Զօհրապ եւ Վարդգէս Սէրէնկիւլեան պէ – յերուն բայց առանց առաւօտը սպասելու՝ նոյն գիշերն իսկ Սէրքէլ ս'Օրհանէ հեռաձայնել ետք ձերբակալել տուաւ զանոնք : Եւ « Սպասող» թերթի խմբագրապետ Տիրան Քէլէկեան պէյի հետ, զոր օր մը առաջ ձերբակալել տուեր էր, հեռացուց մայրաքաղաք Իսթանպուլէն» :

ՄԱՌԻ ՔԻՒՐԻ

(ԾՆՆԴԵԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Գրեթէ բոլոր յառաջացեալ երկիրները Լեհաստանի եւ Ֆրանսայի հետ փառաւոր հանդիսաւորութեամբ տօնեցին Մառի Քիւրիի ծննդեան հարիւրամեակը :

Մառի Սքլոտովսքա – Քիւրի, աշխարհի ամէնէն հռչակաւոր դիտուհիներէն մէկը, ծնաւ 1867 Նոյեմբեր 7ին, Վարշաւայի մէջ, երբ Լեհաստան տակաւին ռուսական տիրապետութեան տակ կը հեծէր : Մայրը առանձնական դպրոց մը կը վարէր, ուր կը դասախօսէր նաեւ իր հայրը, բնագիտութեան ուսուցիչ :

Մառի Սքլոտովսքա, այդ ընտանիքին հինգերորդ զաւակը, միշտ առաջինն էր իր դասարանին մէջ : Երկրորդական ուսումը մեծ յաջողութեամբ լրացնելով պսակաւոր դառնալէ ետք, բարձրագոյն ուսմանց համար յաճախեց «Թափառական» համալսարանը : Թափառական անոր համար որ Լեհաստան գրաւման տակ պահող Ռուսերը աղջիկներուն չէին արօներ որ բարձրագոյն ուսմանց հետեւին : Այնպէս որ դաղտնի համալսարանը յաճախ տեղ կը փոխէր, ցարական ոստիկանութենէն խուսափելու համար :

Նիւթական լայն միջոցներէ զրկուած ըլլալով, իր ուսումը չարունակելու համար, Մառի Սքլոտովսքա յանձն առաւ դասեր տալ մեծահարուստ ընտանիքի մը զաւակներուն : Ժամանակ մը ետք տանը ե – րիտասարդը սիրահարեցաւ Մառիին, որ համակրանքով ընդառաջ դնաց անոր դիւրութիւններուն : Բայց ամուսնութիւնը տեղի չունեցաւ, որովհետեւ երիտասարդին դրութիւնը ծնողքին դառդուրթեամբ «ուսուցչուհի մը հետ չամուսնացուիր» :

Գաղտնի համալսարանին մէջ տրուած բարձրագոյն ուսումը անբաւական դտնելով, Մառի թողուց իր հայրենիքը եւ 1891ին Փարիզ հասաւ, ճամբորդելով չորեքդեկառքի չորրորդ կարգով, որ նուազարան իսկ չունէր :

Նիւթական չատ դժնդակ պայմաններու մէջ քանի մը տարի աշխատելով, փայլուն յաջողութեամբ ձեռք բերաւ նախ բնագիտութեան լիսանսը 1894ին, առաջին կինը որ կը ստանար դիտութեան այդ աստիճանը, եւ տարի մը ետքը ուսուղութեան լիսանսը, ըլլալով այդ աստիճանը ստացող երկրորդ կինը :

Այդ թուականներուն (1896) էր, որ արդէն անուանի դիտուն մը, Փիէռ Պէքըրէլ, հաղորդակցութիւն մը ըրաւ իւրաքանչիւրմի չոդարձակ յատկութեան մասին, տակաւին անծանօթ եւ խորհրդաւոր երեւոյթ մը, դոր նոր դտած էր :

Մառի Սքլոտովսքա, որ այդ չրջանին ամուսնացած էր Փիէռ Քիւրիի հետ, կը ղեկավարէր այդ նոր ճիւղը եւ ընտրեց զայն իր դոկտորական աշխատութեան նիւթ : Ճարեց եղրակացութեան թէ չոդարձակութիւնը միայն իւրանիմին յատուկ չէր, այլ եւ ընդհանուր երեւոյթ մըն էր, զոր շառաղործութիւն (ռատիօ – աքթիվի – թէ) անուանեց եւ որ քանի մը տասնեակ տարիներէ ի վեր բարձրագոյն բանիւորութեան առանցքը կը կազմէ :

Իր վարկածը տարածելու համար, Մառի Քիւրի, իր ամուսնոյն աչխատակցութեամբ, մանրակրկիտ եւ խրթին փորձերու ձեռնարկեց : Քիմիական այլազան եւ չատ բարդ հակազդեցութիւններ փորձելով, 1898ին դտաւ փոլոնիումը, աւելի չոդարձակ քան իւրանիումը եւ տարի մը ետքը՝ ամէնուն ծանօթ ռատիումը, բժշկութեան եւ այլ դիտութիւններու մէջ բազմաթիւ կիրարկումներ ընձեռող տարր մը, որ նախորդ երկու տարրերէն չատ աւելի զօրաւոր չոդազործունէութիւն ունի : Հետզհետէ կարելի եղաւ հաստատել թէ չոդարձակութիւնը յատուկ է միայն անկայուն մարմիններուն, որոնք տարիներու, դարերու եւ տասնեակ դարերու ընթացքին այդ ձեւով աստիճանաբար կը կազմալուծուին եւ կը յանդին կայուն նիւթերու : Այդպէս է որ իւրանիումը կը յանդի կապարին : Ինչ որ յեղափոխեց տիեզերքի կազմութեան եւ եղափոխութեան մասին վարկածները :

Փրոֆէսէօրի աստիճանը ստանալու համար Մառի Քիւրի, 1903ին ներկայացուց իր ուսումնասիրութիւնները ամփոփող թեզը : Ոչ միայն չայ կին, այլեւ առաջին կինը ըլլալով՝ իր ամուսնոյն հետ ստացաւ բնագիտութեան Նոպէլեան մրցանակը :

1906ին, արկածի մը հետեւանքով Փիէռ Քիւրիի մահէն ետք, Սորպոնի առաջին կին դասախօսը նշանակուեցաւ եւ չարունակեց իր աչխատութիւնները խարխուլ եւ խղճալի աչխատանոցի մէջ, որ յետադային էնսթիթիւ տիւ ռատիումը դարձաւ :

1911ին Մառի Քիւրի, երկրորդ անդամ ըլլալով, Նոպէլեան մրցանակ ստացաւ քիմիագիտութեան համար : Բացառիկ դնահատութիւն եւ պատիւ, որուն արժանացան նաեւ, 1934ին, իր անդրանիկ աղջիկը՝ Իռէն եւ անոր ամուսինը՝ Ֆրէտէրիք Ժոլիօ : Անոնք է որ դտան դնաղան կայուն նիւթեր արուեստական չոդադործութեան ենթարկելու միջոցները եւ ուրիչներու հետ դուռը բացին հիւլէական աչխարհին, որուն դոյութիւնը մինչ այդ՝ վարկածային էր :

Մառի Քիւրի, որ համաչխարհային առաջին պատերազմի ընթացքին իր չոդա – նկարչական ինքնաչարժով անդնահատելի ծառայութիւններ մատոյց Ֆրանսական բանակին, մեռաւ 1934ին, ժամանակակից դիտուհիներուն կատկելով իր հսկայական եւ մանրակրկիտ հետազոտութիւններուն արդիւնքը, որ ի վերջոյ յանդեցաւ հիւլէական ուժի յայտնաբերութեան : Հրաչալի եւ միանդամայն սարսափելի ուժ մը, դոր հանճարեղ եւ համեստ այդ կինը պիտի ուղէր որ միայն մարդկութեան բարօրութեան ծառայէր :

Մաղթենք որ այդպէս ըլլայ :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԱՂԹԱՄԱՐ ԿՂԶԻՆ

Վերջերս Արեւելեան Անատոլուի մէջ շրջապտոյտ կատարած անձ մը այսպէս կը նկարագրէ պատմական Աղթամար կղզին, «Ժամանակ» թերթին մէջ :

Դատուանէն կը չարունակենք մեր ճամբան դէպի Աղթամար :

Այդ ճամբան մեզ կը բարձրացնէ լեռնային չրջանի մը ընդմէջէն : Պահ մը կը յառաջանանք տասը հազար ոտք բարձր լեռներն ի վեր : Որքան ալ ճամբան կը դառնայ վտանդաւոր, մանաւանդարար հսկայ օթոպուսի մը համար, այնքան եւս կը դեղեցկանայ մեր դէմ պարզուող լեռնային սքանչելի տեսարանը : Լեռնային չրջանէն մեր վայրէջքը կ'ըլլայ դիւրին ու մենք չուտով կը վերադառնանք ծովափ : Պահ մը ետք հեռուէն կը նչմարենք Աղթամարի պատմական կղզին, ու տակաւ տեսանելի կ'ըլլայ անոր ժայռերուն վրայ հանդչած Մայր Տաճարի աւերակները :

Կը հասնինք կեվաչ անուն փոքր դիւղը, ուրկէ նաւակ մը կ'առնենք կղզի երթալու համար :

Թեթեւ ճաչէ մը ետք, հակառակ իջնող անձրեւին, մօտ քսան հոդի կը լեցունք փոքր նաւը, որ կղզի այցելելու փոխադրական միակ միջոցն է : Կայ նաեւ ուրիչ նաւակ մը, բայց մեզի կը բացատրուի թէ անիկա բաւական երկար ատենէ ի վեր անդործածելի է, մեքենական խանդարումի մը պատճառաւ, եւ թէ «չուտով» պիտի նորոդուի, թէեւ «չուտով» ըսուածը բաւական երկար կրնայ տեւել :

Ծովափէն մինչեւ կղզի, հազիւ թէ երեք մղոն հեռաւորութիւն մը կայ, սակայն մեզ փոխադրող նաւը կ'ընթանայ դանդաղօրէն ու հազիւ թէ կարելի կ'ըլլայ հասնիլ քան վայրկեանէն : Կ'ամպարձնենք դուրս ելլել նաւէն եւ բարձրանալ դէպի Ս. Խաչ՝ Մայր Տաճարը, որ կը դանուի մեր աչքին՝ բլուրի մը վրայ : Թուրք կառավարութիւնը վերջերս սկսած է մաս – նաւոր խնամք ցոյց տալ այս կարգի պատմական հնութիւններուն, եւ այս պարագան ակնբախ կը դառնայ հոս, քանի որ կղզիին ափը վերամշակուած է ու բաց – ուած է դէպի Տաճար՝ մասնաւոր անցք մը : Հաստատած են ցուցատախտակներ՝ ուղղութիւն որոշող, խնդրելով որ այցելուները ձեռք չղպչնեն հնութեանց :

Ս. Խաչ Մայր Տաճարը հայկական եկեղեցական ճարտարապետութիւնը խորհրդանշող եկեղեցի մըն է որ ունի բազմադարեան հնութիւն : Եկեղեցին մնացած է չատ լաւ, փոքր վերականդնումներ հաւանաբար դայն դարձնեն արժէքաւոր յիչատակարան մը :

Դարերու ընդմէջէն, չատ հաւանաբար հեչտ չէ եղած կարել Կղզին ցամաքէն բաժնող ջուրի տարածութիւնը ու զալ աւերելու կամ քանդելու այս տեսակ եկեղեցի մը, թերեւս այս իսկ պատճառաւ Աղթամարի մեր պատմական Տաճարը մընացած է կանդուն :

Անոր արտաքին պատերը պճնազարդուած են զարդաքանդակներով, որոնք կը պատկերացնեն Աւետարանչին ու պատմութենէն առնուած դէպքեր :

Հայ ճարտարապետական անդին դոհար մըն է այս Տաճարը :

Եկեղեցին ներսիդին՝ Խորանը կը մնայ կանդուն եւ ընդհանրապէս ամէն ինչ լաւ վիճակ ունի :

Կը մնանենք ներս, արտաքին պատերը ուսումնասիրելէ ետք : Շատեր Խորանին առջեւ աղօթք մը կ'ընեն ու կը չարունակեն իրենց պտոյտը :

Կղզիին վրայ ցիր ու ցան կարելի է տեսնել հայերէն արձանագրութիւններով զարդարուած քարեր, որոնք հաւանաբար պատկանած ըլլան Մայր Տաճարի կողքին կառուցուած, սակայն ապա քանդուած վանքին եւ այլ հաստատութիւններու : Կը բարձրանանք եկեղեցիին հիւսիսակողմը զտնուած բլուրին վրայ ու մեր առջեւ կը պարզուի աննկարագրելի դեղեցիկ տեսարան մը : Ձիչդ վարն է Մայր Տաճարը, որ կարծէք հպարտութեամբ կը դիտէ, ըսել ուղելով որ դարեր անդամ չեն կրցած դինք տապալել : Աւելի անդին վանայ լճին ընդարձակ տարածութիւնը կայ :

Ծովէն անդին կայ ցամաքը եւ բարձրադիր լեռնաչղթան, որու դագաթներէն ոմանք կը մնան ձիւնապատ, հակառակ տաք եղանակին : Տիրող լռութեան մէջ ամայութիւն է ամէն կողմ ու կարծէք պահ մը թռիչք առած ենք ու դացած ուրիչ երկրագունդ մը :

Քիչ ետք կը նչմարենք նաւակը, որ կը վերադառնայ Կղզի՝ մեզ ցամաք փոխադրելու ու նոր խումբ մը բերելու համար : Նաւը կը հասնի կղզի ու մենք անմիջապէս կը նկատենք թէ անիկա կուդայ պարապ : Կը հարցուփորձենք նաւավարը եւ կ'իմանանք թէ վանայ ծովը ալեկոծած է եւ այլեւս ապահով չըլլար նոր խումբ մը բերել : Զենք ուղեր հաւատալ, քանի որ մեզի համար անտրամաբանական կը մնայ հաւատալ թէ լիճ մը կրնայ այդքան ալեկոծ ըլլալ : Կը բարձրանանք նաւ եւ կը սկսինք վերադարձի ճամբորդութեան : Հազիւ թէ քիչ մը հեռացանք Կղզիէն, անմիջապէս տեսանք թէ ի՞նչ էր որ անապահով կը դարձնէր նաւային ճամբորդութիւնը :

Ծովը խակապէս չատ կատղած էր եւ ալիքներ մեր նաւակը կը դարձնէին խաղալիկ իրենց քմահաճոյքին :

Որքան աւելի մօտեցանք ցամաքին, այնքան աւելի զայրացած թուեցաւ ծովը մեղի ու պահ մը սկսանք մտահոդուիլ, երբ մեր նաւակը հազիւ թէ ալիքներէն դուրս կուդար, ու յետոյ դարձեալ կ'իջնէր վար :

Զենք կրնար չյիչել պատմութիւնը այն հերոսին, որ խեղդամահ եղա ծէր, փոթորկոտ օր մը, երբ փորձած էր լողալով անցնիլ ծովը ու միանալ Կղզիին վրայ աքսորուած իր սիրուհիին, Թամար իշխանուհին, որովհետեւ չար ոդիները մարած էին նչան ծառայող կրակը Կղզիին վրայ, եւ ալիքները այդ հերոս սիրահարը բերած նետած էին ցամաքի ափին՝ «Ա՛խ, Թամար» ոդիը իր անչունչ շրթներուն :

Անոր մարմինը պատերը պճնազարդող – ուած են զարդաքանդակներով, որոնք կը պատկերացնեն Աւետարանչին ու պատմութենէն առնուած դէպքեր :

Հայ ճարտարապետական անդին դոհար մըն է այս Տաճարը :

Եկեղեցին ներսիդին՝ Խորանը կը մնայ կանդուն եւ ընդհանրապէս ամէն ինչ լաւ վիճակ ունի :

Կը մտնենք ներս, արտաքին պատերը ուսումնասիրելէ ետք : Շատեր Խորանին առջեւ աղօթք մը կ'ընեն ու կը չարունակեն իրենց պտոյտը :

Կղզիին վրայ ցիր ու ցան կարելի է տեսնել հայերէն արձանագրութիւններով զարդարուած քարեր, որոնք հաւանաբար պատկանած ըլլան Մայր Տաճարի կողքին կառուցուած, սակայն ապա քանդուած վանքին եւ այլ հաստատութիւններու : Կը բարձրանանք եկեղեցիին հիւսիսակողմը զտնուած բլուրին վրայ ու մեր առջեւ կը պարզուի աննկարագրելի դեղեցիկ տեսարան մը : Ձիչդ վարն է Մայր Տաճարը, որ կարծէք հպարտութեամբ կը դիտէ, ըսել ուղելով որ դարեր անդամ չեն կրցած դինք տապալել : Աւելի անդին վանայ լճին ընդարձակ տարածութիւնը կայ :

Ծովէն անդին կայ ցամաքը եւ բարձրադիր լեռնաչղթան, որու դագաթներէն ոմանք կը մնան ձիւնապատ, հակառակ տաք եղանակին : Տիրող լռութեան մէջ ամայութիւն է ամէն կողմ ու կարծէք պահ մը թռիչք առած ենք ու դացած ուրիչ երկրագունդ մը :

Քիչ ետք կը նչմարենք նաւակը, որ կը վերադառնայ Կղզի՝ մեզ ցամաք փոխադրելու ու նոր խումբ մը բերելու համար : Նաւը կը հասնի կղզի ու մենք անմիջապէս կը նկատենք թէ անիկա կուդայ պարապ : Կը հարցուփորձենք նաւավարը եւ կ'իմանանք թէ վանայ ծովը ալեկոծած է եւ այլեւս ապահով չըլլար նոր խումբ մը բերել : Զենք ուղեր հաւատալ, քանի որ մեզի համար անտրամաբանական կը մնայ հաւատալ թէ լիճ մը կրնայ այդքան ալեկոծ ըլլալ : Կը բարձրանանք նաւ եւ կը սկսինք վերադարձի ճամբորդութեան : Հազիւ թէ քիչ մը հեռացանք Կղզիէն, անմիջապէս տեսանք թէ ի՞նչ էր որ անապահով կը դարձնէր նաւային ճամբորդութիւնը :

Ծովը խակապէս չատ կատղած էր եւ ալիքներ մեր նաւակը կը դարձնէին խաղալիկ իրենց քմահաճոյքին :

Որքան աւելի մօտեցանք ցամաքին, այնքան աւելի զայրացած թուեցաւ ծովը մեղի ու պահ մը սկսանք մտահոդուիլ, երբ մեր նաւակը հազիւ թէ ալիքներէն դուրս կուդար, ու յետոյ դարձեալ կ'իջնէր վար :

Զենք կրնար չյիչել պատմութիւնը այն հերոսին, որ խեղդամահ եղա ծէր, փոթորկոտ օր մը, երբ փորձած էր լողալով անցնիլ ծովը ու միանալ Կղզիին վրայ աքսորուած իր սիրուհիին, Թամար իշխանուհին, որովհետեւ չար ոդիները մարած էին նչան ծառայող կրակը Կղզիին վրայ, եւ ալիքները այդ հերոս սիրահարը բերած նետած էին ցամաքի ափին՝ «Ա՛խ, Թամար» ոդիը իր անչունչ շրթներուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՀԱԿԸ

Բայց անցնում է մի քիչ ժամանակ, փայտահատը մտածում է մէկ էլ դնայ անտառ, տեսնի այս անդամ ի՛նչ կը տայ ծառաբնակ ծերունին : Նա որ այդպէս սիրող ունէր ու այդպէս զարմանալի երկանք, ուրիչ աւելի լաւ բան էլ կ'ունենայ, մտածում էր փայտահատը եւ, չնայած որ հարստացած էր, բայց կացինը նորից զօտին է խրում, չուանը թեւին զըցում ու դնում :

Գնում կանդնում է կոճղի մօտ ու նորից կացինը վրայ է բերում կոճղին.— Թըխկ տա՛ Թըխ...

Թխկոցի վրայ կոճղից խսկոյն դուրս է թռչում ճերմակ ծերունին :

— Հը՛, էլի՞ եկար : Զէ՞ որ ես քեզ սիրող տուի, երկանք տուի, որ կարիք չունենաս փայտ կտրելու : Նորից ինչո՞ւ ես ուզում տունս քանդել : Թէ՝ ատ էս հաւն էլ քեզ, ու ինձ հանդիստ Թող : Տա՛ր, բայց ճամբին չասես.

Հասի՛կ ջան, հասիկ,
Քեզ տեսնեմ, հասի՛կ...

Փայտահատը հաւն առնում է, դնում է տուն. բայց ինչպէս միշտ չի համբերում, ճամբի կէսին դառնում է հասին ու ասում.

Հասի՛կ ջան, հասիկ,
Քեզ տեսնեմ, հասի՛կ...

Ասում է. հաւն խսկոյն նրա համար մի ոսկի ձու է ածում :

Փայտահատն ուրախացած հաւն ու ձուն բերում է տուն :

— Կնի՛կ, ոչ Թէ հաւ եմ բերել, այլ խսկական դանձ...:

Ու մի տարուայ մէջ հաւն այնքան ոսկի ձու է ածում, որ փայտահատը հարստանում, ծառաներ ու սպասաւորներ է պահում, այգիներ ու պարտէզներ է դցում, պալատանման տներ է չինում, աչխարհի ընտիր բաներն առնում, բերում, լեցնում է տունը ու վայելում : Իսկ կինը, որ առաջ աթար էր թխում, խաս ու մետաքս է հագնում, թեւերին ու պարանոցին լալ ու մարջան է կապում, մատները զարդարում է չողակն մատանիներով եւ նոր սէր է տալիս մարդուն ու նոր սէր առնում :

Բայց այդ բոլորը փայտահատին կարծես չի գոհացնում. նորից մի օր վեր է կենում նա, հին հագուստները հագնում, կացինը զօտին խրում, չուանը թեւին դցում ու դնում անտառ :

Գտնում է հին կոճղը, կացինը հանում է ու վրայ բերում Թը՛խկ հա Թըխկ... մէկ–երկու, կոճղից խսկոյն դուրս է դալիս ճերմակ ծերունին եւ ասում է ճերմակ մօրուքը բռնած.

— Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ, — ասում է նա ճերմակ դլուխն օրօրելով, — դու էլի եկել ես իմ տունը քանդելո՞ւ : Երեք բարութիւն արի քեզ, հերիք չի՞, որ նորից ես եկել : Ա՛յ, ա՛յ, ա՛յ... Դէ՛, որ այդպէս է, այս անդամ էլ այս մահակը վերցրու քեզ, բայց ճանապարհին չասես.

Մահակ ջան, մահակ,
Քեզ տեսնեմ, մահակ...

Փայտահատն ուրախանում է, որ այս անդամ էլ ծերունին մի նոր բան նուիրից իրեն ու փայտ մահակը վերցնում ու վերադառնում է տուն՝ կնոջն ուրախացնելու : Բայց ինչպէս միշտ էլի էլ համբերում ու կէս ճամբին խօսում է մահակի հետ.

Մահակ ջան, մահակ,
Քեզ տեսնեմ, մահակ...

Ասում է, բայց խօսքի կէսը դեռ բերնում, մահակը դուրս է պրծնում նրա ձեռքից, դետնովն է դիպչում ու նորից բարձրանում : Փայտահատն սպասում է, թէ ատա մի նոր հրաչք կը պատահի եւ ո՛վ դիտէ, ինչե՛ր կը Թափուեն փայտի մէջից : Բայց մահակը դետնից վեր Թըռչելով զարկում է նրա փայտահատի գլուխին, ապա մէջքին ու կրծքին : Եւ փայտահատը ո՛րքան էլ ուզում է նրան բռնել, խանգարել, ոչինչ էլ օգնում : Մահակը չարունակում է զարկել նրա ոտներին, ձեռներին, մէջքին ու դլխին : Այնքան է զարկում, որ փայտահատն ուժաթափ ընկնում է դետին :

Անցորդ մարդիկ դաչում են նրան, ուշքի բերում ու տանում տուն : Բայց տուքի բերում ու տանում տուն : Բայց տունը չի լինում, նրան էլ այն հարուստ տունը չի լինում, այլ առաջուայ խրճիթը : Իսկ խրճիթում էլ ո՛չ ոսկի ձու ածող հաւն է լինում, ո՛չ էլ երկանքը, ո՛չ էլ ինքն իրեն բայուղ սիրողը : Կինն է միայն առաջուայ չորերը հագած՝ ճախարակ մանում :

ՍՏ. ՉՕՐԵԱՆ

(2 եւ վերջ)

ՊՐՈՖԵՍՈՐԸ

ՊՈՒՇՆ ՊՈՒՇՆԻՑ

—*—

ՊՎԱՊՈՓ

ԺԱՎԱ ՊԱՋՈՒՄՈ

—*—

Նորից սկսեցի ինձ համոզել, որ դարձյալ ես եմ, ինչպես միշտ եղել եմ, ինչպես միշտ պիտի լինեմ։ Ես նորից ինձ տվի ամբողջովին իմ սովորական զբաղմունքներին, ինչպես որ էին ինձ համար ամեն օր, ամեն ժամ, ամեն վայրկյան։ Ես նորից ինձ տվի իմ ընթերցանությանը, իմ գրքերուն, իմ նոթերուն, իմ ուսումնասիրություններուն։ Ես նորից ինձ տվի իմ ընտանիքիս, իմ կնոջս, իմ զավակներուս, իմ ծնողներուս, իմ բարեկամներուս։ Ես նորից ինձ տվի իմ ծանոթներուս, իմ ընկերներուս, իմ աշակերտներուս։ Ես նորից ինձ տվի իմ ամբողջ անցյալիս, իմ ամբողջ ներկայիս, իմ ամբողջ ապագայիս։ Ես նորից ինձ տվի իմ ամբողջ կյանքիս։

Ես նորից ինձ տվի, և ինչ եղավ։ Ինչ եղավ, որ ես ինձ տվի իմ ամբողջ կյանքիս։ Ինչ եղավ, որ ես ինձ տվի իմ ամբողջ անցյալիս, իմ ամբողջ ներկայիս, իմ ամբողջ ապագայիս։ Ինչ եղավ, որ ես ինձ տվի իմ ամբողջ կյանք

Այրի Տիկին Սիմոն Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Ժան Քանէ, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Խաչիկեան, Օր. Ժինէթ Խաչիկեան, Տէր եւ Տիկին Լէոն Ռիվի, ինչպէս նաեւ Սի – մոնեան, Տէր – Ցարութիւնեան, Սահակ – եան, իրմիրլեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աղգականին՝

ՍԻՄՈՆ ԽԱՉԻԿԵԱՆԻ

մահը :

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր երեքշաբթի (Նոյեմբեր 7) Մէնթ – էթիէնի Հայոց մատրան մէջ, 6 Րիւ Ֆը – րանչ – Ամիթիէ :

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագդ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գոհարիկ Սանոյեան եւ զաւակները, Պ. Հայկ – Արամ Սանոյեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՎԱՀՐԱՄ ՍԱՆՈՅԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Մա – ռի Մարտիրոսեանէ յիսուն Ֆրանք զոյգ ֆօնտին, կը նուիրէ նաեւ յիսունական Սէն Ռաֆայէլի եւ Մոնմորանսիի ծերա – նոցներուն իր ամուսնոյն մահուան քառա – սունքին առթիւ : (Տառնալ «Ցառաջ»էն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին կը նուիրեն.— Ֆրանսոարհակ կեդրոնական – ցիներու նորակազմ Սանուց Միութիւնը հարիւր Ֆրանք ողբացեալ Գոհարիկ Ղա – զարոսեանի յիշատակին : Օր. Հ. Գարա – գաշեան երեսուն Ֆր. ողբ. Աւետիս Է – միրզեանի (Պրիւսէլ) մահուան առիթով :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը, կը տեղեկացնէ իր անդամներուն եւ մերազն հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ՝ այս կիրակի, Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ քարոզէ Սուրբ Էջմիածնի Միաբան եւ Ռումանիոյ ու Պուլկարիոյ զոյգ թեմերու Առաջնորդ՝

ՏԻՐԱՑՐ ԵՊՍ. ՄՈՒՐՏԻԿԵԱՆ

Սկիզբ., ժամերզութեան 8, Պատարագ 10, քարոզ 11·15 :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՀԱՅ ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

34ՐԴ ՏԱՐԻ

Բովանդակութիւնը ճոխ եւ այլազան : Նոր ծանօթութիւններ համբոյրի մասին Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Մեռելները պիտի քա – լեն... ՄԷՏԻՒԻՍ, Համակրական ջղային դրութիւնը ՏՈՔԹ. ՆԱԻԱՍԱՐԴ, Անհա – տականութեան կազմութիւնը ՏՈՔԹ. Վ. ԵՂԻՇԷԵԱՆ, Թուղ կերէք ՏՈՔԹ. Գ. ԳԱ – ԼՈՒՍՏԵԱՆ, Ծերութեան պատճառները Ք., Ցօգատապը ՏՈՔԹ. Գ. ԲԱՄՊՈՒՔ – ՃԵԱՆ, Մենտէլի գիւտը Ն. ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Հայաստանի ազգ. տարազը Ն. ԱԴԱՄ – ԵԱՆ, Հիւանդութեանց ծագումը ՏՈՔԹ. Շ. ԱՑՎԱՉԵԱՆ, Ծխե՞լ թէ չծխել ՏՈՔԹ. Ե. ՍԵՐՈՒԵԱՆ, Սոխ եւ սխտոր ՏՈՔԹ. Թ. ՆԻԿՈԼՈՎ, Հանքաւանի աղբիւրները Ա. ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ, Լոյսը եւ առողջութիւնը ՏՈՔԹ. Ա. ՄՐՋԵԱՆ, Ախորժակ եւ անօ – թութիւն ՏՈՔԹ. Լ. ԹԻՄՈՒՍ, Հոտա – էտ բոյսերի հայրենիքը Ց. ԵԱԳՈՑԵԱՆ, Դասը սորվիլ ... քունի մէջ ՔԱՂՀԱՆ, Քնանալու մասին ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ :

ՀԱՑ – ԲՈՑԺԻ տարեկան բաժնեգինը կը մնայ նոյնը, Ֆրանսա 15 Ֆրանք, արտա – սահման 5 տոլար :

Հատուածաւ չի ծախուիր :

Դիմել խմբագրին անունով, «Ցառաջ»ի խմբագրատան հասցէով :

Ch. Aïvazian chez HARATCH
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

BAIL A CEDER

Ժամագործի խանութի մը փոնը ծախու է, ծերութեան պատճառաւ : 40 տարուան հաստատութիւն մը իր յաճախորդներով :

TABIBIAN
60, Rue Rébéval — Paris (19e)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, կիրակի, Ցունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ բեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալ – ֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՑՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

ՍԱԼ ՎՕԼԹԷՐ ՐԻԽ ՎՕԼԹԷՐ

Բեմադրութիւն՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէթեան, Միհ – րան Անտոնեան, Նուրիան Մարգարեան :

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ՎԱՐԱԳՈՑՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ
ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ

ԹԻՐՈՒԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ, ա – մէնէն մատչելի պայմաններով :

ՄԵԿՆՈՒՄ Դեկտեմբեր 23, «Ձիւնի գուարթ կառախումբով» : Վերադարձ Ցունուար 5ին : Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ :

ԹՐԻՆՍԻ ՄԷՋ (1214 մեթր բարձրու – թիւն) : Դահուկի (սքի) դպրոց : Սքի եւ կօշիկ վարձու : Փաթինուար :

ՇԻԹԱ ՊԱՆԴՈԿԸ.—Արդիական եւ հան – գրստաւէտ : Առատ եւ խնամուած ուտե – լիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 Ֆրանք :

ԹԻՐՈԼԸՌ ՀՈՖ պանդոկ, նոր շինուած, չատ լաւ տեղ, առատ ու խնամուած ու – տելիք, տաք եւ պաղ ջուր, 445 Ֆրանք :

ՑՈՒՄ ՎԻՆԸՌ պանդոկ, հանդստաւէտ, խնամուած ճաշ, պարապահ, տաք եւ պաղ ջուր 396 Ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի :

Կանխավճար 100 Ֆրանք : Վճարումի դիւրութիւններ :

Վերոյիշեալ դիներուն մէջ են կառա – խումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վե – րապահուած), Ինսպրիւքէն Թրինս փո – խադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները, բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահո – վութիւն :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼԻՈՆ

ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին,
18 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :
CRABONNIERES մեծ ու շքեղ սրահին մէջ
կը նախագահէ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին,
կ'երդէ ծանօթ երդչուհի

Տիկին Ծովինար Աբգիւեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը :*

Ճոխ պիւֆէ, ֆօթիյօն, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :

Կանխաւ ապահովել սեղանները կապոյտ Խաչուհիներու մօտ :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՑԱՑԳՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ. Միու – թեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին փակէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ զպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդի ՏԱՐԵԿԱՆ ԿՈԶՈՒՆՔԸ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 11ին :
Մանրամասնութիւնը՝ յաջորդիւ :

×

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան տարե – կան պարահանդէսը Սիլանտիթի շքեղ սը – րահներուն մէջ Դեկտ. 9ին, Շաբաթ երե – կոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Լիոնի Կոմիտաս երդչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին, Պրոնի օզակայանի սրահներուն մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան էնթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուր – բաթ, ժամը 21ին, Սալ տը լա Փիւսթիս տը Փէ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւ – նը պարտաւորիչ է :

travaux de peinture
et de décoration
de tous styles
ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ
22,rue Stendhal, PARIS 20e
MEN. 64-88
Մաքուր աշխատանք, ընտիր Ապրանքներով :
ՁՄԵՌՆԱՑԻՆ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ
Գ Ի Ն Ե Ր

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	50 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւաք
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւաք
ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	25 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ազգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազգերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՑԱՑՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԻՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IX• —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
8 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11056 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.056

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Ա.

Բոլշեւիկեան յեղափոխութեան յիսնամեակը բացառիկ հանդիսութիւններով տօնուեցաւ Մոսկուա։ Միութեան մէկ ծայրէն միւսը, ինչպէս նաեւ արբանեակ երկիրը – ներու մէջ ։

Կէս դար անցած է այն օրէն ի վեր , երբ Ռուսիոյ ընկերվարական կուսակցութեան բոլշեւիկեան թեւը՝ Լենինի, Տրոցկիի եւ մասի վրայ համրուող քանի մը ուրիշ յեղափոխական վարիչներու ղեկավարութեամբ ձեռք առաւ իշխանութիւնը եւ հաստատեց «պրոլետարներու դիկտատուրա»ն ։

Բանակը չէր այս դիւրին յաղթանակը ապահովողը ։

Շարժման ղեկավարները դիտցան չափազանց Փեւրուարեան յեղափոխութեամբ ստեղծուած կացութիւնը, արեւմուտքեան ճակատին վրայ ռուսական բանակներու կրած պարտութիւնը, ժողովուրդի զաւակ զինուորներու յոգնածութիւնը, պիւղացիներու թշուառ վիճակը , անվարձատ պատերազմը չարունակելու մասին բանուորներու եւ ժողովրդական զանգուածներու հակառակութիւնը եւ այլ նիւթական, անտեսական , նաեւ հոգե – բանական զանազան աղբիւրներ ։

Ընկերվարութեան մեծ տեսաբան Մարքս ՅԻ յուսար երբեք , որ իր գաղափարները կեանքի պիտի կոչուէին Ռուսիոյ պէս յետամնաց երկրի մը մէջ ։

Ընկերվարութիւնը իրրեւ վարդապետութիւն գործնական ձեւակերպութիւն առած էր ԺԹ.դարու երկրորդ կէսէն ետք, իրրեւ հետեւանք Ամերիկայի եւ Արեւմուտքեան Եւրոպայի յառաջադէմ ու հարուստ երկիրներուն մէջ ճարտարարուեստի զարգացման, չնորհիւ դիտութեան նուաճումներուն եւ արտադրութեան գործիքներու զարգացման ու բարելաւման ։

Դասակարգային պայքարը դիտակցօրէն առաջ կը տարուէր այդ երկիրներուն մէջ։ Շահագործողի եւ չահագործուողի միջեւ հակառակութիւնը սուր հանգամանք կը առնար ։ Բանուորական եւ արհեստակցական կազմակերպութիւնները հետզհետէ ոյժ կը դրաւէին եւ իրենց արդար պահանջները ճանչցնելու համար գործադուլի եւ զանազան ցոյցերու կը դիմէին ։

Պարագան նոյնը չէր Ռուսիոյ անսահման տարածութեանց մէջ, ուր մուժիկին ու սեւ աշխատաւորը կազմակերպուած չէին Եւրոպացիներուն կամ Ամերիկացիներուն պէս, ուր ցարական բռնակալ վարչաձեւը երկաթէ թաթով կը վարէր երկիրը ։

Նարոտնիկները, նիհիլիստները, ընկերվարականները — մենչեւիկ եւ բոլշեւիկ — պարբերաբար ահաբեկումներ կը կատարէին, 1905ին յեղափոխական անյաջող շարժում մըն ալ փորձուած էր : Օխրանան աչալուրջ կը հսկէր, եւ յեղափոխականները հարիւրներով կ'աքսորուէին Սիպերիա ։

Պատերազմն էր պատճառ, որ բոլշեւիկ կուսակցութեան յեղափոխական յանդուգն ձեռնարկը յաջողցաւ ։

Բանուորներ ու պինուորներ՝ յուսախաբ կերենսկիի կառավարութենէն՝ որ առատ խոստումներ կը չռայլէր՝ դիւրութեամբ միացան Լենինի չարժումին, բոլշեւիկ պերճախօս բեմբասացներու ճառերէն չը – լսացած ։

Նիկոլա Բ. ցարի ամբողջ դէրպատա – նին ողբերգական վախճանը սկիզբն եղաւ ահ ու սարսափի վարչաձեւի մը, որուն , կարճ ժամանակի մէջ , զոհ պացին ան – թիւ, անհամար մարդիկ ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈՒ ՓԻԷՐԼԱԹ ԱՅՑԵԼԵՑ

Երկրորդ անգամն է որ նախագահ տը Կոլ կ'այցելէր փիէրլաթի հիւլէական կեդրոնը ։

Նախագահին կ'ընկերանային Բանակներու նախարարը՝ Մէսմէր, Գիտական հետազօտութեանց նախարարը՝ Մօրիս Շուման, ինչպէս նաեւ Հիւլէական Ուժի պատասխանատուները ։

Փիէրլաթի տարածութիւնն է 350 հեկտար, Տրոմի նահանգին մէջ։ Բաղկացած է չորս գործատուներէ որոնց պաշտօնն է «հարստացնել» իւրանիումը պայն օգտա – գործելի դարձնելու համար ջրածնի ռումբի եւ հիւլէական սուղանաւի հա – մար ։

Զօր. տը Կոլի փափաքին համաձայն, իրեն բացատրած են թէ ի՞նչպէս կը բանին մեքենաները ։ Փիէրլաթի հինգ հազար պաշտօնեաներուն արձակուրդ տրուած էր այս այցելութեան առթիւ, որու ընթացքին, նախագահ տը Կոլ զանազան չքանչանները բաժնած է ներկայ բարձր պաշտօնեաներուն ։

Արտասանած է կարճ ճառ մը չեչտելով · — « Շատ երջանիկ եմ եւ չատ տպաւորուած փիէրլաթ գտնուելուս ։ Ահաւասիկ, կրկին եկայ եւ կարողութեան հրաչքով մը, գիտական, թեքնիք եւ բանուորական, փիէրլաթ վերջացաւ նախատեսուած պայմանաժամերուն մէջ ։ Ցանուն Ֆրանսայի, չնորհակալութիւն կը յայտնեմ բոլորին ։ Այն չերջանին ուր կ'ապրինք, նման իրա – գործումներն են որ թոյլ կուտան ցոյցտալ եւ ներկայացնել թէ ի՞նչ կ'արժէ ժողո – վուրդ մը իր ժամանակաչրջանին մէջ , ի՞նչ դիտէ ընել, ի՛նչ կ'ուզէ ընել, ի՛նչ կրնայ ընել ։

« Այս իրագործումը եղած է ուրեմն Ֆրանսայի համար եւ նոյն ատեն այս չի – նութիւնը գործ մըն է որ աչխարհի ու նախեւառաջ Եւրոպայի նոր եւ չատ լայն հեռանկարներ կը բանայ ։ Եւ որովհետեւ մեծ ժողովուրդ մըն ենք, ուրիշներու մէջ, ուզեցինք որ նման իրագործում մը ուղղակի օժանդակէ մեզմէ հեռացնելու պատերազմը եւ նոյն ատեն զայն կը վե – րածենք կայունի մը ճարտարարուեստա – կան զարգացման համար » ։

Տրոցկի իրրեւ պատերազմական գործավար կազմակերպեց կարմիր բանակը, որ ներքին ճակատի վրայ պէտք է մաքրա – գործէր հակաբոլշեւիկեան տարրերը , « Սպիտակ Ռուսերը » ։

Եղբայրասպան կռիւը երկար տեւեց ։ Տէնիքին, Վրանկէլ եւ ցարական բանակի բազմաթիւ սպաներ իրենց բանակներով ճակատեցան կարմիր բանակին դէմ ։

« Իմպերիալիստ» պետութիւնները որոշ աջակցութիւն ցոյց տուին ապստամբ զօ – րավարներուն եւ ծովակալին ։

Ի վերջոյ սակայն յաղթեց կարմիր բա – նակը եւ բոլշեւիկեան վարչաձեւը ամրա – պնդեց իր դիրքերը ։

Լենին՝ մինչեւ իր մահը (1924) մնաց – ութեամբ կառավարեց երկիրը ։

Արեւմտեան պետութիւնները ի վերջոյ իրապէս եւ իրաւապէս ճանչցան Մոս – կուայի կառավարութիւնը ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑիԻ առաջին անգամ ըլլալով ամբակոծած են ձիա Թուռնկի զինուորա – կան պահեստանոցը , Հանոյի արուարձա – նին մէջ : Միւս կողմէ, Միացեալ Նա – հանգներու մէջ, նախագահ Ճոնսընի ժո – ղովրդականութիւնը օրէ օր կ'իջնէ ։

ԵՄԻՆի նոր կառավարութիւնը հաս – տատուեցաւ Սանաայի մէջ, մինչ Գահիրէ կը յայտարարէ թէ կատարուած զինուա – րական պետական հարուածը Եմէնի ներ – քին խնդիր մըն է , փաստելով թէ եգիպ – տոս մէջառեղ ձգած է Սալալը : Այս վեր – ջինը , որ միշտ Պաղտատ է , ցնոր տնօրէ – նութիւն յետաձգած է Մոսկուա կատարե – լիք իր ճամբորդութիւնը : Կրնայ ըլլալ որ վերջնապէս Իրաք հաստատուի ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ տակաւին չէր դան – ած Ռէ կղզիին փախստականը, հակա – ռակ ոստիկանական հսկայական ուժե – րուն, որ զործի անցած են, բովանդակ Ֆրանսայի մէջ, կիրակիէն ի վեր ։

ԺԸՆԵՒԻ մէջ, ուր ընդունուած է եկե – ղեցիներու Տիեզերական Խորհուրդին կող – մէ, Աթենագորաս Պատրիարքը յայտա – րարած է թէ քրիստոնեայ ոչ մէկ եկեղե – ցի իրաւունք ունի կղզիացման մէջ մնա – լու ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետը յայտարա – րած է արեւմտեան Գերմանիոյ ձայնա – փիւռի մէկ կայանին թէ «Զօր. տը Կոլի Հայրենիքներու Եւրոպան չատ կարելի տեսակէտ մըն է միացեալ Եւրոպայի մը համար» : Առաջին անգամն է որ պաշտօ – նական վարչապետը բացէ ի բաց կը պաշտպանէ տը Կոլի քաղաքականութի – նը : Քիվինկէր ըսած է նաեւ թէ համոզ – ուած է որ Ֆրանսա ամբողջական անդամ պիտի մնայ Ատլանտեան կազմակերպու – թեան եթէ միայն փոքր զիջումներ ըլլան Ֆրանսական տեսակէտին : Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետին աչքին, Մեծն Բրիտանիոյ կամ այլ երկիրներու մուտքը Հասարակաց Շուկային ներս չի կրնար փոխել Վեցերու Հաւաքականութեան էու – թիւնը ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆի մէջ, երեսուն հոգի եւս ձերբակալուած են : Օգոստոսէն ի վեր կատարուած ձերբակալութեանց թիւը եր – կու հարիւրը կ'անցնի : Ատոնք ամբաս – տանուած են խափանարարական գործու – նէութեան համար ։

ԿԻՐԵՆԱՑԻ մէջ (Հիւսիսային Կիպրոս) փլասթիք ռումբ մը պայթած է եւ յուն – կան դպրոց մը վնասուած : Ուրիշ ռումբ մըն ալ պայթած է Թրքական Թաղին մէջ ։

ԹԼ ԱՎԻՎԻՆ հասած լուրերու համա – ձայն, եգիպտացի պատերազմական գերի մը սպանուած է եւ երկու ուրիշներ վի – րաւորուած գերիներու կայանի մը մէջ : Ըստ իսրայելցի բանբերին, զինուորական ոստիկանութիւնը փորձած է նախ զսպել ծագած ըմբոստութիւն մը , բայց տեսնե – լով որ օգուտ չկայ, կրակ բացած է : Այ – լէթի կայանին մէջ 4500 եգիպտացի գերի կայ, Ցունիսի պատերազմէն ի վեր ։

ՅՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Սովետի Պրեզիտիումի հրուարատակով, Մոսկուա եւ Լենինկրատ «Հոկտեմբերի յեղափո – խութեան»կարգի չքանչանը ստացան, իսկ Հօ Շի Մինհի ընորհուած է Լենինի կարգը «իրրեւ յեղափոխական եւ համաչխարհա – յին համայնավար Շարժումի մեծ դեկա – վար մը, որ միշտ կը պայքարի ընկերվա – րութեան եւ Վիէթնամի ու Յորհ. Միու – թեան բարեկամութեան ամրապնդման համար » ։

ԱՆՎԵՐՍԻ մէջ, նոր ցոյցեր տեղի ունե – ցած են Ֆլանարի «ապազաղթականացու – մը » պահանջելու համար ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷն հասած տեղեկու – թեանց համաձայն վատիկանը հրաժարած է Ս. վայրերու միջազգայնացումը պահան – ջելէ ։

ԱԿՆԱՐԿ

ՉԱՓԱՆԻՇ՝ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՄԸ

Անցեալ ամսուան ընթացքին(*) , Պոլսոյ կեդրոնական վարժարանի հիմնադրու – թեան 80ամեակին առիթով կոչ մը հրա – տարակուեցաւ մեր թերթերուն մէջ : Հա – մաձայն այդ կոչին , այս աշնան, հանդի – սութիւններ տեղի պիտի ունենան հայ մը – չակոյթի նախկին ոստանին մէջ, դասա – խօսութիւններ՝ վարժարանի կատարած դերին մասին, հոգեհանգստեան պաշտօն՝ անդարձ բաժնուած երախտաւորներուն հոգիին , եւ պիտի հրատարակուի յուշա – մատեան մը ։

Սրտագին է կոչը եւ սրտայոյզ ։

Ամէն Հայու համար ։

Որովհետեւ, կեդրոնականը քաղաքի մը կամ գաղութի մը վարժարանը չէզու – միայն, այլեւ քանի մը ուրիչներու հետ՝ եղաւ բովանդակ ազգին վարժարանը, վայելելով ամէնուն երախտագիտութի – նը ։

Արեւմտահայ մշակոյթը ծաղկման նոր ու փառաւոր վկայութիւն մը տուաւ այդ քաղաքին մէջ ու այդ բուռն չրջանին՝ Պէրպէրեան եւ Խայեան վարժարաննե – րուն հետ՝ մեծ թիւով արժէքներ ու ար – ժեւորումներ ստեղծեց նաեւ կեդրոնակա – նը : Համոզուելու համար տրուած պատ – կառելի արդիւնքէն , կը բաւէ յիչել ու – սուցիչներէն մէկ քանին միայն , — Հը – րանդը, Զարդարեանը, Իստրան, Հինդ – լեանը, Կուրտիկեանը : Հսկաներ : Շնչաւո – րող, արարչագործող հեղինակութիւններ, որոնց բառը հմայք ունէր, խօսքը՝ զո – րութիւն ու տղուն մտքին առջեւ անոնց բացած գաղափարական աչխարհը՝ զո – հոդութեան եւ երդումի մղող ձգողու – թիւն մը ։

Պատերազմին ու մեծ ոճիրին հետեւան – քով՝ այս յարաճուն վերելքը պահ մը ընդհատուեցաւ, բայց պատերազմէն ան – միջապէս ետք վարժարանը նորէն ինքզինք գտաւ , անոր ամպիոններուն վրայ կրկին մեծեր երեւցան , վերապրողներէն մէկ – երկուքը, Օշական , Թէքէեան , որոնց չունէին տակ իմացական սպառարկու – թիւններու համար նորէն ուխտ ընդոնել պտնուեցան, բազմաթիւները , ու կարկա – ռունները կոչուեցան Ն. Սարաֆեան , Ա – րամ Հայկազ, Զաւէն Սիւրմէլեան : Կ'ու – զենք աւելցնել , որ կեդրոնական վար – ժարանին երախտապարտ է նաեւ Սիփու – զը, սիփուզի զրականութիւնը ։

Պոլսոյ մէջ ստեղծուած սերունդը ու սերունդին ստեղծած մտաւորական չար – ժումը ինքնիրեն չառաջացաւ, առաջացաւ ժումը ինքնիրեն չառաջացաւ, յառաջացաւ պատասխանատու պաչտօնները վստահե – լով պատասխանատուութիւններ կրելու ընդունակ տարրերուն ։

Իր ցուցաբերած ոլիով, նուիրական գործին հանդէպ ունեցած լրջութեամբ ու իրական ուժերուն տեղ տալու նախանձա – խնդրութեամբ ստեղծած սերունդներուն համար՝ կեդրոնական վարժարանը հա – մազգային վարկ մը կը վայելէ, գործած է տեսակ մը չափանիչ վարժարան, որ կրնայ իրրեւ օրինակ ծառայել մեր կարգ մը վարժարաններուն պէս ... վարժա – րաններու ։

XX

«Ազդակ»

(*) « Յառաջ » Սեպտեմբեր 1 ։

ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՒ ԴՊՐՈՑ

Ս. Սահակի եւ Ս. Մեսրոպի օրերէն ըսկսած՝ եկեղեցին եւ դպրոցը ազգային դոյութեան, Հայ մնալու եւ իբրեւ Հայ յարատեւելու հիմնական խարիսխները եղած են: Անոնցմով եւ անոնցմէն բխող մշակոյթով՝ Հայը ինքնուրոյն դիմագիծ առացաւ ու նաեւ ինքնուրոյն նկարագիրը:

Եկեղեցին մանաւանդ տիրեց Հայու հոգիին դարերու ընթացքին ու կը շարունակէ նոյնը մնալ մինչեւ հիմա:

Հոգեբանական անբացատրելի երեւոյթ մըն է ասիկա, որ միայն Հայուն յատուկ չէ: Այս օրերուն մանաւանդ, երբ երկրնքի կարզադրութիւնները կասկածի տակ դրուած են եւ Աստուծոյ եւ կրօնքի մասին թերահաւատութիւնը բազմապատկուած է, ամէնէն թերահաւատն անգամ եկեղեցի երթալը դեռ պարտականութիւն կը համարի եւ երբ եկեղեցին անունով իրեն կը դիմեն, քսակը կը բանայ առանց սակարկութեան: Նոյնը չըներ սակայն դպրոցին համար: Զըներ մանաւանդ մեր օրերուն: Ինչո՞ւ սակայն: Ինչո՞ւ մոռցանք մեր երկրը, երբ մեր եկեղեցին ու դպրոցը կողք կողքի կը կանդնէին դարեր շարունակ:

Ս. Մեսրոպին այբուբենը ստեղծուեցաւ ամէնէն առաջ եկեղեցին փրկելու համար:

Հարիւր կամ աւելի տարիներ առաջ մեր դպրոցներուն մէջ ամէնէն աւելի Սաղմոս ու Շարական կը սորվէին մեր տղաքը: Դպրոցը փրկեց մեր եկեղեցին, հայացուց Աստուածաշունչն ու Աստուածը: Քրիստոսն անգամ հայացաւ: Ու դպրոցը նեկակայացաւ ամենաղօրեղ ազգակը հայ մարդուն Հայ մնալուն: Թո՛ղ եկեղեցին առանց դպրոցի, եկեղեցին սիրտ պարպուն իր վարդապետէն, քահանայէն ու տիրացուէն: Ու նաեւ հայերէն չզիտցող Հայէն: Առանց հայ դպրոցի հայ եկեղեցին կ'անհետանայ: Եկեղեցիներէն ու վանքերէն քար ու կիր միայն կը մնան: Աւա՛ղ, առանց հայ դպրոցի ազգը կը փոշիանայ: Որեւէ տեղ, որեւէ ազգի համար վէճի առարկայ չի կրնար դառնալ այս բացարձակ ճշմարտութիւնը:

Դպրոցը ազգի մը լեզուն կը պաշտպանէ, ազգին մշակոյթը անով կը յարատեւէ: Լեզու, մշակոյթ ազգը յաւիտենական կանուխեան կը կապեն:

Ո՞ւր են Լեհաստանի եւ Հունգարիոյ հայաշատ դաղութները, իրենց փառաւոր եկեղեցիներով ու վանքերով: Այդ եկեղեցիներն ու վանքերը չինող Հայերը ո՞ւր դացին, ի՞նչ եղան: Եթէ անոնք յամառօրէն կառչած մնային նաեւ իրենց դպրոցներուն, պատկերը տարբեր պիտի ըլլար: Դպրոց չունենալուն համար՝ լեզուն կորնցուցին, ազգութենէն պարպը եւեցան տակաւ, ազգային իրենց պատմութիւնը մոռցան, մշակոյթը քարացաւ, եկեղեցիներն ու վանքերը մնացին յիշատակարաններ միայն, ըսելու Համար մի քանի անցորդին թէ Հայը ասկէ անցած:

Եթէ աշխարհացրիւ Հայութիւնը այսօր իր ազգային դպրոցին մասին չմտածէ ու ամէն տեղ՝ ուր հաստատուած է՝ իր սեփական ազգային դպրոցը չունենայ, իր զաւակները մայրենի լեզուն պիտի մոռնան, — Նորերուն մեծամասնութիւնը մոռցած է արդէն, — եւ օր մը Ֆրանսայէն, Ամերիկայէն, Արժանթինէն ու Քանատայէն անցնող մը տեսնելով որբացած եկեղեցիները, պիտի ըսէ. «Հայը այս տեղերէն ալ անցած է ...»:

Այս մտածումները համակեցին զիս, երբ «Ասպարէզ»ի մէջ կարդացի Ֆերահեան եւ Մեսրոպեան դպրոցներուն վերաբացման լրատուութիւնները եւ խորհրդածութիւնները:

Ճիշդ է թէ եկեղեցիներ չատ չինեցինք մանաւորաբար հոս՝ Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Եւ սակայն ճիշդ է նաեւ, որ այսքան թիւով նոր եկեղեցիներ չինուած պիտի չըլլային, եթէ Ամերիկահայութիւնը երկուքի բաժնուած չըլլար: Էջ-միածնականը իրեն համար եկեղեցի չի նեց, Անթիլիասականը՝ իրեն համար: Անիմաստ մրցում մը եւ անիմաստ կացութիւն մը: Ամօթալի երեւոյթ մը, որ բանական զարճած է այլեւս եւ կարծես թէ տեւական:

Ամերիկահայը մինչեւ երէկ իր դպրոցը չունեցաւ, դպրոց չչինեց: Կիրակնօրեայ «Վարժարաններուն» մէջ, անզլերէն տառերով, հայերէն «Հայր մեր» սորվեցուց իր պզտիկներուն, քիչ մըն ալ ուրիշ բան դեռ եւս: Ու երբ հպարտանքով իր զաւակը հրաւիրեց, ճաշին կամ ընթրիքին (երբ հիւրեր ունեցաւ) «Հայր մեր» ըսելու, անզլերէն առողանութեամբ, «Հայր մերին» նմանող բան մը լսեցին հիւրերը: Իրականութիւնը այս է հոս՝ Ամերիկայի մէջ:

Անկիւնադարձ մը սակայն սկսաւ Քալիֆորնիոյ (Լոս Անճելըս քաղաքին մէջ) եւրեք տարիներ առաջ:

«Ինէթ» երիտասարդ մը, Գաբրիէլ Ինճէճիկեան, առաջին «քարը նետեց» ու «ջուրը անցաւ»:

Երեք տարիներ ետք, ահա հոդեկան ըմպելանք ունինք կատարուած փաստին առջեւ:

ՏԱԹԵԻԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԵՒ ԱԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պատմական աւանդութիւն մը կ'ըսէ.

— Ճարտարապետը աւարտելով Տաթեւի վանքին չինութիւնը՝ կը բարձրանայ դմբեթին վրայ, կը դետեղէ խաչը եւ յետոյ վարը դանուող բանուորներէն կը խնդրէ երկու տախտակ: Կը բռնէ տախտակները, կը համբուրէ դանոնք եւ կ'ըսէ. «Հոդին սուրբ տայ Թեւ»:

Անմիջապէս տախտակները թեւերու կը փոխակերպուին եւ ճարտարապետը կը թռի, կ'անհետանայ:

Այս պատճառաւ ալ վանքին անունը մըներացեր է Տայ – Թեւ, Տաթեւ:

Տաթեւը պատմական Ծղկայ գաւառի հարաւ – արեւելեան մասն է, որուն սահմանները կը կազմեն արեւմուտքէն Լորաձորը, հարաւէն եւ արեւելքէն Բաղքը, իսկ հիւսիսէն Հարանդը:

Հին տեւողները Տաթեւը, իր չրջակայ ընդարձակ կալուածներով, ոչ քաղաքական, այլ աշխարհագրական առանձին միաւոր մը կը կազմէր, որուն մանաւանդ կը նպաստէր, իր աշխարհագրական դիրքը, — Տաթեւը դետահովիտ մըն էր:

Հարթ բարձրաւանդակ մը, որու հիւսիսային եւ արեւմտեան կողմերը դրեթէ ուղղահայեաց կ'իջնեն մինչեւ Որոտնայ դետին ափը: Իսկ արեւելեան եւ հարաւային կողմերը, Լորաձորի սահմաններուն մօտ, ձգուած է լեռնաչղթայ մը, որ մըտնելով Սիփան կը մօտենայ Եղինու չղթային: Այս չղթային մէջ ամենաբարձրն է Կապրէկը 10550 ոտք, Պետրոսաթաղ լեռը 6717, Խաչքարը 7497 ոտնաչափ եւն.:

Տաթեւի արեւելահիւսիսը, Հարանց մեծ անապատէն փոքր ինչ բարձր, կը դտնուի Սատանային կամուրջը, բնութեան հրաշալիքներէն մին: Որոտնայ դետին երկու ափին, կարմիր ահաւոր ժայռեր, դալով կը նեղանան եւ այնտեղ ուր կամուրջն է՝ կը կազմեն հազիւ հարիւր ս. անցք մը:

Ահա այդ անցքը ծածկուած է կրային բաղադրութեամբ ահագին քարերով, որոնց տակէն կ'անցնի Որոտնայ դետը եւ փրփրալից ալիքներով, նորէն կը թափի վար, յորձանքներ կը կազմէ եւ կը հեռանայ

Փաստէն առաջ սակայն, երբ «Ինէթը» իր քարոզչութիւնը սկսաւ ամէնօրեայ դպրոց մը ունենալու համար, թերահաւատներ այս կամ այն նկատումներով, կասկածի սերմեր ցանեցին հանրութեան մէջ ու մտքեր պղտորեցին: Մանրամասնութեան մէջ մտնել աւելորդ է: «Ինէթ»ը սակայն յամառեցաւ ու քրիստոնէական առաջին օրերու հաւատացեալի մը պէս ի վերջոյ իրականութիւն դարձուց իր «երազը»: Անհաւատները ծունկի եկան ու ամէն տեսակի «Թոմմասներ» այժմ կ'երթան Սրբոց Նահատակաց Ֆերահեան դպրոցին պատերն ու դրասեղանները չօչափելու, չուրջ հարիւրի հասնող աշակերտութեան աչքերուն նայելու եւ հաւատալու, որ իրո՛ք անհաւատալին իրականութիւն դարձած է եւ դպրոցը երեք տարի – ներու ճամբայ մը անցած է արդէն:

Սրբոց Նահատակաց Ֆերահեան դպրոցին հիմնարկումը արագացուց նաեւ Մեսրոպեան վարժարանին կառուցումն ու բացումը:

Կասկածամիտներ հոն ալ մտքեր պղտորեցին տակաւին դպրոցին չինութեան համար զնուելիք հողին գնումի օրերուն. — «Տեղը հեռու է», «Նիւթական դժուարութիւնները անյաղթահարելի»: Բուռ մը յամառներ, սակայն, որ զործին կարեւորութեան եւ անհրաժեշտութեան կը հաւատային, հանրութեան մեծ մասին անվերապահ աջակցութեան խոստումը ունէին իրենց հետ, Մեսրոպեան դպրոցին չինութիւնն ալ իրականութիւն դարձուցին: Պէտք է նչել այստեղ նաեւ այն, որ Ֆերահեան կտակին մօտալուտ զործադրութեան հեռանկարը եւ մանաւանդ հայ կրթական հիմնարկութեան առաւաճեան նիւթական օժանդակութիւնը արագացուցին դպրոցին չինութիւնն ու բացումը:

Ֆերահեան եւ Մեսրոպեան դպրոցները, ամէն անցնող տարի, ուսանողութեան նոր յաւելումով մը դպրոցներուն դռները կը բանան:

Նիւթական դժուարութիւններ երկուքն ալ ունին: Եւ սակայն հանրութեան համակրանքը, հետաքրքրութիւնն ու օժանդակութիւնը ամէն տարի կ'աւելնան:

Զոյդ դպրոցները ծանր երկունքներէ ետք աշխարհ եկան, նիւթական ծանր դժուարութիւններէ անցան: Եւ սակայն ետք տարիներու անունց անցած ճամբան հանրութեան անվերապահ համակրանքն ու աջակցութիւնը ապահովեցին: Անոնք առաջ պիտի վազեն ամէն տարի նոր յաջողութիւններ արձանագրելով: Քանի մը տարի ետք անոնք իրենց առաջին չրջանաւարանները պիտի տան, լեցուած հայկականութեամբ, Հայոց պատմութեամբ, դրականութեամբ եւ հայ մշակոյթին անկորընչելի ժառանգութեամբ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՖՆՏՔԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԿԱՏՈՒԻ ՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Բայց մա՞յրս:

Ինչո՞ւ դեռ կը սիրէր այդ կատուն, ո՞ր դեղեցկութեան, ո՞ր բարիքին համար, ինչո՞ւ անոր ցաւովը տխրիլ եւ կամ լալ անոր հետ, ի՞նչ եղբայրութիւն էր որ մայրս ու մեր կատուն միացուցեր էր իրարու, իր անկումին ծայրը հասած մեր յարկին տակ: Անոնք զիրար լաւ կը ճանչնային... ի՞նչ էր անոնց հոդիներուն խորը բոյն դրած դաղտնիքը, որուն կը յամառէր անդիտանալ մանկութիւնս...:

Պզտիկ էի. չէի կրնար ըմբռնել հայրենի տան վեհութիւնը, անոր հին օրերուն համայքը անծանօթ էր ինծի, կեանքը ինծի համար ժպիտ ու խաղ էր, վէդ ու ընկոյզ, հօլ ու ձիւնագնդակ, անտառակութիւն ու համայք, ես անկիտակից էի, չէի հասկնար անցեալը:

Ցանձին այս ալեւոր անասունին, այս յարատանչ ոդիին, հայրենի տունը իր վշտոտ պատմութիւնը կ'ունենար: Մօրս սէրը կը բազմապատկուէր օրէ օր, ան՝ կը սիրէր իր կատուն, մոռցած էր դիս... արդեօք կ'ատէ՞ր ալ... զուցէ, ո՞վ կըըսայ դիտնալ հոդիներու դաղտնիքը...:

Ես սկսայ ատել մօրս սիրական կատուն, անոր տխուր նուագները կը տան-ջէին դիս, ան՝ ինձմէ կը խլէր այն սէրը՝ որ մայրերը պարտական են իրենց տղոց:

Ես զաւակն էի մօր մը:

Այդ մայրը դիս չէր սիրեր: Կատուն էր անոր սիրականը...:

Նախանձեցայ, զայրացայ, պահանջեցի եւ զարձայ չար ու անդութ:

Օր մը, որոշեցի սպաննել մեր կատուն, ոճրի զղացումը քաղցր եկաւ ինծի, իմ հպարտութիւնս չդդեց: Ի՞նչ էր այս լալկան կենդանին, ի՞նչ դործ ունէր մեր տան մէջ, իրաւունք ունէ՞ր ինձմէ խլելու մայրական սէրէն լինծի ինկած բաժինը...

Ես թշնամացայ: Վրէժխնդիր ու անհոդ եղայ:

×

Կէսօր մը, մեր բակը կը մտնեմ, կատղած եմ մեր կատուին դէմ, դի անիկա ինձմէ խլած էր մօրս սէրը, չէ՛, պէտք էր սպաննել թշնամականը, եւ տէր ըլլալ ինծի պատկանող սէրին:

Բակը կը մտնեմ հաստատ քայլերով: Զարմանքով կը լսեմ մօրս փաղաքշական խօսքերը ուղղուած մեր կատուին, կը չոչչէր անոր կռնակը, դլուխը, պոչը, մինչ կենդանին դոհ՝ իր դլուխը մօրս թեւին տակը կը մոցնէր, կը լիզէր անոր ձեռքերը, կը խորդար եւ իր չմոր հայեացքը կը սեւեռէր մօրս նայուածքին...:

Մայրս կը խօսէր:

— Եկո՛ւր, եկո՛ւր, փխիկս, մտիր թեւիս տակ, դո՛ւն ապրող ոդի հայրենի տան, դո՛ւն հին օրերու անուշ յիչատակ, նամէ՛ ծունկիս վրայ, դուն՝ լացող անասուն, ու ես՝ վերջին ազատ մայրը սա տունին, երջանիկ օրերը միասին ապրեցանք, տառապանքի օրերու մէջ ալ իրարմէ անրաժան ըլլանք:

Կատուն կը հասկնար մօրս խօսքերը, պոչը կը չարժէր, դլուխը անոր դէմքին դէմ կը բարձրացնէր, այտերը, ականջը, մազերը կը լիզէր, կը նայիմ անոնց զայրացած, մոլեգնութիւնս կը փրփրի: Ես ոչ թէ մղուած այն զղացումէն, թէ պէտք էր մօրս յայտնէի մտադրութիւնս, որով-հետեւ որոշած էի զաղտնի սպաննել կատուն, այլ բան մը խօսած ըլլալու համար ըսի.

— Մա՛յր, կատուները չատ կը սիրես:

— Ո՛չ, տղաս, պատասխանեց մայրս, ո՞վ ըսաւ թէ բոլոր կատուները կը սիրեմ, ես կը սիրեմ մի միայն մեր տան կատուն, մեր փխիկը, քանդի անիկա մեր տան հին օրերու երջանիկ կեանքը կը յիչեցնէ լինծի...:

— Մի՛այն ատո՞ր համար կը սիրես:

— Կեցի՛ր պատմեմ, տղա՛ս, դուն ալ իմացիր, աչխարհը իմանայ... թէ...

Մայրս ծալապատիկ նստաւ հոդիին բեռնաթը, ես ալ դէմը, ու մայրս պատմեց:

— Գիւղին մէջ, ամէնէն հին տունը Աւդոյենցինն էր, անուն ու համբաւ հանած, երեսուն չինուորներ կ'ապրէին այս տունին մէջ, ուր այժմ երեք հոդի ենք, ես, դուն ու փխոն: Հացն ու թթացան, կալն ու կուտը, մեղրն ու կարագը, ջուրի պէս կը վազէին, եօթն պատերդ այստեղ անցուցած են իրենց կեանքը, ի՜նչ հարսնիքներ ու կնունք, ի՜նչ ինջոյքներ եւ ուրախութիւններ տեսած է այս տունը, եօթը հարսեր էինք, հազարումէկ աչխատանքով: Ամբարները ալիւրով, կառնները դինիով եւ պատուկները իւղով լեցուն էին, հարիւրաւոր աղքատներ կը կերակրուէին մեր սեղանէն, Հայր Աբրահամու տունն էր մերինը, բայց — հոս հառաչեց մայրս — օր մը, չար բախտը դարկաւ մեզ, Քրդերը քչեցին մեր ոչխարները, սպաննեցին երկու հօրեղբայրներդ, մեծ հայրդ, ցաւին չդիմանալով ինքզինքը տանիքէն վար նետեց ու մեռաւ, յետոյ հասաւ սովը, գիւղին մէջ չատեր մեռան, սովին եետեւէն մտաւ «քոլերա»ն, որուց մեր տունն ու տեղը, մեռան բոլորը, մնացինք ես, դուն եւ սա ծեր կատուն: Այն օրը պզտիկ էիր, ու այդ օրէն մինչեւ օրս, մենք միասին ենք, յաւի այս տունին մէջ, կատուն չէքից մեզ, մեզի հետ անօթի ու ծարաւ մնաց, մեզ հետ լացաւ, մեզի հետ ապրեցաւ տաք ու պաղ օրերը, ու դարձաւ սղաւորդին՝ հայրենական անակնին, ահա՛ թէ ինչո՛ւ կը սիրեմ մեր կատուն, անկէ՝ մեր մեռած սիրելիներուն հոտը կ'առնեմ, ո՞ր-զորմած հոդի հօրդ հոտը մանաւանդ:

Երբ մայրս վերջացուց պատմութիւնը, ես արդէն զղջացեր էի, ես՝ մեղապարտ, ես՝ դաղիր արարած, որոշած էի մեռցնել ոգին հօրենական անակնին, պարտուեցայ, մեղքս լացի մօրս.

— Որոշած էի սպաննել մեր կատուն, որովհետեւ լինծի կը թուէր թէ լինծի հանդէպ չէիր կատարեր մայրական պարտականութիւնդ, դիս դրկեր էիր անուշ սէրդ, քանի որ ամբողջ սէրդ կատուին տուած էիր, մա՛յր, սիրուդ ամբողջութեան տէր ըլլալու համար, երդուած էի սպաննել փխոն:

Մինչ մայրս, անակնկալի եկած լինծի կը նայէր, ես դառնօրէն լացի...:

Ալ անկէ ետք, մօրս պէս սիրեցի մեր կատուն, միասին խնդացինք ու լացինք, յաճախ կ'առնէի զայն մօրս թեւէն, կը համբուրէի երկա՞ր, չա՞տ երկար:

Հայրենի անակնիս ոդին էր այդ կատուն, մեղմասղիկ ու տխուր...:

×

Առաւօտ մը, փխոն մեռած դտանք: Կէս դիչերին զայեր, դլուխը դրեր էր հոն մեր տան մաչած սեմին վրայ, ու մեռեր էր...:

Աչքերը դոց էին, հանդիստ քնացողի մը երեւոյթը ունէր անիկա: Ես ու մայրս, չատ լացինք անոր դիակին վրայ...:

Այսպէս մեռաւ փխոն, սղաւոր ոդին՝ պապենական հին Տունին...:

ՍՕՍ-ՎԱՆԻ

արդասահ :

Տաթեւի վրջանը կը գտնուի նաեւ վարպետի ջրանցքը : Հարանց անապատին հանդէպ Որոնայ գետին ալ ափին՝ դէպի հիւսիս ձգուած լանջ մը կայ, որուն հողը կէտ ու քարախառն ըլլալով, միայն փուշ ու թուփեր կը բուսցնէ, այդ պատճառով ալ այդ տեղը Ցաքուտ կը կոչուէր, ցաք կը նշանակէ փուշ : 932 թուականին Տաթեւի վանահայր Յակոբ Եպիսկոպոս, 12 հազար դրամի եւ մեծարժէք զոհարի մը փոխարէն ծախու կ'առնէ Ցաքիճորի կամ վարպետի ջուրը եւ բաւական մեծ ծախքեր ընելով բերել կուտայ մինչեւ այս Ցաքուտ կոչուած տեղը, որու չնորհիւ այսօր ոչ թէ ցաքեր, այլ վարդեր կը բուսնին, եւ տեղն ալ այնուհետեւ Վարդուտ կը կոչուի : Նոյն Յակոբ Եպիսկոպոսը, այսօրուան կը կազմէ դեղեցիկ այգիներ, որոնց մէջ կը տնկէ խաղողի որթեր, ձիթենիներ, թզենիներ, նռենիները եւ ամէն տեսակ պտղատու ծառեր : Ցետ այդ տեղ դեղեցիկ բլուր մը տեսնես, կը հարթէ զաղաթը, կը պատէ պարիսպով մը եւ կը չինէ դեղեցիկ դիտանոց մը, այգիներու վրայ իշխող : Բլուրին գլուխը չինուած է զմբէթայարկ խորան մը հրաշակերտ յօրինուածքով եւ «զորմ եւ զեղուն նորա եւս զարդարել նկարչաց զանազան երանգօք, նկարել զամենայն անօրինական եւ ախտունական պատկերս եւ զառաքելոց եւ զհայրապետաց եւ բոլոր սուրբ դեկեղեաւ սուհակս զաւթաց » (Օր. Գլ. ԽԹ.) :

Օրթլեանի չիշած այս դեղեցիկ բլուրը կը գտնուի Ցաքուտէն դէպի վար, փոքրիկ տափարակի մը մէջտեղը: Ցիշեալ զաղաթին վրայ մինչեւ վերջին ժամանակները կանգուն կը մնար այդ փոքր եկեղեցին, կիսաւեր վիճակի մէջ եւ բլրակին չորս կողմն ալ կիսաւեր չինութիւններ, որոնք հաւանօրէն եղած են նախկին պահպարդ դաւիթները :

Տաթեւի բարձրաւանդակին հարաւային սահմաններուն վրայ կը բարձրանայ Տաթեւի վանքը, որուն առջեւ դէպի Որոտնայ գետը կ'իջնէ ձորակ մը, օժտուած բնաստեղծական բոլոր հրապոյրներով : Տաթեւի գետակը կը թափի մրմունջներ բարձրացնելով եւ հրաշալի փոքրիկ ջրվէժներ կազմելով կ'երթայ կը թափի Ո-րոտնայ գետին մէջ : Հեռուն բաց ճակատով կը ցցէ իր գլուխը Շահանդուխտի զագաթը, հայ օրիորդի ողջախոհութեան այս հսկայ կոթողը :

Վանքը չրջապատուած է հաստ պարիսպով, որ ունի չորս աշտարակ եւ մեծ դարպաս մը : Պարսպապատ տարածութեան կեդրոնը կողք կողքի կանգնած են Գողոս - Պետրոսի եւ Լուսաւորչի տաճարները, եւ ասոնց հանդիպակաց կողմը, դարպասին մօտ, պարիսպին կից բարձրացած է Ս. Աստուածածնի երկյարկի մատուռը : Եկեղեցւոյ հարաւային կողմը կանգնած է «Գաւազան սիւներ հայկական ճարտարապետութեան հրաշալիքներէն մին :

Ս. Գողոս - Պետրոսի հարաւային պատին մէջ բացուած է դուռ մը, որուն առջեւ թաղուած է Ս. Գրիգոր Տաթեւացին: Այժմ այդ դերեզմանին վրայ չինուած է մատուռ մը :

Տապանաքարը մեծ հատարակ քար մըն է, որուն վրայ մարմարիոն ամրացուած է եւ ասոր վրայ քանդակուած խաչ մը, ներքեւը ձեռք մը, եպիսկոպոսական դասաղան բռնած : Գերեզմանին չուրջ կայ հետեւեալ տապանագիրը, զոր ստորեւ կը բերենք առտացի կերպով . —

« Ծառայ Քիստւոյ սրբոյն Գրիգորի Տաթեւացւոյն, Յովակիմ Եպիսկոպոս եւ Աբրահամ վարդապետ »:

Ասկէ չուրջը կան հետեւեալ տառերը.—

« Գ. Ս. Ք. Ի.— Երեւի չորս աւետարանի սկզբնատրերը — Գիրք ծննդեան — սկիզբն աւետարանի — Քանզի բաղումք— ի սկզբանէ էր բանն» (Ե. Լալայեան):

Դամբարանի վրայ ալ արտաքին կողմը կայ հետեւեալ արձանագրութիւնը .

« Շնորհիւն Ա. չինեցաւ սուրբ մատուռս եօթնալոյս բարեւնապետին եւ երկրորդ ոսկեբերանին երկոյս երանեալ վարժապետին մերոյ եւ չորրորդ Լուսաւորչին Սուրբ Գրիգորի Տաթեւացւոյն ձեռամբ բազմաչխատ եւ օգտաջան Սիւնեաց պետի Տ. Յովակիմայ Սիւնեցւոյ արդեամբ եւ ծախիւք Բռնակոթեցւոց, այսինքն Տէր Գէորգ, Տէր Յակոբ եւ Տէր Յարութիւն քահանայիցն, նաեւ կարապետին եւ Մկրտչին, Յակոբջանին, Սիմիոնին, Ադգէին, Յովակիմին, Պետրոսին, Գրիգորին եւ Մարտիրոսին, Քարամղուլոյն . Սահմանին եւ Յօհաննին, Յարութիւնին, Մօսէսին, Մկրտչին, Շահնազարին եւ Ադամուրին, այլեւ բարեպաշտուհի կանանցն Նաղլուին, Հուրի-դատին, Մարիամին, Գուլփարիին, որոնց յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի եւ աղօթք սրբոյս Գրիգորի ի վերայ նոցա լիցի, ամէն: Կառուցցաւ այս մատուռս ի հայ բազեւութեան սրբոյ գահին էջմիածնի Տն. Ղուկասու ի ՌՄԼԶ. թուոջս մերում, յաւուրս Փանահեան Իբրահիմ Խանին»:

Ալ խաչին տակ .—

« Սուրբ խաչս յիշատակ է Լծենեցի Մօսէսեան Յարութիւնին » : Գերեզմանի մօտ կախուած է իւղանկար պատկեր մը որ կը ներկայացնէ Գրիգոր Տաթեւացին: Պատկերը նկարուած է 1814 թուականին :

Վանքին ներքնամասին մէջ չորս կողմը կան բազմաթիւ տապանագրեր ու յիշատակարաններ, որոնցմէ երկու հատը կ'արձանագրուի հոս . —

1.— « Այս յարկ տապանի եւ դիր դամբարան մեծահասատ կնոջ Արուս Խաթունի դստեր Սադունի եւ ամուսնոյ Տարսային իշխանին Զալէ»:

2.— « Այս է հանդիստ Տէր Մկրտչի, որ ի Լեհաց եկեալ լինի, ասա սուրբ կրօնաւոր առ Տէր փոխի, հազար հարիւր իննսեակ թվի » (Ե. Լալայեանի Նիւթեր ապագայ ուսումնասիրութեան համար, գործ Ե):

ԳՐԻԳՈՐ ԲԱՄՊՈՒՐՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆ այցելեց, վերջերս, Փրոֆ. Ց. Ցէյտ Պ. Թ. Թովմասեանի հրաւէրով : Իր տասը օրուան այցելութեան ընթացքին, Փրոֆ. Ցէյտ տուած է չորս դասախօսութիւններ հետեւեալ նիւթերու շուրջ.— 1) Հայաստանէն տպաւորու-թիւններ : 2) Սասունցի Դաւիթ (հայերէն) : 3) Սասունցի Դաւիթ (ֆրանսերէն) : 4) Հայ լեզուի երկու հատուածները : Փրոֆ. Ցէյտ այցելած է Ազգ. հաստատութիւնները, թանգարանները, կրթական կեդրոնները եւ տեսարժան վայրեր : Այցելած է նաեւ Սպահան եւ Շիրազ ապա Փարիզ վերադարձած :

ՊՈԼՍՈՑ մէջ վերջերս ծօնուած է Պոլսահայ տպագրութեան 400ամեակը: Մասնաւոր հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է այս առթիւ Ցէրիգիւղի Ս. Վարդանանց եկեղեցին նախագահութեամբ Պատրիարք հօր: Կարդացուած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, այս առթիւ հանած կոնդակը : Հայ տպագրութիւնը առաջին անգամ մուտք գործած է Պոլիս 1567ին Աբգար Դպիր Եւդոկիացիի ձեռքով :

ԳԱՀԻՐԷի մէջ, Տէր եւ Տիկին Վահան Սարեան չորս յարկանի իրենց չէնքը նուիրած են Գահիրէի Առաջնորդարանին : Շէնքին տարածութիւնն է 210 քառակուսի մեթր եւ գնահատուած է վեց հազար եղիպտական ոսկի :

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, Շահին դահակալութեան 26րդ տարեդարձին առթիւ Շինարարութեան եւ բնակարանային նախարարութիւնը 48 պաշտօնեայ պարգեւատրած է: Անոնց մէջ կան երեք Հայեր՝ Ճարտարապետ Ցաւէն Սիմոնեան, Սեդա Ա. դասեան եւ Եղիկ Մովսիսեան :

ԼՈՆՏՈՆի Սընտէյ Թայմզ օրաթերթը իր 22 Հոկտեմբերի թիւին մէջ խօսելով հիւսուածեղէնի արտադրութեան մասին, կը ներկայացնէ Լոնտոնի ծանօթ հայ գործարանատէր Խաչիկ Մթրպեանի այս մարդին մէջ արձանագրած յաջողութիւնները : Ոչինչէ սկսելով, Ա. Մթրպեան հիմը տարուան մէջ հաստատած է երկու մեծ գործարաններ՝ Իրլանտայի եւ Լոնտոնի մէջ : Լոնտոնի գործարանին վրայ, անգլիական դրօշի կողքին տեւաբար կը ծածանի հայկական եռագոյնը :

ՆՇԱՆՏՈՒԿ

Փիէրէթ եւ Ժան երկու տարի է միասին են, բայց Ժան երբեք ամուսնական ծրագրի մասին չէ խօսած : Փիէրէթ կ'ուզէ յստակ գիտնալ եւ խօսք կը բանայ . — Ժան, չե՞ս կարծեր որ ատենը եկած է ամուսնութեան մասին մտածելու :

Ու Ժան կը պատասխանէ . — Անշուշտ, բայց մեղ ո՞վ կ'առնէ :

ՔԱՐԷ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԻ ՅԵՂԸ

Ֆիրենցէի համալսարանի դասախօս - ներէն Փրոֆ. Լիտիօ Զիփրիանի վերջերս ուսումնասիրած է Փոքր Ասիոյ կղզիին բնակիչները, որոնք դեռ կ'ապրին նախադարեան կեանք մը :

Կղզին կը գտնուի Պենկալի ծոցին հարաւը, Հնդկական ովկիանոսին մէջ :

Կղզիին բնակիչները թզուկներ են, որոնց այրերուն հասակը չանցնիր մէկ մեթր քառասուն սանթիմեթրը եւ որոնց կիները ունին մօտաւորապէս մէկ մեթր քսան սանթիմեթր բարձրութիւն : Այսօր - խածութեան դպացում չունին : Մարմնին դպչուն մասերը կը ծածկեն արմաւենի - ներու կեղեւներով : Իրենց մարմինները ներկուած են : Մինչեւ այսօր անոնք չեն դիտեր կրակ վառել, բայց սրբութեամբ կը պահեն կայծակէն հրկիզուած ծառի մը բոցերը :

Կղզիին բնակիչները կը կոչուին Օնկ : Հաւասար ճկունութեամբ կ'օգտագործեն իրենց ալ եւ ձախ ձեռքերը ու անծանօթ են երկրագործութեան. չեն դիտեր մանել եւ հիւսել, կենդանի վիճակին մէջ կը յօշոտեն իրենց որսացած կենդանիները եւ ձուկերը կը սպանեն խածնելով անոնց դլուխներէն :

Զունչն պատմական որեւէ արձանագրութիւն, առասպել եւայլն : Չեն դիտեր ուրկէ ծագում առած են : Լաւ եղանակին կ'ապրին բացօթեայ վայրերու մէջ, իսկ անձրեւոտ կամ ցուրտ եղանակին՝ հիւղակներու մէջ :

Փրոֆ. Զիփրիանիի կարծիքով այս ցեղը տասը հազար տարուան անցեալ ունի, բայց վերջ դտնելու վրայ է, քանի որ Օնկերու թիւը կը նուազի հետզհետէ :

Դար մը առ, այսօրուան երկու հարիւր - երեք հարիւր Օնկերէն հաւանաբար մարդ մնացած չըլլայ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շուտով Երեւանի Մատենադարանի մուտքին առջեւ պիտի դետեղուին Թորոս Ռոսլինի, Ցռիկի, Մխիթար Գոշի եւ Գրիգոր Տաթեւացիի արձանները : Այս արձաններուն հեղինակներն են քանդակագործները Ա. Շահինեան, Ս. Նազարեան, Ղ. Զուբարեան եւ Ա. Գրիգորեան :

×

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցաւ Զարեհի նուիրուած յուշաժողը, եղերաբախտ բանաստեղծին ծննդեան 70ամեակին առթիւ :

Շատերու կարդին խօսած է նաեւ բանաստեղծուհի Ս. Կապուտիկեան :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՑԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ժան վաչժան երկար տաճն լացաւ : Տաք տաք արցունք թափելով լացաւ, հեծկլտալով լացաւ, տկարասիրտ կնիկ մը պէս, ահաբեկ մանուկ մը պէս լացաւ :

Քանի որ կուլար, լոյսը, տարօրինակ լոյս մը, զմայլելի ու միանգամայն սարսափելի լոյս մը կը ծաւալէր հետզհետէ իր ուղեղին մէջ :

Մինչեւ այն տաճն նմանը բնաւ չտեսած լոյսի մը չնորհիւ յայտնի եւ մեկին կերպով նորէն տեսաւ իր անցեալ կեանքը, իր առաջին յանցանքը, քաշած երկարատեւ ապաշխարանքը, արտաքին ապչութիւնը, ներքին խաւսարտութիւնը, չատ մը վրէժխնդրութեան նպատակներ դործադրելու ուրախութեամբ ազատիլը, եպիսկոպոսին տունը գլուխը եկած դէպքը, ըրած վերջին գործը, այսինքն պատանիի մը երկու ֆրանք գողնալը, ոճիր մը որ եպիսկոպոսին ներումէն եառ տեղի ունենալուն համար ա՛լ աւելի վատ եւ հրէշային էր :

Իր կեանքին նայեցաւ եւ տեսաւ որ սոսկալի էր. հոդիին ալ նայեցաւ եւ տեսաւ որ կարի չար էր :

Բայց կեանքին եւ հոդիին վրայ քաղցր լոյս մը կար : Այնպէս կը կարծէր թէ արքայութեան լոյսով սատանան կը տեսնէր :

Քանի՞ ժամ լացաւ այսպէս : Ի՞նչ ըրաւ լալէն եառ. ո՞ւր գնաց. — մարդ չէր պատեր. — սակայն կը հաւատան թէ կրքնապղը երթեւեկող կառապանը որ Տ... եկած էր, նոյն դիչերը, առաւօտ ժամը երեքի տաճնները, առաջնորդարանին փողոցէն անցած ժամանակ Պիէնվընիւ եպիսկոպոսին դրան առջեւ մարդ մը տեսեր է, որ մուրին, քարին վրայ ծունր դրած աղօթք կ'ընէր :

ԳԼՈՒԽ ԺԹ.

ԿՐԿԻՆ ՔԱՌԵԱԿ

1817ին չորս Փարիզցի երիտասարդներ համով կատակ մը ըրին :

Այս Փարիզցիներուն մին Թուլուզէն, միւսը Լիմոժէն, երրորդը Քահորէն եւ չորրորդը Մոնթոպանէն եկած էին ուսում առնելու համար: Արդ, ուսանող ըսելը Փարիզի ըսել է. Փարիզի մէջ ուսանիլը Փարիզի մէջ ծնիլ է :

Աստնք աննշան երիտասարդներ էին. իրենց նմաններըը արդէն տեսած ենք: Կան երիտասարդներ զոր առաջին անդամ կը տեսնես առանց ճանչնալու թէ ո՛վ եւ ի՛նչ են եւ որոնք ոչ բարի եւ ոչ չար, ոչ դիտուն եւ ոչ տգէտ, ոչ հանճարեղ եւ ոչ անմիտ են, բայց զեղեցիկ են, վասնզի զմայլելի զարուն մը ունին, որ կ'անուանի քան տարեկան հասակ: Ահա այս տեսակ երիտասարդներու կարգէն էին այդ երիտասարդներն ալ: Հազուագիւտ չըքուղ աղուոր Օսկարներ էին. Օսկար կ'անուանենք, վասնզի այդ ժամանակ տակաւին Արթուրները չկային :

Այս Օսկարներուն Թուլուզէն եկողը Ֆելիքս Թոլոմիէս, Քահորէն եկողը Լիսթոլիէ, Լիմոժէն եկողը Ցամէօլ եւ Մոնթոպանէն եկողն ալ Պլաշվէչ կ'անուանուէր : Աւելորդ է ըսել թէ անձնիւր սիրուհի մը ունէր : Պլաշվէչ Ֆելիքսիթը կը սիրէր : Անգլիա գացած ըլլալուն համար էր որ այս կինը փոխանակ Ցաֆորիթ բսուելու, Ֆէվրուրիթ կ'ըսուէր, Լիսթոլիէ Տալիան կը սիրէր, որ ծաղիկի մը անունը գինուորական անուն մը կարծեր էր : Ցամէօյ հողի կուտար Զէֆինին որ ժողէֆինին համառոտութիւնն է, իսկ Թոլոմիէսի սիրուհին էր Ցանթին, որ «լա պլոնա» (խարտեաշ) մականունն ալ ուներ՝ իր արեւագոյն դեղեցիկ մազերուն պատճառաւ :

Ֆէվրուրիթ, Տալիա, Զէֆին եւ Ցանթին չորս զմայլելի անուշարոյր ու լուսագեղ աղջիկներ էին. տակաւին փոքր ինչ զարծաւոր կը համարուէին, վասնզի ասեղը բոլորովին ձգած չէին, սիրահարութեան պատճառաւ անկարգութեամբ կ'ապրէին, բայց իրենց երեսներուն վրայ բանուորներու սովորական զուարթութեան մնացորդը կար. ամէն մէկուն սրտին մէջն ալ պահուած էր այն կուսական համեստութիւնը որ կնոջ նաեւ անկումէն ետք չի կորսուիր : Այս աղջիկներուն մին նորատի կ'ըսուէր. վասնզի ամէնէն պզտիկն էր. ուրիշ մըն ալ կար որ պառաւ կ'ըսուէր :

Պառաւ ըսուողը քսաներեք տարեկան էր : Բան մը ծածկած չըլլալու համար կը պարտաւորուինք ըսել թէ առաջին երեքը Ցանթին լա Պլոնտէն աւելի փորձառութեամբ, աւելի անհոգութեամբ եւ աւելի համարձակութեամբ կը սրանային կեանքի ապմկալի ասպարէզին մէջ, մինչդեռ Ցանթին տակաւին նոր կոխած էր այս խարուսիկ ասպարէզը :

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԿՕ

(Շար.)

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը խոր ցաւով կը հաղորդէ

ՍՏԵՓԱՆ ՔԻՒՐՔՆԷՐԵԱՆԻ
(Նիկոմիտիացի)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբերի մէկին, 68 տարեկանին։ Ողբացեալը երկար տա – րիներ լուռ եւ ժրաջան աշխատող մը ե – ղած է վարժարանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Նոյեմբեր 10) առաւօտ – եան ժամը 10·30ին, Փարիզի Հայ Կաթո – ղիկէ Ս. Խաչ եկեղեցին։

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագդ։

Այրի Տիկին Հայկուհի Անտոնեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խուլէսէրեան եւ զա – ւակը, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Խուլէսէր – եան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցա – նեն իրենց աղջկան, մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ԱԼԻՍ ՍԱՐԳԻՍ
ԽՈՒԼԷՍԷՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 4ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ ժամը 15·45ին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին։

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յակոբ Նիկողոսեան եւ Եղրայրեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհան – դստեան պաշտօն կատարել կուտան, այս Կիրակի (Նոյեմբեր 12) առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին

ԽՈՆԱՐՀԻԿ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին եւ

ԹԱԳՈՒՀԻ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ։

Ի զիտութիւն ողբացեալներուն յիշա – տակը յարգողներուն։

×

Այս առթիւ Պ. Յակոբ Նիկողոսեան հե – տեւեալ նուէրները կ'ընէ.— 300ական ֆր. Եան'ց ակումբին եւ «Յառաջ»ի բարգա – ւաճման։ 200ական ֆրանք կարմիր Խա – չին, Կապոյտ Խաչին եւ «Հայ – Բոյժ»ի (Մտանալ «Յառաջ»էն)։

×

Այրի Տիկին Պապիկեան եւ այրի Տիկին Այվազեան կրծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր եւ մեծ մօրեղբօր Ալեքսանդր Ալեքսանեանի մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ Լիոնի, Ս. Յակոբ եկեղեցին մէջ, այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի։

Կը խնդրուի յիշեալին յիշատակը յար – դողներէն ներկայ դառնալ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթա – կոմիտէն կը խոնարհի դաղափարական եւ աղգանուէր նորոդ հանդուցեալ իր ընկե – րոջ՝

ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

թաղմ չիրիմին առջեւ, եւ իր բոլոր ըն – կեր եւ ընկերուհիներու կողմէ իր ցաւակ – ցութիւնները կը յայտնէ այրիին, ընկեր Անարէին եւ իրենց բոլոր սգակիր ընտա – նեկան պարագաներուն։

ՇԱԻԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի։

×

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է յիսուն ֆրանք Պ. Թիւրեաքեա – նէ, Յովհ. Զրբաչեանի ամուսնութեան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս. Սահակ – Մեսրոպ Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը, կը տեղեկացնէ իր անդամներուն եւ մերձն հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ՝ այս Կիրակի, Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ քարոզէ Սուրբ Էջմիածնի Միաբան եւ Ռումանիոյ ու Պուլկարիոյ դոյդ թեմերու Առաջնորդ՝

ՏԻՐԱՑՐ ԵՊՍ. ՄՄՐՏԻԿԵԱՆ

Սկիզբ., ժամերգութեան 8, Պատարագ 10, քարոզ 11·15։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ Թաթ. Խորհուրդը սաացած է հե – տեւեալ նուէրները՝ ոզջ. Գրիգոր Պաղ – տասարեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի.—

Պաղտասարեան ընտանիքը կը նուիրէ Ազգ. Առաջնորդարանին 300, եկեղեցիին՝ 300, Պօմոնի Աղքատաց հարիւը, Պօմոնի Կապ. Խաչին հարիւր «Յառաջ»ին հարիւր եւ «Հայ – Բոյժ»ին՝ հարիւր։

Տէր եւ Տիկին Պ. Ահարոնեան Ազգ. Ա – ռաջնորդարանին յիսուն, եկեղեցիին 40։ Տէր եւ Տիկին Վաղ. Տ. Վարդանեան Ազգ. Առաջ.ին տասը, Կապ. Խաչին 10 եւ եկեղեցիին տասը։ Տէր եւ Տիկին Վ. Պապոյեան Ազգ. Առաջնորդարանին 10 եւ եկեղեցիին տասը։ Տէր եւ Տիկին Յ. Նիկողոսեան Առաջ.ին տասը եւ եկեղե – ցիին տասը։ Տէր եւ Տիկ. Յ. Տօլպաչեան եկեղեցիին տասը եւ Կապ. Խաչին տասը։ Հ. Յ. Դ. Պօմոնի Զաւարեան ենթահոմի – ոէ Դաշնակցութեան Հիմնադրամին 50։ Բարեպաշտուհի մը՝ եկեղեցիին 8 ֆրանք։ Յ. Տ. Վարդանեան Առաջ.ին տասը եւ Կապ. Խաչին տասը։ Ն. Գալբաչեան Ա – ռաջ.ին տասը։ Դարբինեան ընտանիքԱզգ. Առաջ.ին յիսուն։ Պօմոնի Կապ. Խաչ Ազգ. Առաջ.ին քսան, եկեղեցիին տասը։ Ժօռժ Թէրզիպաչեան եկեղեցիին 30։ Ք. Թէրզիպաչեան Ազգ. Առաջ.ին 30, Տէր եւ Տիկին Գ. Եօթնեղբայրեան Ազգ. Առաջ.ին քսան, Տէր եւ Տիկին Աւետիս Կուտսուզ – եան եկեղեցիին տասը եւ Ազգ. Առաջ.ին տասը ֆրանք։ (Շար.)

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած հայ մեծանուն բերքոդ

ԵՂԻՇԷ ՉԱՐԵՆՑԻ

Ծննդեան եօթանասունամեակին

Այս Շաբաթ ժամը 21ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 32 Րիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ։

Նախաձեռնութեամբ Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Փարամազ ակումբին։

Գեղարուեստական բաժին՝ երդ, նուագ, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն։ «Անուշ» Օփերայի ձայնապնակներու ուն – կընդրութիւն։

Նոյն օրը, ժամը 18ին ընկերասիրական – բական դիմնաճօն «Փարամազ» ակումբին մէջ։

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ
ԹԻՐՈԼԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ, ա – մէնէն մատչելի պայմաններով։

Մեկնումը Դեկտեմբեր 23, «Զիւնի գուարթ կառախումբով»։ Վերադարձ Յունուար 5ին։ Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ։

Թրինըի Մէջ (1214 մեթր բարձրու – թիւն)։ Դահուկի (սքի) դպրոց։ Սքի եւ կօշիկ վարձու։ Փաթիննուար։

Ծիծաղ պանդոկ.—Արդիական եւ հան – գըստաւէտ։ Առատ եւ խնամուած ուտե – լիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 ֆրանք։

Թիրոլըի Հոյն պանդոկ, նոր չինուած, չատ լաւ տեղ, առատ ու խնամուած ու – տելիք, տաք եւ պաղ ջուր, 445 ֆրանք։

Յոխմ Վինըի պանդոկ, հանդստաւէտ, խնամուած ճաշ, պարապահ, տաք եւ պաղ ջուր 396 ֆրանք։

Սահմանափակ տեղեր։

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի։

Կանխավճար 100 ֆրանք։ Վճարումի դիւրութիւններ։

Վերոյիշեալ գիներուն մէջ են կառա – խումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վե – րապահուած), Ինսպրիւքէն Թրինա փո – խադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները, բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահո – վութիւն։

Դիմել կէսօրէ եաք ժամը 15էն 19։

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, 18 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս։

CRABONNIERES մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

Կը նախագահէ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին,
Կ'երգէ Յանօթ Երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան ու կը մասնակցի Յունական պարախումբը։

Ճոխ պիւֆէ, fօթիյօն, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ։

Կանխաւ ապահովել սեղանները Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ։

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ԼԻՈՆ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

Կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**

Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ, Նոյեմբեր 18, ժամը 21էն մինչեւ լոյս
SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

BAIL A CEDER

Ժամադործի խանութի մը փոնը ծախու է, ծերութեան պատճառաւ։ 40 տարուան հաստատութիւն մը իր յաճախորդներով։

TABIBIAN
60, Rue Rébéval — Paris (19e)

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻՒ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ իր մեծ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Ուրբաթ ժամը 22էն մինչեւ լոյս
AU VAMPING

Orchestre
LES « VELVETONE »
et
MARCEL ZANINI
en intermède Le Chansonnier
GEO MONTAX
et le jeune chanteur :
GIL BERNARD

Մուք գոյն զգեստը պարտաւորիչ է

Սեղանները կանխաւ ապահովել հետեւեալ հասցէներուն. —
Raffi Nazarian
37, Rue Dominicaines — Tél. 20-71-10
Jean Gharibian
13, Bd. Rougemont
Tél. : 60-89-80 (heures de bureau)

Հ. Յ. Դ.

Ալֆորվիլ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթահոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուր – բաթ, ժամը 21ին, Սալ տը լա Ժիւսթիս տը Փէ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութի – նը պարտաւորիչ է։

Փարիզ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէ – լիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ի – րիկուն Հայ Մշակոյթի Տան մէջ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ թեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի Ալ – ֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին։

ՍԱԼ ՎՕԼԹԷՐ ՐԻՒ ՎՕԼԹԷՐ

Բեմադրութիւն՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէթեան, Միհ – րան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան։

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան։

ՎԱՐԱԳՈՑԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ ըլլալ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՈՒՑԻԿ — ՏՈՄՍԱԿ — ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ — ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI 9 NOVEMBRE 1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

ՀՐԿ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11057 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.057

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Բ.

Ընդհ. պատերազմի ամէնէն տագ օրե – րուն Դաշնակիցները զրկուած էին իրենց մեծ զինակիցէն, իբրեւ հետեւանք բոլ – շեւիկեան յեղափոխութեան :

Գերմանիա միանգամ ընդ միշտ ճերբա– զատուելով իր արեւելեան ճակատին ըս – պառնացող «ճմռիչ գլան»էն, ամբողջ ու– ժը կ'ուղղէր Ֆրանսայի դէմ, ուր օրհա – սական կռիւներ տեղի կ'ունենային աշակ– ցութեամբ անգլիական եւ ամերիկեան բանակներուն :

Բոլշեւիկեան չարժումին դէմ պիտի դառնային դրամատիրական երկիրները, որոնք վտանգուած կը զգային իրենց փարչաճեւերը : 1918ին պահ մը նոյնիսկ Ճապոնիոյ պատերազմական նախարար Զըր– յիլ ծրագրեր է եղեր միանալ Գերմանիոյ հետ՝ ճմռելու համար համայնավարու – թիւնը, ինչպէս կը զրէր վերջերս լուրջ թերթ մը :

Սակայն ի զուր : Գերմաններըը ամէնէն առաջ իրենք աշակցած էին Լենինի :

Վերջին աշխարհամարտի ընթացքին ալ Ռուզվելթ Հէս իր անձնական օդանաւով Ճապոնիա կ'երթար՝ Զըրչիլին առաջարկելու համար, որ Գերմանիոյ հետ միանայ՝ միասին կռուելու համար Խ. Միութեան դէմ, որ նոյիսկէն աւելի մեծ վտանգ էր աշխարհի համար :

Ամէն յեղափոխութիւն արիւն կը պա – հանջէ : Առաջին օրինակը տուած էր Փը– րանսական մեծ յեղափոխութիւնը :

Սակայն բոլշեւիկները իր զոհերու թի – ւով կորսեց մրցանիշը անհամեմատելիօ – րէն :

Ռոմանովներու կայսրութեան բնակ – չութեան թիւն էր շուրջ 165 միլիոն, 1914ին :

Վիճակագրութեան մը համաձայն , ա– ռաջին աշխարհամարտէն սկսեալ մինչեւ 1920 պատերազմի, յեղափոխութեան , սովի եւ համաճարակներու հետեւանքով Ռուսիա կորսնցուց 14 միլիոն հոգի :

« Հանճարափայլ»ին օրով մաքրագործ – ներու թիւը կը հասնի 4-5 միլիոնի , նուազագոյն հաշուով :

« Հայրենական պատերազմ»ին զոհուե– ցան քանի միլիոն հոգի,-- զինուոր կամ քաղաքացի, — որոնց մէջ շուրջ 200·000 Հայեր :

Եթէ զոյգ պատերազմներն ու յեղափո – խութիւնը ծագած չըլլային, ռուսական կայսրութեան բնակչութիւնը առնուազն 235 միլիոն պիտի ըլլար, ոչ թէ հիմակ – ուան պէս 235 միլիոն, կ'եղրակացնէ վի– ճակագրութիւնը :

Բոլշեւիկ յեղափոխականները առաջին գրէն «խաղաղութիւն» կը պահանջէին : Ու կը փութային Բրեսա -- Լիտովսկի մէջ Գերմանիոյ հետ հաշտութիւն կնքել 1918 Մարտ 3ին « ա – նանց կցումի եւ առանց հատուցման» սկզբունքով :

Սակայն իրականին մէջ ռուսական կայսրութիւնը կը կոտորակուէր : Ուկ – րաինա, Ճերմակ Ռուսիա, Ֆինլանտիա, Պալթեան երկիրները, Հայաստան, Վրաս– տան, Ադրբէջան եւ Հիւսիսային Կովկաս ինքնաւարէն եւ անկախ պետութիւններ իր կազմէին : Գերմանիոյ պինակից Թուրքիան ալ իր բաժինը կը ստանար ա– տարէն : կը սիրանար Պաթումի, Կարսի եւ Արտահանի, զոր կորսնցուցած էր 1877 – 78ի ռուսեւթուրք պատերազմին, ըստ Պերլինի դաշնագրին :

Իրենց դիրքը ամրապնդելէ ետք, բոլ – շեւիկները հետզհետէ Մոսկուայի մակա– ռոյն ատկ առին դանոնք, բայց Ֆինլան – տային : Կարսն ու Արտահանն ալ Հա – յաստանէն առնելով նուիրեցին Թուրքե – րուն :

Այսօր, յիսուն տարի ետք, ոչ միայն աշխարհի մէկ վեցերորդ մասին վրայ տնկած են կարմիր դրօշը , մուրճ ու ման– դաղով, այլեւ իրենց ազդեցութեան են են– թարկած Լեհաստանը, Չեխոսլովաքիան, Հունգարիան, Ռումանիան, Պուլկարիան եւ արեւելեան Գերմանիան :

Լենինի հիմնական զաղափարն էր «հա– յաչխարհային յեղափոխութիւնը» :

Սկիզբի օրերէն իսկ խորապէս հաւա – տացած էր անոր իրականացման : Պար – տուած եւ թշուառութեան մատնուած Գերմանիան առաջին զոհը կը համարէր : Իր երազը չիրականացաւ : Գերմանիա զարձաւ ժողովրդավարական Հանրապե – տութիւն մը՝ մինչեւ Հիթլերի յաղթա – նակը 1933ին :

Հունգարիոյ մէջ Պէլա Քունի փորձը ձախողեցաւ :

Տնտեսական անանախընթաց տագնապը Լենինը մղեց ջուր խառնելու իր գինիին մէջ, նպատակ ունենալով բարելաւելու գիւղացիներու վիճակը (Նէպ) :

Իրմէ ետք հաստատուեցաւ ստվխոզի եւ կոլխոզի դրութիւնը , որ կը չարունակուի ցարդ, առանց դարման տանելու գիւղա– գիներու թշուառ վիճակին :

Սթալին իչխանութեան գլուխ անցնելէն անմիջապէս ետք վերջ տուաւ հաւաքա – կան կառավարութեան վարձափեւերն եւ ամէն ինչ կեդրոնացուց իր ձեռքին մէջ , իբրեւ ընդհանուր քարտուղար համայնա– վար կուսակցութեան :

« Պրոլետարներու դիկտատուրա»ն վե – րածեց իր անձնական մենաիրութեան եւ ամբողջ երեսուն տարի իր պողպատեայ (Սթալին կը նշանակէ պողպատեայ) թա– թին տակ ահուսարսափի վարչաձեւ մը հաստատեց երկրին մէկ ծայրէն միւսը :

Հետզհետէ «մաքրագործեց» իր կու – սակցական ականաւոր ընկերները՝ ձերբա– զատուելու համար վտանգաւոր նկատուած մրցակիցներէ : Հարիւր հազարաւոր մար– դիկ զնդակահարել տուաւ առանց դատի ու դատաստանի : Զինուորիւեւ, Կամենեւ, Ռատէք, Տրոցկի իր զոհերն եղան :

Իրբեւ դերմանական գործակալ մահ – ուան դատապարտել տուաւ մարշէալ Թուխաչեւսկին եւ ընկերները : 35 հազար սպաներ զնդակահարել տուաւ , կարմիր բանակը մաքրելու համար կասկածելի տարրերէ :

Իրբեւ Աստուած պաչտել տուաւ ինք – զինքը : Մոսկուայի մէկ մայրաքաղաքը «Ժողո – վուրդներու առաջնորդը», «արեւափայլ դեներալիսիմոս»ը :

Բոլշեւիկեան վարչաձեւի այդ երեսուն տարիները սեւ տառերով արձանագրուած են ժամանակակից պատմութեան մէջ :

Կոմկուսի Մոսկուայի 20րդ համագու – մարին մէջ Խրուչչեւ եւ ընկերները իրենց բերնով իսկ խոստովանեցան Թէ Սթալինի եւ իր չար ոգիին Բերիայի դէմ ային ծը – րագրին զոհուեցան Հայաստանի մէջ 1936 – 1937ին աւելի քան 3500 մտաւորական – ներ , որոնց չարքին , բացի Դաշնակցա – կաններէ՝ մեծ թիւով համայնավար կու– սակցապետներ եւ հանրային գործիչներ :

Բոլշեւիկեան «Ապրիլ 24» մը , « Մեծ Ե– ղեռնը» մըն էր , որ տեղի ունեցաւ այդ թուականին մեր մինուճարին մէջ : 22 տա– րի ետք անդամ մը եւս դլխատուեցաւ մեր մտաւորական ընտրանին :

Իսկ 1949ին Հայաստան ներդաղթող – ներէն հազարներ աքսորուեցան դէպի Սի– պերիոյ սառնամանիքները :

Հայրենիքի ժողովուրդը լայն չունչ մը քաչեց այն օրը երբ հրէշածինը հրա – ժեչտ տուաւ այս աչխարհին , 5 Մարտ 1953ին , չատ չանցած իր մօտ կանչելով իր դիւային ծրագիրներու գործակատա – րը : Երբ Հայաստանի մայրաքաղաքը «դէն չպրտեց» այն հսկայ արձանը, որ իբր նախատինք կը ճնշէր ազատատենչ հոգիներու վրայ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒՍԷՅՆ ՄԻՇՏ ԻՐԱՏԵՍ Է

Ի ՍՐԱՅԵԼ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸՆ Է

Յորդանանի թագաւորը չատ կարեւոր ճառ մը խօսած է Ճորճթաունի համալսա– րանը, մեծ հետաքրքրութիւն առեղծելով Միացեալ Ազգերու շրջանակներուն մէջ : Նախ չեչտած է , եւ ճառը պատրաստուած էր նախապէս , որ «Արաբները պէտք է ընդունին որ Իսրայէլ իրականութիւն մըն է ներկայ աչխարհին մէջ» : Երբ նկատի առնուի մանաւանդ որ պատասխանելով լրագրողներու հարցումներու, Հիւսէյն քանի մը օր առաջ, ըսած էր թէ տեսա – կէտներու բացարձակ նոյնութիւն կայ Նասրի եւ իր միջեւ , ալ աւելի կարեւո – րութիւն կը ստանայ Հիւսէյնի ըսածը : Այլ խօսքով եթէ Ալժէի կամ Դամասկոսի բառերը չէ , Հիւսէյն Նոյնքան Գահիրէի բառերը կրնայ նկատուիլ որքան Ամ – մանի :

Հիւսէյն ըսած է նաեւ թէ իրականու – թեան մը ճանաչումը չի նչանակեր կամ դուռ չի բանար դիւանագիտական ճնոյ – չումի մը : Ամէն պարագայի մէջ, ասիկա հակասութիւն մը կարելի չէ նկատել, մանաւանդ Ամերիկացիներուն աչքերուն : Հիւսէյն որոչ խորամանկութեամբ յիչած է համայնավար Զինաստանը :

« Ի՞նչ պէտք է խորհիլ Իսրայէլի մա – սին : Տեղ կա՞յ Հրեաներուն համար ապա– գայ ընկերութեան մէջ, զոր կը պատ – րաստենք : Կը խորհինք Թէ կայ : Հիմնը– ւած է մեր հաստատակաց ժառանգութեան եւ մեր մչակութային համոզումներուն վրայ : Իսրայէլ արդիւնքն է այն զրկանք– ներուն եւ յուսահատութեան զոր ապրե – ցան Հրեաները Արեւմուտքի մէջ : Վրա – տահ ենք որ երբ մեր ապագայ ընկերու – թեան կառոյցը վերջանայ , Հրեաները ի– րենք ալ, կը հրաժարին իրենց ներկայ անջատողականութենէն եւ քաղաքական ոչ չատ իրատես դիրքէն » : Հիւսէյն ըսած է նաեւ . — « Իսրայէլի Հրեաները ընտ – րութիւն մը ունին . — Ապրիլ մեզի հետ, խաղաղօրէն եւ յաւիտենապէս ինչպէս ապրած են անցեալին, կամ կղզիացած յառաջապահ կայան մը մնալ արաբական աչխարհին մէջ: Եթէ, հիմակուհիմա , սիոնական դեկավարներու ազդեցութեան տակ, կ'ուզեն յամառօրէն մնալ յառաջա– պահ այդ դիրքին վրայ, այդ պարագա– յին պէտք է այդ կացութեան հետեւանք – ները քաչեն » :

Այլ խօսքով, կը թուի Թէ Հիւսէյն «ա– պահինացած» Իսրայէլ մը կ'ուզէ, ինչ – պէս կը խորհին ամերիկեան լատատեղեակ չրջանակները :

Ընդհանուր ձեւով լատատեսութիւն մը ծնած է, Հիւսէյնի ճառին չնորհիւ եւ կը յիչուի նաեւ Թագաւորին սա խօսքը . — « Միշտ տեղ եղած է եւ միշտ պիտի ըլլայ Հրեաներուն համար, արաբական աչխար– հին մէջ: Միշտ ճանչցած ենք Հրեաներու արդար իրաւունքները, ինչպէս ազատ ժողովուրդի մը իրաւունքները » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Թէլ Ավիվէն հասած լուրերու եւ տե – ղական մամուլին համաձայն Ֆրանսա չէ վերցուցած ամպարկօն Իսրայէլի յանձ – նուելիք զէնքերուն վրայէն :

ԳԱՀԻՐԷՆ կը հաղորդեն որ, պետա – կան հարուածէն քանի մը ժամ ետք,Եմէնի նոր դեկավարը նամակ մը զրկած է նախագահ Նասրի , ուր կը չեչտէ . — « Երկար առեն համբերելէ եւ հանդուր – ժելէ ետք մտադչել Սալալի անմիտ ա – րարքներուն, եմէնցի ամբողջ ժողո – վուրդը որոչեց դինքը պաչտօնազրկել » : Նոր դեկավարը կ'ուզէ ամուր յարաբե – րութիւններ պահել Արաբ Մ. Հանրապե – տութեան հետ :

ՅՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ամէն կողմը ար – տակարգ փայլով տօնուած է Հոկտեմբեր– եան յոբելեանը, գլխաւորաբար երեքչաբ– թի օր : Նախագահ տը Կոլ այս առթիւ հետեւեալ հեռագիրը զրկած էր նախագահ Պոդգորնիի «Այն օրը երբ Խորհ. Միու – թիւնը կը տօնէ 1917ի Հոկտեմբերեան յե– ղափոխութեան յիսնամեակը, ձեր մէջո – ցով, Պ. նախագահ, խորհրդային ժողո – վուրդին կ'ուզեմ Ֆրանսայի ժողովուր – դին ամէնէն անկեղծ մաղթանքները » : Նոյեմբեր 8ին եւ 9ին արձակուրդ տըր – ուած է բոլոր բանուորներուն այս առ – թիւ : Զինուորական տպաւորիչ տողանգ մըն ալ տեղի ունեցած է , որու ընթաց – քին Խորհ. Միութիւնը կրցած է իր ուժը ցուցադրել :

ԱՆԳԼԻՈՑ թագուհին Մալթա պիտի եր– թայ Նոյեմբեր 14ին :

ՆԱՒԱՐԱՊԵՏ Փոմփիտու վարչապե – տարան հրաւիրած էր Խորհրդարանի մե– ծամասնութիւնը, կոլիտա եւ Անկախ Հանրապետականներ (Թիսքարտիէն կոչ – ուած) որպէսզի խօսք հասկնայ եւ առջի իրիկուան պատահածը չկրկնուի Ազգ. ժո– ղովին մէջ: Արդարեւ, առջի օր Ազգ. ժո– ղովը, երկու անդամ փոքրամասնութեան մէջ ձգեց կառավարութիւնը 1968ի պիւտ– ճէին, երկու հարցերու մէջ, մէկը՝ հա – ղարդծութեան, միւսը՝ մչակութային : Փոմփիտու որոչ զոհացում տուած է Թիսքարտիէններուն երկրագործական հարցին մէջ, եւ պիւտճէն մէկ անդամէն պիտի քուէարկուի Ուրբաթ օր :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ երկաթուղիի պաչտօնեանե– րը (առաջիմ Սէ Ժէ Թէն միայն) 5 օրուան գործադուլ մը պիտի ընեն Նոյեմբեր 15– էն 19 : Նման չարժում մը նախատեսուած է նաեւ էլեկտրականութեան մէջ, կը մը– նայ Թուականը ճչդել :

ՄԱԿ–ի նոր տեղեկագրին համաձայն , 2005ին, աչխարհի բնակչութիւնը կրկնա– պատկուած պիտի ըլլայ : Զինաստան 710 միլիոն բնակիչ ունի ներկայիս, Խ. Միութիւնը՝ 233 եւ Միացեալ Նահանգ – ները 200 :

ՄԱՀ

ՔՐԻՍՏԱՓՈՐ ԹԱՓԱԼՑԵԱՆԻ

Հայաստանի մէջ մեռած է զրագէտ Քը– րիստափոր Թափալցեան :

Ծնած էր 1910ին, Մչոյ Բուլանըխ զա– ւառի Կոփ գիւղը : 1915ին ընտանեօք զաղթած էր Արեւելեան Հայաստան :

1937ին հրատարակած է իր առաջին վէպը՝ « Վիկտորիա» : Երկու տարի ետք իր երկրորդ վէպը՝ «Կեանքի արշալոյս» : Այնուհետեւ իրարուետեւէ հրապարակ հանեց նոր գործեր՝ «Ինքնանը», «Հայ – րենիք», « Ոսկէ հովիտ » , «Հայրենա – չէն » :

Համաչխարհային Բ. պատերազմին ե – զած է Թղթակից հայկական Թամանեան զօրագունտին մէջ, որ հերոսական դեր – ուագներ արձանագրեց ռազմաճակատին վրայ եւ տուաւ անհամար զոհեր :

Յետպատերազմեան զրած է «Պատերազմ» քա– ռահատոր վէպը, որուն առաջին երկու հատորները հրատարակուեցան ուսերէն լեզուով :

Գրած է նոյնպէս երկու ուսերէն վէ – պեր :

1939էն մինչեւ իր մահը եղած է անդամ Հայաստանի Գրողներու Միութեան նա – խագահութեան :

ԻՈՆԶՊԷՍ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱԻ ԷՆՎԷՐ ՓԱՇԱՆ

Ա.

Առաջին համաշխարհային պատերազմի վախճանին, 1918ի Հոկտեմբերին, Դաշնակիցներու եւ Թուրքիոյ միջեւ Մուդրոսի մէջ կնքուած զինադադարի նախօրեակին, Իթթիհատի պետերը Պոլսէն փախան Պերլին: Այդ փախչողներու մէջ էին Թալէաթ, Էնվէր եւ Ճէմալ փաշաներ, Պէհաէտտին Շաքիր, Պետրի պէյ, Ճէմալ Ազմի, Տոքթ. Ռեշատ եւ ուրիշներ, բոլորն ալ հայկական ջարդերու հեղինակներ եւ թրքական կառավարութեան պատասխանատու անդամներ: Ցետագային Պերլինի մէջ ասոնց միացան Քիւչիւք Թալէաթ, Խալիլ փաշա, Ճավիտ պէյ եւ ուրիշներ:

Վերոյիշեալ ջարդարարները Պերլինի մէջ վախնալով Հայերու վրէժխնդրութենէն, սկզբի չորս տարի ապահովուեցան գաղտնարաններու մէջ, բայց ժամանակ մը ետք, զիրենք մասամբ ապահովող դաշինք եւ վայելելով գերման կառավարութեան ու ոստիկանութեան հովանաւորութիւնն ու պաշտպանութիւնը, համակրեցին Գերմանիոյ մէջ գտնուած Թուրք փախստականները եւ հիմնեցին «Իսլամ Յեղափոխականներու Ընկերու-թիւնը», որու նպատակն էր «պայքարիլ իսլամ ցեղերու թշնամիներու դէմ եւ պաշտպանել Թուրքիան»: Այս ընկերութեան նախագահն էր Էնվէր, իսկ Թալէաթ կազմակերպութեան ոգին էր, որ յաճախ կը ճամբորդէր Եւրոպայի գանազան երկիրներ, տեսակցութիւններ կ'ունենար պետական անձերու հետ, ի չահ Թուրքիոյ հողային ամբողջականութեան: Թալէաթ նոյնիսկ ներկայ գտնուեցաւ Ամազերտամի Ընկերվարական Համագումարին եւ պաշտպանեց Թուրքիոյ իրաւունքները:

1918ի վերջերուն, Խորհրդային Ռուսաստանէն յատուկ առաքելութեամբ Պերլին կը գտնուէր բոլշեւիկ Կարլ Ռադեկ· վերջինս տեսակցութիւններ ունեցաւ «Իսլամ Յեղափոխականներու Ընկերութեան» ղեկավարներ՝ Թալէաթի, Էնվէրի եւ Ճէմալի հետ, ու փոխադարձ համաձայնութեամբ որոշուեցաւ Ընկերութիւնը փոխադրել Մոսկուա: Թուրքերը յանձն առին իսլամ երկիրներու մէջ խորհրդային իշխանութեան դէմ որեւէ ընդդիմութիւն չյարուցանել, այլ ընդհակառակն, բոլշեւիկներու նիւթական ու բարոյական աջակցութեամբ, ոտքի հանել իսլամ երկիրները Անգլիոյ դէմ ու հաստատել խորհուրդներու համակիր կառավարութիւններ:

Այս համաձայնութենէն եւ, Իթթիհատի պարագլուխները գանազան ճամբաներով Մոսկուա հասան: Այստեղ էին Էնվէր, Ճէմալ ու Խալիլ փաշաները, Պէհաէտտին Շաքիր, Տոքթ. Նազըմ, Քիւչիւք Թալէաթ եւ Կովկաս ապաստանած Իթթիհատական պարագլուխներ: Մոսկուա գարձած էր Թուրք ցեղապաններու կեդրոնը· ասոնք առաջին հերթին պէտք էր, որ յօդուտ բոլշեւիկներու աշխատանք կատարէին Կովկասի, Անդրկասպեան երկրի եւ Աֆղանիստանի մէջ, այդ երկիրներուն մէջ խորհրդային իշխանութիւն հաստատելու համար:

Մոսկուայի Իթթիհատականները կապ հաստատած էին նաեւ Ատրպէյճանի մուսաւաթականներու հետ, գաղտնի վերաբծած էին կամուրջի մը էնվիւրի քեմալական կառավարութեան եւ Մոսկուայի միջեւ: Մուսթաֆա Քեմալի հետ դոյացած համաձայնութեամբ, ասոնք Ռուսաստանի օգնութեամբ, պիտի պաշտպանէին Թուրքիոյ ամբողջականութիւնը, աշխատէին որ Թրքահայաստանէն հող չտրուի Հայերուն, խորտակէին Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ ոչնչացնէին Հայերը: Իհարկէ, բոլշեւիկները այս բոլորը գիտէին:

1920ի Ապրիլին, Ատրպէյճանի խորհրդայնացումէն եւ, Մոսկուայէն գաղտնի եկաւ Խալիլ փաշան, որ Ռուսաստանի մահմեդական գանազան շրջաններէն եկած եւ ատրպէյճանցի կամաւորներէ կազմեց «Իսլամական Զոհասը»: Այս Զոհասը չուտով ուղարկուեցաւ օգնութեամբ արշաւեց Ղարաբաղ ու Զանգեզուր եւ Նախիջեւանի վրայով մտաւ Թուրքիա՝ Հին-Բայազիտ, իր ետեւ տանելով մէկ բեռնատար լեցուն ոսկի, մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք եւ այս գծով կապ հաստատեց Մոսկուայի եւ Էնկիւրիի միջեւ:

Ատրպէյճանի խորհրդայնացումէն եւ, 1920ի Օգոստոսին, Պաքուի մէջ գումարուեցաւ արեւելեան ժողովուրդներու համաժողով, նախագահութեամբ Կոմինտեռնի քարտուղար Զինովիեւի: Այս համաժողովին կը մասնակցէին կարգ Ռադեկ, էն-վէր ու Խալիլ փաշաներ, Քիւչիւք Թալէաթ, Պէհաէտտին Շաքիր, Նազիմ պէյ, էնկիւրիէն եկած քանի մը գործակալներ, Միջին Ասիոյ եւ Անդրկասպեան մահմեդական երկիրներու ներկայացուցիչներ եւ վրաստանցի ու Հայաստանցի համայնավարներ:

Համաժողովը միաձայնութեամբ կոչ ուղղեց արեւելեան բոլոր ժողովուրդներուն «թօթափել անգլիական իմպերիա-լիզմի լուծը», ողջունեց «յեղափոխական Քեմալին» եւ սպառնաց Հայաստանին ու «իմպերիալիզմի գործակալ Դաշնակներին», որոնք Հայաստանի բանուորներուն «անխնայ կը պնդակահարէին»: Ինչ խօսք, որ այս համաժողովին մէջ ըն-թացք տրուեցաւ Հայաստանի խորհրդայնացման եւ Գարապէղքը Քեազիմի յար-ձակման՝ Հայաստանի վրայ:

Հայ համայնավարները առանձին պար-ծանքով զեկուցին, Հայաստանի մէջ տա-րած իրենց ընդհատակեայ հակապետա-կան աշխատանքի մասին, մանաւանդ հայկական բանակի զինուորներու մէջ, որոնց յորդորած էին չհնազանդիլ Պէօյիւք Վեդիի եւ Զանգի Բասարի տպատմբ Թաթարներու դէմ: Պէօյիւք Վէդի, Զան-գի Բասար եւ քանի մը ուրիշ Թաթարա-կան գիւղախումբեր մէկ մէկ պալարներ էին Հայաստանի մարմնին վրայ, որոնք ծպտուած Թուրք սպաներու եւ զինուոր-ներու ղեկավարութեամբ, ոչ միայն չէին ենթարկուեր Հայաստանի կառավարու-թեան, այլ կը յարձակէին իրենց չրջանի հայ գիւղերու, երկաթուղային դնացքնե-րու եւ ճամբաներու վրայ, կը սպաննէին ու կը կողոպտէին:

Պաքուի համաժողովէն եւ, Էնվէր, Զինովիեւի եւ Ռադեկի հետ միասին Մոսկուա վերադարձաւ եւ անկէ եւ Պեր-լին մեկնեցաւ՝ Թալէաթին զեկուցելու համար:

Պերլինէն, Էնվէր նորէն Մոսկուա վե-րադարձաւ: Մոսկուայի, Էնկիւրիի եւ Իթթիհատականներու մէջ ընդհանուր հա-մաձայնութիւն կար եւ մշակուած գործե-լակերպ մը, որ առաջին հերթին ուղղուած էր Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Սեւրի դաշնագրին դէմ:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն եւ, 1920ի Դեկտեմբեր 2ին, Սահակ Տէր-Գաբրիէլեան, Ա. Մռաւեանի ընկերակ-ցութեամբ, տեսակցութիւն մը կ'ունենայ Լենինի հետ: Ս. Տէր-Գաբրիէլեան կը դանդատի Հայաստանի տնտեսական ու պարենաւորման ծանր վիճակէն եւ Թուր-քերու Ալեքսանդրապոլն ու ամբողջ երկա-թուղին գրաւելէն: Լենին կը պատաս-խանէ· «Ձեր դժուարութիւնը այն է, որ համաշխարհային յեղափոխութեան ճա-կատներէն մէկը կ'անցնի Հայաստանի վրայով: Մենք ամէն կերպ կ'օգնենք հայ ընկերներուն, այդ ինքնըստինքեան հաս-կընալի է»:

Խորհրդայնացած Հայաստանը դեռ կը չարունակուէր ճակատի անցք մնալ Խոր-հրդային Ռուսաստանի եւ «Յեղափոխա-կան Թուրքիոյ»... Այդ ճակատի անցքի վերացումով, այսինքն՝ Հայաստանը խոր-տակումով, համաշխարհայինյեղափոխու-թիւնը պիտի իրականանար... Պատմու-թեան ի՞նչ հեղնանք ...:

1916էն սկսեալ, Բուխարայի էմիրը՝ Բասմաչի, զինուորներու գլուխը ան-ցած, կը կռուէր բոլշեւիկներու դէմ: 1920ին, Դենեկին ու Վրանգէլ Հիւսիսային Կովկասի եւ Ուրմի, ծովակալ Կոլչակ՝ Սիպերիոյ մէջ, պարտուած էին: Սա-կայն, Անդրկասպեան մահմեդականները, էմիրի գեկավարութեամբ, կռնակը տը-ւած Աֆղանիստանին, կը չարունակէին դիմադրել բոլշեւիկներուն: Մոսկուան, Էնվէրը մեծաքանակ զրամով եւ Իթթի-հատական մեծ չքախումբով, Բուխարա դրկեց՝ էմիրին համոզելու եւ ենթարկե-լու համար խորհրդային իշխանութեան: Էնվէր Բուխարա հասաւ. դաւաճանեց Մոսկուայի, անցաւ էմիրի կողմը եւ 35 հազար բասմաչիներու եւ բազմաթիւ Թուրք սպաներու եւ զինուորներու գլուխը անցած՝ կռիւները մղեց Կարմիր բանակին դէմ:

Ս. Բ.

(Շար.)

ԿԱՐՍ

«ԱՐԵԻԵԼՔԻ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԸ»

Ա.

«Հայաթ Թարիհ Մէճմուասը» բրքա-կան ամսաթերթին Նոյեմբերի թիւին մէջ, պատկերազարդ յօդուած մը լոյս տեսած է Կարսի վրայ, ուր կարգ մը տե-ղեկութիւններ կը տրուին այս պատմա-կան նահանգին անցեալին ու ներկային մասին: Թարգմանաբար կը ներկայա-ցնենք այդ յօդուածը ։—

«Թրքական պետութեան հիմնադիր՝ Սուլթան Սիւլէյման Շահ Ա.ի հայրը՝ Սելճուքեան իշխան Գութլամըշ, երբ 1049ին եւ 1053ին իր փոքր ասիական արշաւանքները կը կատարէր, անցաւ Կարսի հողամասերէն: Իսկ 1058ի արշա-նանքին, Սելճուքեան իշխան Եաղուպի Թուղին գրաւելէն: Լենին կը պատաս-խանէ· «Ձեր դժուարութիւնը այն է, որ համաշխարհային յեղափոխութեան ճա-կատներէն մէկը կ'անցնի Հայաստանի վրայով: Մենք ամէն կերպ կ'օգնենք հայ ընկերներուն, այդ ինքնըստինքեան հաս-կընալի է»:

Խորհրդայնացած Հայաստանը դեռ կը չարունակուէր ճակատի անցք մնալ Խոր-հրդային Ռուսաստանի եւ «Յեղափոխա-կան Թուրքիոյ»... Այդ ճակատի անցքի վերացումով, այսինքն՝ Հայաստանը խոր-տակումով, համաշխարհայինյեղափոխու-թիւնը պիտի իրականանար... Պատմու-թեան ի՞նչ հեղնանք ...:

1916էն սկսեալ, Բուխարայի էմիրը՝ Բասմաչի, զինուորներու գլուխը ան-ցած, կը կռուէր բոլշեւիկներու դէմ: 1920ին, Դենեկին ու Վրանգէլ Հիւսիսային Կովկասի եւ Ուրմի, ծովակալ Կոլչակ՝ Սիպերիոյ մէջ, պարտուած էին: Սա-կայն, Անդրկասպեան մահմեդականները, էմիրի գեկավարութեամբ, կռնակը տը-ւած Աֆղանիստանին, կը չարունակէին դիմադրել բոլշեւիկներուն: Մոսկուան, Էնվէրը մեծաքանակ զրամով եւ Իթթի-հատական մեծ չքախումբով, Բուխարա դրկեց՝ էմիրին համոզելու եւ ենթարկե-լու համար խորհրդային իշխանութեան: Էնվէր Բուխարա հասաւ. դաւաճանեց Մոսկուայի, անցաւ էմիրի կողմը եւ 35 հազար բասմաչիներու եւ բազմաթիւ Թուրք սպաներու եւ զինուորներու գլուխը անցած՝ կռիւները մղեց Կարմիր բանակին դէմ:

Ս. Բ.

(Շար.)

դրաւեց Կարս քաղաքին կարգ մը պա-տուարձանները:

Անիին գրաւումէն եւք, Կարսն ու Ախ-տահանը, որոնք այդ չրջանին երկրորդ-գասի տոտիճանի կեդրոններ էին Անիի հետ բաղդատած, 1058ին նուաճուեցան Սուլթան Ալփ – Արսլանի կողմէ:

Ալփ – Արսլանի որդին եւ յաջորդը Սուլթան Մելիք – Շահ, 1080ին կռուե-ցաւ Բիւզանդացիներու դէմ, որոնք կո-չին չրջանը եւս առնել եւ պահնոք պա-տութեան մատնելով, յիշեալ կեդրոնները տուաւ Սալտուք օղուլլարըի, որոնք իրենց իրրեւ մայրաքաղաք ունէին Էրզրում ա-սանը:

1124ին, Վրացիները առաջին անգամ ըլլալով գրաւեցին Անին եւ Թուրքերը հեռացնելով՝ իշխեցին այնտեղ: 1153ին, Սալտուք օղուլլարըի պետութիւնը կարս քաղաքը կրկին եւս առաւ Վրացիներէն, բայց Անին մնաց Վրաց իշխանութեան ներքեւ:

1226ին, Ճէլալէտտին Հարլէմ – Շահ պաշարեց Անին, բայց հակառակ անոր որ կարողացաւ Թիֆլիզը ձեռք անցընել, Ա-նին մնաց կրկին Վրաց իշխանութեան տակ: Կարճ չրջան մը եւք Մոնղոլները ե-կան այս չրջանները եւ 1239ին Ձորմագոն Նոյան գրաւեց Կարսն ու Անին եւ Վրա-ցիներն ալ այսպէսով հեռացուեցան այդ հողամասէն:

Իլհանցիները, անոնցմէ եւք ձեւա-չիրցիները, Թիմուրցիները, Գարագո-յունցիները, Ագգոյունցիները յաջորդա-բար տիրացան այս չրջանին: Թիմուր 1394, 1400 եւ 1403 Թուականներուն, ան-ձամբ անցած է Կարսէն՝ իր արշաւանք-ներուն ընթացքին:

ԺԶ. դարու առաջին տարիներուն, Սա-ֆեւեան Թուրքերը, Ագգոյունցիներու Կայսրութիւնը կործանելէ եւք տիրացան անոր բոլոր ժառանգին, ի մէջ այլոց դրաւելով նաեւ Կարսը իբրեւ պատերազ-մական ասպար: Այդ չրջանին, Օսմանցի Թուրքերու սահմանն ալ եկած ու կրծած էր Կարսի հողամասերուն: Եավուզ Սուլ-թան Սելիմ, որ Չալդըրանի արշաւան-քէն կը վերադառնար, իր զօրքով բա-նակեցաւ Կարսի բերդին մօտ: Եւ սա-կայն, Կարսն ու չրջակայքը միայն 1534-ին էր որ առնուեցան Սաֆեւեաններու ձեռքէն, Օսմանցիներու կողմէ: Այս նը-ւաճումը կը զուգադիպի Քանունի Սուլ-թան Սիւլէյմանի իշխանութեան առաջին տարիներուն: Այսպէսով, Կարսը կը հան-դիսանայ Օսմանեան Թուրքիոյ հողերուն մաս կազմող փոքր – ասիական վերջին հողամասը, որ ցարդ կը մնայ Թուրքիոյ սահմաններուն մէջ:

Օսմանցիներուն եւ Սաֆեւեան Թուրք կայսրութեան համաշխարհային չափան-չով ռազմագիտական հակամարտու-թեանց կարեւոր մէկ մասը տեղի ունե-ցած է Կարսի հողամասէն անցնելով: 1548ին, թէեւ Քանունի Սուլթան Սիւլէյ-ման Կարսի բերդը լաւապէս ամրացուց, բայց Սաֆեւեանները նորէն ալ չդադրե-ցան Կարսի վրայ յարձակումներ կատա-րելէ, մինչեւ որ 1579ին, Կարսը մշտա-պէս Օսմանցիներուն անցաւ:

Ա.

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՊԱՐՈՆ ԱՆԴՐԷԱՍԻՆ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

(ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ԵՐԳԻՔԱՆՔ)

—o—

— Պատուհանները դոցեցի՞ր, կնի՛կ:
— Հա՛, դոցեցի:
— Փեղկերն ալ դոցեցի՞ր:
— Դոցեցի:
— Վարագոյրները քաշեցի՞ր:
— Քաշեցի:

Պ. Անդրէաս այս նախապատրաստու-թիւնները պարապ տեղը չէր տեսներ: Ո՛չ սենեակին մթութենէն կ'ախորժէր եւ ոչ ալ ինքնատիպ մէկին էր: Կնոջը այս տարօ-րինակ հրամանները տալու մասնաւոր եւ շատ լուրջ պատճառներ ունէր: Նոր Տա-րի էր, կը պատրաստուէր ելլելու եւ կը վախնար, որ պատահմամբ, առտուն կանուխ չարաբաստիկ մարդը կը տեսնէ: Որովհետեւ, երբ գլխարկներ մաքրող Պ. Անդրէաս, առտուն տունէն ելած առեն, տեսնէր իր անմահակրելի ծերուկը, — որ քթին վրայ կոշտ ուռ մը ունէր եւ դլխարկը մինչեւ ականջները կ'իջեցնէր, — լեղին կը պատռէր: Մարդուն հետ որեւէ նախընթաց չունէր: Ո՛չ իրարու հետ բարեւ կը փոխանակէին եւ ոչ ալ մարդուն անունը դիտէր: Սակայն նկա-տած էր, որ անպայման իրեն դէշ բան մը կը պատահէր, երբ ձեւով մը դայն տես-նէր:

Եթէ անոր հանդիպէր, ճամբուն վրայ թէ դուրսի դրան առջեւ, օրը անպայման լաւ չէր երթար: Ամբողջ չարաթ մը մար-դին իրենց գլխարկները սգանչելի կը նկատէին եւ սեւ մէկը չէր դար իր դըլ-խարկը չահել տալու: Կամ, վերջապէս, եթէ մէկը գլխարկը իր խնամքին յանձ-նէր, արդուկած առեն գլխարկը պիտի այրէր, կամ նարինջի կեղեւի մը վրայ պիտի կոխէր, հանրակառքն պիտի իյ-նար, ոտքը կամ ձեռքը պիտի կոտրէր, դրամ պիտի կորսնցնէր եւ կամ ուրիշ փորձանքի մը պիտի հանդիպէր: Վատահ էր, որ այս բոլորէն բան մը պիտի պա-տահէր:

Պ. Անդրէաս նախապաշարուած մէկը չէր երբեք: Երեքշաբթին իր ամէնէն լաւ օրն էր եւ 13ը իր բախտաբեր թիւը: Նա-հանջ տարին ամուսնացեր էր եւ կինը թանկագին ամուսին մը եղած էր: Փո՛ռք Աստուծոյ, բնաւ դէշութիւն տեսած չէր:

— Ձե՞ս վախնար, Պ. Անդրէաս:
— Ասանկ բաներէ՞ վախնամ:

Եւ Պ. Անդրէաս արհամարհական ձեւով մը կը ծիծաղէր, գլխարկը ձեռքերուն մէջ խաղցնելով Սոկրատ փողոցին վրայ իր խորչին մէջ, որ «Կայծակ» կը կո-չուէր:

Սակայն, իր գրացիին չարաբաստիկ ըլլալը փորձառութեան հարց էր: Երբ անոր դէմ ելլէր, ոչ թէ կը վախնար, այլ խանճագի կը մատնուէր: Առտուն կանուխ դայն տեսնելուն՝ վախէն կը ժժդունէր, կը կարմրէր, կը դեղնէր, իւրովի կը հայ-հոյէր եւ ապա գալիք չարիքին կը սպա-սէր: Եւ չարիքը կուգար՝ բնական երե-սէր: Եւ չարիքը կուգար՝ բնական երե-սէր: Ինչ մինչ ալ ւոյթի մը ճչզրտութեամբ: Ինչ մինչ ալ ձեռք առնէր, աչքերը տառնեւչորս ալ բանար, ամէն բառին ու քայլափոխին ալ ուշադրութիւն դարձնէր, օգուտ չունէր: Գրուածը պիտի ըլլար:

Օր մը, երբ նորէն չարաբեր մարդը տեսած էր առտուն կանուխ, եկեղեցի դնաց եւ մամ մը վառեց: Օրը հանդարտ անցաւ, բայց, ի վերջոյ, մեքենաչարժ հեծելանիւթ մը իր խա-նութը խուժեց եւ ամբողջ ապակեղարանը խորտակեց: Չարիւրաւոր խանութներ կա-յին փողոցին վրայ, մեծ ու փոքր, տա-պին դուռներով, բայց կովը չտեսաւ գա-նոնք: Միայն իր վէս մեքենոց խանութը տեսաւ եւ հոն մտաւ:

ՏԻՄ. ՓԱՍԹԱՄ

(1 – Շար.)

ՖՐՈՒՆԶԵ

ՊՈԼՇԵՎԻԿՅԱՆ

—*—

ԴՎԱՂՈՓ

ԺԱՎԱ ԴՎԱՇՈՒՆ

—*—

ՅՈՒԼԻՍ ԼԻՍԻՑԻՆ

Տալիսի՛ լինելիքին, հարց չեղա՛ր տալ։ Ինչո՞ւ ես ինձ ասում այդ բոլորը։ Ես ի՞նչ կարող եմ անել։ Ես ինքս էլ ոչինչ չգիտեմ։ Ես ինքս էլ ոչ մի բան չեմ հասկանում։ Ես ինքս էլ ոչ մի բան չեմ հասկանում։ Ես ինքս էլ ոչ մի բան չեմ հասկանում

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի տեսչութիւնը խոր ցաւով կը հաղորդէ

ՍՏԵՓԱՆ ՔԻՒՐՆԷՐԵԱՆԻ

(Նիկոմիտիացի)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբերի մէկին, 68 տարեկանին: Ողբացեալը երկար տա-րիներ լուռ եւ ժրաջան աշխատող մը ե-ղած է վարժարանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Նոյեմբեր 10) առաւօտ-եան ժամը 10·30ին, Փարիզի Հայ Կաթո-ղիկէ Ս· Խաչ եկեղեցին :

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագդ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Յովհաննէս Սապունջեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Սապուն-ջեան ընտանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կու-տան իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՅՈՎՀ· ՍԱՊՈՒՆՋԵԱՆԻ

մահուան Բ· տարեդարձին առթիւ, Փա-րիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին :

Այս առթիւ 50ական ֆր· կը նուիրեն Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ, Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղե-ցւոյ, Աղքատախնամին : (Ստանալ «Յա-ռաջ»էն) եւ քսան ֆրանք « Յառաջ »ի բարդաւաճման :

×

Պ· Յակոբ Նիկողոսեան եւ Եորղանճեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ հոգեհան-գստեան պաշտօն կատարել կուտան , այս Կիրակի (Նոյեմբեր 12) առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին

ԽՈՆԱՐՀԻԿ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին եւ

ԹԱԳՈՒՀԻ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան 19րդ տարեդարձին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալներուն յիչա-տակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Գոհարիկ Սանոյեան եւ զաւակները, Պ· Հայկ – Արամ Սանոյեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առա-ւօտ Առնուվիլի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղե-ցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ եղբօր՝

ՎԱՀՐԱՄ ՍԱՆՈՑԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիչատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Պզտիկեան եւ այրի Տիկին Այվազեան կըծանուցանեն թէ իրենց եղբօր եւ ամուսինին մահուան 10րդ տարելիցին առթիւ Լիոնի, Ս· Յակոբ եկեղեցին մէջ, այս Կիրակի առաւօտ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի :

Կը խնդրուի յիչեալին յիչատակը յար-դողներէն ներկայ դտնուիլ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Շրջ· վարչութիւնը չնոր-հակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Անիկ Պաքրճեանէ եւ Օր· Արմենուհի Պաքրճեանէ իրենց ամուսնոյն եւ հօր Ար-շակ Պաքրճեանի մահուան 6րդ տարեդար-ձին առթիւ, երեսուն Ֆրանք փոխան հո-գեհանգիստի :

×

Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը չը-նորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Ան-ժել Մինէլեանէ իր մօր յիչատակին 50 Ֆրանք անուէր հիւանդներու Ֆոնտին :

Նոյն նպատակին Տիկին Զարուհի Պու-ռուչեանէ քսան Ֆրանք :

×

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու-թիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 20 Ֆրանք Տիկին Լալայեանէ իր մօրը մահ-ուան Բ· տարեդարձին առթիւ :

×

ՈՐԲԵՐՈՒ Օգն· Մարմինը չնորհակա-լութեամբ ստացած է Տիկին Պիւրթէէ 30 Ֆրանք Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ :

ՆՈՒԷՐ

Տրապիզոնի Հայր· Միութիւնը քսանա-կան Ֆր· կը նուիրէ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն Շաւէն Ինճէեանի մահուան առթիւ : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇԱԽԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱԽՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՔԱՌԱՍՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ ՄԱՐՍԷՅԼ

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ալոյեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կի-րակի առաւօտ ժամը 10ին, Տէր Եղիչէ Փանոսեան , Սէն Ժեռոմի Հայոց եկեղե-ցիին մէջ պիտի կատարէ հոգեհանգստա-եան պաշտօն ՅԱԿՈԲ ԵՒ ՊԱՅԾԱՌ ԽԼՈՑԵԱՆԻ յիչատակին :

Ողբացեալներուն յիչատակը յարգող ներէն կը խնդրուի ներկայ դտնուիլ :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մաս-նաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գրիգոր Պաղտասարեանի մահուան առ-թիւ Տիկին Պաղտասարեանի, Տէր եւ Տի-կին Անարէ Պաղտասարեանի եւ ընտանե-կան բոլոր պարագաներուն :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· վարչութիւնը իր ցա-ւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Պաղտասարեանի, Տէր եւ Տիկին Անարէ Պաղտասարեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Մարկոսեանի եւ զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն , ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՂ-ՏԱՍԱՐԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Հարաւ· Ֆրանսայի Հայոց Ազգ· Երեսփ· Ժողովի առենապետ ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՂՏԱՍ-ՍԱՐԵԱՆի անսպասելի մահուան կսկծալի առթիւ՝ Ազգ· Երեսփ· Ժողովը, Առաջ-նորդարանն ու կեդր· վարչութիւնը ամե-նախոր ցաւակցութիւն կը յայտնեն իր Այրին, զաւկին, թոռնիկներուն ու ըն-տանեկան բոլոր պարագաներուն՝ մօտ եւ հեռու :

BAIL A CEDER

Ժամադործի խանութի մը փոնը ծախու է, ծերութեան պատճառաւ : 40 տարուան հաստատութիւն մը իր յաճախորդներով :

TABIBIAN

60, Rue Rébéval — Paris (19e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Բ.

Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ Թախ· Խորհուրդը ստացած է հե-տեւեալ նուէրները՝ ողբ· Գրիգոր Պաղ-տասարեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի .—

Թիրայր Տ· Վարդանեան Ազգ· Առաջ·ին տասը ֆրանք, Կապ· Խաչին տասը եւ ե-կեղեցիին տասը : «Շաւարշ Միսաքեան » խումբ Ազգ· Առաջ·ին եւ եկեղեցիին 20ա-կան, Կապ· Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղ Ազգ· Առաջ·ին 30, Տէր եւ Տիկին Իլլէդ-եան եկեղեցիին յիսուն , Յ· Էսկիճեան Ազգ· Առաջ·ին տասը, Տէր եւ Տիկին Ե· Տ· Մեսրոպեան եկեղեցիին 30, Մինաս-եան ընտանիք (Սէն Ժեռոմէն) Աղքատաց տասը: Պ· Արզումանեան «Հայ – Բոյժ»ին քսան, Տէր եւ Տիկին Ս· Արզումանեան Ազգ· Առաջ·ին 30, Վ· Պանոիկեան Ազգ· Առաջ·ին երեսուն, Ազգ· Առաջնորդարանի կոմիտէ՝ եկեղեցիին յիսուն , Յ· Պապաեէ-կիտեան եկեղեցիին տասը, Տէր եւ Տիկին Սամուէլեան Ազգ· Առաջ·ին երեսուն , Տէր եւ Տիկին Ա· Պօղեան Հալէպի ծերա-նոցին յիսուն, եկեղեցիին երեսուն եւ Ազգ· Առաջ·ին քսան , Տէր եւ Տիկին Մարկոսեան Ազգ· Առաջ·ին յիսուն, եկե-ղեցիին երեսուն եւ Կապ· Խաչին քսան , Ե· Իսպիրեան ընտանիքին կոմիտէ Ազգ· Առաջ·ին հարիւր , Յ· Պապիկեան Ազգ· Առաջ·ին քսան, Գ· Արաբիկեան եկեղե-ցիին եւ Աղքատաց քսանական , Տէր եւ Տիկ· Միքայէլեան եկեղեցիին յիսուն եւ Աղքատաց յիսուն , Տէր եւ Տիկին Սա-րաֆեան եւ զաւակներ եկեղեցիին քսան եւ «Յառաջ»ի բարդաւաճման քսան :

(Շար·)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը, կը տեղեկացնէ իր անդամներուն եւ մեզպէն հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ՝ այս կիրակի, Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ քարոզէ Սուրբ Էջմիածնի Մխբան եւ Ռումանիոյ ու Պուլկարիոյ գոյք թէմերու Առաջնորդ՝

ՏԻՐԱՅՐ ԵՊՍ· ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Սկիզբ·, ժամերզութեան 8, Պատարագ 10, քարոզ 11·15 :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ,
18 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :
ՇԱՒՊՈՆԻԷԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին ,
Կ'երգէ ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը :*

Ճոխ պիւֆէ , ֆօքիյօն , ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :
Կանխաւ ապահովել սեղանները կապոյտ Խաչուհիներու մօտ :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ· ԴՊՐՈՑԻՆ
Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ
Հովանաւորութեամբ՝ Ս· ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան
կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**
Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne
Շաբաթ, Նոյեմբեր 18 , ժամը 21էն մինչեւ լոյս
SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE
ORCHESTRE Jacques HELIAN

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր· Միութեան կողմէ :

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի » *դիրքի հրատարակման առթիւ, 19 Նոյեմ-բեր, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին , Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :*

Նախագահութեամբ՝
ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆԻ
կը խօսի՝ Հ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ,, ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ ՈՐԲՈՒՆԻ :

Լուսարձակով պիտի ցուցադրուի Սամ-սոնի , Կիրասոնի , Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարներ : Կը ցուցադրուին Հայաստանի տեսարժան վայրերը :

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւո-րապէս Տրապիզոնէն բերուած *կաղինը , ճչվիլիքի չոր թութը, կիմիւչհանէի բէսթիլը, Սիւրմէնէի թէյը եւ լաղում հացը :*

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ հա-մակիրները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միու-թեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ եւ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէր-ներով :

Parking assuré

ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Նուիրուած հայ մեծաճուռ բերքոդ

ԵՂԻՇԷ ԶԱՐԵՆՑԻ

Ծննդեան երջանկասուճամեակին

Այս Շաբաթ ժամը 21ին , Ազգ· Տան սրահին մէջ, 32 Բիւ տը Թրէվիզ, մեթրօ Քատէ :

Նախաձեռնութեամբ Ս· Դ· Հնչակեան կուսակցութեան փարամազ ակումբին :

Կը խօսի ՎԱՉԻՆ ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին՝ երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ բանախօսութիւն : «Անուշ» Օփերայի ձայնասփռահատորու ուն-կընդրութիւն :

Նոյն օրը, ժամը 18ին ընկերասեռակ – րական պինկճոն «Փարամազ» ակումբին մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Յ· Դ· Ս· Մինասեան ենթակոմիտէն սահպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուր-բաթ, ժամը 21ին, Սալ տը լա Փիւսթիս տը Փէ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւ-նը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Սողոմոն Թէհ-լիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ ի-րիկուն Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ իր մեծ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Ուրբաթ ժամը 22էն մինչեւ լոյս
AU VAMPING
Orchestre
LES « VELVETONE »
et
MARCEL ZANINI
en intermède Le Chansonnier
GEO MONTAX
et le jeune chanteur :
GIL BERNARD
Մուք գոյն զգեստը պարտաւորիչ է
Սեղանները կանխաւ ապահովել հետեւեալ հասցէներուն · —
Raffi Nazarian
37, Rue Dominicaines — Tél. 20-71-10
Jean Gharibian
13, Bd. Rougemont
Tél. : 60-89-80 (heures de bureau)

ԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳՈՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ· Միու-թեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին փոլէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Պօմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդի ՏԱՐԵԿԱՆ ԿՈՉՈՒՆՔԸ տեղի կ'ունենայ Նոյեմբեր 11ին :
Մանրամասնութիւնը՝ յաջորդիւ :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՈՒՐԲԱԹ
10
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
10 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11058 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.058

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Գ.

Այսօր, երբ մարդիկ կը փորձեն բոլորէ – ւիճեան յեղափոխութեան չիսուն տար – ուան հաշուեկշիռը կազմել, կ'ուզեն հաս – կնալ թէ պահանջատէրի նժա՞րն է, որ աւելի ծանր կը կշռէ թէ պարտականները :

Չիսուն տարին աշխարհի պատմութեան մէջ ակնթարթի մը արժէքն ունի միայն : Սակայն փոխուած են ժամանակները, փոխուած է նաեւ մարդկութիւնը :

Գիտութիւնը վերջին չիսուն տարիներու ընթացքին կատարեց այնպիսի նուաճում – ներ, որոնց մէկ ատաներորդն անգամ կա – րելի չէր եղած ձեռք բերել քսան դարե – րու ընթացքին :

Ու այս հոլովոյթը, եղաշրջումը, հըս – կայաքայլ յառաջդիմութիւնը տեղի ունե – ցաւ համաչխարհային չափանիշով : Ջատա – մանափակուեցաւ միայն մէկ երկրի մէջ :

Չիսուն տարի առաջ մարդոց ապրուստի մակարդակն ու կեցցեայի պայմանները նախնականէն չատ բարձր չէին : կեանքը հանգստաւէտ դարձնող մեքենաներ ու գործիքներ հնարուած չէին : Ո՛չ օդանաւ կար առօրեայ երթեւեկի համար, ո՛չ ձայնափիւռ ու հեռատեսիլ, ո՛չ իսկ սառնազարան :

Ջոյզ աշխարհամարտերը առիթ ընծա – յեցին հնարելու նոր դէնքեր : Հրասայ – լերէն, ռմբաձիգ ու որսորդ օդանաւերէն եօք հրապարակ հանուեցան հիւլէական ռումբեր : Առանց հսկայ բանակներ չարժ – ման մէջ դնելու քիչ մարդով ահաւոր ա –ւերներ գործելու միջոցներ առեղծուե – ցան : Ճարտարարուեստը զարդացաւ չը – նորհիւ էլեկտրականութեան : Շուտով հիւլէական ուժն ալ պիտի օգտագործուի խաղաղ նպատակներով :

Այս բոլոր յառաջդիմութեանց մէջ Խոր – հրդային Միութիւնը առաջնակարգ տեղ մը գրաւեց վերջին աշխարհամարտէն եօք ու դարձաւ մրցակիցը Միացեալ Նա – հանգներուն :

Անջրպետը գրաւեց Ամերիկայէն առաջ, մինչեւ լուսին հասաւ, արբանեակները, սպուտնիկները գրկեց դէպի երկինք, հըր – քիռներ հասցուց մինչեւ Արուսեակ մո – րթակը : Ու այսօր չիսնամեակի տօնակա – տարութեանց առթիւ կոմկուսի քարտու – ղար Բրեժնեւ կը յոխորտայ, որ Խ. Մի – ութիւնը աշխարհի ամէնէն կատարեալ զործեալ զէնքերն ունի :

Ոչ ոք կ'ուրանայ դիտութեան մարդին մէջ Խ. Միութեան ձեռք բերած յաղո – ղութիւնները : Ճշմարիտ է նաեւ, որ ե – րկրի անուս մուժին ու բանուորը այսօր ոչ միայն դիտեն սառրագրութիւն դնել, այլեւ հնարաւորութիւն ունին բարձ – րագոյն ուսման հետեւելու :

Դպրոցները, թանգարանները, թատրոն – ները, ակումբներ բացուած են ամէն կողմ : Անդրապիտութիւնը վերցած է : Հրատա – րակուած գրքերը կարճ ժամանակի մէջ հազարներով կը սպառին :

Այս բոլորը դրական երեւոյթներ են : Սակայն սխալ է եւ անարդար զանոնք վե – րագրել համայնավարական վարչաձեւին : Աշխարհի բոլոր երկրամասերուն վրայ նոյն նոյն դրական երեւոյթները դգալի են ու տեսանելի, առաւել կամ նուազ չա – փով :

Մինչ Կրեմլինի վարիչները — մանա – ւանդ « հանճարափայլ»ին օրով — այս արդիւնքին հասնելու համար միլիոնաւոր մարդիկ «մաքրագործեցին» անիրաւօրէն, Եւրոպայի ու Ամերիկաներու մէջ այդ բո – լորը իրագործուեցաւ առանց արիւնահե – ղութեան :

Երբ գարձենք չքագրամին միւս կող – մը, կը տեսնենք որ կարգ մը բացասական

ՕՐՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՋԱՆԱՋԱՆ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ
ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԱՄԱՐ

Ազահովութեան Խորհուրդին առջեւ կան երկու ծրագիրները Միջին Արեւելքի տագնապի լուծման համար :

Առաջինը կը ներկայացնէ Հնդկաստան, որու զօրավիգ կը կենան Մալի եւ Նիժե – րիա : Ուղին արաբ – խորհրդային է, քանի որ կը պահանջէ որ դրաւուած բոլոր հո – ղերը » պարպուին : Փոխարէնն՝ մաղթանք մը «այդ չրջանի բոլոր երկիրները պէտք է վերջ տան պատերազմական վիճակի մը դոյութեան կամ ողեկոչման » :

Երկրորդ ծրագիրը կը ներկայացնեն Միացեալ Նահանգները : Ընդհանուր դի – ծերու մէջ, իր մէջ կ'առնէ ինչ որ կար Դանիոյ եւ Քանատայի պատրաստած բը –

երեւոյթներ չիսուն տարիէ ի վեր կը չա – րունակեն ճնշել խորհրդային մարդոց հո – գիները ւրան վրայ :

Լենին ու ժառանգորդները ձախողեցան իրենց հիմնական առաքելութեան մէջ : Չկրցան իրագործել « համաչխարհային յեղափոխութիւն»ը, զոր ա՛յնքան դիւրին կը կարծէին :

Ձախողեցան մանաւանդ անոր համար, որ քսաներորդ դարուն մէջ յամառեցան իրենց մականին ենթարկուած ժողովուրդ – ները կառավարել միջնադարեան բռնա – կալական մեթոտներով :

Այդ դրութիւնը կը չարունակուի մին – չեւ այսօր, յեղափոխութենէն չիսուն տա – րի ետք :

Խորհրդային մարդը զրկուած է մարդ – կային տարրական իրաւունքներէ : Ցը – րանական յեղափոխութեան հռչակած « Մարդու իրաւունք»էն 175 տարի ետք տակաւին ժողովրդավարութեան տարրա – կան սկզբունքները չեն գործադրուիր աչ – խարհի մէկ վեցերորդ մասին մէջ :

Մարդիկ ո՛չ խօսելու ազատութիւն ու – նին, ո՛չ գրելու, ո՛չ երթեւեկի, ո՛չ հա – ւաքոյթի : Միակ կուսակցութեան երկա – թէ բռունցքին ենթակայ են բոլորը, Ո՛չ մէկ ուրիչ կուսակցութիւն կամ կազմա – կերպութիւն գոյութեան իրաւունք ունի :

Սթալինէն ետք հաւատաքննութիւնը, լրտեսութիւնն ու գնդակահարումները ո – րոշ չափով մեղմացած են : Սակայն գրա – գէտները իրաւունք չունին դեռ ազատ թռիչք տալու իրենց զաղափարներուն : Գրաքննութիւնը ի զօրու է միշտ : Բե – րանները կաշկանդուած են :

Միւս կողմէ համատարած թշուառու – թիւնը վերջ չէ գտած : Բանուորն ու գիւղացին մուրճին ու մանգաղին դերին են միշտ :

Մտաւորականները — գրագէտ ու ար – ուեստագէտ — լայնօրէն կը վարձատըր – ուին բոլշեւիզմի փառքը հիւսելու համար, մինչ անդին « պրոլետար»ները, որոնց ա – նունը չահագործելով է որ իշխանութեան գլուխ էին անցած, կը տուայտին խեղ – ճութեան մէջ, չոր հաց մը միայն ունենա – լով իրրեւ բաժին :

Երկար պիտի բլլար թուումն մասանցը այս մարդին մէջ :

Ցուսան՞ք որ « խաղաղ համակեցու – թեան» սկզբունքը աստիճանաբար դէպի ժողովրդավար կարգեր պիտի առաջնորդէ Խ. Միութիւնը :

Սմէն պարագայի չիսնամեակին առթիւ մեր սրտագին մաղթանքը պիտի բլլար այդ :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

նպատին մէջ եւ միւսին է զոր Իսրայէլ ընդունելի կը նկատէ : Այդ ծրագրին մէջ թէեւ կը խօսուի իսրայէլեան զօրքերուն քաշուելուն մասին, բայց ընդհանուր կարգադրութեան մը մէջ կը նախատեսէ նաեւ «ապահով եւ ճանչցուած սահման – ներու » հաստատումը :

Ինչպէս կ'երեւի այս երկու ծրագիրներն – րով անկարելի կը թուի միջին ճամբայ մը գտնել, բայց ամէն բան այնքան ալ յու – սահ չէ Մակի մէջ : Ամերիկացիք կը յայտարարեն թէ Հիւսէյնի համաձայնու – թիւնն ունին արդէն, այլ խօսքով նաեւ՝ Նասրի : Նոյն առեն եգիպտական պատ – ուիրակութիւնը աշխատանք կը տանի ի նպաստ հնդկական ծրագրին եւ կ'ըսուի թէ քանի որ Եգիպտացիք այդքան սոի – պոգական ձեւով պահանջած են որ Ազա – հովութեան Խորհուրդը նիստ դումարէ, այդ կը նշանակէ որ վստահ են որ հարկ եղած ինը ձայները կան, ի նպաստ հնդ – կական ծրագրին : Պարզ է որ սխալ հա – շիւներ ընողներ կան այս հարցին մէջ, բայց պարզ չէ թէ ո՞վ է : Եթէ եգիպտա – ցիք չեն սխալիր, այդ պիտի նշանակէր թէ Ս.ր.ժանթին եւ Պրազիլ պիտի քուէարկեն հնդկական ծրագիրը : Ինչ որ զար – մանալի է եթէ մտածենք թէ լատին Ա. – մերիկեան այս երկու երկիրները որեւէ չահ չունին դէշ մարդ ըլլալու Ուաչինկ – թընի հետ : Իսկ եթէ Ս.ր.ժանթին եւ Պրա – զիլ քուէարկեն հնդկական ծրագիրը, այդ պիտի նշանակէր թէ Ամերիկայի հա – մաձայնութիւնն ունին :

Հիւսէյն Թագաւորն ալ Նէշընըլ Փրէս Քլըպի մէջ կրկին ծանրացած է «ապա – սխոնացած Իսրայէլի » մը վրայ . — «ե – թէ արաբ եւ հրեայ խաղաղութեամբ պէտք է ապրին, Իսրայէլի օտար բնակիչը պէտք է զեղչուի : Պէտք է աւելի արեւել – եան դառնայ եւ նուազ՝ եւրոպական : Այդ պարագային աւելի հաւանական է որ ա – րեւմտեան Հրեաներ հեռանան : Հրեաներ – րու ապագան սիոնական յեղապաշտու – թեան մը մէջ չէ այլ՝ ազատական քաղա – քացիութեան » :

× *Գահիրէի կառավարութեան համար ամերիկեան բանաձեւը յեղքայլ մըն է : Գահիրէի համար նախապայման է իսրա – յէլեան զօրքերուն քաշուիլը դրաւուած հողերէն :*

Թէլ Ավիվի կառավարութեան համար ալ հնդկական ծրագիրը անընդունելի է : Էչքոլ կարեւոր վերապահութիւններ կ'ընէ նաեւ Ուչինկթընի ծրագրին նկատմամբ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԻՐԱՆԱՑԻՆ կը հաղորդեն թէ ալպանա – կան համայնավար կուսակցութեան քա – ղաքական Բիւրոյի անդամ՝ Կափօ յայտա – րարած է Հոկտեմբերի չիսնամեակին առ – թիւ որ « Խորհ. Միութեան յեղափոխա – կան համայնավարները եւ ամբողջ խոր – հրդային ժողովուրդը պէտք է առաջնա – կարգ դեր խաղան վերաքննական խորհր – դային դեկավար խմբակը տապալելու պայքարին մէջ » :

ՔԼԻՎԼԸՆԻ մէջ (Օհայօ) առաջին ան – գամ ըլլալով սեւ մը քաղաքապետ ըն – տրուած է :

ՌԵԺԻՍ ՏԸՊՐԻի դատավճիռին կը ըս – պասուի ժամէ ժամ : Ընդհ. դատախազը յայտնած է նաեւ թէ Տըպրէի տեղեկու – թեանց վրայ է որ կարելի եղած է «Չէ» կեվառան ձեռք ձգել : Կ'ըսուի , Տըպ – րէի բարեկամներուն կողմէ, թէ իրմէ ա – ռաջ ուրիչ կեռիլլօներ տեղեկութիւններ տուած էին արդէն : Դատախազը բսած է նաեւ թէ Տըպրէ հաւանաբար բարձրագոյն պատիժը ստանայ (երեսուն տարի) :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ ձերբակալութիւննե – րը կը չարունակուին :

ԹՈՒՐՔԵԻԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ՍԻՐԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Փարիզէն , Մոսկուայէն ետք, այսօր Լոնտոնն է որ կը փառաբանէ Թուրքիան, նախագահ Սունայի այցելութեան առ – թիւ :

Այս առընչութեամբ Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղոր – դեն .

Թուրքիոյ Հանրապետութեան Նախա – գահ ճէվտէթ Սունայ, որ Անգլիոյ մէջ սիրալիր ցոյցերու առարկայ կ'ըլլայ , իր կնոջ հետ այցելեց Կլասքօ, մասնաւոր կառախումբով մը եւ իր չքախումբին ըն – կերակցութեամբ :

Կայարանը զարդարուած էր թրքական եւ բրիտանական դրօշներով , տեղւոյն քաղաքապետը եւ ժողովուրդը յարգան – քով ողջունեցին Թուրք հիւրերը : Նախա – գահ Սունայ քննեց պատուոյ չոկատը , փոխադարձեց Սկովտացիներու յարգանքի արտայայտութեան :

Նախագահ Սունայի Անգլիա այցելու – թեան առթիւ, բրիտանական ճայնաս – փիւռները իւ վեր կը հանեն այս այցելու – թեան իմաստը եւ Թուրքեւանգլիական բարւոք յարաբերութիւնները :

Օքսֆորտի դասախօսներէն Փրօֆ. ձէֆրի Լեւիս նախընթաց օր խօսեցաւ Լոնտոնի ճայնափիւռէն , եւ չեչտեց թէ Թուրքիոյ մէջ ներկայիս կը տիրէ ժողո – վրդավարական իրաւակարգ մը, եւ օր – ւան կառավարութիւնը ամէն չանք իւ գործ կը դնէ , իր ծրագիրը լրիւ գործա – դրելու եւ ժողովրդային պահանջներուն գոհացում տալու համար :

Փրօֆ. Լեւիս աւելցուց թէ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յարաբերութիւնները այնքան ալ վատթար չեն , հակառակ Կիպրոսի վէճին եւ թէ հելլէն ներկայ կա – ռավարութիւնը կը չանայ հարթել այս տարակարծութիւնը : Քէչանի եւ Տէհէա – զաճի տեսակցութիւնները յուսադրիչ նը – չան մը պէտք է նկատել այս ուղղու – թեամբ :

ՍՈՒՆԱՑ ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

ԳԵՐԻ ԻՆԿԱԾ ԷՐ

ԼՈՆՏՈՆ — Հանրապետութեան նախա – գահ ճէվտէթ Սունայ չիսուն տարի ա – ռաջ գերի ինկած էր Անգլիացիներուն ձեռքը, Առաջին Աչխարհամարտի օրե – րուն : Նախագահը անգլիացի լրագրողնե – րուն հետ ատուիս մը ունենալու եւ անդրա – դառնալով այս դէպքին , հետեւեալ խոր – հրդածութիւններն ըրաւ .

— Պատերազմի մէջ ամէն բան կրնայ պատահիլ : Կէս դար առաջ գերի ինկած անձը այսօր ձեզի կը ներկայանայ իբր Հանրապետութեան Նախագահ : Այս դէպ – քին առթիւ, ոչ մէկ թշնամութիւն եւ դառնութիւն ունիմ Անգլիացիներու դէմ : Ամէն ինչ կը պատահի պատերազմի մէջ :

Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը , Սունայի հայրն ալ այդ օրերուն գերի ին – կած էր Անգլիացիներու ձեռքը, երբ իբր մխիթիւ կը ծառայէր Հիճազի թրքական բանակին մէջ : Հայր եւ որդի Սունայ տարի մը մնացած էին Պաղեստինի դե – րութեան քամիին մէջ, յետոյ ազատ ար – ձակուած էին : Միայն թէ քամիին մէջ լաւ վերաբերում ցոյց արուած էր իրենց :

× *Այս այցելութեան առթիւ «Օտտա»ի հինգշաբթի օրուան թիւին մէջ, Պինոզէ «մի՛չտ Տարտանէլը» խորագրին տակ կը վերլուծէ Սունայի Անգլիա երթալուն բուն պատճառները : Ըստ Պինոզէի , Ռուսերը ազատ անցք կ'ուզեն Տարտանէ – լէն եւ Սունայ տը Կոլի հետ ալ խօսած է այս մասին :*

ԻՆՉՊԷՍ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՒ ԷՆՎԷՐ ՓԱՇԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Էնվէր, Մոսկուայէն Բուխարա ճամբորդութեան ընթացքին, Ռոստովի մէջ հը – րաչքով ազատեցաւ դաշնակցական ա – հաբեկիչի դնդակէն, սակայն, Բուխարա – յի մէջ, Աֆղանիստանի սահմանին մօտ, սպանուեցաւ հայ կարմիր բանակային – ներու դնդացիրային կրակէն :

« Հայրենիքի Ձայն» չաբաթաթերթի Ապրիլ 23ի «Հոկտեմբերը եւ Հայաստանը» խորագրով յօդուածաշարքին մէջ, պատմական դիտումնիններու Տօքթ. Ար. Մը – նացականեան, թուելով ռազմիկներու բեռած մասնակցութիւնը Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան եւ քաղաքացիական կռիւներուն եւ Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան ընծայած բարիքները Հայաստանին եւ հայ ժողովուրդին, իր յօդուածաշարքի վերջին մասին մէջ կ'անդրադառնայ նաեւ Իթթիհատի ոճրագործ ղեկավարներու անփառունակ վախճանին : Ցիշելով Թալէաթի ահաբեկումը Պերլինի մէջ, Թէհլիրեանի ձեռքով, կը նկարագրէ նաեւ Էնվէրի սպանութիւնը Թուրքեստանի մէջ հայ կարմիր բանակայիններու ջոկատին կողմէ :

Յօդուածաշարքի այս մասը, առանց խորագիրը նկատի առնելու, համապատասխան է մեր Համագգային Սուգի տարեդարձին՝ Ապրիլ 24ի յիշատակման, ո – րուն նուիրուած է « Հայրենիքի Ձայն» Թերթին այս թիւը :

Յօդուածագիրը Տօքթորը, յիշելով Իթ – թիհատի Ջարդարար ղեկավարներու ա – նուններն եւ Էնվէրի սպանութեան ման – րամասնութիւնները, ոչ մէկ յիշատակութիւն կ'ընէ խորհրդային իշխանութեան եւ Իթթիհատական ոճրագործներու փոխ – յարաբերութիւններու եւ գործունէու – թեան մասին : Ըստ յօդուածագրի, 1920ին « Միջին Ասիայում երեւաց Թուրքիայի նախկին ռազմական ուժերի հրամանա – տար Էնվէր փաշան, որին հետ ժամանել Էին օսմանեան բանակի գեներալ Սամի փաշան, գնդապետ Ալի Ռեզան եւ հարիւրաւոր ուրիշ սպաներ, սուրհանդակներ, լրտեսներ» : Թէ երկու տարի անընդհատ բոլշեւիկ – իթթիհատական բարեկամու – թիւնն ու գործակցութիւնը ի՞նչ փուլերէ անցաւ եւ Էնվէր, Պերլինէն ու Մոսկուայէն ի՞նչպէս մինչեւ Միջին Ասիա երեւաց, այդ մասին ոչ մէկ խօսք :

Երբեմն լուռթիւնը ոսկի է ...:

Մենք համառօտ կերպով ներկայացու – ցինք այդ գործակցութեան կարեւոր մասերը, ի լրացում Մնացականեանի արժէքաւոր յօդուածին, որուն արտատպումը օգտակար ու չափեկան կը նկատենք՝ մեր նորագոյն պատմութեան մութ մնացած էջի մը լուսաբանութեան տեսակէտէն :

Ս. Բ.

×

« Վերջապէս, յիշենք Միջին Ասիայում բամասչական խմբերի եւ Էնվէր փաշայի բանակի ջախջախման համար մղուած մարտերում Հայաստանի զաւակների ու – նեցած մասնակցութիւնը : Այդ հարցի պատմութիւնը մեզ համար յատուկ հետաքրքրութիւն ունի, թէեւ աւելի քիչ է լուսաբանուել :

« Հոկտեմբերի դաշտափառների յաղթա – նակի եւ սովետական իշխանութեան թշնամիների վերջնական ջախջախման հա – մար, Միջին Ասիայում պայքարը տեւեց մօտ հինգ տարի, աւարտուեց 1922 թուականի Օգոստոսին, Էնվէր փաշայի չտարի ոչնչացմամբ : Այդ պայքարի բոլոր փու – լերում, Հայաստանի տանջահարեալ եւ հա – րիւրաւոր զաւակներ դնում էին առաջին գծում, ռուս, ուղբեկ, դաշտա, Թուրքմէն եւ այլազգի մարտիկների հետ միասին : Վերյիշենք մի երկու դրուագ :

« 1918ի Թուականի գարնանը, Սամարղանդի հայ աշխատաւորներից ձեւաւորուած կարմիր գվարդիական ջոկատը, 300 զինուորներով կատարում էր Սամարղանդի յեղկոմի առաջադրանքները եւ մաս – նակցում՝ կռիւներին : Հայ մարտիկներից Բուխարայի էմիրի դէմ մղուող այդ կռիւներում աչքի ընկան Գայը,— Ալեք – սան Տոնիկեանը, Յարչէթ Մանուկեանը, Սարգիս Վէլոնցը եւ շատ ուրիշներ :

«1920 Թուականին, երբ սովետական Ռուսաստանը՝ բոլոր ռազմաճակատներում յաղթանակ էր նուաճել սպիտակ գվարդիականների եւ օտարերկրեայ զաւթիչների դէմ, Միջին Ասիայում երեւաց Թուրքիայի նախկին ռազմական ուժերի հրամանատար Էնվէր փաշան, որի հետ ժամանել էին օսմանեան բանակի գեներալ Սամի փաշան, գնդապետ Ալի Ռեզան եւ հարիւրաւոր ուրիշ սպաներ, սուրհանդակներ, լրտեսներ : Նրանց մէջ էր սուլթանի թոռը, որն Էնվէրի յանձնակատարն էր : Թուրքական լրտեսները տեղական բնակչութեան մէջ լուրեր տարածեցին, թէ « Էնվէրը ուղարկուել է Ալլահի կամքով », « նա պէտք է դլխաւորի մուհամմեդական բանակը », « Միջին Ասիայում ստեղծի մահմեդական նոր պետութիւն, Օսմանեան մի նոր կայսրութիւն » : Օգտագործելով կրօնական հաւատալիքները, Էնվէր համախմբեց բոլոր բամասչիներին, մինչեւ 35 հազար մարդ, եւ մարտի տարաւ սովետական իշխանութեան դէմ : Էնվէր փաշայի չտարը կապ ունէր Ստամպոլի եւ Լոնտոնի հետ, նրանցից ցուցմունքներ էր ստանում եւ գործում :

« Սովետական բանակի դլխաւոր հրամանատար Սերգէյ Կամենեւը ժամանեց Միջին Ասիա, Էնվէրի բանակի ջախջախումը կազմակերպելու նպատակով : Այդ գործողութեան մէջ դլխաւոր խնդիրը դրուեց առանձին Թուրքեստանեան բրիգադայի վրայ, որի հրամանատար նշանակուեց Ցակոբ Արշակի Մելքումեանը :

« Լինելով հին պինուորական, Ցակոբը լաւ ծանօթ էր Թուրքեստանեան երկրա – մասին ազգերի կենցաղին, դիտէր լեզուները : Մելքումեանը չատ անգամ, ըղ – պեստափոխուած, որպէս դիւղացի կամ մանրավաճառ, անցել է բամասչինների չրջանները, անձամբ հետախուղել թշնամուն : Մելքումեանը չատ մարտեր վարեց բամասչիների դէմ : Այդ մարտերում, աչքի ընկած դինուորներից էին Ալ. Տո – նիկեանը, որին Փրունզէն պարգեւատրեց ոսկէ ժամացոյցով, Նամադան քաղաքի կուսակցական կոմիտէի նախագահ Ա. Դադասեանցը, մարտիկներ՝ Գ. Թեւոս – եանը, Պ. Բարսեղեանը, Հ. Սահակեա – նը եւ ուրիշներ :

« Գլխաւոր հերոսամարտը տեղի ունեցաւ 1922 Թուականի Օգոստոս 4ին : Նահապետին Մելքումեանը բրիգադէ զո – րակուած դնդերը մօտեցրեց Էնվէրի վերջին հանդրուանին : Հետախոյզները հետեւում էին Էնվէրի անձնական պահակախումբի ամէն մի քայլին : Էնվէրը, իր չքախումբով, Օգոստոս 4ի առաւօտուն, չտարից դնում է Զաղան դիւղի մզկիթը՝ աղօթքի : Մելքումեանի ռազմիկները աւելի են մօտենում եւ դրեթէ չրջապատում դիւղը : Տխրահռչակ « դենեթալխմաուսը» աղօթք է անում եւ դուրս դալով մզկիթից, իր թիկնապահների հետ չարժւում դէպի ձիերը, նստելու եւ դէպի Աֆղանիստանի սահմանը հասնելու համար : Սրատարով սպասող դնդացրորդները լռում են Մելքումեանի հրամանը՝ « համարկ » : Որոտում են դնդացիրները ու հրացանները : Բամասչական բանակի դեկավարների դիակները փռւում են մզկիթի բակում :

« Ինչ յետոյ, Մելքումեանը, քաջարի մարտիկների հետ չրջում էր սպանուած բամասչիների դիակների մէջ : Ահա նա՝ օսմանեան արիւնարբու հորդաների դլխաւոր դեկավարն ու ոդեչնչողը, հայկական Մեծ Եղեռնի կազմակերպողը, յե – տոյ՝ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան դէմ սուր բարձրացրած բախտախնդիրը : Նա, անթիւ եւ անհամար ոճիրներ դոր – ծեց հայ ժողովրդի դէմ, պատժուեց հայ ժողովրդի կամքով, ընկաւ հայ ժողո – վըրդի զաւակի հասցրած մահացու հարուածից : Էնվէրի եւ նրա բամասչական հորդաների ոչնչացման լուրը տարածուեց երկրում :

« Մամուլում հրապարակուեց Ալեքսանդրը Միասնիկեանի նշանաւոր յօդուածը՝ « Երկիղ դիչեր մենք տեղեկութիւն ստացանք Էնվէր փաշայի սպանութեան մասին : Կործանուեց վերջին երիտթուրքը : Սպանուեց ատանաիւրիստական, իմպերիալիստական եւ ռազմա – չինովնիկական Թուրքիայի դլուխն ու ոդեչնչողը : Թա – լէաթ փաշա, դոկտոր Պէհաէտտին Շա – քիր, Ձէմալ փաշա եւ Էնվէր փաշա՝ ահա այն բարձր, երբեմնի հզաթաօրէն հնչող անունները, որոնք մէկը միւսին յաջորդելով, այնպէս՝ անխուսափելի դերեզման ուղեց Ցակոբ Արշակի Մելքումեանը :

« Լինելով հին պինուորական, Ցակոբը լաւ ծանօթ էր Թուրքեստանեան երկրա – մասին ազգերի կենցաղին, դիտէր լեզուները : Մելքումեանը չատ անգամ, ըղ – պեստափոխուած, որպէս դիւղացի կամ մանրավաճառ, անցել է բամասչինների չրջանները, անձամբ հետախուղել թշնամուն : Մելքումեանը չատ մարտեր վարեց բամասչիների դէմ : Այդ մարտերում, աչքի ընկած դինուորներից էին Ալ. Տո – նիկեանը, որին Փրունզէն պարգեւատրեց ոսկէ ժամացոյցով, Նամադան քաղաքի կուսակցական կոմիտէի նախագահ Ա. Դադասեանցը, մարտիկներ՝ Գ. Թեւոս – եանը, Պ. Բարսեղեանը, Հ. Սահակեա – նը եւ ուրիշներ :

« Գլխաւոր հերոսամարտը տեղի ունեցաւ 1922 Թուականի Օգոստոս 4ին : Նահապետին Մելքումեանը բրիգադէ զորակուած դնդերը մօտեցրեց Էնվէրի վերջին հանդրուանին : Հետախոյզները հետեւում էին Էնվէրի անձնական պահակախումբի ամէն մի քայլին : Էնվէրը, իր չքախումբով, Օգոստոս 4ի առաւօտուն, չտարից դնում է Զաղան դիւղի մզկիթը՝ աղօթքի : Մելքումեանի ռազմիկները աւելի են մօտենում եւ դրեթէ չրջապատում դիւղը : Տխրահռչակ « դենեթալխմաուսը» աղօթք է անում եւ դուրս դալով մզկիթից, իր թիկնապահների հետ չարժւում դէպի ձիերը, նստելու եւ դէպի Աֆղանիստանի սահմանը հասնելու համար : Սրատարով սպասող դնդացրորդները լռում են Մելքումեանի հրամանը՝ « համարկ » : Որոտում են դնդացիրները ու հրացանները : Բամասչական բանակի դեկավարների դիակները փռւում են մզկիթի բակում :

« Ինչ յետոյ, Մելքումեանը, քաջարի մարտիկների հետ չրջում էր սպանուած բամասչիների դիակների մէջ : Ահա նա՝ օսմանեան արիւնարբու հորդաների դլխաւոր դեկավարն ու ոդեչնչողը, հայկական Մեծ Եղեռնի կազմակերպողը, յետոյ՝ Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան դէմ սուր բարձրացրած բախտախնդիրը : Նա, անթիւ եւ անհամար ոճիրներ դործեց հայ ժողովրդի դէմ, պատժուեց հայ ժողովրդի կամքով, ընկաւ հայ ժողովրդի զաւակի հասցրած մահացու հարուածից : Էնվէրի եւ նրա բամասչական հորդաների ոչնչացման լուրը տարածուեց երկրում :

« Մամուլում հրապարակուեց Ալեքսանդրը Միասնիկեանի նշանաւոր յօդուածը՝ « Երկիղ դիչեր մենք տեղեկութիւն ստացանք Էնվէր փաշայի սպանութեան մասին : Կործանուեց վերջին երիտթուրքը : Սպանուեց ատանաիւրիստական, իմպերիալիստական եւ ռազմա – չինովնիկական Թուրքիայի դլուխն ու ոդեչնչողը : Թա – լէաթ փաշա, դոկտոր Պէհաէտտին Շա – քիր, Ձէմալ փաշա եւ Էնվէր փաշա՝ ահա այն բարձր, երբեմնի հզաթաօրէն հնչող անունները, որոնք մէկը միւսին յաջորդելով, այնպէս՝ անխուսափելի դերեզման

ԿԱՐՍ

« ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԸ »

Բ.

Այս բոլորը անչուշտ որոշապէս ցոյց կուտան ռուսական այն սիսեռմատիկ քաղաքականութիւնը, որ կը ձգտէր Թուրքերը բնջնջնելու, այս չրջանին մէջ :

Առաջին Համաչխարհային Պատերազմի ընթացքին, Զինեալ Ուժերու փոխ – ընդհանուր հրամանատար եւ Պատերազմական նախարար Էնվէր փաշա անձամբ կը վարէր Սարըղամիշի յարձակողականը եւ այս յարձակողականին ընթացքին կը յաջողէր դրաւել վերոյիչեալ գաւառը : Այսուհանդերձ, իր տէչտ ընթացքներուն հետեւանքով ալ Թրքական Երրորդ Բանակը կը Թաղէր Ալլահուէքպէրը լեռներուն սառցապատ ու ձիւնածածկ հովիտներուն մէջ :

Ռուսերը, այն պնդումով թէ դործակցած են Թրքական Չին. Միութիւններու հետ, Կարսի Թուրքերը սիսեռմատիկ ձեւով մը սուրէ անցուցած են 1915 տարուայ առաջին երեք ամիսներուն ընթացքին :

Այս սպանդէն հազիւ 22 հազար Թուրքեր կարողացած են ճողոպրիլ, անոնք ալ Ազրպէյճանի Թուրքերուն հովանաւորութեան տակ մտնելով երեք տարի ապրած են Պաղուի Մահմետական Բարեսիրական Միութեան նպաստներուն չնորհիւ :

1918ի սկզբնաւորութեան, Ռուսիա, որ պարտուեցաւ Թուրքիային եւ անոր դաշնակիցներէն, դէնքերը վար դրաւ եւ ընդունեց ստորագրել Պրեսթ – Լիթովսկի դաշնագիրը : Այս դաշնագրին տրամադրութեանց համաձայն, Կարսը, Արթուինն ու Պաթումը եւս կը տրուէին կրկին Թուրքերուն : Եւ սակայն, երբ քանի մը ամիս եւս ալ Համաձայնականները տուրին յաղթանակը, Ռուսերը չընդունեցին այդ Դաշնագիրը : Հայերը, որոնք դին – ուած էին Ռուսերուն եւ Անդլիացիներուն կողմէ, Կարս քաղաքի բոլոր Թուրքերը սպանեցին : Միայն երեք Թուրքեր, որոնք լաւագէս պահուըտած էին, կարողացան փրկուիլ : Անդլիական զօրքերը, անճնապէս այս չրջաններու մէջ գտնուող Թուրք դինուորները ցրուեցին եւ Կարսը Հայերուն տուին : Այդ մէջոցին, Արտահանն ու Փոսոֆն ալ դրաւուեցան վրացիներու կողմէ : Այս ողբերգութենէն եւս, Քեազըմ Գարապէքիր փաշայի դլխաւորած « Իսլամ » :

« Միջին Ասիայում, օսմանեան նոր կայսրութիւն ստեղծելու ծրագրերը յօդս գնդեցին : Խորհրդային իշխանութիւնը վերջնականապէս յաղթեց Թուրքեստանեան երկրում գործող իր թշնամիներին » :

(ՄՆԱՑԱԿԱՆՆԵԱՆ), Հայրենիքի Ձայն

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ՊԱՐՈՆ ԱՆԴՐԷԱՍԻՆ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

(ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ ԵՐԳԻՄԱՆՔ)

—o—

Այս պատճառով, Պ. Անդրէաս առաուր – նէ մտատանջութեան մէջ էր եւ միջոցներ ձեռք կ'առնէր, դէթ Նոր Տարիի օրով դրացիին երեսը չտեսնելու համար : Գիտէր որ եթէ անոր հանդիպէր, ոչինչ պիտի կրնար չարիքին առաջքը առնել, Ու կը պնդէր :

— Պատուհանները դոցեցի՞ր, կնի՛կ :

— Դոցեցի :

— Վարագոյրները քաչեցի՞ր :

— Հա՛, քաչեցի :

— Փեղկերն ալ դոցեցի՞ր :

— Այո՛, անոնք ալ դոցեցի :

— Ելլել կ'ուզեմ, բայց կը վախնամ, որ աչքերս այդ սատանային կը հանդիպին :

Այսպէս, բոլոր միջոցները ձեռք առ – նուելէ ետք, պարոն Անդրէաս ելաւ : Լուացուեցաւ, հագուեցաւ եւ կը պատրաստէր սեղան նստելու, կնոջ հետ նոր տարուան նախաճաչը ընելու, երբ դուռը դարնուեցաւ : Ժամը նայեցաւ : Ութն էր : Ծանդաւառուեցաւ : Քրոջը աղջիկն էր – լալու էր, որովհետեւ երկկուընկ ըսած էր, որ առաուն դայ եւ բախտ բերէ : Ինք ելաւ եւ ուրախ վազեց դէպի դուռը ու բացաւ դայն : Բայց, ի՞նչպէս դեռին չինկաւ : Ի՞նչպէս կռնակ չդարձուց : Ի՞նչպէս մարուք չեկաւ վրան : Դիմացը կեցած էր իր չարաբեր դրացին, անմաքսելին, մօրուսաւոր ծերունին, կոչտ ուռեցք մը քթին եւ դլխարկը մինչեւ ականջները քաչած : Առաջին անգամ էր, որ ձայնը կը լսէր :

— Բարի լո՛յս, պարոն ...

— ...

— Շատ տարիներո՛ւ :

Պ. Անդրէաս մինչեւ ականջները կարմրցաւ : Աչունը դլուխը ցատկեց :

— Կը ներէք, պարոն, բայց Նոր Տարիի օրով, առաուն կանուխ, ուրիշին դուռը չեն զարներ :

Ծերունին զարմացած անոր նայեցաւ :

— Կը ներէք :

— Ի՞նչը ներեմ հիմա :

Մարդը սարսափած երկու քայլետ դընաց եւ չուարած՝ քթին վրայի ուռը քերեց : Ցետոյ մրմնջեց .

— Բայց, պարոն ...

— Ըսէ՛ք, վերջ ի վերջոյ ...

— Չատանաբար դիս կը ճանչնաք :

— Սանկ նանկ :

— Հոս, դիմացը կը բնակիմ ...

— Գիտեմ :

— Կ'ուզեմ խօսիլ ձեզի հետ : Կրնա՞մ ներս դալ ...

— Նե՞րս դալ :

Պ. Անդրէասի դլխուն մտքերը եօթը թիզ անկուեցան : Կուրծքին տակ եռացող բարկութիւնը, դոր դժուարաւ կը դսպէր, պոռթկաց .

— Նե՞րս դաք : Նոր Տարիի օրով բա՞խտ բերելու համար, դո՞ւք, չարաբե՛ր մարդ :

— Ի՞նչ ըսիք :

— Դո՞ւք, ձեր չար ոտքովը :

— Պարո՛ն :

— Դո՞ւք, որուն երեսէն այնքան փորձանքներու հանդիպած եմ : Նոր Տարիի օրով, առաուն կանուխ, սատանա՞ն դըրկեց ձեզ որ մուխս մարէք :

Մարդը, ահաբեկ, հազիւ կրցաւ մրմնջել .

— Ներողութիւն, պարոն, կը ներէք, որ անհանդիստ ըրի ձեզ : Չկի երեւակայեր, որ ներկայութիւնս այդքան պիտի խռովէր ձեզ : Մնաք բարո՛ն, պարո՛ն ...

Կռնակը դարձուց ու դնաց, երկու–երեք անդամ դառնալէ եւ տարօրինակ մարդուն նայելէ ետք :

×

Դլխարկադործ պարոն Անդրէասամբողջ օրը այնքան յուզուած էր, որ ա՛չ խօսեցաւ եւ ոչ ալ պատառ մը բան կերաւ : Երեկոյեան, իր մէկ դրացիէն դարմանքով լսեց, թէ չարաբեր ծերուկը, տարօրինակ մարդ մը, մեծ ուխտ մը բռնած է եղեր : Իր տունը ժառանգ պիտի ձդէ եղեր այն մարդուն, նոր նախորդ դիշերը երազին մէջ տեսած պիտի ըլլայ եղեր :

— Եւ ի՞նչ է եղեր :

— Այս Թաղէն մէկը տեսեր է, բայց ան չէ ուզեր ...

— Եւ ...

— Եւ կէսօրին ներկայացեր է տէրտէրին ու տունը եկեղեցիին կտակեր է : Ուխտը չատ մեծ է եղեր, բայց տէրտէրին անդամ չէ ըսեր ...

Պ. Անդրէաս ասիկա լսելուն պէս մրցեաւ ինկաւ :

Փորձանքը եկած էր ...:

ՏԻՄ. ՓԱՄԹԱՍ

Թարգմ. Վէն

(2 – եւ վերջ)

րութեամբ Թրքական 15րդ զօրաբանակը 30 Հոկտեմբեր 1920ին Կարսը գրաւեց, Հայերն ալ Կովկաս քշեց, 23 Փետրուար 1921ին ալ Վրացական զրաւումէն փրկեց Աբահանը, Ջըլտըրը եւ Փոսոֆը: Ռուս-Թրքական 16 Մարտ 1921ին ստորագրուած Մոսկուայի Դաշնագրով ընդունեց Կարսի Աբթուինը տալ Թուրքիոյ, բայց Պաքուէն պահեց Լրեն: Այս դաշնագիրը 13 Հոկտեմբերին ստորագրուած Կարսի Դաշնագրով վաւերացուեցաւ նաեւ Հայաստանի եւ Վրաստանի կողմէ: Անկէ ետք քրիստոնեաները զաղթեցին, Կարսեցի թուրքերը եկան եւ հոն տեղաւորուեցան կրկին:

ԿԱՐՍԸ ԹՈՒՐՔԵՐԷՆ ԱՌԱՋ

Առաջին անգամ ըլլալով, Ուրարտացի-ներն էին, որոնք հասան մինչեւ Կարսի ձորաններն, իսկ Ն. Ք. 8րդ դարուն ալ Պարսիկները, ինչպէս զրեթէ ամբողջ Անատոլուն, գրաւեցին նաեւ Կարսը եւ կցեցին Իրանական կայսրութեան: Այնպէս կը կարծուի, թէ Մեծն Դարեհ իր Կովկասեան արշաւանքի ընթացքին անճամբ անցած է այդ հողամասերէն: Սկիւթացիները, բազմաթիւ անգամներ անցած են այս ձորերէն եւ արշաւանքներ կատարած, նոյն իսկ մի-ձայ մը գրաւած են զայն ու տիրապետած անոր: Մակեդոնացիները, որոնք Ն. Ք. 4րդ դարուն Իրանեան կայսրութիւնը քակտեցին, հիւսիս-արեւելեան Անատոլուի այս հողամասին վրայ ձեւականի տիրապետութիւն մը միայն կարողացան հաստատել: Պարթեւները, որոնք յետագային վերակենդանացուցին Իրանեան կայսրութիւնը, այդ ձորն ալ գրաւեցին եւ պարսկական ծագումով Հայ թագաւորները այդ ձորերուն վարեցին այս հողամասերը, Իրանական կայսրութեան հարկատու ըլլալով: Հռոմէական կայսրութիւնն ալ, որ իր կարգին վերջ տուաւ Փոնտոսի թագաւորութեան, Ն. Ք. Առաջին դարուն մօտեցաւ Կարսի ձորերուն եւ յաջորդող երկու դարերու ընթացքին պարբերաբար թէեւ տիրապետեց այս հողամասերուն, բայց Պարթեւները ու Սասանեանները զրեթէ միշտ ալ ետ մղեցին զանոնք:

Ք. Ե. 395ին, երբ Հռոմէական կայսրութիւնը երկուքի բաժնուեցաւ Արեւելեան եւ Արեւմտեան ըլլալով, ինչպէս ամբողջ փոքր ասիական ձորերը, այս հողամասերն ալ անցան Արեւելեան Հռոմէական կայսրութեան, այսինքն Բիւզանդիոնի ձեռքը: Բիւզանդիոնն ալ յաճախակի պատերազմած էր Սասանեաններուն հետ՝ այդ հողերուն ի խնդիր: Հայ թագաւորները, մերթ Իրանեան զահուն եւ մերթ ալ՝ Բիւզանդական կայսրութեան հարկատու, միշտ ալ կարող պահեցին իրենց տիրապետութեան ներքեւ:

Եօթներորդ դարուն, Մահմետական Արաբներու նուաճողական արշաւանքները կը սկսին: Կը հասնին մինչեւ այս հողամասերը եւ Ութերորդ դարուն տեղւոյն հայ թագաւորները այս անգամ հարկատու կը դառնան Արաբներուն, այսինքն Աբբասեան պետութեան, որ նուաճած էր Իրանեան կայսրութեան պատկանող հողամասերն ալ ու տիրացած ամբողջ ընդարձակ երկրին: Այդ թուականէն ետք ալ, Մահմետական Արաբները կուզան հաստատուիլ Կարսի ձորանին մէջ եւ մերձակայքը անոր:

Աբբասեան պետութեան ենթակայ ըլլալով, ձորանային պետութիւն մը կը հիմնեն Թուրք Սաճօղլուները, որոնց կը յաջորդեն Քիւրտ Շեհատտինները: Ասոնք, յետագային մինչեւ այս կողմերը հասնելով, կարսի եւ ձորակայքը դանուող հողամասին ի խնդիր:

(Շար.)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ՀՆԴԱՄԱՐՏ (հեծելութիւն, լող, հրաձգութիւն, սուսերամարտ, Քրոս-Քրնքրի).— Հայաստան (Վիքթոր Զախարենքօ, Եղուարդ Բարոյեան, Յովսէփ Սալմանեան) 16րդ 12,220 կէտով:

«Վիճակահանութեամբ» Սալմանեանի բաժին ինկած էր «Գաղաթ» անուն ձի մը, որ 13րդ արշելքը յաղթահարելու պահուն՝ սրտի պայթումով զետին փռուեր-լով, չունչը փչեց, Սալմանեան ստացաւ դէրօ կէտ: Սովորաբար հեծելութեան (կամ ձիավարութեան) մէջ առնուազն հազար կէտ կը հաւաքէ, այս թանկագին միաւորները չատ սուղ արժեցին մարզա-ձեւին ընդհանուր դասաւորման մէջ՝ ի վնաս Հայաստանի:

Անհատական դասաւորման մէջ՝ Վիք-թոր Զախարենքօ եօթներորդ տեղը գրա-ւեց:

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶ.— Այրեր 9րդ Հայաս-տան:

Պարտադիր վարժութիւններ.— Ցենա-կէ ցատկել՝ Ալպեռ Աղնաուրեան 9·1 կէտ Գետնի վրայ ճարտարախաղութիւն՝ Հենդել Ցարութիւնեան եւ Ցարութիւն Կարապետեան 9·15 կէտ: Նժոյդ Հենդել Ցարութիւնեան 9·1 կէտ:

Ազատ վարժութիւններ.— Ցենակէ ցատկել՝ Ալպեռ Աղնաուրեան 9·1 կէտ, Հենդել Ցարութիւնեան 8·55 կէտ:

Զուգափայտ.— Վաչական Ցակոբեան (37 տարեկան) 8·7 կէտ, Հենդել՝ Ցարութիւնեան ինչ կէտ, Ալպեռ Աղնաուրեան 9·05 կէտ:

Օղակ.— Ց. Կարապետեան 9·3 կէտ, Վաչական Ցակոբեան 9·25 կէտ: Գետնի վրայ ճարտարախաղութիւն՝ Ց. Կարա-պետեան 9·3 կէտ, այս մարզիկը դումա-րեց ընդամէնը 104·75 կէտ, իսկ Հենդել Ցարութիւնեան 105·35 կէտ:

Պատանիներ.— 10րդ Հայաստան: Ան-հատական դասաւորման մէջ՝ Ալ. Սիմոնեան 101·95 կէտով՝ երրորդ հանդիսա-ցաւ:

Կիներ.— Հայաստան 16րդ (Վալիա Ժավորոնքովա, Ասխա Խաչատուրեան, Ն. Կորոլքովա եւ Ժաննա Գալոյեան), այս վերջինը պետնի վրայ ճարտարախաղու-թեան մէջ 9 կէտ:

Աղջիկներ.— 8րդ Հայաստան: Առաջին երկու չրջաններէ ետք 368·61 կէտով Հա-յաստան առաջատար հանդիսացած էր, Օրք. Նինա Զախալեան 71·05 կէտ, Տիգ-րանուհի Տէր-Ղազարեան 70·8 կէտ, Օֆիկ Մուրատեան 70·5 կէտ, Լուսինէ Սիմոնովա 69·65 կէտ, առաջին չորս տե-ղերը գրաւած էին:

Ընդհանուր երկսեռ դասաւորում.— 10րդ Հայաստան:

ՁՈՒՐ ՑԱՏԿԵԼ.— Այրեր՝ —ոստումով ցատկել՝ Հայաստանի ներկայացուցիչնե-րը Վասիլի Քուչինքին, Վահան Սարի-Բէկեան, Փայլակ Գալուստեան 7·5 կէտ, յաջողեցան մրցումը չարունակելու իրա-ւունք ստանալ, ձեռք ձգելով վճռական մրցմանց մէջ՝ պատուաբեր արդիւնքներ:

Աշտարակէ ցատկել.— Հայաստանէն Վասիլի Քուչինքին, 16րդ, Վահան Սա-րիբէկեան 10րդ, Սերիոժա Քոչարեան չորրորդ դասաւորուեցան:

ԿԻՆԵՐ.— Ոստումով ցատկել՝ Հայաս-տան 10րդ (Զուլիէտտա Ապրէսեան, Սու-սաննա Մելքումեան, Լուսինէ —Ջայ-ցեան):

Աշտարակէ ցատկել.— Ազատուհի Գէ-որգեան, Զուլիէտտա Ապրէսեան Համա-տանի կէտեր ապահովեցին, Վալիա Կա-րապետեան 0·5 կէտով միայն չյաջողեցաւ դասմէ խուսափիլ:

Այս մասնագիտութեան մէջ՝ առաջին հանդիսացաւ Տամարա Սարգիսովա (Ուք-րանիա), որ 1966ին յաղթական կերպով Հայաստանի դրօշը պաշտպանած էր Աբե-ւելեան Գեմանիոյ դէմ (տես Յառաջ, 14 Մարտ 1967):

Ընդհանուր խառն դասաւորման մէջ՝ Հայաստան 1094·93 կէտով եօթներորդ հանդիսացաւ:

ՍՈՒՍԵՐԱՄԱՐՏ.— Թրաուսեր՝ պա-տանիներ (Եղիկ Ասատուրեան, Եուրի Քարամեան, Երուանդ Զաքարեան) չոր-րորդ հանդիսացան:

Մեծահասակներ (Համիկ Ալանակեան, Սթանիսլաւ Ապրամով, Մարտուն Մել-քոնեան, Գագիկ Պուռնազեան) վեցերորդ դասաւորուեցան:

Մեծահասակներ (Համիկ Ալանակեան, Սթանիսլաւ Ապրամով, Մարտուն Մել-քոնեան, Գագիկ Պուռնազեան) վեցերորդ դասաւորուեցան:

Ձկասուսեր.— Պատանիներ (Սիմոն Թովմասեան, Ռազմիկ Աբրահամեան, Արտաշ Կիրակոսեան) հինգերորդ տեղը գրաւեցին:

Մեծահասակներ (Սիմոն Զոհրապեան, Վիքթոր Քանանեան, Գէորգ Գրիգորեան, Միհրան Տէր-Մարգարեան) տասներորդ հանդիսացան:

Խոցասուսեր.— Պատանիները հինգե-րորդ դասաւորուեցան, իրենցմէ Արթիւր Միրզոյեան «քառորդ-Փինալիստ»:

Մեծահասակները 12րդ, Եուրի Խաչա-տուրեան անհատական դասաւորման մէջ 7րդ տեղը գրաւեց:

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Հայաստան» հրատարակչութիւնը, Երեւան, լոյս ընծայեց Վահրամ Մաւեա-նի «Հայու բնկորները» հատորը, որ կը բովանդակէ արտասահմանի Հայութեան կեանքէն եւ ապրումներէն քաղուած 22 պատմուածքներ:

Նոյն հրատարակչականը լոյս ընծայեց նաեւ Զարեհ Որբունիի ծանօթ եւ դնա-հատուած «Եւ եղեւ մարդ» վէպը:

×

Ծրագրուած է լոյս ընծայել Արամ Ղա-նալանեանի մէկ չհրեկան աշխատասիրու-թիւնը, որ կը կրէ «Հայ ժողովրդա-կան աւանդութիւններ» խորագիրը: Հե-ղինակը մանրակրկիտ պրպտումներու չը-նորհիւ հաւաքած է հազարի մօտ աւան-դութիւն:

Ծրագրուած է հրատարակել նաեւ Դ. Վարուժանի ամբողջական գործերը:

×

Երեւանի չերմելեկտրակայանը օժտուե-ցաւ նոր կաթսայով մը, որ ժամը կ'ար-տադրէ 420 թոն գոլորշի: Վերոյիչեալ չերմելեկտրակայանի ընդհանուր տարո-ղութիւնն է՝ ժամը 3100 թոն չորլի:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

— * —

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մաս-նաճիւղի նորընտիր վարչութիւնը կազմը-ւած է հետեւեալ անդամուհիներով. — *Տիկիններ Քէօսէեան, Մկրեան, Զէօրէք-ճեան, Վարժապետեան, Լալայեան, Ցու-սիկեան եւ Օր. Մարի Պէրպէրեան: Վար-չութեան օժանդակ անդամուհիներ նչա-նակուած են.* — *Տիկիններ Գասպարեան, Գէորգեան, Պէտիկեան եւ Գովհաննան:*

Թղթակցութեան համար վարչութեան հասցէն է.—

Mlle M. BERBERIAN
Camp. Larousse Bat. M 2
LE CANET — 13 MARSEILLE (14e)

Անձնական դիմումներու համար՝ ամէն երեքշաբթի ժամը 20էն 21, Ա.Հարոնեան ակումբը,

26, Rue des Convalescents.

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—•—

Թոլոմիչէոսի սէրը ցանկութիւն մըն էր: Ֆանթինի սէրը արիւն մը: Լատինական Քաղի փողոցները, ուր ուսանողները եւ «կրիսէթ»ները կը վխտան, այս երտպին սկզբնաւորութիւնը տեսան: Փանթէոնի բլուրին այն անելանելի բաւիղներուն մէջ ուր այս տեսակ անթիւ յարաբերութիւն-ներ կը կազմուին եւ կը զարգին, Ֆան-թին երկար ժամանակ Թոլոմիչէոսը տես-նէլ ղուշցած էր: Զուշչանալու կերպ մը կայ որ փնտռելու կը նմանի: Երկար չընենք, օր մը լրենց սիրոյ վէպն իրա-պէս սկսաւ:

Պլաչվէլ, Լիսթոլիէ եւ Ֆամէօյլ խումբ մը կը կազմէին, որու զլուխն էր Թոլո-միչէոս: Խումբին ոգին Թոլոմիչէոսն էր:

Թոլոմիչէոս հին ուսանող ձեր մըն էր. հարուստ էր. չորս հազար ֆրանք եկա-մուտ ունէր: Չորս հազար ֆրանք եկա-մուտը Սէնթ Ժընեվիեւի լերան վրայ փա-ռաւոր զայթակղութիւն մը կը համար-ուի:

Թոլոմիչէոսի առողջութիւնը խանգար-ուած եւ կեանքի ամէն վայելումներն ապ-րող տարեկան երիտասարդ մըն էր: Դէմ-քը խոշոմած եւ ակռաները թափուած էին. զլուխին վրայ կնատութիւն մը կը դոյանար որուն նկատմամբ առանց սըրտ-մելու լսրովի կ'ըսէր. «Երեսուն տարե-կան հասակի մէջ մազերը կը թափին, քառասուն տարեկան հասակի մէջն ալ ծունկերը կը սկսին երերիլ»: Միջակ կեր-պով կը մարսէր. աչքին մէկն ալ ցաւոտ էր: Բայց քանի որ իր երիտասարդու-թիւնը կը մարէր, իր զուարթութիւնը կը վառէր. խեղկատակութիւնը ակռանե-րուն, ուրախութիւնը մազերուն եւ հեղ-նութիւնն առողջութեանը կը յաջորդէր, իր լացող աչքը անընդհատ կը ժպտէր: Աւերակ մըն էր ան, բայց ծաղիկներով զարդարուն աւերակ մը: Իր երիտասար-դութիւնը որ ժամանակէն առաջ կծիկը կը զնէր մէկալ աշխարհը երթալու հա-մար, բարեկարգ կերպով խոյս կուտար. քահ քահ կը խնդար եւ միայն կ'ուրախա-նար եւ կը զուարճանար:

Թատերդութիւն մը զրած էր, որ վոտվիլի թատրոնէն մերժուած էր: Հոս հոն քանի մը հատարակ ոտանաւորներ կը չինէր: Ասկէց զատ նաեւ բարձրամտու-թեամբ ամէն բանի վրայ կը տարակու-սէր. տարակուսիլը նկարներուն առջեւ մարքի մեծ զօրութիւն մըն է: Այսպէս ան-հեղնասէր եւ կունտ ըլլալու համար, իր ընկերներուն մեծն էր: Անգլիական բառ մըն էր այռոն բառը որ կը նչանակէ եր-կաթ: Մի զուցէ անորմէ ելած ըլլայ Ֆը-րանսերէն իռոնի բառը, որ հեղնութիւն կը նչանակէ:

Օր մը Թոլոմիչէոս իր միւս երեք ընկեր-ները մեկուսի առնելով, իրը պատգամա-տու չարժում մը ըրաւ եւ ըսաւ.

— Գրեթէ տարիէ մը ի վեր Ֆանթին, Տալիա, Զէֆին եւ Ֆէվուրիթ կ'ուզեն որ խաղ մը խաղանք լրենց: Բացարձակ կեր-պով խոստացանք լրենց խնդիրը կատա-րել: Միշտ անոր խօսքը կ'ընեն մեզ, մա-նաւանդ ինծի հետ: Ինչպէս որ Նափոլիի մէջ պառաւ կիները սուրբ Ժանվիէի կը պոռան. «Ո՛ դունատ զէմք, ցուցուր հը-րաչքդ», մեր զեղանիներն անընդհատ կ'ըսեն ինծ.— Թոլոմիչէս, է՞րբ պիտի խաղաս մեզի պատրաստած խաղդ: Միւս կողմէն ալ մեր ծնողքը նամակներ կը դրեն մեզի. երկու սղոցի մէջ մնացած ենք: Ժամանակը հասած կ'երեւայ ինծ: Որոշում մը ընենք:

Այսպէս խօսելէն ետք Թոլոմիչէս ձայ-նը մեղմեց եւ զաղտնի կերպով այնպիսի զուարճալի բան մը ըսաւ որ ամէնքը միա-սին բարձրաձայն եւ հառնդաձին կերպով ծիծաղեցան եւ մանաւանդ Պլաչվէլ ըսաւ.

— Ապրի՛ս, չատ լաւ մտածեր ես:

— Ծխարանի եւ դինետունի մը առջեւ հասնելով ներս մտան եւ լրենց խորհըր-դակցութեան վերջին մասը զաղտնի մը-նաց:

Այս զաղտնի խորհրդակցութեան հետե-ւանքը եղաւ դիւզական զբօսանքի պատ-րաստութիւն մը: Երիտասարդները չորս երիտասարդուհիները հրաւիրեցին եւ կի-րակի լրենց առաջադրած զբօսանքը վա-յելեցին:

ԳԼՈՒԽ Ի.

ՁՈՐՍԸ ՁՈՐՍԻՆ ՀԵՏ

Այսօր դժուարաւ կարելի է երեւակա-յել ինչ որ քառասունեւհինգ տարի առաջ ուսանողներու եւ «կրիսէթ»ներու դիւղա-կան զուարճութիւնն կ'անուանուէր: Փա-րիզի հիմակուան չրջակաները առաջուա-նին չեն նմանիր, ինչ որ չրջա-փարիզեան կեանք կրնար անուանուիլ կէս դար ա-ռաջ, այսօր բոլորովին տարբեր կերպա-րանք ունի: Ուր որ ճամբորդներու հա-մար երկանիւ պղտիկ կառք մը կար, հի-մա չորեկառք եւ չորենաւ կայ, ինչպէս այն առեն Սէն-Քլու մօտակայ դիւղ մը կը սեպուէր, հիմա Ֆէշտանն ալ մերձա-կայ տեղ մը կը համարուի: 1862ին Ֆրան-սան Փարիզ քաղաքի չրջակաները կը հա-մարուի:

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Գէորգ Ճորթուեան եւ զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին Գիւղիրեան եւ Քլօտ Ճորթուեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ (Նոյեմբեր 12) իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԷՈՐԳ ՃՈՐԹՈՒԵԱՆԻ

կանգնելի մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Սիրվարդ Զաւրճեան Շաւէն Ինճէեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի երեսուն Ֆրանք կը նուիրէ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Հրիփսիմէ Պալտասարեան եւ Տէր եւ Տիկին Անդրէ Պալտասարեան, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր ծանօթ եւ անծանօթ բարեկամներուն, որոնք իրենց ներկայութեամբ եւ նուիրատուութիւններով յարգեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր թաղման յիշատակը :

×

Տէսինի Հ. Ց. Դ. Տան նորոգութեան յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Հ. Ց. Դ. Տան նորոգութեան :

Բ. ՅԱՆԿ.— Վ. Գալուստեան (Վիէն) 300 ֆր., Մէօպլ ժան – ժաք 300, Ցովհաննէսեան (սթասիօն Ֆինա) 250, Կ. Լիւլէճեան 200, Ա. Խաչիկեան (Փարիզ) հարիւր, Պ. Տէր-Պօղոսեան հարիւր, Մ. Ալոյեան հարիւր, Գ. Մէլիքեան (Փարիզ) հարիւր, Տէր եւ Տիկին Զարուհեան (Անիէր) իրենց տղուն յիշատակին 50, Ադաքելեան ընտանիք Սարգիս Ադաքելեանի յիշատակին յիսուն, Ա. Թաչճեան, Մ. Պարաւեան, Ց. Սարգիսեան (Լիքս ան Փրովանս), Գ. Խաչիկեան (Վալանս), Վ. Պարաւեան, Ոմն 50ական, Գ. Գալուստեան քսան, Ռ. Կէնճոյեան քսան :

Զեր նուէրները կրնաք դրկել Տէսինի Հ. Ց. Դ. Տան նորոգութեան յանձնախումբին հասցէին,

M. M. Der-Boghossian et Baravian
C. C. P. Lyon 4862-33

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ
ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի ճահճագի Հայր· Միութեան կողմէ :

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի » *դիրքի հրատարակման առթիւ, 19 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :*

Նախագահութեամբ՝
ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ Հ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ,, ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ ՈՐԲՈՒՆԻ :

Լուսարձակով պիտի ցուցադրուի Սամսոնի, Կիրասոնի, Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարներ : Կը ցուցադրուին Հայաստանի տեսարժան վայրերը :

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւոր – պապէս Տրապիզոնէն բերուած *կաղինը, ձէվիզլիքի չոր թութը, Կիւմիւշհանէի բէսթիլը, Սիւրմէնէի թէյը եւ լաղումը* հացը :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրեր :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Պօմոնի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաթ· Խորհուրդը ստացած է հետեւեալ նուէրները՝ ողբ· Գրիգոր Պաղտասարեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :—

Տէր եւ Տիկին Մարգարեան եւ զաւակները Ադր· Առաջ·ին երեսուն Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ց· Տէրիկեան եկեղեցիին քսան, Տէր – Մինասեան ընտանիք Մարսէյլի Աղքատախնամին երեսուն, Տիկին Ն· Մանասեան եկեղեցիին տասը եւ կապ· Խաչին 10: Տէր եւ Տիկին Մ· Պօղոսեան կապ· Խաչի զպրոցին տասը: Այրի Տիկին Թէրզիպաշեան Ադր· Առաջ·ին 30 եւ եկեղեցիին քսան, Այրի Տիկին Շ· Շահլամեան Ադր· Առաջ·ին քսան եւ կապ· Խաչին տասը, Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի Շրջ· վարչութիւն «Հայաստան» թերթին 50 : « Շանթ» ընկերակցութիւն Ադր· Առաջ·ին յիսուն, Նախկին Արի – Արեւուչներու կոմիտէ Ադր· Առաջ·ին յիսուն եւ եկեղեցիին յիսուն : Հ· Ց· Դ· Շրջ· Կոմիտէ Ադր· Առաջ·ին երեսուն եւ «Հայաստան» չաթթաթերթին երեսուն, Տիկին Վառնաճեան Ադր· Առաջ·ին երեսուն, Ս· Սարգիսեան եկեղեցիին քսան եւ կապ· Խաչին տասը, Տիկին Մարի Բէիճեան եկեղեցիին տասը եւ Ադր· Առաջ·ին տասը, Կ· Ճանիկեան Ադր· Առաջ·ին տասը: Ղ· Տէրտէրեան Ադր· Առաջ·ին տասը, Ոմն Ազքատաց քսան, Ե· Զուլֆեան եկեղեցիին քսան, Այրի Տիկին Թ· Գուլումեան եւ զաւակները Ադր· Առաջ·ին քսան, Տէր եւ Տիկին Գ· Տ· Վարդանեան, կապ· Խաչին տասը, զպրոցին տասը եւ Ադր· Առաջ·ին տասը, Հ· Ց· Դ· Պօմոնի Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբ եկեղեցիին քսան Ֆրանք :

BAIL A CEDER

Ժամադործի խանութի մը փոնը ծախու է, ծերութեան պատճառաւ : 40 տարուան հաստատութիւն մը իր յաճախորդներով :
TABIBIAN
60, Rue Rébéval — Paris (19e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ եւ ճոխ սեղաններու շուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոբրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

Հ. Մ. Ը. Մ. - ԱՐԾԻԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ

Կը կազմակերպէ իր մեծ

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Այս Ուրբաթ ժամը 22էն մինչեւ լոյս
AU VAMPING

Orchestre
LES « VELVETONE »
et
MARCEL ZANINI
en intermède Le Chansonnier
GEO MONTAX
et le jeune chanteur :
GIL BERNARD

Մուտք գոյն զգեստը պարտաւորիչ է

Սեղանները կանխաւ ապահովել հետեւեալ հասցէներուն · —

Raffi Nazarian
37, Rue Dominicaines — Tél. 20-71-10
Jean Gharibian
13, Bd. Rougemont
Tél. : 60-89-80 (heures de bureau)

ԼԻՈՆ ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին,
18 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :
ՇԱՌՊՈՆԻԷՒԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին,
Կ'երգէ ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան ու կը *մասնակցի Ցունական պարախումբը* :

Ճոխ պիւֆէ, ֆօքիյօն, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :
Կանխաւ ապահովել սեղանները կատարելու համար :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ· ԴՊՐՈՑԻՆ

Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս· ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

Կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**

Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ, Նոյեմբեր 18, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ թեմասիրաց թատերախումբ

Նախաճեռնութեամբ կատոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ Կատոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

ՍԱԼ ՎՕԼԹԷՐ ԲԻԻ ՎՕԼԹԷՐ

Բեմադրութիւն՝ Մ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէթեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան :

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիճի Մոստիչեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ
ՁԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՑԱՅԳՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ադր· Միութեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին Փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ զպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ· Բ· Ը· Միութեան տարեկան պարահանդէսը Սթլանտիի չքեղ սրահներուն մէջ Դեկտ· 9ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փրատոյի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը, կը տեղեկացնէ իր անդամներուն եւ մերազն հաւատացեալ ժողովուրդին, թէ՝ այս Կիրակի, Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ քարոզէ Սուրբ Էջմիածնի Միաբան եւ Ռումանիոյ ու Պուլկարիոյ ղեմ թէմերու Առաջնորդ

ՏԻՐԱՑՐ ԵՊՍ· ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Սկիզբ·, ժամերգութեան 8, Պատարագ 10, քարոզ 11·15 :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ· Ց· Դ· Ս· Մինասեան ենթակոմիտէն ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, Սալ տը լա Փիւրթիտը Փէ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Ց· Դ· Սողոմոն Թէհլերեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ իրիկուն Հայ Մշակոյթի Տան մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· ԿԱՊՈՑ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս Երեքշաբթի, Կէսօրէ ետք ժամը երեքին եկեղեցիին սրահը, 295 Րիւ Պուալո: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վիբարեան Խաչիկ, ծնած 1922ին, Ուրտաչատի չրջանի Եուվա գիւղը : Փնտռտուքն է իր ծնողքը : Հօր անունը Մուխայէլ Ցակոբեան, մօր անունը՝ Նուարդ Թադեւոսի Ցակոբեան :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին. — Փողոց Սպրոտի Ինաերնի, թիւ 29, քաղաք Երեւան, Զօհրաբեան Անուշ Թադեւոսի :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՐԱՁԱԳ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՇԱԲԱԹ
11
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
11 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11059 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.059

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՈՂՋՈ՞ՒՅՆ ՇՐՋԱՆԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻՆ

Այսօր՝ Շաբաթ՝ Փարիզի մէջ կը բացուի Հ. Ց. Դ. Արեւմտեան Եւրոպայի կեդր. կոմիտէութեան 38րդ Շրջանային ժողովը :

Աւելի քան եօթը տասնեակ տարիներու պատմութիւն ունի Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը Ֆրանսայի մէջ,— Փարիզ եւ Մարսէյլ :

Իննսունական թուականներուն Փարիզի Դաշնակցական կազմը մեծամասնութեամբ բաղկացած էր համալսարանական ուսանողներէ, նաեւ մտաւորական յեղափոխականներէ, որոնք համխառն բռնակալութենէն փախչելով ապաստան գտած էին ազատական Ֆրանսայի հիւրընկալ հողին վրայ :

Արմէն Գարօ եւ Հայկ Թիրեաքեան (Հրաչ) ուսանող էին Նանսիի մէջ, երբ 1896ին կուսակցութեան հրահանգով Պոլիս գացին եւ մասնակցեցան Պանք Օթոմանի գրաւման :

1900ին Հ. Ց. Դ. Արեւմտեան Բիւրոյի կարգադրութեամբ եւ դաշնակցական մտաւորականներու գործակցութեամբ Փարիզի մէջ հիմը դրուեցաւ Փրօ Արմենիա Թերթին, որ նուիրուած էր Հայկական Դատի պաշտպանութեան եւ որուն չուրջ համախմբուած էին այս երկրի ազնուական ու մարդասէր ականաւոր դէմքերը — Ժան Ժօրէս, Անաթոլ Ֆրանս, Ժորժ Քլէմանսօ, Վիկտոր Պէռար, Փիէր Քիյեար, Ֆրանսիս տը Փրէսանսէ, Ժան Լոնկէ, եւայլն :

Փարիզի Դաշնակցական Ուսանողական Միութիւնը եւ Մարսիլիոյ կոմիտէն մեծապէս օգտակար են եղած տարիներու ընթացքին Թուրքիայէն եկող հայրենակիցներու եւ իրենց գործօն մասնակցութիւնն են բերած ազգային ճեռնարկներուն :

Ֆրանսայի հայկական հին պաղտութը առնուազն տասնապատկուեցաւ Իզմիրի աղէտէն եւ Պոլսոյ պարպումէն ետք, երբ հազարաւոր դաղթականներ Թրքական սարսափներէն փախչելով եկան նոր բոյներ չինելու այս երկրին մէջ :

Դաշնակցութեան չարքերն ալ ստուարացան նոր ընկերներով : Ու 1925ին Հ. Ց. Դ. կոմիտէն վերածուեցաւ Ֆրանսայի կեդրոնական կոմիտէութեան, յետագային ճիւղաւորուելով դառնալու համար Արեւմտեան Եւրոպայի կեդր. կոմիտէ :

Այդ թուականէն ի վեր 38րդ անդամն է, որ կը դումարուի Շրջանային ժողովը, կուսակցութեան օրէնսդիր գերագոյն մարմինը, որուն կը մասնակցին կազմակերպութեան բոլոր մասնաճիւղերու ընտրովի պատգամաւորները՝ Ֆրանսայէն եւ արեւմտեան Եւրոպայէն :

Շրջանային ժողովը կը լսէ կեդրոնական կոմիտէի եւ բոլոր կոմիտէութեանց գործունէութեան տեղեկագիրները, — բարոյական ու նիւթական եւ իր տեսակէտները կը պարզէ անոնց մասին : Կը քննէ հաշիւները, կը քուէարկէ նոր տարիի համար առաջադրուած բանաձեւերը, կ'ընտրէ նոր մարմին, որուն գործունէութեան ուղղութիւն կուտայ :

Եօթանասունհինգ տարեկան հասուն բուն կաղնի մըն է այսօր Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, որ խոր արմատ ձգած է հայ ժողովուրդի հոգիին մէջ : Անկէ կ'առնէ իր ուժն ու ուխտը : Կը նորոգուի, կը թարմանայ նոր տարրերով, երիտասարդ ուժերով եւ հաստատակամ կը նուիրուի իր առաքելութեան, առանց ապդուելու դուրսէն փչող տաք ու պաղ հովերէ, միշտ հաւատարիմ իր դաղափարականին :

Վերջին տարիներու ընթացքին նոր յոյսեր ծնան, նոր հեռանկարներ բացուեցան Հայկական Դատին համար, որուն հետապնդումն ու իրականացումը կը կապմեն Դաշնակցութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը : Իր գործունէութիւնը գերազանցօրէն կը ձգտի այդ նպատակի յաջողութեան ու յաղթանակին :

Ողջո՛յն Հ. Ց. Դ. Շրջանային ժողովին : Բարի յաջողում իր աշխատանքներուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ԴԷՊԻ ԼՈՒՍԻՆ

—o—

ԱՓՕԼՕ ԾՐԱԳԻՐԸ ԼԱԻ ՃԱՄԲՈՒ ՎՐԱՅ

Ամերիկացիները չատ դոհ են առջի օրուան յաջողութենէն, զոր արձանագրած է Սաթիւռն Ե. :

Փարիզի ժամով 13ին է որ Քափ Քէնէտիի «Լուսնային կայարանէն», կ'ար ձակուի հսկայ հրթիռը (2.770 թոն) զոր կը հրեն 3400 թոն մղիչ ուժ ունեցող հինգ շարժիչներ : Ժամը 13ը երկուքէկէս վայրկեան անց, Սաթիւռն Ե.ի առաջին յարկը, պարապ կը բաժնուի հրթիռին մնացեալ մասէն : Ճամբայ կը հանուի Բ. յարկը, ապա Գ. յարկը որ կը կրէ օդտակար խուցը «Ափօլօ» :

Իր առաջին թռիչքին համար, Սաթիւռն Ե. հրթիռը ծիրի վրայ դրած է ցարդ արբանեակի վերածուած ամէնէն մեծ ծանրութիւնը՝ 126 թոն : Նախկին մրցանիշն ալ Ամերիկացիներուն կը պատկանէր :

Ժամը 14.36ին Ափօլօ ինչպէս նախատեսուած է իր երկրորդ շրջանը կ'ընէ երկրին չուրջ 191 քիլոմեթր բարձրութեամբ : 16-16ին ճամբայ կը հանուի Գ. յարկը, երկրորդ անգամ ըլլալով : 16.28, մեքենաներու չարժիչը ճամբայ կը հանուի առաջին անգամ ըլլալով : Այս ձեւով 17.200 քիլոմեթրէն 18.316ի կ'անցնի ճուտգծային ծիրին հեռակէտը : Ժամը 18.49ին Ափօլօ եւ իր մեքենաները վերադարձի ճամբան կը բռնեն, քանի երկրին կը մօտենայ այնքան արագութիւնը կը չատնայ :

Այս յաջողութիւնը աննախընթաց կը նկատուի եւ յոյս կուտայ Ամերիկացիներուն որ առաջիններն, լուսնին հասնին, 1969ին :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ

ՓՈՐՁԵՐԸ ԻՐԱՐՈՒ ԿԸ ՅԱՋՈՂՒԵՆ

Գահիրէի «Ալ Ահրամ»ին համաձայն վարչապետ Կոսիկին նամակներ ղրկած է նախագահ տը Կոլի, Ճոնսընի եւ վարչապետ Ուիլսընի, ուր կը չեշտէ Միջին Արեւելքի տագնապին արագ կարգադրութեան անհրաժեշտութիւնը : Ըստ Թերթին Կոսիկին պատասխան ստացած է երեք դեկտեմբերէն եւ ՄԱԿի չրջանակներուն մէջ անհամբերութեամբ կը սպասուի նամակներու փոխանակութեան արդիւնքներուն :

Թէլ Ավիվի մէջ, Զօր. Հերցոգ, որ պինուրական մասնագէտ խօսնակն է ձայնափուռին եւ նախկին պետը իսրայէլեան բանակի տեղեկատուութեանց սպասարկութեան, խիստ ազդարարութիւն մը ըրած է «նոր պատերազմ մը Միջին Արեւելքի մէջ ուղղակի պիտի հասնի արաբ Պետութեանց մայրաքաղաքներուն» : Զօրավարը որ կը խօսէր նոր դաղթող Հրէաներու առջեւ, աւելցուցած է որ իսրայէլեան ուժերը, որոնք Ցունիսէն ի վեր դրաւուած հողերու վրայ կը մնան «միայն մէկեւէկս ժամ հեռաւորութիւն ունին ա-

ռեր ծնան, նոր հեռանկարներ բացուեցան Հայկական Դատին համար, որուն հետապնդումն ու իրականացումը կը կապմեն Դաշնակցութեան գլխաւոր մտահոգութիւնը : Իր գործունէութիւնը գերազանցօրէն կը ձգտի այդ նպատակի յաջողութեան ու յաղթանակին :

Ողջո՛յն Հ. Ց. Դ. Շրջանային ժողովին : Բարի յաջողում իր աշխատանքներուն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

Ինչպէս գրած էինք, Թուրքերը շատ կը զբաղին Հայերով վերջերս : Նմոյշ մը եւս վերջերս լոյս տեսած իրենց գրութիւններէն կամ՝ Պատմութիւն ըստ թրքաց :

«Պէլկէլէրլէ Թիւրք Թարիհի Տէրկիսի»ի Նոյեմբերի թիւին մէջ, ծանօթ լրագրող Միքհատ Սէրթօղլու «ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐԸ» վերտառութեամբ շարունակելի յօդուածի մը մէջ կը գրէ·

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՆԴՐԻՆ ԾԱԳՈՒՄԸ

Օսմ. պետութեան մէջ, մինչեւ 1878

բար մայրաքաղաքներէն » : Մոչէ Տայեան ալ Հայֆայի Թեքնիոլօժիք հաստատուած թեան ուսանողներուն յայտարարած է.— « Թշնամի բանակները արագօրէն վերա կազմուեցան : Հազարաւոր զինուորներ, հարիւրաւոր հրանայլեր մեզի դէմ կեցած են Սուէզի չրջանը : Իրաքցի հազարաւոր զինուորներ մեր դիմացն են Յորդանան եւ Սուրիա : Իսրայէլեան յաղթանակը միայն առժամեայ հարցերը լուծեց » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթինքի մէջ, խանութպան մը Քոսթաս Տաւրիս չորս տարի բանտարկութեան դատապարտուած է Թէոտորաքիսի մէկ սալը ծախած ըլլալուն համար : Ծանօթ է որ Թէոտորաքիս, Զորպայի հեղինակը եւ ձախ երեսփոխան ձերբակալուած է եւ իր երաժշտութիւնը արգիլուած է Յունաստանի մէջ :

ՔԱՄԻՐիի (Պոլիվիա) Աւեանին զա-տախաղը յայտարարած է · — «Կը վախնանք որ համայնավար ահաբեկչական ա-րարք մը կը կատարուի Ռեժիս Տըպրէյի դէմ, որովհետեւ երիտասարդ ֆրանսացին մեծ ծառայութիւն մը ըրաւ մեզի, յայտնելով «Զէ» կեվառայի ներկայութիւնը մեր հողին վրայ եւ մեր աչքերը բանալով հարաւ – արեւելեան կեռիլլային կարեւորութեան վրայ» : Ի պատասխան Ռեժիս Տըպրէյի այն յայտարարութեան թէ հինգ հոգիներ իրմէ առաջ տեղեկութիւններ տուած են կեվառայի մասին, զատախաղը ըսած է · — « Զեմ զարմանար որ Տըպրէյ փորձէ խուսափիլ իր պատասխանատուութիւններէն, ինչպէս ըրաւ երբ չեչտեց թէ զինք չէր կրնար մինչ հակառակը փաստեցինք : Պոլիվեցիները որոնք մասնակ ցեցան կեռիլլային չէին ճանչնար կեվառան մինչ Տըպրէյ հանդամանօրէն կրնար ըսել թէ Ռամոն ուրիշ մէկը չէ եթէ ոչ՝ կեվառան » :

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ կովերը պատճառ եղած են երկաթուղային երկու արկածներու : Նախ Ռեճճիօ Քալապրիա – Հոմ կառա – խումբն էր որ դիծէն ելած է կովերու դարնուելով, որոնք փոթորիկէն սարսափած, դիծը կը փորձէին անցնիլ : Քիչ ետք Միլանօ – Փալերմա ճեպընթացն է որ պակսեցնելով իր արագութիւնը, կովերէն խուսափելու համար, նախորդ կառա – խումբին դարնուած է : 14 մեռեալ եւ 60 վիրաւոր կայ, ըստ առաջին հաշուեկշիռի մը :

ՓԱՐԻԶի Օփերային վերակազմումը յանձնուեցաւ Ժան Վիլարի :

ՓԱՐԻԶի թաքսիները հաւանաբար դոբ-ծադուլ ընեն երեքշաբթի եւ Զորեքշաբթի : Եթէ ըլլայ պիտի զուգադիպի մեթրոյի գործադուլին :

Թուականը « Հայկական Հարց » մը գոյութիւն չունէր : Հայերը, պետութեան հաւատարիմ, երախտապէտ եւ աշխատասէր հպատակներն էին եւ բաղդատմամբ միւս փոքրամասնութիւններուն, Թուրքերը զանոնք իբրեւց ամէնէն մօտիկ հայրե-նակիցները կը նկատէին :

Ակէ գնա, մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէին Թուրք արուեստի եւ մշակոյթի կեանքին : Վերջին ծայր վստահելի նկատուած էին անոնք եւ այդ իսկ պատճառաւ ամէնէն կարեւոր պաշտօններու կը կոչուէին : Իրր պետական պաշտօնեայ գոյութիւն ունէին հայ Քայմաքամներ, Մութասարըֆներ, դատաւորներ : Բայ ատի Արքունիքին եւ Բարձրագոյն Դրան մէջ եւս մեծ պաշտօններ ճեռք ճգած էին : Անոնց մէջ վէզիր եւ նախարարներ կային : Կուսակալութեանց մէջ, կուսակալներու հրամանին ենթակայ բոլոր քաղաքական պաշտօնատարները Հայերէն կ'ընտրուէին : Անոնք ալ հաւատարմօրէն կը ծառայէին Պետութեան : Ասոր փոխարէն, Հայերը, Օսմանեան երկիրներու մէջ կատարեալ ազատութիւն կը վայելէին : Անոնց եկեղեցիները, վարժարանները եւ այլ ընկերային հաստատութիւնները ապահովուած կը գործէին : Ասոնց մէկ մասը զուտ մասնաւոր արտօնութիւններով բացուած էին : Ուրիշ համայքներու նման արտօնութիւններ չէին տրուեր :

Թուրք եւ հայ բարեկամութիւնը կ'երկարի մինչեւ Պոլսոյ գրաւման օրերէն առաջ : Այս չրջանին, Օսմանեան պետութեան սահմաններուն մէջ Հայոց Պատրիարքութիւն մը գոյութիւն չունէր : Ֆաթիհ Սուլթան Մէհմէտ Խան, Պոլսոյ գրաւման պատրաստութեանց ճեռնարկելու համար, Պուրսայէն Խոճան մեկնելէ առաջ, Պուրսայի առաջնորդ, Փիլիպէի եւ Քիւթահիոյ նախկին եպիսկոպոս Յովակիմի հետ տեսնուելով, լսած է անոր :

— Սրտիս մէջ ուխտ մը ունիմ : Աղօթեցէք որ իրականանայ ատիկա :

Ասոր վրայ Յովակիմ Ս. Գիրքը բաց բախտի բանալով, Ֆաթիհի կարդայ հոն գրուած պատուիրանը :

— Ուր որ ալ երթաս, Աստուած սուրդ հատու ընէ :

Ֆաթիհ չմոռցաւ ասիկա : Պոլիս գրաւուած առեն, հոն, արդէն հայ փոքրամասնութիւն մը գոյութիւն ունէր : Ասոնք հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր Ցեյներու ծանր ճնշումին տակ ապրած էին : Այս պատճառաւ, գրաւման առեն Թուրքերուն կողմը բռնած, նոյնիսկ իրենց կրելի բոլոր օժանդակութիւնը ընծայած էին : Ֆաթիհ իսկոյն Հայոց պատրիարքութիւնը հիմնեց եւ Պուրսայի եպիսկոպոս Յովակիմ պատրիարք ընտրուելով անոր չնորհուեցաւ այն առանձնաչնորհները որոնք արուած էին յոյն պատրիարքներուն : Հայերը նախօրօք ճենովացիներէն գնած էին Ղալաթիոյ Ս. Գրքի չորեքդարեայ եկեղեցին եւ հոգեւոր կեդրոն գարճուցած : Բայց ուղելով որ Հայոց պատրիարքութիւնն ալ Պոլսոյ մէջ գտնուի Սուլթան Մահմէտը յորջորջուող Քէրիկլէրթաս եկեղեցին հայ Համայնքին տուաւ : Անոնք ալ Հայոց պատրիարքութիւնը այստեղ հիմնեցին : Այս եկեղեցին մինչեւ 1640 Հայոց պատրիարքարանի դերը խաղաց : Մինչ Թուրքերն ու Հայերը Պոլսոյ առումէն սկսեալ բարեկամաբար ապրեցան :

Անգլիոյ դրդռութիւնները պատճառ դարձան այս բարեկամութեան խզումին : Ցետագային պիտի պարզենք որ Անգլիա ինչու ճեռնարկած է այս դրդռութիւններուն :

ՉԻՆԱԴԱՌԻ տօնին առթիւ, Ցառաջ վաղը լոյս չի տեսներ : Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքշաբթի Նոյեմբեր 14 :

ՄԻՆԱՍ ՉԵՐԱԶ

1926ին կարգ մը քաղաքներու մէջ նըշուեցաւ Մինաս Չերազի գրական – հանրային գործունէութեան 60ամեայ յոբելեանը: Այդ առթիւ գրագէտ Տիգրան Կամսարական գրեց յօբելեարին. «Դուք աչքնեցաք եւ գործեցիք աւելի քան կէս դար, գրչով եւ բանիւ իբր գրական մարդ, հրապարակագիր, առենախօս, ուսուցիչ, կրթական, այլ մանաւանդ ազգային գործիչ. այս տիտղոսներէն միայն մէկը պիտի բաւէր ձեր փառքին: Դուք միակ ընտանիք մը ճանչցաք՝ Ազգը: Այն հաղուագիւտ գործիչներէն եղաք, որոնք աւելի կը մեծնան, երբ մօտենաս անոնց: Վիճեցան երբեմն ձեր ընդդրկած ազգային ուղղութեան արժէքին վրայ, բայց երբեք՝ ձեր բարոյական արժանիքներուն վրայ, մեծ հայրենասէրի ձեր դէմքը յարգանք ազդեց միշտ ձեր զաղափարականն հակառակորդներուն:»

Ճիշդ է այս հաստատումը: Չերազ, որ ապրեցաւ աւելի քան հօթանասուն տարի, չունեցաւ անձնական կեանք մը, ամբողջովին նուիրուեցաւ Հայութեան:

Ծնած էր 115 տարի առաջ (1852) Կ. Պոլիս: Պապը Ակն գաւառի Չերազ գիւղէն էր (հոսկէ կուգայ գերդաստանին անունը):

Նախնական կրթութիւնը կը ստանայ Պոլսոյ Ներսէսեան, ապա Նուպար – Շահնազարեան դպրոցներուն մէջ, ուր գլխաւորապէս կը սորվի քանի մը լեզուներ՝ հայերէնէն զատ ֆրանսերէն, անգլերէն, յունարէն եւ թուրքերէն: Դեռ դպրոցը չաւարտած, 1865ին, գինք իբրեւ ընդունակ աշակերտ ուսուցչութեան պաշտօն կը յանձնեն Ներսէսեանի մէջ:

Ահա այս ձեւով կը սկսի Չերազի ուսուցչական կեանքը, որ տեւեց 25 տարի:

Պոլսոյ կարգ մը դպրոցներու մէջ դասաւանդած է Հայոց պատմութիւն, հայ գրականութիւն եւ լեզուներ, իսկ 1886ին եղած է անօրէն նշանաւոր կեդրոնական վարժարանի, որուն սաներէն չատեր դարձան ծանօթ գրականագէտներ: Ծանր մանակավիճներու վկայութեամբ մեծ է եղած Չերազի դերը երիտասարդութեան մէջ ազնիւ հայրենասիրութեան կրակը բորբոքելու, հայ մշակոյթին եւ լեզուին նկատմամբ սէր արթնցնելու գործին մէջ:

Կը հիմնէ «Արարատեան» եւ «Կիլիկեան» ընկերութիւնները, որոնք յետոյ դարձան «Միացեալ Ընկերութիւն»: Այս վերջինը Չերազի ղեկավարութեամբ նշանակալի դեր կատարեց Հայաստանի հայկական դպրոցներու ցանցը ծաւալելու գործին մէջ:

1868ին, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի մահուան առթիւ, բանաստեղծութիւն մը կը հրատարակէ «Մասիս»ի մէջ: Կը սկսի Չերազի գրական գործունէութիւնը: Այնուհետեւ կը խմբագրէ (1870էն) «Երկրագունդ» գրական հանդէսը: Իրարու ետեւէ լոյս կը տեսնեն անոր բանաստեղծութիւններն ու պատմուածքները, լեզուական եւ գրական յօդուածները, քաղաքական գրութիւնները: Կը դառնայ հրապարակագրական ասպարէզի փնտրուած մարդը: Առանձին հատորներով լոյս կը տեսնեն անոր «Գրական փորձեր» (1874), «Ազգային դաստիարակութիւնը» (1876), «Հայաստան եւ Իտալիան» (1879), «Գրիչ եւ Սուրը» (1881) եւայլն:

Մեծ եռանդով կը մասնակցի աշխարհահաբերեաններու եւ դրամահաւաքներու պայքարին՝ բլալով աշխարհահարի դրօշակիրներէն մէկը: Այս կապակցութեամբ Հր. Ադճառեան կը գրէ. «Գրաբարի դէմ եւ աշխարհաբարին ի պաշտպանութիւն գրուած դիրքերէն ամէնէն աւելի նշանաւոր են՝ Այտընեանի «Քննական քերականութիւնը» (Վիէննա, 1866) եւ Չերազի «Ազգային դաստիարակութիւնը» (Պոլիս, 1876):

1878ին իբրեւ Հայութեան ներկայացուցիչ կը մասնակցի Պերլինի վեհաժողովին:

1888ին կ'այցելէ իր երազներուն երկիրը՝ մայր հայրենիք. կը շրջագայի Արեւմտահայաստանի եւ Արեւելահայաստանի մէջ հատուածաբար:

Յաջորդ տարին կը հատատուի Լոնտոն, ուր կը հիմնէ «Արմենիա» թերթը, անգլերէն եւ ֆրանսերէն բաժիններով: Կը սկսի նոր շրջան մը իրեն համար: Եւրոպացիներուն մեծ եռանդով կը ծանօթացնէ Հայոց պատմութիւնը, հայ մշակոյթը, մանաւանդ՝ հայ գրականութիւնը:

Առաջինը Չերազն էր, որ Եւրոպացիներուն հնարաւորութիւն տուաւ ծանօթանալու Սայաթ Նովայի, Պետրոս Դուրեանի եւ Ռաֆայէլ Պատկանեանի գործերուն, թարգմանելով զանոնք ֆրանսերէն: Անոր կատարած թարգմանութիւնները ամփոփուեցան «Փոէթ դ'Արմենիէն» հատորին մէջ: Շուտով Չերազի ֆրանսերէն թարգմանութիւններէն կատարուեցան անգլերէն թարգմանութիւններ, եւ հայ բանաստեղծները աւելի լայն դիծերով ծանօթացուեցան Եւրոպայի, Ամերիկայի մէջ:

Չեւով մը Չերազի գործին չարունակողները եղան Ա. Չօպանեան, Զ. Պօյաճեան, Ա. Լայթ, Ա. Պլէքուէլ եւ ուրիշներ, որոնք, իրենց կարգին, կատարեցին յաջող թարգմանութիւնները:

1898ին Չերազ Փարիզ է, ուր կը չարունակէ հրատարակել արդէն ժողովրդականութիւն գտած իր «Արմենիան»: Հոս կը հրատարակէ նաեւ իր «Աբեւելեան նորավէպերը» (Ֆրանսերէն):

1908ին վերատին կ'այցելէ Կ. Պոլիս, բայց երկու տարի եւթ կրկին կը վերադառնայ Փարիզ, թէեւ քիչ եւթ Պիթլիսի Հայութեան կողմէ կ'ընտրուի Թրքական խորհրդարանի անդամ: Կը հրաժարի այդ առաքելութենէն՝ պարզ տեսնելով Իթթիհատի հակահայկական հակումնե – րը:

Առաջին համաշխարհային պատերազմէն եւթ կը զբաղի առաւելապէս գրական աշխատանքով. «Ցառաջացեալ տարիքի մէջ, — կը գրէ Ա. Չօպանեան, — հի – ւանդ, ալեզարդ վարպետը միշտ կը մնայ պատնէշին վրայ, իր կուռ ու փոքր գրիչը կը չարունակէ մեր մամուլին տալ խոհական յօդուածներ եւ համեղ պատմուածքներ, պատմուածքներ, որոնք յանկուցիչ չարքը մեր ժամանակակից մատենագրութեան մնայուն էջերէն մին կը կազմէ»:

Ընտրուած է Եւրոպայի քանի մը գիտական հաստատութիւններու եւ ընկերութիւններու պատուոյ անդամ:

Շիրվանզադէի, Լ. Բաշալեանի, Ա. Չօպանեանի, Գր. Ազաթոնի եւ ուրիշներու նախաձեռնութեամբ 1926ին կը նշուի Չերազի յոբելեանը:

Կը մեռնի 1929ին: Անոր վերջին ցանկութիւնն էր թաղուիլ հայրենիքի մէջ, որ կատարուեցաւ 1936ին, երբ անոր աճիւնը տեղափոխուեցաւ Հայաստան:

Բ. ԱՆԴՐԻԱՍԵԱՆ

ԻԲՐԵՒ ՄԽԻԹԱՐԱՆՔ

—o—

Մարդուն մէկը մարսողութեան խանդարում ունէր միշտ, հետեւանքը՝ իր չատակերութեան:

Բարեկենդանին ստամոքսը այնքան կը լեցնէ նորէն, որ կը մարի կ'իյնայ սեղանին տակ: Ծառան կը վազէ բժիշկին, որ կուգայ, կը քննէ հիւանդը եւ անոր մահը կը հաստատէ:

Մեռնողին տղաքը կը սկսին լալ. բժիշկը, չուարած եւ յուզուած, կ'ըսէ անոնց. իրրեւ մխիթարանք:

— Կը զարմանամ, որ այսպէս սաստիկ կուլաք. ձեր հայրը եթէ մեռաւ, անոնթուենէ չմեռա՞ւ ես ...

ԿԱՐՍ

«ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՀԵՐՈՍԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԸ»

(Գ. եւ վերջին մաս)

Տաճներորդ Դարու երկրորդ կիսուն, Անի քաղաքը, որ այսօրուան Կարս քաղաքէն չիսուն քիլոմեթր հեռու կը գտնուի, մայրաքաղաքը կը դառնայ Հայկական Թագաւորութեան եւ Տաճներորդ Դարու վերջաւորութեան ու 11րդ Դարու սկզբնաւորութեան ալ կը հանդիսանայ մեծ ու կարեւոր կեդրոն մը եւ ոստան մը: 1044ին, Բիւզանդացիները Հայերը կը վտարեն ու կը տիրապետեն այս չրջանին: Եւ սակայն, Բիւզանդական տիրապետութիւնը հազիւ քսան տարի կը տեւէ եւ 1061ին Թուրք Սուլթան Ալ Արսլան, որ Սելճուքցի մըն էր, իր կարգին կը գրաւէ Անին ու կը հեռացնէ Բիւզանդացիները անկէ: Այսպէսով, Թուրքերու կողմէ նուաճուած առաջին փոքր ասիական հողամասը կը հանդիսանայ այս չրջանը, կարսի եւ չրջակայից հողամասով: Այս կը զուգադիպի Մանազկերտի յաղթանակին նախորդող եօթը տարիներուն: Անկէ եօթ Սելճուքցի Օղուզ Թուրքերն են որ կը տիրապետեն Կարսին:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՑԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆՆԵՐ

Թուրական պատերազմներն ու նուաճումները, Կարսի եւ չրջակայից յուչարձաններն ու ճարտարապետական գործերը, մանաւանդ անոնք որոնք կը պատկանին Թրքական արուեստին ու ճարտարապետութեան, քանդուած են մեծ մասով: Կարս քաղաքի դիմաւոր մզկիթները կը հանդիսանան 1579ին Սուլթան Մուրատ Գ.ի կողմէ կառուցուած Խվիյա Մզկիթը եւ Քիմպէթ Մզկիթը: Խվիյա Մզկիթը, որ վերակառուցուած է 1604 եւ 1628 թուականներուն, քաղաքին ամենամեծ աղօթատեղին է: Ուլու Ճամին Առաջին Հայաչխարհային Պատերազմի ընթացքին քանդուած է Հայերու կողմէ, երբ անոնք լքելով քաղաքը կը հեռանային անկէ: Քիմպէթ մզկիթը նախկին եկեղեցի մըն է, Տաճներորդ Դարուն կառուցուած, որ 1579ին վերածուած էր մզկիթի, եւ որ կը կոչուի նաեւ «Քէթհիւտա Ճամիի»:

Կայ նաեւ Քարէ Կամուրջը, երեքաչքանի, կառուցուած՝ Մուրատ Գ.ի օրերուն: Կը միացնէ Կարսի դեհին երկու ափերը այս քաղաքին մէջ: Գլխաւոր բնութիւնն են Իլպէյի եւ Ճումա բաղնիք-

—o—

ՀԱՅ ԵՐԳԸ

(ԱԽԱՆԴՈՒԹԻՒՆ)

—o—

Լենկթիմուրը իր պեխերը կը կրծէր ու կը զայրանար, որովհետեւ մինչեւ այդ օրը, դեռ չէր յաղեցած մարդկային արիւնէն:

Ու աշխարհակալը լացաւ, բայց ներքին ձայն մը ըսաւ իրեն.

— Ամօ՛թ է արցունքը աչքերուդ. լացը տարուկին է, դուն տարուկ չես. ամուր եւ հաստատ եղիր սուրիդ պողպատին պէս:

Կատաղութեան կարմիրը անցաւ Լենկթիմուրի այտերուն վրայէն, տաւիծի պէս մռնչեց.

— Վեղի՛ր:

Գեհենին վրայէն փորսող, մօտեցաւ վեղիրը, ոսկեհուռ զրահնգը համբուրեց, ապա՝

— Տէ՛ր, չշնջեց ան, վախցած ու դողդողահար:

— Վեղի՛ր, ես մեռցուցի մարդկային հրճուանքը Երկնային Կայսրութեան սահմաններուն մէջ, ուր այժմ, գերեզմաններ ու լացողներ կան միայն:

— Տէ՛ր, մրմնջեց վեղիրը, Դուն ես Արդարութեան Աբեդակը:

— Վեղի՛ր, ես ցամքեցուցի վարդաբոյր ջուրերը Իրանի մարմարաչէն աղբիւրնեբուն, որ չորնան պերճափայլ ծաղիկները երկրին, քաղաքներուն մէջ լռեցուցի մարդկային չունչը, որ չլսեմ անոնց խըրախճանքներուն ձայները, ես սպաննեցի երդիչները Իրանի՝ զոռոզ պալատներուն, որ այլեւս երգի ձայն չլսեմ...:

— Տէ՛ր, անսպառ լոյս եւ ուժի անմահութիւն:

— Վեղի՛ր, կը լսե՞ս այս երգը որ դաշտերէն կուգայ, գարնան զեփիւռի պէս հանդարտ եւ մանուկներու երազին պէս ճոխ եւ արեւոտ:

Վեղիրը նայեցաւ հեռուն:

Լերան ափը կծկատած արտի մը մէջ, հայ մշակ մը երգելով կը սերմանէր ցորենահատիկը:

— Տէ՛ր, կը լսեմ Հայուն երգը:

— Վեղի՛ր, Հայաստան կը կոչուի այս երկիրը, ուր մարդիկ կ'աշխատին երգե – լով, մամիկները հէքեաթ պատմելով կը մեռնին. Վեղի՛ր, դուն չե՞ս հասկնար այս երգին իմաստը, ես դիտեմ ինչ ըսել ան, կ'անարդէ մեծութեանս փառքը, կը նսեմացնէ արքայական հմայքս, Վեղի՛ր, դադրեցո՛ւր հայ երգը...:

×

Վեղիրը տարակրել տուաւ հայ գեղը, խորտակեց դիւղերն ու քաղաքները, ապա յաղթականօրէն վերադարձաւ, աւե – տեւու համար մահը հայ երգին:

Լենկթիմուրը նստեր էր վրանին առջեւը, աչքերը մուխ էին, դէմքը՝ ապօտ: Անոր լռութենէն քարերն իսկ կրնային ճաթիլ, ծո՛ւնր ջազացքարի մը նման, արքային երկիւղը ինկեր էր կեանքին վրայ: Վեղիրը մօտեցաւ կամաց, համբուրեց Լենկթիմուրի ուսը, արիւնոտ սուրը ա – նոր տաքերուն դէմ դրաւ.

— Երկրակալ Տէ՛ր, մեռաւ հայ գեղը իր երգին հետ, ալ հանդի՛ստ եղիր, ասկէ յետոյ քեզ խռովող երգը պիտի չլսես:

Բայց Վեղիրին վերջին խօսքերուն հետ, հայ աշխատանքի երգը ներս մտաւ, արտաքսուած արքային դահին ոտքը, թեթեւ – նիկի պէս խաղաց զորքերուն վրայ, լոյսի ճառագայթի մը նման քաղցրացուց օդը:

Լսեց Լենկթիմուրը, ճանչցաւ հայ երգին ձայնը, զարհուրեցաւ, բարկութենէն հեղ մըն ալ պեխերը կրծեց:

Այդ պահուն՝ Լենկթիմուրը նման էր իր վանդակէն փախչող առիւծին, գերեզմաններու մէջ իր անօթութիւնը պոռացնող բորենիին:

— Վեղի՛ր, պոռաց Թաթարը, ի՞նչ երգ է այս որ կը թափառայ ականջներուս մէջ, ասա՛ օ՛ն, դուն կը չանդգնիս խաբել երկրային թագաւորդ, սո՛ւտ է սուրիդ արիւնը:

— Տէ՛ր, հազիւ չշնջեց, հովերու դէմ դողացող, աշնան դեղին տերեւներու պէս, վախէն՝ Վեղիրին լեզուն քիմքն էր փակեր, աչքերը լայնցան, դէմքը կծկատեցաւ, ճակատը՝ կարկուտէ բոնուած տապանաքարի մը նման էր, գետին տապալեցաւ, ինկաւ փորին վրայ, ներողութիւն խնդրեց, արքային ոտքերը համբուրեց...

— Գլխատեցէ՛ք խաբեբան, անոր արիւնը սրսկեցէ՛ք մարդերու վրայ, հրամայեց Թիմուրը:

Վեղիրը, արեւածագէն առաջ գլխատուեցաւ:

Բայց հայ երգը, գարնանաբոյր սիրերգութեան մը չշունչովը, կը սահէր բլուրներէն գարավար...:

Լենկթիմուրը դեռ չէր յաղեցած երկիրներ կործանելէն, իր աչքերուն կապոյտին մէջ տակաւին կը լողար եղեռնին սուտերը...:

×

Առտուան հետ՝ արթնցեր էր Աչխարհակալը. ծանր էր չնչառութիւնը, կուրծքին վրայ ժայռ մը կար:

Արեւը չծագած, գլխատել տուեր էր Վեղիրը, պատռուած ու մտածկոտ՝ նըստեր էր զորվարտ դահին վրայ:

Հիմա՝ արեւ կար լիճերուն վրայ, գաշտերու մէջ, անտառին վերեւը, հերկերուն մէջ եւ ամէն տեղ: Գարուն էր: Գետերը դահավէժ կը սահէին, թռչունները գոլալելով իրենց բոյները կը չինէին, բայց աւերակ էր Հայաստանը եւ լուռ՝ անոր երբեմնի չէն դիւղերն ու քաղաքները, հեռուէն ճերմակ արագիլ մը թռաւ, անցաւ Լենկթիմուրի վրանէն, անոր չուքը ինկաւ արքայական վրանին կատարը ցցուած արծաթաչէն արծիւին վրայ:

Իսկ հայ ե՞րգը:

Անիկա փրթաւ դարձեալ, վանկ առ վանկ, հատիկ-հատիկ, բարձրացա՜ւ, խաղաց օդին մէջ, անցաւ դաշտերու հունէն եւ մտաւ վրանը...:

Լենկթիմուրը դեռ չէր յագեցած երկիրներ կործանելէն, իր աչքերուն կապոյտին մէջ տակաւին կը լողար եղեռնին սուտերը...:

×

Առտուան հետ՝ արթնցեր էր Աչխարհակալը. ծանր էր չնչառութիւնը, կուրծքին վրայ ժայռ մը կար:

Արեւը չծագած, գլխատել տուեր էր Վեղիրը, պատռուած ու մտածկոտ՝ նըստեր էր զորվարտ դահին վրայ:

Հիմա՝ արեւ կար լիճերուն վրայ, գաշտերու մէջ, անտառին վերեւը, հերկերուն մէջ եւ ամէն տեղ: Գարուն էր: Գետերը դահավէժ կը սահէին, թռչունները գոլալելով իրենց բոյները կը չինէին, բայց աւերակ էր Հայաստանը եւ լուռ՝ անոր երբեմնի չէն դիւղերն ու քաղաքները, հեռուէն ճերմակ արագիլ մը թռաւ, անցաւ Լենկթիմուրի վրանէն, անոր չուքը ինկաւ արքայական վրանին կատարը ցցուած արծաթաչէն արծիւին վրայ:

Իսկ հայ ե՞րգը:

Անիկա փրթաւ դարձեալ, վանկ առ վանկ, հատիկ-հատիկ, բարձրացա՜ւ, խաղաց օդին մէջ, անցաւ դաշտերու հունէն եւ մտաւ վրանը...:

Լենկթիմուրը դեռ չէր յագեցած երկիրներ կործանելէն, իր աչքերուն կապոյտին մէջ տակաւին կը լողար եղեռնին սուտերը...:

×

Առտուան հետ՝ արթնցեր էր Աչխարհակալը. ծանր էր չնչառութիւնը, կուրծքին վրայ ժայռ մը կար:

Արեւը չծագած, գլխատել տուեր էր Վեղիրը, պատռուած ու մտածկոտ՝ նըստեր էր զորվարտ դահին վրայ:

Հիմա՝ արեւ կար լիճերուն վրայ, գաշտերու մէջ, անտառին վերեւը, հերկերուն մէջ եւ ամէն տեղ: Գարուն էր: Գետերը դահավէժ կը սահէին, թռչունները գոլալելով իրենց բոյները կը չինէին, բայց աւերակ էր Հայաստանը եւ լուռ՝ անոր երբեմնի չէն դիւղերն ու քաղաքները, հեռուէն ճերմակ արագիլ մը թռաւ, անցաւ Լենկթիմուրի վրանէն, անոր չուքը ինկաւ արքայական վրանին կատարը ցցուած արծաթաչէն արծիւին վրայ:

Իսկ հայ ե՞րգը:

Անիկա փրթաւ դարձեալ, վանկ առ վանկ, հատիկ-հատիկ, բարձրացա՜ւ, խաղաց օդին մէջ, անցաւ դաշտերու հունէն եւ մտաւ վրանը...:

Լենկթիմուրը դեռ չէր յագեցած երկիրներ կործանելէն, իր աչքերուն կապոյտին մէջ տակաւին կը լողար եղեռնին սուտերը...:

(1 – Շար.)

ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՆՈՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Արթիկի տուֆերէն կերտուած յուշարձանները կան Հայաստանի մէջ : Դարերու հեղեղով մեղի կը նային Արթիկի փոքր լեռնցիին (Ե. դար), Լմպատաւանքը (Զ. դար) : կաթողիկէ, Պեմզաշէնի եկեղեցի (Զ. դար) : Գիւղերուն մէջ վանքերը (Է. դար) : Գիւղերուն մէջ վանքեր շրջած են, քարահանքերու մէջ՝ դամբարաններ, որոնք տուեալները կը հայթայթեն Ք. Ա. այս վայրերուն մէջ ապրած մարդոց մասին :

Արթիկի քարահանքերու տուֆափոր շերտաքարները պատմական բացառիկ արժէք ունին : Եօթը տարուան ընթացքին պեղուած են եօթը հարիւր դամբարաններ : Յայտնաբերուած գինքերը, գործիքները, խեցեղէնը, արձանները կը վկայեն տեղաբնակ ցեղերու 3 – 8րդ դարերուն (Ք. Ա.) վերաբերող իրերը ցոյց կուտան, թէ տեղացիներ կապեր ունեցած են նոյնիսկ Միջին Արեւելքի պետութիւններուն հետ :

Զորաբերանին կանգնած է Ի. – ԺԳ. դարերուն կառուցուած Հառիճի վանքը : Պատերուն վրայ քարէ թեւերով հիւսուած պատկերներ կան, վարպետ ձեւով կատարուած զարդաքանդակներ : Պատէ մը կը նայի Զաքարէ եւ Իւանէ եղբայրներէ – րուն խորաքանդակը, միւսին՝ բարձրա – քանդակ ազատներ :

Վանքի բակին մէջ ճեմարանն է : Ատեն մը հոս յաճախած է Աւետիք Իսահակեան : Ճեմարանին մէջ երդի դասեր տուած է Կոմիտաս , հայերէն լեզու դասաւանդած է Ց. Յովհաննիսեան :

Հառիճի վանքին դիմացը, ձորին միւս կողմը, կը գտնուի փոքրիկ բլուր մը, որ ժայռաքարի մը տեսքը ունի : Սովորական մէկու մը համար ասիկա բնութեան մէկ ստեղծագործութիւնն է, իսկ պատմական դիտութեան թեկնածու Թ. Խաչատրեանի համար՝ ենթադրութիւն, թերեւս հին կառոյցի մը դուռն է :

Եննթադրութիւնը ճիշդ էր : Հնախոյզ – ները յայտնաբերեցին հսկայ քարերով կառուցուած պատ մը : Քարերուն մէկ մասը սրբատաշ է, հաւանաբար չինու – թիւնը յետադային վերակառուցած է : Ներսը գտնուեցաւ մոխիրի հաստ շերտ մը : Ուրեմն սրբատայր մըն էր : Գտնուած խեցեղէնը, կենդանիներուն ոսկորները կը վկայեն , որ տեղացիները զբաղած են կաթնատնտեսութեամբ : Գտնուած են կաւի մշակելու գործիքներ , աղօրիքներ , սանդեր , ծեծիչներ :

Գտնուած ամէն մէկ իր պատմաբանին համար փաստ մըն էր, խօսուն պատ – մութիւն մը : Աղօրիքները, սանդերը, ծեծիչները կը փաստեն , որ տեղացիները զբաղած են հողագործութեամբ :

Դամբարանադաշտը չատ մեծ է : Դամ – բարանի մը մէջ գտնուեցաւ միայն կաւէ սման մը : Մարդու ոսկոր չկար : Հաւանաբար մարդը մեռած է պատերազմի դաշտին վրայ, մարմինը չեն դտած , բայց, ըստ սովորութեան, թաղումը կատարուած է :

Հնախոյզ Թ. Խաչատրեանի առաջար – կով գտնուած իրերը պիտի դետեղուին վանքին ճեմարանին մէջ՝ կազմելու հա – մար թանգարան մը :

Ա. Ա.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՊԱԿԻՆ

Երբ ապակիի արդիւնաբերութիւն հաստատելու մասին մտածեցին հայ մասնա – դէտները, նկատեցին , որ Հայաստանի մէջ կարելի չէ գտնել ապակիի պատ – րաստութեան համար այնքան կենսական եղող հում նիւթը՝ քուարցը : Հայ դիտ – նականները ինքնաթիռ եղանակով մը քուարցը փոխարինեցին պեմզայով, որ առատ է Հայաստանի մէջ: Եւ այս ձեւով կարելի եղաւ հիմնել Երեւանի ապակիի գործարանը :

Երկրորդ մը հիմնուեցաւ 1950ին Ա – ղընիի մէջ: Երրորդ մը 1957ին Լենինա – կանի մէջ :

Ցիշեալ գործարանները կ'արտադրեն ապակիի գանազան տեսակներ եւ ապակիէ իրեր, ինչպէս, օրինակ, էլեկտրական լամպ, չիչ, պահածոյի ասման եւայլն :

Մօտ ապագային Արդնիի ապակիի գործարանը պիտի արտադրէ նաեւ բիւրեղապակի :

ՄԱՐԻԱՄԵԱՆ-ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

Երեւանի մէջ յիշատակուեցաւ Թիֆլի – սի Մարիամեան – Յովնանեան օրիորդաց դպրոցի հիմնադրութեան 90ամեակը :

Այս առթիւ կարդ մը տեղեկութիւններ դպրոցին մասին :

Ժթ. դարուն Թիֆլիսի մէջ բացուեցան ծխական եւ տարրական դպրոցներ : Սակայն հայաշատ քաղաքին մէջ հնարաւո – րութիւն չկար հայ աղջիկներուն ստանալու իրենց մէկնակարդ կրթութիւնը :

Մեծահարուստ բարերար դպրէ մը՝ Յովհաննէս Յովնանեան եւ կինը՝ Մար – իամ փափաք կ'ունենան հիմնելու հզաւոր աղջիկներու համար յարմար կրթարան մը :

Յովհաննէս Յովնանեան , որ Ներսիս – եան դպրոցը աւարտած գործակատ անձ – նաւորութիւն մըն էր, կ'որոշէ իր մահացած կնոջ փափաքը ամէն գնով իրականացընել :

Եւ 90 տարի առաջ, 1877ին հիմնուեցաւ « Մարիամեան – Յովնանեան օրիորդաց ուսումնարան»ը :

Դպրոցին նպատակն էր հայադէտ , հայրենասէր, գործակատ ուսուցչուհիներ տալ հայարնակ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ աշխատելու, ինչպէս նաեւ բարեկիրթ մայրեր պատրաստել հայ ընտանիքներու համար :

Թիֆլիս այն օրերուն արեւելահայութեան մտաւոր կեդրոնն էր, հայ մտաւորականութեան ընտրանին հոն հաւաքուած էր : Ասոնցմէ չատեր կոչուեցան ուսուցչական պաշտօնի : Ցիշենք կարեւորները՝ լեզուաբան, ակադեմական Աճեխանոս Մալխասեան, մանկավարժ եւ թարգմանիչ Փիլիպոս Վարդանեան, մանկավարժներ Տիգրան Ռաչմաճեան, Յովհ. Տէր – Միրաքեան եւ բանաստեղծ Ց. Յովհաննիսեան : Իրրեւ ուսուցիչ պաշտօնավարած են նաեւ ակադեմական Մ. Աբեղեան, Մ. Եկմալեան, Դ. Դեմիրճեան, Ա. Տիգրանեան, Ռ. Մելիքեան եւ ծանօթ մանկավարժ Խաչատուր Յովհաննիսեան եւ ուրիշներ :

Դպրոցը աստիճանաբար կը դառնայ միջնակարգ : Իր ծրագրով կը համապատասխանէր պետական միջնակարգ դպրոցներու դասընթացքին :

Դպրոցի տնօրէնները են փրոֆ. Ա. – րեղնադան Մելքումեան, Աչխէն Յարութիւնեան, Սառա Դաւթեան եւ բազմաթիւ դիտնական դէմքեր, բժշկուհիներ, դրողներ, արուեստագիտուհիներ :

Ուսումնական կարեւոր օճախ մը եղած է :

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Համաբաղութեական Վերաշինութեան Նիւթերի եւ Փրաւիտէնսի մասնաճիւղերուն փոխանցին ընդառաջելով , Յուլիս 14ին, Պօմոնի (Մարսէյլ) մէջ կազմուեցաւ համանուն յանձնախումբ մը, որ անմիջապէս կապ հաստատեց Ամերիկայի վերոյիշեալ մասնաճիւղերուն հետ :

Ներկայ հաղորդագրութեամբ կը տեղեկացնենք մեր հայրենակիցներուն, թէ մօտ օրէն մամուլի միջոցաւ պիտի ծանուցանենք մեր յառաջիկայ հանդիպումին վայրըն ու թուականը :

Մեր նպատակն է ընդհանուր գործակցութեամբ մը Հայաստանի մէջ ունենալ Բայահովիտ (Բալու) անունով ատան մը՝ ի յիշատակ մեր հայրենի բնակավայրին :

Մեր հասցէն է՝

S. MAHDESSIAN
11, Rue Bernard du Bois
13 - MARSEILLE (1er)

×

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրաց Միութեան ընդհանուր անդամական ժողովը գումարուեցաւ Իսիի մէջ, 5 Նոյեմբերին :

Միութեան քարտուղարը Միրիճան Շիրվանեան ներկայացուց վարչութեան մէկ տարուան աշխատանքները , որոնք ժողովականներուն կողմէ դնահատութեան արժանացան :

Հուսկ ուրեմն վերընտրուեցաւ նախորդ վարչութիւնը, որուն անդամներն են Հ. Քէֆէլեան (առենապետ), Մ. Շիրվանեան (քարտուղար), Լ. Քաչքէմենեան (դանձապահ) :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կիրակի, Նոյեմբեր 26ին , ժամը 17·45–ին Լամուրէօ Նուագախումբի Սօլիստն է՝

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ցայտագիր՝

Քոնչերթի, Փ. Մ. Տիւպուայի (ձօն – ուած Ր. Պետրոսեան) եւ Ռախմանինոֆ (իւր միջէօր) : (Փալէ տը Շայօ) :

ՄԱՆՐԱՎԷՊԵՐ

Ամերիկացի լրագրող մը հարցազրոյց մը կ'ունենայ Անարէ Մօրուայի հետ, երբ ան, 1945ին ընդունած էր դասաւանդու – թիւն կատարել Քահաս Սիթիի համալսարանը :

— Ուրեմն կը սիրէք սորվեցնել, կը հարցնէ լրագրողը :

= Ո՛չ, կը պատասխանէ Մօրուա, կը սիրեմ սորվիլ :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Ձորս ամոլները դիւղական ամէն տեսակ տարաձութիւններով կատարեալ դրօսանք կ'ընեն : Ուսանողները դպրոցական հանդիսատեան մէջ էին, օրը ամառնային եւ գեղեցիկ օր մըն էր :

Առջի օրը Ֆէվրուարիթ, որ իր ընկերուհիներուն մէջ միայն ինք գրել գիտէր, ուշացաւ չորս աղջկանց Թոլոմիչէսին սխալ տեղադրութեամբ սա տողը գրած էր· Թիւնուկ ճամբայ հլլելը բարեբախտաբար Ֆիւն մըն է» : Այս պատճառաւ առաւօտ – եան ժամը հինգին էլան :

Ճամբու սայլով Սէն–Քլու գացին· Ջերմ – վէժին նայեցան որ չորցած էր եւ գոչեցին·— Որքա՜ն ապուր ըլլալու է եթէ ջուրը գալու ըլլայ : Նախաճաշիկը Թէթ – Նուարի մէջ ըրին, ուր Գաստէյն գեռ անցած էր· մեծ աւազանին եռանկիւն ծառաչարին մէջ մատնիի խաղ մը խաղացին, Դիոդինէսի կանթեղին վրայ ելան, Սեւրի կամուրջին վրայ խաղով մը զուարճացան, փութոյէն ծաղիկներ հաւաքեցին, Նէօյիյէն եղէգնեայ սրինգներ ծախու առին, ամէն տեղ խնճորով չինուած «փասթիլ»ներ կերան եւ կատարելապէս երջանիկ եղան :

Նորատի աղջիկները վանդակէն փախչող չիկահաւերու պէս վխլուկ կը հանէին եւ կը չաղակրատէին· կարծես թէ կը զառանցէին· մերթ ընդ մերթ պղտիկ ապտակներ կուտային երիտասարդներուն : Ո՛ երիտասարդական աւիւն, ո՛ պատչեւի տարիներ : Շերտփաղիններուն թեւը սարսռի : Ո՛ ո՛վ որ ես, կը յիշե՞ս արդեօք· մերթ քալո՞ծ ես մայառներու մէջն՝ մէկդի ընելով ոտները որպէսզի չնեղուի եաեւդ եկող սիրուն դլուխը : Անձրեւէն թրջուած զառիթափին վրայէն մերթ խնդալով սպրդո՞ծ ես սիրուհիդ հետ որ ձեռքովը զեղ կը բռնէ եւ կ'ապտակէ·— Ա՛հ, նոր կօշիկներս նայէ ինչ եղան :

Բայց փութանք ըսելու թէ այս զուարթ խումբը զուրկ մնաց այն ուրախալի անբախտութիւնէն որ է տեղատարափ մը· կիները կը սկսէին մելամաղձութեան ենթարկել ինչպէս եաքէն մարդերն ալ պայրընական տխրութեամբ պիտի համակուէին, եւ գեղեցիկ սեռին մաղերը կը սկսէին կախուելով ծփալ : Զէֆինի եւ Տալիայի մաղերը գանազան հիւսով յօրինուած էին : Մինթոլիէ եւ Ֆամէօյլ իրենց վարժապետուց վրայ վիճաբանութեան մը բռնուած էին եւ Պ. Տելվենքուրի եւ Պ. Պոնտայի մէջ եղած տարբերութիւնը Ֆանթինին կը հասկցնէին : Պլաչվիլ կարծես յատկապէս ստեղծուած էր Կիրակի օր թեւին վրայ կրելու համար Ֆէվրուարիթի Թերնոյին գործարանէն եկած շալը որու մէկ կողմը ճուռք ունէր :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Անգլերէնէ առնուած նոր բառ մըն է, որուն բուն նշանակութիւնն է «յիշատակ, բարեկամութեան առհաւատչեայ» : Այս բառը կը գործածուի նշանակելու համար կաղապարչէքի դիտմամբ կազմուած պզտիկ գիրքեր, որոնք ընտիր եւ փառաւորապէս կազմուած են, եւ գեղեցիկ ձեւով եւ դիրքով զարդանկարներ ունին :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Շաւիլի Արղուէթեան խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր Թորոս Սարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց եղբօր՝ Լեւոն Սարեանի մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Պուլկարիա :

×

Պօմոնի Ս– Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը, ողբ. Գրիգոր Պաղտասարեանի կնկձալի մահուան առթիւ, կը յայտնէ իր խոր վշտակցութիւնը՝ Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Պաղտասարեանի, իր որդւոյն, Անարէի եւ կնոջ, ինչպէս նաեւ բոլոր ազգականներուն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստա – ցած է Այրի Տիկին Գասապեանէ քսան ֆր. Շաւէն Ինճէեանի մահուան առթիւ :

×

Առնուվիլ – Սարսէլի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Վահէ Սիպարեանէ երեսուն ֆրանք իրենց խնամիին Օննիկ Իփէկեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի :

×

Կապ. Խաչի Վիէնի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է քսան ֆրանք ընկերուհի Ալթուն Նաճարեանէ Տիկին Հռիփսիմէ Մանկոյեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի եւ 15 ֆրանք Տիկին Մարզարեանէ իր զաւկին Անդրանիկ Մարզարեանի յիշատակին :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աբէլեանէ տասը ֆր. իրենց նշ. ջեցեալներու յիշատակին :

ՆՈՒԷՐ

Պ. Հայկ Գրիգորեան (Վէրսէօն) կը նուիրէ յիսուն ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպաստակ ձեռնարկներուն, իր սիրելիներուն յիշատակին :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կոմիտաս վարդապետի կեանքին եւ գործին մասին ճայնասփռում մը պիտի ընէ Սթրազպուրգի ճայնասփիւռի կայանը, լսելի Հարաւ. Ֆրանսայէն, Հիւս. Իտալիայէն, Գերմանիայէն եւ Պելժիայէն : Փարիզէն լսելի է 223 մեթր միջին ալիքի վրայ :

Հաղորդումը կը կատարէ Արա Պար – թեւեան, երաժշտական բաժինով երկուշաբթի, 13 Նոյ. ժամը 13ին :

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ
ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի ճահանգի Հայր. Միութեան կողմէ :

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի » *դիրքի հրատարակման առթիւ, 19 Նոյեմբեր, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :*

Նախագահութեամբ՝
ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ ՈՐԲՈՒՆԻ :

Լուսարձակով պիտի ցուցադրուի Սամսոնի, կիրասոնի, Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարները : Կը ցուցադրուին Հայաստանի տեսարժան վայրերը :

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւոր – րապէս Տրապիզոնէն բերուած *կաղինը, ձէվիզլիքի չոր թութը, կիւմիւշհանէի բէսթիլը, Սիւրմէնէի թէյը եւ լաղում* հացը :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրեր :

Որ· ՅԱՍՄԻԿ ԽՐԻՄԵԱՆ
եւ
ԱՆՏՐԻ ԱԻԱԳԵԱՆ
Նշանուած

Սէնթ Էթիէն 5 Նոյ· 1967 Լիոն

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ գիշեր մինչեւ առաւօտ, 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը :

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ ՄԷՋ
19 Նոյեմբեր, կիրակի :
Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վալանսի եւ շրջակայի Հայ Ազգ· Մարմնակրթական Միութիւնը աւարտած ըլլալով իր շրջանը, ընդհ· ժողովին կը հրաւիրէ շրջանի Հայութիւնը անխտիր, Շաբաթ, Նոյեմբեր 17, ժամը 21ին, Սալ ըտ Ֆէթի վերնայարկը :

Օրակարգ՝ Ա.) Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն :

Բ) Ընտրութիւն՝ հաշուեքննիչ եւ ընդհանուր յանձնախումբի :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԿՈՋՈՒՆՔ

Կամքէ անկախ պատճառով, Պօմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդի Տարեկան կոչումը տեղի պիտի ունենայ՝ կիրակի, 17 Դեկտեմբեր 1967ին, փոխանակ 11 Նոյեմբերին :
Մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու շուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ թեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

ՍԱԼ ՎՕԼԹԵՐ ԲՐԻ ՎՕԼԹԵՐ
ԲԵմադրութիւն՝ Մ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէթեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարզարեան :

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ՎԱՐԱԳՈՑԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ
ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ
Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Վիրաբեան Խաչիկ, ծնած 1922ին, Աւտաւտի շրջանի Եուվա դիւղը : Փնտռողն է իր ծնողքը : Հօր անունը Մուխայէլ Յակոբեան, մօր անունը՝ Նուարդ Թադեւոսի Յակոբեան :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել հետեւեալ հասցէին · — Փողոց Սպորտի Ինաերնի, թիւ 29, քաղաք Երեւան, Զօհրաբեան Անուշ Թադեւոսի :

ԼԻՈՆ ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին,
18 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :
ՇԱՌՊՈՆԻԷՒԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին,
Կ'երգէ ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը :*

Ճոխ պիւֆէ, ֆօքիյօն, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :
Կանխաւ ապահովել սեղանները Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ· ԴՊՐՈՑԻՆ

Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ
Հովանաւորութեամբ՝ Ս· ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

Կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**
Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ, Նոյեմբեր 18, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորաված եւ խմիչք :

SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17Է ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· ԿԱՊՈՑ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս Երեքշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը երեքին եկեղեցիին սը – րահը, 295 Րիւ Պուալօ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս Երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Մշակոյթի Տան Կապ· Խաչի դերասենեակը : Օրակարգ— Ամերիկայի Հ· Օ· Մ·ի բացառիկ շրջաբերականի քննութեան :

Բոլոր անդամուհիներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ· Միութեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ· Բ· Ը· Միութեան տարեկան պարահանդէսը Սիլանտիէի չքեղ սրահներուն մէջ Դեկտ· 9ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, 1968 Մարտ 10ին :

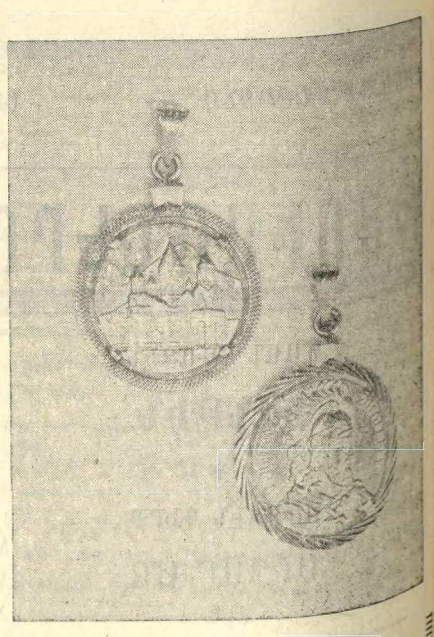
×

Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին, Պրոնի օդակայանի սրահներուն մէջ :

Խըստըրեան Խըստըրեան

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԻՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ **ՎԱՐԴԱՆ**
ՄԻՒՍ ԿՈՂՄԸ՝ **ԷՋՄԻԱՇԻՆ**



Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
14 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11060 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.060

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵԶ ՏԱՆԶՈՂ ՅԱՒԸ

Իրարանցումի մատնուած են Ամերիկայի մեր հայրենակիցները ժամանակէ մը իվեր :

Թերթերը սկսած են ահազանգ հնչեցնել յանուն ապագայ հայութեան :

Օրակարգի հրատապ խնդիր են դարձած հայապահպանումը :

Նոր սերունդի մը սպառ կորսուելու հեռանկարը սարսափի մթնոլորտ մըն է բերած :

Փրկութեան միջոցներ կ'որոնեն , երբ դանակը ոսկորին է հասեր :

Կ'ոզբան կորսուած ժամանակը , անհոգութեան մէջ անցուած թանկագին տարիները :

Մինչեւ 1920 Ամերիկայի հին գաղութը կորսուելու վտանգին ենթակայ չէր : Երկրէն զաղթողները անխախտ կը պահէին իրենց լեզուն ու կրօնքը , բարքերն ու աւանդութիւնները հաւատարմօրէն եւ հայրենասիրաբար :

Ջարչար կ'աշխատէին զործարաններու մէջ եւ դրամ կը հասցնէին ծննդավայրին մէջ մնացած իրենց հարազատներուն :

Առատաձեռնութեամբ կը մասնակցէին ազգային հանգանակութեանց եւ կ'օժանդակէին երկրի զպրոցներուն :

1920էն եաք , նորեկները հաստատուեցան Ափեայց երկիրը տասնեակ հազարներով եւ նոր սերունդ մը հասաւ , աւանդութիւնը չարունակուեցաւ :

Բարեսիրական կազմակերպութիւններ — Հայ Կարմիր Խաչ (ներկայիս Հայ Օգնութեան Միութիւն) , Հայ Բարեզործական Ընդհ. Միութիւն , Հայ Կրթական Հիմնարկութիւն եւայլն — հազարաւոր տոլարներ ղրկեցին ամէն տարի Մերձաւոր Արեւելքի զպրոցներուն , Ցունաստան , Լիբանան , Սուրիա , Կիպրոս , Եգիպտոս , Իրաք :

Սակայն օր մը օրանց չմտածեցին իրենց համար զպրոց բանալու մասին :

Իրենց զաւակները մատաղ տարիքէն նետեցին ամերիկեան համայնակուլ հալոցին մէջ :

Ու տարիներու հոլովումով , նոր սերունդին եռեւէն նորագոյնին յաջորդելո վը կացութիւնը ծանրացաւ հետզհետէ , անդարմանելի հիւանդութեան մը աստիճանին հասնելով :

Դպրոց կառուցանելու եւ մատաղ սերունդին հայեցի դաստիարակութիւն տալու մասին վերջին ծայր ժլատ ու անտարբեր մեր հայրենակիցները մէկ ծայրայեղութենէն միւսը անցնելով , անհամար , անհաշիւ զումարներ ծախսեցին — աւելի ճիշդը մսխեցին — եկեղեցի կառուցանելու համար :

Մտանուրաբար վերջին տասնամեակին Ամերիկահայ զոյգ հատուածները իրարու հետ մրցումի ելան մէկը միւսէն աւելի չքեղ, աւելի փառաւոր եկեղեցիներ չինելու համար :

Երբ Դաշնակցականները Ուօթըրթաունի մէջ կէս միլիոն ծախսելով Ս. Սահակա նոսը կառուցին , քիչ անդին Ֆէմպրիճի մէջ Ռամկավարները մէկ միլիոնով աւելի դեղեցիկը չինեցին , մինչ արդէն Ս. Ցա կոբը ունէին :

Միլիոններ ծախսուեցան եկեղեցիի համար : Ու կարծեցին թէ նոր սերունդը կը փրկեն «կիրակնօրեայ դպրոցներ» հաստատելով այդ եկեղեցիներու ներքնայարկին մէջ :

« Կիրակնօրեայ դպրոց» , ուր դասանդութիւնները տեղի կ'ունենան ո՛չ թէ հայերէնով , այլ անգլերէնով : Փոքրիկ ները հնարաւորութիւն չունին այնտեղ հայերէն սորվելու :

Լաւագոյն պարագային կը սորվին «Հայր մեր»ը, զոր կ'երգեն խմբովին պատարագի առեն , այն ալ ո՛չ միշտ :

Կիրակնօրեայ դպրոցը դարման չէ մեզ տանջող ցաւին :

Նոր կիսադարմաններ կ'որոնեն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆԻ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՑՈՑՍԵՐ ՉԿԱՆ

Զինադադարի տարեդարձին օրը որ Ա. Մերիկացիներուն համար նախկին ռազմիկներու օրն է (Վեթըրընց Տէյ) առիթ տուած է նախագահ Ճոնսընի , որ կրկին խաղաղութեան առաջարկներ ընէ Հիւսիսային Վիէթնամի : Ճոնսըն այդ օրը չէ զոհացած ճառ մը արտասանելով Արլինկթընի Անծանօթ Զինուորի շիրիմին առջեւ : Իր անձնական Պօյինկով յաչորդաբար այցելած է ամերիկեան հինգ զինուորական դլխաւոր կայանները :

Խաղաղութեան կոչը ըրած է Անթրփրիզ օդանաւակիր նաւուն վրայ , Խաղաղականի դիմաց .— « Լսեցէ՛ք, ղրկեցէք ձեր ներկայացուցիչները որ հանդիպին Մի – ացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչնե – րուն , չէզոք նաւու մը մէջ, չէզոք ծովի մը վրայ , հաշտութիւն բանակցելու հա – մար : Մեղի կուիւ կը պարտադրէք , բայց կը բաւէ որ մէկ խօսք ըսէք որպէսզի մեր կուիւը անհետանայ հոս , ալիքներուն տակը , մանրէներու նման ովկիանոսին եւ երկընքին միջեւ : Կը բաւէ որ երկու կողմերը ժամադրութեան ներկայ ըլլան եւ ա – մէն մէկը ճամբուն կէսն ընէ : Պէտք չէ սակայն որ կողմերէն մէկը պնդէ որ միւսը ալիքներու վրայ քալէ եւ մինակը հը – րաշք գործէ » :

Ճոնսըն յայտնած է նաեւ թէ վիէթնամեան հարցին որեւէ կարգադրութիւն պէտք է հիմնուած ըլլայ «Ատլանտեան Ուխտի երկու մշտական եւ կեդրոնական սկըզ – բունքներուն վրայ », որոնց չուրջ համաձայնած են Ռուզվելթ եւ Չըրչիլ 1941ին ամերիկեան Աւկուսթա յածանաւին վրայ : Այլ խօսքով Ա) Հողային ոչ մէկ փոփոխութիւն պէտք է ըլլայ որ չհապաղ պատասխանէ խնդրոյ առարկայ ժողո – վուրդներուն ազատօրէն արտայայտուած ազատութեան : Բ) Բոլոր ազգերը պէտք է իրաւունք ունենան ազահով ապրելու իրենց սահմաններէն ներս եւ իրենց կեանքը վարելու կարիքէ եւ վախէ դուրս :

Կը ճղդուի սակայն թէ Ճոնսընի նախկին առաջարկներն ալ մերժուած են հիւսիսային Վիէթնամցիներուն կողմէ : Կարգ մը զաղտնի տեղեկութեանց համաձայն , Ճոնսըն համոզուած է հիմա որ Հանոյ որեւէ բանակցութիւն պիտի մերժէ նախագահական ընտրութիւններէն առաջ այն յոյսով, որ այդ ընտրութիւնները կրնան իշխանութեան գլուխ բերել ամերիկացի Մեն – տէս – Ֆրանս մը : Սպիտակ Տան չրջանակներուն համաձայն ,այս խորհրդաւոր թեկնածուն պէտք է ընտրապայքարի նոր նշանախօսքեր գտնէ , յաղթանակ խոստանայ եւ ձեւով մը հակադնէ քուէարկողնե – րուն , որ «քուէարկել Ճոնսընի համար , կը նշանակէ քուէարկել Հօ Շի Մինհի համար » :

Ճոնսընի դիրքը երթալով կը խախտի : Կիրակի առաւօտ , պատարագին ընթացքին իսկ քարոզիչը Ճանրօրէն յարձակած է Ճոնսընի վրայ, անոր ներկայութեան , ուղղակի հարցումներ ալ ընելով :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ
ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՅՈՎ

Բ.

Ահա , ատոնց հետեւանքով երբ 1878ին ռուսական բանակները Եշիլքէօյ հասան , Հայոց Ներսէս Պատրիարքը պատուիրա – կութեան մը դլուխը անցած ցարական բանակներու սպարապետ Մեծ Դուքս Նիքողայի բանակատեղին փութայ եւ ցարը անդոյ «հայկական բաղձանքներ»ը մէջ – տեղ նետեց :

Ատոնք էին Անատոլուի հայաբնակ նա – հանդներուն մէջ բարեկարդութիւն կա – տարել եւ հակառակ անոր որ բնաւ պէտք չունէին անոնց պաշտպանութիւնը ապահովել տեղացի ժողովուրդին դէմ :

Արդարև , այս խնդիրը նախ Այաստէֆանոյի (Եշիլքէօյ) Համաձայնութեան 16րդ եւ յետադային ալ Անդլիոյ հատուածը Պերլինի Դաշնադրին 61րդ յօդուածներուն մէջ տեղ դրաւեցին : Մինչ դեռ իրականին մէջ , այստեղերը կա – տարուելիք բարեկարդութիւն մը չկար : Արդարեւ, ոչ միայն մինչեւ 1890 այսպիսի բարեկարդութիւն մը կատարելու չձեռնարկուեցաւ , այլեւ Հայերն ալ այսպիսի բաղձանք մը չներկայացուցին : Այս խնդիրը վերարծարծողը Ռուսիան է : Մինչ Օսմանեան Պետութիւնը առիթ չտալու համար որ Ռուսերը այս զործին խոթեն իրենց քիթը, ինքնաբերաբար պատրաստ էր հայ հպատակներուն ալ աւելի լայն առանձնաշնորհումներ ճանչնալ. ասկէ զատ, Անդլիոյ հետ կնքած Կիպրոսի մէջ խոստացած էր անհրաժեշտ բարեկարդութիւնը կատարել Օսմանեան երկիրներուն մէջ ապրող Քրիստոնեայ հպատակները պաշտպանելու համար :

Ռուսերը , ատեն մը եաք հայկական խնդրին մէջ տարբեր քաղաքականութիւն մը հետապնդել սկսան : Հարաւ. Կովկասի եւ Արեւելեան Անատոլուի չրջաններուն իրենց զրաւած վայրերուն մէջ բազմաթիւ Հայեր կ'ապրէին : Ռուսիա կը չտնար զանոնք կատարելապէս ռուսացնել : Իր նպատակն էր Հայերը Օրթոտոքս զարձնել , իրենց կրօնքը, եկեղեցին եւ մշակոյթը արմատախիլ ընելով , Ռուսերուն հետ հալեցնել : Իսկ Հայերը, որոնք հակառակ հարիւրաւոր տարիներէ ի վեր Թուրքերուն հետ նոյն վարչութեան տակ ապրած ըլլալնուն, միւս բոլոր քրիստոնեայ հպատակներու նման պահած էին իրենց ազգային դոյութիւնը, կը չտնային իրենց ձեռքէն եկածին չափ ընդդիմանալ անոր :

Միւս կողմէ, հայկական իրաւունքները պաշտպանելու համար հիմնուած էր Հնչակ Կոմիտէն , որուն կեդրոնը կը գտնուէր Ժընեւ : Կոմիտէին կեդրոնը ատեն մը եաք Լոնտոն փոխադրուեցաւ : Այս Կոմիտէին Օսմանեան Հայոց մասին պահանջն էր կատարել Արեւելեան Նահանգներուն համար խոստացուած բարեկարդութիւնները : Մինչ Անդլիա Պերլինի Դաշնադրին 61րդ յօդուածին զործադրութիւնը Օսմանեան Պետութեան կողմէ մերժուելէ եաք, խորհելով որ այս մասին պնդելը կրնայ միայդդ նոր տաղտուկներու ծնունդ տալ, բաւական կը նկատէր առայժմ այդ չրջաններուն մէջ արդար ու պատուաւոր դատական եւ վարչական տարրեր զործածել :

Բայց կացութիւնը փոխուեցաւ երբ Անդլիոյ մէջ ընտրութիւնը չահեցաւ Ազատական կուսակցութիւնը եւ Կլատսթընի իշխանութեան գլուխ եկաւ : Անդլիա վերսկսաւ զօրավիզ հանդիսանալ Հայկական դատին եւ Հնչակ Կոմիտէի բաղձանքներուն եւ, քաոս Պերլինի Դաշնադրի 61րդ յօդուածին , անհրաժեշտ բարեկարդութիւնը կատարելու խնդիրը հրատապակ նետեց : Հնչակեանները Ռուսերուն թըշնամի ըլլալով հանդերձ , գիտնալով որ իրենց երեւակայութեան մէջ ծնունդ առնել սկսած «Հայաստան»ի համար այս պետութենէն պիտի չկարենան հոզ փրցնել : Անատոլու աչք տնկեցին: Աչք տնկած էին Վիլայէթի Սիթթէ յորջորջուող վեց նահանգներուն այսինքն այն տեղնուան վարչային կազմակերպութեամբ Էրզրում, Վանի, Տիարպէքիրի, Սվազի եւ Մամուրէթիւլ ազիզ (Խարբերդ)ի : Այդ չրջանը այսօր Էրզրում, Էրզինճան, Վան, Աղբըր, Հաքքեարի, Մուշ, Էլազըդ, Պիթլիս, Սիլիրդ, Տիարպաքըր , Մարտին, Ինէկէօլ, Մալաթիա, Սվազ , Ամասիա, Թոքատ եւ մասամբ կիրասուն նահանգները կը պարփակէ : Հնչակ ընկերակցութիւնը, տեղ մը եաք Պոլիս, Իզմիր եւ Հալէպ քաղաքներուն մէջ կազմակերպութիւն հիմնեց : Կոմիտէին նպատակն էր ահա – բեկչական եւ յեղափոխական մեթոտներով Օսմանեան Պետութիւնը տկարացնել եւ ատոր չնորհիւ վեց նահանգներու համար ինքնավարչութիւն, կամ ուղղակի ինքնավարութիւն ձեռք բերել : Այս մասին Անդլիայէն չատ մեծ օժանդակութիւն կը վայելէր :

(Շար.)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՓՒՈՑԻ մէջ, անդամ մը եւս չատ ծանր բախումներ տեղի ունեցած են փողոցներուն մէջ , վարչապետ Սաթոյի Ուոչինկթըն մեկնումին առթիւ : Երեք հարիւր ուսանողներ վիրաւորուած են :

ՓԵՔԻՆի համայնավար պաշտօնաթերթը « Ժողովուրդին Օրաթերթը» խիստ յարձակում մը ըրած է Բրեժնեւի վրայ «Խորհրդային վերաքննական ուրացողներու խմբակին պետը, որ լրջօրէն այլափոխած է Հոկտեմբերեան յեղափոխութեան իմաստը » :

ՋԻՆԱԴԱՒԱՐի տարեդարձին առթիւ , արարողութիւն մը տեղի ունեցած է Արմ Տը Թրիումֆ, Անծանօթ Զինուորի շիրիմին, ի ներկայութեան Հանրապետութեան նախագահին : Էթուալէն եաք, տը Կոլ պացած է Քլէմանսոյի արձանին առջեւ , ու ի ներկայութեան « Վագր »ին տղուն ծաղկեպսակ մը դրած է ի յարգանս « յաղթանակի հայրիկին» :

ՓԱՐԻԶի մէջ, յանկարծամահ եղաւ լը – րագրող եւ պիտական դրագէտ՝ Անտրէ Լաղաթ : Ծնած էր 1902ին , բնագիտութեան տոքթոր , հիմնադիրն էր Քոնսթելլասիոն պարբերաթերթին եւ 1964ին անօրէնութիւնը ստանձնած էր Սիանս է Վի պարբերականին , որուն դիտական խորհրդատուն կը հանդիսանար յետադային :

ՑՈՐԴԱՆԱՆ դեսին վրայ հրացանաձգութիւն տեղի ունեցած է յորդանանեան եւ իսրայելեան ուժերու միջեւ, մինչ Ա – պահովութեան Խորհուրդը Շաբաթէն երկուշաբթի կը յետաձգէր Միջին Արեւելքի օրակարգին քննութիւնը :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ծայրայեղ ալ՝ ԷՆ ՓԷ ՏԷ կուսակցութիւնը զոր ոմանք Նէօ – Նացի կը նկատեն , օրէ օր կարեւոր կը դառնայ երկրին մէջ, ինչպէս կարելի է եղրակացնել տարեկան իր համագումարին առթիւ : Նախագահ ընտրուած է Ատոլֆ Ֆոն Թադըն , որ վաստակ է երեսփոխանական աթոռ զրաւելուն 1969ին : Իրենց քաղաքական տեսակէտն է խզել Միացեալ Նահանգներուն հետ, աշխատիլ Գերմանիոյ վերամիացման , ի հարկին զաշինք ստորագրել Խորհ. Միութեան հետ :

Ա.ԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ Շաբաթ առաւօ ժամը 1ին քուէարկեց 1968ի պիւտճէն , որ Երկուշաբթի կը ներկայացուէր Ծերակոյտին :

ԻՏԱԼԻՈՑ վարչապետը պաշտօնական այցելութիւն մը կը կատարէ Թուրքիա, Դեկտեմբեր 2էն 8 :

ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ա.

Լէոնարտօ տա Վինչիի, որ իտալական վերածնունդի մեծագոյն հանճարն է, գտնուած է Հայաստան : Այս պարագան հաստատող զանազան, յաճախ առեղծ – ւածային թուացող վկայութիւններ ունի իր թուղթերուն մէջ :

Այս հարցին կապակցութեամբ վերջերս հետաքրքրութիւն մը ծայր տուաւ Հա – յաստանի մէջ : Կ. Զարեան գրեց յօդուած մը «Սով. Արուեստ»ի մէջ : Գրական Թեր – թի մէջ այս մասին արտայայտուեցաւ Վիգէն Խէչումեան, որ հարցին նուիր – ուած աշխատութիւն մը ունի հրատարա – կելի :

« Յառաջ »ի Յունիս 20, 23, 24 եւ 1, 8 եւ 22 Հոկտեմբերի թիւերով ներկայացու – ցած էինք Վ. Խէչումեանի յօդուածը : Այժմ կը ներկայացնենք նոյն հարցին նը – ւիրուած նոյն հեղինակին մէկ նոր յօդ – ուածը, լոյս տեսած «Հայրենիքի Ձայն»ի մէջ, ուր յատկապէս շահե – կան մանրամասնութիւններ կան Լէոնար – տօ տա Վինչիի Հայաստան եւ Կիլիկիա այցելութեան մասին :

Լէոնարտօ տա Վինչիի թղթերում եւ նամակներում պահպանուած տեղեկու – թիւնները Հայաստանի, ինչպէս նաեւ Հա – յոց երկիր կատարած նրա այցելութեան ու նպատակների մասին, թւում է ինձ, նոյնիսկ չի կարելի առեղծուածային հա – մարել : Հանելուկները լուծւում են առա – ջապէս, երբ քառ առ քառ քննելով նրա տեղեկութիւնները, միաժամանակ իր դա – րի պատմութեան ենք վկայակոչում :

Երբ ասում ենք, թէ հանճարեղ իտալա – ցին Հայաստան է եկել, իսկոյն մի քանի հարց է ծագում, ի՞նչ փաստեր ունինք այդ պնդելու համար : Հայաստանի ո՞ր մասերում է եղել եւ ինչ նպատակ է հե – տապնդել : Ո՞ր թուականին է եկել Հա – յաստան :

Հայաստան գալու ամէնէն անժխտելի վկայականները այն նամակներն են, որ նա ուղղել է «Սուրիայի դաւադարին, Բաբելոնի տեղապահ սուլթանին » :

Սուրիան (Փոքր Ասիայի ծովամերձ շրջանները) գտնւում էր արդէն բաւակա – նին թուլացած եգիպտոսի Մամլուքների պետութեան մէջ :

Լէոնարտօ տա Վինչին նամակներ է ղր – ել Սուրիայի նահանգապետ եւ եգիպտո – սի սուլթանի տեղապահին, այն ժամանակ բաւական մի ձեռներէց մարդու, որ իր իշխանութեանը յանձնուած երկրում տը – նօրինում էր ամէն ինչ. գաս ու գաւաս – ան, հարկահաւաքութիւն եւ առեւտուր, շինարարութիւն, ռազմական այլեւայլ գործողութիւններ :

Կարեւոր է յիշանալ, որ Կիլիկիան (որ – տեղից Թուրքերը եւ էին քաշուել՝ երկիր – ը, յատկապէս ամուր բերդերն ու նաւա – հանգիստները աւերելուց յետոյ) ենթա – կայ էր Կիլիկիան Տաւրոսից հիւսիս ըն – կած, Թուրքերից ահաբեկ կարամանիա իշխանութեանը : Իսկ մեծ Հայաստանը, մինչեւ Եփրատ, գտնւում էր ակ – կո – յունների Պարսկաստանի ծայրածաւալ վտառած պետութեան, Ուզուն Հասան սուլթանի տիրապետութեան տակ :

Միաժամանակ անհրաժեշտ է յիշել, որ Օսմանեան Թուրքերը 1453 Թուականին գրաւելով Կ. Պոլիսը, ստեղծել էին մի ըն – չաքաղց պետութիւն : Լէոնարտօ տա Վինչիի ժամանակ էլ չարունակելով նը – ւաճողական կուխները, հետզհետէ աւե – լի ընդարձակուելով (Տրապիզոն եւ Սեւ Ծովի հարաւային ափեր , Ղրիմ, Արեւել – քում շատ մօտիկ երկնկային, հարաւում մինչեւ Սուրիա), Թրքական նորաստեղծ պետութիւնը հիմնովին փակել – խափանել էր բոլոր երկրների համար կենսական նը – շանակութիւն ունեցող , անտեսական – առեւտրական մշակութային փոխ – յարա – բերութիւնները կարդաւորող ղլխաւոր ճանապարհները : Իսկ դրանք մեծ մա – սամբ անցնում էին Կիլիկիայի եւ Հայաս – տանի միջով :

Աշխարհը կարծում էր, թէ կը կարո – ղանայ մաքրել այդ ճանապարհները : Եւ – րոպական մեծ երկրները նոր էին սթափ – ւում : Իտալական քաղաքները (Ճենովա , Վենետիկ , Ֆիրենցէ), որ իրենց ձեռքում էին կուտակել Արեւմուտքի եւ Արեւելքի հիմնական առեւտուրը, անվերջ դեսպան – ներ էին ուղարկում ընդհանուր գործում նոյնպէս չատ չհաղթդրուած Պարսկաս – տան՝ Ուզուն Հասանին, խոստանում էին օգնութեան գալ : Իսկ սա տրորելով Հա – յաստանը ծայրէիծայր, Եփրատի ափերին սկզբում յաղող, յետոյ գործը տանուլ տուող ճակատամարտեր էր մղում Թուր – քերի դէմ :

Իրաց դրութիւնը հետզհետէ աւելի էր ծանրանում : Իտալական դեսպանները փոխում էին իրար եռեւից, իւրաքան – չիւրը Հայաստանով ու Կիլիկիայով անց – նելիս, իր ուղեգրութիւն – զեկոյցներում նկարագրում էր երկրում մնացած կամ արդէն աւերուած ամրոցների, լեռնանցք – ների, կամուրջների ու ռազմական նշա – նակութիւն ունեցող ճանապարհների վի – ճակը : Վենետիկցիները զինք ու զօրքով, որ ուղարկելու էին Պարսկաստան, մը – տան կիպրոս, իրենց համար ոսքի տեղ արեցին Կիլիկիայի ծովափին՝ պահպան – ուած կամ քիչ աւերուած նաւահանգիստ – ներում, մի չարք լաւ ամրացուած ամրոց քաղաքներում : Ձէր մոռացուել այն ժա – մանակը, երբ Հայաստանը արտօնութիւն – ներ էր տուել իտալական քաղաքներին՝ երկրով ազատ ելք ու մուտք անելու :

Մամլուքների Եղիպտոսը, զլխաւորա – պէս Սուրիան, ձգտում էր, «Ջանքեր ու հաշիւներ» էր անում Կիլիկիայում, եւ ի – րեն մերձակայ Արեւելեան Հայաստանում ռազմական ճանապարհները, ամրութիւն – ները ու լեռնանցքները կարգաւորելու , մի կերպ զսպել պաշտպանուելու զլխաւե – րում կախուած կործանարար սպառնա – լիքից :

Եւ ահա, Լէոնարտօ տա Վինչին հրա – ւիրուում է Հայաստան :

Մինչեւ 1481 Թուականը հաստատա – պէս, Լէոնարտօ չի հեռացել Ֆիրենցէից : Նա սկսել է նեղուել, երբ 1478ին Ֆիրեն – ցէի տէր զարձաւ քմահաճ եւ թեթեւ վա – յելքներով տարուած Լորենցո Մեծիչին :

Լէոնարտօ տա Վինչին, իտալական վե – րածնութեան ամենամեծ հանճարին, ոչ ոք չէր կարող արդիլել խորապէս ապրելու իր ժամանակի հետաքրքրութիւններով : Եւ նա Սուրիայի տեղապահի յանձնարա – րութիւնն ընդունելով ու զալով Հայաս – տան, Կիլիկիայի ծովափից՝ Կանդելորուս նաւահանգստից , զրում է այսպիսի տո – ղեր, «Գտնուելով Հայաստանի այս կող – մում , սիրով եւ խնամքով աւարտելու համար այն գործը , որի համար զուք ինձ ուղարկել էք, ես, որպէսզի նախաձեռնեմ այդ մասի աշխատանքները, որ անհրա – ժեշտ է մեր գործը զլուխ բերելու համար, մտայ Կալինորա քաղաքը (պէտք է լինի Կանդելորուս, քիչ հեռու գտնուող Սե – լեւկիայի նաւահանգիստը , ինչպէս պար – զել եմ իմ նախորդ յօդուածում), մեր սահմաններին մօտիկ (այսինքն՝ Սու – րիան), Տաւրոսեան լեռների այս կողմի ծովափում, Եփրատից բաժանուած եւ ի տես մեծ Տաւրոսի (նշանակում է Կիլի – կիան Տաւրոս), որ ցցուած է արեւմտեան կողմում» :

Իր տեղի մասին զրում է միաժամանակ, թէ «Կիլիկիայի ծովափից դէպի արեւ – մուտքի կողմը, ձեր առջեւ բացւում է (ե – րեւում է) Կիպրոս կղզին» : Եւ սա եւս իս – կութիւն է, որովհետեւ իսկապէս եւ մի – այն կանդելորուսից ու քսան քիլոմեթր դէպի արեւելք՝ Կոռիկոս մեծ նաւահան – գստից է, որ երեւում է Կիպրոսի ուրուա – դիծը : Ամէնս հաստատում են բոլոր Կի – լիկեցիները, Կիպրոսցիները եւ ԺԴ. դա – րում Կիլիկիայի բոլոր նաւահանգիստնե – րը նկարագրող իտալացի Մարինօ Սանու – թօն իր «Ջաչակիրների դաղտնի դիրք» գրուածքում :

Այստեղ անհրաժեշտ է յիշել եւս մի քանի տող : Լէոնարտօ տա Վինչին Սու – րիայի նոյն տեղապահին գրում է, թէ ին – քը խուսափելու է «Փոքր Ասիայի նկար – դիրը տալուց», չի «մատնանչելու այն ջրերը եւ հողերը , որ չընչապատում են նրան, որովհետեւ ես դիտեմ, որ ձեր ջանքերի ու հաշիւների չնորհիւ, զուք որոշ զաղափար կազմել էք այդ խնդրի մասին :

Վ. ԽԷՉՈՒՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՍԱՐԳԻՍ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

Քաղաքական անհնազանդ պայմաններու մէջ, հայ մտաւորականութիւնը, փո – դարու վերջերը եւ Ի. դարու սկիզբները մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց տուաւ ժո – ղովուրդին անցեալին, անոր արուեստին, կեանքին եւ կենցաղին հանդէպ : Գիտու – թեան եւ արուեստի համարեա բոլոր մաս – ներուն մէջ հրապարակ եկան զարապլուխ կազմող ստեղծագործութիւններ : Սա – կայն մեծ եղեռնը ընդհատեց այդ հոլո – վոյթը : Աւերակ զարձան ոչ միայն զա – զաքներ ու զիւղեր, յուշարձաններ, այլեւ կորսուելու վտանգին տակ զրուեցաւ դունագեղ կենցաղ մը : Ահա թէ ինչու չա – տեր՝ հայ թէ օտար, մասնաւոր ճիգ թա – փեցին փրկելու եղածը : Կերպարուեստի ասպարէզին մէջ բաւական է յիշել Վարդ – գէս Սուրէնեանի՝ հայ զաղթականները պատկերացնող ճեպանկարներուն չարքը , ճարտարապետական յուշարձաններու , հայկական տարազներու Արշակ Ֆէթվա – ճեանի նկարները :

Այդ ժամանակաշրջանին է, որ ասպա – րէզ իջաւ Սարգիս Խաչատրեան : Նախ եւ – րոպայի եւ Ամերիկայի մէջ անուն հանեց իր այն պատճէնահանումներով, որոնք կը պատկերացնէին Շահ Աբասի եւ Ա. – Ջ. դարերու հնդկական որմնանկարները : Ո – տարներէն չատեր զինք անուանեցին պարսիկ նկարիչ, հակառակ իր անունին : Սակայն որքան ալ արժէքաւոր ըլլան ա – նոր պատճէնահանումները եւ կրեն իր հրայքոտ ձիրքին դրոշմը, Խաչատրեան եղած է ու կը մնայ հայ նկարիչ, եւ իր լաւագոյն գործերը կը պատկերացնեն Հայաստանը : Հնամենի կոթողներու, լո –

րում կիլիկիայի բոլոր նաւահանգիստնե – րը նկարագրող իտալացի Մարինօ Սանու – թօն իր «Խաչակիրների դաղտնի դիրք» գրուածքում :

Այստեղ անհրաժեշտ է յիշել եւս մի քանի տող : Լէոնարտօ տա Վինչին Սու – րիայի նոյն տեղապահին գրում է, թէ ին – քը խուսափելու է «Փոքր Ասիայի նկար – դիրը տալուց», չի «մատնանչելու այն ջրերը եւ հողերը , որ չընչապատում են նրան, որովհետեւ ես դիտեմ, որ ձեր ջանքերի ու հաշիւների չնորհիւ, զուք որոշ զաղափար կազմել էք այդ խնդրի մասին :

Վ. ԽԷՉՈՒՄԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՀԱՅՑ ԵՐԳԸ

(ԱԽԱՆԴՈՒԹԻՆ)

Ու զօրականը, ձեռքերը պորտին վրայ խաչաձեւ կապած, հայեացքը դետնին, սահմռկած ու սրսփուն՝ մօտեցաւ դահին : Երեք անդամ համբուրեց դահին պատ – ուանդանը, ապատեց իր Տիրոջը հրամա – նին :

— Զօ՛րական, խօսեցաւ Լենկթիմուրը, ես՝ տէրն եմ գանդէսի ու Ինդոսի լայ – նածաւալ դաշտերուն, ուր ոսկին աւազի պէս է, ես՝ վեհապետն եմ Աֆղանիստա – նի, որուն զահակալները ներքինիներն ե – զան կանանոցներուս :

— Տէ՛ր, հզօր եւ իմաստուն :

— Ես, չարունակեց կաղը — տէրն եմ Հինաւուընչի ու Պամիրի, ես՝ տիրակալ երկնային անծայր կայսրութեան, բայց, Զօրական՛, տե՛ս, առտուան հետ արթըն – ցեր եմ ու քուն չունիմ, ծանր է ընչաու – թիւնս, կը խեղդուի՛մ, կը լսե՞ս այս եր – դին ձայնը, որ դաշտերէն կուգայ, լռե – ցո՛ւը զայն՝ որ հանդստանամ :

— Հրամա՛ն, Տէ՛ր :

— Ահա՛ քեզի հրաման, քա՛ջ զօրական, աւրէ՛ հերկերը, սերմերը երկնքի թըռ – չուններուն յանձնէ՛, ապանէ՛ դաշտերուն մշակները, մոխիր ու փոշի՛ ըրէ անհաւա – տին երկիրը, ու զայն ցրուէ՛ հեռաւոր ճամբաներու վրայ :

Լենկթիմուրը դեռ չէր յաղեցած ոճի – րէն, իր բիբին մէջ՝ նոր թափուելիք ա – րիւնին կարօտը կը ծփար :

×

Զօրականը ուրականի պէս իջաւ Հայոց երկրին վրայ :

Զորցան բոյսն ու կանաչը :

Թնդուեցան ցանուած հերկերը, ապան – նուեցան մարդն ու անասունը : Գիւղերն ու քաղաքները հեղ մըն ալ սուրէ ան – ցուցին :

Ծառին վրայ բոյն չմնաց :

Հողին վրայ՝ մարագ ու տուն :

Զօրականը արիւնի հանդէսը երբ վեր – ջացուց, ելաւ բլուրի մը վրայ, նայեցաւ, դիտեց ու մտիկ ըրաւ, ալ ձայն չկար, ո՛չ ալ չարժում :

Ու զօրականը վերադարձաւ յաղթանա – կի եւ փառքի յոյսերով :

— Տէ՛ր, մեռաւ հայ ցեղը իր երդին հետ, ալ երդող հաղագ չմնա՛ց, ալ ասկէ առք, անհաւասը իր վերականդնումի ու յարութեան երգը պիտի չունենայ :

Լենկթիմուրը մտածկոտ կը լսէր զօրա – կանը :

— Իմ Տէ՛ր, թող ձեր սաղաւարտին ասպազնիչը փայլի Հայաստանի առիւծ – ներու աչքին մէջ :

Բայց, ճիշդ այդ պահուն, հայ երգը, արտերուն հունչն, նորէն բարձրացաւ, հզարտ ու անյաղթելի՛ մտաւ վրանէն ներս . . . :

— Ախերա՛յ, մռնչեց Լենկթիմուրը, սուրովը՝ դետին փռեց իր զօրականը :

Արիւնը լճացաւ դահին չուրջը :

Լենկթիմուրը դեռ չէր յաղեցած ար – եան ծարաւէն . . .

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ

—*—

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԴԱՇՆԱՍՏԱՆ ԴՈՒՐՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՈՉԻՆՉԻՑ ՊԱՏՃԱՌՈՎ ԿԱՄ ՈՐԵՒԷ ԱՅԼ ՄԻՋՈՑՆԵՐՈՎ ՉԷՐ ՓՈՐՁԱԾ ԱՆՋԱՏԱՑՆԵԼ ՀԱՅ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՀԱՅ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՑԻ ՀԱՐՑԱՍՈՒՆԵՐԸ

Ի ՆԱԽԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՑԻ

Հայաստանի Ժողովուրդի դաշնակցութիւնը, որ ստեղծուեցաւ 1919 - 20ին իբրեւ հայ ժողովրդի ազգային ու քաղաքական միակ ներկայացուցիչ, հանդիսացաւ նաեւ հայ գիւղացիութեան միակ պաշտպանը։ Հայ գիւղացին, որ 1886ին, Մշոյ ձոյլ և 1908ին Սասունի ինքնապաշտպանութեան ժամանակ, իր հերոսական կռիւներով ապացուցած էր իր ազգասիրութիւնը, ոչ միայն չդարձաւ ուրիշների գործիքը, այլ ընդհակառակն, իր ամբողջ էութեամբ միացաւ Դաշնակցութեան հետ։ Դաշնակցութիւնը իր կազմակերպական աշխատանքը սկսեց գիւղերից։ Գիւղերում ստեղծեց իր առաջին կազմակերպութիւնները, գիւղերում ստացաւ իր առաջին հետեւորդները։ Գիւղերում ստեղծեց իր առաջին ուժերը։ Գիւղերում էր, որ Դաշնակցութիւնը գտաւ իր ամենաանձնուէր մարտիկները։ Գիւղերում էր, որ Դաշնակցութիւնը գտաւ իր ամենաանձնուէր պաշտպան

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պրիւսէլլէն Կարապետեան եւ Մաթոսեան ընտանիքները հազար պլժիխական ֆր· կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, Ա.Ս.Ի.Ա. Խմիրզեանի դառնակսկիծ մահուան առթիւ : (Մատնալ Յառաջէն) :

ՆՈՒԷՐ

Մանուկներու Օրուան համար, Ա.յրի Տիկին Օ· Պարսամեան տասը ֆր· կը նուիրէ կապ· Խաչին : (Մատնալ Յառաջէն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացնելու համար եկեղեցւոյ եւ աթոռներու նորոգութեան :

	Ֆրանք
Նախկին ցանկին գումարը	272·323·50
Պ· Կարապետ Ադամեան	200·000
Պ· Հայկ Գըրըքճեան (Վերսէօն) իր զերդաստանի նկնջեցեալներու հոգւոյն համար	150·00

Տիկին Ա· Լեւոն Մուրատեան իր ամուսնոյն մահուան 11րդ տարելիցին առթիւ հարիւր, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Արթինեան Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100, Պ· Տիգրան Ֆէրմանեան 50, Ա.յրի Տիկին Մարիամ Համբարեան քսան, Տիկին Գրիգորեան Փոքրիկն Անոյշ Թարախիճի մկըրտութեան առթիւ քսան ֆրանք :

Ընդհ· գումար՝ 272·963·50 :

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի ճահանգի Հայր· Միութեան կողմէ :

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի » *դիրքի հրատարակման առթիւ*, 19 *Նոյեմբեր*, *Կիրակի երէկօրէ ետք ժամը* 3·30*ին*, *Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :*

Նախագահութեամբ՝
ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՅԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին՝ Հ· ԲԱԼՈՒԵԱՆ,, ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ ՈՐԲՈՒՆԻ :

Լուսարձակով պիտի ցուցադրուի Սամսոնի, Կիրասոնի, Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարներ : Կը ցուցադրուին Հայաստանի տեսարժան վայրերը :

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւոր *թապէս Տրապիզոնէն բերուած կաղինը, ճչվիղչիքի չոր թութը, կլամիչհանէի բէօթիլը, Սիւրմէնէի թէյը եւ լաղուտ* հացը :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրներ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոխրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ
ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ
ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՌՋՈՒԻ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 21ին
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ
45, Բիւ Լա Պօէսի, Փարիզ
Մանրամասն յայտագիրը յառաջիկային
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ դիշեր մինչեւ առաւօտ, 10րդ Թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը :

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վալանսի եւ շրջակայի Հայ Ազգ· Միութիւնը աւարտած ըլլալով իր չորքերորդ ժողովին կը հրաւիրէ չորքերորդ Հայութիւնը անխտիր, Շաբաթ, Նոյեմբեր 17, ժամը 21ին, Սալ որ Ֆէթի վերնայարկը :

Օրակարգ՝ Ա.) Նիւթական եւ բարոյական հաշուետուութիւն :

Բ) Ընտրութիւն՝ հաշուեքննիչ եւ ընդհանուր յանձնախումբի :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

ԿՈՉՈՒՆՔ

Կամքէ անկախ պատճառով, Պօմոնի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ· Մորհուրդի Տարեկան կոչունքը տեղի պիտի ունենայ՝ Կիրակի, 17 Դեկտեմբեր 1967ին, փոխանակ 11 Նոյեմբերին :

Մանրամասնութիւնները՝ յայնժամ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ թեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի Ազգային Մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

ՍԱԼ ՎՕԼԹԷՐ ՐԻԻ ՎՕԼԹԷՐ

Բեմադրութիւն՝ Մ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէրեան, Միհրան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան :

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Փիէռ Թէրզեան *եւ* Սարգիս Մոստիչեան :

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ
ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

Կը խնդրուի յատկապէս ճչդապահ ըլլալ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս երեքշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը երեքին եկեղեցիին սրբարանը, 293 Րիւ Պուալօ : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Մշակոյթի Տան կապ· Խաչի դըրասենեակը : Օրակարգ— Ամերիկայի Հ· Օ· Մ·ի բացառիկ չրջաբերականի քննութեան :

Բոլոր անդամուհիներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՆՕՐԻ ՅԱՅՏՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ· Միութեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին փակէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ գպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ· Բ· Ը· Միութեան տարեկան պարահանդէսը Սփլանտիթի չքեղ սրբահներուն մէջ Դեկտ· 9ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, 1968 Մարտ 10ին :

×

Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին, Պրոնի օգակայանի սրահներուն մէջ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլ « Վարդան » ենթակումիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

Սարսէլլի վերանորոգուած Քաղաքապետարանի սրահին մէջ Փլաս տը 11Նովամպրը

Կը խօսի Ընկ· ՅՈՎՀԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին առաջին անգամ ըլլալով Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «ՆԱՅԻՐԻ» պարախումբը բոլորովին նոր յայտագրով մը

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզեան շրջանի մէջ, ընկ·Հի Ալիս Ալթունեանի ընկերակցութեամբ ԸՆԿ· ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ, *ինչպէս նաեւ անանկնկալ ... քառեակ մը :*

Ժամը19ին կը սկսին եւրոպական պարերը Ճարպիկեանի նուագախումբով :

ՃՈՆ ՊԻԻՓԷ — ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՍՐԱՀԻՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ

Association des Officiers Anciens Combattants de l'Armée Française à Titre Etranger

Իր Բաւնամեակին առթիւ կը կազմակերպէ

ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18

Ժամը 10·30ին ծաղկեպսակի գետեղում Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին, *Արք. սը Թրիոմֆ*, բարձր հովանաւորութեամբ, նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ Նախկին Ռազմիկներու եւ Պատերազմի Զոհերու նախարար՝ PIERRE MESSMER

ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 25

Ժամը 10·30ին Սէնթ–Ժրընվիէվ տէ Պուայի գերեզմանատունը (Էսոնն), միութեան յուշարձանին եւ զինուորական բաժնին առջեւ, ուր տարի մըն է կը հանգչի Զօր· Զ· Պեշկով :

ՈԳՈԿՈՂՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ ԲՈԼՈՐ ՕՏԱՐ ԿԱՄԱՒՈՐ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԻՆԿԱԾ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՄԱՐ, բարձր հովանաւորութեամբ, նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ, Նախկին Ռազմիկներու եւ Պատերազմի Զոհերու նախարար՝ HENRI DUVILLARD

Ցաւակից քառեր կը մեկնին Որլիօ Խառերու *կայարանէն* (Փլաս Տանիֆէռ – Ռօշրոռ) *ժամը ճիւղ* 8·45ին :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

ԺԱՄԸ 20ԻՆ, Սէրքլը Նասիոնալ տէ զ'Ամէ 8, Place St. Augustin

ԿՈՉՈՒՆՔ, բարձր հովանաւորութեամբ բանակներու նախարար ՓԻԵՌ ՄԵՄՄԷՌԻ

Ծախքերու մասնակցութիւն 40 *ֆրանք :*

Տեղերը ապահովել ընդհ· քարտուղարէն
H. ARAKELIAN, 20 Rue Nungesser et Coli, Paris (16e) — Tél. : 605-34-70

ԼԻՈՆ — ԼԻԼ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին,
18 *Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը* 21էն *մինչեւ լոյս :*

ՇԱՌՊՈՆԻԷՌԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին,
կ'երդէ ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը :*

Ճոխ պիւֆէ, *ֆօքիյօն, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :*
Կանխաւ ապահովել սեղանները կապոյտ Խաչուհիներու մօտ :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ· ԴՊՐՈՑԻՆ

կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս· ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**
Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ, Նոյեմբեր 18, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորաված եւ խմիչք :

SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
15 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11061 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.061

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԹՆՃՈՒԿԸ

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ՏԵՍԱԿԻՑԸ

Նախին առաջին բանախօսը եղած է Իսրայէլի Արտաքին Նախարարը՝ Էպան որ խօսքէն մերժելէ ետք արաբական պատնաժառանգութիւնները, պարզած է անդամ մը եւս, իսրայելեան տեսակէտները :

Էպան չատ խիստ եղած է, ոչ միայն Արաբական պետութեանց դէմ այլեւ Ա. պահովութեան Խորհուրդին եւ նոյնիսկ Միացեալ ազգերու :

Ինչ կը վերաբերի արաբական դիրքին, որ պաշտպանած էին Ռիատ եւ Կուզնեցով, Էպան չէշտած է որ հիմնուած է երկու նախադրեալ սկզբունքներու վրայ : Մէկ կողմէ, Իսրայէլի մերժումը՝ ձգել որ խեղդուի յարձակման արարքի մը հաժպատասխան է, միւս կողմէ հաշտութիւն ապահովելու լաւագոյն միջոցն է վերարտադրել պայմանները որոնք պատերազմի առաջնորդեցին » : Էպան յայտարարեց թէ կը մերժէ. — « Գահիրէի փորձերը ձեռքերը լուալու որեւէ պատասխանատուութենէ դէպքերուն մէջ » :

Իսրայէլի Արտաքին Նախարարին հաժար, փոխանակ լալկան սպառնալիքներ ընելու, աւելի լաւ է որ Ռիատ զղջում եւ ցաւ յայտնէր եւ յոյս չընէր յիշողութեան պակասի վրայ » : Իսրայէլի դիրքը յստակ է, ան կառչած կը մնայ պինդուլի որոշումներուն ցորչափ անոնք չփոխարինուին նորերով համաձայնութեամբ » :

Էպան յիշած է թէ ի՞նչ անչարժութեան մէջ կ'ապրէր Ապահովութեան Խորհուրդը Մայիսի վերջին չարաթներուն երբ Խորհ. Միութիւնը եւ արաբական Պետութիւնները կը պանէին թէ Միջին Արեւելքի կացութիւնը որեւէ ձեւով չարդարացներ որ Ապահովութեան Խորհուրդը իր հանգիստը խանգարէ : Այդ անչարժութիւնը, ըստ Էպանի, Ցորդանան – եգիպտական պինուռային զօրքերուն եւ Աբասայի ծոցին պարման հետ վճռական դեր խաղացին Ցունիսի պատերազմին :

Ապա ուղղելով Խորհ. Միութեան ներկայացուցիչներուն, Էպան չէշտած է թէ՝ պարզ աչք մը նետել Խորհ. Միութեան քարտէզին վրայ, վերջին երեսուն տարիներու, ցոյց կուտայ թէ որքան այդ երկիրը տակաւ դիրքի մէջ կը դանուի հոգային փոփոխութիւններու անընդունելիութեան մասին խօսելու համար» :

Էպան Ֆրանսան ալ չէ խնայած «Ֆրանսան, կ'ըսէ նախարարը, կը պնդէ որ կարելի չէ բանակցութիւններ նախատեսել այս միջոցին : Բայց ինչ որ կը դժուարացնէ այդ բանակցութիւնները, ճիշդ ասոնց անկարելիութիւնը նախատեսելն է, վասնզի նախատեսութիւնը կ'օժանդակէ ստեղծելու այն կացութիւնը զոր կ'ողբան» :

Իսրայէլի մէջ ալ խօսած է վարչապետ Էշքոլ : «Իսրայէլ պիտի չլքէ կենսական ռազմական առաւելութիւններն զորս ունի իր ապահովութեան համար, արաբ բանակներու կեղծաւոր խոստումներու փոխարէն : Իսրայէլ երբեք պիտի չընդունի որ խեղդողներու պարանը մեզ խեղդէ : Եթէ Արաբները խաղաղութիւն կ'ուզեն, թող մեզի հետ նստին սեղանի մը շուրջ ուղղակի բանակցութիւններու համար» :

Իսրայէլի վարչապետը եզրակացուցած է Միջին Արեւելքը վճռական կէտին հասած է : Միացեալ Ազգերը եւ պետութիւնները, որոնք քանի տարի չեն յաջողած վերջ տալ արաբական յարձակման, պէտք է հրաւիրեն չահակից կողմերը, որ սեղանի մը շուրջ նստին իրենց հարցերը կարգադրելու համար » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՄԻՐԻԷն հասած լուրերու համաձայն Ռեժիս Տըպրէյի կացութիւնը աւելի ծանրացած է : Դատախազը յայտնած է թէ «Զէ» կեվառայի օրագիրին մէջ գրուած – ները կը վաստեն որ Ռեժիս Տըպրէ գոր – ծակալ մը եղած է «Զէ»ի եւ Քասթրոյի միջեւ, ինչ որ արդէն Տըպրէն ալ չէ հերքած :

ՎԻԼԹՆԱՄի մէջ չատ բուռն կռիւներ կը չարունակուին Տաք Թոյի մօտ : Կորուստները ծանր են երկու կողմերէն :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ոսկին փրկելու համար միջազգային փոխատուութիւն մը եղած է 250 միլիոն տոլարի : Ֆրանսա իր բաժինը բերած է 40 միլիոն տոլարով :

ԿԻՊՐՈՍԷն արտաքսուած է Թուրք պատրաղլուխը՝ Տէնքթաշ, որ ձերբակալուած էր առջի օր : Գերպ. Մակարիոսն է որ որոշած է ազատ արձակել եւ երկրէն դուրս հանել Թուրքը, որ ապօրինի կերպով կղզի մտած էր Հոկտեմբեր 31ին : Անդարա հասնելով, Տէնքթաշ յայտարարած է թէ յոյն կիպրական իշխանութիւնները չատ լաւ վարուած էին իրեն հետ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Զախի գաչնակցութեան պարագլուխը՝ Միթերան Փրակա հասած է :

ԱԹԵՆԱԿՈՐԱՍ Պատրիարքը Լոնտոն կը գտնուի ուր անկլիքան եկեղեցւոյ հիւրընկալն է :

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԹԱԼԻՆ իր դիրքը նուաճած է կերենսկիի, նախկին վարչապետ ռուս առժամեայ կառավարութեան : Իզվեստիա, որ այս լուրը կը գրէ, կ'աւելցնէ «նոյնիսկ Թուղթը կը կարմրի» :

ՓԵՔԻՆԻ «Ժողովուրդին Օրաթերթը» կը չարունակէ իր ծանր յարձակումները Մոսկուայի եւ Բրեժնեւի դէմ : Կը ձաղկէ նաեւ Հոկտեմբերեան տարեդարձին տրուած հանդիսութիւնները իբրեւ «զարշելի հանդէս մը, անհանդուրժելի նախատինք մը համայն աշխարհի յեղափոխականներուն » :

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի ընկերութիւնը կը յայտնէ թէ Սէ Ժէ Թէի ուղեվարներու որոշած մասնակի գործադուլը ապօրինի է, ըստ 1963 Յուլ. 31ի օրէնքին, 4րդ յօդուածին :

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ կը տարածուի Ֆրանսայի մէջ : 216 հազար դիմում կայ որոնք դոհացում չեն ստացած, մինչ Սեպտեմբերին ասոնց թիւը՝ 193·400 էր եւ 153·700 Հոկտեմբեր 1966ին :

ԼՈՆՏՈՆԷն կը հաղորդեն թէ 1969 Յուլիս 1ին է որ Էլիզապէթ Թագուհին կալէսի իշխանի տիտղոսը պիտի տայ, իր տղուն՝ Շառլ : Այս տիտղոսը ստեղծուած է 1301ին երբ Էդուարդ Ա. գրաւեց կալէսի երկիրը : Կը տրուի անոր որ գահը պիտի ժառանգէ : Մասնաւոր արարողութիւն մը տեղի կ'ունենայ այդ առթիւ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ – Պերլինի քաղաքապետը Քլաուս Շուց Փարիզ հասաւ առջի օր եւ պիտի ընդունուի նախագահ տը Կոլի կողմէ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ կալլուփի նոր քննութիւնը հանրային կարծիքին մէջ, ցոյց կուտայ որ մթնոլորտը նպաստաւոր է Հանրապետականներուն : Միւս կողմէ, նախկին փոխ – նախագահ՝ Նիք – սըն, յայտարարած է թէ միայն հինգ հանրապետական թեկնածու կը մնայ նախագահութեան, Հանրապետականներու կողմէ . — Ռոմի (Միչիկան), Ռոքֆիլլէր (Նիւ Եորք), Ռիկըն (Քալիֆորնիա) Փիրսի (Ծերակուտական) եւ ինք :

ՄԱՏՐԻՏի արքեպիսկոպոսը՝ Գերպ. Քալմիթոս Մօրսիլօ արդիլած է կրօնական արարողութիւն մը, զոր երիտասարդ յառաջդիմասէր քահանաներ քաղաքական ցոյցի կ'ուղէին վերածել :

ՓԵՐՈՒԻ մէջ, նոր դժուարութիւններ ծագած են նախագահ Պելօնդէի համար եւ պինքը կը դնեն քաղաքական փոփոխի կացութեան մը մէջ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ
ԹՐՔԱԿԱՆ ԱԿՆՈՑՈՎ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ապտիւլ Համիտ Բ. այս կացութեան առջեւ այդ չրջանին իր չահերուն հաչտ ըլլալուն, հակեցաւ Ռուսիոյ որ հայկական բազմանքներու թիւմբ կանդնելու քաղաքականութիւնը կը հետապնդէր : Անդլիոյ այս սխալ եւ անիրաւ, ոչ թէ արդարութեան այլ չահու վրայ յենող քաղաքականութեան դէմ Ռուսիան իրրեւ աթոռ դործածելէ տարբեր միջոց չկար :

Այս հարցին չուրջ Անգլիոյ բռնած դիրքը, իսկապէս անիրաւ էր : Որովհետեւ Հայերը յիշեալ վեց կուսակալութեանց մէջ թէ փոքրամասնութիւն էին եւ թէ գրուած կ'ապրէին : Իվերայ այսրամեայ նայիմ, Օսմանեան Կայսրութեան մէջ ապրող հայ միջակրեար դասակարդը կատարելապէս անհաղորդ էր այս դաղափարներուն եւ նպատակներուն : Այդ դասակարդը իր համայնքին համար ներկայ կացութեան տեւականացումէն գատ ուրիչ բան չէր ուզեր : Շատեր Կոմիտէին գոր – ծունէութեանց հանդէպ անտարբեր կը մնային, նոյնիսկ զանոնք ձեռք կուտային : Այս պատճառաւ բազմաթիւ հայ հարուստներ Հնչակեաններու կողմէ ըսպաննուած էին Կոմիտէէն, արդէն ոչ թէ Օսմանեան երկիրներու, այլ Ռուսիոյ Հայերուն կողմէ կազմուած էր : Պարագլուխները, տարիներով ռուսական բանակին մէջ սպայ եղած եւ Ռուսիոյ յեղափոխական դաղտնի կազմակերպութեան մէջ աշխատած էին :

Ապտիւլհամիտ խոստիւ կը մերժէր ի գործ դնել պահանջուած բարեկարդութիւնները՝ այն կուսակալութեանց մէջ ուր Հայերը կը բնակէին : Որովհետեւ դիտէր թէ, Եւրոպական պետութեանց մէջ, բարեկարդութիւն կը նշանակէ ի վերջոյ ինքնավարութիւն եւ նոյնիսկ՝ անկախութիւն : Ինչպէս որ Յունաստանի, Սերպիոյ, Ռումանիոյ, Գարատաղի, Պուլկարիոյ Սիսամ կղզիին, Լիբանանի եւ աւելի յետոյ Կրետէի կացութիւնը մէջտեղն էր : Արեւմտեան Պետութիւններու բարեկարդութեան յանկերդը պատճառ եղած է որ այդ երկիրները անջատուին Կայսրութենէն եւ կամ դերձանով մը կապուած մնան : Նոյն բանը Անատոլուի մէջ ի գործ դնել պիտի նչանակէր բաժան բաժան ընել Կայսրութեան կորիզը եղող Մայր Հայրենիքը :

Հնչակ Կոմիտէն, միջոց մը եռք երկու – քի բաժնուեցաւ : Անոնցմէ անջատուող Դրօշակները, Հնչակներուն ճիշդ հակառակ Ռուսիոյ կողմնակից էին եւ այն հաւատքը ունէին թէ, Հայաստանի խոչընդոտը կրնայ իրականանալ միայն Ռուսիոյ օժանդակութեամբ : Ասկէ գատ, կ'ուզէին իսկ չարժման անցնիլ, խառնակութիւն – ներ ու յեղափոխութիւններ յարուցանել, իրենց նպատակին հասնելու համար : Դրօշակները, աւելի վերջ, Դաշնակ Մի – ութիւն անունը առած են : Ահա, ասկէ եռք է որ Օսմ. Պետութիւնը պէտք տեսաւ զբաղելու հայկական հարցով : Տակաւ առ տակաւ միջին դասակարդի եւ մեծահարուստ Հայերն ալ — ուզելով կամ վախնալով — սկսան գործակից հայ յեղափոխական կոմիտէներու հետ եւ ասոր իբր հետեւանք, հայ հպատակները յաչս Պետութեան սկսան կորնչնիլ այն հին վատահութիւնը զոր չահած էին : Միայն, վատահութիւնը կը չարունակուէր հանդէպ Հայ Կաթոլիկներու, որոնք ուշադրութեամբ հեռու կը կենային այս տեսակ հոսանքներէ : Իսկ միւսներէն, համաձայնութիւններէն ու մենաշնորհներէ գատ ուզած մասնաւոր արտօնութիւնները նառնուեցան : Այս պատճառաւ բազմաթիւ հայ վարժարաններ փակուեցան : Եկեղեցիներու ,ընկերային եւ մշակութային հաստատութեանց վերաբերեալ փերմաններ ուշադրութեամբ աչքէ անցուեցան եւ անոնց տրամադրութիւնները սկսան դործադրուիլ նոյնութեամբ, առանց որ – եւէ թոյլատու ոդիի : Հայոց Պատրիարք Աշըքեանի այս մասին կատարած դիմումը արդիւնք չտուաւ : Կառավարութիւնը խուզարկեց այն եկեղեցիները ուր ըստ լրատուութեան, դէնք , ռազմանիթ եւ պօմպա պահուած էին :

ԴՈՐԾՆԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

Հայ յեղափոխական կոմիտէները վեր – ջապէս որոչեցին մեծ դէպք մը յարուցանելով Եւրոպական Պետութիւններու ուշադրութիւնը հրաւիրել : Այդպէսով կը յուսային անոնց միջամտութիւնը ապահովել :

Առաջին դէպքը պատահեցաւ Սասունի չրջանին մէջ, որ Վանայ լիճին արեւմտակողմը՝ Մուշի եւ Տիարպաքըրի միջեւ պտնուող լեռնային չրջանն է : Երեսուն հազար բնակչութեան մօտ մէկ երրորդը, այն ատեն Հայերէ կը բաղկանար :

1893ին Աբդիւլհամիտ դրկուած հեռագիր մը Մուշի կուսակալէն կը պահանջէր որ կուսակալութեան հասոյթի առաւելութենէն հինդ հարիւր ոսկի դրկուի :

Կուսակալը , այս հեռագրին վրայ , սխալ վերաբերումով մը, դարձեալ սկսաւ տուրք հաւաքել : Սասունի Հայերը դիմադրութիւն ըրին եւ յայտնելով թէ չեն կրնար երկու անդամ տուրք վճարել դիմեցին Պոլիս : Կառավարութիւնը զանոնք իրաւացի դտնելով, կուսակալը պարտաւորեց : Կուսակալը որ տղէտ եւ յամառ մէկն էր, զայրանալով , հեռեւեալ տարին, տեղւոյն իսլամները դրդռեց Հայերուն դէմ : Այս պատճառաւ ալ խառնակութիւններ եւ ընդհարումներ պատահեցան : Այս կացութիւնը փոխանցուեցաւ նաեւ չրջակայ կուսակալութիւններուն եւ ի մասնաւորի Տիարպաքըրի : Քոմիթէնները ձեռքի տակէ կը դրդռէին այս չարժումը :

Գիւղերը տեղւոյն մէջ սահմանափակուած ըլլալով հանդերձ նոր տարեչրջանին Հայերը բնաւ չուզեցին տուրք տալ : Գիւղերը դացող դանձիչ պաշտօնեաները դէնքով դիմաւորուեցան : Վերջապէս կառավարութիւնը տեսնելով դինուոր դրկել : Հաղիւ թէ դինուորները եկած , Հայերը յեղափոխական քոմիթէներէն իրենց ստացած հրահանգին համաձայն, դիւղերը եւ դիւղաքաղաքները հրդեհելով լեռ բարձրացան : Մեկնումն ժամանակ ամէն կողմ լուր տարածեցին թէ Օսմ. կառավարութեան դինուորները կը խորտակեն այն դիւղերը եւ քաղաքները ուր Հայեր կը բնակին եւ ժողովուրդը կը ջարդեն :

Հնչակ եւ Դրօշակ քոմիթէները Եւրոպայի եւ նոյնիսկ Ամերիկայի մէջ անդամ մը եւս տարածեցին այն բրօքականը թէ «Թուրքերը քրիստոնեաները կը ջարդեն» : Մինչդեռ, այս քոմիթէները որոնց արմատը, Ռուսիոյ Հայերն էին, չէին վարաներ իրենց ոճիրներուն թիւրախ դարձնել նաեւ Թուրքիոյ Հայերը եւ բոլոր աստի իսլամ եւ թուրք տարրին հետ անոնց յարաբերութիւնները կը պրկէին, դժոխքի վերածելով անոնց հանդիստ եւ երջանիկ կեանքը :

Այս դէպքերէն ետք, ի վերջոյ տեղի ունեցաւ եւրոպական միջամտութիւնը զոր կը յուսային քոմիթէները : Անդլիա արդէն պատրուակ կը փնտռէր :

Բարձրադոյն Դուռը , թէեւ փութով ֆննիչ Մարմին մը կազմեց , սակայն ըստ – ուիպուեցաւ Անդլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ ներկայացուցիչները այդ մարմնին մէջ առնել :

× *Այս դրութիւնը չարունակելի է եւ լոյս պիտի տեսնէ հանդէսին յաջորդ համարին թիւին մէջ :*

ԳԱՀԱՎԻԺՈՂ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Ա.

Գրիգոր Թորոսեան, որ վերջերս երկար շրջապտոյտ մը կատարեց Թուրքիոյ զա–ւազան ճահիճներուն մէջ, մօտէն հետա–քրքրուած է թուրք ժողովուրդի առօրեա–յով, աւնոր մտահոգութիւններով, երկրին մէջ տիրող կացութեամբ, մանաւանդ տնտեսական եւ մշակութային հարցերով:

Իր եզրակացութիւնները, արդիւնք՝ երկարատեւ պրպտումներու, կը կազմեն ստուար երկասիրութիւն մը: Կուտանք մաս մը:

Պէտք կա՞յ հայ ընթերցողին աշխար–հագրական եւ պատմական ծանօթութիւն–ներ տալ Թուրքիոյ մասին:

Եւ սակայն, կարդ մը թելադրանքներ կը տեսնէն, որ արագ ակնարկ մը նետենք այդ երկրին կացութեան ուղղակի առըն–չակից տուեալներու վրայ:

Թուրքիա քառանկիւն երկիր մըն է Սեւ եւ Միջերկրական ծովերուն, ինչպէս նա–եւ Սուրիոյ, Իրաքի, Պարսկաստանի, Ռուսիոյ եւ Պալքանեան երկիրներու մի–ջեւ:

Երկրին 97 առ հարիւրը կը գտնուի ա–սիական ցամաքամասին վրայ, իսկ ե–րեք առ հարիւրը՝ եւրոպական:

«Փոքր Ասիա» կոչուող արեւելեան բաժնին երկարութիւնը մօտ 1600 քլմ. է, լայնքը՝ 640: Ունի 777·000 քառ. քլմ. տարածութիւն, աւելի ընդարձակ քան եւ–րոպական որեւէ երկիր, բացի անշուշտ Ռուսիայէն:

Թուրքիա ունի 7200 քլմ. սահմանագիծ, որուն 4·800 քլմ.ը ծովեզերք, չրջապատ–ուած Սեւ, Մարմարա, Եգէական եւ Մի–ջերկրական ծովերով:

Երկիրը լեռնային է. կան ընդարձակ դաշտաւայրեր, լեռնազաւտեր՝ ա–հռասած անհամար դետերով:

Կլիման ցլաստան է: կարելի է հան–դիպիլ խոնաւ ու չոր, տաք ու պաղ կամ բարեխառն, նոյնիսկ անապատային կլի–մաներու:

Հակառակ փոխուած դլխաւրինակներուն, տակաւին մինչեւ հիմա հին սովորու–թիւններ եւ հին դլեստներ նկատելի են ամէն կողմ... մինչեւ Պոլիս: Հանրա–պետութեան հռչակումէն 45 տարի ետք, ժողովուրդը տակաւին հաշտ աչքով չի դիտեր եղած փոփոխութիւնները. դէմ է արդիականացումի, եւրոպականացումի: Լատինական տառերը «կեավուրցա» են իրենց համար ու այդպէս ալ կը մնան:

Թուրքիա երկրագործական երկիր է: Աղգային հասոյթին քառասուն առ հարիւ–րը հողին կապուած է: Կառավարութիւնը ամէն միջոցի դիմած է երկիրը ճարտա–րարեւտականացնելու համար, բայց ո–րովհետեւ հարցը ՈՒղեղի հետ կապ ունի, տարուած աշխատանքը կը մնայ ապար–դիւն, ու ճարտարարեւտը կը հանդիսա–նայ աղգային եկամուտին 14 առ հարիւ–րը միայն:

Թուրքիոյ հողերը կարելի է բաժնել հե–տեւեալ ձեւով (1964).—

Մշակուած հողեր	19·7 առ հարիւր
Անմշակ, լճեալ	10·3 առ հարիւր
Մարգագետին	36·9 առ հարիւր
Այգի	1 առ հարիւր
Պարտէզ	0·9 առ հարիւր
Ձիթենի	0·7 առ հարիւր
Անտառ	13·6 առ հարիւր
Ճահիճներ ու լիճեր	16·9 առ հարիւր
	100 առ հարիւր

Վերի պատկերը ցոյց կուտայ արդէն, թէ հակառակ «երկրագործական երկիր» մը ըլլալուն, Թուրքիոյ տարածութեան հաղիւ 22·3 առ հարիւրը կ'օգտագոր–ծուի, այն ալ զրեթէ նախնական միջոց–ներով, մինչդեռ մշակուած նոյն հողին վրայ այլ ձեռքեր պիտի կարենային կրկ–նապատկել բերքը:

Լքուած հողերուն մասին խօսիլը աւե–լորդ կը նկատենք: Անոնք առեղծ մշակ–ուած չրջաններ եղած են, այժմ՝ անտէր անտիրական:

Թուրքիոյ արտաքին առեւտուրը տա–րին կը հասնի մօտ մէկ միլիառ տոլարի: Իր արտածումը հաղիւ 61·6 առ հարիւրն է ներածումին, հակառակ ի դործ դրուած բոլոր սեղմումներուն: 1962ին, աւելի քան երեք հարիւր միլիոնի բաց ունէր:

Թուրքիոյ տնտեսութիւնը տկարացնող անպատեհութիւններէն մէկն ալ այն է, որ թրքական արտադրանքները միշտ հում նիւթեր եղած են: Մասցու կենդանիներ թէ երկրադործական արտադրութիւն կամ հանքային ապրանք: Փոխանակ Թուր–քիոյ մէջ որոշ աշխատանքի ենթարկուե–լու եւ աւելի սուղ դինով ծախուելու, հում վիճակի մէջ կը ծախուին, որով օ–տարներ չահագործած են թրքական ար–տադրութիւնները:

Ահա թէ ինչու Թուրքիա միշտ պէտք ունի տարադրամի իր բացերը կարենալ դոցելու համար եւ քանի տարիէ ի վեր կը դիմէ Մ. Նահանգներու օդնութեան:

Թուրքիա աւելի քան մէկ միլիառ տո–լար պարտք ունի Ամերիկայի ու այդ պարտքին տոկոսը վճարելու մասին իսկ չի կրնար մտածել այսօր: Այդ պարտ–քէն ազատելու միակ միջոցը համաչափար–հային պատերազմ մը կրնայ ըլլալ՝ վճա–րումի պայմանաժամին «մուրտը զեման» ըլլալը հռչակելով, միանդամայընմիշտ ջնջելու համար ամէն հաչիւ ...

Ամերիկա ոչ միայն նիւթապէս կ'ա–ջակցի Թուրքիոյ բացը դոցելու, այլեւ դործնապէս կ'օժանդակէ ճարտարարուես–տի յառաջդիմութեան:

Թուրքիոյ մէջ աշխատող ճարտարար–ուեստական հաստատութիւնները երեք ձեւի են. պետական, անհատական եւ օ–տար դրամադլուխով աշխատողներ:

Օտար դրամադլուխին առիւծի բաժինը Ամերիկային է, որուն կը յաջորդէ Գեր–մանիա, ապա Հոլանտա եւ Զուիցերիա: Փոքր ցանկ մը կրնայ անպայման հետա–քրքրել ընթերցողը: Այս հաստատու–թիւնները հետեւեալ բաժանումները ու–նին.—

	Միլ. թրք. ոսկի
Սննդեղէնի վերաբերեալ գործեր	50
Հիւսուածեղէն	139
Թուղթ	1
Զգախէժ	144
Քիմիական նիւթեր	142
Կրաղիւս	10
Մետաղագործութիւն	15
Երկրագործական մեքենաներ	14
Ելեկտրական մեքենաներ	13
Զանազանիք	120
Գումար	698

Երկրին հսկայ պահանջներուն հետ հա–մեմատած՝ այս թիւերը ոչինչ են:

Թուրքիա միշտ պէտք ունի օտար դրա–մադլուխի, օտար ձեռնարկներու, օտար ուղեղներու՝ իր երկրին հարստութիւնը չահագործել տալու, ինքն ալ, միւս կող–մէ, դանոնք չահագործելու համար:

Հսկայ, ահամեմատօրէն հսկայ դործ կայ ուտեստեղէնի, խմիչքներու, բամ–պակի, նոյնիսկ ծխախոտի արդիւնարե–րութիւնը ընդարձակելու, չահագործելու մարդին մէջ, ու ամէն օր, ամէն տեղ,

ԱՌԵՂԾՈՒԱԾԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բաւական է եւ այսքանը: «Դանուն լոյ Հայաստանի կողմում» խօսքը եւ այն, որ չի ուզում նկարագրել Փոքր Ասիային, այսինքն Սուրիային չրջապատող ջրերն ու հողերը, աւելացրած մի այլ անդամ դրա–ծը, թէ գործն ուշացել է, որովհետեւ մտածելու ժամանակ էր պէտք, ու ապա՝ ինքը դիտում ու քննում էր մի ահաւոր աղէտի, չրհեղեղ – երկրաչարժի պատ–ճառած աւերմունքը, ահաւին բան են պարզում: Նախ, որ նա, մինչեւ Կիլիկ–կիա՝ կանդելորուս դալը, արդէն եղել է Հայաստանի այն կողմում, Փոքր Ասիան, Սուրիան չրջապատող հողերում, այսին–քըն՝ Արեւելեան Հայաստանում: Իսկ Ա. – րեւելեան Հայաստանի ջրերն ու հողերը, աւելի ճիշդ՝ ջրերը, հողերը, ամբու–թիւններն ու ռազմական ճանապարհները չի նկարագրելու, որովհետեւ, ինչպէս ի–մացանք, Սուրիայի տեղապահը իր ջան–քերով եւ հաչիւներով որոշ դաղափար արդէն կազմել է այն խնդրի մասին, որ պէտք է ըստ Լէոնարտոյի դրածի՝ «Մեր դործը դլուխ բերելու համար»:

Պարզ է ամբողջովին, Լէոնարտո տա Վինչին պէտք է Կիլիկիայում, թերեւս ինչ – ինչ չափով եւ Արեւելեան Հա–յաստանի՝ Սուրիային մերձ չրջանում, ձեռնարկէր բերդ – ամրոցները, դուցէ եւ ռազմական ճանապարհները, անպայման

Անդարային իշխանութիւնը կոչեր կ'ուղ–ղէ օտար հաստատութիւններու:

Սակայն ...

Կայ «սակայն» մը, որ մարդոց աչքին առջեւ կը ցցուի, երբ հարցը Թուրքիոյ հողին վրայ հաստատուելիք դործի մը մասին է:

Այդ «սակայն»ը անվստահութեան ար–դիւնք է, հանդիպ այն ամէն բանի, որ «թրքական» է:

Թուրքիա ունի հարուստ հանքեր, ինչ–պէս՝ լիճեիք, երկաթ, քրոմ, կապար, դինկ, պղինձ, աղ, արծաթ, մանկանէզ, ծծումբ, բոր, գմռնիտ (գամբարա), լիւդ–քար, անդիկ, մարմար, միքա, հանքա–ծուխ, նաեւ՝ քարիւղ:

Այս բոլոր հարստութիւններէն որեւէ մէկը լաւ ձեւով չէ չահագործուած ... Եղածն ալ հում վիճակով կ'արտածուի:

Շնորհիւ երկրին պատմական անցեալին, նաեւ բնական տուեալներուն, Թուրքիա ունի եկամուտի ուրիշ աղբիւր մըն ալ, — դրօսաչրջիկութիւնը:

Առանձին կը խօսինք այս մասին:

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(Շար.)

լեռնանցքները ամբացնելու, վերականգ–նելու եւ վերակառուցելու աշխատանք–ներ: Սուրիայի տեղապահը ուղում էր պաչտպանել իր երկիրը Թուրքերից ապա–ուող յարձակումից: Իսկ նրանք կարող էին, իսկապէս, ինչպէս արեցին յետոյ, Սուրիա ներխուժել Կիլիկեան Տաւրոսի եւ Ամանեան լեռների արդէն աւերած լեռ–նանցքներով, ռազմական, հիմա սակա–ւուր ամրոցներ ու մեծ մասամբ կիսա–ւեր քարեկապ կամուրջներ ունեցող ճա–նապարհներով:

Ուրեմն՝ առաջին հերթին լեռնանցները, Կիլիկեան Դուռն, որտեղով այժմ անց–նում է Պաղտատի երկաթուղին, Դուռն կալիկադնոս գետի ակդրում, որ բերում–հասցնում էր ծովափ՝ Սիլեւկիա եւ կան–դելորուս: Ապա լեռնանցք՝ դէպի 450 քիլոմեթր երկարութիւն ունեցող, ջրա–ռատ Պիրամոս եւ կամՋահան գետի հովիտը եւ այդտեղից Սուրիա: Յետոյ ան–պայման Ամանեան Դուռն, Դուռն Ասո–րաց՝ Սուրիայի սրտին, Ալեքսանդրիա նաւահանդստին չատ մօտիկ ... Բայց նաեւ, լեռնանցքների հետ միասին, գոնէ Կիլիկիայի 25 նաւահանդիստներից գլխա–ւորները, կանդելորուս, Կոռիկոս, Ա–յաս նաւահանդիստները՝ Կիդնոսի գետա–բերանով Տարսոն հասցնող, Սարի գե–տաբերանով մինչեւ Ատանա, Ջահանի գետաբերանով մինչեւ Մամեստիա ...

Սրանց բոլորի, նաւահանդիստների եւ նաւարկուող գետերի վերակառուցում–ամրացումը անհրաժեչտ էր նաեւ Եղիպ–տոսի, Կիպրոս կղզու, Իտալիայի, վեր–ջապէս՝ Միջերկրական ծովի պաչտպա–նութեան, նաեւ օսմանեան Թուրքերի դէմ մարտնչելու համար: Կարո՞ղ էին Իտա–լացիները մոռանալ, թէ ինչպէս 1480 թ–ուականին Թուրքերը յանդգնեցին Իտալ–կան ափ իջնել եւ, դրաւելով, մինչեւ 1481 Թուականը իրենց ձեռքում պահել Օտ–րանտօն:

Եւ Լէոնարտո տա Վինչին աչխատում էր Իտալիայում մեծ ու ընդհանուր դոր–ծի համար, նկարագրում էր Կիլիկիան Տաւրոսը իր հանճարեղ աչքով, հետամ էր Կիլիկիայի «աներեւակայելի» ընչ–խարհով: Ձիշդ են նրա նկարագրերը, աչքով տեսած, ճիշդ է նրա հետցմունքը, որ կարծես յիչեցնում է մի այլ մարդու, ժ–ր. դարի հրեայ ճանապարհորդ Բենիա–մին Թուդրոսկու հետցական բացատկ–չութիւնը, թէ՝ Կիպրոսից անցնելով Կի–լիկիայի Կոռիկոս նաւահանդիստը, այս–տեղից «սկսում է ըդհանային երկիրը, որ կոչւում է Հայաստան»:

Այնուամենայնիւ, Լէոնարտոյի ռազմա–կան – չինարարական աչխատանքները Հայաստանում չէին կարող դլուխ գալ լիովին: 1486 Թուականին օսմանեան Թուրքերը կարամանիայից ներխուժեցին Հարաւ եւ դրաւեցին Կիլիկիան: Այսպէս ամէն ինչ վերջացաւ:

Սակայն մինչ այդ, մինչեւ Կիլիկիա դալը, ան, իմացանք, եղել է նաեւ Արե–ւելեան Հայաստանում: Բայց ո՞ր թուա–

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

—o—

— Դուք ծանո՞թ էք աչխարհի ամենա–դեղեցիկ պատմութեան, — գառնում է Սարոյեանն ինձ:

— Ո՞րն է այդ:

— Կ'իմանաք անպայման: «Ա՛յս, վա–թան»ի պատմութիւնը:

— Ո՛չ, չդիտեմ: Սակայն չատ պիտի ուղէի լսել, — անում եմ հետաքրքրու–թեամբ:

Եւ սկսում է պատմել: Պատմում է ոչ միայն բերանով, այլ մանաւորապէս աչ–քերով եւ ձեռքերով:

— «Ժամանակին կար մի որսորդ, որ դեղեցիկ տուն ունէր՝ մեծ եւ լի բոլոր յարմարութիւններով: Սակայն մենակ էր այս որսորդը եւ չունէր բարեկամ: Մի օր, որսորդութեան ժամանակ, հանդի–պում է գմայլելի դեղեցկութեամբ մի թռչունի: Բռնում է թռչունը եւ տուն բերում: Եւ թռչունի համար չինում է հսկայ ոսկի մի վանդակ ու մէջը դնում ամենաընտիր ցորենն ու ամենագուլալ ջուրը:

«Եւ այլեւս ամէն երեկոյ, երբ որսորդը տուն էր դառնում, նրա սիրտը լեցւում էր ուրախութեամբ, որովհետեւ այլեւս մենակ չէր, այլ տան մէջ կար իր սիրելի թռչունը:

«Գիչերը դալիս էր տուն, մօտենում թռչունին, կերակրում, հետը խօսում, իր որսորդութեան մասին պատմում: Իսկ թռչունին, կերակրում, հետը խօսում, էր. «Ա՛յս, վաթա՞ն»...

«Եւ մի օր դայրանում է որսորդը: Դառնում է թռչունին ու ասում.

«Ես ամէ՛ն բան անում եմ քեզ համար, իսկ դու իրը պատասխան միչտ նոյնն ես ասում. «Ա՛յս, վաթա՞ն»: Ի՞նչ է այս վա–թանը, որ կրկնում ես այդքան:

«Եւ թռչունը պատասխանում է. «Դա այն վայրն է, ուր ծնուել եմ ես»:

«Մի՞թէ այդքան դեղեցի՞կ է քո ծննդա–վայրը», հարցնում է որսորդը:

«Նրա նմանը չկայ աչխարհում», պա–տասխանում է թռչունը:

«Մտածում է որսորդը եւ ասում.

— «Լաւ, տա՛ր ինձ այնտեղ, տա՛ր ծննդավայրդ: Կ'ուզեմ աչքովս տեսնել»:

«Եւ բաց է անում ոսկի վանդակի դու–ռը, հրացանը նետում իր ուսին եւ հետե–ւում թռչունին:

«Թռչունը դնում է, հանդարտ ու կա–մաց թռչելով անտառների, լեռների, հո–վիտների վրայից եւ որսորդը հետեւում է նրան: Գնում են այսպէս, անցնում դե–ղեցիկ դաչտերով, գմայլելի հովիտնե–րով, ահ ու սարսափ ազդող լեռներով:

«Եւ ամէն մի նոր տեղ որսորդը հա–ղընում է. «Ա՞յս է քո ննդան ծննդա–վայրը», սակայն թռչունը դլուխը չար–ժում է թեթեւ եւ չարունակում իր ճա–նապարհը:

«Եւ երկար այսպէս դնալուց յետոյ, վերջապէս հասնում են մի անապատ: Լերկ ու տափարակ: Օդը տաքանում է, դառնում հեղձուցիչ: Որսորդը ջուր է փնտռում, չի՛ դտնում: Ծառ ու չուք է փնտռում, չի՛ դտնում: Մի ծաղիկ, մի բոյս է որոնում, չի՛ դտնում: Իսկ թռ–չունը չարունակում է իր հանդարտ երթը:

«Ուժասպառ, ծարաւ ու փչրուել ծած–կուած, որսորդը հետեւում է նրան:

«Վերջապէս թռչունը հասնում է ան–պատում կորած, չորացած մի ծառի, որ ամբողջութեամբ փուչերով էր ծած–կուած: Նստում է ծառին եւ դառնալով որսորդին՝ ասում.

«Այս է աչխարհի ամենադեղեցիկ վայ–րը, այն վայրը, ուր ծնուել եմ ես, որ ի՛մն է»:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

կանին : 1481ից յետոյ եւ 1483ից առաջ, որովհետեւ 1483ին նա արդէն գտնուում էր Միլանում : Ուրեմն , 1482 թուական – նիւն : Այդպէս է , այդ ամբողջ տարին , որ նախօրօք չէջում էր ոչ թէ կիւլիկեան Տաւրոսում , այլ Արեւելեան Հայաստանի Տաւրոսեան լեռներով : Այս ժամանակ էլ նա գրում է , թէ ինքը «մեր հիւսիսային երկիներում » ականատես է եղել մի ա – հաւոր աղէտի՝ ջրհեղեղի եւ երկրաշար – ժի, ու այդ մեծ նրբութեամբ եւ վերա – յնելի մանրամասնութեամբ յայտնում է նոյն – պէս Սուրբիայի տեղապահին : Նոյն ժա – մանակ նա նշում է անձնական թղթերում . « Արեւելեան Հայաստանի վարի մասի ո – ղողումը , որ ցամաքեցնելու համար ան – հրաժեշտ է ճանապարհ բացել Տաւրոսեան լեռների միջով » :

Միտքը , թէ պէտք է հեղեղումից փրկել այսեղի հողերը , ճանապարհ բացելով Տաւրոսեան լեռների միջով, վերաբերում է Եփրատի այն մասին, որ անցնում է Երզնկա չհասած , Դերջանի մօտ գտնուող Ակնի կիրճ կոչուած վայրով :

Այսեղ դեռեւս այնքան էլ ջրառատ չէ, Եփրատը, բայց ղղրեում է փրփրալով ու զազազելով , խեղդուելով բաւականին նեղ ու երկար, լեռնոտ կողերը հէգեաթա – լին բարձր, մինչեւ տեւական ձկներով ծածկուած զառաթիները հասնող վայրի մի ձորով : Այսեղ դեռեղերեայ լեռները , տեղացուած անունով, կոչուում են կողտի լեռներ : 802 թուականին երկրա – շարժի ժամանակ յիշուած է, որ այդ կողտի լեռները, կամ ձորակողերը , որ « կան այս ու այն կողմում », իրար հըպ – ուեցին, մէկը փլուեց գետնի մէջ, մի օր արդիւնք ջրերի ընթացքը , եւ գետը հո – սեց ետ :

Մշտական երկրաշարժի ժամանակ Եփ – րատը այս կիրճից էլնում եւ հեղեղում էր երզնկայի դաշտն ու աւերում քաղա – քը : Մեծ խաղացին Թերեւս մտածում էր գետն այս կիրճից յետոյ (կամ գետի մի մասը) թեքել անմիջապէս հարաւ եւ անց – կացնել Տաւրոսեան լեռների միջով :

Բայց ես այս վայրը եւ Լէոնարտոյի մտածումը համառեղեցի միայն այն բա – նից յետոյ, երբ քննեցի մօտ հինգ հարիւր տարի Հայաստանի բոլոր գաւառներում կատարուած երկրաշարժերը եւ հեղեղ – ները : Ինձ հետաքրքրող ժամանակում նը – կարագրուած աւերմունքները իրար կողքի դնելուց եւ Լէոնարտոյի նկարագրութեան հետ համեմատելուց յետոյ, նախ գտայ ասուած աղէտի վայրը՝ Երզնկան :

Կարճ ասած , Լէոնարտո տա Վինչիի նկարագրութիւնը կործանուող տաճար – ների , յատկապէս հունից ելած եւ քաղաք հեղեղող եփրատի պատճառած վնասների, բնութեան կատաղի ուժերի դարհուրելի պարբի մասին լիովին համընկնում են 1482 թուականի Երզնկայի երկրաշարժին : « Երբեք այն ժամանակներից ի վեր, որ տարբերը կազմել են աշխարհը, նրանց հոգութիւնը եւ կարողութիւնը այդպիսի աւեր չէր պատճառել , աւերմունք , որոնց ես ներկայ եղայ տասը ժամ չարունակ» :

Աւելացնեմ , միաժամանակ , որ Լէո – նարտո տա Վինչին նկարել է Հայաստա – նում մի բաղիլիկ տաճար : Բայց քանի որ մինչեւ Անիի մօտերքը բաղիլիկ տաճար չէ – կար եւ եղածը ու նրա նկարածի նմանը ե . դարի չինուածք Տեկորն է, ուրեմն պիտի ենթադրել, որ նա հասել է նաեւ մինչեւ այստեղ : Ու այդ այսպէս է : Տեկորը իր արտաքին տեսքով նրան յիշե – ցըրել է Ֆիրինցէում կառուցուած Սան Մինատո Ռիքը Էրմիտին :

Լէոնարտո տա Վինչին հասել է մինչեւ Արարատեան դաշտ եւ ճշդօրէն այնպէս է նկարագրում Արարատ լեռը, որ դժուար է ժխտել, նրա այստեղ լինելու փաստը :

Այսպէս , նա տեսել է Արարատը : Այն , որ իր տեսլով լեռ էր լեռների մէջ , եւ չորս ժամ լուսաբացից առաջ լուսա – տորում էր արեգակի ճառագայթներով , իսկ խաւարում փոխարինում էր լուսնի լոյսին , որովհետեւ մինչեւ ղիչերուայ երրորդ ժամը այդ լեռը «երեւում էր տարբեր տեղերից, քանի որ այդ ժամա – նակ նա արեւմուտքից լուսաւորուած է վաղուց մայր մտած արեգակի լոյսով» :

Արարատը Յունիսին, եւ սա հաստա – տում է ինքը մի այլ տեղ կատարած նը – չումով . «12 օր մինչեւ Սարամատիայի սահմանները, Յունիս ամիս» :

Այս փաստը յայտնի էր վաղուց , միայն թէ անհասկանալի է ու զարմանալի , թէ ինչու են կարծում , որ նրա նշուած ճա – նապարհի երկարութեան մասին յայտնել են ոչ թէ հինգ այն վայրում, որտեղ նա հարցրել է տեղացիներին : Սարամատիա – յի երկիրը Կովկասեան լեռնաշղթայի հիւ – սիսային սառոյտներն էր, Հիւս . Կովկա – սը, որ ճգնում էր Սեւ Ծովից Կասպից ծով, մինչեւ Դերբենդ : Ճօսքն այստեղ Դերբենդին է վերաբերում , որին ամիս – ների ճանապարհ է բաժանում Կիլիկիա – յից եւ Իտալիայից :

Արաբների, Պարսիկների, Հայերի ըս – տոյգ ճանապարհաշինների, ձիով կարե – լի է 12 օրում Դերբենդ հասնել մի յայտնի ճանապարհով , որ սկիզբ է առնում Դուինից, Սեւանի եզրով հասնում Պար – տաւ, ապա Շամախի եւ ասուած Սարա – մատիայի սահմանները: Նոյնը մի ուրիշ ճամբով, սակայն կրկին Դուինից դէպի Սեւիմի լեռնանցքը եւ այսպէս վեր :

Արարատեան դաշտից, նոյն այս Դուի – նից, Դեկտեմբերին մէկ ամսում կարելի է հասնել «Հիպերբորեան լեռները» (Կով – կասեան լեռները), դէպի հիւսիս՝ դէպի Ալանաց Դուռ, որ այդտեղ տանող միակ ճանապարհն է : Լէոնարտո տա Վինչին նոյնպիսի ճիշդ ղրաւում է կատարել . « Մինչեւ Հիպերբորեան լեռները , Դեկ – տեմբերին , մի ամսուայ ճամբորդութիւն է դէպի հիւսիս » :

Այստեղ ես կանդ եմ առնում , աւելին եւ մանրամասն ասելու համար այն ընդար – ձակ ուսումնասիրութեան մէջ, որ կրում է այս միեւնոյն յօդուածի վերնագիրը :

Վ . ՆԻՋՈՒՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ՆՈՐ ԳԻՐՔ

« Միտք » հրատարակչականը լոյս ընծայած է Սանդրօ Սարդարեանի «Նախ – նադարեան հասարակութիւնը Հայաստա – նում» ծաւալուն աշխատութիւնը :

Հեղինակը հնադիտական նոր տուեալ – ներու հիման վրայ ներկայացուցած է Հայաստանի մինչեւ այժմ չուսումնա – սիրուած ժամանակաշրջանին պատմու – թիւնը : Բազմաթիւ փաստերով ցոյց տը – ւած է հայկական լեռնաշխարհի քարի եւ հին մետաղի դարերու մշակութային կա – պը Միջին Արեւելքի մշակոյթին հետ :

Ներկայացուած նիւթերը կը վկայեն , որ հայկական լեռնաշխարհը մարդուն յա – ռաջացման օճախներէն եւ անոր հնադոյն մշակոյթի բնօրրաններէն մէկը եղած է, ուր կեանքը յարատեւած է մարդկային հնադոյն պատմութեան բոլոր փուլերուն մէջ :

Հատորին երեք առանձին բաժիններուն մէջ ժամանակագրական կարգով ուրուա – գծուած են Հայաստանի նախնադարեան ընկերութեան զարգացման յաջորդական աստիճանները՝ հին, միջին եւ նոր քարի դարերը եւ պղինձի դարը :

Բովանդակութեան համառօտագրութիւ – նը ներկայացուած է ռուսերէն եւ անգլե – րէն լեզուներով : Գիրքը պատկերազարդ է, ունի քարտէսներ, աղիւսակներ, անձ – նանուններ, տեղանուններու ցանկեր :

ԾԻԾԱՂ

ՊԱՏՐԱՍՏԱԲԱՆ ՁԻՆՈՒՈՐԸ

Նափոլէոն Պոնափարթի, զինուորները կարգով կեցուցած, մէկ – մէկ կը քննէ անոնց հագուստ կապուստը :

Ցանկարծ կը կենայ անոնցմէ մէկուն առջեւ եւ յօնքերը պռտելով կը գոչէ .

— Ինչո՞ւ կօշիկներուդ յատակամասը միայն ներկեր ես, իսկ կրունկները ցե – խոտ ես թողուցեր :

Զինուորը, առանց չուարելու, կը պա – տասխանէ .

— Դիտումնաւոր էր այդ, Վեհափառ Տէր, վասնզի Ֆրանսացի զինուոր մը թըշ – նամիին երբեք չի ցուցներ իր կրունկնե – րը :

×

Տիկին Մաքենզի ամուսինին հետ է – տինպուրկի մէջ վաճառատուն մը կը մտնէ դլխարկ մը գնելու համար :

Զանազան դլխարկներ փորձելէ ետք ա – մուսինին դառնալով կը հարցնէ .

— Դուն ի՞նչ խորհուրդ կուտաս, սի – րելիս : Ո՞ր դլխարկը առնեմ :

— Ասիկա, կ'ըսէ ամուսինը յարդէ դըլ – խարկ մը ցոյց տալով :

ՀԱՅ ԱՐԺԷՔՆԵՐ

ԵԱՆ ԵԱՇԿԵՒԻՉ

Կրակով քաղաքի Եաղլընեան համալը – սարանը անցեալ տարի նշեց իր 600ամեա – կը : Լեհաստանի այդ հնագոյն ուսում – նական հաստատութեան պատմութեան թանդարանին մէջ գետեղուած է Եան Եաշկեւիչի կիսանդրին :

Ո՞վ է Եաշկեւիչ : Ծագումով՝ լվովցի հայ վաճառականի մը տղան, իսկ մասնա – դիտութեամբ... Ի դէպ ի՞նչպէս կարելի է բնորոշել Նեւթոնի մասնագիտութիւնը : Եաշկեւիչ եղած է բժիշկ, քիմիագէտ , երկրաբան եւայլն :

1775ին, 26 տարեկան հասակին, Եաշ – կեւիչ աւարտած է Վիէննայի համալսա – րանի բժշկական ճիւղը՝ աւարտաճառի նիւթ ունենալով «Բոյսերու օդատպործու – մը գեղագործութեան մէջ» : Վերադառ – նալով Լեհաստան , իբրեւ դասատու կը մտնէ Եագելընեան համալսարանը , ուր իր մտերիմ ընկերոջ՝ Լեհաստանի փոխ – քանցլեր Հուգօ Կոլոնտայի օժանդակու – թեամբ կը հաստատէ բնագիտութեան ամ – պիոն մը, որ առաջինն էր երկրին մէջ : Կը գառնայ այդ ամպիոնին գեկավարը :

Այնուհետեւ կրկին կը մեկնի արտա – սահման եւ Իտալիայի, Աւստրիայի, Սաքսոնիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ կ'ուսում – նասիրէ հանքագործութեան եւ մետաղա – գործութեան վիճակը : Այդ օրերուն Եաշկեւիչ Փարիզի գիտութիւններու ա – կադեմիային ներկայացուց քիմիաբա – նութեան եւ հանքաբանութեան մարզե – րուն մէջ իր հաստատած նորութիւնները , որոնք մեծապէս գնահատուեցան : Այս աշխատանքին համար ան ընտրուեցաւ ան – դամ Փարիզի ակադեմիային :

Յետագային ուսումնասիրեց Լեհաստա – նի կարգ մը չրջաններու հանքերու վի – ճակը : Այս մասին գրեց աշխատութիւն մը, որ կը նկատուի լեհ երկրաբանութեան վերաբերեալ լեհերէն գրուած առաջին գործը :

1787ին, անձանօթ պատճառներով կը հեռանայ համալսարանէն : Կը կարծուի թէ ենթարկուեցաւ հալածանքի իր յառա – ջադէմ գաղափարներուն համար :

Ժամանակ մը կը գառնայ իշխանական ընտանիքի մը տան բժիշկը : 1789 – 1790– ին լեհ կառավարութիւնը գինք կը հրաւի – րէ գեկավարելու ածուխի հետազօտութիւ – նը : Այդ տարիներուն կազմեց հանքա – բանական քարտէս մը՝ ածուխի, գինկի եւ անագի հանքավայրերու մասին :

Մեռաւ 1809ին :

— Բայց ինչո՞ւ ատիկա : Ինծի կը վայ – լե՞ :

— Վայլելը – չվայլելը չեմ գիտեր, կը յարէ Սկովտացին : Սակայն գիտեմ որ , երբ աւրուի՝ մեր այծին կուտանք, ու մէկ օր կեր տալէ կ'ազատինք :

«ՁԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (48)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Եւ իրը դրախտի մէջ միասին զուարճա – նալով կը խօսէին, կ'երդէին, կը վազվը – զին, կը պարէին, թիթեռներու հետեւէն կը վազէին բռնելու համար, վրանածա – գին կը ժողվէին, բարձր, կանաչափայլ, զուարթագոյն եւ բարեմոյն խոտերու մէջ իրենց ծակոտկէն եւ վարդագոյն զուլպա – ները կը թրջէին ու միանդամայն տեղ տեղ ամէնքն ալ համբոյր կ'առնէին եւ կուտային իրարու, բացի Ֆանթինէն, որ իրօք սէր կը զգար եւ որ մտախոհու – թեամբ եւ անողոքութեամբ զրաւուած, անորոշապէս կը դիմազրէր : — Դուն ալ միշտ կը նմանիս այնպիսի անձի մը որ չգիտեմ ի՛նչ ... կ'ըսէր Ֆեվուրիթ :

Զորս ամոլները նախաճաշելէն ետք այդ տաւեններր «Թագաւորին ածուն» ըսուած պարտէզը զացեր էին Հնդկաստանէն նոր եկած բոյս մը տեսնելու համար , որու անունը հիմա չենք յիշեր եւ զոր տեսնե – լու հետաքրքրութիւնը այդ ժամանակ փարիզի բոլոր բնակիչները դէպի Սէն Քլու կը մղէր . բարձր կոճղով տարօրի – նակ եւ սիրուն թուփ մըն էր այդ, որու անթիւ ոստերը զերձանի պէս նուրբ, դի – սախիւ եւ անտերեւ էին ու միլիոնաւոր սպիտակ վարդիկներով ծածկուած . հե – տեւաբար կարծես թէ ծաղիկներու ջլոտ վարս մըն էր թուփը : Այս թուփը տես – նելու եւ զարմանալու համար միշտ բազ – մութիւն մը անպակաս էր :

Թուփը տեսնելէն ետք Թոլոմիյէս էլ հեծնել առաջարկած էր, եւ իշապանի մը հետ գինը կտրելէն եւ ստակը իր քսակէն տալէն ետք ամէնքն ալ էշերով ետ դար – ձեր էին՝ վանդէն եւ Իսիէն անցնելով : Իսիի մէջ պզտիկ դէպք մը ունեցան : Հա – սարակաց պարտէզը, որ իրը ապզային դոյք ծախուած էր եւ որու այդ տաւեն – ուան տէրն էր զօրաց համբարապետ Իւր – կէն, պատահաբար բաց թողուած էր : Ամոլները վանդակապատէն ներս մտած, արուեստաշէն անապատականին այրը մտնելով անոր այցելութիւն մը ըրած էին, եւ հայելիներու համբաւաւոր սեն – եակին զաղտնի զօրութիւնը փորձած էին :

Ցետոյ երկու չաղանակենիներուն վրա – յէն չուանով չինուած մեծ օրօրանը մը – տեր եւ օրօրուեր էին :

Ցանթին միայն չուզեց օրօրուիլ :

— Այս կերպով վարուիլը չեմ սիրեր, մրմռաց Ֆեվուրիթ բաւական խստու – թեամբ :

Էշերուն ճամբայ տալէն ետք նորէն սկսան զուարճանալ . նաւակով Սէն գե – տէն անցան, եւ փասիէն հետիոտն քալե – լով էթուալի դուռը հասան : Ինչպէս կը յիշէ բնթերցողը, առաւօտեան ժամը հին – դէն լ վեր ոտքի վրայ էին անոնք . բայց ո՞վ կրնար յոդնիլ . «Կիրակի օրեր յոդ – նութիւն չկայ . Կիրակի օրեր յոդնութիւ – նը չաշխատեր», կ'ըսէր Ֆեվուրիթ : Ժա – մը երեքի առեւտները չորս ամոլները եւ – րանութեամբ ահարեկ՝ ռուսական լեռ – ները (*) ոստոստելով վար կ'իջնէին . այս լեռները տարօրինակ չենք մըն է որ այդ ժամանակ Պօժէնի վերին կողմերը կը զրաւէր եւ որու օճապատյա դիծը Շան գ'Էլիզէի ծառերուն վրայէն կ'երեւար :

Ժամանակ առ ժամանակ Ֆեվուրիթ կը դոչէր .

— Հապա խաղը ե՞րբ պիտի խաղաս, կ'ուզեմ որ խաղը կատարուի ալ :

— Համբերութի՛ւն, կը պատասխանէր Թոլոմիյէս :

ԳԼՈՒԽ ԻԲ .

ՊՈՄՊԱՐՏԱՑԻ ԳԻՆԵՏՈՒՆԸ

Ռուսական լեռներէն իջնելէն ետք կը – տրթուն խումբը ճաշել ուզած էր, եւ վերջապէս փոքր ինչ յոգնելով Պոմպար – տայի գինետունը մտած էր : Պոմպարտա անուն անունի պանդոկապետը հաստա – տած էր այս գինետունը իրը օգնական ճիւղ իր մեծ պանդոկին որու ճակատի ծանուցման տախտակին այն առեն Րիվոլի փողոցը Տըլորմի անցքին քովն էր :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԳՕ

(Շար .)

(*) Ռուսական լեռ կ'ըսուին այն քա – կաս կամ արուեստական լեռները, որոնց վերեն վար շիտակ կամ գարտուղի ճամ – բայ մը հարթուած է : Մարդ վերէն քալ – խիրի մը մէջ կը մտնէ, եւ աւով սպրդե – լով սաստիկ արագութեամբ մինչեւ վար կը սահի : Այս զբօսանքը հիմա Ֆրանսայի մէջ արգիլուած է, վասնզի շատ աւձեր սահելու ժամանակ վիրաւորուած են :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պերլինէն Ֆրունճեան ընտանիքը չնոր – հակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց , որոնք ցաւակցական արտայայտութիւննե– րով մխիթարեցին զիրենք

ՏՈՔԹ. ՏԻՐԱՑՐ ՖՐՈՒՆՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Այս ախուր առթիւ , հետեւեալ նուէրնե– րը կ'ընեն · — 100 ֆրանք Կապ· Խաչին , հարիւր ֆրանք Ազգաժառնամին , (ստա– նալ «Յառաջ»էն) եւ հարիւր ֆրանք «Յա– ռաջ»ի բարգաւաճման :

Քառասունքի հոգեհանդստեան առթիւ (Նոյեմբեր 12) նուիրած են200 մարք Պեր– լինի զաղութային վարչութեան եւ հա – րիւր մարք Քէօլնի Նորահաստատ եկ· վարչութեան :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ· — Հ· Յ· Դ· Քրիստափոր Ենթակոմիտէի վարչութիւնը իր ցաւակ – ցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկին Պաղ – տասարեանի եւ Տէր եւ Տիկին Ննկէր Ան– տրէ Պաղտասարեանի , իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝ ողբացեալ ընկեր Գրիգոր Պաղ – տասարեանի մահուան առթիւ :

×

Ֆ· Կապ· Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Տիկին Հ· Պաղտասարեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն , Պ· Գ· Պաղտասարեանի մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն· Մարմինը չնորհակալու – թեամբ ստացած է Տիկին Գէորգեանէ 50 ֆրանք Գոհարիկ Ղազարոսեանի յուղար – կաւորութեան առթիւ , փոխան ծաղկե – պըսակի :

×

Ալֆորվիլի Հայկ· դպրոցի Կրթ· Մար – մինը չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քէպէլեանէ , 50 ֆրանք Տիկին Փառանձեմ Գումուրեանի մահուան առթիւ :

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի նահանգի Հայր· Միութեան կողմէ :

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի » *դիրքի հրատարակման առթիւ , 19 Նոյեմ– բեր , կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին , Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :*

Նախագահութեամբ՝
ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին ՓԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ ՈՐԲՈՒՆԻ :

Լուսաբաճակով պիտի ցուցադրուի Սամ – սոնի , Կիրասոնի , Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարներ : Կը ցուցադրուի հայկական խօսուն ժապաւէն մը :

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւո – րապէս Տրապիզոնէն բերուած *կաղինը , ճկվիզլիքի չոր թութը , կիւմիւշհանէի բէսթիլը , Սիւրմէնէի թէյը եւ լաղում* հացը :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ հա– մակիրներ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՆՕՐԻ ՅԱՅԳՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ· Միու – թեան կողմէ , Դեկտեմբեր 31ին Փալէ տէ Քոնկրէ , ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ· Բ· Ը· Միութեան տարե– կան պարահանդէսը Սէլանտիթի չքեղ սը– րահներուն մէջ Դեկտ· 9ին , Շաբաթ երե– կոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարա – հանդէսը , 1968 Մարտ 10ին :

×

Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին , Պրոնի օդակայանի սրահներուն մէջ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 25ին , Շաբաթ դիշեր մինչեւ առաւօտ , 10րդ Թաղամասի քաղաքապե – տարանին սրահը :

ԸՆԴՀ· ԺՈՂՈՎ

Վալանսի եւ չրջակայքի Հայ Ազգ· Մի– ութիւնը աւարտած ըլլալով իր չոր – ջանը , ընդհ· ժողովին կը հրաւիրէ չոր– ջանի Հայութիւնը անխտիր , Շաբաթ , Նոյեմբեր 17 , ժամը 21ին , Սալ տը Ֆէթի վերնայարկը :

Օրակարգ՝ Ա.) Նիւթական եւ բարոյա – կան հաչուետուութիւն :

Բ) Ընտրութիւն՝ հաչուեքննիչ եւ ընտ – րողական յանձնախումբի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ բեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի Ալ– ֆորվիլի մասնաճիւղին , Նոյեմբեր 17 , Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՅԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

ՍԱԼ ՎՕԼԹԷՐ ՐԻՒ ՎՕԼԹԷՐ

Բեմադրութիւն՝ Մ· ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարներ՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէթեան, Մի– րան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան :

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիճի Մոստիչեան , Փիէռ Թէրզեան *եւ* Սարգիս Մոստիչեան:

ՎԱՐԱԳՈՑՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ
ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ ըլլալ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Ֆ· ԿԱՊՈՑՏ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները այս Երեքշաբթի , կէսօրէ ետք ժամը երեքին եկեղեցիին սը – րահը , 295 Րիւ Պուալո: Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ – Քաչանի մաս– նաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները , այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին , ընկերուհի Թորոսեանի տունը , 88 Րիւ Մարսէլ – Պոնէ (Քաչան) :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միու– թեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէր– ներով :

Parking assuré

ՅԻՄՆԱՄԵԱՅ ՅՈԲԵԼԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՌՋՈՒԻ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 21ին
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ
45, Րիւ Լա Պոէսի, Փարիզ

Մանրամասն յայտարիքը յառաջիկայ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլ « Վարդան » ենթակոմիտէի կողմէ , մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

Սարսէլի վերանորոգուած Քաղաքապետարանի սրահին մէջ Փլաս տիւ 11Նովամբրը

Կը խօսի ԸՆԿ· ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին առաջին անգամ ըլլալով Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «ՆԱՅԻՐԻ» պարախումբը բոլորովին նոր յայտագրով մը

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզեան շրջանի մէջ , ԸՆԿ·ՀԻ ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ընկերակցութեամբ ԸՆԿ· ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆի , *ինչպէս նաեւ անանկնկալ ... քառեակ մը :*

Ժամը19ին կը սկսին եւրոպական պարերը Ճարպիկեանի նուագախումբով :

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՍՐԱՀԻՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ· ԴՊՐՈՑԻՆ

Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս· ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

Կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**

Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ , Նոյեմբեր 18 , ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Ճոխ պիւֆէ , շամփուրով խորաված եւ խմիչք :

SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

ԼԻՈՆ ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ,
18 *Նոյեմբեր , Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :*

ՇԱՒՌՈՆԻԷՌԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին ,
կ'երգէ ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը :*

Ճոխ պիւֆէ , foքիյօն , ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :
Կանխաւ ապահովել սեղանները կապոյտ Խաչուհիներու մօտ :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի
32, Rue de Trévise
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒԻՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
16
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
16 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11062 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 11.062

ՅԱԽԱԼԻ ԵՐԵԽՈՅԹ ՄԸ

ՄԱՐ.— Պուէնոս – Այրէսի մեր պաշոնակիցը իր կարգին կը ճնշէ ու կը դատապարտէ Էջմիածնայ Կաթողիկոսու – թեան սայթաֆուռմը, որ ծանօթ է մեր ընթերցողներուն :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Ո՛ո – ղին Ա՛ի այցելութիւնը Վատիկանի, ծրնեւի եւ Քենթըպըրիի եկեղեցական կեդրոնները, դժգոհութիւն յառաջ բերած եւ մահմոզութիւն պատճառած են Էջմիածնայ Վեհարանէն ներս :

Ամենայն Հայոց Հայրապետը եւ Գերագոյն Հոգեւոր Մորհուրդը մտահոգ են որ Անթիլիասի Կաթողիկոսը, Եւրոպայի մէջ այցելելով Էջմիածնայ իշխանութեան ենթակայ եկեղեցիներն ու համայնքները, «ծուռ ճանապարհներով կ'ընթանայ» եւ «կասկածելի նպատակներ կը հետապընդէ» :

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Վազգէն Ա՛. յատկապէս դժգոհ է, որ Մորէն Կաթողիկոս իր ճամբորդութեան մասին նախապէս չէ տեղեկացուցած Էջմիածին եւ օտար հոգեւոր պետերուն այցելած է՝ ներկայացնելով Հայ Եկեղեցին :

Այս պետնի վրայ նամակներու փոխանակութիւններ կատարուած են Էջմիածնայ եւ Անթիլիասի միջեւ եւ բացատրութիւններ տրուած միջադէպին առթիւ : Անթիլիաս կը յայտարարէ, թէ Մորէն Ա՛. Կաթողիկոսի ճամբորդութիւնը որեւէ յետին նպատակ չէ ունեցած, իսկ Էջմիածին կը մնայ իր կասկածամիտ եւ դատապարտող տեսակէտին վրայ :

Հարաւային Ամերիկայի հայկական գաղութները երբեք չեն ըրաղած Էջմիածնայ եւ Անթիլիասի փոխ – յարաբերու – թիւններով եւ երկու վեհերու միջեւ տեղի ունեցած վէճերով : Ընդհակառակն, մենք կանացած ենք որ՝ Հայութիւնը պահակ – ող եւ Հայ Եկեղեցւոյ վարկը արատա – ւորող այդ տարակարծութիւնները չհասնին մեր ափերը եւ իրենց քայքայիչ ազդեցութիւնը չունենան մեր ազգային կեանքէն ներս : Եւ բարեբախտաբար, յաջողած ենք :

Սակայն եւ այնպէս, չենք կրնար չանդրադառնալ ցաւալի երեւոյթի մը, որ մի – այն խոր վրդովում եւ արդար ընդվզում կրնայ յառաջ բերել ամէն մէկ Հայու մօտ, որ նախանձախնդիր է Հայ անունը եւ մեր Հոգեւոր Պետին հմայքը իրենց բարձրութեան վրայ տեսնելու :

Սոսցանք « Էջմիածին » ամսագրի Ցունիսի թիւը, ուր ի մէջ այլոց, հրատարակութեան տրուած է՝ Էջմիածնայ Հոգեւոր Մորհուրդի ատենապետ Հայկազուն Արք.ի մէկ նամակը, Վազգէն Ա՛. Կաթողիկոսի անունով, ուղղուած Վատիկանի Քրիստոնէական Միութեան Քարտուղարութեան նախագահ՝ Կարտինալ Պէյլին : Նամակին տուն տուող պատճառը հետեւեալն է .—

Մորէն Ա՛. Կաթողիկոս, Մայիս 10ին այցելած է Հռոմ Պօղոս Զ՛. Պապին : Այս այցելութեան առթիւ, Վատիկանի պաշտօնաթերթ «Լ'Օսսերվատորէ Ռոմանօ» պրած է .

« երեքշաբթի, Մայիս 10ին, Ս՛. Հայրը հանդիսաւոր ունկնդրութեան ընդունեց – ցաւ Պատրիարքը ուղղափառ հայ եկեղեցւոյ, Ն՛. Սրբութիւն Կաթողիկոս Խորէն Ա՛. Կիլիկիոյ » :

Մորէն Կաթողիկոսին ուղղած իր ողջոյնի խօսքին մէջ, Հռոմի Պապը բաժ է .—

«Ձեր աւձին մէջ մեծ կ'ողջունենք ամբողջ հայ եկեղեցին, որ մեծ Հայաստանի էջմիածնայ յարգամեծար Կաթողիկոսի հետ, Դուք կը դեկավարէք հրիտոնէական կեանքի աշխատանքի դաշտին մէջ» :

Էջմիածին կը դանէ, որ Վատիկանի պաշտօնաթերթի հաղորդած լուրին մէջ նկատի չէ առնուած Հայոց եկեղեցւոյ պատմութիւնը, նուիրագործուած տիրոջները, նուիրապետական կարգը եւ հոգեւոր իշխանութեանց իրաւասութեանց սահմանները : Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոչ անունով զրուած նամակին մէջ բացատրած է .—

« Կը գրենք, յայտնելու համար Ձեզ մեր մտահոգութիւնը՝ կապուած հայ եկեղեցւոյ ծոցին մէջ տասը տարիներէ ի վեր ծագած ներքին տագնապի, որ իր վերջին արտայայտութիւնը գտաւ Ն՛. Ս՛. Խորէն Ա՛. Կիլիկիոյ կաթողիկոսի այցելութեան առթիւ Վատիկան՝ իբրեւ հիւրը Ն՛. Ս՛. Պօղոս Զ՛. Պապին » :

Ապա յայտարարելով թէ Անթիլիասի Աթոռը Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքարքներու համազօր իրաւասութիւններ ունի, եւ երբեք ալ կը դանուին Էջմիածնայ Հոգեւոր վերին հեղինակութեան ներքոյ, նամակին հեղինակը կ'եզրակացնէ .—

« Իսկ եթէ Անթիլիաս ձգտէր ինքնիրեն ներկայացնել իբրեւ հայ եկեղեցւոյ գլուխ կամ հաւասարազօր Մայր Աթոռ Ս՛. Էջմիածնայ, այդ պարագային ան կը դիմեր դէպի բաժանում : Եւ շատ ցաւալի պիտի ըլլար նոր բաժանումներ յառաջ բերել եկեղեցիներու ծոցին մէջ մեր օրերուն, երբ բոլորս կը սիրենք խօսիլ միութեան մասին » :

Զմոռնանք, որ Վատիկանի ուղղուած նամակը «կը հանդիսանայ վեհափառ Հայրապետի մտահոգութեանց թարգմանը» : Որով նամակի բովանդակութեան բուն պատասխանատուն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն է :

Եթէ « Օսսերվատորէ Ռոմանօ » թերթը իր կողմէ Անթիլիասի Կաթողիկոսը ան – ուանած է «Ընդհանուր Պատրիարք Հայ Եկեղեցւոյ», ատոր համար պատասխանատու չէ Մորէն Ա՛. :

Վայրկեան մը ենթադրենք, թէ ճիշդ են Մորէն Կաթողիկոսի հասցէին եղած վերագրումները : Նոյնիսկ այդ պարագային, արդեօ՞ք ներելի է Հայոց Հայրապետին, որ իր վերջին տասը տարիներէ ի վեր ծագած ներքին տագնապի, որ իր վերջին արտայայտութիւնը գտաւ Ն՛. Ս՛. Խորէն Ա՛. Կիլիկիոյ կաթողիկոսի այցելութեան առթիւ Վատիկան՝ իբրեւ հիւրը Ն՛. Ս՛. Պօղոս Զ՛. Պապին », տոչորել ներելի է Հայոց Հայրապետին, որ Վատիկանի պաշտօնաթերթի հաղորդած լուրին մէջ նկատի չէ առնուած Հայոց եկեղեցւոյ պատմութիւնը, նուիրագործուած տիրոջները, նուիրապետական կարգը եւ հոգեւոր իշխանութեանց իրաւասութեանց սահմանները : Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոչ անունով զրուած նամակին մէջ կը նկատէ .—

« Կը գրենք, յայտնելու համար Ձեզ մեր մտահոգութիւնը՝ կապուած հայ եկեղեցւոյ ծոցին մէջ տասը տարիներէ ի վեր ծագած ներքին տագնապի, որ իր վերջին արտայայտութիւնը գտաւ Ն՛. Ս՛. Խորէն Ա՛. Կիլիկիոյ կաթողիկոսի այցելութեան առթիւ Վատիկան՝ իբրեւ հիւրը Ն՛. Ս՛. Պօղոս Զ՛. Պապին » :

Ապա յայտարարելով թէ Անթիլիասի Աթոռը Երուսաղէմի եւ Պոլսոյ Պատրիարքարքներու համազօր իրաւասութիւններ ունի, եւ երբեք ալ կը դանուին Էջմիածնայ Հոգեւոր վերին հեղինակութեան ներքոյ, նամակին հեղինակը կ'եզրակացնէ .—

« Իսկ եթէ Անթիլիաս ձգտէր ինքնիրեն ներկայացնել իբրեւ հայ եկեղեցւոյ գլուխ կամ հաւասարազօր Մայր Աթոռ Ս՛. Էջմիածնայ, այդ պարագային ան կը դիմեր դէպի բաժանում : Եւ շատ ցաւալի պիտի ըլլար նոր բաժանումներ յառաջ բերել եկեղեցիներու ծոցին մէջ մեր օրերուն, երբ բոլորս կը սիրենք խօսիլ միութեան մասին » :

Զմոռնանք, որ Վատիկանի ուղղուած նամակը «կը հանդիսանայ վեհափառ Հայրապետի մտահոգութեանց թարգմանը» : Որով նամակի բովանդակութեան բուն պատասխանատուն Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսն է :

Եթէ « Օսսերվատորէ Ռոմանօ » թերթը իր կողմէ Անթիլիասի Կաթողիկոսը անուանած է «Ընդհանուր Պատրիարք Հայ Եկեղեցւոյ», ատոր համար պատասխանատու չէ Մորէն Ա՛. :

Վայրկեան մը ենթադրենք, թէ ճիշդ են Մորէն Կաթողիկոսի հասցէին եղած վերագրումները : Նոյնիսկ այդ պարագային, արդեօ՞ք ներելի է Հայոց Հայրապետին, որ իր վերջին տասը տարիներէ ի վեր ծագած ներքին տագնապի, որ իր վերջին արտայայտութիւնը գտաւ Ն՛. Ս՛. Խորէն Ա՛. Կիլիկիոյ կաթողիկոսի այցելութեան առթիւ Վատիկան՝ իբրեւ հիւրը Ն՛. Ս՛. Պօղոս Զ՛. Պապին », տոչորել

Եւ որքան ալ յարգանք ու պաշտամունք ունենանք Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին հանդէպ, միթէ կրնա՞նք ներել անոր նամակին մէջ զործածուած սա արտայայտութիւնը. « Հայ եկեղեցւոյ ծոցին մէջ տարիներէ ի վեր ծագած ներքին տագնապի» ...

Ինչու մենք օտարներուն առջեւ բանանք մեր վէրքերը, այն ալ երկու Կաթողիկոսներու պատմական ողջագուրումէն եաք : Միթէ՞ Վատիկանը Հայ Առաքելական եկեղեցւոյ Բարձրագոյն Ատեանն է եւ պապը ալ Հայոց Վերին Դատաւորը : Ալ ուր մնաց մեր ազգային արժանապատուութիւնը, Հայու բնածին հպարտանքը եւ Հայ եկեղեցւոյ վերադոյն չահը :

Մէկ կողմէն մենք ջանք ու քրտինք կը թափենք օտար ժողովուրդներուն Հայը ներկայացնել իր լաւագոյն առաքինութիւններով եւ չահիլ անոնց համակրանքը հանդէպ մեր դատին, միւս կողմէն ալ մեր Հոգեւոր պետը իր անհեռատես ու – րարքով նոր բարդութիւններ կը ստեղծէ Հայ կեանքէն ներս :

Ինչպէս ցաւ չզգալ ու չընդվզիլ էջ – միածնայ նման ընթացքին հանդէպ :

«ԱՐՄԵՆԻԱ»

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԶԵՆ ՈՒԶԵՐ ՈՐ ԱԹԵՆԱԿՈՐԱՍ

ՊՈԼԻՍ ՎԵՐԱԴԱՐՁՆԱՅ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն Նոյեմբեր 12 թուականով .—

Կիպրոսի Թուրք համայնքի պետ Բաուճ Տէնքթաշի ձերբակալման եւ վերջերս պատահած դէպքերուն առթիւ, Անգարայի եւ Պոլսոյ մէջ միթինկներ դումարուեցան Թուրք երիտասարդութիւնն ու ժողովուրդը զղուչութեան հրաւիրեցին երէկ Մա – կարիոսը եւ յոյն զեկավարները, չատ լուրջ ազդարարութիւններով, եւ անոնց յիշեցուցին թէ եթէ Տէնքթաշը ազատ չարձակեն, Աթենագորաս պիտի չկրնայ Թուրքիա մտնել եւ Յոյներն ալ պիտի վերադառնան այս երկրէն :

Պոլսոյ միթինկը կազմակերպուած էր Թուրք Ազգային Ուսանողական Միութեան, « Համայնավարութեան դէմ պայքար » Միութեան եւ երիտասարդական ու աշխատաւորական բազմաթիւ կազմակերպութեանց կողմէ : Մօտաւորապէս քսան հազար հոգի մասնակցեցան հրապարակային այս բողոքին, ուր ցուցարարները կային այս բողոքին, ուր ցուցարարները եւ ճառախօսները պահանջեցին որ Թուրք բանակը կիպրոս երթայ եւ «Աթենագորաս Թուրքիա չմտնէ այլեւս » :

Միթինկը սկսաւ Ազգաւութեան Հրապարակէն եւ մարզկային ծովածաւալ բազմութիւնը, ազդայնաչունչ վերտառու – թիւններ բռնած եւ բողոքի ալաղակներով առդանցեց քաղաքին մայր պողոտաներէն, բայց ոստիկանութիւնը չթոդուց որ ցուցարարներ անցնին Իսթիքլալ Ճառտէսի : Այդտեղ ապահովութեան ամենախիտ միջոցներ ձեռք առնուած էին, եւ միջոց մը հազար հոգինոց բազմութիւն մը փորձեց Հելլէն Հիւպատոսարանին վրայ քալել, զայն քարուքանդ ընելու համար, ուղեց ցնցել ոստիկանական պատնէշը, բայց չկրցաւ, եւ փոքր բախումէ մը եաք ետ քաչուեցաւ : Ցուցարարները բռնած էին վերտառութիւններ, ուր զրուած էր .— Թուրալ Փաչա, մենք պատրաստ ենք, եւ – րիտասարդութիւն եւ Բանակ, ձեռք ձեռքի տուած ենք, Բանակ, դէպի Կիպրոս, Կիպրոս պիտի չնմանի Կրեէտէին եւ երկոտասան Կղզիներուն, Թանսէլ, հրամա – նիդ կը սպասենք, Ցաղթականի մը պէտք ունինք, կորսուած առիթներ, Աթենագորաս, կորսուէ, մեզմէ դացուած է – րաւունքները պէտք է ստանանք, ոչ Աթենագորաս կ'ուզենք, ոչ ալ Աստուածաբանական վարժարան » :

ՄԱԿԱՐԻՈՍԻ ԵՒ ԱԹԵՆԱԿՈՐԱՍԻ ՆԿԱՐՆԵՐԸ ԱՃԵՑԻՆ

Այս յուզումնալից մթնոլորտին մէջ, միթինկ դումարողները Սիրքէճիի ճամբով հասան Էմինէօնիւ, այն պահուն, ուր ենթ Ճամիէն Նամազի աղօթքը կը կարդայ – ուէր : Ցուցարարները պոռային . — Լըռենք, եւ պատկառանքով լսենք Մուհամմէտի էզանը : Բոլորը լռեցին եւ անչար – ժացան, եւ երբ աղօթքը վերջացաւ, աղաղակները վերսկսան . — Ալլահ, Ալլահ, արթնցիր, ելիր քունէդ, արթնցիր, ո՛վ Իսլամ եղբայր, անչուչա մեր ալ օրը պիտի ծագի :

Գարաքէօյէն մինչեւ Տոլմապահչէ, ցուցարարները պոռային – կանչեցին այն չէնքերուն առջեւ, ուրկէ դրօշ կախուած չէր : Ցուցարարներու թիւը կրկնապատկուեցաւ եւ մարզկային ծովը Տոլմապահչէն անցնելով հասաւ Թաքսիմ : Հոն, Ճիչատակարանին առջեւ, բազմաթիւ ճառախօսներ կրակոտ ճառեր խօսեցան եւ խոսիւ քննադատեցին կառավարութեան քաղաքականութիւնը՝ Կիպրոսի մասին, ըսին թէ այս ընթացքով Կիպրոսը պիտի կորսնցնենք, Այս Սոֆիան պէտք է ազօ – թատեղի ըլլայ եւ Թուրքիա վինուորական միջամտութիւն կատարէ դէպի Կիպրոս :

Ճառերէն առաջ, ներկաները աղօթք մը կարդացին Կիպրոսի Թուրք առաքելական Հոգեւին, յետոյ այրեցին Մակարիոսի եւ Աթենագորասի նկարները :

ԻՍՐԱՅԷԼ

Երուսաղէմէն հասած լուրերուն համա – ձայն ահաբեկչական արարքներ բազմացած են Իսրայէլի զրաւած հողերուն մէջ, եւ իսրայէլեան ոստիկանութիւնը զործի անցած է : Արդարեւ առջի օր կառքի չի – նութեան աչխատանոց մը վնասուած է Նազարէթի հրչական թաղամասը եւ պատքայով յարձակում եղած է իսրայէլեանց զինուորական կայաններու վրայ : զինուորականներու աչքին այս երկու ահաբեկչական արարքները կրկնակ լմաստ ունին : Մէկ կողմէ օրէ օր աճող յանդգնութիւնը պաղեստինեան «էլ Ֆաթահ» կազմակերպութեան, որոնք հաւանաբար մեղսակցութիւններ կը դտնեն Արաբներու մօտ : Եւ այս առընչութեամբ Նազարէթի ահաբեկչական արարքը մասնաւորաբար լուրջ բնոյթ ունի, քանի որ ահաբեկիչ – ները առաջին անգամ ըլլալով զարկած են Իսրայէլի Պետութեան մէկ քաղաքը որուն բնակչութիւնը հարիւրէն չիսուն արաբ է : Հաւանական չի նկատուիր որ այս արարքին հեղինակները երկրէն յաջողած ըլլան հեռանալ :

Երկրորդ՝ Հեպրոնի չրջանը, չաբաթ մը առաջ, զործողութիւն մը տեղի ունեցած է ուր եօթը ահաբեկիչներ մեռած են : Ասոնք արաբական Լեգէոնի զղեստով ու – չաղրութիւնը զրաւած էին թռանի մը :

Թէ – Ավիվի համար, ահաբեկչական այս արարքները Ապահովութեան Մորհուրդի նիստին հետ կապ ունին :

ԱԹԷՆՔ

Ցունաստանի մէջ Զօր. Փափաքոս յայտարարած է թէ ամէն միջոց ձեռք առնուած է որպէսզի որեւէ ընդդիմութիւն կառավարութեան ճգմուի, յայտնած է նաեւ թէ կղզիները ձերբակալուած 2350 համայնավարները դեռ բանական պիտի մնան : Այս մասին, աւելցուցած է — « Թելադրանքը զոր ըրաւ Գնդ. Լատաս ըսելով թէ կրնանք ձգել որ Մորհ. Միութիւն երթան եթէ Մոսկուա տրամադիր է դիրենք ընդունելու, դնդապետին անձնական գաղափարն է : Նախ ելքի վիզա պէտք է, ինչ որ դժուար կը թուի մեզի » :

Ցունական կառավարութիւնը հերքած է այն զրոյցները ըստ որոնց թրքական օ – դանաւ մը վար առնուած է Եգէական չրջանը : Բայց պարզ է որ Թուրքեւյոյն յարաբերութիւնները վատթարացած են վերջերս :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիէթնամի Տաք Թոյլ չրջանին մէջ կռիւները միչտ կատաղի են : Հօ Շի Մինհ ալ յայտնած է Մոսկուայի, որ լենինեան կարգի չքանչան տուած էր իրեն, որ զայն կ'ընդունի միայն յաղթանակէն ետք :

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի Սէ ժէ Թէի պաչտօնեաները զործադուլ պիտի ընեն Հինդչաբթի կէս գիչերէն մինչեւ երկուչաբթի առտու ժամը 5ին :

ԹԱՔՍիՆԵՐՈՒ սակերը պիտի բարձրանան Նոյեմբեր 20էն : Նախ սկզբնական սակը 1·50էն կ'անցնի 1·90ի :

ՊԵԼՃիՈՑ վարչապետը՝ Վանտէն Պօյնանց յայտարարած է թէ կարելի չէ եւ – րոպա մը երեւակայել առանց Անգլիոյ :

ՀԱՅ ՄԱՄԻԿԻՆ

ԳՐՋԱԳԻՐ ԱԻԵՏԱՐԱՆԸ

Բարեբախտութիւնը ունեցած եմ, 1949ի վերջին քառորդին, Թեհրան եւ Նոր Ջուղա այցելելու :

Ինչպէս ամէն տեղ, նաեւ Իրանի մայրաքաղաքին մէջ հետամուտ կ'ըլլամ հայերէն ձեռագիրներ երեւան հանելու եւ ցուցակագրելու : Զանոնք նուէր ստանալու եւ դնելու փորձէն առէջ կը հրաժարիմ, զի խոշոր դժուարներ կը պատհանջուին :

Լսելով որ վերջին ներդաղթի առիթով Գովզ գիւղէն Թեհրան հասած եւ հոն մնալու ստիպուած հայ մամիկի մը քով հայերէն ձեռագիր մը կայ, Պէյրութի ճեմարանի չորրանաւարաններէն Լեւոն Պալեանի հետ անյապաղ կ'ուղեւորեմ զայն տեսնելու : Հարկ կ'ըլլայ ինքնաշարժ առնել, զի պառաւը քաղաքին ծայրամասերէն մէկուն մէջ կը բնակէր : Բայց ա պա հետիոտն կը յառաջանանք, փողոցնե րու անձկութեան եւ անհարթութեան պատճառով : Դժուարաւ կը գտնենք հայ մամիկին խրճիթը՝ քառակուսի լերկ պատերով խցիկ մը, առանց լուսամուտի : Դուռը բաց պէտք է թողուլ, որ արեւէն լոյսն ու ճառագայթը ներս սողոսկին :

Տան մէջ բարեբաստօրէն գրաղած է մեծ մայրիկը, եւ մենք պարապ տեղ չենք յոգնած : Անոր մօտ կը տեսնենք իր հարսը, որ մեզ հազիւ թէ կը նչմարէ, մանկիկը գրկին մէջ առնելով եւ երեսը թե թեւօրէն դոցելով՝ դուրս կը սպրդի :

Ընկերակիցս պիս կը ներկայացնէ, — հեռաւոր Եւրոպայի մէջ ուսած եւ Թեհրան այցի եկող վարդապետ մը :

Մամիկը աչքերը լայն կը բանայ եւ ինծի կը հրամցնէ իր միակ աթոռը, որուն վրայ տատամսելով կը նստիմ, զի խարխուլ է :

Կարճատեւ խօսակցութենէ մը ետք, պառաւին կը յայտնեմ այցելութեանս նպատակը, — կը ցանկամ իր ունեցած ձեռագիրը Աւետարանը ցուցակագրել :

Կը հարցնէ. « Ի՞նչ է ցուցակագրել» :

Կը պատասխանեմ. « Հիմա կը տես նէք » :

— « Ո՛չ, վրայ կը բերէ (կը խօսի Նոր Ջուղայի բարբառով) նախ պէտք եմ լաւ հասկնալ : Իմ Աւետարանս ամէն մարդու չեմ ցուցներ : Մեր տան սրբութիւնն ու պահապանն է : Անունը «Ջօրաւոր Աւետարան » է եւ ի՞նչքան հրաշքներ գործած է : Հետս Հայաստան պիտի տանիմ » :

Կը մեկնեմ ցուցակագրել բառը եւ ընդլիքս կը պարզեմ :

— Չէ՛, չէ՛, այդ չըլլար, կը բողոքէ մեծ մայրիկը : Ցետոյ կուգաք եւ զայն կ'առնէք կը տանիք : Չեմ ցուցներ :

— Մայրի՛կ, մի՛ վախնար :

— Հայր սուրբը, ես կը վախնամ, չա՞տ կը վախնամ :

— Մեր մօտը կեցիր : Դրացիներդ ալ կանչէ ներկայ ըլլալու :

— Չէ՛, չըլլա՛ր, չըլլա՛ր :

Հազար ու մէկ խօսքով հազիւ կը համոզուի :

— Դէ՛հ, երթա՛նք, կ'ըսէ եւ խոշոր բանալի մը կը հանէ :

Հիւղակէն հազիւ դուրս ելած, մամիկը անոր մերձ խաչանիշ դրան մը առջեւ կը կենայ : Կը հասկնանք՝ մատուռիկ է : Պառաւը երեսը կը խաչակնքէ եւ դուռը բանալով կը մտնէ մատուռիկը, որ երկու մեթր երկար եւ մէկ մեթր լայն է եւ նեղ խորանիկ մը ունի, գոյնզգոյն լաթերով բեռնաւորուած : Մամիկը ձեռքերը վեր կը վերցնէ, վար կը բերէ, կուրծքին կը զարնէ, ապա գետինը կը համբուրէ : Քիչ մը ետք զոյգ մը մամ կը վառէ եւ լաթերուն մէջէն դողդոջուն ձեռքերով դուրս կը հանէ բաղձացուած Աւետարանը : Զայն քանի մը անգամ կը համբուրէ, ճակատին քսելով բաներ մը կ'ըսէ : Մի՞թէ կ'աղերսէ՞ : «Ջօրաւո՛ր Աւետարան, պաշտպանէ ինքզինքդ սա վարդապետին դէմ » :

Ցետոյ զայն ինծի կը ներկայացնէ դողդողալով :

Գրչագիր մատեանին արտաքինը գրաւիչ չէ : 26 × 20 սմ. մեծութիւն ունի : կազմը՝ տախտակ, վրան սեւ կաշի անցուած եւ խաչազարդ : Ցայտնի կը տեսնուի, որ կռնակը գոչշագոյն ամուր կաշիով վերանորոգուած է : Փականքներն իսկած են : Կը բանամ : Թուղթը՝ ընտիր եւ ողորկ, եւ դիրը՝ բոլորագիր, մեծ ու յստակ : Կը թղթատեմ. ահա զարդագրեր՝ գոյնզգոյն եւ ընտիր մարգագիր ու թռչնագիր. ու ահա լուսանցազարդեր, մէկը միւսէն աւելի սիրուն ու գունեղ. ահաւասիկ խորաններ ու նկարներ՝ երփներանգ, սքանչելի եւ յայտագ (մեծ մասամբ) : Ցիշատակագրութիւններու վրայէն աչքս կը սահեցնեմ. Զաքարիա Վանեցին այս Աւետարանը կ'արտագրէ ու կը նկարազարդէ Քաթաք գիւղի մէջ Շաղոսկիի համար, հայկական ՌԿԳ թուականին (1614 – 5) : «Թղ. 356 ա» կը գտնեմ գլխաւոր եւ երկար յիշատակագրութիւնը, որ պատմա-

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՄԻԼԱՆՈՅԻ ՄԷՋ

ՄԻԼԱՆՕ, (Յառաջ).— Ամառնային արձակուրդներու պարտադիր դադարէն յետոյ, աշնան սկզբնաւորութեան Միլանոյի հայ դպրոցը վերսկսաւ իր ընդհատուած գործունէութիւնը : Զանազան կազմակերպութիւնները արդէն պատրաստած են իրենց յառաջիկայ գործունէութեանց ծրագիրները, որոնք յուսալի է որ բեղնաւոր ըլլան :

Առաջին առթիւ, կ'արժէ գոհունակու թեամբ արձանագրել որ Միլանոյի փոլիթէխնիքի ճարտարապետութեան բաժինը, Հայաստան ուղարկած էր եռանդամ պատուիրակութիւն մը բաղկացած երկու հայ եւ մէկ իտալացի ճարտարապետներէ յանձինս Յարութիւն Գազանճեանի, Արմէն Մանուկեանի, եւ Ալբակօ – Նովէլ-

---

կանօրէն չատ արժէքաւոր է : Շահ Աբբասեան բոնի գաղթականութեան անցքն ու դէպքն է, որ մեր առջեւ կը դրուի :

Հայ պառաւէն կը խնդրեմ թոյլատու ըլլալ ձեռագիրը մէկ երկու օրով քովս առնելու եւ մանրամասնօրէն ցուցակագրելու, քովը հինգ հարիւր թուման ատանգ թողլով, նաեւ գոհէ լուսանկարելու խնդրանքով : Սակայն անկարելի է զինք համոզել . «Սիրտս ու ճիկէրս կուտամ, կ'ըսէ, բայց այս Աւետարանը չեմ տար, չե՛մ տար» : Ցուսահատ՝ աթոռ մը կ'ընեմ սեղան, անոր առջեւը՝ հողին վրայ ծնրադիր, կը սկսիմ դրչագիր մատեանը ցուցակագրել : Ժամեր կը սահին, մատներս կը ցաւի եւ ծունկերս կը կթոտին : Ցուցակագրութիւնը կը ղադրեցնեմ : Մէկ ժամ պաղատելէ ետք, կը համոզուի պառաւը եւ կ'արտօնէ ձեռագրին լուսանկարումը : Պ. Լեւոն Պալեան ցուցմունքներ կուտայ կը նկարէ Թուղթեր, խորաններ, զարդեր, նկարներ եւ մանաւանդ բոլոր յիշատակագրութիւնները, նաեւ մամիկը իր հարսին եւ թոռնիկին հետ, որոնք հոն եկած են :

Այս լուսանկարներու վրայէն կը կատարեմ գիտական ցուցակագրութիւնը « Հանդէս Ամսօրեայ»ի մէջ հրատարակելու համար :

Հ. ՀԱՄԶ. ՕՍԿԵԱՆ

լոյի, ուսումնասիրելու համար միջնադարեան հայկական ճարտարապետութիւնը : Մեր ունեցած տեսակցութեան ընթացքին անոնք խանդավառութեամբ արտայայտուեցան Հայաստանի մէջ իրենց վերապահուած ջերմ եւ գրկաբաց ընդունելութեան եւ ընծայուած լայն գիւրութիւններուն համար, որոնց չնորհիւ կարողացան ի կատար հանել իրենց վաստակաւոր առաքելութիւնը : Իտալական մամուլն ալ պատշաճ կերպով արձագանգեց այս ձեռնարկին վեր հանելով անոր գիտական կարեւորութիւնը : Աբչաւախումբը Հայաստան մնաց չուրջ ամիս մը, իրեն հետ բերելով չորս հազարի հասնող դուներ եւ սեւ-ճերմակ լուսանկարներ որոնց հիման վրայ կը պատրաստուի կատարելու դիտական զեկուցումներ եւ լրակից հրատարակութիւններ : Կ'իմանանք նաեւ որ Իտալահայ Մշակութային Միութիւնը կը պատրաստուի վերոյիշեալ ճարտարապետներու մասնակցութեամբ կազմակերպել հրապարակային դասախօսութիւն մը եւ ցուցադրութիւն մը, իտալական լայն շրջանակներուն ծանօթացնելու համար մեր ճարտարապետութեան գանձերը :

Սփիւռքի հայ ուրիշ բանաստեղծներու կարգին, Հայաստան հրաւիրուած էր նաեւ Տոքթ. Ալրամայիս Սրապեան, մասնակցելու համար Եղիշէ Չարենցի ծննդեան եօթանասունամեակի հանդիսութիւններուն :

Հոկտեմբեր 22ին, տեղի ունեցաւ Հայկ. Տան ներկայ տարեշրջանին պաշտօնական վերաբացումը ընտանեկան հաւաքոյթով մը : Հոծ եւ հետաքրքիր բազմութիւն մը լեցուցած էր սրահը, նաեւ այն պատճառաւ որ այդ առթիւ իրենց տպաւորութիւնները պիտի տային Հայաստանէն նոր վերադարձած Պ. Երուանդ Հիւսիսեան եւ Պ. Ալրամայիս Սրապեան :

Առաջին խօսողը եղաւ Պ. Հիւսիսեան որ իրեն յատուկ յստակ եւ անպաճոյճ ոճով տեղեկութիւններ տուաւ հայրենիքի եւ էջմիածնի մէջ կատարուած դրական աշխատանքներու մասին : Ցայտնելէ ետք թէ ինք հրաւիրուած էր էջմիածին վազէն Ա.ի գահակալութեան 12րդ տարելիցի հանդիսութիւններուն առթիւ, հիւրն էլլալով կաթողիկոսին, չեշտեց թէ մեր Հայրապետը մեծ վարկ եւ հեղինակութիւն կը վայելէ կառավարական իշխանութիւններուն մօտ որոնք իր առաջնութեան վայել յարգանքով կը վերաբերին իրեն հետ : Տպաւորիչ եղած է Հայրապետին գահակալութեան առթիւ էջմիածնայ

ՀԱՒԱՏՔԸ

———o———

Ծաղկիկի թեւն ինկած էր Արամի ուքերի տակ : Աթոռն ազմուկով հրելով նա քաշեց ոտքն ու կրկին քիչ առաջ ապրածը, ձգտեց անյարմարութիւնը վանել :

— Դժգոհ չե՞ս, որ եկայ :

— Արի ուրիշ բան խօսենք, ասաց նա միտքը չկեդրոնացնելով :

Արամը նայեց երեխայի հետքից եւ ստիպեց իրեն ժպտալ :

— Նրա յօնքերը նման են իմ յօնքերին, նոյնիսկ մազերը : Երբ ես փոքր էի...

— Ո՞ւմ, — կարծես հետուից լսելով Արամի ձայնը, ընդհատեց նա :

— Սուրիկի :

Սուսաննային դուր չեկաւ «նրան» բառը սիրելի անուան փոխարէն, թէպէտ ինքն էլ չարունակեց այդ միտքը :

— Ինչ նման է ժպտում : Դու չես տեսել, բայց յօնքերը ... Ոչ, յօնքերը նը րանն են... :

Երբ իր բառերը կրկնուեցին ականջում, ցնցուեց նա, նախատեց իրեն ամուսնու անունը չտալու համար :

Արամը լարուած ետ ու առաջ էր ընկնում նրա ներքին մտածումներից :

— Ամէն ինչ կ'անցնի :

— Այո, — մեղմացաւ Սուսաննա, — ի հարկէ, կը հաթթուի... :

Կնոջ տանջանքն սկսուեց նրա դնալուց յետոյ :

«Եթէ Արամը զար որպէս սովորական հիւր, — խորհում էր նա, ինքնաբերաբար աչքը չհեռացնելով երեխաների հետ բակում խաղացող տղայից, — Սուրիկը հեռու է նետում դնդակը... — նա ժպտաց եւ իսկոյն խոժոռուեց, — ի՞նչ անել հիմա...» :

— Ես միայն իմ հայրիկին եմ ուղում, — ճաշից յետոյ մօրը չնորհակալութեան համբոյր տալիս յայտարարեց Սուրիկը :

Եւ երբ ուշ երեկոյեան կրկին այցելեց Արամը, Սուսաննան դժուարացաւ միանդամից նայել նրա դէմքին : Մշտապէս բարի աչքերում, կիսաթախծի հետ դէպրող լրջութիւն էր նկատւում, որ վճռականութեան նշան թուաց :

— Ինո՞ւ է, — երեխայի մահճակալի կողմը նայելով ասաց հիւրը :

Սուսաննան չտեսաւ մանկան խորամանկ աչքերը, որ միամիտ հետաքրքրութեամբ նայում էին վերմակի տակից :

— Հէնց նոր քնեց :

Նրանք նստեցին Թէյասեղանի առաջ :

Սուրիկը տեսնում էր հիւրի թիկունքը, որ դինուորական կեցուածքով նստելուց դուրս էր եկել աթոռի թիկնատեղից : Երեւում էր մօր դէմքի մի մասն ու ճակատը : Դէմքի լայն ու հաստատուն ուսերից հայեացքը չկարելով, Սուրիկը մըտմտում էր ինքն իրեն, թէ որքան ուժեղ պիտի լինեն նրա բռունցքները : Թոյլ կը տա՞ը Սուրիկին նստել այս ուսերի վրայ եւ բարձր լինել նոյնիսկ ժամացոյցից : Ի հարկէ կը թողնէր, չէ՞ որ նա այնքան սիրեց իրեն, երբ գիրկն ընկաւ ինքը : Հայրիկն ասած կը լինի. «Գրկիր իմ Սուրիկին, ասա՛, թող նամակ գրի ինձ... Մի անգամ էլ քնենք ու վեր կենանք, անպատճառ ինքս կը գամ» :

Մանուկն ընկաւ իր երազանքների մէջ, չրջուեց դէպի պատն ու չարունակեց բաց աչքերով չփոթել ցանկութիւններն ու պատկերացումները՝ հօր, մայրիկի, հիւրի մասին : Նա նոյն հաչտուած եւ նոյն իսկ սիրուց անհամարձակ աչքերով ուղեկեց նրանց, երբ նրանք կանգ առան դռների մօտ, այս անգամ մայրը թիկունքով եւ հիւրը դէմքով դէպի ինքը : Այնքան փոքրիկ էր մայրը նրա մօտ : Ինչո՞ւ է նա երկու ափով բռնել մայրիկի ձեռքը :

Մօր սպիտակաւուն բազկի վրայ չարժուում էին տղամարդու գնցուղ մատները :

Սուրիկը կրկին յիշեց, թէ ինչպէս չըփոթուեց ու նրա դիրկն ընկաւ :

Սուսաննան դանդաղ քայլերով, դլուխը մատծկոտ խոնարհած մօտեցաւ, ծածկեց երեխային եւ տեսաւ նրա ժպտացող աչքերը :

— Արթնացա՞ր :

— Ես դեռ չեմ քնել :

— Արթո՞ն էիր... ուղղուեց մայրը :

— Ի՞նչ է ասում նա :

— Ինչի՞ մասին, — Սուսաննան կրկին ուղղեց վերմակը, երկարատեւ խնամքով ծածկեց նրա ոտները :

— Հայրիկը ե՞րբ կը դայ, չսպասելով պատասխանի տղան պատկեց մէջքի վրայ եւ հայեացքը սեւեռեց առաստաղին : — Եթէ հայրիկը չդայ, ուրեմն սպանուել է :

Մօրը թուաց թէ հիմա կը ճչայ ու կը փակի այդպէս նախատող մանկան բերանը :

— Ո՞վ ասաց :

— Դու լա՞ց ես լինում, — մօր արցունքոտ թարթիչները նկատելով չարունակեց տղան եւ ղդացուելով փարուեց պարանոցին :

— Գառնուկս, մի՛ մտածիր...

— Գիտե՞ս, չի՛ սպանուել, ոչ չի՛ սպանուել, չուտով կը դայ... :

— Քնի՛ր, փակիր աչքերդ, ասաց մայրը, որի սրտում որդու իւրաքանչիւր բառը հօր մասին՝ մեխում էր անարդանքի նման :

Սուրիկը կխսաս իջեցրեց արտեւանունքները, ապա կրկին բացելով ծիծաղեց :

— Մայրի՛կ, դու էլ էիր կարծում, թէ նա է հայրիկը...

Այդ դիշեր Սուսաննան կարողացաւ քնել միայն լուսաբացին :

— Բայց նա չկայ :

Տղան չի հաւատում...

— Անդինա, դու կատակո՞ւմ ես :

Մի ակնթարթ Սուսաննան նրա մտքում անչափ մեծացաւ, ահաղնացաւ մայրը :

— Ոչ, դու այնքան աղնիւ ես, որ ես, դնա՛ :

Արամն ուղեց դրկելով նրա իրանը չհաւատալ այդ խօսքերին, բայց Սուսաննան ետ քաշուեց եւ մեկնեց երկու ձեռքը :

— Բարեկա՞մս, չչնջայ կինը, սիրելի՞ս :

— Մայրի՛կ, — միւս սենեակից լսուեց Սուրիկի ձայնը :

Նրանք հեռացան միմեանցից :

Արամ լցուեց դառնութեամբ, որի վրայ բռնկուելու էին սէրն ու խանդը... սիրոյ պարզ ու ցանկալի զդացումը, որի մասին մտորել էր նա, երբեք չնկատելով երեխային. խանդը, որ մառախուղի պէս իջնելով ծածկում էր դատողութիւնն ու ցանկութիւնը :

— Մայրիկ, — կրկնեց տղան, — թող նա ասի հայրիկին, որ չուտ գայ տուն, չէ՞ որ մենք սպասում ենք... :

— Գնա՛, — նորից Արամին ուղղուեց Սուսաննան, կարծես սրտի հետ կրծքից պոկուելով այդ մի հատիկ կրկնուող բառը :

— Ուրե՞մն... :

— Ներիր... ես չեմ կարող չսպասել, մինչ նա հաւատում է :

Սուսաննան ծածկեց դուռն ու դառնօրէն հեկեկաց :

ՎԻԳԷՆ ՏԵՂՈՒՄԵԱՆ

տաճարին մէջ մատուցուած պատարագը , որու ընթացքին երգած են Մկրտչական Երգչախումբը Ջուքասըղեանը եւ Երեւանի Օփերայի սոլիստ Գոհար Գասպարեանը :

Յաջորդաբար խօսք առաւ Տօքթ. Արամ Սրապեան որ յայտնելէ յետոյ թէ սիւնեաց հայ բանաստեղծներու չարքին իսալիայէն հրաւիրուած էր մասնակցելու Զարենցի ծննդեան եօթանասունամեակի հանդիսութիւններուն , մանրամասնօրէն նկարագրեց Երեւանի եւ Հայաստանի գլխաւոր քաղաքներուն մէջ տեղի ունեցած ոճնակատարութիւնները , որոնց ինք ալ իր բաժինը բերած է կիլոմետրանի մէջ գրական ելոյթով մը :

Անցեալ ամիս Միլանօ կը գտնուէր Ար – ժանթինահայ բանաստեղծուհի Օր. Ալի – պա կիրակոսեան , որ եկած էր ներկայ գտնուելու «Զէնոպիոյ» պատկերասրահին մէջ հանրածանօթ արդիական նկարիչ – ներու ցուցահանդէսին բացումին , որու ընթացքին իտալական հանրութեան ալիտի ներկայացուէր իր բանաստեղծութիւնն – րուն իտալերէնի թարգմանուած գրքոյկը վիներութիւն եւ կէտադրութիւն» վերնագրով : Պատկերասրահին մէջ ցուցադրուած էին գծագրութիւններ՝ Փիքասոյէ , Բրաքէյէ , Լը Փարկէ , Ֆոնթանայէ եւ Փէյթօրութիէ , որոնք նոյն ժամանակ նկարագրուած էին Ալիսիա Կիրակոս – եանի բանաստեղծութիւններուն հատորը :

Օգտուելով Ալիսիա Միլանօ ներկա – յութենէն , Իտալահայ Մշակութային Մի – ութիւնը Հոկտեմբեր 26ին Հայ Տան մէջ կազմակերպեց գրական երեկոյ մը որուն ներկայ եղաւ հայ եւ մանաւանդ օտար ընտիր բազմութիւն մը : Օրուան նախագահ Տօքթ. Պորանեան բանալով հանդէսը բացատրեց հատաքոյթին նպատակը եւ ներկայացուց օրուան չնորհալի հիւրը : Ապա խօսքը առաւ Տօքթ. Արամայիս Սրապեանի որ իտալերէն լեզուով հանդամանօրէն ներկայացուց Ալիսիա Կիրակոս – եանի անձը եւ անոր բանաստեղծութեան ընթացքը : Ըսելէ ետք թէ Ալիսիան ծնած է Արժանթինի, հայ ընտանիքի զաւակ , եւ ատրած իրաւաբանական համալսարա – նը, բացատրեց թէ ինչու անոր անձնա – տրութիւնը որ այնքան հաղորդակից եւ սիրաղեղ է, չի համապատասխաներ իր բանաստեղծութեան որ թաքուն է, որս – նումի եւ թափանցումի կարօտ : «Հեղի – նակը, ըսաւ, կը ստեղծագործէ ղրուցելով ինքնիրեն հետ. անոր բանաստեղծութիւնը պարուրուած է առնականութեան եւ մե – լամաղձոտութեան չղարշով մը, արդիւնք՝ խոհումներու եւ ներհայեցողութիւննե – րու : Կիրակոսեան կ'ներկէ Սէրը, Հայրենիքը, կեանքի եւ մահուան խորհուրդը : Համեմի է անոր ընդոծին տագնապը, մուտային մօտեցնալու իւրայատուկ ձեւը , իր բանաստեղծութեան կտրուկ եւ ջղուտ ո – ճը : Երիտասարդ բանաստեղծուհին կ'ուզէ համառօտել, սեղմել այդ ոճը , հասնելու այն գերագոյն պարզութեան որ կը դանենք հնդկական, չինական, ճափոնական եւ հելլէն դասական բանաստեղծութեան մէջ : Բանաստեղծուհին արդէն մեծ քայլ մը առած է, եւ վստահ եմ որ այդ քայլը կանգ պիտի չառնէ , այլ պիտի ընթանայ դէպի յառաջ, յենելով իր դիպուկ մուտային թեւերուն, մուտա մը որ հարազատօրէն հայկական է, ոսկեզօծուած արեւուն ճառագայթներէն » :

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Օր. Կիրակոսեան որ յաջորդաբար արտասանեց հատուածներ իր անտիպ բանաստեղծութիւն – ներէն, ապաներէն եւ հայերէն լեզուով : Հասարակութիւնը մանաւորապէս գնա – հատեց եւ ծափահարեց իր հայրենակցուհիի քերթուածները :

Այս հանդիսին իր մասնակցութիւնը բե – րած էր նաեւ իտալացի երիտասարդ ար – ուեստագիտուհի Օր. Ֆրանքա Սաքքի որ իր կարգին իտալերէն լեզուով արտասա – նեց Ալիսիայի ոտանաւորներէն չորք մը : Այս առթիւ կ'արժէ նշել որ հրատարակ եւած հատորին կ'ընկերանայ փոքր սալ մը որ կը պարունակէ չնորհալի բանաստեղ – ծուհիին ոտանաւորներէն փունջ մը ար – տասանուած Օր. Սաքքիի կողմէ որ նոյն ժամանակ պատրաստած է երաժըշ – տական ընկերակցումը :

Հուսկ բեմ եկաւ Օր. Կիրակոսեան որ վճիտ հայերէնով մը իր չնորհակալութիւ – նը յայտնեց ներկաներուն եւ ի մասնաւորի Իտալահայ Մշակութային Միութեան վարչութեան որ նախաձեռնարկ եղած էր այս հանդիսութեան : « Ինծի համար մեծ անակնկալ մը եղաւ, չարունակեց չնորհալի օրիորդը , երբ Զէնոպիոյի սրահին մէջ իմ բանաստեղծութիւններուն հատորին ներկայացման առթիւ տեսայ Հայու մը ներկայութիւնը որ ինծի խորապէս երջանկացուց եւ ես ինքզինքս աւելի Հայ եւ հպարտ զգացի : Օրէ օր աւելի կը համոզուիմ թէ հայ ժողովուրդը արժանի է ամենաբարձր վերելքներու : Հայը՝ հոգեկան ապրումներով անանդ ժողովուրդ մըն է, վկայ Հայոց ամբողջ պատմութիւնը, եւ վկայ այժմու երիտասարդութեան խանդավառութիւնը եւ հետաքրքրութիւնը այն ամէն բանի համար որ կը վերաբերի հայկական հարցերուն եւ արուեստին : Վաղը առաւօտ կը մեկնիմ դէպի մայր հայրենիք իբր կառավարութեան հիւր, եւ խօսքս կը վերջացնեմ Միլանի Հայերուն ըսելով չնորհակալութիւն եւ ցեհսութիւն» : Ջերմ ծափահարութիւններու տարափին տակ վերջացաւ հանդիսութիւնը, որմէ ետք ներկաները հիւրասիրուեցան զուա – ղուցիչներով :

Հ. Բ.

ԿԱՐԴԱՅԻՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

« ՄԱՅՐ ՅՈՒՅԱԿ... »

Հայոց լեզուին մէջ մայր բառը զուր – ծածուած է զանազան իմաստներով : Ո – րինակ՝ Մայր Հայրենիք, Մայր Արաքս , մայրաքաղաք , մայրենի լեզու, մայրե – նի դրականութիւն եւայլն : Ժ. դարուն դործածուեցաւ նաեւ նոր իմաստով մը : Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց : Եթէ դժուար է որոշել, թէ երբ ծնունդ առած են մայր բառը եւ անոր տարբեր օրակում – ները, յայտնի է , սակայն, որ մայր ցուցակը ստեղծուած է 1895ին եւ անոր հե – դինակն է հայագէտ Հայր Ցակոբոս Տաշեան :

Մեծ է անոր վաստակը : Հայր Տաշեանի դրչին կը պատկանին խեթերուն , Ուրար – տացիներուն , Արշակունեաց դրամնե – րուն, Ագաթանգեղոսին, Վարդան Այղեկ – ցիին, Հայոց պատարագամատոյցին , հայ հնադիտութեան եւ այլ հարցերու նուիր – ուած բազմաթիւ հետազօտութիւններ : Պիտի դրէք նաեւ Մեծ Եղեռնի պատմու – թիւնը, բայց աչքի տեսողութեան տակ – բացման հետեւանքով չյաջողեցաւ իրա – կանացնել իր այդ ծրագիրը :

Այսօր Հ. Ցակոբոս Տաշեանի բազմա – թիւ աշխատութիւններէն առաւել մնայուն եւ իր տեսակին մէջ անզուգական կոթող կը ծառանայ անոր «Մայր ցուցակ...»ին Ա. հատորը : Հոս նկարագրուած են Վի – էննայի Մխիթարեան միաբանութեան մա – տենադարանին թիւ 1 – 573 ձեռագիրնե – րը : Շատ են տարբեր վայրերու մէջ պահ – ուող հայերէն ձեռագիրներուն ցուցակնե – րը. անոնց թիւը երկու հարիւրէն աւելի է : Սակայն Տաշեանինը առաջին լիարժէք եւ օրինակելի ցուցակն է :

Ձեռագրացուցակին նպատակն է, որքան կարելի է քիչ ծաւալի մէջ անհամեմատ չատ տեղեկութիւններ հաղորդել նկարա – գրուող իւրաքանչիւր ձեռագրին մասին : Ամբողջական ցուցակը ոչ միայն պատշաճ կերպով կ'օդնէ մասնագէտներուն, այլեւ կը նպաստէ այդ ձեռագիրներուն երկա – բաձգութեան՝ կանխելով աւելորդ պրպը – տումները : Կորսուելու պարագային ալ ցուցակը կը փրկէ ձեռագիրը , քանի որ անոր բովանդակութիւնը ծանօթացուած է հանրութեան :

Հ. Ցակոբոս Տաշեանի ցուցակին մէջ բաւական տեղ է յատկացուած ամէն մէկ ձեռագրին արտաքին, ընդհանուր նկարա – գրութեան, ապա անոր բովանդակութեան բացայայտման : Հեղինակը ձգտած է , որ տուեալ ձեռագրին մէջ գտնուող իւրա – քանչիւր նիւթ – միաւոր (տաղ, գանձ , քարոզ, պատմութիւն, մեկնութիւն եւն.) ներկայացուի իր խորագիրով, համապա – տասխան թերթանիշով, իսկ անհրաժեշ – տութեան պարագային՝ նաեւ ծանօթա – գրութիւններով : Բարդ կառուցուածք ունեցող բնագիրները ներկայացնելու ա – տեն, ձգտած է ցոյց տալ նաեւ անոնց են – թամասները եւ այլ առանձնայատկութիւն – ները՝ համապատասխան յղումներով : Ինչպէս ծանօթ է , ձեռագիրները օժտը – ուած են յիշատակարաններով եւ յիշատա – կրութիւններով, որոնք պատմական վա – ւերաթուղթեր ըլլալէ զատ, մեծապէս կը դիւրացնեն ձեռագիրներուն հետազօտու – թեան գործը :

Իր հատորին ան կցած է նաեւ զանազան ցանկեր եւ տախտակներ ,որոնք անգնա – հատելի ծառայութիւն կը մատուցանեն օգտուողներուն :

Օտարներուն եւս ծանօթացնելու հա – մար, նոյն հատորին մէջ արուած է ձե – ռագիրներուն գերմաներէն ամփոփ նկա – րագրութիւնը :

Ահա այս եւ այլ արժանիքներուն պատ – ճառով, Հայր Տաշեանի «Մայր ցուցա – կ...»ի Ա. հատորը 70 տարիէն աւելի է, որ կը գտնուի մասնագէտներու ձեռքին մէջ՝ իբրեւ մնայուն գործ : Եւ ճիշդ այդ պատճառով է, որ վերջերս հրապարակ հանուեցաւ այդ ցուցակին յաջորդ հա – տորը՝ պատրաստուած նոյն սկզբունքնե – րով :

Հատորը հրատարակուեցաւ Հայր Հա – մազասպ Ոսկեանի բոլորանուէր ջանքե – րուն չնորհիւ : Այս հատորը կ'ամփոփէ 730 ձեռագիրի (թիւ 574 – 1304) նկարա – գրութիւնը :

Ուրախալին այն է, որ Հ. Ոսկեան, իբ – րեւ փորձառու ձեռագրագէտ, ըստ յամե – նայնի ըմբռնեց Հ. Տաշեանի մշակած ըս – կզբունքներուն ուժն ու իմաստը եւ ըս – տեղծեց առաջին հատորին արժանի չա – րունակութիւնը : Նոյնիսկ էջերու ձեւա – տորումն եւ տառաձեւերը առնուած են ա – ռաջին հատորէն :

Այսպիսով մասնագէտները այժմ ձեռքի տակ ունին հայերէն ձեռագիրներու երե – ւելի մատենադարաններէն մէկուն՝ Վիէն – նայի Մխիթարեան միաբանութեան Մա – տենադարանին բոլոր ձեռագիրներուն լի – ակատար «Մայր ցուցակը » :

Փափաքելի է, որ հայկական ձեռագիր – ներու բոլոր կեդրոններն ալ ստեղծեն նը – մանօրինակ «Մայր ցուցակ»ներ :

Վերջացնելէ առաջ կ'ուզենք խօսիլ եր – կու փաստերու մասին : Ներկայացուած ցուցակին 1137 – 1151 եւ 1154 – 1184 հա – մարները կրող ձեռագիրները կը հանդի – սանան անճնաւորութեան մը՝ Ռափայէլ Երկանեանի (Ուզունեան) դրչին արդիւնք – քը : Մօտ 40 տարուան (1823 – 1862) ըն – թացքին այդ մեղուասլան հեղինակը՝ մա – սամբ Վիէննայի եւ, մանաւանդ, Լեհաս – տանի Մայխլով քաղաքին մէջ, անդուլ տքնութիւնով ստեղծած է դրական վիթ – խարի ժառանգութիւն մը՝ բաղկացած 47 հատորներէ (չուրջ 13·500 թերթ) , նուիր – ուած տարբեր հարցերու եւ բնագրատառնե – րու : Հոս կան թարգմանութիւններ դա – սական հեղինակներէ (Հոմերոս, Շիլլէր եւ ուրիշներ) : Ուշադրութիւն կը դրաւէ թիւ 1147 հատորը՝ «Գաղտնիք բնութեան», կազմուած Քէմպրիճի համալսարանի դա – սախօս Պրեւերի, լեհ դիտնական Ս. Փի – սուլեսկիի եւ այլոց աշխատութիւններու հիման վրայ՝ նուիրուած բնագիտութեան :

Ա. ՄՆԱՑԱԿԱՆԵԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—•—

Գինետունին մէջ մեծ այլ ոճեւ սեղ – ան մը կար եւ ներսի կողմը ննջարան եւ անկողին մը ուներ. (Կիրակի օր ըլլալուն հաշառուները բազմութեամբ լի էր, հետե – ւաբար սակրատած էին համակերպիլ այս օթեւանին) : Սենեակը երկու պատուհան ունէր ուրկէ դեռ եւ դեռահը կ'ճանչնան – քը մէջէն կ'ներեւային. ամառուան արե – ւու չքեղ ճառագայթ մը մերթ ընդ մերթ պատուհաններուն վրայ կը զարնէր. եր – կու սեղան կար, որոնց մէկուն վրայ ծարդու եւ կնիկի փեղոյրներու հետ խառ – նուած ծաղկեփունջերու ահագին զէզ մը կը տեսնուէր :

Իսկ միւս սեղանին վրայ, որու բոլոր – տիքը չարուած էին չորս ամոլները, չատ մը սկաւառակները, պնակները, բաժակները եւ չիշերը, զինիի սրուակներու հետ խառ – նուած զարկջուրի թակոյկներ զրուած էին. սեղանին վրայ ոչ այնքան կարգա – ւորութիւն կար, իսկ տակը անկարգու – թիւն մը կը տիրէր : Մոլիէրի ըսածին պէս՝ սեղանին տակ ոտքով ափսղին ազ – մուկ եւ վրլուկ մը կը հանէին :

Իրիկուան ժամը չորսուկէսէն սկսող մինչեւ առաւու ժամը հինգին սկսող գի – ղական զբօսանքին վիճակը այս էր ահա : Աբեւները հետզհետէ կը քաշուէին, ա – խորժակները հետզհետէ կը նուազէր :

Շատ գ'էլլիզէն, որ արեւով եւ բազմու – թեամբ ողողուած էր, լոյս եւ փոշի էր միայն. երկու բան որով կը բազկանայ փառքը : Մարլիի ձիերը, որոնք կարծես թէ վրնջող մեքմիրներ են, ոսկեզօդն ամ – պի մը մէջ կը կանդնէին : կառքերը կ'ներ – թային ու կուզային : Նէօյլիի ճամբէն չքեղաձեւ պահապան զօրաց վաչա մը կու – գար որու առջեւէն փողեր կը հնչէին : Սպիտակ զրօշակը որ արեւը մարը մըտ – նելու առեն կարծես թէ վարդագոյն կ'ներ – բեւար, Թիւյլըրիի դմբէթին վրայ կը ծփար : Գոհունակ ընչողներու բազմու – թիւն մը կը վիտար Քոնքորտի հրապա – րակին վրայ որ այդ առեններս նորէն Լուի 15րդի հրապարակը կ'անուանէր : Շատերը տակաւին արծաթեայ չուչան կը կրէին՝ վէտ առ վէտ սպիտակ ժապաւէն մը կախելով, որ 1817ին տակաւին բոլո – րովին վերցուած չէր կուրծքերու վրա – յէն :

Արուարձաններու բնակիչներէն անթիւ անձինք հագուած չգուած, ոմանք ալ քաղքենիներու պէս չուչանաձեւ նշաններ դրուած՝ մեծ ածուին եւ Մարինեիի ա – ծուին մէջ սփռուեր էին, եւ մատնիի տե – սակ մը խաղ կը խաղային ու փայտ ձիերու վրայ հեծնալով կը դառնային. ոմանք ղինի կը խմէին. ոմանք տպարանի նորոյս աչկերտներ էին եւ թղթեայ զը – տակներ ունէին. ամէնքն ալ կը խնդային :

Վերադառնանք մեր չորս ամոլներուն : Ինչպէս ըսինք ընթրիքը վերջանալու մօտ էր :

Ֆամէօյլ եւ Տալիա կը դեղդեղէին. Թո – լոմիյէս ղինի կը խմէր... Ջէֆին կը խըն – դար, Ֆանթին կը ժպտէր : Լիսթոլիէ փողար մը կը հնչեցնէր, զոր Սէն Քլուէն ծախու առած էր : Ֆէվրուրիէ Պլաչվէլին կը նայէր սիրապէս եւ կ'ըսէր.

— Կը պաչտեմ զքեզ, Պլաչվէ'լ :

ԳԼՈՒԽ ԻԳ.

ՁԻՈՒ ՄԸ ՄԱՀԸ

— Իտոնի պանդոկին ճաշը լաւագոյն է քան Թոմպարտայի պանդոկինը, ըսէր Ջէֆին :

— Թոմպարտան Իտոնէն նախապատիւ կը համարիմ, ըսաւ Պլաչվէլ : Թոմպար – տայի պանդոկը աւելի աղէկ եւ աւելի ասիական չռայլութեամբ զարդարուած է : Տես վարի սրահը, պատերուն վրայ հայելիները զրուած են :

— Աւելի լաւ կը համարիմ պնակիս մէջ տեսնել այդ չռայլութիւնը, ըսաւ Ֆէ – վրուիէ :

— Պլաչվէլ իր կարծիքը պաշտպանել ուզելով , ըսաւ .

— Տե'ս դանակները. Թոմպարտայի դա – նակներուն կոթը արծաթեայ, իսկ Իտո – նինը ոսկրեայ է : Յայտնի է թէ արծաթը աւելի թանկագին է քան թէ ոսկրը :

— Բայց ոչ այն անճերու համար որ արծաթեայ կզակ մը ունին, ըսաւ Թո – լոմիյէս :

Նոյն պահուն Լինվալիսի դմբէթին կը նայէր, որ Թոմպարտայի պատուհաննե – րէն կ'երեւար :

Պահ մը լռութիւն տիրեց :

— Թոլոմիյէ'ս, դուշեց Ֆամէօյլ, քիչ մը առաջ ես եւ Լիսթոլիյէ վիճաբանու – թիւն մը ունէինք :

— Վիճաբանութիւն մը աղէկ է, բայց կռիւ մը աւելի աղէկ է, պատասխանեց Թոլոմիյէս :

— Փիլիսոփայութեան վրայ կը վիճա – բանէինք :

ՎԻԿՏՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առնուվիլի Վարպապ Ս. Խաչ եկեղեց – ւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ (19 Նոյեմբեր) կիրակի օր եկեղեցւոյս չինութեան յանձ – նախումբի անդամներէն ողբացեալ

ՍՈՂՈՄՈՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆի

մահուան տարելիցին առթիւ : Կը խնդ – րուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտ – նուիլ :

×

Պ. Արմենակ Տէրտէրեան իր կնոջ հան – գուցեալ ԱՆՆԻԿ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի (ծնեալ Յակոբեան) մահուան քառասունքին առ – թիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ մէջ, այս կիրակի յետ պատարա – գի :

Հանգուցեալին յիշատակը յարգողներուս ներկայութիւնը մխիթարիչ է :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ամբաղդատուն իրենց այցելութեան առ – թիւ, Լոնտոնէն ընկեր Յովհ. Զալըքեան հինգ անգլիական կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման : Մարսէյլէն ընկեր Առա – տուր Քէօսէեան քսան ֆրանք : Պերլինէն ընկեր Վանիկուշ յիսուն ֆրանք, եւ 25ա – կան ֆրանք «Հայ–Բոյժ»ին եւ «Հայաս – տան»ի (այս երկու դրամարները ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Եփիքարատչեան 30ական ֆրանք կը նուիրեն Դպրոցասէր վարժա – րանին, «Հայ – Բոյժ»ին եւ Կապոյտ Խա – չի Փարիզի մասնաճիւղին ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱ – ԶԱՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Սարպիս Մինաս – եան ենթակոմիտէն չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւն – ները, իր ողբացեալ ընկերներու յիշատա – կին տրուած հոգեհանգստեան առթիւ . —

Ընկեր եւ ընկերուհի Աբա եւ Վերդին Ուշանեան հարիւր ֆրանք , Արշակ Մկր – եան յիսուն , Վարդգէս Քօստիքեան յի – սուն, Այրի Տիկին Եղիշեան , Տիկին Ե – րէցկին Տէր – Պարսամեան , Տիկին Նը – շանեան, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Զա – պունեան, Այրի Տիկին Ուբաթեան 30ա – կան ֆրանք :

×

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողբացեալ ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱ – ՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ , Տէր եւ Տի – կին Մէլիք Ամիրայեանէ յիսուն ֆրանք , Օր. Հայկանուշ Թորոսեանէ քսան ֆր. :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախառը. Հայր. Միութեան Ֆրան – սայի չրջանի կեդր. վարչութիւնը իր խո – րին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տի – կին Փ. Ճանիկեանի եւ իր զաւակներուն (Վալանս) եւ բոլոր ընտանեկան պարա – գաներուն, իրենց ամուսինին եւ հօր Մա – նուկ Ճանիկեանի մահուան առթիւ :

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի ճահանգի Հայր. Միութեան կողմէ :

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի » *դիրքի հրատարակման առթիւ, 19 Նոյեմ – բեր, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին , Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :*

Նախագահութեամբ՝
ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆի

Կը խօսին ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ ՈՐԲՈՒՆԻ :

Լուսաբճակով պիտի ցուցադրուի Սամ – սոն , կիրաւոնի , Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարներ : Կը ցուցադրուի հայկական խօսուն ժապաւէն մը :

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւո – րապէս Տրապիզոնէն բերուած *կաղինը , ձէվիզլիքի չոր թութը, կիւմիւչհանէի բէսթիլը, Սիւրմէնէի թէյը եւ լաղում հացը :*

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ հա – մակիրներ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ դիշեր մինչեւ առաւօտ, 10րդ թաղամասի քաղաքապե – տարանին սրահը :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Կազմակերպուած Հայ Բժշկական Մի – ութեան կողմէ , Նոյեմբեր 22ին , Շորեք – շաբթի ժամը 21ին Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 Րիւ Պիէօ :

Կը դասախօսէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ–ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ՝ Աճիճնութիւնը :

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի եւ չրջակայքի Հայ Ազգ. Մի – ութիւնը աւարտած ըլլալով իր չոր – ջանը, ընդհ. ժողովին կը հրաւիրէ չոր – ջանի Հայութիւնը անխտիր , Շաբաթ , Նոյեմբեր 17, ժամը 21ին, Սալ ոը Ֆէթի վերնայարկը :

Օրակարգ՝ Ա) Նիւթական եւ բարոյա – կան հաշուետուութիւն :

Բ) Ընտրութիւն՝ հաշուեքննիչ եւ ընտ – րողական յանձնախումբի :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ բեմասիրաց թատերախումբ

Նախաճեռնութեամբ կապոյտ Խաչի Ալ – ֆորվիլի մասնաճիւղին , Նոյեմբեր 17 , Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին :

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին :

ՍԱԼ ՎՕԼԹԷՐ ՐԻԻ ՎՕԼԹԷՐ

Բեմադրութիւն՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէթեան, Միհ – րան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան :

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիճի Մոստիչեան , Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան :

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԿՐ ԲԱՑՈՒԻ
ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ ըլլալ :

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ , Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պա – տարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ , Էջմիածնի Մխաբան ՏԻՐԱՑՐ ԵՊՍ. ՄԱՐ – ՏԻԿԵԱՆ (Առաջնորդ Ռումանիոյ եւ Պուլ – կարիոյ թեմերուն) :

Արարողութեանց կը նախագահէ Յակոբ Եպս. Վարդանեան

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պա – տարագ ժամը 10ին, քարոզ ժամը 11ին :

×

Ցաւարտ պատարագի ի պատիւ սրբ – բաններուն ճաշ կը տրուի Մարինիանի ճաշարանին մէջ : Անոնք որոնք կը փափա – քին մասնակից ըլլալ թող հաճին մինչեւ Ուրբաթ դիշեր արձանագրուիլ թաղակա – նութեան կամ փրատոյի մայր եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉի Պանեէօ – Քաչանի մաս – նաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր անդամուհիները , այս Հինգշաբթի ժամը 20·30ին, ընկերուհի Թորոսեանի տունը , 88 Րիւ Մարսէլ – Պոնէ (Քաչան) :

ԿԱՊ. ԽԱՉի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Շաբաթ կէսօրէ ետք, ժամը 4ին, Պաչողլանեան քոյրերու բնակարանը : Կը խնդրուի անդամուհին – րէն ներկայ գտնուիլ ժողովին : Օրա – կարգ.— Հ. Օ. Մ.ի Շրջաբերականը :

ԿԱՊ. ԽԱՉի Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկու – շաբթի (Նոյեմբեր 20) կէսօրէ ետք ժամը 4ին ընկերուհի Պաքրճեանի բնակարանը , 6 Րիւ Ժան – Ժօրէս, Պուա – Քոլոմպ : Օրակարգ՝ Հ. Օ. Մ.ի բացառիկ չրջաբե – րականի ընթերցում եւ վարչութեան ընտ – րութիւն : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլ « Վարդան » ենթակոմիտէի կողմէ , մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

Սարսէլի վերանորոգուած Քաղաքապետարանի սրահին մէջ Փլաս տիւ 11Նօվամբրը

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին առաջին անգամ ըլլալով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «ՆԱՅԻՐԻ» պարախումբը բոլորովին նոր յայտագրով մը

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզեան շրջանի մէջ , ԸՆԿ. ՀԻ ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ընկերակցութեամբ ԸՆԿ. ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆի , *ինչպէս նաեւ անանկնկալ ... քառեակ մը :*

Ժամը19ին կը սկսին եւրոպական պարերը Ճարպիկեանի նուագախումբով :

ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ — ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՍՐԱՀԻՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒՄ

×

ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Նախաճեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՏԻՍԻՆԻ

ԿՈՄԻՏԷԻՆ , մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ :

Կը նախագահէ Ընկ. ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Մուտքը ազատ է

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

Կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**

Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ, Նոյեմբեր 18 , ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորաված եւ խմիչք :

SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

ԼԻՈՆ — ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ,
18 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :

ՇԱՌՊՈՆԻԷՒԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին ,
Կ'երգէ Ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը :*

Ճոխ պիւֆէ , *fօթիյօն* , ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :
Կանխաւ ապահովել սեղանները կապոյտ Խաչասիրներու մօտ :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՄ 12 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ. 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Գէորգեան Անդրանիկ (Ճիհանկիր) ծը – նած է Սիսեան Ախլատեան գիւղ , կինը Աչխէն , տղան Գրիչա , աղջիկը եմա : Ի – մացնել հետեւեալ հասցէին :

PILIGIAN KRIKOR
126, Bd. Queirel, ST. LOUP, MARSEILLE

×

Եայլաեան Մանուկ կը փնտռէ մայրը Եայլաեան Հրանուշ, հօրեղբայրը Գառ – նիկ եւ Վաղարշակ Եայլաեան Գառնիկին աղջիկները Բեկրուհի եւ Մաքրուհի, Բա – բերդէն եկած են Ֆրանսա : Իմացնել վերը յիշուած հասցէին ,

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԱՄԱՆՕՐԻ ՑԱՅԳՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ. Միու – թեան կողմէ , Դեկտեմբեր 31ին փակէ տէ – Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՈՒՐԲԱԹ
17
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
17 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11063 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.063

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՌԵԼՆԵՐԸ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

Խորպէրը կրնայ սխալ տպաւորութիւն ստեղծել եւ կարծել տալ մեր ընթերցողներուն – թէ մոռցած ենք Նարդունիին մարզին մէջ եւ բժշկական խմբապրականներու ձեռնարկած : Ոմանք զուցէ կարծեն որ եթէ « Հայ – Բոյժ »ի մէջ «Մեռելները կը քալեն», «Ցառայ»ի մէջ ալ սկսած են խօսիլ ... :

Մեր խօսքը սակայն անդրադարձում մըն է, օրէ օր վրդովիչ դարձող երեւոյթի մը, որ ձիշդ է ,ախտաբանական բոյթ ըսացած է բայց , է՛ մտահոգող ախուր մըտահոգութեան մը պատկերը :

Շատցած են դրիչները , որոնք մեռել – ները առիթ կը համարին խօսելու համար ... իրենք իրենց մասին, եւ աւելի հեռու եւս երթալով մեռելները կը խօսեցնեն իրենց մասին : Վկաները լուռ են եւ եթէ չեն կրնար հաստատել իրենց վերագրուած յղկղումն դրուագները յօդուածագրին մասին, չեն կրնար նաեւ ... հերքել :

Օրինակները չատ են ու զուգէ — ի յիշատակ – յաւէտ բացականերուն — անոնց թուումը անչափար :

Գիտցողը գիտէ եւ հասկցողը կը հասկնայ թէ ի՛նչ կ՛ուզենք ըսել : Կարելի է ընդունիլ որ երեւոյթը հայկական չըլլայ : Բայց մեզ կը շահագրգռէ մեր պարագան : Ու հարցը այնքան ալ թեթեւ առնելիք խնդիր մը չէ :

Հոս կայ նախ արժանապատուութեան հարց մը, զոր Ֆրանսացին կրցած է աւելի լաւ բնորոշել տիպեթիք կոչելով զայն : Կայ նաեւ փիւտէօրի հարց մը, ու եթէ այս երկու բառերուն ճշդիւտ ու հարատած հայերէն թարգմանութիւնը չգտանք, պատճառը կրնայ այն ըլլալ որ պահանջը չենք ունեցած այդ բառերը ... չատ գործածելու, թէեւ ո՛րքան, ո՛րքան կարեւոր են :

Բայց հարկ է հանգիստ թողուլ մեռելները, վասնզի՝ ի հանգչել մեռելոյ հանգիստ արա յիշատակին նորա եւ մխիթարեաց ի նա յելաւելով հոգւոյ նորա :

Հարկ է յարգել յիշատակը, չխօսեցնել յուզած հոգիները, վկայութեան չկանչել անդարձ մեկնողներ, չփորձել ... երեւալ նորին անոնց՝ որոնք գաղտած են երեւալէ եւ կ՛ապրին միայն վշտահար սրտերու մէջ :

Դեռ թարմ է սուգը, անոր որ, չատ աչքերու մէջ տխրութիւն ստեղծեց, Փարիզին Պոլիս, որպէսզի չվրդովինք կարդացող տողերը, որու հեղինակները իրենց մասին խօսեցնել կուտան տարաբախտ հոգի մը, որու մահը պատրուակ կը ծառայէ ինքնագովաբանութեան : Եւ մենք որ, աւելի քան տասը տարի է, կը լսենք նաեւ թէ ինչե՛ր ըսած է «լուսահոգի խմբագրապետը» , ի՞նչ խոստումներ ըրած է , ի՞նչ գովասանքներ չատյղած է, չենք կըրնար ու պիտի չկրնանք հաչտուիլ այսքան տղեղ երեւոյթի մը հետ :

Գիտակցութիւնն ունենալ թէ ի՞նչ կ՛ըսուի, թէ ի՞նչ ջըսուիր , ի՞նչ կը գրուի , ի՞նչ չի գրուիր : Բայց այդ գիտակցութիւնը օրէ օր կը մարի, կը ձգտի անհետանալ , գաղութներուն մէջ, գաղութներուն հետ եւ ողբերգական կը դառնայ ամէն ինչ, ծիծաղելի՝ ինչ որ նուիրական պէտք է ըլլայ , թէեթեւ ու աժան՝ ինչ որ ծանր ու թանկագին պէտք է ըլլայ :

Աչուն է : Մահը կը պտըտի մեր չուրջը, հայկական անդաստանին մէջ, զոհեր խըլելով , ամէն օր , ամէն ժամ :

Բայց քիչ մը յարգա՛նք : Բայց քիչ մը արժանապատուութիւն :

Ողջերը թող գիտնան . —
Մեռելները չեն խօսիր :

ՑԱՌԱՅ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԻՐ ՆՈՐ ՎԱՐՁԱԿԱՐԳՈՎ

ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԱՑԱՒ

« Հայբենասիրական ճակատի» 31 ան – դամներու դատավարութիւնը անակնկալ կերպով վերջ գտած է առջի օր : Դա – տախտը պաշտպան փաստաբաններուն յանձնած է Միքի Թէոտորաքիսի յայտա – րարութիւնները , որոնք ուրիշ բան չեն եթէ ոչ մտահոգութիւնը իր ընկերներուն :

Թէոտորաքիս որ գաղտնի կազմակեր – պութեան պետը կը նկատուի ի մէջ այլոց , յայտնած է դիմադրական չարժումին կազմը , տուած է ղեկաւոր անդամներուն անունները եւ անոնց գործունէութեան մանրամասնութիւնները կազմակերպու – թեան մէջ : Օրուան մէջ, կարգ մը զը – րոյցներ չըլան ըրած էին ըստ որոնց Թէո – տորաքիս ծանր վիճակի մէջ է : Իրիկունը սակայն այդ լուրերը կը հերքուէին դա – տախտին կողմէ , որ յայտնած էր թէ ա – պաքինման մէջ է : Առաւօտուն կարդաց – ուած էր ամբաստանագիրը որ երկու զը – լուխներէ բաղկացած էր : Առաջինը ուղ – ղակի Թէոտորաքիսի մասին է , որու դէմ հետեւեալ ամբաստանութիւնները կային . — Ապիանարարական արարքներ վարչա – կարգն ու ընկերային կարգը տապալելու համար , գործակցութիւն յօդ համայնա – վար կուսակցութեան հետ եւն . եւն . :

Ամբաստանագիրը կը ճշդէ նաեւ թէ ամբաստանեալները անդամ են գաղտնի կազմակերպութեան մը եւ համայնավար թռուցիկ բաժնած են ու նաեւ ռումբ չի – նած ու պայթեցուցած են :

Ամբաստանեալներուն մէջ, զորս կը պաշտպանեն քառասուն փաստաբաններ , կան նաեւ բազմաթիւ կիներ :

Միւս կողմէ ճաշի մը ընթացքին զոր օտար մամուլը տուած էր դնդ . Փափա – տոփուլոսի , այս վերջինը լուսաբանու – թիւններ տուած է կարգ մը կէտերու չուրջ, որոնք ցարդ մութ մնացած են : Ըսած է նախ թէ չի կրնար ճշդել տակա – ւին ընտրութիւններու թուականը , ո – րոնք պիտի յաջորդեն նոր Սահմանա – դրութեան հանրաքուէին : « Պէտք է վե – րադասաիարակենք յոյն ժողովուրդը , սորվեցնենք անոր իր քաղաքացիական ի – րաւունքները , ինչպէս իր պարտակա – նութիւններն ու պատասխանատուութիւն – ները» :

Ցայտնած է թէ « քաղաքացիին առ – ձեռն» մը հրապարակ պիտի հանեն ի մի – տոյ եւ թէ մամուլի ազատութիւնը պիտի վերահաստատուի , անմիջապէս որ, նոր վարիչները «իրենց պարտականութիւնը կատարած ըլլան եւ ապահով որ քաղա – քացիները լաւ ճամբու վրայ են » :

Ինչ կը վերաբերի բանաարկուած հա – մայնավարներուն, հաստատած է թէ ուշ կամ կանուխ անոնք մեծամասնութեան կողքին պիտի կենան, հակառակ պարա – գային «կը հրաւիրենք որ երթան այնպէս – սի երկիրներ, որոնք աւելի նպաստաւոր ըլլան իրենց տեսակէտներուն » :

×

ԿԻՊՐՈՍԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ

Կիպրոսի կացութիւնը չանկարծ ծանրացած է եւ այն ասոնցմէ հասած որ թուրք զինեալ ուժերը կազմ ու պատրաստ են եւ թէ Թրքական կառավարութիւնը արտակարգ նիստ մը գումարած է Անգարայի մէջ :

կէս զիշերէն ետք, թուրք նաւային ու – ժերը որոնք Իսկենտէրուն էին եւ Մերսին ճամբայ ելած են անճանօթ ուղղութեամբ :

Անսովոր եռուզեռ կար Ատանա , Տիար – պէքիր եւ Էսկիչէհիր :

Աթէնքէն ալ, թէեւ հաստատուած չէ , կ՛ըսեն թէ յունական ուժերն ալ կազմ ու պատրաստ կը սպասեն : Նոյն օրը , Կիպ – րոսի մէջ , կռիւները կատաղի եղած են յոյն կիպրացիներու , ոստիկաններու եւ թուրք կիպրացիներու միջեւ , մանաւանդ Նիկոսիոյ հարաւը :

Արդէն ըստ սովորութեան ամէն մէկ կողմ իր հասկցած ձեւով կուտայ լուրը :

Կղզիին յոյն իշխանութեանց համար , որոնք պաշտօնական դիրքոյշ մը հրապա – րակած են , միջադէպեր պայթեցան երբ թուրք կիպրացիները կրակ բացին ոստի – կանական խումբի մը վրայ , որ կը փոր – ձէր Թէոտորիս թաղը մտնել :

Իսկ Թրքական Անատոլու գործակալու – թեան համար «յունական ուժեր յարձա – կած են զիւղին վրայ զոր թուրք քաղա – քացիներ ստիպուած եղած են պաշտպա – նելու » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահը որ նոր վերա – դարձաւ Լոնտոնէն , Նոյեմբեր 20ին սկու – տական Արարիա պիտի այցելէ : Նոյեմ – բեր 26ին ալ՝ Լիբիա :

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդի նիստերը կը չարունակուին , նոյնքան անօգուտ : Ոչ մէկ յոյս լուծում մը գտնելու Միջին Արեւելքի տագնապին :

ՏԱՔ ԹՈՑԻ (Վիէթնամ) ամերիկեան օ – դակայանը անգործածելի է, Վիէթքոնկի վերջին յարձակումէն ի վեր , որ անապա – տելի էր :

ՇԻՐԼԻՑ ԹԻՄՓԼԸ որ երեսփոխանական թեկնածու եղած էր, մասնակի ընտրու – թեան մը որ տեղի կ՛ունենար Քալիֆոր – նիա, պարտուեցաւ :

ԱՆԳԼԻՈՑ էլիզապէթ Բ. թագուհին բա – ցումը կատարեց Մալթայի Խորհրդարա – նին :

ՌԵՃԻՒ ՏԷՊՐԻի գատաւճիռը պիտի արուի Ուրբաթ օր :

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի գործադուլը կը սկսի Ուրբաթ (ժամ՝ 0) եւ կը տեւէ մինչեւ երկուշաբթի առաւտ 5, ինչպէս գրած էինք երէկ : Բայց հաւանական է որ մեծ գիծերու վրայ անկանոնութիւններ չըլլան , այլ՝ միայն՝ արուարձաններու, Ուրբաթ օրուան համար , արուարձաններէն դէպի Փարիզ փոխադրութեան միջոցներ ապա – հովուած են ժամը վեցէն ինը եւ իրիկունն ալ հակառակ ուղղութեամբ :

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼի մամուլի ասուլիսը տեղի կ՛ունենայ Նոյեմբեր 27ին :

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ձայնասփիւռին համա – ձայն Անգլիա մէկ միլիառ եւս պիտի ուղէ իր բաղեկամներէն (Ամերիկա, Գերմա – նիա, Պելժիա, Իտալիա, Ֆրանսա, Ճա – պոն) :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Ազգ . ժողովը համաձայն է որ զինուորական ծառայութիւնը 16էն 12 ամիսի իջնէ :

ՓԱՆԱՄԱՑԻ մէջ ձերբակալուած է Հայնրիխ Միւլլըր, կենթափոյի նախկին պետերէն : Լուրը հաստատուած չէ բոլո – րովին , բայց տրուած է Արեւմտեան Պերլինի Արդարութեան բաժնի բանբերին կողմէ : Ձերբակալութիւնն ալ կատար – ուած է Պերլինի դատախազին դիմումին վրայ :

ԽՈՐՀ . ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կու – սակցութեան Կ . Կ . ի քարտուղար Պոնոմա – րեւ յայտարարած է թէ «մեր կուսակցու – թիւնը կը խորհի թէ անհրաժեշտ դարձած է համայնավար եւ բանուորական կու – սակցութեանց միջազգային նոր ժողով մը գումարել » :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵԼԵԿՏՐՈՆԻԿ ԱՐԱԳԱՑՈՒՑԻՉ

Հրապարակի մէջ ափին կայ փոքր բար – ձունք մը, որ կը նմանի հսկայ քարէ արձանի մը: Հայ բնակիչները քանի մը տարի առաջ այս վայրին մէջ սկսան կառուցանել էլեկտրոնիկ օդակաձեւ արագացուցիչը :

« Քարէ արդուկ»ի քով հաստատուած է բնակիչներուն աւանը : 1500 հոգի կ՛ապրին հոս , եւ ասոնց մէջէն տարիքն է՝ 25 :

Բնակիչներուն նպատակն է դանել նիւ – թին գաղտնիքները , ճանչնալ մանրագոյն մասնիկներուն, այն խորհրդաւոր աղիւ – սիկներուն էութիւնը , որոնցմէ կազմ – ուած է տիեզերքը : Հայ բնախոսներուն ղեկավարն է ակադեմական Արտէմ Ալի – խանեան , 58 տարեկան : Ինքն է , որ նախաձեռնեց այդ հաղուագիւտ կեդրոնը :

Արագացուցիչի աւանը ունի 40 հեկտար տարածութիւն :

Տարրալուծարանի մեծ չէնքին մէջ կը դտնուի արագացուցիչին էլեկտրոնիկ ուղեղը : Ցատուկ չէնքերու մէջ դրուած են արագ գործող հաշուիչ մեքենաները :

Քիչ անդին կայ ուրիշ չէնք մը , որ հեղուկացած կազերուն արտադրութեան գործարանն է : Հոս ժամ առ ժամ կը մը – շակուի 240 լիթր հեղուկ ազօտ եւ 40ական լիթր հեղուկ ջրածին եւ հելիում : Կայ նաեւ օդափոխիչ չէնքը՝ մէկ ժամուան մէջ քառասուն հազար խորանարդ մեթր օդի տարողութեամբ եւայլն :

Ակադեմական Ալիխանեան կը պարզէ իրենց աշխատանքին բնոյթը . — Հիւլէն իր կառուցուածքով կը յիշեցնէ արեւի համակարգութիւնը , ըստ որում մոլո – րակներու դերը կը կատարեն էլեկտրոն – ները, իսկ արեւին դերը՝ այսպէս կոչ – ուող հիւլէին միջուկը, որուն մէջ կեդրո – նացած է զրեթէ անոր ամբողջ զանգուա – ծը : Հաստատուած է նաեւ, որ հիւլէին միջուկը իր մեծութեամբ հարիւր հազար անգամ աւելի փոքր է բուն հիւլէէն :

Ուսումնասիրելով հիւլէին էլեկտրական թաղանթին կառուցուածքը , գիտնական – ները միաժամանակ գիմեցին հիւլէի բուն միջուկի ուսումնասիրութեան :

Միջուկին կառուցուածքը ուսումնա – սիրելու նպատակով իսկ ներկայիս կ՛ու – սումնասիրուին անոր կազմին մէջ մտնող առանձին մասնիկները եւս : Ներկայիս կայ երկու հիմնական աղբիւր , որոնց օգ – նութեամբ բնակիչները կը ստանան մեծ էներժիի իրենց անհրաժեշտ մասնիկները : Ասիկա մեծ էներժիներու արուեստական կերպով ստեղծուած մասնիկներն են , ո – րոնք ձեռք կը ձգուին էլեկտրոնիկ մա – նիկներու զանազան ձեւի արագացուցիչ – ներով եւ մեծ էներժիներու մասնիկները , որոնք երկիր կուգան տիեզերական տա – րածութենէն՝ տիեզերական ճառագայթ – ման կազմին մէջ : Այդ երկրորդ աղբիւրը երկար ժամանակ զրեթէ միակ աղբիւրն էր էլեկտրոնիկ մասնիկներով զբաղող բո – լոր երկիրներու բնակիչներուն համար :

Վերջին տասը տարիներուն հիմնական դեր կը խաղան այն հետազօտութիւնները, որոնք կը կատարուին մեծ էներժիներու արուեստական կերպով ստեղծուած մաս – նիկներուն հետ : Ասիկա հնարաւոր դար – ձաւ, երբ բնակիչները եւ ճարտարա – գէտները սորվեցան ստեղծել մեծ արա – գացուցիչներ, ուր ծնունդ կ՛առնեն մաս – նիկները :

Ասկէ ետք արագացուցիչ մը, որ Խորհ. Միութեան մեծագոյնն է եւ աշխարհի մե – ծագոյններէն մէկը, չինուած է երեւանի մէջ :

ԳԱՀԱՎԻԹՈՂ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Բ.

Այժմ՝ պատմական ակնարկ մը :

Փոքը Ասիա կոչուող այս երկրամասը իր ծոցին մէջ անուցած է նախամարդը :

Հետքերը կան քարի դարու մարդոց : Ժայռերու վրայ փորագրութիւններ կան՝ աւելի քան 9 հազար տարուան հնութիւն մը հաստատող :

Չկայ երկիր մը, որ այնքան հին ու այնքան բազմազան քաղաքակրթութեանց հետքեր պարունակած ըլլայ իր հողին վրայ , որքան Թուրքիան :

Հինգ հազար տարիներու վրայ կ'երկարի այս երկրին պատմութիւնը , որ պատմութիւնն է մէկը միւսին յաջորդող կամ միաառեղ ապրող բազմաթիւ ցեղերու , նաեւ արշաւողներու : Այդ բոլորին մէջ միայն Ուրարտու — Նայիրի — հայկա – կան ցիւն է , որ կրցած է աւելի քան չորս հազար տարիներու փորձութեան դիմանալ եւ իբրեւ Այ Գ՝ հասնիլ մեր օրերուն :

Ի՞նչ փոյթ , թէ Փոքը Ասիոյ Արմէննեբուն մնացորդացին մէկ մասը, այսօր, պաղթականի ցուպը ձեռքին, ցրուած է աշխարհի չորս հովերուն : Այդ խակ ինքնին ապացոյց մը չէ՞ ապրելու եւ դոյա – տեւելու մեր կամքին : Բացառիկ երե – ւոյթներէն մէկը մարդկային պատմու – թեան մէջ, որ կարելի է բացատրել մի – այն ու միմիայն «ՀԱՅՕՒ ՈԳԻ»ով :

Պէտք չենք տեսներ Ուրարտու – Նայիրի — հայկական պատմութեան մօտենալ այս յօդուածաշարքին մէջ : Կեդրոնական Անատոլուի ամէնէն հին եւ մեծադոյն պետը եղած են Հիթիթները : Այս ցեղին հետքերը կարելի է գտնել Մալաթիայէն սկսեալ դէպի հարաւ մինչեւ Հարան : Ա– պա , արեւմուտք՝ Իսլահիէ , Մարաշ , Ան– թաքիա , մանաւանդ Անդարայէն մինչեւ Աֆիոն :

Պատմութիւնը շատ բան կը պարտի այս ազգին, դժբախտաբար չկրցաւ երկար տոկալ : Կուտանք դլխաւոր թուականները այս շրջանի պատմութեան .

3000 – 20000 Ք· Ա· Նախահիթիթեան շրջան
2000 – 1180 Ք· Ա· Հիթիթներ
1200–620 Ք· Ա· Փռիւգիացիներ
620 – 456 Ք· Ա· Լիտիացիներ
456 – 400 Ք· Ա· Պարսիկներ, իսկ եգէականի շրջանին մէջ՝ Տրովադացիներ
334 – 190 Ք· Ա· Մակեդոնացիներ
190 – 395 Ք· ե· Հռովմէացիներ
395 – 1453 Ք· ե· Բիւզանդացիներ

1453ին, Սուլթան Մէհմէտ Բ· Պոլիսը դրաւելով վերջ տուաւ բիւզանդական կայսրութեան, հիմնելով օսմանեան կայսրութիւնը :

Մինչ այդ , շատ մը ցեղեր անցած են այս երկրամասէն, ինչպէս՝ խալտիներ , Սումմերացիներ , Փռնիկեցիներ , Ասո – քեստանցիներ , եղիպտացիներ , Արաբներ եւ Խաչակիրներ : Ծանօթ են ձկնկիղ խա– նի արշաւանքը, անոր չառաւիղներէն Լէնկթիմուրը , նաեւ Ալփասլանը , ա – նոնց աշխարհատեր վայրագութիւնները : Այս արշաւողներէն Փոքը Ասիոյ մէջ ժա – մանակի ընթացքին մնացած են զանազան ցեղեր , որոնք ծանօթ են իրարու դէմ ի – րենց մղած կռիւներով : Օրինակ, Աք Գո– յունլու եւ Գարա Գոյունլուներու մահաս– փիւռ պատերազմները տեւած են մօտ հա– րիւր տարի :

Երբ Թուրքերը հիմը դրին օսմանեան կայսրութեան, մէկ օրէն միւսը ակը դար– ձան այդ ժամանակաշրջանի ամէնէն ա – ւելի քաղաքակրթուած երկրամասին՝ հա– րուստ եւ բազմամարդ :

Աշխարհակալութեան կիրքէ մղուած Թուրքերը հանդիսա չրջան մը չունեցան դէմքէ՝ իրենց մօտ հինգ հարիւր տար – ուան պատմութեան ընթացքին :

Գրաւեցին շատ մը երկիրներ :

Այդ դրաւումները մաշեցուցին զիրենք :

Երկարատեւ պատերազմներ ձչցին , որ Թուրքիա ածի : Եւ ոչ ալ կրցան ուրոյն մշակոյթ առեղծել : Անոնք կ'իւրացնէին ինչ որ ուրիշը կը չինէր կամ չինել կու տար :

Պիտի չկարենամ առանձին դլուխ մը յատկացնել Թուրքիոյ իւրացումներուն : Թէեւ հայ ընթերցողին համար աւելի քան հետաքրքրական պիտի ըլլար, եթէ ոչ ու– րիշ պատճառներով , գոնէ հայկականը զատել Թրքական կամ սելճուքեան կոչ – ուած «մշակոյթ»ի խառնիճաղանճէն, եւ այդ նմոյշներու չարքն ու ամրողջութիւնը օդտագործել մեր՝ հայկական մշակոյթին պատմութեան համար :

Այս հարցը ոչ թէ արագ տեսութեան մը նիւթ է , այլ խորունկ ուսումնասիրու – թիւններ կը պահանջէ , որուն համար պէտք կայ նաեւ մեր ձեռնհաս ուժերուն աջակցութեանը :

Նկատած եմ , որ «Թրքական մշակոյ – թը» երկու դլխաւոր շրջաններու բաժ – նուած է իր աշխարհագրական բաժանու – մով .

Արեւելեանը եւ արեւմտեանը :

Առաջինը կը կրէ հայկական ազդեցու – թիւնը ամենալայն չափերով :

Երկրորդը՝ յունական ազդեցութիւնը :

Հայկական ազդեցութիւնը կը հասնի դրեթէ մինչեւ Կեսարիա , իսկ մնացեալ մասը յունականն է :

Բնական է ,արեւմտեան Անատոլուի մէջ ալ կարելի է հայկական մոքի եւ ձեռքի դործեր դտնել , — մանաւանդ Պոլսոյ շըր– ջաններուն մէջ — սակայն այդ պարա – դաները չենք կրնար ընդհանրացնել , քա– նի որ ստուդապէս յունական մշակոյթի հետքեր ալ կան արեւելքը :

Մեր դլխաւոր դործը պիտի ըլլայ հա – րիւր առ հարիւր «սելճուքեան» կամ «Թր– քական» նկատուած չինութիւնները արտա– րերպել Թրքական համայնապիտարաննե – րէն եւ այլ դործերէ :

Պիտի տանք նաեւ Թրքական «ՊԱՐ»երու քանի մը նմոյշներ , որոնց նմանները րը– նաւ չեն տեսնուիր արեւմտեան Անատո – լուի մէջ եւ որոնք ԱՆՈՒՆՈՎ , ոճով , նոյնիսկ տոհմիկ տարազներով հայկա – կան են :

Կան նաեւ էրզրումի եւ այլ հայկական նահանդներու մէջ ապրող Թուրքերու Թէ Քիւրտերու երդերը , որոնց առանձին պի– տի անդրադառնանք :

Ա· Ընդհանուր Պատերազմէն եաք , երբ դարերու « հիւանդ մարդ»ը անվերա – կանդնելիօրէն խորտակուած կը կարծը – ւէր , Դաշնակիցներու անհամաձայնու – թիւնը ծնունդ տուաւ քեմալականութեան : Մուսթաֆա Քեմալ, դլուխը անցած ազ – դային պահակախումբ կոչուած բանակի մը, մէկ առ մէկ հարուածեց Թէ ներքին՝ ընդդիմադիր տարրերը եւ Թէ Անատոլուն դրաւող օտար ուժերը : 1919ին սկսող այս պայքարը վերջ դտաւ 1923 Օդոստոս 29ին , երբ բովանդակ Թուրքիոյ վրայ հռչակ – ուեցաւ հանրապետական վարչակարդը , մայրաքաղաք ունենալով Անկարան :

Աթաթիւրք մաքրեց իր հայրենիքը «օ – տարներէն» , սակայն այդ մաքրագործու– մը հետացուց երկրին ամէնէն աշխատու – նակ , հնարամիտ , իմացական կարողու – թեանց տէր երկու ժողովուրդները , — Հայերն ու Յոյները :

Կենսունակ տարրերու պակասը տնտե – սական ծանր կացութեան մը առջեւ դրաւ նոր Թուրքիան : ԱՅԴ ՄԵԿԸ ՄԵՐ ԿԱՐԾԻ–

1850 ՏԱՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔԸ

Աչխարհի հարիւր հնագոյն քաղաքներէն 24ը կառուցուած է Հայաստանի մէջ : Մի– այն Արարատեան դաշտին մէջ կան հինդ նշանաւոր քաղաքներ , որոնցմէ էրեբու – նին (Երեւանը) ամէնէն հին քաղաքն է Ք·ա· Մ իւթեան մէջ : 1968ին կը լրա – նայ Երեւանի հիմնադրութեան 2·750ամ– եակը : Արարատեան դաշտի հինդ հին քա– ղաքներէն տարիքով կրտսերը Վաղարշա– պատն է , որ հիմնուած է 117ին : Այս տա– րի կը լրանայ անոր ծննդեան 1850ամեա– կը :

Քաղաքը կառուցուած է Վարդկէսատա– նի տեղը, Վաղարշ Ա· Թագաւորին (117 – 140) կողմէ : Խորենացի կը դրէ , որ «Վա– ղարշը պատեց զայն պարիսպով եւ ամուր պատուարով եւ կոչեց Վաղարշապատ , որ կը կոչուի նաեւ Նոր Քաղաք» :

Քաղաքը ունեցած է քանի մը ա – նուններ՝ Նոր Քաղաք , Քաղաքուդաշտ , Քաղաքամայր (1945էն ի վեր կը կոչուի Էջմիածին) :

Եղած է Հայաստանի վարչական , տն– տեսական եւ մշակութային կարեւոր կեդ– րոն մը : Բ· դարէն մինչեւ Ե· դարու կէ– սերը Վաղարշապատը Հայաստանի մայ – րաքաղաքն էր :

301ին , աչխարհի մէջ առաջինը ըլլա – լով , Հայաստան քրիստոնէութիւնը ըն– դունեցաւ իբրեւ պետական կրօնք : Երկու տարի եաք , Տրդատ եւ Լուսաւորիչ չինե– ցին Մայր Տաճարը , որ դարերու ընթաց– քին բազմաթիւ անդամներ ենթարկուե – ցաւ վերանորոդումներու : 302էն մինչեւ 453 եւ 1441էն մինչեւ հիմա Էջմիածին ե– ղած է եւ է Հայոց Կաթողիկոսներու աթո– ռանիստ վայրը, հոդեւոր կեդրոնը : Էջ – միածինի տաճարը աչխարհի միակ չէնքն է , ուր կեանքը առանց ընդմիջումի յարա– տեւած է 1665 տարի :

« Ազքանպեան ազդի եւ Հայաստան աչխարհի աստուածապարդեւ դիրը » ա – ռաջին անդամ Վաղարշապատ բերաւ Մաշտոց : Կորիւն կը դրէ· «Եւ արդ , երբ յիչեալին (Մաշտոցը) եկաւ , մօտեցաւ թա – դաւորական քաղաքին , լմաց տուին թա– դաւորին եւ սուրբ եպիսկոպոսին : Նրանք նախարարադունդ ատաղանաւ բոլոր բազ – մութիւնն առնելով՝ քաղաքից դուրս է – կան , Որտ դետի ափին դիմաւորեցին և – բանելիին : Եւ ցանկալի ողջոյնը միմի – անից տալուց յետոյ՝ այնտեղից ցնծու – թեան ձայներով եւ հոդեւոր երդերով ու բարձրաձայն օրհնութիւններով եւ դալ – ձան քաղաքը, եւ ուրախական տրամադրու – թեամբ անց կացրին օրերը » :

Մօտաւորապէս 412ին հոս բացուած է հայկական առաջին դպրոցը : Այսպիսով, Վաղարշապատ կրթական ամէնէն հին օ – ճախն է Ք·ա· Մ իւթեան մէջ : Այս դպը– րոցի առաջին աչակերտներէն եղած է սպարապետ Վարդան Մամիկոնեան, Ա– բայրի հերոսը :

Վաղարշապատի մէջ ծրագրուած է հայ– կական դիրերը տարածելու դործը երկ – րին մէջ :

Հին Վաղարշապատը աւելի մեծ եղած է : Կ'ընդդրկէր Քասախ դետը եւ Զը – արթնոց տաճարը :

Ուչագրաւ է, որ միայն է· դարուն հոս կառուցուած են Զուարթնոց , Հռիփսիմէ, Գայանէ եւ Շողակաթ տաճարները : Ա– ռնուազմէ առաջին երեքը ճարտարապետա – կան սքանչելի կոթողներ են : Հռիփսիմէի վանքը կառուցուած է 618ին, կոմիտաս կաթողիկոսի կողմէ , Գայանէի վանքը 630ին, եղբ կաթողիկոսի կողմէ : Շողա – կաթի տաճարը, որ կառուցուած է է· դա– րուն , 1694ին Շուռթեցի Ազամալ իչխա – նին կողմէ կը քանդուի , եւ կը կառուց– ուի նոր եկեղեցի մը :

Հայ ճարտարապետներու դլուխ դր – ծոցներէն է Զուարթնոցը : Հոս փայլա – տակած է հայ մարդուն ստեղծադործա – կան հանճարը : Ժամանակին այս եկե – ղեցին համարած են աչխարհի եօթը հրա – չալիքներէն մէկը : Կառուցանել տուած է Ներսէս Տայեցի կաթողիկոսը , որուն մեր պատմադիրները «Շինող» մականունն են տուած : Զայն նախագծած եւ չինած է հայ հանճարեղ ճարտարապետ Յոհանը : Կաղանկատուացի կը դրէ , որ Բիւղանդիո– նի կոստանդին կայսրը տեսնելով Զը – արթնոցը, հիացած եւ փափաքած է, որ նմանը չինուի Կ· Պոլսոյ մէջ, սակայն կայսրը մեռած է եւ դործը մնացած է անկատար :

Եկեղեցին կանդուն մնացած է երեք հա– րիւր տարի : Ժ· դարուն կը փլի երկրա– շարժէն : Ի· դարու սկիզբները պեղումնե– րու չնորհիւ երեւան կը հանուին եկեղե – ցիին բնկերները : Այժմ թանդարանի վե – րածուած է :

Հայաստանի մէջ առաջին տպարանը հիմնադրուած է Վաղարշապատի մէջ, 1771ին, Սիմոն Երեւանցիի չանքերով եւ Մատրաս բնակող Յուղայեցի Գրիգոր Զա– քարեանի նիւթական օժանդակութեամբ : Նոյն թուականին հիմնուեցաւ Թուղթի դործարան մը եւ տառաձուլարան մը : Հոս տպադրուած են բազմաթիւ դիրքեր : 1867էն մինչեւ Ի· դարու տասնական թ– ուականները Վաղարշապատի մէջ է , որ հրատարակուած է «Արարատ » հայագի –

ՔՈՎ ԶԷ՛ ՄԻԱՅՆ, ԱՅԼ ··· ԲՈԼՈՐ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ : *Այս կարծիքը յայտնեց ինձի վերջերս, Պէյրութի Թուրք պատաս– խանատու պաշտօնատարներէն մէկը :*

Տակաւին երեք հարիւր տարի առաջ աչխարհի նախանձը դրդռող արեւելեան նահանդները անմարդաբնակ արօտավայ – րեր են այսօր :

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(Շար·)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՔՆԱՅՈՂ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

— * —

Կար ու չկար, Թագաւոր մը կար : Թա– դաւոր ու Թագուհի չարունակ կը մտա – ծէին, Թէ ե՞րբ արդեօք Աստուած զաւակ մը պիտի պարդեւէր իրենց : Վերջապէս փոքրիկ, սիրունիկ աղջիկ մը ունեցան :

Թագաւոր ու Թագուհի որոչեցին կա– տարել անհաւանական կնունք մը, որ միչտ յիչատակելի մնար : Փոքրիկ իչխա– նուհիին համար կնքամայր ընտրեցին ան– ատառի պարիկները :

Եօթը պարիկներ էին, որոնք պարդեւ – ներ տուին իչխանուհիին եւ զայն ամէն կատարելութիւններով օժտեցին :

Կնունքի արարողութենէն եաք, փառա– ւոր ընդոյզ մը պիտի տրուէր Թագաւորի պալատին մէջ : Հայկերոյթի սեղանին վրայ, իւրաքանչիւր պարիկի առջեւ, հրաչալի սպաս մը դրուած էր եւ ոսկիէ ափսէ մը, որուն կափարիչը զարդարուած էր սուտակներով եւ չողչողուն ադա – մանդներով :

Երբ պարիկները սեղանին չուրջ իրենց տեղը դրաւուած էին, յանկարծ պատու պարիկ մը ներս մտաւ, զոր մոռցած էին հրաւիրել, որովհետեւ յիսուն տարիէ ի վեր ան դուրս չէր ելած իր աչտարակէն, եւ բոլորն ալ մեռած ու Թաղուած կը կարծէին զայն :

Պառաւ պարիկը, զայրացած, որ դինքը մոռցած էին հրաւիրել, դլուխը ժանեթա – Թուղի ճիւղերով զարդարած եւ ձեռքը տատասկի ճիւղ մը բռնած՝ ներկայացաւ Թագաւորին եւ խիստ ձայնով մը ըսաւ .

— Աղջիկդ ճախարակի լիլ մը պիտի դպչէ , մատը պիտի ծակի եւ ատկէ պիտի մեռնի :

Ըսելն ու անհետանալը մէկ եղաւ : Պարկներու Թագուհին, որ կնքամայրն էր մէկն էր, փութաց իսկոյն փարատել պառաւ պարիկին անէծքին տպաւորու – Թիւնը եւ յայտարարեց, Թէ իչխանուհին պիտի չմեռնի, այլ հարիւր տարի պիտի քնանայ :

Որպէսզի իրենց միանուաճար իչխանուհին նման արկածի մը չենթարկուի , Թագա – ւորը հրամանագիր մը հրատարակեց , որով մահապատիժ կ՝ սպառնար ատոր մէջ ճախարակ ունեցողներուն :

Իչխանուհին երբ 17 տարու եղաւ , օր մը դղեակին չորս կողմը պտըտելու ե– լաւ : Աչտարակ մը տեսնդ նեղ ու երկար սանդուխ մը տեսնելով , վեր բարձրացաւ :

Զար պարիկին բնակարանն էր ան : Պա– րիկը ճախարակին առջեւ նստած կը մա– նէր : Փոքրիկ իչխանուհին , ճախարակը տեսնելուն պէս , հետաքրքրութեամբ մօ– տեցաւ անոր եւ մատը լիլին դպցնելով վիրաւորուեցաւ :

Անմիջապէս անէծքը իրականացաւ եւ իչխանուհին խոր քունի մէջ մտաւ :

Պալատականները դրկելով վար իջեցու– ցին զայն անմիջապէս եւ անկողնի մը մէջ պառկեցուցին : Բայց պարիկներու Թա – գուհին, որուն լուր տուած էին, իսկոյն եկաւ եւ իր ձեռքի ճպտուով դպաւ իչխա– նուհին չրջապատող բոլոր անձերուն եւ իրերուն, որպէսզի բոլորն ալ քնանան անոր հետ եւ արթնցած պահուն չփո – Թանքի չմատնուի :

Ամրողջ պալատը խոր քունի մէջ մխըր– ճուեցաւ :

Անցան հարիւր տարիներ : Օր մը, դը– րացի Թագաւորին տղան, քաջ ու դեղե– ցիկ իչխան մը, պալատին մօտակայ ան– տառը եկաւ որսի . հարցուց, Թէ ինչ են այն հեռաւոր աչտարակները, որոնք կը նչմարուէին անտառին խորը :

Ծերուկ դիւղացի մը պատասխանեց .

— Սիրելի՛ իչխան, ասկէ յիսուն տարի առաջ, հօրմէս լսած եմ, որ այդ աչտա– րակներուն մօտակայ դղեակին մէջ, չատ սիրուն եւ դեղանի իչխանուհի մը կը բնակի, որ հարիւր տարիէ ի վեր կը քնանայ, Թագաւորի մը տղան պիտի ար– ԹընցնԷ զայն ու անոր հետ պիտի ամուս– նանայ :

Դեռատի իչխանը, այս խօսքերէն խո– րապէս յուղուած, խանդավառուեցաւ եւ ուղեց հերոսը դառնալ այդ արկածա – խնդրութեան :

Թարգմ· Հ· ԱՄԻՐԵԱՆ

(1 – Շար·)

ՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՆՑԵԱԼԸՆ

«ՅՈՒՇԱՐԱՐ»

Այս անունը կը կրէ դարասկիզբին հը–րատարակուած եւ մանակի ընդհատում–ներով շուրջ վեց տարի գոյատեւած պար–բերականը, որ ուշադրաւ երեւոյթ էր այդ ժամանակաշրջանի թատերական կեանքին մէջ: Իր նկարագրով թատերական հան – դէս մըն էր, թէեւ կային նաեւ արուեստի միւս ճիւղերուն նուիրուած էջեր :

Հանդէսին խմբագիրն ու հրատարակիչն էր զերաման Աւրամ Վրոյր : Սկսած է լոյս տեսնել 1907 Փետրուար 16ին (հին տո – մար) եւ իբրեւ երկշաբաթաթերթ հրա – տարակուած է մինչեւ 1909 Յուլիս 12 , ընդամէնը 32 թիւ : Նիւթական եւ այլ պատճառներով երկշաբաթաթերթին հրա–տարակութիւնը կը դադրի : 1912 Հոկ – տեմբերէն մինչեւ 1913 Յուլիս՝ լոյս կը տեսնէ տարեցոյցի ձեւով (չորս հատոր): Իրրեւ յաւելուած լոյս տեսած են նաեւ քանի մօտ ինքնուրոյն եւ թարգմանական թատերգութիւնները :

Պարբերականին շուրջը հաւաքուած է – ին Թ. Թորամանեան , Գ. Բաչինջաղեան, Յով. Թումանեան , Ա.ե. Իսահակեան , Լեո, Նար – Դոս , Գ. Զմշկեան , Վ. Սու – րէնեանց , Ա. Մանդինեան , Շիրվանզա – դէ, Ստ. Քափանակեան եւ ուրիշներ :

Պարբերաթերթին նպատակին մասին հետեւեալը գրուած է անդրանիկ թիւին խմբագրականին մէջ, որուն հեղինակն է Լեո :

« Ամէն ինչ ժողովրդի համար ... Այս հրամայական եւ գոռ պատգամից դուրս, մեր եռացող, երկունքով բռնուած ժա – մանակը որեւէ գրութիւն չի ճանաչում : կեանքի բոլոր խորշերում, ամէն տեղ , ուր մարդկայնութեան երակն է զարկում, ուր հառաչում է ինքն իր տէրը դառնալ կամեցող մարդը , մեայն եւ միայն մի նշանաբան, մի դրօշակ, մի նշանախօսք է համապատասխանում յաւիտենական ան – ընդելի արդարութեան, ամէն ինչ ժողո – վրդի համար ...» :

Իր գոյութեան համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցին մէջ «Յուշարար»ը կարեւոր դեր խաղացած է առօրեայ թա – տերական կեանքին եւ հայ թատրոնի պատմական անցեալին եւ, մանաւանդ , թատրոնի արուեստին լուսաբանութեան ուղղութեամբ :

Առօրեայ հարցերէն զատ, «Յուշարար»ը անդրադարձած է նաեւ հայ թատրոնի անցեալին : Հետաքրքրական չատ փաս – տաթուղթեր կարելի է հանդիպիլ «Նիւթեր հայ թատրոնի պատմութեան համար » բաժ – նին մէջ, ուր տպագրուած են Ա. Ման – դինեանի , Գ. Զմշկեանի , Խ. Տէր – Գրի–գորեանի արժէքաւոր յուշագրութիւննե – րը, Գ. Գրիգորեանի «Թատրոնի սկզբնա–ւորութիւնը Բաքուում », Ա. Վրոյրի « Իմ հանդիպումը Տիկին Արուսեակին, Շիր – վանզադէի « Իմ ծանօթութիւնը Ազատեա–նի հետ» եւ այլ չափազանց յօդուածներ :

Թատերական հարցերէ զատ, թերթը անդրադարձած է նաեւ արուեստի միւս բնագաւառներուն : Ուշագրաւ են կարդ մը յօդուածներ . — Թ. Թորամանեան («Ակնարկ մը ճարտարապետական ոճե – րու ծագման եւ բաժանման վրայ» : «Կրօ–նական տաճարներու դանազանութիւննե – րը՝ սկիզբէն մինչեւ մեր օրերը », « Անկի պեղումներու առթիւ», «Տեկորի տաճարը» եւայլն) Գ. Լեւոնեան («Երկու խօսք հայ մանրանկարչութեան մասին ») , Ա. Մայիլեան («Երաժշտական ակրոմներ ») եւ ուրիշներ : Հանդէսին մէջ պարբերա – բար հրատարակուած են նաեւ Յով. Թումանեանի , Ա.ե. Իսահակեանի , Ալ. Ծատուրեանի , Վ. Տէրեանի եւ ուրիշ մեծ դրողներու ստեղծագործութիւնները :

Ռ. ՓԱՇԱՅԵԱՆ

ՏԻՐԱՅՐ ՓՐՈՒՆՃԵԱՆԻ
ՅՈՒՂԱՐԿԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՊԵՐԼԻՆ .— Հոկտեմբեր 24ին Տիւսէլ–տորֆէն արեւմտեան Պերլին փոխադրուե–լով Չէհլէնտորֆէր Վալտֆրիըտհոֆ գե – րեզմանին ընտանեկան դամբարանին մէջ ցուրտ հողին յանձնուեցաւ Գերմանիոյ հայ դաղութի ծանօթ դործիչ Տօքթ. Տի–րայր Փրունճեանի մարմինը :

Զուտ հայ ծիսական արարողութիւնը կատարեց Վիէննայէն յատկապէս հրա – ւիրուած Մեսրոպ Ծ. Վրդ. Գրիգորեան , որուն կ'ընկերանային Պերլինի հայ դպիր–ները :

Մատուռին մէջ հանդիսաւոր հոդեհան–դաստան պաշտօնին ընթացքին Հայր Սուրբը դերմաներէն դրուածք մը կարդա–լով յիշեց հանդուցեալին կենսագրական հանդրուանները եւ Հոդւոյն սրբով մխի–թարեց ժողովուրդը, որ լեցուցած էր մա–տուռը վերջին յարդանքը մատուցանելու եւ պատկ դնելու համար :

Մեռելական եղանակով դաշտը դամ – բարանին առաջնորդելով այնտեղ թաղման արարողութիւնը կատարեցին Գրիգորեան վարդապետը եւ դպիրները : Վարդապետը իր քարոզը հայ հաւատարմութեան ուղղե–լով վերարծարծեց Տօքթ. Տիրայր Փրուն–ճեանի ազդանուէր գործունէութիւնը մատնաւորաբար Բ. աշխարհամարտին ըն–թացքին, ինչպէս ծանօթ է Հայութեան :

Տիրայր Փրունճեան վերջին տասը տա–րիներուն վարիչն էր Տիւսէլտորֆի Հէյն – քըլ – Փափիըր ունտ Փափը գործարանին կեդրոնական լապորաթուարին , հետե – ւաբար չորս ներկայացուցիչներ եկած էին վեց հարիւր աշխատաւորներու եւ տնօրէ–նութեան կողմէ : Տօքթ. Ֆ. Պուսման իր–րեւ ընդհ. տնօրէն այդ հաստատութեան եւ մեր ճաւոր աշխատակից հանդուցեալին, խօսեցաւ դամբանական մը վեր հա – նելով ողբացեալին դիտական կարողու – թիւնները, անխոնջ ջանասիրութիւնն ու ընկերականութիւնը, զոր վայելած էր ինք եւս : Այս ճառը պատիւ կը բերէր նաեւ Հայութեան, որուն անունը միշտ բարձր բռնելու նուիրուած էր հանդուցեալը ամէն առթիւ : (Ի դէպ հարկ է յիշատակել այս – տեղ որ տնօրէնութիւնը արտօնած էր ի – րեն Պոնի համալսարանին մէջ չորս ժամ հայերէնի դասախօսութիւն առանձնել՝ նկատի ունենալով Պոխումի նորահաստատ համալսարան փոխադրուիլը Պոնի հայե – րէնի դասախօսին) :

Պերլինի Հայ Գաղութային Միութեան նախագահ Պ. Վահան Ջաքարեանց սրտա–պին խօսքերով յիշեց հանդուցեալին հետ վերջին տեսակցութիւնները եւ ըսաւ որ առանցքը միշտ ազգի եւ հայրենիքի շուրջ կը դարձդարձէը : Անոր սիրտը կը բաբա – խէր միայն Հայութեան համար, ուրեմն Ս. էջմիածնէն բերուած հող սրսկելով անոր դագաղին վրայ, մխիթարեց ադաւոր պարագաներն ու համայնքը :

Պ. Ա. Վան–Փուչ դեղեցիկ դամբանա–կան մը խօսեցաւ իբրեւ տեղական ադդա – յին դործիչ եւ լաւատեղեակ Տիրայր Փը–րունճեանի ազդային գործունէութեան , որ ան ունեցած էր Պերլինի «Հայ երիտա–սարդ» միութիւնը կազմելով, դասախօ – սելով եւ ներչնչելով ազդային հպարտու–թեան ոգին : Մեծ յուզում յառաջացուցին Պ. Վան–Փուչի սրտառուխ խօսքերը , ո – րոնց կը հետեւէին նոյնպէս իրը մասունք հայրենի Ս. էջմիածնէն բերուած հողի սրսկումները՝ «Հողը թեթեւ դայ վրադ , սիրելի Տիրայր , ըսելով ...» :

Թաղման արարողութենէն ետք պա – կիները պատկաղարդ հողաթումբէն հե–ռացան եւ հաւաքուելով մօտակայ հիւրա–նոցի մը մէջ մխիթարեցին սգակիր եղ – բայրը, որ կը վերադարձնէր 85ամեայ մայ–րիկը եւ ընտանեկան պարագաները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՂՄՈՒԿԸ

Տիկինը.— Ի՞նչ ադմուկ էր այդ :

Սպասուհին.— Եղա՞ծ բան է, որ վեց պնակ կոտրի եւ ձայն չելլէ ...

×

ՏՐԱՄԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ամբաստի , լրագրին ընթերցումը վեր–ջացնելէ ետք, կը տրամաբանէ .

— Տարօրինակ են սա խմբագիրները , մեծ մարդոց մահը կը ծանուցանեն, բայց ոչ անոնց ծնունդը ...

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ

Բարձր հովանաւորութեամբ Լիբանանի հիւպատոսարանի եւ կազմակերպութեամբ Հայ Ուսանողներու Օդնութեան Միու – թեան, հաճոյքը ունինք ներկայացնելու Պ. Տիգրան Ժամկոչեան՝ Լիբանանի կրթական նախարարութեան մրցանակա – ւոր, Հռոմի եւ Վենետիկի երաժշտանոց – ներու աղդային մրցանակի արժանացած , ինչպէս եւ ընտրուած Սքալա տը Միլանի մէջ իբր առաջին թեկնածու :

Երգահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Նո–եմբեր 25ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21ին, Էքոլ Նորմալի սրահին մէջ :

Համակրելի երգիչը սիրուած եւ դնա – հատուած էր իր ունեցած երգահանդէս – ներով զանազան երկիրներու մէջ, ինչ – պէս՝ Իտալիա, Յունաստան, Ռուսաս – տան, Պոլիս եւ այլն, գարդ ծանօթ չէ Փարիզի հայ հասարակութեան : Կ'արժէ մօտէն ճանչնալ եւ քաջալերել տաղան – դաւոր արուեստագէտը (պարիթոն), ծա–փահարել հայ ազդին պատիւ բերող իր դաւակներէն մէկը :

Յայտադրի մէջ կան հայ եւ օտար յայտնի հեղինակներ, ինչպէս եւ կտոր մը ողբացեալ Գ. Զաքարոսեանէ ձօնուած Տ. Ժամկոչեանի :

Հայ Ուսանողներու Օդնութեան Միու – թիւնը ուրախ է ներկայացնելու բացառիկ եւ հաճելի երեկոյ մը, հայ եւ օտար երա–ժշտասէր հասարակութեան յուսալով բ միաժամանակ, քաջալերանք :

ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Հայրը՝ տղուն .

— Տղաս, պէտք է անդլերէն ալ սոր – վիս : Այսօր , մօտաւորապէս մէկ միլիառ մարդիկ անդլերէն կը խօսին աշխարհի վրայ :

Տղան կը պատասխանէ .

— Մէկ միլիառը բաւական չէ՞, հայ – րիկ : Անպայման պէտք է որ մէկ հոդի՞ ալ աւելնայ անոնց վրայ :

×

Կինը՝ ամուսինին .

— Իմացա՞ր : Մեր դրացիները՝ Սիրա–մարդեանները կ'ամուսնալուծուին :

Ամուսինը .

— Իրա՞ւ : Ո՞վ է յանցաւորը :

— Ցանցաւորը պարոն Սիրամարգեա – նըն է : Որովհետեւ, տիկինին չպատասի մէկ ժամուն տուն դարձեր է ...

ԳԼՈՒԽ ԻԴ

ՈՒՐԱԽՈՒԹԵԱՆ ՈՒՐԱԽԱԼԻ ՎԱԽՃԱՆԸ

Նորատի աղջիկները մինակ մնալով եր–կուքը մէկ եւ երկուքն ալ միւս պատու – հանին յենարանին վրայ կռթնեցան ի – րենց արմուկով եւ սկսան չաղակրատել, իրենց դլուխը ծռել եւ մէկ պատուհանէն միւս պատուհանը խօսք ուղղել եւ պա – տասխան առնել :

Երիտասարդներուն թեւ թեւի մտնելով Պոմպարտայի պանդոկներէն ելլելը տե–սան : Երիտասարդները իրենց ետեւը դար–ձան անդամ մը, խնդալով նշաններ ըրին աղջիկներուն եւ աներեւոյթ եղան կիրա–կի օրուան այն փոշելի բազմութեան մէջ որով ամէն Շաբաթ կը դրաւուի Շան դ'Էլիզէն :

— Շատ մը՛ ուշանաք, պոչեց Ֆանթին :

— Անտարակոյս աղուոր բան մը պիտի ընեն, ըսաւ Զէֆին :

— Ես , կրկնեց Ֆէվրուրիթ, կ'ուզեմ որ փառաւոր բան մը ըլլայ ինչ որ պիտի ընեն :

Իրենց ուշադրութիւնը իսկոյն դեռեզրի վրայի չարժումին տուին, զոր մեծ ծա–ռերուն ոստերուն մէջէն կը նշմարէին եւ որմէ մեծ զուարճութիւն մը կը զդային :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

— Լաւ :

— Տէքա՞րթը կ'ընտրես աւելի թէ Սփի–նոզան :

— Դիտցինքս կ'ընտրեմ , ըսաւ Թոլո – միյէս :

Այս վճիռը տալէն ետք դինին խմեց եւ կրկնեց .

— Կը հաւանիմ ապրելու : Աչխարհի վրայ ամէն բան վերջացած չէ, վասնզի մարդ տակաւին կրնայ յիմարաբար խօ – սել : Փա՛ռք կուտամ ուրեմն անմահ ա – րարածներուն : Մարդ կը սահ , բայց կը թռիչքներուն : Մարդ կը սահ , բայց կը թռիչքներուն : Մարդ կը սահ , բայց կը թռիչք

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ
ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այբի Տիկին Մալվինէ Էսապալեան իր յաւէտ ողբացեալ քրոջ՝

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ՚ընէ.–

Փարիզահայ Տիկ. Մխիթեան (Որբ. Օգն. Մարմին)	200
Աղքատախնամին	200
Կարմիր Խաչին	200
Կապոյտ Խաչին	200

(Առանձ. «Յառաջ»էն)։

«Յառաջ»ին 200

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեց. – ւոյ հոգաբարձութիւնը հոգեհանդստեան պաշտօն կատարել կուտայ (19 Նոյեմբեր) կիրակի օր եկեղեցւոյս չինութեան յանձ – նախումբի անդամներէն ողբացեալ

ՍՈՂՈՄՈՆ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ ։ Կը խնդ – րուի յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտ– նուիլ ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Տիկին Խոնարհիկ Նիկողոսեանի մահ– ուան քառասունքին առթիւ, Պօղոսեան Տէր եւ Տիկին Մխիթարեան Ազատ եւ զա– ւակները ցաւակցութիւն կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Եորդանեանի եւ Պ. Յ. Նիկո – դոսեանի նաեւ իրեն ընտանեկան պարա – զաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի քսան ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի եւ «Հայ – բոյժ»ի բարգաւաճման ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացնելու հա– մար եկեղեցւոյ եւ աթոռներու նորոգու– թեան ։

	Ֆրանք
Նախկին ցանկին դումարը	272·963·50

Տէր եւ Տիկ. Ազա եւ Ալիս Պարթեւեան Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 100 ֆրանք, Տէր եւ Տիկ. Թիրայր եւ Կիւլա Պետրոսեան Թա– գուհի Զաքչաքեանի մահուան առթիւ փո– խան ծաղկեպսակի 30, Այբի Տիկին Յովհ. Սապունճեան իր ամուսնոյն մահուան Բ. տարելիցին առթիւ յիսուն, Պ. Սրապ Քիւթնէրեան Սեւիան Քիւթնէրեանի մահուան առթիւ յիսուն, Տիկին Հայկ Ա– զապիկեան տասը ։ Ընդհ. դումար 273·203·50 ֆրանք ։

ՆՈՒԷՐ

Սամուէլ Մուրատ վարժարանի Ծնողաց Միութիւնը 25ական ֆրանք կը նուիրէ կարմիր եւ կապոյտ Խաչերուն Տիկ. Մին– թաճեանի մօր մահուան առթիւ ։

(Առանձ. «Յառաջ»էն) ։

×

Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Թորոս Սաբեան նորոգ հանդուցեալ իրենց եղբօր Լեւոն Սաբեանի եւ իրենց բոլոր ննջեցեալներու յիշատակին կը նուիրեն տասնական ֆր. Շաւիլի եկեղեցիին եւ «Յառաջ»ին ։

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ

ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի ճեմարանի Հայր. Միութեան կողմէ ։

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի »

գիրքի հրատարակման առթիւ, 19 Նոյեմ– բեր, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ ։

Նախագահութեամբ՝
ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ ՈՐԲՈՒՆԻ ։

Լուսաբեմով պիտի ցուցադրուի Սամ – սոնի, կիրաոսնի, Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարներ։ Կը ցուցադրուի հայկական խօսուն ժապաւէն մը ։

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւո – րապէս Տրապիզոնէն բերուած *կաղինը, ձէվիզլիքի չոր թութը, Կիւմիւշհանէի բէսթիլը, Սիւրմէնէի թէյը* եւ լաղում հացը ։

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ հա– մակիրներ ։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 23ին, Շաբաթ դիշեր մինչեւ առաւօտ, 10րդ Թաղամասի քաղաքապետ – ատրանին սրահը ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ ։

Այս կիրակի Ազգ. Տան սրահին մէջ 295, Րիւ Պուալօ, *ժամը 15ին ։*

Կը խօսի Փրոֆ. Վահագն Տատրեան ։

Նիւթ՝ «Հայկական Դատը »

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը Ուրբաթ (Նոյեմբեր 24) Մշակոյթի Տան մէջ ։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ

Վալանսի եւ Հրճակայի Հայ Ազգ. Մի– ութիւնը աւարտած ըլլալով իր չոր – ջանը, ընդհ. ժողովին կը հրաւիրէ չոր– ջանի Հայութիւնը անխտիր, Շաբաթ, Նոյեմբեր 17, ժամը 21ին, Սալ տը Ֆէյթի վերնայարկը ։

Օրակարգ՝ Ա.) Նիւթական եւ բարոյա – կան հաշուետուութիւն ։

Բ) Ընտրութիւն՝ հաշուեքննիչ եւ ընտ – րողական յանձնախումբի ։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Հայ թեմասիրաց թատերախումբ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ալ– ֆորվիլի մասնաճիւղին, Նոյեմբեր 17, Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·45ին ։

Կը ներկայացուի ՓՕԼ ԿԱՎՈՑԻ

ԱՆՈՅՇ ՓՈՐՁԱՆՔԸ

Ի նպաստ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին ։

ՍԱԼ ՎՕԼԹԷՐ ԲԻՒ ՎՕԼԹԷՐ

Բեմադրութիւն՝ Մ. ԱՆՏՈՆԵԱՆ

Գլխաւոր դերակատարները՝ Զարուհի Անտոնեան, Արտաշէս Գմբէթեան, Միհ – րան Անտոնեան, Նուրհան Մարգարեան ։

Ինչպէս նաեւ Նազարէթ Պշտիկեան, Լիւսի Թօփալեան, Վիքի Մոստիչեան, Փիէռ Թէրզեան եւ Սարգիս Մոստիչեան։

ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ
ՃԻՇԴ ԺԱՄՈՒՆ

Կը խնդրուի յատկապէս ճշդապահ ըլլալ ։

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի, Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ եպիսկոպոսական հանդիսաւոր պա – տարագ կը մատուցանէ եւ կը քարոզէ, Էջմիածնի Միաբան ՏԻՐԱՅՐ ԵՊՍ. ՄԱՐ – ՏԻԿԵԱՆ (Առաջնորդ Ռումանիոյ եւ Պուլ– կարիոյ Թեմերուն) ։

Աւարտողութեանց կը նախագահէ
Յակոբ Եպս. Վարդանեան

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8ին, պա– տարագ ժամը 10ին, քարոզ ժամը 11ին ։

×

Յաւարտ պատարագի ի պատիւ սրբ – բազաններուն ճաշ կը տրուի Մարինիանի ճաշարանին մէջ։ Անոնք որոնք կը փափա– քին մասնակից ըլլալ թող հաճին մինչեւ Ուրբաթ դիշեր արձանագրուիլ Թաղակա – նութեան կամ փրատոյի մայր եկեղեցւոյ քարտուղարութեան մօտ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները այս Շաբաթ կէսօրէ ետք, ժամը 4ին, Պաշօղլանեան քոյրերու բնակարանը ։ Կը խնդրուի անդամուհինե– րէն ներկայ դանուիլ ժողովին ։ Օրա – կարգ.— Հ. Օ. Մ.ի Շրջաբերականը ։

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկու – շաբթի (Նոյեմբեր 20) կէսօրէ ետք ժամը 4ին ընկերուհի Պաքրճեանի բնակարանը, 6 Րիւ Ժան – Ժօրէս, Պուա – Քոլոմպ ։ Օրակարգ՝ Հ. Օ. Մ.ի բացառիկ չրջաբե– րականի քննարկում եւ վարչութեան ընտ– րութիւն ։ Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ ։

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլ « Վարդան » ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

Սարսէլի վերանորոգուած Քաղաքապետարանի սրահին մէջ Փլաս տիւ 11Նովամպրը

Կը խօսի Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին առաջին անգամ ըլլալով Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «ՆԱՅԻՐԻ» պարախումբը բոլորովին նոր յայտագրով մը

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզեան շրջանի մէջ, ԸՆԿ. ՀԻ ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ընկերակցութեամբ ԸՆԿ. ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ, *ինչպէս նաեւ անանկնկալ ... քառեակ մը ։*

Ժամը19ին կը սկսին եւրոպական պարերը Ճարպիկեանի *նուագախումբով ։*

ՃՈՒԽ ՊԻՒՖԷ — ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՍՐԱՀԻՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ

×

ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՏԻՍԻՆԻ

ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ։

Կը նախագահէ Ընկ. ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ. ՄԻՍԱԿ ՄԻՐՋԷ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։
Մուտքը ազատ է

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ. ԴՊՐՈՑԻՆ

Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՅՑ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս. ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

Կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**

Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ, Նոյեմբեր 18, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորուած եւ խմիչք ։

SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

Association des Officiers Anciens Combattants de l'Armée Française à Titre Etranger

Իր Բաւանամեակին առթիւ կը կազմակերպէ

ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 18

ժամը 10·30ին ծաղկեպսակի գետեղում Անծանօթ Զինուորի գերեզմանին, *Արք տը Թրիոմֆ*, բարձր հովանաւորութեամբ, նախագահութեամբ եւ ներկայու– թեամբ Բանակներու նախարար՝ PIERRE MESSMER

ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 25

ժամը 10·30ին Սէնթ–ժրընվիէվ տէ Պուա յի գերեզմանատունը (Էսոնն), միութեան յուշարձանին եւ զինուորական բաժինին առ ջեւ, ուր տարի մըն է կը հանգչի Զօր. Զ. Պեշկով ։

ՕԳՈՒՈՂՈՋՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԲՈԼՈՐ ՕՏԱՐ ԿԱՄԱՒՈՐ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԻՆԿԱԾ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱ – ՄԱՐ, բարձր հովանաւորութեամբ, նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ, Նախկին Ռազմիկներու եւ Պատերազմի Զոհերու նախարար՝ HENRI DUVILLARD

Յաւարտ քառեր կը մեկնին Ռընօ *ֆառերու կայարանէն* (Փլաս Տանֆէռ – Ռոշրոօ) *ժամը ճիշդ 8·45ին ։*

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

ԺԱՄԸ 20ԻՆ, Սէրթլը Նապոլեոնեան տէ զ'Ամէ 8, Place St. Augustin

ԿՈՉՈՒՆՔ, բարձր հովանաւորութեամբ բանակներու նախարար ՓԻԷՌ ՄԵՍՄԷՐԻ

Ծախքերու մասնակցութիւն 40 ֆրանք ։

Տեղերը ապահովել ընդհ. քարտուղարէն
H. ARAKELIAN, 20 Rue Nungesser et Coli, Paris (16e) — Tél. : 605-34-70

ԼԻՈՆ ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին,
18 Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս ։

ՇԱՌՊՈՆԻԷՒԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին,
Կ'երգէ ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արթինեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը ։*

Ճոխ պիւֆէ, *ֆօթիյօն*, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ ։
Կանխաւ ապահովել սեղանները Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ ։

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՇԱԲԱԹ
18
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
18 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ԳՐԳ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11064

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — No 11.064

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ

ԿՐԿի՞Ն Կ'ԱՐԾԱՐԾԷ ՆԵՂՈՒՑՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ

Հանրի Պէնաղէ՝ Օբոռի քաղաքական բաժնի խմբագիրը՝ Նոյեմբեր 9ի իր քրոնիկը յատկացուցած էր «Տարտաղէլ»ի հարցին :

Յօդուածագիրը իրաւունք է Մերձաւոր Արեւելքի խնդիրներուն եւ 1945 – 47ի յուզարիչ օրերուն պահ մը մաս կազմած էր «Թրքահայ Դատի պաշտպան յանձնա – խումբ»ի կողքին կազմուած «Ֆրանսացի բարեկամներու» խմբակին :

Այս վերջինը այն առեն յուշագիր մը ներկայացուց աշխարհի ճակատագիրը տնօրինելու կոչուած մեծ պետութեանց , որոնք հաշտութեան խորհրդաժողով կը գումարէին Փարիզի մէջ :

Յուշագիրը խմբագրած էր ողբացեալ Իւնէ Կրուսէ , հեղինակ «Հայաստանի պատմութեան » : Սորպոնի բոլոր փորձ – ֆէյօրները եւ ականաւոր Ֆրանսացի մը – տաւորականներ ստորագրած էին պատ – մական այդ Յուշագիրը , որ արդարու – թիւն կը պահանջէր անիրաւուած հայ ազ – գին համար :

Ինչպէս բազմաթիւ նման ձեռնարկներ , այդ յուշագիրն ալ որեւէ արդիւնք չէր տուած :

Հանրի Պէնաղէ տարօրինակ լուր մը կը հաղորդէ :

Կը գրէ թէ Թուրքիոյ Հանրապետու – թեան նախագահ Ճէվտէթ Սունայ Ապրի – լին Ուշինկթըն , Յունիսին Փարիզ եւ վերջերս ալ Լոնտոն այցելեց : Ի՞նչ կը նշանակէ այս : Ո՞րն է իսկական նպատա – կը այս շրջագայութեան :

Իւրաքանչիւր այցելութենէ եառ խո – սակիցները կը հրատարակեն պաշտօնա – կան հաղորդագրութիւն մը հասարակ տե – ղեկ խօսքերով :

Օրինակ , Անգլիոյ արտաքին նախարար Ճորճ Պրաուն իր հաղորդագրութեան մէջ կ'ըսէր թէ Ուիլսըն եւ Սունայ խօսած են արաբ-իսրայէլեան վէճին , Սկենթոյի ա – պագային , Կիպրոսի կացութեան , Անդ – լիոյ Հասարակաց շուկայի մէջ մտնելուն մասին : Սակայն լուռ կը մնայ հիմնական հարցին չուրջ , որ տակաւին գաղտնի դի – ւանագիտութեան շրջագիծէն դուրս չէ ե – լած :

Ըստ Պէնաղէի , Նեղուցներու հարցն է այդ , որ քանի տարիէ ի վեր քննացած է : Այժմ Կրեմլին , վերարծարծելով ցարե – րու քաղաքականութիւնը եւ անդրադառ – նալով երկրորդ աշխարհամարտէն եառ իր հետապնդած նպատակին , կրկին կը յուզէ Նեղուցներու հարցը , պահանջելով պատե – րազմի պարագային Տարտանէլէն ազատ անցքի իրաւունք :

Ճէվտէթ Սունայ անցեալ գարնան այս մասին տեսակցեր է Նախագահ Ճոնսընի հետ , խնդրելով անոր աջակցութիւնը : Որովհետեւ եթէ Անգարայի վարիչները տեղի տան այս խնդրին մէջ Թուրքիա տարուկ պիտի դառնայ Մոսկուայի : Հե – տեւաբար զարմանալի չէ , որ Սունայ իր անդրեւառքոն դաշնակիցներուն պաշտ – պանութիւնն ալ խնդրէ , կը տրամաբանէ Պէնաղէ :

Ձնինք պիտեր թէ ի՛նչ ատոյդ կամ ար – ժանահատուած աղբիւրներէ քաղած է քրո – նիկագիրը իր այս ղեկայցունց տեղեկու – թիւնը : Ուրիշ ո՛չ մէկ թերթի մէջ ատոր արձագանգին հանդիպեցանք :

Արդէն իր յօդուածի վերջաւորութեան , Պէնաղէ կ'ուզէ մեզմէ իր հաղորդած լու – րին տպաւորութիւնը , յայտնելով որ Ան – գարայի եւ Մոսկուայի յարաբերութիւն – ները — որոնք Մէնտէրէսի եւ Ինէօնիւի օրով չատ լաւ չեն եղեր , մեծապէս բար – ւոքեր են Տէմիրէլի իշխանութեան գլուխ գալէն ի վեր : Ատոր ապացոյցն է , կ'ը – սէ , Թուրք վարչապետին սիրալիր տե – սակցութիւնը Կոսիկինի հետ անցեալ Սեպտեմբերին :

Եւ սակայն , դիտել կուտայ , հաղիւ մշակութային համաձայնագիր մը կնքած էր Ս. Միութեան վարչապետին հետ , Տէմիրէլ յայտնեց անոր , որ Թուրքիան ուս – տահանաղարութիւնը վրայ հիւլէական ական – ներ պիտի զետեղէն , պաշտպանողական նպատակներով :

Ու նոյն օրերուն , Անգարայի սպայա – կոյտը ամերիկացի զինուորներու մաս – նակցութեամբ միացեալ ռազմափորձեր կը կատարէր՝ Սեւ Ծովու նաւահանգիստ Սամսունի վրայ յարձակում մը եւ մղելու ծրագրով :

Պէնաղէ կ'եզրակացնէ .

« Այսպէս , Կրեմլին աղաղաքութիւնն առացաւ , որ Թուրքիա ո՛չ միայն նուազա – զոյն դիջում մը պիտի չկատարէ , այլ ի հարկին յամառօրէն պիտի դիմադրէ : Ա – րեւմտեան պետութիւններէն ո՛չ մէկը թոյլ կուտայ իրեն կասկածելու այդ մա – սին » :

Եթէ ճիշդ է , ցաւալի է :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԿՌԻԻՆԵՐԸ

26 ՄԵՌԵԱԼ

Մինչ քանի մը օր առաջ Ֆիկարօ կը հրատարակէր իր աշխատակցին տեսակ – ցութիւնը Գերզ . Մակարիոսի հետ (տես՝ Բ . էջ) ուր կը հաստատուէր թէ եթէ նը – կատի չառնուին պատահական միջադէ – պեր , կացութիւնը հանդարտած է կղզիին մէջ եւ հազիւ կը յիշուէր այլ իրողութիւ – նը , անսպասելի կերպով կը սկսէին կռիւ – ները , որոնց ծանրակշիռ բնոյթը կը մատ – հուէր բոլորը : Ցունական աղբիւրները կը հաստատեն թէ ամէն բան սկսած է երբ Թուրքերը կրակ բացած են աղգային պա – հակներու (յոյն) խումբի մը վրայ : Թուրքերը , անշուշտ հակառակը կը պըն – դեն , բայց օտար մամուլը կը հաստատէ թէ յարձակումը սկսած է Թուրքերուն կողմէ : Ամէն պարագայի մէջ կռիւներէն եառ , Ազգ . պահակախումբը կրցած էր մտնել երկու գիւղերը , ուր կռիւները տե – ղի ունեցած էին եւ բանալ երկու ճամ – բաները զոր Թուրքերը կտրած էին :

Ինչպէս Սուէդ , հոս ալ ՄԱԿի ուժերը ներկայ են , եթէ չատ յստակ չէ թէ բանի՞ մը կը ծառայեն :

Կիպրական Նախարարական Խորհուրդը արտակարգ նիստ գումարած է , անդրա – դառնալու համար կղզիին կացութեան :

Լատատեղեակ աղբիւրներու համաձայն , կիպրական կառավարութիւնը ամէն մի – ջոց ձեռք առած է դէմ դնելու համար Թրքական յարձակման մը :

Ցունական մայրաքաղաքին մէջ , տիրող կարծիքն այն է որ ծանր տագնապի մը ա – ռաջքն առնուեցաւ : Թուրքիոյ Ազգէնքի դեսպանը Արտաքին Նախարարութիւն հր – ւիրուած է , մինչ Անգլիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու դեսպանները առանձին տե – սակցութիւն մը կ'ունենային : Զանազան ուրիչ զրոյցներ ալ կան եւ վախը որ կըզ – գիին կացութիւնը կրնայ ծանրանալ , չէ փարատած : Կ'ըսուի թէ Մակարիոս կող – մնակից չէ եղած որ ոստիկանական զոր – ծողութեան ձեռնարկին Թրքական թաղա – մասերուն դէմ եւ Զօր . Ղրիվան է որ այդ հրահանգը տուած է , Մակարիոսի կռնակէն :

Ըսուած է նոյնիսկ թէ բանակցութիւն – ներու հաւանականութիւն կայ Մակարիո – սի եւ Թուրք – Կիպրացիներու միջեւ եւ Ղրիվաս ուղած է արդէն հանդիպանալ :

Անգարայի մէջ ալ տագնապի մթնոլորտ մը կայ թէեւ Թուրքերը կը խորհին թէ տագնապը 1964ի տագնապին չափ ծանր չէ :

Յարդ զոհերու թիւը 26 կը նկատուի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ Խորհուրդին առջեւ մէջին ճամբայ մը գտնելու բանաձեւ մը առաջարկած է Մեծն Բրիտանիա : Իսրա – յէլեան ուժերը պէտք է քաշուին իրենց գրաւած հողերէն : Պատերազմական բո – լոր արարքները պէտք է դադրին եւ չըը – ջանի իրաքանչիւր պետութեան հողային ամբողջականութիւնը եւ ներիչխանութիւ – նը պէտք է յարգուին : Անհրաժեշտ է ե – րաշխաւորել նաւարկութեան ազատութիւ – նը : Կարդադրել արդարօրէն գաղթական – ներու հարցը : Երաշխաւորել իրաքան – չիւր պետութեան հողային անբռնաբարե – լիութիւնը եւ քաղաքական անկախութիւ – նը :

ՑՈՐԴԱՆԱՆի վարչապետը անակնկալօ – րէն Գահիրէ գացած է :

ԱՓՆԻՖԻՆ հաստատ լուրեր չկան ինչ կը վերաբերի Թէոտորաքիսի : Կ'ըսուի թէ ծամ կը բռնէ , իբրեւ բողոք :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ձախանձ կը վերագրածնեն Պոնին կղզիները :

ՌԵԹԷՈՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ա .

Պոլսոյ բազմաթիւն վարժարանին՝ կեդ – րոնականի նուիրուած հանդիսութենէն առաջ , Ռեթէոս Պէրպէրեանի մահուան 60ամեակը առիթ մը եղաւ պանծացնելու որքան զրաւէտ եւ ուսուցչապետ Պէրպէր – եանը , նոյնքան համանուն իր վարժարա – նը : Նոյեմբերի առաջին չաբթուն՝ Պոլսոյ մէջ , տեղի ունեցաւ ուսուցչապետ եւ զը – րաւէտ Ռեթէոս Պէրպէրեանի նուիրուած աշխարհիկ յուշահանդէսը Էսեհան Սա – նուց Միութեան սրահին մէջ , պատրաս – քին հովանաւորութեամբ եւ հոգ ու ընտ – րանի ժողովուրդի մը ներկայութեան :

Էսեհան Սանուցի սրահը կը յորդէր ե – կեղեցական , մտաւորական , կրթական , բժշկական դէմքերով :

Առաջին գծի վրայ , Պատրիարքին կող – քին կ'երեւէին Ստորակ Եպիսկ . Էմիրզե – եան , Հայ Կաթողիկէ համայնքի Վիճա – կաւոր Յովհաննէս Արքեպս . Զոլաքեան , Միխիթարեան Հայրեր , կրօնական դէմ – քեր , Դպրեվանքի ներկայացուցիչներ եւ գրչի մարդիկ : Նոյնպէս Պէրպէրեան կըր – թարանի երբեմնի սաները , որոնց դէմքե – րուն վրայ կը կարդացուէր ակներեւ յու – զում մը :

Բեմին վերեւ կախուած էր ուսուցչա – պետին մեծադիր նկարը , ներքեւը արձա – նագրուած էր իր մէկ հրահանգիչ տող – եակը .

— Յարատեւող ճիգին առջեւ չկայ բան մը որ դիմանայ , դժուարը դիւր , անկա – րելին հնարաւոր կը դառնայ :

Երեկոյթին խօսնակն էր Արա , որ « միշտ յառաջ , միշտ վեր» նշանաբանով համեմեց իր խօսքը , եւ Պէրպէրեանի յի – չատակին ընծայուած մեծարանքը բնորո – շելէ եառ , բեմ հրաւիրեց Ուսուցչաց Մի – ութեան Առենապետ Տօքթ . Շահնուր Շա – հէնը , որ արտասանեց բացման ուղերձը , չեչտելով թէ ազգովին երախտապարտ ենք Պէրպէրեանի , եւ յայտնեց թէ Ու – սուցչաց Միութեան համար բարոյական պարտականութիւն մըն էր այս հանդէսը :

Ցանուն նախկին Պէրպէրեանական սա – ներու խօսեցաւ իրաւագէտ Պ . Վահան Խիտաւէլեան , որ յուզեալ չեչտերով կարդաց իր վարպետին նուիրուած արտա – պրաւ ուղերձ մը :

Նախկին Պէրպէրեանական Պ . Յարու – թիւն Սինէմեան յստակ առոգանութեամբ եւ ղղայուն հոգիով մը արտասանեց Ռե – թէոս Պէրպէրեանի դլուխ – գործոց մէկ քերթուածը , Վարժապետը , որ իր կրթա – կան խէալին եւ ուսուցչի մը կեանքին ամբողջական պատկերացումն է , ինչպէս նաեւ Արտաչէս Յարութիւնեանի ձօնը՝ նուիրուած Պէրպէրեանի :

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Էսեհան Լի – սէի Տնօրէնուհին Օր . Հերմինէ Գալուստ – եան , ինքն ալ նուիրեալ մը կրթական եւ դաստիարակչական գործին , որ բոլան – դակալից բանախօսութեամբ մը ներկայա – ցուց մանաւորապէս մանկավարժը , յե – ղաշրջական ուսուցիչը եւ լուսամիտ դաստիարակը Ռեթէոս Պէրպէրեանի մէջ :

Էսեհանի սանուհիները խմբովին ար – տասանեցին Պէրպէրեանի հրահանգիչ երկտողեակները : Ցետոյ խօսնակը բեմ հրաւիրեց երեկոյթին երրորդ բանախօսը , դրագէտ եւ քննադատ Տօքթ . Եղուարդ Սիմքէչեան , որուն նիւթն էր «Պէրպէր – եանի մեծ անհատականութիւնը » :

Բանախօսը իր նախաբանին մէջ լուսե բը – նորոշեց Ռեթէոս Պէրպէրեանի մտաւորա – կան , կրթական ու հանրային գործունէ – ութեան մեծադոյն յատկանիշը , որ է բա – ցարձակ զաղափարապաշտութիւն , եւ որ իր կեանքին եւ նկարագրին գերադոյն ներշնչարանն է , եւ երեսուն կուգայ ամէն առթիւ , ամէն տեղ , թէ դրագէտ , թէ ու – սուցչապետ , եւ թէ հասարակական գոր – ծիչ Ռեթէոս Պէրպէրեանի մէջ : Պ . Սիմ – քէչեան այս լոյսին տակ ամփոփեց ու պատկերացուց Պէրպէրեանի բարոյական անհատականութիւնը , իր նուիրումը հանդէպ մայրենի մշակոյթին , օտար դպ – րութեան , սերունդները կերտելու բարձ – րադոյն սկզբունքին, տոհմիկ պաշտա – մունքին , ուր ամէն ինչ դեղեցկութիւն է եւ ամենօրեայ վերելք , եւ հսկայի մը կը վերածէ փոքրամարմինն այդ մարդը :

Պ . Սիմքէչեան եզրակացուց թէ Պէր – պէրեան ոչ թէ երէկուան , այլ վաղուան կը պատկանի , յաւիտենական առաջնոր – դըն է ան եւ մեր անձկութիւններուն դէմ պիտի մնայ միշտ ուղեցոյց մը եւ աւե – տարեր մը :

Բանախօսութենէն եառ Պ . Պարգեւ Պա – լըմեան արտասանեց Պէրպէրեանի մէկ փանթէզին , ուղղուած Աղեքսանդր Փա – նոսեանի :

ՑԱՑՏԱԴՐԻՆ ՎԵՐՋԱՄՄԱՄԸ

Դաղարէ մը եառ , գործադրուեցաւ յայտարերին երկրորդ մասը , նոյն ոգեւոր – եալ Մթնոլորտին մէջ : Էսեհանի սանու – հիները , ղեկավարութեամբ Օր . Գոհա – րիկ Տիրատուրեանի , խմբերգեցին Պէր – պէրեանի դպրոցական անմոռանալի եր – գերը , մինչ երբեմնի Պէրպէրեանականներ կը ձայնակցէին իրենց : Ցետոյ կուռ բա – նախօսութիւն մը տուաւ Հ . Գրիգորիս վրդ . Մանեան , պատմութենէն , մատե – նագրութենէն , ընկերային կեանքէն դէմ – քեր ու դրուագներ յիշելով եւ գանոնք պատշաճեցնելով Պէրպէրեանի կեանքին , անոր ուսուցչի եւ նուիրեալ մարդու մեծ օրինակին , որ կրնայ հրահանգել նաեւ վաղուան սերունդները :

Պ . Պերճ Էրզինեան ճայնաւոր ժապաւէ – նով մը ներկայացուց Պէրպէրեանի կեան – քը :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՌՈՄԱՆՈՎ ՀԱՐՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ա·

Որհ· Միւթթիւնը հանդիսաւորապէս կը տօնէ Յեղափոխութեան յիսնամեակը , պանծացնելով վարչաձեւը , որուն չնոր – հիւ « յիսուն տարի առաջ յեսամնայ երկիր մը առաջնակարգ պետութիւն մը դարձաւ »։

Կը նշանակէ թէ նպատակն էր անտեսական յառաջդիմութիւնը, վարչաձեւը մէջտեղ մըն էր միայն, յեսամնայ երկիրներ յառաջդիմելու համար դիմելու են նոյն վարչաձեւին : Կը խոստովանինք թէ ժամանակի չահը, ճեպընթաց վերելքը , կապելի է միայն հաւաքական աշխատակցութեամբ , պետական ղեկավարութեամբ , անհատական ձեռներէցութեան ջնջումով : Բայց , ինչպէս անցեալին մէջ, Ռուսիա նպաստաւորուեցաւ ֆրանսական դրամագլուխով , արեւմտեան գիտական օգնութեամբ , ներկայ վարչաձեւն ալ օգտուեցաւ ամերիկեան դրամագլուխէն եւ արեւմտեան մասնագէտներէ :

Որհ· պետութեան եաին երեք հարիւր տարիներու աշխատանք մը կայ , քաղաքական միւթթեամբ ընդարձակածաւալ երկիր մը , հարուստ ընդերքով եւ բերրի հողով , արդիւնք Ռոմանով Տան տիրապետութեան , որուն երեքհարիւրամեակը տօնուեցաւ 1913ին եւ այսօր ալ կարելի է նկատել երեքհարիւր յիսնամեակը սկիզբէն մինչեւ վերջին Ռոմանովը :

×

Ռուսիա խառնակ շրջան մը կը բոլորէր տասնեւհինգ տարի , քաղաքական միւթթիւն չկար , հողատէրեր կը պայքարէին իրարու դէմ հողի համար , իշխանութեան համար , թագի համար : Հարկ էր վերջ տալ անիշխանութեան թագաւորի մը ընտրութեամբ , որ միապետօրէն ղեկավարէր յեսամնայ երկիրը :

1613 Փետրուար 21ին Մոսկուայի Ուսպինկի տաճարին մէջ կը հաւաքուէին երկրին ծայրերէն եկող իշխաններ , 60ի մօտ բարձրաստիճան եկեղեցականներ , քաղաքներու ներկայացուցիչներ , կացութեան դարման մը գտնելու համար : Փոթորկալի նիստեր կը դումարուէին , իշխաններու եսասիրութիւնը պայքարներու պատճառ կը դառնար : Ցանկարծ հեղինակաւոր ձայն մը կը բարձրանայ , պայքարները կը դադրին , իրաւունքը կը յաղթահանակէ , թագաւոր կ'ընտրուի Միխայէլ Ֆէոտորովիչ Ռոմանով :

Խառնակ շրջանին հալածանքի ենթարկուած այս ընտանիքը ապաստանած էր վանք մը սքեմ հագնելով մանկահասակ Միքայէլի հետ : Փետրուարին արդէն մոռցուած էր Ֆէոտոր Ռոմանովի կինն ու որդին : Պատուիրակութիւն մը Մարտ 13–ին կը դիմէր վանք , կը յայտնէր ընտրութիւնը , մայրը կը մերժէր առաջարկը , որդին կ'ընդունէր եւ կը մեկնէր Մոսկուա :

Թագաւորէն մինչեւ մայրաքաղաք անընդհատ ընդունելութիւն մը կը կատարուէր մանուկ Թագաւորին : Իշխաններ դատած էին իրենց պետը , հանդիսաւոր մաղթանքով հաւատարմութեան երդում կը կատարէին , ժողովուրդը կը դառնար « հայր» մը , անվիճելի հեղինակութեամբ վարելու համար երկրին ճակատագիրը :

Այդ օրը , Մարտի 13ը , կը հիմնուէր ռուսական պետութիւնը վտքրիկ շրջանակի մը մէջ : Ցարերու իշխանութիւնը պի – տի ծաւալէր հետզհետէ դէպի հիւսիս եւ հարաւ , դէպի արեւմուտք եւ մինչեւ Խաղաղական :

Երբ դէմքան բարբարոսներ Հռոմէական կայսրութեան բեկորներուն վրայ կը հաստատէին նոր պետութիւններ , Սլաւներու անունը լսուած չէր , անծանօթ երկիր մըն էր Ռուսերու երկիրը , ամէնէն յետամնաց ժողովուրդն էին Ռուսերը , չրջապատուած վայրենի ցեղերէ , անհաղորդ՝ Արեւմուտքի հետ : Ռուսը պիտի թօթափէր նախ մոնկոլ լուծը :

Միքայէլի Ալեքսիս որդին (1645 – 1676) կը սկսէր ծաւալիլ ի վնաս Շուէտի եւ Լեհաստանի : Հայր ու որդի կը հետաքրքրուէին արեւմտեան քաղաքակրթութեամբ եւ առաջին անգամ դեսպան կը ղրկէին Փարիզ 1654ին : Կը հետաքրքրուէին զաւանակիցներով եւ կը նայէին վար, դէպի Սեւ Ծով եւ Բիւզանդիոն :

Միքայէլի Թոռը , Պետրոս Ալեքսեվիչ պիտի ձեռնարկէր կայսրութեան հիմնարկումին : Հայրը Մոսկուա հրաւիրած էր օտարականներ , ուշիմ որդին կը տեսնէր օտարականներու յառաջդիմութիւնը , իր ժողովուրդին յետամնացութիւնը : Ջանքը պիտի ըլլար կրկին՝ ընդարձակել եր – կիրը հաղորդակցութեան մտնելու համար Արեւմուտքի հետ , բարձրացնել ռուս ժո – ղովուրդին մտաւոր մակարդակը , կազմակերպել պետութիւնը : Ասոր համար ան – հրաժեշտ էր բացարձակ իշխանութիւն , անդրդուելի կորով , անվհատ աշխատանք , առանց ընկրկելու որեւէ զոհողութեան առջեւ , նոյնիսկ ոճիրներ զործելով :

Ըմբոստութիւնները սովորական էին , 1705 – 6 կ'ապստամբէին Աստրախանի դիւղացիները , 1707 – 8 Տօնի Գազաքները : Պետրոս անխնայ կը կոտորէր : Հակառակ դրականական սպառնալիքներու , Ռուսը – րը կը խուսափէին , դինուորական ծառայութենէ : Հարուստները կը ծածկէին ի – րենց հարստութիւնները , որպէսզի անկարելի ըլլար նոր զործարաններու հիմնար – կութիւնները : Ցարին դէմ զժգոհութիւնը ընդհանուր էր , յետադիմականներ կը մըտածէին սպրծել բռնակալ իշխանապետէն : 1722 Յունուար 30ին , երեսուն տարուան յաղնալան աշխատանքէ յետոյ , դեռ կը մնային դաւադիրներ : Քահանաներ կը սարքէին դաւադրութիւն մը , Պետրոսը վանքի մը մէջ բանտարկելու համար : Դաւադիրները սարսափելի տանջանքներու կ'ենթարկուէին , դեկավար եպիսկոպոսն ալ չղթայակապ կը բանտարկուէր :

« Լուսամիտ պաղնուականութիւն մը չի կար , լաւ գինուած բանակ գոյութիւն չունէր , իր պարտականութեան գիտակից եկեղեցականութիւն մը չի կար , ցարը , որքան ալ ամենահզօր , իրականութեան մէջ անկարելիութեան մը առջեւ կը գտնուէր վարելու իր ժողովուրդին ճակատագիրը դէպի լաւագոյն ապագայ մը » , կը զրէ Կրիւնվալտ : Վարիչ դասակարգ մը չունէր , որակեալ բանուորներ չունէր , պաշտօնէութիւնը զեղծարար էր , որովհետեւ մսխող եւ չտայլ էր :

Ազնուականներ բաղմաթիւ ծառաներ ունէին , Զօր· Իզմայլոֆ ութ հարիւր հոգի ունէր , 12 հողի ունեցողը պզտիկ կը համարուէր : Մարուկները կը վաճառէին հայր ու որդի բաժնելով , ամուսինը կին – էն անջատելով :

Պետրոս կը յաջողէր Փոլթաւայի մօտ , կը ձախողէր Փրուտի ափերուն , բայց կը հասնէր իր նպատակին , կ'ընդարձակէր երկիրը , «հողեր դրաւող» մը կ'ըլլար : Կը յաւելլանար մինչեւ Կովկաս : Հոս իր դէմ պիտի դտնէր Պարսկաստանն ու Թուրքիան : Մահմուտ կը մտածէր որ եթէ ցարը դրաւէր Կովկասը , պիտի տիրանար Սեւ Ծովուն եւ Կասպից Ծովուն : Պոլսոյ մէջ զժգոհութիւնը մեծ էր , ռուս – ենթուրք պատերազմը անխուսափելի էր : Ֆրանսական դեսպան Պետրոսի խաղաղասիրութիւնը կը հաւաստէր մեծ վեզիրին մօտ , Պետրոս չնորհակալութիւն կը յայտնէր դեսպանին :

Պետրոս կը համոզուէր որ Ֆրանսա հակառուս քաղաքականութիւն մը կը հետապընդէր Պոլսոյ մէջ, ինչպէս նաեւ Վարշաւիոյ :

Պետրոսի զործը պիտի չարունակեն յաջորդները , կտակ մը պիտի ձգէ , ժառանգութիւն մը , որուն պիտի տիրանայ Կատարինէ :

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱԿԱՐԻՈՍ

ԵՒ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՐՑԸ

Ֆիկառոյի մէջ Թիէրի Մօլնիէ կը խօսի Կիպրոսի հարցի մասին , Մակարիոսի հետ իր ունեցած տեսակցութեան առթիւ , ու կը ներկայացնէ Կիպրոսի Հանրապետութեան նախագահին տեսակէտը :

Յունաստանի եւ Թուրքիոյ կառավարութիւններուն միջեւ եղած խօսակցութիւնները , որոնք տեղի ունեցան անցեալ ա – միս , ոչ մէկ նշանակալի արդիւնք տուին կիպրական հարցին լուծման համար : Միայն յայտարարուեցաւ , թէ խօսակցութիւնները պիտի վերսկսին :

Ազում յառաջ չերթալու կամքը ինքնին կարեւոր պարագայ մըն է , երբ նկատի ունենանք , թէ երկու տարի առաջ կիպրոսի խնդիրը պատերազմի պատճառ պիտի դառնար երկու երկիրներուն միջեւ : Արդարեւ , Յունաստան որամադրութիւնը իրագործելու էնոսիսը (կղզիին կցումը Յունաստանի) յանուն ազգութեանց ըս – կզբունքին (Կիպրոսի բնակչութեան 75 տոկոսը յոյն է եւ 18ը առ հարիւրը՝ Թուրք) , կը բախի Թուրքերու ընդդիմութեան՝ փոքրամասնութեան իրաւունքներու եւ աշխարհաղրական ու պատմական հիմունքներու վրայ :

Երկու երկիրները եթէ մէկ կողմէ իրարու հակառակորդներ են , միւս կողմէ դաշնակիցներ ալ են արեւմտեան ապահովութեան եղանակի մը մէջ , համեմատաբար՝ համաչափօրէն եկող մըտնայուն վտանգի դէմ : Համաձայն չեն լուծման եղանակի մը շուրջ , սակայն , կը թուի թէ համաձայն են ընդհանուր ծրագիր մը դտնելու :

Առ այդ պատնէշները միշտ կը մնան կանդուն թրքական շրջաններու մէջ , որոնք պաշտպանուած են ՄԱԿի եւ անոնց եաին կեցած թրքական ուժերու կողմէ : Այդ վերջիններն ունին դինուորական տեսք : Թուրքերը կ'ապրին խեղճ ու կրակ : Անոնք , որ երէկ կղզիին տէրերն էին , այսօր «կէթօ»ներու մէջ խճողուած են : Այսուհանդերձ բանտարկեալները չեն : Կարելիութիւնը ունին դուրս ելլելու եւ աշխատելու յունական շրջաններու մէջ : Ցոյներն են , որ իրաւունք չունին մտնելու թրքական թաղերը :

Գնդացիրներն եւ հրաձանները լռած են դրեթէ , եթէ , անշուշտ , նկատի չառնուին պատահական կրակոցները , ահաբեկչական հաւանականութեան արարքները : Այսպէս , չենչ կը յիշեցնէ Սուէզի ջրանցքին վրայ արձանագրուած պատահարները : Այսպէս անբնական կացութիւն մըն է , լարուած , ափաթէյթ մը , պաշարողներ եւ պաշարուածներ : Այս կացութիւնը , կը հաստատեն կիպրացի Ցոյները , արուեստական է : Պարտադրուած է օտար պետութիւններու կողմէ : Երկու ժողովուրդներն ալ կրնան , ինչպէս անցեալին , ապրիլ համերաշխ :

Հակառակ պատնէշներուն եւ մտահոգիչ կացութեան , կղզին չատ բարգաւաճ է : Արեւելեան Միջերկրականի այն միակ երկիրն է , որուն ապրելակերպի մակարդակը կը հասնի արեւմտեանին : Շատ բարձր Յունաստանէն եւ աւելի չատ՝ Թուրքիայէն : Ինչ բնակիչին մէկ ինքնաչարժ , ձայն – պատկերասփիւռ , զբօսաշրջիկներու պանդոկներ , որոնք կը բազմապատկուին :

Կարելի՞ է երկու համայնքներու յարաբերութեանց միջեւ բարելաւումի մը մասին խօսիլ : Մակարիոս Արք· կը պատասխանէ .

— Որոշ ժամանակէ մը ի վեր , բացի պատահական միջադէպերէ , ոչ մէկ կարեւոր բախում տեղի ունեցած է , որով կրնամ ըսել թէ մթնոլորտը հանդարտ է : Այսուհանդերձ կարելի չէ ըսել թէ կիպրացի Ցոյներու եւ Թուրքերու յարաբերութիւնը զդալի կերպով բարելաւուած է : Որպէսզի իրականութիւն դարձնեն կղզին բաժնելու իրենց ծրագիրը , կիպրացի Թուրքերու ղեկավարները կ'արդիլեն իրենց քաղաքացիներուն չփում ունենալ Ցոյներու հետ : Այս բաժանումը ոչ մէկ ձեւով կ'օժանդակէ բարելաւելու յարաբերութիւնը երկու համայնքներուն միջեւ :

Խօսելով միջազգային ներկայ կացութեան մէջ էնոսիսի ծրագրին իրականացման կարելիութեան մասին , Մակարիոս Արք· կ'ըսէ .

Խօսակցութիւններ տեղի ունեցան Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ մշակելու համար խաղաղ ծրագիր մը կիպրոսի հարցին կապակցութեամբ : Յունաստանի կառավարութիւնը չէչտեց , թէ այդ խօսակցութիւնները հիմ պիտի ունենան էնոսիսի սկզբունքը :

Չեմ կրնար կանխակալ կարծիք յայտնել բանակցութիւններու արդիւնքի մասին : Ցամենայն դէպս , կը նախընտրեմ վերջնական եւ մնայուն կարգադրութիւն մը , փոխանակ որդեզրելու փոխանցման չրջան մը : Եթէ այս վերջին ձեւը ընդունուի ,

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՔՆԱՅՈՂ ԻՇԽԱՆՈՒՀԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

— * —

Վար իջաւ ձիէն եւ յառաջացաւ դէպի իշխանուհիին դղեակը :

Առանց դժուարութեան կը յառաջանար , որովհետեւ քանի՛ յառաջ կ'երթար , ծառերը , մոմփենիները եւ տատասկները ինքնաբերաբար իրարմէ կը բաժնուէին եւ ճամբայ կուտային իշխանին : Շուտով ինդինքը գտաւ այն պողոտային վրայ , որ իշխանուհիին բնակարանը կ'առաջնորդէր :

Ախլախօրէն քալեց , թէեւ նշմարեց , որ մինակ էր , բայց չվախցաւ , որովհետեւ իր հետեւորդները չկրցան իրեն հետեւիլ , ծառերը եւ տատասկները իրարու մօտեցան եւ արդիլեցին անոնց անցքը :

Նախադատիճի մը ներս մտաւ . ուրիշ մէկը վախէն քար պիտի կտրէր :

Ամենուրեք մահացու լռութիւն մը կը տիրէր , ամէն կողմ անշարժութեան մատնուած մարդոց եւ կենդանիներու դիակ – նացած մարմինները կը տեսնուէին :

Ապա ընդարձակ բակ մը մտաւ , մարմարեայ յատակով : Դռնէ մը ներս մտած պահուն , տեսաւ կարգով ոտքի կեցած բաղմաթիւ պահապաններ , դեղարդը ուսերուն , խոր կերպով կը խորդային , բայց անշարժ էին :

Զիաւոր մարդ մը անոնց մէջտեղը քարացած մնացած էր :

Սարսուռ մը անցաւ իշխանին սրտէն , բայց անվախօրէն մարմարեայ սանդուխներէն վեր բարձրացաւ . հոն , վերը , ուրիշ պահապաններու հանդիպեցաւ : Ա – նոնցմէ մէկը , նիզակը դէպի վար , կոթնած էր պատին :

Անոր քունը թեթեւ երեւցաւ իրեն , թեւին դպաւ , բայց ի զուր , մարդը արձանի մը պէս անշարժ մնաց :

Բաղմաթիւ սենեակներէ ներս մտաւ , որոնք մետաքսեղէններով եւ հոյակապ կարասիներով զարդարուած էին եւ ուր մարդիկ , իրենց կիներուն եւ աղջիկնե – րուն հետ , զանազան դիրքերու մէջ կը քնանային :

Ծոհանոցին մէջ , խոհարարապետը , դիրուկ ու կլոր մէկը , տակառի մը յեցած կը քնանար : Իր ձեռքին մէջ բռնած էր շերեփը : Կերակուրի կաթսան կրակարանին վրայ դրուած էր եւ կրակը մոխրացած երեւոյթ մը ունէր :

Գահասրահին մէջ կը գտնուէին թագաւորն ու թագուհին , պաշտօնական դեղատներ հագած եւ իրարու գով նստած , չքեղաշատուած պալատականներէ , որոնք բոլորն ալ խոր քունի մէջ էին :

Վերջապէս ոսկեզօծ սենեակ մը մտաւ եւ անկողնին մէջ պառկած տեսաւ ան – նման դեղեցկութեամբ սիրուն իշխանուհին . հիացած մնաց :

Հոդեպիչ ակնարկ մը նետեց իշխանուհիին , ապա անոր ոտքերուն առջեւ ծունկի եկաւ , բռնեց ձեռքը եւ դողդողալով շրթունքին տարաւ ու համբուրեց :

Գեղանի իշխանուհին խոհոյն արթնցաւ , մէկդի տարաւ իր ոսկեզօծ մաղերը եւ ոտքի ելաւ , ըսելով .

— Այդ դո՞ւն ես , սիրելի՛ իշխան : Դար մըն է քեղի կը սպասէի :

Այդ պահուն աղաղակներ լսուեցան իրենց շուրջը :

Շուները կը հաչէին , Թռչունները կը դայլայլէին , . ժամացոյցները աշխատիլ սկսան այս ազմուկին մէջ , բոլորն ալ արթնցան ու զործի լծուեցան :

Գեղանի իշխանուհին թագաւորին ու թագուհիին ղրկը նետուեցաւ : Անոնք ալ իրենց կարգին արթնցեր էին :

Անոնց ներկայացուց իշխանը , զոր եւ – րպին մէջ տեսած էր երկար տարիներ եւ որ օր մը պիտի դար դինքը իր խոր քունէն արթնցնելու եւ իր հետ ամուսնանալու :

Թագաւորն ու թագուհին չատ սիրեցին իշխանը եւ անմիջապէս իրենց հաւանութիւնը յայտնեցին ամուսնութեան համար :

Հարսանիքի արարողութիւնը կատարուեցաւ մեծ չուքով : Իշխանուհիին կնքահայր պարիկները հարսնիքին ներկայ եղան եւ սքանչելի նուէրներ բերին նորապսակ ամուլին :

Երկար տարիներ երջանիկ ապրեցան իշխանն ու իշխանուհին :

Թարգմ· Հ· ԱՄԻՐԵԱՆ

(2 եւ վերջ)

բնական է ժամանակի ընթացքին կիպրա–
ցի Յոյները ու Թուրքերը պիտի փորձեն
առնչվել իրենց համար նպատակաւոր պայ–
մաններ, հետեւաբար, անկարելի կ'ըլլայ
այս ժամանակամիջոցին մէջ առեղծել
անկեղծ գործակցութեան եւ խաղաղու–
թեան մթնոլորտ մը :

Ազգարհադրական եւ այլ պատճառնե–
րով Յունաստան եւ Թուրքիա միշտ պիտի
գտնուին «նոյն նաւին» մէջ : Եթէ այս
իրողութիւնը ընդունինն երկու երկիրներն
ալ, փոխանակ կիպրոսը նկատելու տարա–
ձայնութեան պղիւր , զայն պիտի նկա –
ռնեն կապի միջոց մը :

Կիպրոսի տնտեսական կացութեան մա–
սին հետեւեալը կ'ըսէ·

Տնտեսութեան ծաւալումը տարեկան
մինչեւ հաշուով վեց առ հարիւր է : Բայց
աւելի յատկանշական է զինեալուն կայու–
նութեան պահպանումը, եւ տարադրամին
պահեստը 17 միլիոն սթերլինկէն բարձ –
րացաւ 55 միլիոնի : Անձ դլուխ եկամու –
տին միջինը 1966ին 260 սթերլինկ էր, այ–
սինքն ամէնէն բարձրը Միջին Արեւելքի
մէջ, ի բաց առեալ Իսրայէլը : Յաջողե –
ցանք առեղծել ամբողջական դործի պայ–
մաններ եւ ընել այնպէս, որ մեր վճարու–
մի կշիռը ըլլայ աւելորդ :

Մակարիոս Աբք· կ'աւելցնէ· — Մի –
ջազդային կարծիքին մեծ մասը կը հաւա–
տայ, թէ Յոյները կ'ուզեն բնաջնջել
Թուրքերը, ընդհակառակն, կը բաղձանք
խաղաղ ապրիլ Թուրքերուն հետ :

Կիպրոսի հարցը իր էութեան մէջ չատ
պարզ է : Բարդացաւ օտար միջամտու –
թեան հետեւանքով :

Հակառակ այս բարդութիւններուն,
լուծումը, նոյնիսկ այսօր, դժուար չէ
իրականացնել միջազդային դեմոկրատիք
սկզբունքներու եւ ՄԱԿի սահմանած օրէ–
նադիծին վրայ :

Կիպրոսի Թուրքերը եւ Յոյները դարե –
րու ընթացքին կողք կողքի ապրած են
խաղաղ եւ գործակցական ոգիով : Բայց
անկախութեան պատերազմի ժամանակ
(Անգլիոյ դէմ՝ 1955 – 1959) Անգլիացի –
ները Թուրքիան մոգուցին խնդրին մէջ ,
որպէսզի կարողանան իրաւարարի դեր
կատարել եւ չարունակել երկարաձգել ի –
րենց տիրապետութիւնը կղզիին վրայ :
Պարզ է, որ ծնունդ առաւ այժմու հար–
ցը :

Թուրքիա մինչեւ այդ ժամանակ ոչ մէկ
չահադրդռութիւն ցոյց տուած էր կիպ –
րոսի նկատմամբ : Անգլիացիները աչխա–
տեցան այդ հետաքրքրութիւնը արծար –
ծել :

Լոնտնի դաշնադրին ժամանակ, 1922ին,
Թուրքիա յստակ յայտարարեց, թէ ոչ
մէկ ակնկալութիւն ունէր Կիպրոսէն եւ իր
դուռները կը բանար կիպրացի այն Թուր–
քերուն առջեւ, որոնք կ'ուզեն դադթել :
Քանի մը հազր դադթեցին :

Պայքարը սկսաւ Զիւրիխի եւ Լոնտոնի
դաշնադիրներուն պատճառով :

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

—o—

Վիէն, (Յառաջ) .— Աչնանային առա–
ջին ձեռնարկն ըլլալով , Դաշնակցութեան
Օրուան տօնակատարութիւնը մեծ թիւով
հաւատաւոր հայրենակիցներ եւ մօտիկ
չրջաններէն երկսեռ երիտասարդութիւն
մը բերած էր Սէրքըլը Կաթոլիքի սրահը :

Նախաձեռնութեամբ Անի կոմիտէին եւ
մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի կազ –
մին, Կիրակի, Նոյեմբեր 5ին, մենք ալ
տօնեցինք Հ· Յ· Դաշնակցութեան 77րդ
տարեդարձը :

Սխալած չեմ ըլլար, եթէ ըսեմ որ Հ·
Յ· Դաշնակցութիւնը միակն է արտա –
սահմանի մէջ որ ամէն տարի մեքենական
ճշդրտութեամբ եւ խանդով կը տօնէ իր օ–
րը եւ հանրութեան կը ներկայացնէ ներ –
կայի եւ անցեալի գործունէութիւնը :

Մեր ծանօթ սրահի բեմական յարդա –
րանքն ըլլալով , ըստ սովորականին, չատ
պարզ, խօսնակը՝ ընկեր Յովհ· Ուդուն –
եան հրաւիրեց Նոր Սերունդի տղաքը
հանդէսին բացումը կատարելու «Մշակ
Բանուոր» եւ «Դաշնակցական խումբ····»
հայրենի խմբերդներով :

Ա յս դաշնագիրները թուրք փոքրամաս–
նութեան ազնպիսի իրաւունքներ կուտար
(վեթոյի , փոխ – նախադահի իրաւունք–
ներ) որ արդելք կ'ըլլար որեւէ կառավա–
րութեան կազմութեան : Եթէ այդ թուա–
կաններուն չընդունէի այս պարտադրու –
թիւնները, կղզին պիտի բաժնուէր :
Սատրադրելէ առաջ մասնաղէտի դբժ –
ուարութիւնները, զորս պիտի ունենա –
յինք, ապա սատրադրեցի, որովհետեւ
նուազադոյն վնասն էր :

Թուրքերը, որոնք բնակչութեան 18 առ
հարիւրը եւ տնտեսական դործունէու –
թեան մէջ 2,5 առ հարիւր տեղը կը դրա–
ւեն, իրաւունք ստացան կառավարութեան
մէջ ունենալու երեսուն առ հարիւրի հա–
մեմատութեամբ պաչտօնէութիւն եւ
պիւտճէին երեսուն առ հարիւրը : Առա –
ջարկեցի 13 բարեփոխումներ , որոնք պի–
տի կարողանային ոտքի պահել վարչա –
կարգը՝ չնորհիւ դործնական միջոցնե –
րու : Սակայն ան կարծիքը , թէ
կ'ուզենք մերժել դաշնադիրները : Այսպէս
է որ սկսան խռովութիւնները :

Պէտք է դտնել ձեւ մը, որ պիտի ապա–
հովէ երկու ժողովուրդներուն համերաչխ
դոյակցութիւնը եւ ոչ թէ ազդային մաս–
նաւոր իրավիճակներ : Թուրքերը քաղա–
քացիական համահաւասար իրաւունքներ
պիտի ունենան , որոնց վրայ պիտի աւել–
նայ իրաւունքը՝ ունենալու իրենց հա –
մայնքին ներկայացուցչութիւնը :

Թ· Ա· Թ·

Ապա , բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Ս·
Ընտրիկեան (Սկէն Շամոնկէն) իբրեւ նա –
խադահ տարեդարձի տօնակատարու –
թեան, ըսելու իր պաչտօնական խօսքը :
Նախադահը, ներբողականը հիւսեց Հ· Յ·
Դաշնակցութեան եւ անոր երեք մեծ հիմ–
նադիրներուն : Գաղափարական դեղեր
վրայ լայնօրէն եւ խորին հաւատքով պան–
ծացուց Դաշնակցութեան անվհատ դոր –
ծունէութիւնը ի նպաստ Հայութեան եւ
անոր սրբազան եւ արդար դատին : Աչքի
առջեւ ունենալով տարադիր Հայութեան
վիճակը , կրակոտ եւ խորհրդաւոր բառե –
րով թելադրեց հետեւիլ Հ· Յ· Դաշնակ–
ցութեան անչեղ ուղեդիծին :

Գեղարուեստական յայտադրին, իրենց
սիրայօժար մասնակցութիւնը բերած էին
Պետրոսեան Արուսեակ եւ Սիրվարդ քոյ –
րերը, նախ զուգերդով մը եւ ապա «Ջա–
ղացպան»ի պատկերով, նոյնպէս դու –
դերդ : Իրապէս հաճելի նորութիւններ
վիէնի Հայութեան համար , որոնք ոդ –
ջունուեցան ծափերով :

Հայրենակարօտ արտասանութիւն մը ը–
րաւ ուսանող Կարապետ Տոլմաճեան
Յովհ· Շիրազին, «Երազիս մէջ » :

Սրահին մէջ ամէնքին օժտուած՝ ձիրքե–
րով ազնիւ հիւր մը՝ Օրիորդ Եւլին ձէ –
լալեան (Ամէնգէն) , որ դաշնակի վրայ
նուադեց դասական կտոր մը :

Իսկ հանդէսի խօսնակը՝ ընկեր Յովհ·
Ուդունեան, երբ արտասանեց Տիկին Ծո–
վինար Արթինեանի (Միաց· Նահանդներ)
անունը, սրահը մէկէն թնդաց ծափերով,
Լիոնի եւ չրջաններու մեր ծանօթ Օրիորդ
Ծովինարն էր : Տիկինը , ընկերակցու –
թեամբ դաշնակի (Օր· Ե· Ճէլալեան) մե–
ներգեց չորս յաչորդական հայրենի եր –
գեր :

Փակելու համար դեղարուեստական բա–
ժինը Օր· Արսինէ Կարապետեան (Տէսի –
նէն) իսր ապրումով եւ դեղեցիկ առոդա–
նութեամբ արտասանեց հայրենի ղա –
ցումներով ճոխ կտոր մը :

Կարդն եկած էր այլեւս պաչտօնական
բանախօսին՝ ընկեր Մխաք Միրզէին (Լի–
ոնէն) , որ նախեւառաչ առասպելով մը
իր բանախօսութեան դեմինը յարդեց
պատմելու համար Հայ Յեղ· Դաչնակցու–
թեան ծնունդը եւ անոր հրաչալի, անվը –
հատ դործունէութիւնը : Եւ երբ կարդն
հասաւ պատասխան տալու, թէ ի՞նչ կը
հետապնդէ , ի՞նչ կ'ուզէ Դաչնակցութիւ–
նը, մեր ընկերը, յստակ եւ մեկին՝ բաւ·
« Մեր ուղածը ուրիչ բան չէ, հայրենա –
կիցներ , բայց եթէ՝ մենք մեզի մնանք ,
հանդիստ եւ ապահով, մեր տունը չինենք
մենք մեզի · ահա Դաչնակցութեան ու –
դածը, միակ բաղձանքը : Դաչնակցութիւ–
նը բարձր գաղափարական մըն է· անցեա–
լին , ներկային եւ ապադային Դաչնակ –
ցութիւնը կը մնայ նոյնը : Հայրենակից –
ներ, մենք ալ մը հող կ'ուզենք, միայն
ու միայն ալ մը հող, որուն վրայ կառու–
ցանենք մեր տունը, հայրենի տունը :

Այս միտքով հետապնդենք անվհատ մեր
սրբազան դատը եւ աչխատինք ամէն դնով
որ մեր երիտասարդութիւնը հետաքրքր–
ուի , կազմ ու պատրաստ իրենէ առպարէզ,
պարծենայ իր Հայութեամբ եւ պահէ իր
երակներուն մէջ Հայու սրբազան ա –
րիւնը » :

×

Հայ Կամաւորական եւ Մարտիկներու
Միութիւնը՝ դլխաւորութեամբ ընկեր
Ոսկեան Լուսաբեւեանի եւ տարադիր է –
ութիւնը, մասնակցեցաւ Նոյեմբեր 11ի
Զինադադարի առթիւ վիէնի քաղաքապե–
տութեան կողմէ կազմակերպուած տո –
ղանցքին եւ մեր դաղութի անունով ծաղ–
կեփունջ մը դետեղեց քաղաքիս մեծ յու–
չարձանին առջեւ :

×

Կապոյտ Խաչի հայերէնի դասընթացք –
ները սկսած են Սեպտեմբեր 28էն սկսեալ,
ուսուցչութեամբ Պ· Կ· Տէրմոյեանի :

Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի դասախօսա –
կան ժողովները եւ հայերէնի ուսուցու –
մը — նոր չրջանին համար վերսկսած են
Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԻՏԱՂ

Սկովտական թերթ մը հրատարակած
է հետեւեալ «փոքր ծանուցում»ը .—

« Ալ ոտքը կորսնցուցած պարոն մը ,
կ'ուզէ ծանօթանալ ձախ ոտքը կորսնցու–
ցած եւ 42 թիւ կօշիկ հադնող պարոնի մը
հետ, որպէսզի միասին դոյդ մը կօշիկ դը–
նեն» :

×

Սկովտացի մը թերթի մը խմբադրու –
թեան կ'ուղղէ նամակ մը, որուն մէջ կը
դրէ ·

« Պարոն խմբադրապետ, եթէ ձեր թեր–
թը չարունակէ Սկովտացիներու կծծիու –
թեան մասին ծիծաղելի պատմութիւններ
հրատարակել , ցաւով կը յայտնեմ՝ թէ
ամէն առթիւ, դրացիս առնելով այլեւս պի–
տի չկարդամ ձեր թերթը» :

×

Երկու բարեկամներ կը զրուցեն :

— Քանի որ այդ երիտասարդը այնքան
ալ լաւ մէկը չէր, ինչո՞ւ աճապարեցիր
եւ աղջիկդ անոր տուիր, կ'ըսէ առաջինը :

— Աճապարեցի, որպէսզի կենս զոքանչ
դառնայ եւ սկսի փեսան չարչարել ու դիս
քիչ մը հանդիստ ձդել, կը յարէ երկրոր–
դը :

«ՁԱՅԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (51)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—o—

Թղթաբեր դեսպակներու եւ սրարչաւ
կառքերուն ժամը եկած ըլլալուն հետե –
ւանքն էր այդ չարժումը :

Հարաւի եւ արեւմուտքի կողմէն եկած
սուրհանդակի դեսպակներուն դրեթէ ա –
մէնքը ալ այդ ժամանակ Շան դ'էլիզէն
կ'անցնէին :

Ամէն մէկ բոպէին դեղին եւ սեւ գոյնով
ներկուած, ահաղին բեռներով լեցուած
մեծ կառք մը կ'անցնէր· կառքը՝ որուն
կրակոտ ձիերը լծուած էին, ամեւ բան մը
կ'ներեւար արկղերով, պայուսակներով եւ
ատոնց վրայ նետուած ծածկոյթներով
ներկի բեռնաւորուած ըլլալուն համար·
անմիջապէս անհերեւութացող դլուխներով
լի էր ան, եւ քարայատակը փչրելով ,
քարերը հրահաններու փոխելով, բաղմու–
թեան մէջէն կ'արչաւէր կ'երթար դարբ–
նոցի մը պէս կայծեր եւ մուխի պէս փո–
չին վեր հանելով եւ կարծես կատաղու –
թեամբ մը համակուելով : Այս ադմուկը
հաճելի տեսարան մը եղած էր ծադկա –
հաս աղջիկներուն : Ֆէվուրիթ մեծ ձայ –
նով մը կը դոչէր·

— Այս ի՞նչ ադմուկ է· կարծես թէ
չղթաներու կոյտեր են եւ կը թռչին :

Անդամ մը այս տեսակ կառքերուն մին
ոի կնճռներու խուռթեան պատճառաւ
հպիւ հազ կը նչմարուէր, պահ մը կանդ
առաւ, յետոյ արչաւելով մեկնեցաւ· ա–
սիկա զարմանք մը պատճառեց Ֆանթի –
նին :

— Դիտմամբ կեցաւ ան, ըսաւ Ֆանթի–
նին : Ես կը կարծէի թէ սուրհանդակի
կառքը բնաւ կանդ չառներ :

Ֆէվուրիթ ուսերը չարժեց ի նչան ան–
տարբերութեան :

— Այս Ֆանթինը զարմանալի աղջիկ
մըն է : Հետաքրքրութեամբ հիմա տեսայ
դինքը : Ամէնէն պարզ բաներէն կը հիա –
նայ : Ահա ենթադրութիւն մը· ուղեւոր
եմ ես, կառապանին կ'ըսեմ : Առջեւէն
կ'երթամ, դեռեղբէն անցնելու տաեն դիս
առ : Կառքը կ'անցնի, դիս կը տեսնէ, կը
կենայ եւ ներս կ'առնէ դիս : Աւիկա ամէն
օր տեսնուած բան է : Սիրելիդ իմ, դուն
տակաւին չես դիտեր թէ ի՛նչ է կեանքը :

Այսպէս ժամանակ մը անցաւ : Ֆէվու –
րիթ յանկարծ չարժում մը ըրաւ արթնա–
ցողի պէս եւ ըսաւ·

— Ինդն ո՞ւր մնաց արդեօք :

— Աղեկ ըսիք, կրկնեց Տալիա· ո՞ւր է
համբաւաւոր խաղը :

— Շատ ուչացան, ըսաւ Ֆանթին :

Ֆանթին հաղիւ թէ այս հառաչանքը
հանած էր, եւ ահա պանդոկի սպասաւուր–
ներէն մին որ ճաչի ատեն անոնց ծառա–
յած էր, ներս մտաւ : Ձեռքը բան մը կար
որ նամակի մը կը նմանէր :

— Ի՞նչ է այդ, հարցուց Ֆէվուրիթ :

— Գիր մըն է զոր այս տիկիններուն
յանձնելու համար այդ պարոնները տա–
ւին, պատասխանեց ծառան :

— Ինչո՞ւ չուտ մը չբերիր :

— Վասնդի, կրկնեց ծառան, այդ պա–
րոնները պատուիրեցին որ ժամէ մը նաք
յանձնեմ ձեզ զայն :

Ֆէվուրիթ թուղթը ծառային ձեռքէն
յափչտակեց· իրօք նամակ մըն էր ան :

— Զարմանալի բան· հասցէ չունի·
բայց ահա վրան գրուածը· ԱՅՍ Է ԽՍՂԸ :

Աճապարանօք բացաւ նամակը եւ կար–
դաց (Ֆէվուրիթ կարդալ գիտէր) :

«Ո՛վ մեր սիրուհիներ,

«Գիտցէք որ ծնողք ունինք մենք· Ծը–
նո՛ղք, որոնց ի՛նչ բան ըլլալը լաւ չէք
գիտեր դուք :

«Ծնողք ըսուածը քաղաքային, տղայ–
կան ու համեստ օրինագիրքի մէջ հայր եւ
մայր կ'անուանուին· Արդ, այդ ծնողքնե–
րը կը հառաչեն, այդ ծերերը մեղ կ'ու–
զեն· այդ բարի մարդերը, բարի կիներն
անառակ որդի կ'անուանեն մեղ, մեր
դարձը կը խոստանան եղներ մորթել· կը
հնազանդինք անոնց, վասնդի առաքինի
դաւակներ ենք· Երբ այս նամակը կար –
դալ սկսիք, հինդ կրակոտ ձիեր մեղ մեր
պապաններուն եւ մամաներուն քով պիտի
տանին· Պոսիլէքի ըրած կերպովը կը հե–
ռանանք կ'երթանք, կը մեկնինք, եւ ար–
դէն մեկնած ենք· Լափերին դիրկը եւ
Գայլեաբի թեւերուն վրայ հանդչած կը
թռինք· Թուլուզի սուրհանդակը անդուն–
դէն կ'ազատէ մեղ եւ անդունդն ալ դուք
էք, ո՛ մեր պղտիկ դեղանիները· Նորէն
ընկերութեան, պարտաւորութեան եւ բա–
րեկարդութեան կը դիմենք արչաւելով եւ
ժամը երեք մղոն առնելով· Հայրենիքը
կ'ուզէ որ ամէն մարդու պէս մենք ալ կա–
ռավարիչներ, ընտանիքի ձերբ, դաչ –
տապահներ եւ տէրութեան խորհրդական–
ներ ըլլանք· Ցարդեցէք մեղ, վասնդի կը
դոհունինք· Շուտ մը լացէք մեր վրայ եւ
խկոյն մեր տեղն ուրիչ սիրահարներ դը–
տէք· Եթէ այս նամակը ձեր սիրտը յօշո–
տէ, դուք ալ պայն յօշոտեցէք·

«Մնաք բարեաւ· Գրեթէ երկու տարի
չարունակ երջանկօրէն ապրեցուցինք ձեզ·
Ուրեմն ոխ մի պահէք մեղի դէմ» :

Սատրադրութիւնք

ՊԼԱՆՎԻԼ, ՖԱՄԻՕՃԻ,
ԼԻՍԹՈԼԻՃԻ, ԹՈԼՈՄԻՃԻՍ

«Ց· Գ·— Ճաչին ատակը վճարուած է» :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար·)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԻՆ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Իզմիրի Հայր· Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ (Նոյեմբեր 26) Փարիզի Ս· Ցոհ· Մկրտիչ եկեղեցին, Իզմիրի աղէտին զոհերուն ի յիշատակ :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պ· Ղազարոս Զաքչաքեան, Տէր եւ Տիկ· Նուպար Մինթանճեան եւ զաւակները՝ Շաքէ եւ Վարուժան, Տէր եւ Տիկին Յ· Թաթիկեան չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, դրւատը, ծաղկեպատկով կամ փոխան ծաղկեպատկի՝ նուէրներով յատկութիւն յայտնած են իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր եւ քրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ԶԱՔՋԱՔԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վալանսի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Պետրոս Զաքարեանէ երեսուն ֆր· փոխան ծաղկեպսակի, իր տանին Խաչատուր Սարգիսեանի թաղման առթիւ :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

Շ· Նարդունիի հիւանդութեան առթիւ Լոնտոնի իր համակիրները, առողջութիւն մաղթելով սիրելի գրագէտին, հետեւեալ նուէրները կ'ընեն «Հայ – Բոյժ»ի բարգաւաճման ·—

Տիկին Ս· Աչճեան	10 սթերլին
Պ· Խ· Մըթրըպեան	5 սթերլին
Պ· Ն· Թարայեան	5 սթերլին
Պ· Ս· Գասպարաճեան	2·5 սթերլին
Պ· Գ· Եղիայեան	2·5 սթերլին

Ա. Զ. Դ.

Հ· Բ· Ը· Միութիւնը ունենալով իր սեփական տան մէջ 5 քիւ Փափէր ճոխ դրադարան մը, բաղկացած ընտիր հատորնե – րու հաւաքածոներով եւ դրքոյկներով, ուստի կը խնդրէ հայ հասարակութենէն անխտիր օգտուիլ այս առիթէն Հինգշաբթի կէս օրէ ետք ժամը 14էն մինչեւ 18:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՍՆԱՃՈՒՄԲ

ՏՐԱՊԻԶՈՆՑԻՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Տրապիզոնի ճահանգի Հայր· Միութեան կողմէ :

« Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի » *դիրքի հրատարակման առթիւ, 19 Նոյեմբեր, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ :*

17 Րիւ Պլէօ :

Նախագահութեամբ՝

ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԻՏԱՆԵԱՆԻ

Կը խօսին ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ եւ Զ· ՈՐԲՈՒՆԻ :

Լուսաբճակով պիտի ցուցադրուի Սամսոնի, Կիրասոնի, Տրապիզոնի հարիւրէ աւելի լուսանկարներ: Կը ցուցադրուի հայկական խօսուն ժապաւէն մը :

Սրահին մէջ կը վաճառուի մասնաւոր բապէս Տրապիզոնէն բերուած *կաղինը, ճկվիզնիքի չոր թութը, կեմիւշհանէի բէսթիլը, Սիւրմէնէի թէյը* եւ լաղուտ հացը :

Կը հրաւիրուին հայրենակիցները եւ համակիրներ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱՒԻԼԻ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ Օծման 10րդ տարելիցը հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի յառաջիկայ 17 Դեկտ· Կիրակի առաւօտ :

×

Շաւիլի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը 10 Դեկտ· Կիրակի ժամը 15էն, Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ, Ռիւ Սթալինկրատ:

Երգ, պար, թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ: Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմակերպած տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին: Մանրամասնութիւնները յայտրդուի :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ դիշերը մինչեւ առաւօտ, 10րդ թաղամասի քաղաքապետարանին սրահը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ եւ կազմակերպութեամբ «Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան» :

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Առաջին մրցանակաւոր Պէյրութի, Վենետիկի եւ Հռոմի երաժշտանոցներէն :

Ecole Normale de Musique
114 bis, Bd. Malesherbes

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Տոմսերու դինը 10 ֆրանք

Ցայտագրի մէջ · —
Vivaldi, Verdi, Stradella, Haendel, Tchaïkowsky, Borodine, Poulenc

Հայկական հեղինակներ ·— Խաչատրեան, Գոհարիկ Ղազարոսեան, Կոմիտաս վարդապետ, Սպենդիարեան, Կանաչեան, Պէրպէրեան :

Տոմսերու համար դիմել՝ Տիկին Մարպեան,
32, Rue de Trévise
Մասիս,
Rue Saulnier
DURAND, 4, Place de la Madeleine
Տիկին Պաքրճեան,
35, Rue de Trévise

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՐԻ

19 տարեկան աշխատասէր հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ ելեկտրոնիքի կամ յարակից ճիւղի մը մէջ : Դիմել՝
H. HAYKANIAN
33, Rue de Nice — 94 - Alfortville

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը կամ սթիւտիօ մը կը փընտռուի ամէն յարմարութիւններով, նախընտրաբար Փարիզի մէջ, երկու ուսանողներու համար : Դիմել «Յառաջ»ի :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

ՈՒՂՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

ՀՌՈՄ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդունելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ
33, Rue du Lt. Batany
92 — MEUDON
Հեռաձայն 644 – 24 – 34

Գին 400 ֆրանիէ ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 22 Դեկտեմբեր երեկոյ չոգեկառքով — Ֆուշէր — Բ· կարգ

Վերադարձ Փարիզ 28 Դեկտեմբեր

Սահմանափակ տեղեր, արձանագրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

Հ. Յ. Դ. ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՈՒ ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Առնուվիլ – Սարսէլ « Վարդան » ենթակոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի եւ Կա պոյտ Խաչի մասնաճիւղերուն

ԱՅՍ ԿԻՐԱԿԻ ԺԱՄԸ 15ԷՆ 24

Սարսէլի վերանորոգուած Քաղաքապետարանի սրահին մէջ Փլաս տիւ 11Նովեմբրը

Կը խօսի Ընկ· ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինն կը մասնակցին առաջին անգամ ըլլալով Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «ՆԱՅԻՐԻ» պարախումբը բոլորովին նոր յայտագրով մը

Առաջին անգամ ըլլալով Փարիզեան շրջանի մէջ, Ընկ·Հի ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ ընկերակցութեամբ Ընկ· ԹՈՐՈՍ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆի, *ինչպէս նաեւ անանկնկալ ... քառեակ մը :*

Ժամը19ին կը սկսին եւրոպական պարերը ճաթպիկեանի *նուագախումբով :*

ՃՈԽ ՊԻԻՖԷ ՄԱՏՋԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ՍՐԱՀԻՆ ՋԵՐՄՈՒԹԻՒՆԸ ԱՊԱՀՈՎՈՒԱԾ

×

ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին Քաղաքապետարանի սրահներուն մէջ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· ՏԻՍԻՆԻ

ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ :

Կը նախագահէ Ընկ· ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ
Կը խօսի Ընկ· ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Մուտքը ազատ է

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի ՆՊԱՍՏ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅԿ· ԴՊՐՈՑԻՆ

Կազմակերպուած տեղւոյն ԿՐԹԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆՈՑՆ ԿՈՂՄԷ

Հովանաւորութեամբ՝ Ս· ՊՕՂՈՍ – ՊԵՏՐՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ Հոգաբարձութեան

Կը նախագահէ՝ **Joseph FRANCESCHI**
Maire d'Alfortville — Conseiller Général du Val de Marne

Շաբաթ, Նոյեմբեր 18, ժամը 21էն մինչեւ լոյս

Ճոխ պիւֆէ, շամփուրով խորոված եւ խմիչք :

SALLE DES FETES DE LA MAIRIE, RUE VOLTAIRE

ORCHESTRE Jacques HELIAN

ԼԻՈՆ ԼԻՈՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին, 18 *Նոյեմբեր, Շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս :*

ՇԱՌՊՈՆԻԷՌԻ մեծ ու շքեղ սրահին մէջ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ PIERRE ELFERA

Գեղարուեստական բաժին,
Կ'երգէ Ծանօթ երգչուհի

Տիկին Ծովինար Արքիեեան – Տէր – Պետրոսեան *ու կը մասնակցի Ցունական պարախումբը :*

Ճոխ պիւֆէ, *ֆօթիյօն*, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ :

Կանխաւ ապահովել սեղանները Կապոյտ Խաչուհիներու մօտ :

ՄՈՒՏՔԻ ՏՈՄՍ 12 ՖՐԱՆՔ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ:

Այս Կիրակի Աղգ· Տան սրահին մէջ 295, Րիւ Պուալօ, *ժամը 15էն :*

Կը խօսի Փրոֆ· Վահագն Տատրեան:
Նիւթ՝ «Հայկական Դատը »

Մուտքը ազատ է

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ·Ս· Թէհլիրեան խումբի ժողովը Ուրբաթ (Նոյեմբեր 24) Մշակոյթի Տան մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա – Քոլոմպի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս երկուշաբթի (Նոյեմբեր 20) կէսօրէ ետք ժամը 4ին ընկերուհի Պաքրճեանի բնակարանը, 6 Րիւ Ժան – Ժօրէս, Պուա – Քոլոմպ: Օրակարգ՝ Հ· Օ· Մ·ի բացառիկ չրջաբերականի ընթերցում եւ վարչութեան ընտրութիւն : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Կապ· Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ չրջանիս ընկերուհիները այս Ուրբաթ (24 Նոյ·) գիչեր ժամը 8·30ին, ընկերուհի Ազատի Յակոբեանի տունը: Կարեւոր օրակարգ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ
19
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
19 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11065

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — No 11.065

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԸ

Հայերս Ամերիկացիները ճանչցանք բազմական միսիոնարներու միջոցաւ, որոնք Պօսթընի մէջ Թուրքիա ղրկուած էին քրիստոնէութիւն քարոզելու համար Օսմանեան կայսրութեան բնակիչներուն, առաջին հերթին Հայերուն :

Մասնաւորաբար կրթական մարզին մէջ միսիոնարներու կատարած դրական դերին մասին դրած ենք ժամանակին :

Մեր նիւթէն դուրս է այսօր արծարծել այդ հարցը :

Անցողակի ըսենք, որ Հայերս ամէնէն աւելի մօտիկութիւն ցոյց տուինք ամերիկացի քարոզիչներուն, որոնք պարբերաբար դան իրենց գործունէութեան համար մանաւանդ Կիլիկիոյ մէջ, ուր կը պահէին երկու քոլէճ (Այնթապ եւ Տարսոն), մէկ աղջկանց վարժարան եւ մէկ ատուածաբանական ճեմարան, երկուքն ալ Մարաշի մէջ :

Յիշենք նաեւ Անատոլիա (Մարզուան) եւ Եփրատ (Խարբերդ) քոլէճները, ինչպէս նաեւ Պարտիզակի, Իզմիրի եւայլն հարթրադոյն վարժարանները :

Թուրքիոյ մէջ այն տպաւորութիւնն ունինք, որ Ամերիկացիք բոլորն ալ միսիոնարներու պէս մարդիկ են, — կրօնասէր եւ եկեղեցասէր, աստուածապաշտ եւ հաստատում աւետարանական :

Յետագային ուրիշ տեսակ Ամերիկացի – ներ ալ պիտի տեսնէինք, երբ չփման մէջ մտանք արեւմուտքի հետ :

Այսօր Ամերիկացիներու մասին մեր գաղափարը տարբեր է : Միսիոնարներու չրջանը պատմութեան կը պատկանի :

Ամերիկացիք «զործի մարդ» (պիզնէս – մէն) են գերազանցօրէն : Գիտութեան, նորատարուեստի եւ դինուորական մարզերուն մէջ առաջնակարգ դիրք կը գրաւեն : Ժողովրդավարութեան եւ ազատութեան սկզբունքները լիովին իւրացուցած են : Արդիական ազատամիտ ազգ մըն են :

Սակայն կը թուի թէ Միսիոնարներու քարոզութիւնները իրենց ազդեցութիւնը գործած են ժողովուրդին վրայ, որ կրօնքի եւ կրօնաւորներու հանդէպ խոր յարգանք կը տածէ :

Ամերիկացիք կը սիրեն եկեղեցին եւ եկեղեցականները :

Հայ քահանայ մը Ամերիկայի մէջ կը պատմէր մեզի թէ կրօնաւորները իրենց բոլոր դնումներուն համար որոշ զեղչ կը տանան առեւտրականներէն, առանց իրենց կողմէն պահանջ ներկայացնելու : Ամերիկացին այդ ձեւով կ'արտայայտէ իր յարգանքը հոգեւորականներուն հանդէպ, ինչ ազգի ալ որ պատկանին անոնք :

Կիրակի օրերը մեծերը պաշտամունքի համար եկեղեցի կ'երթան : Իսկ փոքրիկներուն համար բացած են «Կիրակնօրեայ դպրոցներ » :

Ամերիկացիներու ազդեցութիւնը մեծապէս զգալի է այս մարզին մէջ մեր հայ բնակիչներուն վրայ :

Անոնց օրինակին հետեւելով, Նոր Աշխարհի Հայերն ալ դարձեր են եկեղեցասէր ամէն բանէ առաջ :

Նիւթական մեծ զոհողութիւններ կ'ընեն մեծամասնութեամբ եկեղեցիներ շինելու եւ քահանայ, վարդապետ ու եպիսկոպոս ապրեցնելու համար՝ արդիական հանգուցեալներու բոլոր պայմաններով :

« Կիրակնօրեայ դպրոց»ներ կը պահեն Ամերիկացիներու օրինակով : Ու մինչ այս վերջիններու իրենց փոքրիկներուն կրօնքի դաս կուտան անոնց մէջ, Հայերը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՃՈՆՍԸՆ ՄԻՆՉԵՒ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ԿՕՒՋԻ ԵՐԹԱԼ

Նախապատ Ճոնսընի մամուլի ասուլիսը այն տպաւորութիւնը ձգած է *չատերու վրայ թէ Միացեալ Նահանգներու ներկայ նախագահը չէ որ կը խօսի այլ՝ վաղուան թեկնածուն :*

Ճոնսընի խօսքերը յատակ են : Վիէթ – նամի մէջ, Ամերիկայի իսկ ապահովու – թիւնն է որ վտանգուած է : «Կը խորհիմ թէ մեր հեռանկարը չատ յատակ է, ըսկիզբն ի վեր : Պաշտպանել Միացեալ Նահանգներու ապահովութիւնը, վասնզի կը խորհինք թէ այդ ապահովութիւնը կապուած է ասիական հարաւ – արեւելքի ապահովութեան : Ցետոյ պէտք է դիմադրել յարձակման » : Ակնարկելով հիթլերական բանակներու արշաւանքին Եւրոպայի վրայ, Ճոնսըն չեչտած է.— «Մինչ մերժած էինք միջամտել Եւրոպայի մէջ, երեսուն տարի առաջ, հարկ է յստակօրէն հասկցնել Ասիոյ մէջ թէ դէմ պիտի դնենք յարձակման եւ պիտի ընդդիմանանք բոլոր անոնց որոնք կը փորձեն փոքր երկիր մը կլլել : Պիտի ընենք ինչ որ անհրաժեշտ կը նկատենք պաշտպանելու համար հարաւային – Վիէթնամի ապահովութիւնը : Նախապէս ուսումնասիրեցինք եւ վաւերացուցինք սպայակոյտին անդամներուն յանձնարարութիւնները, ինչ կը վերաբերի մեր ուժերու մակարդակին : Երկարօրէն խօսեցայ Զօր. Ուէսթմորլանդի հետ : Մեր ուժերուն համար որեւէ յաւելում չի նախատեսեր » :

Ճոնսըն խօսած է նաեւ ռմբակոծութիւններու մասին, բայց իր կարծիքով ռմբակոծութիւնները զգալեցնելով, պատերազմը չի վերջնանար : Գալով բանակցութիւններու «չէզոք նաւու մը մէջ», չէ – զոք նաւու մը վրայ » ինչպէս ըսած էր,

---

իրենք զիրենք կը խաբեն՝ կարծելով որ կիրակնօրեայ դպրոց յաճախող մանչուկը կամ աղջնակը հայերէն պիտի սորվի :

Տեսանք անձամբ, որ հայ վարժուհին անդլերէնով կը դասաւանդէր եւ փոքրիկները անդլերէն կը խօսէին իրարու հետ : Նման կիսամիլիոնոցներով անկարելի է ազգ փրկել : Սերունդը դէպի ձուլում կ'երթայ այս ընթացքով :

Փոխանակ դպրոց չինելու, եկեղեցի կառուցին :

Եւ այժմ երեմիահան կը կարդան :

« Մենք սխալեցանք, որ բարեպաշտական վերացումով գերեվարուած, անճանաչ եղանք եկեղեցաշինութեան լայնածաւալ համաճարակին, առանց շրջանկատութեան, առանց լուրջ հաշուարկութեան, առանց նախօրօք ձեւակերպուած ծրագրի :

« Բազմամիլիոն գումարներ ուղխօրէն հոսեցան եւ զգայական մեր գերագրգռութեան մէջ մոռցանք հայ լեզուն, հայ դպրոցը, ամերիկահայ դեռատի սերունդի ուծացումի եւ ձուլումի փրկութեան լաստը : Մեղապարտ անգիտակցութեամբ ջուրը ներեցինք հայրենական վաղեմի առաքինութիւնը, որ եկեղեցիի կողին աճ – պատուո եւ անպայման դպրոց կառուցանել կ'աւանդէ» : (Հայրենիք, 20 Սեպտեմբեր 1967) :

Մեկնութեան չեն կարօտիր այս սրտցաւ տողերը :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Ճոնսըն աւելցուցած է այս անգամ. — « Հիւսիսային – Վիէթնամը մեզի իր պատասխանը տուաւ արդէն : Հանոյի թերթի մը մէջ լոյս տեսած յայտարարութիւնը, որ պատասխան է իմ առաջարկիս, չատ յստակ է եւ կարծեմ պատասխան մը կը բերէ բոլոր անոնց, որոնք, այս երկրին մէջ, կարծեցին թէ ռմբակոծութիւններու դադրեցումը կրնայ բանակցութիւններու դուռ բանալ : Եթէ Հո Շի Մինհ որեւէ կասկած ունի ինչ կը վերաբերի Միացեալ Նահանգներու վճռակամութեան պատերազմը չարունակելու, կ'ուզեմ իր բոլոր պատրանքները ջնջել : Եթէ Հանոյ, մեկնելով հանրային կարծիքի քննութիւններէն, կը խորհի թէ Ճոնսըն պիտի չվերընտրուի եւ «Ընկերը Սամ» պիտի չչարունակէ, ով ալ ըլլայ Միացեալ Նահանգներու նախագահը, ծանրօրէն կը սխալի » :

Մանաւանդ այս խօսքերը կը փաստեն թէ ընտրապայքարի առաջին ասուլիսն է դոր Ճոնսըն տուած է :

× Տաք Թոյի մէջ, կացութիւնը փոխուած է եւ Ամերիկացիք կրցած են գրաւել ռազմավարական երկու բլուրները, կատաղի կռիւներէ ետք :

× Արեւելեան Գերմանիոյ մամուլը դործակալութեան համաձայն, հինգ հարիւր հազար դասալիք կայ հարաւային Վիէթնամցիներու մօտ :

× Հանոյի վրայ ամերիկեան ռմբակոծութիւնները կը չարունակուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԵԺԻՍ ՏԸՊՐԷ երեսուն տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Քամբրիի զառակաան ատեանին կողմէ : Կրնար մահուան դատապարտուիլ եթէ մահապարտիժը չնջուած չըլլար Պոլիվիոյ մէջ :

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հաղորդեն որ Թրքական «Ապդ. Մեծ Ժողովը» որ արտակարգ նիստ գումարած էր Կիպրոսի կացութեան պատճառով » արտօնած է կառավարութեան որ զինեալ ուժ զործածէ պաշտպանելու համար կղզիին Թուրք համայնքը : Միւս կողմէ, Աթէնքէն կը հաղորդեն որ Զօր. Ղրիվաս եւս կանչուած է Կիպրոսէն, որուած ըլլալով որ պատասխանատու կը նկատուի կացութեան վատթարացման : Ցունական կառավարութիւնն ալ պատրաստ է, ի հարկին, զինեալ ուժի դիմել :

ՍՈՒԻՐԻԱ դէմ է անգլիական ծրագրին, Միջին Արեւելքի հարցին լուծման համար, մինչ Իսրայէլացիք բոլորովին դէմ չեն :

ՓԱՆԱՄԱՑԻ մէջ ձերբակալուած մարդը, հաւանաբար Միլլորը չէր եւ այդ պատճառով ազատ արձակուեցաւ :

ԾՐԱՆԲՕ յայտարարած է Քորքէսի (սպանական Խորհրդարան) բացման նիստին.— « Փակպիծ մը չենք պատմութեան մէջ, պատմութիւնն իսկ ենք» : Քառատիլլօն աւելցուցած է թէ հակառակ ցարդ կատարուած յառաջդիմութեան տակաւին տասը տարի պէտք է որ նշանակուած նպատակին հասնին :

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի գործադուլը չատ մեծ համեմատութիւններ չստացաւ :

ՅՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը՝ Բրեժնեւ Գահիրէ պիտի երթայ Ցունուարին :

ՄՈՍԿՈՒԱ ընդունած է զինք հայթայթել Եմէնի կառավարութեան իր պաշտպանութիւնը ապահովելու համար :

ՍՈՒՏԱՆ, Ցորդանան եւ Լիբանան նը պատասուր աչքով կը դիտեն արաբ երկիրներու համագումարի մը հեռանկարին :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Լա Լուճա թերթին համաձայն քարիւղ պտնուած է Սիկիլիոյ ծովը, կղզիին եւ Թունուզի միջեւ :

ՌԵՖԻՍ ՏԸՊՐԷԻ ԵՐԵՍՈՒՆ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ ՔԱՄԲՐԻԻ ԶԱՏԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԿՈՂՄԷ

Նախորդ շաբաթ Ռեժիս Տըպրէ երեսուն տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ Քամբրիի զառակաան ատեանին կողմէ : Կրնար մահուան դատապարտուիլ եթէ մահապարտիժը չնջուած չըլլար Պոլիվիոյ մէջ :

ԱՆԳԱՐԱՑԻՆ կը հաղորդեն որ Թրքական «Ապդ. Մեծ Ժողովը» որ արտակարգ նիստ գումարած էր Կիպրոսի կացութեան պատճառով » արտօնած է կառավարութեան որ զինեալ ուժ զործածէ պաշտպանելու համար կղզիին Թուրք համայնքը : Միւս կողմէ, Աթէնքէն կը հաղորդեն որ Զօր. Ղրիվաս եւս կանչուած է Կիպրոսէն, որուած ըլլալով որ պատասխանատու կը նկատուի կացութեան վատթարացման : Ցունական կառավարութիւնն ալ պատրաստ է, ի հարկին, զինեալ ուժի դիմել :

ՍՈՒՐԻԱ դէմ է անգլիական ծրագրին, Միջին Արեւելքի հարցին լուծման համար, մինչ Իսրայէլացիք բոլորովին դէմ չեն :

ՓԱՆԱՄԱՑԻ մէջ ձերբակալուած մարդը, հաւանաբար Միլլորը չէր եւ այդ պատճառով ազատ արձակուեցաւ :

ԾՐԱՆԲՕ յայտարարած է Քորքէսի (սպանական Խորհրդարան) բացման նիստին.— « Փակպիծ մը չենք պատմութեան մէջ, պատմութիւնն իսկ ենք» : Քառատիլլօն աւելցուցած է թէ հակառակ ցարդ կատարուած յառաջդիմութեան տակաւին տասը տարի պէտք է որ նշանակուած նպատակին հասնին :

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի գործադուլը չատ մեծ համեմատութիւններ չստացաւ :

ՅՈՐՉ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակցութեան Կ. Կոմիտէի Ա. քարտուղարը՝ Բրեժնեւ Գահիրէ պիտի երթայ Ցունուարին :

ՄՈՍԿՈՒԱ ընդունած է զինք հայթայթել Եմէնի կառավարութեան իր պաշտպանութիւնը ապահովելու համար :

ՍՈՒՏԱՆ, Ցորդանան եւ Լիբանան նը պատասուր աչքով կը դիտեն արաբ երկիրներու համագումարի մը հեռանկարին :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ Լա Լուճա թերթին համաձայն քարիւղ պտնուած է Սիկիլիոյ ծովը, կղզիին եւ Թունուզի միջեւ :

ՌԵԹԷՈՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀՕՐ ՀՈՒՍԿ ԲԱՆԲԸ

Պատրիարք Հայրը իր Հուսկ Բանքն ըսկսաւ հետեւեալ բառերով .

— « Քաւ լիցի, եթէ իմ այս վերջին երկու խօսքերը պիտի կոչուին Պէրպէրեանի այն երկու բառերովը, որոնք սերունդներ խանդավառած են : Ես պիտի ուզէի անդրադառնալ այն իրողութեան որ Պէրպէրեան իր գործը չարունակեց եւ տակաւին կը չարունակէ յատկապէս այս երեկուն մեզի հրամցուած այս իմացական խնջոյքով, որ այնքան հիւթեղ էր եւ համեղ :

Հաւանաբար մեր մէջ ոչ ոք այնքան արժանաւորապէս եւ այնքան բազմիցս մեր ժողովուրդի յարդանքին եւ համակրանքին արժանացած է, որքան Պէրպէրեան : Բայց յորելեաններէն՝ իր ամուսնութեան Ս. պսակն անգամ ժողովրդային դնահատանքի արտայայտութիւն է եղած : Տակաւին 35 ամեայ երիտասարդ մըն էր, բայց այդ տարիքին իսկ իր եռին ուշքը մօտաւորապէս քսան տարուան ուսուցչական գործունէութիւն եւ ազգին մէջ անուն հանած էր իրրեւ մեծ հեղինակութիւն մը : Եւ անկէ ետք ամբողջ չաղ – թանակ մը եւ ծառայութեան չրջան մը եղաւ :

Ազդեր երբեմն կը ծնին զաւակներ, որոնք այդ ազգին մշակոյթի որոշ մէկ եղբայրը կը մարմնաւորեն : Կան անուններ որոնք այլեւս նոյնացած են իրենց գործին հետ : Զգենք օտարները եւ մտնենք մեր փոքր ածուին մէջ : Յիշենք Մեսրոպ անունը, անիկա կը նոյնանայ գիրերուն հետ : Երբ յիշենք Նարեկացին, անիկա մեր միտքը կը բերէ աղօթքը : Եթէ չի – չենք Շնորհալին, հոգեւոր երգեցողութիւնը, եւ երբ մեր միտքը կուգայ Կոմիտաս վարդապետը, կը յիշենք ժողովրդային երգը : Այս, տարակոյսէ վեր է թէ երբ կը լսենք նաեւ Ռեթէոս Պէրպէրեանի անունը, անիկա կը նոյնանայ դաստիարակութեան հետ : Վստահ եմ թէ այս ժողովուրդը այս տեսակ զաւակները մէկ անդամ մըն ալ չի ծնիր եւ մենք այսօր պինքը պատմութեան մէջէն հանելով մեր աչքին առջեւ դրինք, իրմէ նոր ներչնչումներ, նոր դասեր առնելու համար : Մեր կրթական կեանքը, մինչեւ իսկ այսօր, Պոլսոյ մէջ, տպղնապի հեռանկարի մը վտանգը կ'անցընէ : Ինչպէս Պէրպէրեան ուսման, դաստիարակութեան նուիրեց իր կեանքը, իր ամբողջ սիրտը, իր հոգին եւ իր հանճարը, այնպէս ալ մեր ժողովուրդը իր կարելին պէտք է ընէ, որպէսզի մեր դպրոցական դրութիւնը այդ տագնապին մէջէն ապահով անցնի եւ իր առաքելութիւնը պահէ : Ռ. Պէրպէրեանի նուիրուած այս հանդէսը միայն եկող եւ անցնող երեւոյթ մը պիտի չըլլայ, այլ անիկա հետք մը պիտի ձգէ մեր զպացումներուն եւ մտածումներուն, մեր հայմտական կեանքին մէջ եւ մենք իր հոգիով տոգորուած պիտի բոլորուինք մեր դպրոցներուն չուրջը եւ նիւթական եւ բարոյական ոչ մէկ զոհողութիւն պիտի խնայենք անոնցմէ : Երբ պինքը կրկին հանդիսատ կը ձգենք պատմութեան էջերուն մէջ, մենք որ իրականութիւնն ենք, մենք որ պատմութիւնը կը կերտենք, պիտի փափաքէինք որ իր յոյսը չարունակ մնայ մեր վրայ : Եթէ իր այս թելադրանքը, այս համոզումն ու հոգին կրցանք առնել, իր նպատակին ծառայած եղաւ այս հանդէսը եւ դնահատելի եղան ջանքերը բոլոր անոնց որ զայն կազմակերպեցին » :

Հանդէսը վերջ դտաւ պատրիարքին Տէրունական աղօթքով :

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՐՍՏԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ՝

ԸՆԴԴԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՊՈՒՐԻԶՄԻ (*)

Ա.

ՅՄԲ.— կարգ մը յապաւումներով, ռ – րոպէ չեն վնասեր յօդուածագրին տեսու – թեան ամբողջականութեան, կը հրատա – րակենք այս գրութիւնը՝ յաւիտենական վէճի նիւթ դարձած հարցի մը մասին : Հին է վէճը, եւ գրեթէ ամէն լեզուի եւս ծանօթ, — օրինակ, այս օրերուս, Ֆը – րանսացիները եւս կը վիճին անգլերէն բառերու ասպատակութեան դէմ՝ իրենց լեզուին մէջ : Պիտի անդրադառնանք իր կարգին :

*Մայրենի լեզուի մաքրութեան հարցերը կարեւոր են եւ յուզում են բոլորիս՝ ըլ – րողներին, մամուլի աշխատողներին, դպրոցի ուսուցիչներուն, Բուհերի դասա – խօսներուն, ընթերցողների լայն շրջաննե – րուն : Պայքարը մայրենի լեզուի մաքրու – թեան ու կատարելագործման համար կեն – սական անհրաժեշտութիւն է : Բայց, նախօրօք, պէտք է ճշդել ու ստուգել դե – կավար ելակէտերը, թէ ինչ դիրքերից եւ լեզուական ինչ անընդունելի երեւոյթնե – րի դէմ պէտք է պայքարել : Դա անհրա – ժեշտ է առաւել եւս այն պատճառով, որ Հայոց լեզուի մաքրութեան համար տարուող պայքարի մէջ նկատւում են ո – րոշակի անընդունելի տենդենցներ ու մեր – ձեցումներ, որոնց հետ չի կարելի հաշ – տուել հէնց մայրենի լեզուի զարգաց – ման ու կատարելագործման շահերը նկա – տի ունենալով : Դրանցից մէկը օտար բա – ռերի կամ բառակազմութիւնների անհար – կի գործածութիւնն է, իսկ միւսը՝ ժամա – նակակից օտար բառերի ու տերմինների գործածութիւնից ընդհանրապէս հրա – ժարուելն է, դրանք անպայման թարգմա – նելու ձգտումը : Առաջին երեւոյթի մա – սին մեր մամուլում, բաւական չատ է խօսուել : Բայց լեզուի մաքրութեան հարցը չի կարելի եւ պէտք չէ յանդեցնել միայն օտար բառերի անհարկի գործա – ծութեանը եւ դրանով սահմանափակուել : Անչուշտ, անտեղի եւ առանց անհրաժէշ – տութեան, սխալ կերպով օգտագործուող օտար բառերը, ինչպէս նշել է Լենինը, կարող են աղաւաղել եւ աղաւաղում են լեզուն, դժուարացնում նրա իւրացումը՝ լայն մասսաների կողմից : Բայց Լենինը երբեք պայքար չի տարել ընդհանրապէս օտար բառերի գործածութեան դէմ, ան – հրաժեշտ օտար բառերի դէմ, ինչպէս աշ – խատում են ներկայացնել որոշ մարդիկ :

Մենք պէտք է նշենք, որ մասսաների կողմից լաւ ընկալուած, դիւրութեամբ իւրացուած եւ իւրացուող ժամանակակից բոլոր օտար տերմինների անպայման «հայացնելու» սկզբունքը՝ խորապէս սը – խալ է եւ պէտք է վճռականապէս մեր – ժուի : Դա լայն ասպարէզ է տալիս անյա – ջող թարգմանութիւնների եւ չինծու, թխուած բառակազմութիւնների, որոնք իրականում վնասում են մեր լեզուի մաք – րութեանը : Դրա համար էլ պէտք է հա – ւասարապէս պայքարել ոչ միայն օտար բառերի առանց անհրաժեշտութեան, սը – խալ օգտագործման փաստերի դէմ, այլեւ օտար բառերի արհեստական «հայացում – ների», անյաջող թարգմանութիւնների դէմ :

Հարցը վերաբերում է ոչ թէ մասնաւոր դէպքերի կամ առանձին, Հայոց լեզուի մէջ դժուար իւրացուող օտար բառերին ու տերմիններին, այլ մի ամբողջ շարք քա – ղաքական, գիտական, տեխնիկական, կուլտուրական, կենցաղային բառերի ու տերմինների, որոնցից չատերը դեռ չէ – ղափոխութիւնից առաջ մուտք էին գործել մեր լեզուի մէջ, դարձել հասկանալի, դիւրըմբռնելի, հարազատ : Ահա այդ – պիսի, ինչպէս եւ սովետական տարինե – րին փոխառնուած եւ իւրացուած բազմա – թիւ ժամանակակից «օտար» բառեր եւ տերմիններ այժմ փոխարինում են ար – խայիկ, մեռած կամ չինծու բառերով, որոնք անհասկանալի են ժողովրդական լայն մասսաներին : Նման բառերի եւ տերմինների թիւը հարիւրների է հասնում եւ դնալով անյաջող թարգմանութիւնների թիւը աւելանում է :

Լեզուական պուրիզմի ոգին այնքան է ուժեղացել, որ թափանցել է անգամ ռեստորանների մենիւների (ճաշացուցակ) մէջ եւ բոլոր կերակուրների ու անգամ խմիչքների անունները, չատ քիչ բացա – ռութեամբ, փոփոխուած են, թարգման – ուած են այնպէս, որ իրենք, մեր յար – գարժան պուրիստները անգամ չեն կա – րողանում այդ «մաքրուած» հայերէնով հասկանալ, թէ նրանք կոտլէտ են ուզում, թէ շնիցել, լուլա – բեաբաթ են ցանկա – նում, թէ տապակած օսետրինա : Այսպէս, օրինակ, սոսիսկին զարձել է նրբերչիկ, բիւյոնը՝ արգանակ, լուլա – բեաբաթը՝ չամփրած յօշածոյ, ատբիվնոյ կոտլէտը՝ թակածոյ կողիկ, ատբիգնոյ շնիցելը՝ թակածոյ լայնեղր անխառն կողիկ, պիւ – րէն՝ խիւս, գառնիրը(**) հարինդ, օսետ – րինան թարգմանուած է թառափ կամ ձը – կան միս, բելուգան՝ նոյնպէս թառափ կամ ձկան միս, կիսելը՝ չահանոյշ, սի – րոպը՝ խառշարակ եւայլն, եւայլն :

Այդ բարբարոսութեանը զոհ է դարձել անգամ բոլորին հասկանալի ու բոլորի կողմից յարգուած կոնեակը, որ ստացել է բարկօղլի նոր անունը : Նոյնիսկ մեծիւն դառել է ճաշացանկ եւ այդ այն ժամա – նակ, երբ մեծիւ հասկացողութիւնը պա – րունակում է իր մէջ ոչ միայն ճաշերի, տաք կերակուրների անուններ, այլեւ « սառը խորտիկների » եւ «քաղցր կերա – կուրների » անուններ :

Միջազգային գործածութեան տերմին – ների նման թարգմանութիւնները չեն կա – րող ճանաչուել արդարացի, նպատակա – յարմար եւ օգտակար : Այդ թարգմանու – թիւններից չատերը ոչ միայն արխայիկ են, հնացած, այլեւ կոպիտ ձեւով թխ – ուած են, անիմաստ ու անմիտ են :

Նման ձեւով թարգմանւում են գիտա – կան ու քաղաքական, գրական եւ կեանքի այլ բնագաւառների վերաբերուող բազ – մաթիւ բառեր ու տերմիններ, ինչպէս, օրինակ՝ տանկը դառել է հրասայլ, աւ – տոմեբեռնա՝ ինքնաչարժ, մարշալը՝ մա – րեչխան, ռեալիզմը՝ իրապաշտութիւն, լաւրեատը՝ դափնեկիրը, գաստրոլը՝ հիւրախաղ եւայլն, եւայլն :

Մինչդեռ այդ բառերից չատերը դեռ յեղափոխութիւնից առաջ, իսկ մի մասն էլ սովետական տարիներին փոխ են առ – նուել ռուսական եւ միջազգային լեկսիկո – նից, վաղուց մերուել են Հայոց լեզուին, իւրացուել եւ հայացել են, դարձել են հասկանալի ու դիւրըմբռնելի լայն մաս – սաներին : Նման բառերի մի մասը հին հայերէնում ունի համանիշներ, ինչպէս կոնգրէս, կուլտուրա, ինտելիգենցիա, իդէոլոգիա, էսթետիկա, լիրիկա եւայլն : Բայց կեանքի եւ լեզուների փոխադրե – լութեան հիման վրայ այդ հասկացողու – թիւնների հայկական ձեւերը աստիճանա – բար ու բնականոն ձեւով իրենց իշխող դիրքերը զիջել են միջազգային դործա – ծութեան բառերին, որոնք աւելի հաս – կանալի են, դիւրըմբռնելի ու արտայայ – տիչ : Առանձին հասկացողութիւնների հայկական համանիշները պահպանւում է – ին գրաւոր ու խօսակցական լեզուի մէջ, ասում էին պրոզա եւ արձակ, իդէոլոգիա եւ դաղափարախօսութիւն, էսթետիկա եւ դեղագիտութիւն, եւ ոչ ոք դրա համար չէր անհանդստանում : Ճիշդ է, այդ եւ նման հասկացողութիւնների հայկական հին ձեւերը իրենց իշխող դիրքերը արդէն զիջել էին նոր ձեւերին՝ միջազգային դործածութեան բառերին ու տերմիննե – րին : Եթէ որեւէ գրող կամ քննադատ – հրապարակախօս ոճական կամ այլ նկա – տառումով դործածում էին կուլտուրա եւ ինտելիգենցիա եւ նման այլ հասկացո – ղութիւնների հայկական հին ձեւերը՝ դա երբեք վէճ կամ տարակուսանք չէր յա – րուցում եւ ոչ ոք նրանց չէր մեղադրում արխայիզմի համար : Դա պատճառում էր մի տեսակ ոճի ու ճաշակի հարց : Նոյնը կա – րելի է ասել եւ փոխառնուած բառերի ու տերմինների դործածութեան համար, ա – ւելին՝ դրանց փոխառութիւնները դիտ – ւում էին որպէս Հայոց լեզուի հարստաց – ման ու կատարելագործման կարեւոր աղ – բիւրներից մէկը : Երկու ձեւերն էլ տար – բեր չափով ու դոզայով օգտագործւում էին մեր լեզուի մէջ, «խաղաղ» դոյակցում էին իրար հետ :

Այսպէս էր պատկերը մօտ անցեալում : Բայց երբ մի քանի դրողներ ու լեզուա – բաններ, յատկապէս վերջին տարիների, Հայոց լեզուի «մաքրութեան» անուան տակ պայքար ծաւալեցին «օտար» ծագում ունեցող նոր բառերի ու տերմինների դոր – ծածութեան դէմ՝ պատկերը բաւական փոխուեց :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԵՐՉԵԱՆ

(Շար.)

(*) Ֆրանսերէն *purisme*

(**) *ՅՄԲ.*— Ֆրանսերէն կառնիթիւր, զոր ուրիշներ թարգմանած են խաւարտ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐ

(ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ)

ՅՄԲ.— Առաջի՛նն եղաւ «*Ցառաջ*»ը, որ առաջարկեց տարին մէկ օր, եւ այդ օրը Թարգմանչաց տօնին օրն ընտրելով, *Մե – շակոյթի Օր* հռչակել եւ համազգային ձեւով նուիրագործել իբրեւ տարուոյն առաջ օրը, մեծագոյն օրը, տօներուն տօ – նը : Վասնզի Հայոց ազգը իր ինքնութեան, իր արժանիքներուն եւ իր գոյութեան ի – րաւունքին միակ վկայութիւնը կրնայ տալ Հայ Մշակոյթի Օրով միայն : Ափ – սոս, Ֆրանսայի Հայութեան սրտէն ար – ձակուած այս աղաղակը ամէնէն առաջ մոռցաւ Ֆրանսայի Հայութիւնը, եւ ե – գիպտոսի Հայութի՛ւնն ալ տակաւին կառչած կը մնայ այդ առաջարկին, ինչ – պէս ցոյց կուտայ «*Ցուսաբեր*»ը տեսա – սիկ :—

Տարին երկու անգամ, Յունիսին եւ Հոկտեմբերին, համայն հայ ժողովուրդը կը մեծարէ իր սուրբերն ու Թարգմանիչ վարդապետները :

Այս մեծարանքը տուրք մըն է, զոր բա – ներարեալը կը մատուցանէ բարերարին, երախտաւորեալը՝ երախտաւորին, ներ – կան՝ անցեալին, նորը՝ հինին : Պար – տադրուած տուրք մը չէ անշուշտ, բայց պարտադիր տուրք մըն է անկասկած :

Մեզմէ ամէն մէկը պարտաւոր է մա – տուցանել այս տուրքը կամովին, յօժա – րակամ, ոչ անպատճառ օրէնք մը կամ սովորութիւն մը յարգած ըլլալու, այլ Աստուծոյ կամքը կատարած ըլլալու հա – մար :

Կը համարձակինք ըսել, որ մեր պատ – մութեան ամբողջ ընթացքին ունեցած ենք երկու բացառիկ հանճարներ, մէկը հայ

ւելին՝ դրանց փոխառութիւնները դիտ – ւում էին որպէս Հայոց լեզուի հարստաց – ման ու կատարելագործման կարեւոր աղ – բիւրներից մէկը : Երկու ձեւերն էլ տար – բեր չափով ու դոզայով օգտագործւում էին մեր լեզուի մէջ, «խաղաղ» դոյակցում էին իրար հետ :

Այսպէս էր պատկերը մօտ անցեալում : Բայց երբ մի քանի դրողներ ու լեզուա – բաններ, յատկապէս վերջին տարիների, Հայոց լեզուի «մաքրութեան» անուան տակ պայքար ծաւալեցին «օտար» ծագում ունեցող նոր բառերի ու տերմինների դոր – ծածութեան դէմ՝ պատկերը բաւական փոխուեց :

ԱՐՏԱՇԷՍ ՈՍԿԵՐՉԵԱՆ

(Շար.)

«ՑԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՀԵԹԱՆՈՍ ՔՐԻՍՏՈՍԸ

ՅՄԲ.— Մեր տարաբախտ, ողբացեալ ընկերոջ եւ աշխատակցին այս կտորը կը հրատարակենք՝ գաղափար մը տալու համար գրագէտի իր տաղանդին մասին :

Տրդատ, նորեռանդ քրիստոնեայ Թա – գաւորը, հաղիւ փրկուած այն պատու – հասէն, որ իր արքայական ծիրանին փո – խակերպած էր զարշ անասունի մը մոր – թին, որոշեց շրջապատել իր երկրին մէջ, զոր աւելի դեղեցիկ եւ արդաւանդ կ'ե – թեւակայէր հիմա, երբ քրիստոնեայ արեւ մը կը բեղնաւորէր զայն : Թագաւորին կ'ընկերանար միակ հետեւորդ մը, ար – քունի պերճախօս քարտուղարը, որ իր սիրոյ պէս խնամարհ ուխտաւորի պարե – զօտ մը կը կրէր : Լուսաւորիչը հետեւոր – դին պատուիրած էր վերապատին կար – դալ եւ մեկնաբանել բնութիւնը, այդ զարմանահրաշ մատեանը, որ մինչ այդ վերապրուած էր կեղծ հեղինակի մը՝ Ա – բրամադղին :

Ուղեւորները, երասխը անցնելէն օրեր ետք, հասած էին Արածանիի մացառուտ հովիտը : Հրտոից ամսոյ մէջն էր, ուսում – նարանի արտերը ոսկեդէն ամպերու պէս կը հրեհուէին բարի արեգակին տակ, զոր այլեւս «Փերոսի աչքը» չէին կոչեր : Գիտնական քարտուղարը որ կը կարծէր պտուել Զարմանահրաշ Մատեանի առա – ջին էջին դիմաց, այսպէս խօսեցաւ Թա – գաւորին :

— Նայէ՛, Տէր արքայ, հասուն ցո – րանները քու աչքէդ նժոյդիդ բաշերուն դոյնով կ'ալեկոծին Հարք դաւառի դաշ – տերուն մէջ, որոնք Արտաշատի մրցա – բաններուն պէս հարթ եւ երկինքին չափ անծիր են : Վազը անոնց չեղջերը, անա – պատին խարտեաշ աւազակոյտերուն պէս, պիտի զազաթնանան կալերուն մէջ, եւ յարդի մղեղներով զծուած այն արա – հեւէն, որ մինչեւ աւանը կ'երկարի, պի – տի հոսին դէպի քու տէրութեանդ ամ – բարները :

Ան որ այս բոլոր բարիքը պարգեւեց իր սիրելի օծեալին, Մեծն Տրդատին, ի՞նչ կ'ակնկալէ վերադարձին : Հունճքերուն նախանձայրի՞քը : — Ո՛չ, աստիւա պա – հանջն է անիրաւ Դեմետրին, որ զարեր չարունակ, առանց ցանելու՝ հնձեց : Ճըշ – մարիտ Աստուածը, մուրացկանի մը հե – զութեամբ, միայն ափ մը նաշիհ կը խնդրէ նշխարի մը համար, զոր մեղի պիտի վերընծայէ՝ ըսելով :

«Առէք, կերէք, այս է մարմին իմ . . .» :

Տրդատ, որ Քրիստոսի զօրութիւնը կը զութեամբ, միայն ափ մը նաշիհ կը հարուածած էր, մրմնջեց :

— Մեծ է զօրութիւն Տեառն :

×

Իշխաններու եւ նախարարներու կալ – ուածներէ անցան, առանց իջեւանելու ա – նոնց բերդերուն մէջ : Թագաւորը անշուք հիւղերու հիւր եղաւ . ափ մը խարխուած ցորեն եւ ումպ մը դինի կը կազմէին իր առօրեայ անունդը : Իրիկուն մը կանգ առին Տիգրիսի մօտ :

— Ահա, ըսաւ քարտուղարը, դրախտա – հոս դեաը որ տիեզերքի մանկութիւնը կը յիշէ : Ականջ դիր, Տէր իմ, աշխարհին ծնունդն է, զոր այսպէս դղրդադին կը պատմէ ան մարդկութեան, դարերէ ի վեր :

Տրդատ մտիկ ըրաւ, բայց այդ ամ – բողջ դղրդիւնին մէջ կարծեց խմանալ լոկ արձագանգը այն յաղթական ճակատա – մարտներուն, զորս մղած էր Տիգրիսի ա – փերուն վրայ : Երկրաւոր փառքի յիշա – տակներու յորձանքէն չատրուելու հա – մար, նախընտրեց հեռանալ դետէն :

Ամբողջ դիշերը քալեցին : Մթնշաղին նշմարեցին ծառախիտ երկիր մը : Մրպատ – ուանին բոյրերովը արբշիռ քարտուղարը աւետեց .

— Սպակերաթ ծառաստաններուն մէջն ենք, Տէր իմ : Տես, չրջապատի բարդի – ները, պալատիդ մարմար սիւներուն պէս սպիտակ եւ ողորկ, դէպի երկինք կը սը – լանան : Ծիրանները քու երիվարիդ ման – եակին ոսկի ուլունքներուն պէս կլոր ու չողչողուն են : Նուռերը, բոսոր կաւէ ըմպանակներ, արեւին մէջ թրծուած, լի ողջակէզ եղնիկին արիւնով, ուր հասիւ – նները կը ծփան՝ զոհին սաստիւ աստմնե – րուն փոխարէն : Սալորները, սալլաքարէ եղներու աչքերուն պէս սեւ ու խոշոր են : Եւ այդինե՛րը . . . այդինները՝ ուր Աստ – ուած զմրուխտ կը սերմանէ, որպէսզի մարդիկ յամպար քաշեն : Այդինները, ո – րոնք Նայիրիի պարկեշտապեղ նորամայր հարսներուն պէս կանաչ անդուռով կը քո – դարկեն չաղով ու չողով առլցուն իրենց ատինքները, մինչ դանոնք կը կարկառեն Քրիստոսի հաւատքին մէջ նորածին քու ժողովուրդիդ : Մօտ է այն րոպէն, երբ քու Թագաւորութեանդ չտեմարանները պիտի լեցուին ծառաստանին բոյրերովը, եւ որդին բերքը հանդարտօրէն պիտի հասուննայ մառաններուն մէջ :

Թողունք որ ուղխահոս գինարբուքնե – րու մէջ Բագոս խեղդուի իր զեղխ յիշա – տակին հետ : Ճշմարիտ Աստուածը պա – տակած ուղեւորին նման, լոկ բաժակ մը գինի կը հայցէ քեզմէ, ա՛յդ ալ վերապ – մեղի մատուաբերելու համար .

— Արբէք ի սմանէ, զի այս է արիւն իմ . . . :

Տրդատ երկրորդեց իր բարեպաշտ մըր – մունջը :

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(1 – Շար.)

ԳՈՒՍՈՎԱՑԵԼ Է

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԴՎԱՃՈՒՍ ԴՈՒՍԱՐԸ

ԿՎԱՐՏԱԼՆԵՐԻ

—*—

ԴՎԱՃՈՒՍԸ

ՆԱՀԱՏԱԿ ԴՎԱՃՈՒՍՈՒ

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԻՒՆԸ

1918

Ա

Ի ՀԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԴՎԱՃՈՒՍԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹԵԱՆ

Ա. Գ. Ս. Ա. Ր. Ե. Ա. Ն

Ա. Ա. Ա. Ն. Ա. Ս. Ի

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԵՏԻՆ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Իզմիրի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի կիրակի առաւօտ (Նոյեմբեր 26) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, Իզմիրի աղէտին զոհերուն ի յիշատակ :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Կազմակերպուած Հայ Բժշկական Միութեան կողմէ, Նոյեմբեր 22ին, Ջորեքշաբթի ժամը 21ին Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 Բիւ Պլէօ :

Կը դասախօսէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ՝ Անթունութիւնը :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ

Կազմակերպուած Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբին կողմէ :

Այս կիրակի Ազգ. Տան սրահին մէջ 295, Բիւ Պուալօ, ժամը 15ին :

Կը խօսի Փրօֆ. Վահագն Տատրեան :

Նիւթ՝ «Հայկական Դատը »

Մուտքը ազատ է

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ Օծման 10րդ տարելիցը հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի յառաջիկայ 17 Դեկտ. կիրակի առաւօտ :

×

Շաւիլի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը 10 Դեկտ. կիրակի ժամը 15ին, Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ, Բիւ Սթալինկրատ :

Երգ, պար, թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ : Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմակերպած տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին : Մանրամասնութիւնները յայտնուած :

×

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ. Միութեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին Փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Մարտ 10ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Սփլանտիթի չքեղ սրահներուն մէջ Դեկտ. 9ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Հայ կարմիր խաչի տարեկան պարահանդէսը, 1968 Մարտ 3ին :

×

Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին, Պրոնի օզակայանի սրահներուն մէջ :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ եւ կազմակերպութեամբ «Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան» :

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Առաջին մրցանակաւոր Պէյրութի, Վենետիկի եւ Հռոմի երաժշտանոցներէն :

Ecole Normale de Musique
114 bis, Bd. Malesherbes

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Տոմսերու գինը 10 ֆրանք

Ծայտագրի մէջ . —
Vivaldi, Verdi, Stradella, Haendel, Tchaïkowsky, Borodine, Poulenc

Հայկական հեղինակները .— Խաչատրեան, Գոհարիկ Ղազարոսեան, Կոմիտաս Վարդապետ, Սպենդիարեան, Կանաչեան, Պէրպէրեան :

Տոմսերու համար դիմել՝ Տիկին Մարգարեան,
32, Rue de Trévise

Մասխա,
Rue Saulnier

DURAND, 4, Place de la Madeleine

Տիկին Պաքրճեան,
35, Rue de Trévise

ՍԵՆԵԱԿ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սենեակ մը կամ սքիւտիօ մը կը փնտրուի ամէն յարմարութիւններով, նախընտրաբար Փարիզի մէջ, երկու ուսանողներու համար : Դիմել «Յառաջ»ի :

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԼԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

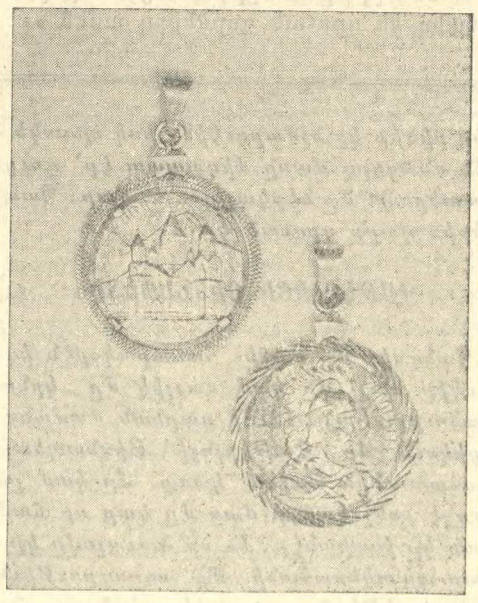
ԳԱՌԶՈՒԻ

կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 21ին
ՍԱԼ ԿԱՎՈՑԻ ՄԷՋ
45, Բիւ Լա Պօէսի, Փարիզ
Մանրամասն յայտագիրը յառաջիկային
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ **ՎԱՐԴԱՆ**
ՄԻՒՍ ԿՈՂՄԸ՝ **ԷՋՄԻԱԾԻՆ**



Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 77-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր (Նոյեմբեր 25) ժամը 9ին, 10րդ Թաղամասի Բաղաբապետարանի սրահին մէջ

Faubourg St. Martin — Paris (10e) — Métro : Château d'Eau

Կը նախագահէ Ընկ. ՀԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ : ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Հ. Յ. Դ. Նոր սերունդի ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն : Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը

Կէս դիչերէն ետք եւրոպական պարեր : Նուագախումբ

BERNARD DEDEDJIAN ET SON ENSEMBLE

Յօժնակ՝ Ընկերուհի Լիլիան Աբրահամեան

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ. 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Հաճելի գեղարուեստական բաժին

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը Ուրբաթ (Նոյեմբեր 24) Մշակոյթի Տան մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Անթէռ – Պուա – Քոլոմպ մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի (Նոյեմբեր 20) կէսօրէ ետք ժամը 4ին ընկերուհի Պաքրճեանի բնակարանը, 6 Բիւ Ժան – Ժօրէս, Պուա – Քոլոմպ : Օրակարգ՝ Հ. Օ. Մ.ի բացառիկ շրջաբերականի ընթերցում եւ վարչութեան ընտրութիւն : Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

ԿԱՊ.ԽԱԶԻ Փոքթ-ա'Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանիս ընկերուհիները այս Ուրբաթ (24 Նոյ.) դիչերը ժամը 8·30ին, ընկերուհի Ազատի Ճակոբեանի տունը : Կարեւոր օրակարգ :

Ա. Զ. Դ.

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ունենալով իր սեփական տան մէջ 5 րիւ Փափէր ճոխ պրաղարան մը, բաղկացած ընտիր հատորնե – րու հատաքածոներով եւ գրքոյկներով, ուստի կը խնդրէ հայ հասարակութենէն անխտիր օգտուիլ այս առիթէն Հինդչաբթի կէս օրէ ետք ժամը 14էն մինչեւ 18 :

ՄԱՐՍԻԼԻԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՍՆԱԽՈՒՄԲ

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԻ

19 տարեկան աշխատասէր հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ ելեկտրոնիքի կամ յարակից ճիւղի մը մէջ : Դիմել՝
H. HAYKANIAN
33, Rue de Nice — 94 - Alfortville

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ
ՀՌՈՄ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդունելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ
33, Rue du Lt. Batany
92 — MEUDON
Հեռաձայն 644 – 24 – 34

Գին 400 ֆրանք ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ չոգեկառքով — Բուշէր — Բ. կարգ

Վերադարձ Փարիզ 29 Դեկտեմբեր

Սահմանափակ տեղեր, արձանագրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՌՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ
FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, RUE DE TRÉVISE
— PARIS - IXe —
Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
21
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
21 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ԴԻ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 11066 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.065

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱ ԱՐԺԵԶՐԿԵՑ ՍԹԵՐԼԻՆԸ

ԻՐԼԱՆՏԱ, ԴԱՆԻԱ, ԻՍՐԱՅԷԼ ԵՒ ՍՊԱՆԻԱ ՆՈՑՆ ԸՐԻՆ

Ինչպէս կը սպասուէր Շաբաթ դիչեր Անգլիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ անգլիական ոսկին 14,3 առ հարիւր արժեզրկուած է :

Այս որոշումին կողքին , բրիտանական կառավարութիւնը կարգ մը այլ որոշումներ ալ տուած է տնտեսական մարզին մէջ : Այսպէս ելմտական նախարարը յայտարարած է թէ դեղչի տակը 6,5 առ հարիւրէն կ'անցնի 8 առ հարիւրի : Երկրին դնուորական ծախքերը հարիւր միլիոն ոսկիի դեղչ մը պիտի կրեն : Բոլոր դրա – մառները փակ մնացին Երկուշաբթի օր Անգլիոյ մէջ, առաջքն առնելու համար չահադիտութեանց :

Այս որոշումը , որ «քայլ» որոշում մըն է քան ձեռնհաս մասնագէտներու , ոչ մէկ ժողովրդականութիւն գտած է անշուշտ Անգլիոյ մէջ, ուր մամուլը չի վարանիր դրելէ թէ ոչ մէկ մարդ այնքան վնաս բերած է Անգլիոյ օրքան Ուիլսըն : Կը յիշուի նաեւ թէ Մեծն Բրիտանիա երեք անդամ սթերլինի արժեզրկում տեսած է եւ երեքն ալ աշխատաւորական կառավարութեան շրջանին է :

Պահպանողականները լաւ կ'օգտագործեն ծեն առիթը Ուիլսընի հրաժարումը պահանջելու համար : Այս արժեզրկումը կը նշանակէ թէ մէկ անգլիականը կ'արժէ 11 ֆր. 84 փոխանակ 13·70ի :

Կը պատահի յաճախ որ բազմաթիւ երկիրներ հետեւին երբ մեծ պետութիւն մը նման քայլ մը կ'առնէ , բայց այս անգամ միայն Իրլանտա , Դանիա , Իսրայէլ եւ վերջին պահուն Սպանիան է որ նոյնը կ'ընեն, վերջինը նոր զարկ տալու համար զբօսաշրջիկութեան , որ երկրին գլխա – ւոր ճարտարարուեստն է : Այս տարի 14 միլիոն զբօսաշրջիկ այցելած էին Սպա – նիա , որուն մէկ միլիոնը՝ Ֆրանսայի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մեծն Բրիտանիա եւ Արաբ Մ. Հան – րապետութիւնը որոշեցին վերահաստատել դիւանագիտական յարաբերութիւն – ները : Հասկնական է որ այս ձեւով , ի մտոյ Սուէզի ջրանցքն ալ բացուի :

ԿԻՊՐՈՍի մէջ կացութիւնը միշտ լար – ուած է եւ Թուրքերը կ'ուզեն անպայման գործի անցնիլ : Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ վերջնագիր մը ուղած են, պահանջելով յունական պահակազօրքին եւ Զօր. Գրի – վասի մեկնումը : Թրքական օդանաւերը կը հսկեն կիպրոսի երկինքին մէջ, մինչ Պոլսոյ եւ Անգարայի մէջ ցոյցեր կ'ըլլան պահանջելով որ Թրքական բանակը յա – մաքահանում կատարէ :

ՀԱՐԱՒ. ՎԻՔԹՆԱՄի ամերիկեան ու – ժերու հրամանատարը՝ Զօր. Ուեսթմոր – լանտ յայտարարած է թէ որեւէ ձեւով կարելի չէ զադրեցնել ռմբակոծութիւն – ները :

ՆԻՍի մէջ դեմոկրատ կեդրոնը իր հա – մադումարը ունէր ուր նախագահ վերընտրուեցաւ՝ Ժան Լէքանիւէ :

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ Պասք ազգայնականները ձերբակալուած են : կասկած կայ որ խա – փանարարական աշխատանքներ կը տանէին երկրին մէջ :

ՀՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ռազմագիտական հըր – թիռներու ընդհ. հրամանատարը կրկին յայտարարեց թէ խորհրդային հելիկոպտերները դէնք մը ունին որ կը խորտակէ հակահրթիռային պաշտպանութիւն – ները :

ՊԱՊԸ առաջին անգամ ըլլալով վիրա – բուժական գործողութիւններէն ի վեր , պա – սքեզամէն օրհնեց հաւատացեալները : Մօտ ութ վայրկեան կրցաւ խօսիլ ալ :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Փիլիէն Լաֆրուա փողոցի ՅԱՌԱՋի յաճախորդներէն կը խնդրուի ասկէ ետք ՈՒԻ ՓԻԱ դիմել :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՏՊԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՃԱՓՈՆԷՆ

Արեւելք փոխադրուած արեւմտեան քա – դաքակրթութեան մէկ կտորն է կարծես Ճափոն :

Ճափոնները զործնական միտք ունին եւ տեսաբանական որոնումներու եռեւէն չեն երթար : Թերեւս կարելի է դանոնք ամ – մասամանել «կապկումով»— միշտ պատ – րաստ են ընդօրինակելու արեւմտեան արտադրութիւնները — բայց ասիկա բը – նական է երկրի մը համար , որ հազիւ հարիւր տարի է որ դուրս եկած է մե – կուսացումէ :

Այլապէս , ճարտարարուեստի չատ մը մարզերու մէջ, Ճափոնները գլած անցած են արեւմտեան նախատիպարները եւ Ա – րեւմուտքի մարզիկը չատ բան ունին սորվելիք Ճափոններէն :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԱՄՊԻՈՆԸ

« Այդ » կը դրէ թէ 12 Նոյեմբերին , Կիբակի , Պէյրութի Սէն Ժողէֆ Համա – լսարանի Հայագիտական Ամպիոնին բա – ցումը կատարուեցաւ : Ամպիոնին վարիչ Հայր Թալըն բացուած յայտարարեց 1967 – 1968 տարեշրջանը եւ այս առթիւ իր յարգանքը յայտնեց Հանդուցեալ Ցով – հաննէս Մ ըսըքեանի , որ հիմնադիրն է հայագիտական ամպիոնին : Ապա հրաւի – րեց օրուան դասախօս Պ. Բասքալ Բա – պուճեանը :

Նիւթն էր Վենետիկի Մխիթարեան Մի – աբանութեան կաթողկէ հրատարակու – թիւնը՝ «Հայկական Մանրանկարչութիւ – նը» : Բ. Բապուճեան համառօտ ակնարկ մը նետեց հայ մանրանկարչութեան ծագ – ման եւ վերելքին դարերու ընթացքին , եւ այդ ուղղութեամբ աշխատած արուես – տագէտներու անունները յիշեց , անդրա – դառնալով անոնց մանրանկարած աւե – տարաններուն եւ զարդագիրը ստեղծագոր – ծութիւններուն : Դասախօսութեան ըն – կերացաւ լուսապատկերներով ցուցադր – րութիւնը՝ յիշեալ հրատարակութեան մաս կազմող չորք մը մանրանկարներու , որոնք իրապէս արուեստի գլուխ գործոց – ներ են, ստեղծագործուած երկար դարեր առաջ :

Ներկայ գտնուող մտաւորական ընտ – րանին հաճոյքով հետեւեցաւ դասախո – սութեան եւ լուսանկարներու ցուցադրու – թեան , երախտապարտ մնալով Մխիթար – եան դարաւոր Ուխտին եւ անոր ան – խոնջ նուիրեալներուն :

Երկուշաբթի 13 Նոյեմբերէն սկսեալ բացուած է Սէն Ժողէֆ Համալսարանի Հայագիտական կաճառի Ամպիոնը : Դա – սընթացքները կը չարունակուին ըստ ա – նդրադարձութեան :

Առանցքէ մէկը՝ գրեթէ մանկական այն հետաքրքրութիւնն է , որով կը նային մեզ չրջապատող ամէն մէկ բանի : Մեզմէ ա – ւելի կը հիանան գեղեցկութեան վրայ , անոր ամէն մէկ արտայայտութեան մէջ :

Ծաղիկները այն ատեանն կը սիրեն , որ ծաղկամանի մը մէջ ծաղկեփունջի մը դասաւորումը տեսակ մը աղղային սիրոր եղած է : Ճափոնի մէջ , ծաղկամաններու մէջ սքանչելիօրէն դետեղուած ծաղիկներ պիտի տեսնէք սպասարկութեանց դրասե – ղաններու , վաճառատուներու սեղաններ – րուն վրայ , երկաթուղային կայարան – ներուն եւ նոյնիսկ հանրային արտաքնոց – ներուն մէջ :

Լուսնելոյան ու վերջալոյսը այնքան նչանակալից բաներ են Ճափոնի մէջ, որ տուները այնպէս մը կը չինեն , որ վար – ձակները դիւրութիւն ունենան պա – տուհաններէն վայելելու բնական բեմա – դրութիւնը : Կը պաչտեն բանաստեղծու – թիւնը եւ իրարու հետ յանդուգն երկ – տողեակներ կը փոխանակեն , ինչպէս մենք այցագարտեր կը փոխանակենք :

×

Բայց , գեղեցկութիւնը միայն տես – դութեան ու լսողութեան մէջ չի սահմա – նափակուիր : Ճափոններու բոլոր զգա – յարանքները նոյն չափով նրբացած են :

Ճաշարանի մը մէջ անոնց կերած միսը , մորթուած կենդանիի մը մարմնին մէկ մասը չէ պարզապէս : Ճաշացուցակին մէջ կ'ըսուի թէ այդ կենդանին , մորթը – ելէ առաջ , ամխներով մարճուած է (մասաժ եղած է) , որպէսզի անոր ճարպը հաւասար չափով տարածուի մարմնին բոլոր կողմերը : Ասկէ զատ , ամէն օր , կենդանին երկու չիչ զարեջուր խմած է , որպէսզի հոդեկան լաւ վիճակի մէջ ըլլայ եւ միսը աւելի համովնայ :

Կարգ մը ճաշարաններու մէջ, ճաշը ա – ւարտելէ ետք , յաճախորդը պէտք է անցնի ուրիչ սրահ մը, պառկ (կամ աուրճ) առնելու համար , որպէսզի պատ – ղը կերած ատեն կերակուրներու հոտե – րէն անհանգիստ չըլլայ :

Թերեւս աշխարհի ամէնէն մաքուր ժո – ղովուրդն են Ճափոնները : Սքողասիկ ըլլալու ատիճան մաքուր են : Պատմու – թեան մէջ իրենց յայտնուած թուականէն (Քրիստոսէ ետք 6 . դարուն) կը պաչտեն բաղնիքը : Հակառակ անոր որ տուներնին չատերը հոսանն ջուր չունին, այսուհան – դերձ անոնք գրեթէ ամէն օր կը լողնան : Ամէն տուն ունի բաղնիքի սենեակ մը , ուր կը գրուի ատան մը, որ իբրեւ լոգա – րան (պենեուար) կը գործածուի : Տարօ – րինակը այն է , որ Ճափոնները լոգարան մտնելէ առաջ կ'օճառուին ու կը լուաց – ուին :

×

Իրենց ընկերային յարաբերութեանց մէջ, Ճափոնները կը ցուցաբերեն աղնը – ւութիւն մը՝ որ կը զարմացնէ մեզ : Չեռք թօթուելու սովորութիւն չունին չատ , ո – րովհետեւ , բարբարոսութիւն կը նկա – տեն երկու քրտնած ձեռքեր իրարու մի – ացնելը : Կը նախընտրեն գիրար բարեւել ժպիտով մը եւ թեթեւ , ձեւաւոր խոնար – հութեամբ մը :

Թոքիոյի ընդերկրեայ երկաթուղիի խճողուած վակոններուն մէջ, տոմսակ – ները քննող պաչտօնեաները ճերմակ ձեռ – նոց կը կրեն : Չեռնոց կը գործածեն ու – րիչ չատ մը պաչտօնեաներ ալ՝ որ հա – սարակութեան հետ չփման մէջ կը մըտ – նեն :

Աղնութիւնը երեսի կուգայ լեզուին մէջ ալ : Իրենց խօսակիցին վերաբերեալ ամէն բանի մէջ, յարդալից մտնուաւոր արտայայտութիւններ կը գործածեն : Օ – րինակի համար , Ճափոն մը ուրիչ բառ մը պիտի գործածէ երբ խօսի ձեր ծնող – քին մասին եւ ուրիչ բառ՝ երբ իր ծնող – քին մասին խօսի :

« Սան » (պարոն) բառը կը գործածեն՝ երբ նոյնիսկ բեռնակիրի մը հետ կը խո – սին : Ճափոն մը երբ սպասեակը (կար – սոն) կանչել ուզէ՝ պիտի ըսէ . « Պարոն սպասեակ ... » :

Ճափոներէնը թերեւս աչխարհի միակ լեզուն է , որ իր բառացանկին մէջ հայ – հոյութիւններ , անէծքներ , դէչ խօսքեր եւ նման արտայայտութիւններ չունի : Ճափոն մը եթէ հայհոյել ալ ուզէ՝ չի կրնար : Իր լեզուն պէտք եղած բառերը չունի :

×

Արեւելքի չատ մը երկիրներուն մէջ , եկեղեցի մը (տաճար) մտնելու համար , մարդիկ պէտք է հանեն իրենց կօշիկնե – րը : Ճափոնի մէջ, իրենց կօշիկները կը հանեն նոյնիսկ տուն մտնելու համար :

Ճափոններուն համար , սուրբ է տունը : Անոր ուչադրութիւն կը դարձնեն եւ ա – նոր հոգ կը տանին այնպէս՝ որ կարծես թէ արուեստի թանկարժէք գործ մըն է :

Այլապէս , դրեթէ անհաւատալի է ճա – պոնական տուներու պարզութիւնը : Սեն – եակները պարապ կը թուին : Փսխաթ մը (խսիր) կը ծածկէ տախտակամածը : Քա – նի մը բարձ աթոռի տեղ կը գործած – ուին : Փոքր սեղան մը կայ սենեակին մէջտեղ եւ հատ մըն ալ անկիւնը, որուն վրայ ծաղիկներով լեցուն ծաղկամանը կը դրուի :

Ճափոնական տունի մը ամբողջ կահ կարասին ասիկա է :

Մահճակալներ չկան , որովհետեւ ճա – պոնները կը քնանան անկողիններու մէջ , որոնք ցերեկին կ'անհետանան պատերու մէջ չինուած պահարաններու մէջ : Չկայ կարասի մը, չրջանակաւոր պատկեր մը , առարկայ մը՝ որուն միակ նպատակը ցուցադրանքը ըլլայ :

Սակայն եւ այնպէս , հակառակ իր մերկութեան , ճափոնական տան ներք – նամասը անմոռանալի գեղեցկութեան մը եւ անդորրութեան մը զգայնութիւնը կու – տայ :

Հարուստներու տուները չատ տարբե – րութիւն չունին աղքատներու տուներէն :

Պարզ ճաշակը եւ նուրբ ձեւակերպու – թիւնները՝ իրենց գերազոյն արտայայ – տութիւնը գտած են ճափոնական թէյին մէջ : Թէյարաններուն մէջ, թէյը՝ արա – դողութիւն մըն է , որ կը ձգտի ստեղծե – լա կեանքին անդորրութեամբ սեւեռելու հոգեկան վիճակ մը : Տարօրինակ ու խոր – հրդաւոր ոչինչ ունի այն կերպը՝ որով կը պատրաստուին ու կը խմուի բաժակ մը թէյը : Սակայն, այնպէս կը թուի՝ թէ չատ պարզ միջոցներով ալ գեղեցկութիւն ստեղծելու կարողութիւնը ունին ճա – պոնները :

×

Միակ առենը , երբ Ճափոնը քիչ մը խորհրդասէր կը դառնայ , Ֆուճիեամա լերան , «սրբազան Ֆուճի լերան » նայած առենն է :

Միլիոնաւոր Ճափոններու համար Ֆու – ճիեաման ուխտավայր մըն է : Ամէն տա – րի , Ֆուճիեամա աւելի չատ ուխտաւոր – ներ կ'ունենայ՝ քան Մեքքէն : Ճափոն – ներուն համար , ձիւնապատ կատարով կոնաձեւ այս լեռը (3800 մեթր բարձրու – թեամբ) աչխարհի վրայ գոյութիւն ու – նեցող ամէնէն գեղեցիկ բանն է :

ՄԱՔՍ ԻՍԹՄԱՆ

Թարգմ. Վէն

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՐՍՏԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ՝

ԸՆԴԴԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՊՈՒՐԻԶՄԻ (*)

Բ.

Այդ տրամադրութիւնների դլխաւոր արտայայտիչը հանդիսացաւ «Գրական Թերթը»՝ Հայաստանի Գրողների Միութեան վարչութեան օրդանը : Սկսած 1961 թը – ւականից թերթը ակտիւ պայքար է տա – նում հայ լեզուի «մաքրութեան» անուան տակ «օտար» բառերի դործածութեան դէմ եւ այդ պայքարը մատուցւում է որ – պէս « հայրենասիրութեան» արտայայ – տութիւն : Թերեւս սրանով պէտք է բա – ցատրել այն փաստը, որ թերթի էլոյթ – ները զդալի ազդեցութիւն ունեցան, եւ հանրապետութեան մամուլի չատ օրգան – ներ ,ռադիոյի եւ հեռուստատեսութեան չատ հաղորդումներ արդէն մաքրում են « օտար» բառերից եւ դրանք մեծ մասամբ փոխարինւում են չինծու կամ մեռած , դործածութիւնից հանուած արխայիկ հա – յերէն բառերով : Կուլտուրա բառի փո – խարէն պարտադիր կարդով դործածում են մշակոյթ, ինտելիգենցիայի փոխարէն՝ մտաւորականութիւն, կոմպոզիտորի փո – խարէն՝ երդահան , տուրիստի փոխարէն՝ դբօսաշրջիկ կամ՝ աշխարհաշրջիկ եւն.:

Մինչդեռ դբօսաշրջիկը չի կարող փո – խարինել տուրիստ հասկացողութիւնը , որովհետեւ վերջինս աւելի լայն է ու հա – մապարփակ , քան դբօսնելով չրջելը : Նոյն ձեւով ռեպերտուարը՝ խաղացանկ չէ միայն, այլ երդացանկ, նուագացանկ եւայլն : Կոմպոզիտորը երդահան չէ մի – այն, այլ նաեւ երաժշտահան, որովհետեւ միայն երդեր չէ, որ յօրինում է, այլ երաժշտական այլ ստեղծագործութիւն –

Պետութիւնը կը պահէր նաեւ հնդարա – նան դասակարդեր, որոշ նուիրապետական կարդերով : Ազնուականութիւն, եկեղե – ցականութիւն, քաղաքային դասակարդ մը՝ բաղկացած առեւտրականներէ եւ արհեստաւորական միութիւններէ , վերջա – պէս դիւղական քաղքենիութիւն մը , դիւղացի դասակարդ մը : 1897ին ազնուա – կան դասակարդի անդամներուն թիւն էր 2·572·000, եկեղեցականութիւնն ունէր 1·291·000 անդամ , քաղքենիներ 11 միլիոն 621·000, գիւղացիներ 105·242·000:

Պետութեան սեփականութիւնն էր հո – ղային տարածութեան կէսը (42·5 առ հա – րիւր), դիւղական համայնքներու հոդե – րուն տարածութիւնն էր 34·2 առ հարիւր, այնպէս որ 77 առ հարիւրը հասարակաց կամ համայնական ուժիմի տակ էր : Աչ – խատանքի դործիքներու , ինչպէս նաեւ հողային սեփականութեամբ ռուս պետու – թիւնը ամէնէն աւելի մօտ էր հասարա – պատ տիպարին :

Ռուսը չատ աւելի նուազ արտաքին յա – րաբերութիւն ունէր, աւելի քիչ թղթակ – ցութիւն ունէր, աւելի քիչ թիւով ռուս չոդևնաւոր կ'երթեւեկէին օտար նաւա – հանդիստներ :

Ներքին եւ արտաքին առևտրի պայ – մաններու տակ դահ կը բարձրանար Նի – քոլա Բ. , որ պիտի ըլլար վերջին չառ – ւիղը Ռոմանով Տան : Ժառանդած էր մի – նաղարեան ուժիմ մը, պիտի աչխատէր պահպանել ժառանդը՝ առանց ըմբռնելու ժամանակի յեղաչրջումը, ռուս ժողովուր – դի ընկերային եւ տնտեսական հոլովոյ – թը :

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

Կառավրինէ 1769ին Միջերկրական կը դրկէր Պալթիկի նաւատորմը թուրք նա – ւատորմին վրայ յարձակելու եւ Յոյները յեղափոխելու համար : Ռուս ծովակալ – ները չունէին ծովային փորձառութիւն , սակայն իշխան Օրլով կը յաջողէր ծով – րէն անցնիլ Անգլիացի էլֆինսթընի խոր – հուրդներով : Անգլիա թոյլ կուտար ռազ – մանաւերու պարենաւորման անգլիական նաւահանդիստներուն մէջ :

Նաւատորմը կը հասնէր եդէական ծով, կ'ըմբոստացնէր Մորէայի բնակիչները : Ասիկա կ'ըլլար առաջին նշանը Պալքան – եան ժողովուրդներու չարժումին : Ռուս նաւատորմը կը մտնէր Զէյմէ 1770 Յուլիս 5ին, կը չախչախէր թուրք նաւատորմը : Կարելի էր Տարտանելէն անցնել եւ Պոլիս հասնիլ, բայց ծովակալ Օրլով կը վարա – նէր, մինչեւ 1781 կը մնար արեւելեան Միջերկրականի մէջ :

Աւստրիա եւ Ռուսիա կը ծրագրէին բաժնել Օսմանեան կայսրութեան եւրո – պական մասը, բայց Թուրքերը յուսահատ կռիւ կը մղէին , Ֆրանսական Յեղափո – խութիւնը կը սոխէր զբաղիլ Եւրոպայի կացութեամբ , բաժանումը կը յետաձգ – ուէր եւ Թուրքիա կը փրկուէր գոնէ այս անդամ եւրոպական պետութեանց անհա – մաձայնութեամբ :

Բրուսիա կ'ուդէր Մոսկուան հեռացնել Վիեննայէն, Աւստրիա կը փափաքէր հեռացնել դայն Կարբաթներէն : Համա – ձայնեցան Լեհաստանը բաժնել առանց պատերազմի , մինչդեռ Լեհաստանի ան – կախութիւնը կարեւոր էր իրենց սահման – ները պահպանելու համար : Վախի աղ – դեցութեան տակ Բրուսիա եւ Աւստրիա կը համաձայնէին Մոսկուայի հետ (1772):

Լեհաստանի դործը կարդադրելէ ետք՝ Մոսկուա կը դառնար հարաւ : Բրուսիա եւ Աւստրիա կ'ընդլայնէին իրենց սահ – մանները որպէս հատուցում : Թուրքիա կը պարտուէր եւ կը ստիպուէր կնքելու Քիւչիւկ Քայնարճիի դաչինքը (10 Յու – լիս 1774): Ռուսիա կը հասնէր Սեւ Ծով, կ'իւրացնէր Ազախու ծովը, կը ստանար Սեւ Ծովու մէջ ազատ նաւարկութեան ի – րաւունք: Կը ստանձնէր օսմանեան հպա – տակ Յոյներու պաչտպանութիւնը (Յօդ· 7)· «Օսմանեան կայսրութիւնը այսուհե – տեւ տեսակ մը ռուս նահանդ եղաւ» , կ'ը – սէր աւստրիացի դիւանագէտ Թիւգիս:

Այվալը Գափափի համաձայնութիւնը կը կնքուէր 10 Մարտ, 1779ին Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ, 10 Յունիսին ալ առեւ – տրական եւ նաւարկութեան նոր համա – ձայնութիւն մը կը կնքուէր (Նորա – տունկեան, հատոր Ա., էջեր 338 եւ 351):

Կառավրինէ կը բանակցէր Աւստրիոյ կայսեր Յովսէփ Բ.ի հետ 12 Նոյեմբեր 1782ին, միացնելու համար Պեսարապիան, Մոլտավիան եւ Վալաքիան : Պոլսոյ մէջ պիտի վերակենդանանար յոյն կայսրու – թիւնը Կոստանդինի դահակալութեամբ : Սերպիա եւ Պոսնիա պիտի մնային Աւս – տրիոյ , Եղիպտոս՝ Ֆրանսայի : Ֆրան – սական դեսպաններ վերժէն եւ Սէն Փե – րիէսթ կ'արդիլէին Օսմանեան կայսրու – թեան անդամահատումը :

Փոթեմքինի միջնորդութեամբ յարուհի եւ կայսր կը տեսակցէին 1787ին: Համա – ձայնութիւնը կարելի չեղաւ , Եւրոպա պիտի ընդդիմանար ծրադրին իրականաց – ման : Ֆրանսա կը մերժէր բաժանման առաջարկը, Ռուսիա կը կնքէր Եաչի դաշ – նադիրը (1792):

Ռուսիա Սեւ Ծով թափանցելով երկու ճամբայ կը բանար դէպի Միջերկրական՝ Դանուբէն եւ Կովկասէն :

1787 Յուլիս 26ին Թուրքիա, դարմա – նելու համար Քիւչիւկ Քայնարճիի սխա – լը, վերջնագիր կուտար ռուս դեսպան Պուլկաքովին Պուքրէշի եւ Եաչի ռուս հիւպատոսները եւս կանչելու եւ վրաս – տանի վրայ հովանաւորութիւնը վերցնե – լու : Թուրքիա կը պարտուէր եւ կը կնքէր Եաչի դաչնադիրը (9 Յունուար 1792):

Փոթ կը տեսնէր ռուս վտանգը :

Արիմի պատերազմին առեն Աւստրիոյ յապաղած դիրքին պատճառով՝ Կորչաքով առելութիւն կ'ունենար դանուբեան պե – տութեան հանդէպ : Վիէննայի դեսպա – նատան մէջ ղզային վիճակով կը քալէր «առնելիճն ըլլայ » մրմռալով :

1857 Սեպտեմբերին Ալեքսանդր Բ. եւ Նափոլէոն Գ. կը տեսնուին Շթութկարտի մէջ եւ կը յայտարարեն կատարեալ հա – մաձայնութիւն եւրոպական խնդիրներու չուրջ («Ռըվիւ տը Փարի» 1 Յունուար 1912):

Աւստրեֆրանսական պատերազմի մը պարագային Կորչաքով դինուորական կեդրոնացում պիտի կատարէր Կալիցիոյ սահմանին վրայ: Շնորհիւ Ռուսիոյ ըս – պառնական դիրքին՝ Նափոլէոն յաղթեց Մաջենթայի եւ Սոլֆերինոյի մէջ: Ֆրան – սացի զօրավարներ կ'ըսէին դեսպան Քի – սըլեվի· «Կորչաքովի 17 Մայիս 1857 թը – ւակիր չրջաբերականը դերման պետու – թիւնները չէզոք պահելու համար, կ'ար – ժէր հարիւր հազարնոց բանակ մը » :

Երբ Կորչաքով առաջարկեց Պուլկարիոյ եւ Պոսնիոյ քրիստոնեաներուն վիճակին քննութիւնը՝ Նափոլէոն մոռցած էր ար – դէն Ռուսիոյ ծառայութիւնը եւ խուլ ձե – ւացաւ (20 Մայիս 1860ի) կոչին ի նպաստ օսմանեան կայսրութեան քրիստոնեայ նա – հանջներուն յատուկ կազմակերպութիւն մը տալու :

Կորչաքով 10 Հոկտեմբեր 1860ին կը յայտարարէր , թէ պահպանողական չա – հերու համերաչխութիւն մը կազմելու է յեղափոխութեան առջեւ : Կը դոցէր Լե – հաստանի ըմբոստութիւնը 1863ին, կը յայտարարէր, թէ Ռուսիա պէտք չունի խորհուրդ հարցնելու իր ներքին դործե – րուն համար, իսկ Պիզմարք, այդ առեն Բրուսիոյ դեսպան Փեթերպուրկի մէջ , մտահոդութիւն կը յայտնէր Լեհաստանի չորհուելիք առաւելութիւններուն հա – մար: 17 Յունիս 1863ին Փարիզ, Լոնտոն, Վիէննա Լեհաստանի համար կը պահան – ջէին . —

Ընդհանուր ներում : Ազգային ներկա – յացուցչութիւն: Իմքնավար վարչութիւն: կաթոլիկ պաշտամունքի ազատութիւն : Լեհերէնի գործածութիւն : Բարեփոխում գինակոչումի դրութեան :

Գերմանիա եւ Ռուսիա կը համաձայնէ – ին նոյն քաղաքականութիւնը վարելու : Ալեքսանդր կը մերժէր վեց կէսերը, ո – րովհետեւ Լեհաստանի ինքնավարութիւնը Ռուսիոյ անդամահատումին պատճառ պի – տի ըլլար :

Երկիրը ընդարձակուեցաւ , բայց տար – բեր ժողովուրդներու հաւաքածոյ մը դարձաւ , պետութիւնը պիտի չանար ազ – դութիւն մը կերտել մշակոյթի ծաւալու – մով եւ ստիպումով : 1896 Թուի մարտա – համարին համաձայն՝ Ռուսիա կը բաղ – կանար հարիւր բառասուն տարբեր ժողո – վուրդներէ : Ժողովուրդներէն ոմանք Սի – պերիոյ եւ Կովկասի մէջ կը բնակէին , բայց եւրոպական մասին մէջ ալ այլասեր էին : Իւրաքանչիւր ժողովուրդ կը չանար պահել իր լեզուն , աւանդութիւնները , մշակոյթը : Կայսրութիւնը մոզայիք մըն էր նաեւ կրօնքներու, մեծամասնութիւնը ուղղափառ, փոքրամասնութիւններ՝ աւե – տարանական, կաթոլիկ, պուտտայական: Իւրաքանչիւր խումբ կը ձգտէր ապրիլ իր սեփական կեանքով եւ դժուարութեամբ կ'ընդունէր հասարակաց իրաւունքի մը ծանօթութիւնը :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՀԵԹԱՆՈՍ ՔՐԻՍՏՈՍԸ

×

Օրեր եաք, Նաւասարդի իրիկնամուտ մը···:

Վերջալոյսը դեռ դաղջ էր ու դինար – բուքներու բուրմունքով դդլիած, երբ Տրդատ, այս անդամ առանց սպասելու հետեւորդի խնդրանքին, կանդ առաւ լե – բան մը սոսորտը: Քարտուղարը երկնա – յին ներչնչում մը զդաց թաղաւորի յան – կարծական որոչումին մէջ, վասնդի այս լեռը իր յղացած ուղեդիծի վերջին դըլ – խաւոր հանդրուանն էր: Թաղաւորը, կանդնած՝ ժայռի մը վրայ, տեսլացած նայուածքով կ'ըմբռչինէը բնանկարը, որ կը բարձրանար իր առջեւ: Քարտուղարին թուեցաւ թէ այդ ժայռը զահ մըն էր, դոր բնութիւնը կը զեռեղէր իր տիրոջ ոտքերուն տակ, ուստի ինքը անկէ քանի մը քայլ լքաւ ու ձախ ձեռքով քարաբոյս կաղնիի մը կառչած, աջ բազուկը տա – բածեց դէպի սարաւանդը·

— Ահա, Տէր արքայ, Բիւրակնեան լե – ռը, Բնութեան Մատեանի վերջաբանը, որ կը խտացնէ անոր աստուածադիր բո – վանդակութիւնը: Հոս ծաղիկներ կան, աղամանդի պէս անչէջ ցոլքերով, եւ ոս – կեթեւ թիթեռներ՝ մեղեսիկով կէտկիտ – ուած: Հոս, ամէն առաւօտ, իւրաքան – չիւր ակի մէջ արշալոյս մը կը բողբոջի անհպելի վարդի մը անարատութեամբ· մայրամուտին՝ ամէն վտակի մէջ վերջա – լոյս մը կը լողնայ իր բոսորագեղ մեր – կութեամբ, եւ գահավէժ չուրերը, անոր ցոլքէն կարմրած, արքայական ծիրանիի մը պէս կը դեւսաւորեն լեռը: Հոս, ա – մէն դիշեր, ամէն մէկ լճակի մէջ լուսին մը կը ճեմէ թխամայր կարապի մը նա – զանքով, եւ, ձագերու փոխարէն, աստ – ղերու ցոլք մըն է որ անոր կը հետեւի փրփուր թեւերով:

Հոս, մաքիները, Գաղատ ոչխարնե – րուն պէս, զոյդ զոյդ կը ծնանին: Ահա անոնց չուչանագեղ հօտը, որ բարութեան հեղեղի մը պէս, լեռնէն դէպի հովիտը կը խուժէ: Հոյերը իրենց օձազալար եղ – ջիւրներէն տակաւ ծոթբրինները կը կրեն, եւ մանրիկ դառնուկները առուակներու պղպջականերուն հետ ձորն ի վար կ'իջնեն, անոնց պէս սպիտակ եւ անոնց պէս ոս – տոստուն: Ահա հօտը մակաղատեղը կը հասնի: Ծիծեղը յատկիկի փունջերու պէս կթոցներուն մէջ կը քամուին, առատ եւ անարատ:

Այս բոլորին փոխարէն ի՞նչ կ'ակնկալէ Տէրը: — Ոչ զոհակոյտ, ոչ ողջակէզ, այլ միայն մական մը՝ մեղ հովուելու համար:

Տրդատ նայուածքը դէպի երկինք վեր – ցուց եւ զոհարանեց·

— Օրհնեալ է հովիւ քաջ, որ զանձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց:

×

Գեղամայ ծովին եղերքը···:

Ցեղ միջօրէի երրորդ պահն էր, ուսկի արեւը նուազ ոսկեդին, բայց աւելի պայծառ լոյսով մը կ'ողողէր Գեղարքու – նիքը: Գլուխը՝ թաղին, եւ ուսերը՝ ծի – րանիին ծանրութենէն ազատ, բայց մա – նաւանդ հոդին ունայն ցնորքէ մը ներ – ծած, թաղաւորը ուղեց պահ մը ամիկի աչքերով դիտել, ամիկի հոդիով հիա – նալ արքայանուէր ծովակին վրայ: Ար – բանի մը եղերքը նչմարեց ծերունի մը, որ թեւատարած արծիւի մը փառքով հոն ընկղմանած, անընդհատ նայուածքով մը. ծովը կը դիտէր: Ծերունին դիսահարու սպիտակ դլուխին ու մօրուքին եւ անոր յաղթանդամ կազմին ի տես, Տրդատ չկրցաւ իր երեւակայութիւնը փակել ընդդէմ հեթանոս վերյիշումի մը: «Ար – դեօք Պիսիդո՞նն է, խորհեցաւ, որ ինծի պէս ծպտուած, եկեր է իրեն նուիրուած պաշտամունքին չափը դատելու»:

Երկար նայեցաւ ծերունին, մինչեւ որ պղտիկ անոպայ հօտաղի մը պարսատիկ – կէն մեկնած խճաքարը եկաւ, պատառա – տուն պարեզօտին ընդմէջէն, արիւնելու իր մերկ արմուկը: Հանդարտօրէն աչքերը դարձուց դէպի այն կողմը, ուրկէ խճա – քարը եկած էր եւ ոտքի ելաւ փնտռելու այն անատակ լամը, որ վիրաւորած էր դինքը այդպէս վարկպարագի: Ու մինչ ինքը թաւուտներուն մէջ չարժում մը կամ չչնչոց մը կ'որոնէր, յանկարծ լսեց Թռչունի մը ճիչը:

Կաքաւ մըն էր, որ կը հևտա – պընդուէր ուրուրէ մը : Հարածական Թռչունը անհետացաւ մացառի մը մէջ, իսկ դիչատիչը սկսաւ մահուան ստուերի մը պէս Թուփերուն վերեւ սաւառնիլ, ա – պատանեալի ելքին ակնդէտ: Ծերունին վեր առաւ այն քարը, որմէ դեռ իր ա – րիւնը կը Թորէր, եւ զայն ուժդին Թա – փով մը նետեց ուրուրին, որ չաւի ճիչ մը արձակելով լինկաւ մացառին վրայ: Այդ բախտէն խրտչած, կաքաւը Թեւ առաւ դէպի մերձակայ լեռնալանջը, իսկ ծերունին, խարակին չուրչն իսկ, քանի մը աւելուկի տերեւ քաղեց, վէրքին վրայ դրաւ եւ կը փորձէր բարակ խոտերով կապել, երբ Տրդատ քովը հասաւ·

— Մայրապորով Աստհիան էր, որ քեղ հոս դրկեց, բաւ ծերունին Տրդատին· բարի եղիր այս խոտերով վէրքս փաթ – թելու, ինծի համար դժուար է ընել այդ բանը մէկ ձեռքով:

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(2 – Շար·)

ներ՝ օպերա, սիմֆոնիա, սոնատ եւ դրա-ծիքային այլ երաժշտութիւն : Այսպէս կարելի է ցոյց տալ թխուած չատ բառե-րի անմտութիւնը եւ անիմաստ լինելը , անճաշակութիւնը , որոնք եւ աղաւաղում են մեր լեզուն :

Մշակոյթ բառը չատ հին բառ է , բայց մեր լսողութիւնը վարժուել է կուլտուրա բառին, կուլտուրական մարդու փոխարէն ասել, եւ անյարմար է ասել, մշակութային մարդ : Եթէ մեր հին կուլ-տուրական արժէքների ուսումնասիրու-թեան ու գնահատութեան ժամանակ կա-րող ենք գործածել մշակոյթ բառը եւ դա կը լինի արդարացի , բայց մենք հիմք չունենք օրէնքից դուրս յայտարարել կուլտուրա բառը , որ նոյնպէս վաղուց արմատացել է մեր լեզուի մէջ եւ քաղա-քացիական իրաւունք է ձեռք բերել , ու-նենալով հանդերձ միջազգային գործա-ծութեան լայնասպարէզ : Եւ միայն կա-րելի է զարմանալ, որ մի չարք ընկերներ ենթարկուել են «մաքրասիրութեան» պահ-պոզին՝ մայրենի լեզուի մաքրութեան տե-սակէտից վտանգաւոր գայթակղութեան եւ չեն ուզում հասկանալ , որ պայքարը կուլտուրայի եւ նման բառերի դէմ՝ վնա-սակար է եւ անօգուտ : Այն փաստը, որ անցեալում միմիայն փոխարէն գործած-ուել է նախարար, բոլշեւիկի փոխարէն մեծամասնական, մենշեւիկի փոխարէն՝ փոքրամասնական եւայլն, դեռեւս հիմք չի տալիս վերահաստատելու այդ բառե-րը, թէեւ Սփիւռքի Հայութեան մէջ դրա-նք գործածւում են :

Ի դէպ, այս տեսակէտից արեւմտահա-յերը եւ արեւելահայերը տարբեր ուան-դութիւնների ակը են, եւ ոչ մի հիմք ու-արդարացում չկայ հրաժարուելու արեւել-հայերի լեզուական գարգացման առաջա-նորդներից՝ յօդուտ Արեւմտահայերի լեզուական մեղ համար ոչ ընդունե-լի սկզբունքների : Մենք այն խորը հա-մոզմանն ենք, որ մեր ժողովրդի արեւմ-տահայ հատուածի գրական լեզուն ունի իր առաւելութիւնները եւ կարող է հան-դիսանալ մեր ազգային ու պետական լեզ-ուի հարստացման անհրաժեշտ աղբիւր – ներից մէկը՝ գոյութիւն ունեցող մեծ աղբիւրների հետ (խօսակցական լեզու , բարբառները , գրաբար եւայլն) : Բայց դա ինչ հիմք չի տալիս մեխանիկօրէն ըն-դօրինակել Արեւմտահայերի , աւելի ճիշդ է ասել՝ Մխիթարեան միաբանութեան լեզուաչինարարութեան անընդունելի ըս-կզբունքները :

Լեզուական «մաքրութեան» այդ պայ-քարում առանձնապէս աչքի ընկաւ բա-նասէր Պարոյր Սեւակը : Նա իրաւա-ցիօրէն քննադատեց «Հայ – ռուսերէն բառարանի» թերութիւնները, յատկապէս նման մասսայական տիպի բառարանի համար չօգտագործուող կամ քիչ օգտա-գործուող բաւական թուով օտար բառե-րին տեղ տալու եւ, դրան հակառակ, չատ անհրաժեշտ հայերէն բառեր դուրս թող-նելու փաստը : Բայց ճիշդ դիտելով ու քննադատելով այդ թերութիւնը , նա ըն-կաւ այլ ծայրայեղութեան մէջ :

« Գրական Թերթում » տպագրուած յօդուածներում, յատկապէս բանաստեղծ Պ. Սեւակի , Հայոց լեզուի մէջ գործած-ուող «օտար» բառերը որակւում են ամե-նավիրաւորական՝ «մոլախոտեր Հայոց լեզուում», «վարակ», «խուժադուժ բազ-մութիւն», «բարբարոս», «խուժան», իսկ այն գործածող գրականագէտներն ու կը-րողները եւ մտաւորականութեան դաշ-տան չերտերը մեղադրւում են ոչ աւել , ոչ պակաս՝ «տգիտութեան, կիսագրագիտու-թեան , մտաւոր խեղճութեան», մինչեւ անգամ «հակահայրենասիրութեան» մէջ : Այսպիսի մեղադրանքների տարափի տակ դժուար է դիմանալ թերթերի երեսա-սարդ խմբագիրներին ու ռադիոյի եւ հե-ռուստատեսութեան աշխատողներին : « Հակահայրենասիրութեան » ծանր մե-ղադրանքներին չենթարկուելու համար նրանք վերահաստատում են «Գրական Թերթի» յօդուածների ոգով եւ « հայա-գրնում են » ամենատարածուած ու մաս-սայականութիւն վայելող , Հայոց լեզուի մէջ ճուլուած «օտար» ծագում ունեցող միջազգային գործածութեան բազմաթիւ բառեր ու տերմիններ :

Թերթը հասնում է մինչեւ այն ասել-ճանի , որ սխալ մեկնաբանելով Վ. Ի. Լե-նինի մտքերը օտար բառերի «անհարկի օգտագործման » մասին , գրում է թէ « վերջին երկու տասնամեակներում մենք արդէն վարժուել ենք այն լեզուական խառնափնթորութեանը , որ Լենինը կոչել է «ֆրանսիժեգոդեան բառագործու-թիւն , իսկ մեզ համար կը լինի կոչել «ճեաւառա – մոսկովեան» («Գրական Թերթ», 2 Մարտի , 1962) :

Հայոց լեզուի արդի վիճակը այդքան մռայլ ու սեւ գոյներով ներկայացնելուց եւ լեզուական բոլոր աղաւաղումներն ու խառնափնթորութիւնները օտար բառերի գործածութեամբ բացատրելուց յետոյ , « Գրական Թերթ »ը առաջ է գնում եւ հակառակ իր իսկ պղտարդութիւններին՝ առեղծում է սեփական «տեսութիւն»՝ ի-րեն արդարացնելու , սխալ դիրքերը պաշտպանելու ու հիմնաւորելու համար :

Այդ «տեսութեան» համաձայն բոլոր օ-տար բառերը պէտք է պարտադիր կերպով փոխադրուին ու թարգմանուեն հայերէն , եւ դա այն «խորամանկ» պատճառաբա-նութեամբ , թէ իբր Հայոց լեզուն , ի տարբերութիւն չատ այլ լեզուների , այդ-պիսի հնարաւորութիւններ ու յատկու-թիւններ ունի , որից զուրկ են միւս լե-զուները :

Եթէ մեր լեզուաչինարարութեան մէջ այժմ «նկատւում է» որոշ խառնափնթու-թիւն , ապա դրա պատասխանատուութիւ-նը առաջին հերթին ընկնում է մեր տնա-բոյս պուրիստների վրայ : Նրանք սխալ-ւում են , երբ անհիմն կերպով վտտաբա-նում են մեր ժամանակակից Հայոց լե-զուն , չեն ուզում տեսնել վերջին տաս-նամեակներում նրա ձեռք բերած նուա-

ԹԱԽՐԻԶ

Թաւրիզ Իրանի երկրորդ մեծ քաղաքն է երեք հարիւր հազար բնակչութեամբ եւ կարեւոր կեդրոնը իրանական Ատրպատա-կանի , Թեհրանէն՝ երկու ժամ :

Քաղաքը կը գտնուի Իրանի հիւսիսը , 1400 մեթր բարձրութեան վրայ : Անոր կլիման բոլորովին տարբեր է Իրանի հա-րաւը գտնուող Ասպատանի կլիմայէն : Երբ Թաւրիզի մէջ ձմեռ է , Ասպատանի մէջ կը տիրէ ամառուան տաքը :

Թաւրիզ ԺԳ. դարէն սկսեալ եղած է հին Պարսկաստանի մայրաքաղաքը, երբ Մոն-ղոլներու Հուլաղու խանը պարտութեան մատնելով արաբական բանակները եւ զը-բաւելով արաբ խալիֆաներու կեդրոնա-տեղին՝ Համբաւաւոր Պաղտատը, իր հիմ-նած անասհման կայսրութեան մայրա-քաղաքը կ'ընէ Թաւրիզը, որ մինչեւ ԺԶ. դար կը պահէ այս հանգամանքը ունենա-լով զարգացման շրջաններ եւ կէս միլիո-նէ աւելի բնակչութիւն մը :

Թաւրիզ ներկայիս ալ Իրանի կրթական եւ տնտեսական կեդրոններէն մէկն է : Ու-նի ուսման բարձրագոյն վարժարաններ , ինչպէս նաեւ կերպասեղէնի , լուցկիի , կաշեզործութեան եւ այլ գործարաններ : Ան կը հպարտանայ նաեւ իր հանդուցա-ւոր գորգերու արհեստանոցներով :

Այսպէս Թաւրիզ միջազգային համբաւ կը վայելէ իր գորգերու արտադրու-թեամբ : Այստեղ հիւսուած գորգերը , ո-րոնք կը կոչուին քաղաքին անունով, ան-ուանի են իրենց հարուստ գորգանկարնե-րով եւ գոյներու ներդաշնակութեամբ : Ամբողջ Իրանի տարեկան արտադրած մէկ-կուկէս միլիոն քառ. մեթր գորգերուն մէկ երրորդը կը հիւսուի Թաւրիզի մէջ : Ա-քառու է այն իրողութիւնը, որ քաղաքի

ճումները, նրա գարգացումն ու կատարե-լագործումը՝ թէկուզ փոխառութիւնների միջոցով, եւ իրենց այդ նիհիլիստական վերաբերմունքը աշխատում են ներկայա-ցնել որպէս «հայրենասիրութեան » ար-տայայտութիւն : Ժամանակակից Հայոց լեզուի նիհիլիստական ժխտումն ու վա-տաբանութիւնը ոչ մի կապ չունի եւ չի կարող ունենալ իսկական , ճշմարիտ հայ-րենասիրութեան հետ :

Պէտք է նշել, որ ժամանակակից միջազ-գային գործածութեան տերմինների ու բառերի այդ անյայտ թարգմանութիւն – ներն ունեն մեզանում — Հայաստանում մէկ աղբիւր — արտասահմանի Հայերի մէջ տարածուած դրքոյկ՝ նման բոլոր բառերի ու տերմինների հայերէն թարգ-մանութիւններով , սկսած «տանկ» բառից (որ նրանք թարգմանել են հրասայլ), մինչեւ «ռադիոն» (ձայնասփիւռ) , «ագի-տացիայից » ու «պրոպագանդայից » մին-չեւ պլաստիլինեան ու շտեպսելը , մինչեւ ճաշերի եւ խմիչքների տեսակները :

(Մնացեալը յաջորդով)

բազմաթիւ արհեստանոցներուն մէջ գոր-գագործները միայն այրեր են, անդրա-դէպ , վեց տարեկան պատանիէն սկսած մինչեւ խոր ծերութեան հասած անձերը : Կը հիւսուին տարբեր որակով , մէկ քա-ռակուսի մեթրի վրայ քառասուն հազար հանգոյցներէ սկսած մինչեւ մէկ միլիոնէ աւելի հանգոյցներով գորգեր, թէ բուրդի եւ թէ դուա մետաքսի թելերէ : Այս գոր-գերուն ծաղկանկարները ստեղծուած են գեղարուեստական բարձր ճաշակով : Ա-նոնք կը ներկայացնեն հարազատ բնու-թիւնը իր բազմերանգ ծաղիկներով, ծա-ռերով, թռչուններով ու կենդանիներով եւ համաճայն պարսկական արուեստին , որ չընդունիր այս բնական մոթիվներուն ոճաւորումը : Կը հիւսուին սքանչելի գորգեր նշանաւոր բանաստեղծներու , շահերու դիմանկարներով՝ Խայամ, Ֆիր-տոսի , Հաֆըզ, Շահ Աբբաս եւայլն : Ա-նոնց առընթեր՝ կը հիւսուին նաեւ միջազ-գային թանգարաններու մէջ ցուցադրը – ուած համբաւաւոր եւ մեծարժէք նկար – ներով գորգերը :

Թաւրիզ այժմու Իրանի հայկական երեք թեմերէն մէկն է , հոս կ'ապրին մօտ հինգ հազար Հայեր : Թաւրիզի մէջ կ'ապրի նը-կարիչ Աչոտ Քոլեան, որ համբաւ ունի առանձնապէս իր ստեղծած գորգանկար – ներով, որոնցմով կը զարդարուին Թաւրիզի այնքան փնտռուած գորգերուն մեծ մասը :

Ս. ԳՍԳԱՆԵԱՆ

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹԻՒՆ
ՍՏ. ԶՕՐԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ
ՊԱՏՃԱՌԻ ՄԱՍԻՆ

Մեսրոպ Եղիայի Զօրեանը մահացաւ 1967 թուականի Հոկտեմբերի 14ին, ժամը 16ն անց 35 րոպէին, հայկական ՍՍՀ ա-ռողջապահութեան մինիստրութեան Գ. վարչութեան հիւանդանոցի թերապեւտիկ բաժանմունքում :

Հիւանդութեան դիակնողը՝ սուր լեյ – կոզոեոիկուլոհեմոցիտոբլաստոզ, հետ – ադիկ դիսթէզի սուր դրսեւորումներով : Աթերոսկլերոզ, աթերոսկլերոտիկ կար – դիոսկլերոզ : Արեան շրջանառութեան երկրորդ աստիճանի անբաւարարութիւն : Էքստրասիստոլիկ առիթմիա : Վահանա – ձեւ դեղձի երկրորդ աստիճանի մեծա – ցում :

Մահը վրայ հասաւ յարաճող անեմիա – յի , տոքսեմիայի եւ սրտի գործունէու – թեան անկման հետեւանքով :

Թերապեւտիկ բաժանմունքի
Պրոֆ. Ա. Տ. Սիմոնեան
Հեմատոլոգ, դոցենտ՝ Ա. Ս. Պողոսեան
Գ. վարչութեան պետի տեղակալ՝
Վ. Գ. խաչատուրով
Հիւանդանոցի գլխաւոր բժիշկ՝
Ա. Հ. Մխիթարեան
16 Հոկտ. 1967 թ.
Քաղ. Երեւան
«Սով. Հայաստան»
18 Հոկտ. 67

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (53)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Շղթային կեդրոնը մայթին տակէն գրեթէ դեռեւս դպչելու մօտ կախուած էր, եւ ծուռ կողմին վրայ՝ իբր չուանի մը օրօրանին վրայ՝ այդ իրիկուն գիւրը լաւ գրկած երկու պզտիկ աղջիկ նստած կին միասեղ : Ասոնց մին գրեթէ երկուքուկէս տարուան , միւսը տասնեւութ ամ – սուան էր , պզտիկը մեծին դիրկը կը նըս-տէր : Չիյնալու համար երկուքն ալ աղէկ կապուած կին :

Մայր մը այս տռսկալի շղթան տեսնե – լով ըսած էր.— Ահա դաւակներուս հա – մար խաղալիկ մը :

Չմոռնանք ըսել թէ երկու մանուկները

վայելուչ կերպով եւ տակաւ լինչ պատու-ճանքով հագուստ էին եւ գուարթօրէն կը փղփղային. ամէն մէկուն աչքերը յաղ-թանակ մըն էր. ամէն մէկուն թարմաւէտ այտերը կը խնդային. մին չաղանակի գոյն ունէր, միւսը թխադոյն էր : Իրենց մանկական կերպարանքը յափշտակուելով դարմացող դէմքի կը նմանէր. ծաղկաւէտ թուփ մը որ հոն քիչ մը անդին կը գըտ-նուէր, անցորդներուն անուշ հոտեր կ'ընծայէր, բայց կարծես թէ այս հոտերը այս երկու մանուկն կը բուրէին : Տասն-եւութ ամսուանը մանկային անմեղ յան-դգնութեամբ մը իր մերկ բայց սիրուն փորը կը ցուցնէր :

Սայլին ահագին առաջամասը, որ ժան-դէն սեւցած եւ գրեթէ ահարկու երեւոյթ մը առած էր, ծուռումուռ գիծերով եւ սոսկալի անկիւններով խառնուած ըլլա – լով, կարծես թէ այրի մը սրահին պէս՝ այն երանութեամբ չաղախուած ու լոյ – սով թաթաւուած երկու փափուկ գլուխ-ներուն վերեւը եւ բոլորտիքը բոլորնալով գմբէթ մը կը կազմէր :

Քանի մը քայլ անդին ճաշարանին սե-մին վրայ կին մը կճկուելով նստած էր. անոնց մայրն էր այս կինը որ գրեթէ ան-շնորհ կերպարանք բայց նոյն պահուն սրատուռչ գիրք մը ունէր. երկար չուա – նով մը մանուկները կ'օրօրէր, եւ վտան-գի մը հաւանական վախով գրաւուած՝ աչքերը դորովանօք անոնց վրայ կը հաս-

տատէր այն անասնային եւ երկնային նայուածքով որ մայրութեան սեփական հանգամանք մըն է. ամէն անգամ որ չղթան կ'երթար կուգար, սոսկալի ա – գաղակները բիրտ ձայն մը կը հանէին, որ բարկալի ազազակի մը կը նմանէր, եւ նորածին աղջիկները կը հրճուէին. արեւը որ մարը կը մանէր՝ անոնց ու – րախութեան հետ կը խառնուէր. չատ սի-րուն բան մըն էր դիպուածին այս կամա-հաճութիւնը որ սիրասնեան չղթայով քե-րովբէներու օրօրան մը չինած էր :

Մայրը իր երկու մանկիկները օրօրելու ատեն անհամ ձայնով մը յետադայ երգը կ'երգէր որ այդ ատենները նշանաւոր էր.

«Պէտք է, կ'ըսէր մի մարտիկ

Թելքը միտքը իր երդին եւ աղջիկնե – րուն տուած ըլլալով չէր տեսներ փողո-ցին մէջ անցած դարձածը :

Սակայն իր երդին տաղի տունը սկսե – լու ատեն մէկը մօտեցած էր իրեն. եւ ա-հա չանկարծ ձայն մը լսեց որ իր ականջին մօտ կ'ըսէր.

— Տիկին, կը տեսնեմ որ երկու աղ – ուոր մանկիկ ունիք :

«Գեղանի Խոժիճնին»

Պատասխանեց մայրը՝ իր երգը չարու-նակելով, յետոյ գլուխը եռին դարձուց : Տեսաւ որ առջեւը եւ իրմէ քանի մը քայլ անդին կին մը կար : Այս կինը նոյնպէս մանկիկ մը ունէր զոր դիրկը առած էր : Նաեւ բաւական մեծկակ տոպրակ մը ու-նէր որ չատ ծանր կ'երեւար : Այս կինոջ մանկիկը այն երկնային էակներէն մին էր, զոր մարդ քիչ անգամ կը տեսնէ : Երկու կամ երեք տարու աղջիկ մըն էր ան :

Իր հագուստը այնքան պէրանք ունէր որ կրնար մրցիլ միւս երկու մանկանց հա – գուստին հետ, մինչդեռ ը վեր ելած եւ ծալ մը կազմած ըլլալով, մանկան աղդրը կ'երեւար որ սպիտակ լեցուն եւ հաստա-ուն էր : Վարդի նման հիանալի գոյն մը ունէր ան եւ քաշառողջ էր : Գեղանի մանկիկը տեսնողը անոր խնճորանման այտերը խածնելու փափաք կը զգար : Ա-ղէն կը գուշակուէր թէ աչքերն ալ որ չքեղ յօնք ունէին, մեծ աչքեր պիտի ըլ-լան : Այս մանկիկը կը քնանար :

Կը քնանար իր հասակին սեփական ե-զած բացարձակ վստահութիւնով : Մայ – րերու թեւերը խանդաղատանքով չին – ուած են, մանուկները խորունկ կերպով կը ննջին անոնց վրայ :

Իսկ մայրը անչուք եւ տրտում կերպա-րանք մը ունէր : Գիւղացի ըլլալու միտղ բանուորի մը պէս հագուստ նորատիպ կին մըն էր : Գեղանի՞ էր արդեօք. — դուցէ. բայց այդ հագուստովը գեղեցիկ չէր երեւար :

ՎԻՒԹՈՐ ՀՒԻԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԻՆ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ

ԱՌԹԻԻ

Իզմիրի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ (Նոյեմբեր 26) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, Իզմիրի ազէտին զոհերուն ի յիշատակ :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Արմենուհի Մըսրեանի, Տէր եւ Տիկին Քէօսէեանի, իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր ողբ. Ասատուր Անդրէասեանի մահուան առթիւ :

Նոյն տխուր առթիւ վարչութիւնս չը-նորհակալութեամբ ստացած է, Այրի Տիկին Արմենուհի Մըսրեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Քէօսէեանէ երեսուն Ֆրանք Կապ. Խաչի Օգափ., ձրի ուղարկուելիք երախաներուն Փոնտին :

ՃԱՇ

Հայ Բժշկական Միութիւնը ճաշ մը կազմակերպած է Դեկտեմբեր 2ին : Բոլոր այն բժիշկները, դեղագործները ու ատամնաբոյժները որոնք հրաւէր չեն ստացած ու կ'ուզեն մասնակցիլ, կրնան հառաձայնել Պ. Վ. Պարսամեանի,

770 – 79 – 09

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Կիրակի, 17 Դեկտ. 1967

Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայից Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թղ. Խորհուրդը այս տարի բացառիկ շուքով պիտի կատարէ եւ մօնթախմբէ եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովուրդի մեծադոյն սուրբերէն՝ Ս. Յակոբի տօնը :

Նուիրատուներու գործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր, պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտըտին թաղիս եւ շրջաններուն մէջ հաւաքելու համար հաւատացեալներու սրբատաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղու կենդանիները նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնութենէն նուազագոյն մէկ շաբաթ առաջ դան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղու կենդանիները :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Կազմակերպուած Հայ Բժշկական Միութեան կողմէ, Նոյեմբեր 22ին, Ջորեք-շաբթի ժամը 21ին Հայ Մշակոյթի Տունը, 17 Րիւ Պլէօ :

Կը դասախօսէ Բժ. Ռ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ՝ Անփունութիւնը :

ՍՏԻՊՈՂԱԿԱՆ

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՒԷ

19 տարեկան աշխատասէր հայ երիտասարդ մը գործ կը փնտռէ էլեկտրոնիքի կամ յարակից ճիւղի մը մէջ : Դիմել՝

H. HAYKANIAN

33, Rue de Nice — 94 - Alfortville

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու շուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ եւ կազմակերպութեամբ «Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան» :

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Առաջին մրցանակաւոր Պէյրութի, Վենետիկի եւ Հռոմի երաժշտանոցներէն :

Ecole Normale de Musique

114 bis, Bd. Malesherbes

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Տոմսերու գինը 10 *Ֆրանք*

Յայտագրի մէջ · —

Vivaldi, Verdi, Stradella, Haendel, Tchaïkowsky, Borodine, Poulenc

Հայկական հեղինակներ · — Խաչատրեան, Գոհարիկ Ղազարոսեան, Կոմիտաս Վարդապետ, Սպենդիարեան, Կանաչեան, Պէրպէրեան :

Տոմսերու համար դիմել՝ Տիկին Մարգարեան,

32, Rue de Trévise

Մասխ,

Rue Saulnier

DURAND, 4, Place de la Madeleine

Տիկին Պաքրճեան,

35, Rue de Trévise

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԼԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԼԻԹԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՐԿՈՒՅԹ

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՌՋՈՒԻ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 21ին

ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ

45, Բիւ Լա Պօէսի, Փարիզ

Մանրամասն յայտագիրը յառաջիկային

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՎԵՐԱՀԻՒՍԻՍԵԱՆ ԵՒ ՕԾՄԱՆ 10ՐԴ ՏԱՐԵԼԻՑԸ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԿԵՐՊՈՎ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ 17 ԴԵԿՏ. ԿԻՐԱԿԻ ԱՌԱՒԱՕՏ :

×

Շաւիլի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը 10 Դեկտ. Կիրակի ժամը 15ին, Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ, Ռիւ Սթալինկրատ :

Երգ, պար, թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ : Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմակերպած տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 3ին : Մանրամասնութիւնները յայտնուած :

×

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳՈՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ. Միութեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին Փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ ԿԵՐԳԵՆ

Մարտ 10ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան տարեկան պարահանդէսը Սփլանտիի չքեղ սրբահներուն մէջ Դեկտ. 9ին, Շաբաթ երեկոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան պարահանդէսը, 1968 Մարտ 3ին :

×

Լիոնի Կոմիտաս երգչախումբի մեծ պարահանդէսը Դեկտեմբեր 2ին, Պրոնի օգակայանի սրահներուն մէջ :

Հ. Յ. Դ. ՀԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 77-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր (Նոյեմբեր 25) ժամը 9ին, 10րդ թաղամասի խաղաքաղաքացիական սրահին մէջ

Faubourg St. Martin — Paris (10e) — Métro : Château d'Eau

Կը նախագահէ Ընկ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ : ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Հ. Յ. Դ. Նոր սերունդի ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն : Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը

Կէս դիւերէն եւ եւրոպական պարեր : Նուագախումբ

BERNARD DEDEDJIAN ET SON ENSEMBLE

Մօտակ՝ Ընկերուհի Լիլիան Աբրահամեան

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՊԱՐՈՆ ՔԱՍԲԷՐԼԷԹԻ

Փարիզի երեսփոխան եւ Քոնսէյէ ժէներալ

եւ ներկայութեամբ 9րդի Պ. քաղաքապետ

GERVILLE REACHE

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ. 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվաճեան

Vedette des disques Malmaison

Համեղի դեղարուեստական բաժին

Նաւասարդ խումբով

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել սեղանները 924–38–54

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը Ուրբաթ (Նոյեմբեր 24) Մշակոյթի Տան մէջ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱԶԻ Փարթ.տ'Իթալիէ մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ չրջանիս ընկերուհիները այս Ուրբաթ (24 Նոյ.) դիւերի ժամը 8·30ին, ընկերուհի Ազատի Յակոբեանի տունը : Կարեւոր օրակարգ :

Ա. Զ Դ

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ունենալով իր սեփական տան մէջ 5 րիւ Փափէռ ճոխ ըրդարան մը, բաղկացած ընտիր հատորնե-րու հաւաքածոներով եւ ըրքոյկներով, ուստի կը խնդրէ հայ հասարակութենէն անխտիր օգտուիլ այս առիթէն Հինդշաբթի կէս օրէ ետք ժամը 14էն մինչեւ 18 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise. PARIS (9e)

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻԻՆ ԴԷՊԻ

ՀՌՈՄ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդունելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարպետ

33, Rue du Lt. Batany

92 — MEUDON

Հեռաձայն 644 – 24 – 34

Գին 400 ֆրանք ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ չորեքշաբթի — Ժուշէր — Բ. կարգ

Վերադարձ Փարիզ 29 Դեկտեմբեր

Տեղերը, արձանագրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԲՈԼՈՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԹՈՒՈՒՑԻԿ – ՏՈՄՍԱԿ – ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ – ԵՒԱՅԼՆ

FACTURES — TETE DE LETTRES — ENVELOPPES — etc...

Դիմեցէք

« ՅԱՌԱՋ » Ի

32, Rue de Trévise

— PARIS - IX• —

Téléph.: 770-86-60

ՄԱՔՈՒՐ ԵՒ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

ԱՐԱՓ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
22 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

ՀԱՅԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11067 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 11.067

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Մեծ եղեռնի յիսնամեակի նախօրեակ – կէն սկսեալ մինչեւ այսօր, այսինքն չուրջ երեք տարիէ ի վեր Պոլսոյ եւ Անգարայի թերթերն ու պարբերականները կը զբա – ղին Հայերով եւ աւտան ու իրաւ իրար հառնելով իբրեւց հայեցողութեամբ տե – սութիւնները կը հրատարակեն հայկական հարցին մասին :

Հայ եւ օտար մամուլին մէջ երեւցած գրութիւնները ու հայկական զանազան կազմակերպութեանց կողմէ ՄԱԿին եւ մեծ պետութեանց ուղղուած յուշագիրներ – ը թրքական ցեղասպանութեան մասին գլխաւոր դերակատարներն են այս անբացատրելի եւ անժամանակ հետաքրքրութեան :

Գո՛ղ, սիրտը դող :

1915ի հայկական համատարած ջարդե – րու պատմութեան վերարծարծումը եւ միջազգային հանրային կարծիքին առջեւ ցեղասպան Թուրքերու անպատութեան գլխին դամոկլէսը քունը փախցուցած է լրագրողներու եւ «պատմագէտ»ներու, ո – րոնք գոց սորվուած մասալներով կ'ուզեն չքմեղացնել ոճրագործ իթթիհատի կա – ռավարութեան, Թէշֆիլաթը Մախսուսէի պրիւնարու չէթէներուն եւ մոլեռանդ ամբոխի գործած ահռելարարքերուն սպան – դն ու հրէշային խժդուժութիւնները :

Վերջին յօդուածագիրն է լրագրող Միքհատ Սէրթօղլու, որ Պէլկեէրլէ քիւրթ թարիհի տէրկիսի» պարբերաթեր – թի Նոյեմբերի թիւին մէջ «չարունակելի» յօդուած մը սարքագրած է « Թուրքիոյ մէջ հայկական խնդիրը » վերնագրով (Յառաջ, 11 , 14, եւ 15 Նոյեմբեր) :

Ի՞նչ կ'ըսէ Սէրթօղլու :

Սուլթան Ֆաթիհի կողմէ Պոլսոյ գրա – ւումին (1453) մինչեւ 1878, այսինքն մինչեւ Պերլինի վեհաժողովը, գոյութիւն չունէր «Հայկական Հարց » :

Ինչո՞ւ :

Որովհետեւ, կ'ըսէ, Հայոց եկեղեցինե – րը, վարժարանները եւ այլ ընկերային հաստատութիւնները աղատօրէն կը գոր – ծէին : Հայերը մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէին Թուրք արուեստին ու մշա – կոյթին : Վերջին ծայր վատահելի ըլ – լալով պետական պաշտօններու անդամ կը կոչուէին :

Մէկ խօսքով, Թուրքիան գրախտ էր Հայոց համար :

Իսկ Ռուսիա կը ջանայ եղեր բոլորովին ռուսացնել , օրթոտոքս դարձնել Հայե – րը, արմատախիլ ընելով անոնց կրօնքը , եկեղեցին եւ մշակոյթը : Ուղեր է նոյն – իսկ «Թուրք կանչնել Հայկական բազ – ձանքներուն» : Ապահիւ Համիտ այդ չըր – ջանին իր չահերուն հաշտ ըլլալուն , հա – կեր է Ռուսիոյ կողմը, ընդդէմ Անգլիոյ :

Իրրեւ թէ բարենորոգումներու խնդիր յարուցանողն է եղած Անգլիան : (Այս հաստատումը ընելէ եառ, Ռուսիան ալ կը խառնէ գործին) :

Անատոլուի հայարնակ նահանգները բարեկարգութեան , Հայերն ալ տեղացի (խալամ) ժողովուրդին դէմ պաշտպան – ուելու բնաւ պէտք չունին եղեր, քանի որ Թուրքերը զանոնք իրենց ամենամօտիկ հայրենակիցները կը նկատէին ... :

Կարմիր սուլթանը խօսիւ կը մերժէ ե – ղեր պահանջուած բարենորոգումները , վախնալով որ Հայկ· նահանգներն ալ Օսմ· կայսրութենէն անջատուելով ան – կախութեան կը սիրանան, ինչպէս Յու – նաստան , Սերպիա, Պուլկարիա, Ռու – մանիա, Գարատաղ, Սամոս եւ կրեակ կղզիներն ու Լեռնալիբանանը :

Սէրթօղլու յետոյ կը խօսի «Հնչակ» եւ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ԱՐԺԵԶՐԿՈՒՄԷն ԵՏԲ

Մեծն Բրիտանիոյ ելմտական նախա – րարը կը փորձէ իր վրայ առնել սթերլինի արժեզրկման պատասխանատուութիւնը :

Ընդհ· կարծիքն այն է սակայն թէ Ու – ելսըն միայն ժամանակ չահած է : Արդէն իսկ կը խօսուի ելմտական նախարար Քա – լահանի հրաժարման մասին, որու պիտի յանձնուի Արտաքին նախարարութիւնը :

Պահպանողական պարագլուխ Հիթի համար, Ուիլսընի ըրածը պարզապէս ձա – խողութեան վաւերացումն է :

Ըստ իրեն , Մեծն Բրիտանիա պէտք ունի այնպիսի կառավարութեան մը, որ ուղէ զարկ տալ ձեռնարկելու ոգիին եւ աղատ մրցակցութեան :

× *Նախագահ Ճոնսըն յայտարարեց թէ սթերլինի արժեզրկումը կը պարտադրէ Ամերիկացիներուն, որ հարիւրէն տասը յաւելում կատարուի տուրքերուն վրայ :*

× *Գերմանական կառավարական չրջա – նակներէ հասած լուրերու համաձայն , Պոն օրէ օր աւելի կոմմնակիից է բրիտա – նական անդամակցութեան Հասարակաց Շուկային :*

× *Սթերլինի արժեզրկումէն եառ, եւ – րոպական սակարաններու մէջ մասնաւոր իրարանցում չէ եղած : Ընդհանուր նուա – զում մը նկատուած է , բայց՝ չափաւոր :*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄՄԱՆԷն հասած լուրերու համաձայն, իսրայէլեան օդուժը զաղթականներու կայան մը ռմբակոծած է ուր 14 հոգի մեռած են եւ 28 ուրիշներ ալ վիրաւոր – ուած : Այս առթիւ, Յորդանան անմիջա – պէս բողոք մը ներկայացուցած է Ապա – հովութեան Խորհուրդին որ հասած է ճիշդ այն պահուն երբ Խորհուրդը կը քննէր , անդամ մը եւս, Միջին Արեւելքի հարցը : Իսրայէլ կ'ընդունի եղածը ցաւ յայտնելով որ անմեղ զոհեր կան : Ամմա – նի համար չատ ծանր միջադէպ մըն է , որ նոր պատերազմի տպաւորութիւնը ձգած է :

ԿԻՊՐՈՍի համար ցոյցերը կը չարու – նակուին Թուրքիոյ մէջ, ուր երիտա – սարդները կը պոռան «Բանակը՝ Կիպրոս, բանակը՝ Աթէնք » : Կը կարծուի թէեւ որ փիլիփնեզլիսի նչանակումը իրրեւ Արտա –

« *Դրօշակ* » *կուսակցութեանց կազմու – թեան, գործունէութեան եւ Սասունի 1894ի ջարդերուն վրայ, յանգանքը բեռ – ցընելով հայ յեղափոխականներու վրայ : Իսկամ եւ Թուրք տարբին հետ Թուրքիոյ Հայոց յարաբերութիւնները «պրկող»ներն են եղեր, Ռուսիոյ Հայերը, որոնք դը – ժոխքի վերածեր են անոնց հանդիստ ու երջանիկ կեանքը :*

Ինչպէս իրմէ առաջ այս հարցերու մա – սին խօսող «պատմագէտ»ներն ու լրագ – րողները, Միհհաթ Սէրթօղլու եւս կը պաշտպանէ այն տեսակէտը թէ մինչեւ հայ յեղափոխական կուսակցութեանց կազմութիւնը Հայերը Թագաւորի պէս կ'ապրէին Թուրքիոյ մէջ, վայելելով « օսմանեան բարեխնամ կառավարու – թեան» հայրական հոգածութիւնը··· : Ո՛չ մէկ Հայու գլխի կ'արիւնէր :

Սակայն լեռնակուտակ փաստեր կան , որ հակառակը կ'ապացուցանեն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՑՈՅՑԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՌԹԻԻ

ՑՈՒՅԱՐԱՐՆԵՐԸ ԿԻՊՐՈՍԻ ԽՆԴՐԻՆ ԱՌԹԻԻ ԽՍՏԻՒ ՔՆՆԱԴԱՏԵՑԻՆ ԿԱՌԱ – ՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ , ԵՒ «ՏԷՄԻՐԷԼ, ՀՐԱԺԱՐԷ » ՊՈՒԱՑԻՆ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրա – մասնութիւնները կուտան թրքական ցոյ – ցերուն շուրջ, կիպրոսի առաջին դէպքե – րուն վաղորդայնին (Նոյեմբեր 17) : Նոր ցոյցեր ալ կ'ըլլային աւելի ուշ :

Կիպրոսի վերջին դէպքերը եւ Թրքա – կան երկու դիւպերու մէջ պատահած ա – րիւնահեղութիւնը , քաղաքչորս Թուրքե – րու մահը եւ ցոյներու հարատարու – թիւնները երկիւ արձագանգ գտան ամբողջ երկրին մէջ, եւ բուռն մրթինկներ դու – մարուեցան Պոլսոյ, Անգարայի եւ Իզ – միրի մէջ :

Թուրք երիտասարդութիւնը պոռթկաց երկիւ եւ իր ցասումը յայտնեց ցոյներուն դէմ եւ ցուցարարները իրենց նպատակը յայտնեցին , պարտաւելով միջազգային դիւանագիտութեան խաղերը : Երիտա – սարդութեան մրթինկը սկսաւ ժամը 16·45ին, եւ ցուցարարները նախ հասաք – ուեցան Անգլիական հիւպատոսարանին առջեւ , եւ բողոքեցին բրիտանական դի – տանագիտութեան դէմ, յետոյ սկսան քա – լել դէպի Ամերիկեան հիւպատոսարանը :

քին նախարար կրնայ դիւրացնել յոյն – Թրքական յարաբերութիւնները : Մոս – կուա չատ մտահոգ կը մնայ : Խորհ· կառավարութեան համար վերջին միջա – դէպերը որոնց ձեռնարկած էր Զօր· Ղրի – վաս մտահոգիչ են, որուան ըլլալով Ղրի – վասի յարաւեւ յարաբերութիւնները յոյն դինուորական ժէօնթի եւ ամերիկեան պաշտպանութեան նախարարութեան հետ : Այս պատճառով , Ռուսերը չատ համոզ – ուած չեն որ Ղրիվաս ինքնագլուխ դոր – ծած ըլլայ :

ՓՐԱՆՍԱՑԻ կողի եւ էլեկտրականու – թեան Սէ ժէ Թէ պաշտօնէութիւնը կ'ու – զէ զործադուլի ձեռնարկել, բայց նախ կ'ուզէ համոզել նաեւ միւս սենտիքանե – րը :

Վիէթնամի մէջ, Ամերիկացիք խոս – տովանած են թէ 1200 օդանաւ կորնչուե – ցած են ռմբակոծութիւններու սկիզբէն ի վեր :

ՓՐԱՆՍԱՑԻ պաշտօնական հիւրն է Տա – հոմէի նախագահը Զօր· Սոկլօ որ Փարիզ հասաւ երեքչաբթի առաւօտ, եւ դիմա – ւորուեցաւ նախագահ տը Կոլի կողմէ :

ԳՐԱԿԱՆ երկու կարեւոր մրցանակները տրուեցան առջի օր : Եօթը քոէարկութե – նէ եառ, Կոնքուռի գրական մրցանակը տրուեցաւ Անտրէ Փիէյր տը Մանտիարկի « Լա Մարժ» գրքին համար : Շատեր բո – ղոքած են այս առթիւ, տրուած ըլլալով որ մրցանակին նպատակն է պսակել երի – տասարդ եւ սկսնակ հեղինակ մը մինչ Մանտիարկ, ծանօթ գրագէտ է եւ արդէն 13 հատորի հեղինակ : Նոյն օրը կը տր – ուէր Ռընօտօն, ինչպէս ամէն տարի : Մրցանակը տասցաւ Սալվա էջար «Աչ – խարհ ինչպէս որ է » հատորին համար : Հեղինակը մարթինիքցի է եւ գործը քնա – րական եւ ընկերային է միաժամանակ :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ վարչապետը՝ Քիղինկէր Նոր – Տէլհի հասած է եւ առաջին տե – սակցութիւն մը ունեցած վարչապետ տի – կին Կանտիի հետ, որ կը տօնէր իր յիս – նամեակը : Հնդկաստան առաջին հանդ – րուանն է դաշնակցային վարչապետին Ա – սիա կատարած շրջապտոյտին :

Բռնած էին վերատուութիւնները , ուր սեւ լաթերու վրայ գրուած էր· — Կիպրոսը Թուրք է, Տաղ պաշընը տիւման ալմըշ , Բանակ , ալ Կիպրոս մաթը :

Ուսանողներու թիւը երկու հազարի կը մօտենար, բայց ճամբան ցուցարարները աւելի սատարացան , հասան Ամերիկեան հիւպատոսարանին առջեւ, եւ պոռացին· — Ամերիկա, դուն ոճրագործն ես կիպ – րոսի : Երիտասարդները բաւական մնա – ցին Ամերիկեան հիւպատոսարանին առ – ջեւ, եւ ծանր խօսքեր լսին Ամերիկայի հասցէին :

ԽՈՐՀ· ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Երիտասարդները Շէյհհանէի ճամբով անցան Խաթիքլալ ճատուէսի, եւ երբ հա – սան Սովետական հիւպատոսարանին առ – ջեւ , դէմ առ դէմ եկան ոստիկանական պատնէշի մը հետ : Ցուցարարները սկսան պոռալ ·— Կիպրոսը պատուոյ դաշտն է , ո՛վ թուրք, բոլորս դէպի Կիպրոս , Բա – ցակ, արշաւէ դէպի Կիպրոս, կա՛մ Կիպ – րոս եւ կամ մահ :

Երիտասարդները գերկընդհատաբար կռիւ մը մղեցին ոստիկաններուն հետ , իրարու վրայ յարձակեցան եւ «եուհ» պոռացին : Եօթը հոգի ձերբակալուեցան եւ տասնը – հինգ հոգի վիրաւորուեցան :

ՌԱԶՄԻԿՆԵՐԸ ԾԱՆՐ ԽՕՍԵՑԱՆ

Քաղաքիս մէջ գտնուող կիպրացի Թուրք ռազմիկներն ալ երկկ հաւաքոյթ մը սարքեցին եւ ծանր բառերով քննադա – տեցին կառավարութեան կրաւորական քաղաքականութիւնը : Ռազմիկները հե – տեւեալ յայտարարութիւնը տուին . — Թուրք կառավարութիւնները մինչեւ այ – սօր խաբեցին ժողովուրդը եւ իրականու – թիւնները ծածկեցին : «Կիպրոս Թուրք » Ուսանողական Միութեան նախագահ էր – կիւն Վէհապ եւս բսաւ .

Կիպրոսի դատը վերջ գտած է այլեւս : Յոյները գործնապէս գրաւած են կղզին : Ամէն ինչ կորսուած է : Այսուհետեւ ի՞նչ պիտի չահինք բանակցութեանց սեղաննե – րուն առջեւ : Քանի քանի զիւղեր կոր – սընցուցինք կիպրոսի մէջ, Յոյները աս – տիճանարար կը փճացնեն կիպրոսի մեր եղբայրները : Մեր դատը ալ Թուրք կա – ռավարութիւնը չի կրնար կարդադրել , այլ նոյնիքն Թուրք ժողովուրդը : Փայ – լուն մրթինկներով և քաղաքական տեսակ – ցութիւններով չենք կրնար չահիլ այս դատը : Յոյները նախընթաց օր երկու Թրքական զիւղեր կործաներ , յետոյ ետ քաչուեր են , ի՞նչ կ'ելլէ ատկէ : Թուրք կառավարութիւնն ալ ծանուցագիր տուեր է , եւ հիմա կը ծանուցանէ թէ Յոյները ետ քաչուեր են : Յաղթանա՞կ մըն է այս Մենք, իրր Թուրք ռազմիկ, կ'ամչնանք մեր վիճակէն » :

ԱՆԳԱՐԱՑԻ ԵՒ ԷՐԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ

Թուրք երիտասարդութիւնը նոյնքան բուռն ցոյցեր կատարեց երկկ Անգարայի եւ Էրզրումի մէջ, պարտաւելով ամերիկ – եան քաղաքականութիւնը եւ կառավա – րութեան կրաւորական ընթացքը քննա – դատելով : Ցուցարարներէն ոմանք պո – ռացած են· — Տէմիրէլ, Հրաժարէ : Ե – րիտասարդները Մզարապետութեան չէն – քին առջեւ ալ պոռացած են· — Թուրալ, ալ Կիպրոս երթանք : Ոստիկանութիւնը Անգարայի մէջ ալ զիրկընդհատաբար կռիւ – ներ մղած է երիտասարդներուն հետ :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Փիւլիէն Լաֆրուա փողոցի ՅԱՌԱՋԻ յաճախորդներէն կը խնդրուի ասկէ ետք ՌԻԻ ՓԻԱ դիմել :

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԿԸ ՊԱՏՄԷ

ՄԻՆՉ ԵՏ ԿԸ ՆԱՅԻՄ

« *Սովիէթ Ուիքլի* » ռուսական շաբա – թաթերքը, որ լոյս կը տեսնէ անգլերէն լեզուով, 1967 Հոկտեմբեր 28ի իր թի – ւին մէջ, խորհրդային վարչակարգի յիս – նամեակին առիթով հրատարակած է Ա – նաստաս Միկոյեանի մէկ յօդուածը, վե – րի խորագրով :

Լայն ֆաղուածքներ կը կատարենք այդ յօդուածէն .

×

1917ին, *քանի մը ամիս առաջ մըն էր եւ կ'ուսանէի Կովկասի մէջ* :

Պետրոկրադի մէջ, Հոկտեմբերեան Յե – ղափոխութենէն *ետք*, Բոլշեւիկները իշ – խանութիւնը ձեռք առին բազմաթիւ քա – ղաքներու մէջ, գրեթէ միաժամանակ :

Սակայն, երկրին *հարաւային* սահման – ներուն վրայ կացութիւնը դժուարին էր : Անդրկովկասի մէջ, Մենշեւիկները եւ *տեղական* ազգային կուսակցութիւնները մեզմէ աւելի զօրաւոր էին : Միայն Պա – քուի մէջ, Բոլշեւիկները, գործակցելով Զախակոմեան Ընկերվարական Ցեղա – փոխականներու հետ, յաջողեցան ձեռք առնել կացութիւնը :

Պաքուի Սովետը խաղաղութեամբ ձեռք առաւ իշխանութիւնը, Պետրոկրադի յե – ղափոխութենէն ճիշդ չաբաթ մը *ետք*, *սակայն* սկիզբները հեռու էր զօրաւոր ըլլալէ :

1918 *Մարտին*, *հակայեղափոխական* Մուսավաթ կուսակցութիւնը յառաջա – ցուց յեղափոխութիւն մը, որ տեւեց ե – րեք օր միայն : Կարմիր Պահակազունդի բոլոր վաշտերը եւ կարմիր բանակը մաս – նակցեցան պայքարին : Ես, Պաքուի «Իզ – վեստիա» թերթին խմբագիրն էի. ես ալ մասնակցեցայ կռիւներուն : Ոտքէս վի – րաւորուեցայ, բայց չուրջ երկու չաբաթ *ետք*, արդէն իսկ դարձեալ ոտքի վրայ էի : Ըմբոստութիւնը արմատախիլ ընե – լէ *ետք*, խորհրդային վարչաձեւը աւելի զօրացաւ Պաքուի մէջ, բայց տակաւին կային բազմաթիւ դժուարութիւններ :

Դրամ չունէինք : Չէինք կրնար տուրք դանձել ժողովուրդէն : Որով, Յեղափո – խական Կոմիտէն հրամայեց նաւթահորե – րու տէրերուն յիսուն միլիոն ռուբլի տը – րամադրել : Այս դումարը հաւաքելու համար, 24 ժամ պայման տրուած էր : Բայց այդ պայմանաժամի վախճանին տեսնուեցաւ, թէ ոչ ոք կոպէկ մը իսկ տուած էր : Այս կացութեան առջեւ, կո – միտէն որոշեց ձերբակալել այդ դրամա – տէրերէն ութ մեծահարուստ :

ԵՍ ԱԼ ԴՐԱՄԱՏԷՐ ՄԸ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵՑԻ ...

Ըլլալով երիտասարդ ու եռանդուն , հարցուցի Կոմիտէին , թէ կրնա՞մ ձեր – բակալել դրամատէրերէն երկու հոգի : Եւ ինծի իրաւասութիւն տրուեցաւ ձեր – բակալել Լէոնէրը եւ Ղուկասովը, որ տակաւին կ'ապրի :

Երկու ղինուոր եւ ես բեռնակառքով մը գացինք այն ապարանքը, ուր կը բնակէր Լէոնէր : Ուշ մնացած էինք եւ ճակտի մեծ դուռը փակուած էր, որով սակայն ուրեմն հեւալի դուռը ոտքի առնել :

Որոշեցի քիչ մը վախցնել այդ ղրա – մատէրը եւ ներս մտնելէ առաջ քաչեցի առրճանակս : Բայց ի մեծ զարմացում ինծի, տեսայ որ այդ թիկնեղ ու առոյղ մարդը պառկած էր անկողնին մէջ ու չարժում մը իսկ չըրաւ :

Այն երկար առենէ ի վեր կը սպասէ ե – ղեր, որ ձերբակալեն զինք : Այսպէս, ութ հոգի, բոլորն ալ ձերբակալուած է – ին եւ նոյն երեկոյեան, անոնք հրահանգ տուին իրենց ընկերութիւններուն, որ 50 միլիոն ռուբլին վճարուի :

Նաւթահորերը անոնց ձեռքը մնացին, որովհետեւ եթէ մէկ անդամէն զանոնք աղբայնացնէինք, կը վախնայինք որ ար – տադրութիւնը կը նուազի եւ Ռուսիա կը մնայ առանց քարիւղի :

ԴՐԱՄԱՏԱՆ ՄԸ ԳՐԱՒՈՒՄԸ

Դրամատունը աղբայնացնելու հարցը սեղանի վրայ էր : Սկսած էի կար – դալ Հիլֆէրտինկի դիրքը դրամատունե – րու մասին եւ չատ հետաքրքրական կը – տած էի զայն : Բնաւ ներս չէի մտած դրամատուն մը եւ դրամատան մասին միակ բանը զոր գիտէի, այն էր՝ թէ ա – նոնք կը պահէին բոլոր դրամները եւ արժեթուղթերը, պողպատեայ արկղերու մէջ :

Փափաքեցայ տեսնել, թէ ի՞նչ է դրա – մատուն մը եւ խնդրեցի Ցեղափոխական Կոմիտէէն, որ ինծի արտօնութիւն տրուի աղբայնացնելու դրամատուներէն մէկը :

Ինծի ընկերացող զինուորներէն մէկը Լեւ Շահումեանն էր, որ ներկայիս խոր – հըրդային հանրապետարանի խմբագիրը – ներէն մէկն է : Լեւ այն առեն 15 տարե – կան էր :

Մտադրած էինք դրաւել Ռուսական Արտաֆին Առեւտուրի դրամատան Պա – քուի մասնաճիւղը : Ներս մտանք ընդար – ձակ դրասենեակի մը, ուր բազմաթիւ պաշտօնեաներ իրենց սեղաններուն առ – ջեւ կ'աշխատէին : Բարձրացանք վեր ա – ռաջնորդող սանդուխներուն վրայ եւ պո – ռացինք .

« Ոտքի ելէք», «ձեռքերը վեր» : Այս դիրքին մէջ պահեցինք զանոնք : Կանչել տուի արկղապետը եւ հարցուցի, թէ ո՞ւր կը գտնուին արկղերը : Առաջնորդեց մեզ : Հրամայեցի իրեն որ բանայ :

Ըսաւ թէ չի կրնար, որովհետեւ արկը – ղերը բանալու համար երկու բանալիի պէտք կայ : Մէկը իր գովն է, իսկ միւ – սը՝ տնօրէնին :

Նախ այնպէս կարծեցի թէ, ասիկա պատրուակ մըն է մեր հրամանին չկա – տարելու համար : Սակայն, ան յաջող – եցաւ զիս համոզել :

Շրջեցանք դրամատունը եւ տեսանք, թէ ամէն բան տեղն ու տեղօք է եւ ար – տօնեցինք , որ պաշտօնեաները չարու – նակեն իրենց գործը : Ու դրան առջեւ պահակ մը ձգելով , մեկնեցանք :

Իւրաքանչիւր աղբայնացուցինք դրամա – տուները եւ կարգը եկած էր նաւթահո – րերուն : Ասոնց աղբայնացումին վիճա – բանութիւնները երկու ամիս տեւեցին :

Ճարտարարուեստի մէջ աշխատած եւ քիչ թէ չատ դաղափար ունեցող ընկեր – ներ , ինչպէս նաեւ ճարտարապետներ կ'ընդգիմանային աղբայնական դաղա – փարին, յայտնելով , թէ վարիչ ձեռքերը կը պակսին :

Աղբայնացումի դլխաւոր չատաղովն էր Ստեփան Շահումեան, Պաքուի գործա – ւորներուն լիտրը եւ բարեկամը՝ Լենի – նին, որուն ծանօթացած էր արտասահ – մանի մէջ, դեռ 1903ին :

Մոսկուայի մէջ եւս տարակարծու – թիւններ կային : Աղբայնացնելու հարցը չատ անդամ վիճաբանութեան ենթարկը – ուած էր և Լենին կողմնակից էր աղբայնա – ցումի : Բայց նաւթահորերու մենաշնո – հին ներկայացուցիչները ճնշում կը բա – նեցնէին Տնտեսական Գերագոյն Խոր – հուրդին վրայ : Անոնք կ'ըսէին , որ եթէ սեփականատէր մնան, քարիւղի արտա – դրութիւնը կարելի պիտի ըլլայ պահել բարձր մակարդակի վրայ : Իսկ եթէ քա – րիւղը աղբայնացուէր , արտադրութեան քանակը պիտի նուազէր :

Ու եղրակացութիւնը այն եղաւ՝ որ մինչեւ 1918 Մայիս, քարիւղի աղբայնա – ցումը չկատարեցինք : Այդ թուակա – նին, առանց Մոսկուայէն հրամանի ըս – պասելու, տեղական Սովետը ինք որոշեց նաւթահորերու աղբայնացումը, եւ գոր – ծաւորները այնքան խանդավառուած էին որ, քարիւղի արտադրութիւնը ոչ թէ անկում, այլ բարձրացում ունեցաւ :

Միկոյեան ապա կը պատմէ, թէ ի՞նչ – պէս բրիտական բանակները Կովկաս մտան եւ յետոյ, Գերմանիոյ անձնատուութ – ենէն ետք, 1918 Նոյեմբերին, Բաշուեցան Պաճուէն եւ անգլիական զօրախումբերը մուտք գործեցին Բաղու : Այդ թուակա – նին կը ձերբակալուի Միկոյեան եւ կը բանտարկուի մինչեւ 1919 Մարտ , երբ ազատ կ'արձակուի եւ դարձեալ գլուխը կ'անցնի բանուորական շարժումին, մին – չեւ որ, կարմիր բանակի ուժերուն մաս – նակցութեամբ , պարտութեան կը մատ – նուի զօր. Տէնիքինի բանակը :

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՀԱՐՍՏԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԸՆԴԴԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՊՈՒՐԻԶՄԻ (*)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Մեր լեզուն իր պատմական զարգաց – ման ընթացքում, սկսած հնադոյն ժամա – նակներից , որպէս կենդանի ու կենսու – նակ լեզու, կարողացել է փոխ առնել եւ իւրացնել հազարաւոր բառեր ու բառար – մատներ՝ հարեւան եւ չփման մէջ եղած ժողովուրդներից (Պարսիկներից , Արաբ – ներից եւայլն) եւ հարստացել է նաեւ այդ ճանապարհով : Նոր չրջանում մեր լեզուն զարգացել ու զարգանում է Ռու – սաց լեզուի բարերար աղդեցութեամբ եւ միջազգային գործածութեան չատ բառեր ու տերմիններ փոխ է առել Ռուսաց լեզ – ուի միջոցով : Ռուսաց լեզուի այս դրա – կան դերն ու նշանակութիւնը նոր հայե – րէնի զարգացման գործում բազմաթիւ ա – ռիթներով նշել են հայ դրականութեան ու հասարակական մտքի առաջաւոր ներ – կայացուցիչները՝ սկսած հայ նոր դրա – կանութեան ու դրական աչխարհաբար լեզուի հիմնադիր Խ. Աբովեանից մինչեւ յեղափոխական – դեմոկրատ Մ. Նալ – բանդեանը, Րաֆֆին ու Շիրվանզադէն , Ցոլհ. Թումանեանն ու Վ. Տէրեանը , մինչեւ եղիչէ Չարենցը : Սրանք բոլորն էլ ծաղրել են ու քննադատել լեզու ա – ղաւաղներին, կեղծ մաքրասէրներին , որոնք հանդէս են եկել «հայրենասիրու – թեան » դիմակի տակ : Մեր կլասիկները ցոյց են տուել նրանց յիմարութիւնը , տգիտութիւնը , ռեակցիոնութիւնը : Մեծ հայրենասէր Րաֆֆին իր փելիո – տոններում («Ազգասէր» եւայլն) ծաղ – րում էր Հայոց լեզուի «մաքրասէրին », որ ձգտում էր բոլոր բառերը հայացնել եւ անդամ ձմերուկը կոչում էր մեղրապող : Եւ իրօք , այնքան հեշտ չէ դիտութեան , տեխնիկայի եւ կուլտուրայի նոր հասկա – ցողութիւններ արտայայտող բոլոր ռու – սական ու միջազգային գործածութեան բառերը տեղայնացնել , նրանց փոխարի – նող սեփական «ազգային» բառեր յօրի – նել, առանց աղաւաղելու մեր լեզուն եւ նոր ըմբռնումների իմաստը : Եւ բոլոր իսկական հայրենասէրները եւ մեր գրա – կանութեան բոլոր ականաւոր ներկայա – ցուցիչները կողմնակից են եղել լեզուա – կան փոխառութիւններին եւ ամենախիստ կերպով դատապարտել են ու ծաղրել լե – զուն աղաւաղողներին : Դեռ եւս չեզոփո – խութիւնից չատ առաջ, առարկելով իր ժամանակի լեզուական փոխառութիւննե – րի հակառակորդներին՝ հայ ժողովրդի մեծ բանաստեղծ՝ Յ. Թումանեանը գրել է. «Եւ միշտ աւելի լաւ է չունեցած բա – ռը փոխ առնել , քան ձգնել անպատճառ ստեղծել կամ թարգմանել ու փրակը վի – նել պոչպղեստ, կոտլետը՝ կոպիկ , ռա – հատ – լոխումը՝ հանդստապատառ : Ան – ճիշդ կամ անշնորհք թարգմանութիւննե – րը աւելի չատ են վնասում լեզուին , քան ուղղակի փոխառութիւնները»: Մեծ բա – նաստեղծի այս եւ նման մտքերը հար – ուստօում են լեզուի նորաթուխ մաքրա – սէրների ոչ թէ յօնքին, այլ ուղղակի աչքին, եւ ճիշդ ու արդիական են հնչում յատկապէս մեր օրերում , երբ արագ փոփոխուող կեանքը, կուլտուրայի , գի – տութեան ու տեխնիկայի աննախընթաց զարգացումը բերում է իր հետ նոր հասկացողութիւններ եւ այդ հասկացո – ղութիւնները արտայայտող նոր բառեր ,

եկեղեցիին հիմերը կը դնէին, թագաւորը նշմարեց որ գմբուխտ մատանի մը ինկաւ փոսին մէջ, իր արիւնոտ խճաքարի կող – քին :

Ծերունին գործաւորներու խումբին մէջն էր :

Պիքիաս, 1935

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(3 եւ վերջ)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՀԵԹԱՆՈՍ ՔՐԻՍՏՈՍԸ

×

— Բայց խոտերը քիչ հոգ կրնան չոր – նալ ու թափիլ. ես քեզի համար աւելի տակուն վիրակապ ունիմ : Եւ Տրդատ ծո – ցէն հանեց բեհեզեայ պատառ մը, որուն մէջ կը պահուէր ոսկետառ ազօթագիրք մը, Լուսաւորչին ձեռքով գրուած : Ցե – ատոյ քակեց բեհեզը եւ անով փաթթեց ծե – րունին վէրքը :

— Տէր իմ, ըսաւ հետեւորդը յուներէն լեզուով, ի՞նչ կ'ընես. չիմացա՞ր որ Ա – բամադդի երկրպադու մըն է. այդ սուրբ չուչիայով հեթանոս բազո՞ւկ մը կը փաթթես :

— Լո՛ւռ, հրամայեց Տրդատ, սուրբ է այն բազուկը, որ իր սեփական արիւնը կը մոռնայ, փրկելու համար ուրիշի մը ա – րիւնը :

Ցետոյ ծերունիին դառնալով .

— Տես, ըսաւ, ուռնիին չուքը սար – դիոնի մացառին վրայ էր, երբ քեզ նշմա – րեցի. դուն լճին խորը կը նայէիր : Շու – քը դիչերային զանդաղութեամբ յառա – ջացաւ ագրիւրին վրայ, դուն միշտ լճի՛ն խորը կը նայէիր : Ի՞նչ կը դիտէիր :

— Երկինքը կը դիտէի, պատասխանեց ծերունին :

— Տարօրինակ բան... բայց ծոծրակիդ վրայ աչք չունիս :

— Դուն ալ ինծի պէս լճին խորը նայէ :

Թագաւորը զուլալ լճին խորը նայեցաւ : Տեսարանը նոր չէր, բայց կը թուէր նոր իմաստ մը պարունակել :

— Արդարեւ, ըսաւ Տրդատ, բայց եր – կինքը դիտելու համար ինչո՞ւ ուղղակի երկինքին չես նայիր, եւ կը չատանաս անոր ցոլքը դիտելով : Միթէ դուն բարե – կամներուդ փոխարէն անոնց սուտերնի՞րը կը պատուես :

— Բուն երկինքը Աբամադդի գործին մէկ երեսն է միայն, երկիրը՝ միւս երե – սը : Տես, Գեղամայ ծովին խորը, որ Պիսիդոնի աչքին չափ վճիտ է, կարելի է զործը իր ամբողջութեանը մէջ դիտել :

Տրդատ անդամ մըն ալ նայեցաւ լճին խորը. ա՛լ կարծես զատ էր այն իմաս – տը, զոր կը փնտռէր :

— Ուրիշ հարցում մըն ալ, ծերունի. ես նշմարեցի որ դուն միջոց մը քու պա – րեզօտիդ քանդքը աչքերուդ տարբեր. ի՞նչ պատճառ ունէիր արտասուելու :

— Կոյրերը մտաբերեցի... :

— Տուր ձեռքդ, ըսաւ թագաւորը ծե – րունիին, եւ իր զմբուխտ մատանին հա – նելով անոր մատը անցուց :

— Տէր իմ, դիտել տուաւ հետեւորդը, այդ մատանին քու մկրտութեանդ օրը անցուցիր մատդ. ան ուխտի մը խորհըր – դանիշն է Քրիստոսի եւ իր օծեալին մի – ջեւ. ի՞նչպէս զայն հեթանոսի մը տուիր :

— Զայն Քրիստոսին վերընծայեցի, ը – սաւ թագաւորը ժպտալո՛վ :

— Վհատանձն անցորդ, առարկեց ծերու – նին, իմ աղքատ վիճակիս կը վայելէ՞ այս մատանին :

— Եթէ զայն քեզ արժանի չես տեսներ, քու սիրած լճակիդ խորը նետէ :

— Այդ բանը պիտի կատարուի, երբ ես մեռնիմ : Միայն թէ ես ոչինչ ունիմ քեզի տալու :

— Ի՞նչպէս չէ. դուն թանկագին յա – կինթ մը ունիս :

— Ե՞... ե՞ս... յակի՞նթ մը...

— Այո, դուն, դնա՛ ինծի բեր այն քա – րը, որ քու բաղուկդ արիւնեց :

Ծերունին հնազանդեցաւ :

Երբ ուղեւորները հեռացան, քարտու – ղարը հարցուց .

— Հեթանոս արիւնով ներկուած այդ քարը ինչի՞ պիտի ծառայէ :

— Հայաստանի անգրանիկ մայր եկե – ղեցիի հիմունքին մէջ պիտի դնեմ զայն :

×

Եօթը տարի վերջ, երբ խոստացուած

որոնց «հայացնելը», «անպայման թարգմանելը» չի կարող ճանաչուել ճիշդ եւ օգտակար :

Դրանով լեզուն կաստայանում է, կը – պրուում «լրակաև» կեանքից ու ժողո – վրդի խօսակցական լեզուից, դիտու – թեան ու կուլտուրայի զարգացման պը – րախտիկայից, ինքնամփոփուում է իր կե – ղեւի մէջ եւ նեղացուում է նրա սահման – ներն ու զարգացման հեռանկարները : Ա – ւելին, այդ ընկերները չեն հատաոում Հայոց լեզուի ուժին ու կենսունակու – թեանը եւ վախենում են, կարծելով, թէ « օտար » բառերը կարող են «կլանել » մեր լեզուն : Բայց նրանք խորապէս սը – խալուում են : Հայոց լեզուի պատմու – թիւնն ու բառարանային փոնտը հակա – ռակն է ապացուցում :

Այսպիսով, արտաքնապէս «հայրենա – պրական » թուացող լեզուական պու – րիզմը՝ հակահայրենասիրական է իր բուն էութեամբ : Եւ այս հանգամանքը շատ լաւ էին ըմբռնել հայ դրականու – թեան խոշորագոյն ներկայացուցիչները՝ դեռեւս մեր դարի սկիզբներին : Նշանա – ւոր բանասէղծ Վ. Տէրեանը չարունա – կելով իր մեծ նախորդների եւ Բելլինսկու առաջադիմական տրադիցիաները, ծա – ռացել է իր ժամանակի լեզուական պու – րիստների դէմ՝ ողջունելով եւրոպական բառերի ու տերմինների մուտքը Հայոց լեզուի մէջ : Նա գրել է, «եթէ վերցը – նենք թէկուզ մեր մամուլի այսօրուայ լեզուն, որ այնպէս արհամարհանքի է ենթարկուած լեզուական պուրիստների կողմից՝ կը տեսնենք, որպիսի խոր փո – փոխութիւնների է սկսում ենթարկուել այդ լեզուն վերջին տարիների ընթաց – քում :

Մի կարճ ժամանակաշրջանում նա ըն – դունել է իր մէջ եւ իւրացրել աւելի շատ օտար բառեր՝ կուլտուրական կեանքի այս կամ այն երեւոյթի, այս կամ այն հասկացողութեան հետ կապուած, քան նախկին շրջանի մի քանի տասնեակ տա – րիների ընթացքում : Ազգային լեզուի մաքրութեան կողմնակիցները դէմ են այդ մեր լեզուի մէջ նոր մուծուող նիւ – թին, նրանք համարում են այդ այլասե – րում, մի քայլ դէպի ժարգոնը, մինչդեռ կենդանի լեզուն եւ կենսունակ լեզուն է միայն ընդունակ ներս առնելու իր մէջ այդ նիւթը եւ իւրացնելու » : Ընդգծելով այն միտքը, որ ազգերի զարգացումն ու առաջընթացը պայմանաւորուած է փո – խադարձ յարաբերութիւններով ու փո – խադարձ ազդեցութիւններով նաեւ լեզ – ուի ասպարէզում, եւ յատկապէս այդ ասպարէզում, Վ. Տէրեանը վճռականա – պէս հերքում է պուրիստներին կեղծ հայ – րենասիրութիւնը, յայտարարելով՝ «ինք – նամփոփուածութիւնն ու ազիտութիւնը չեն օգնի նրանց՝ լեզուն պահպանելուն ու զարգացնելուն » :

« Ահա թէ ինչու ես միանգամայն հա – կառակ եմ այն տարօրինակ ձեւին, որ ընդունել են մեր Մխիթարեանները եւ նրանց հետեւելով Պոլսահայերը : Նրանք օտար բառը թարգմանում են կամ տեղը մի նոր, ինչպէս իրենք են ասում, աւելի «հայաչունչ » բառ են թխում ...

Լեզուն զարգացնել, չի նշանակում խու – սափել եւրոպական բառերից, նրանց տե – ղը հայերէն հնացած կամ բոլորովին ան – տեղի մեռած բառել դնել : Պարզ է ... ժողովրդական բնազդը այս դէպքում էլ աւելի առողջ է եւ զօրեղ, քան ինտելի – գենտի կամ վանականի սնոտապատիկ աղ – դասիրութիւնը » :

Այս վէճը, ինչպէս տեսնում ենք, նոր չէ : Նա ծագել է դեռեւս անցեալ դարի կէսերին եւ չարունակուել է ու հասել մեր դարի սկիզբներին : Համոզման վէ – ճեր յարուցանուել են եւ այլ ժողովուրդ – ների լեզուի ու գրականութեան պատ – մութեան մէջ, եւ հարցը լուծուել է յօ – դուտ փոխառութեան :

Պայքարը օտար ծագում ունեցող բա – ռերի դէմ հակասում է պարտիայի ծրա – գրային դրոյթներին, եւ վնասում է լեզ – ուի կատարելութեան ու զարգացման, հարստացման պահանջին, այն ինտեր – նացիոնալիստական մեծ տրադիցիանե – րին, որ մեզ ժառանգութիւն են թողել հայ գրականութեան ու գրական լեզուի, հայ կուլտուրայի առաջաւոր ու խոշորա – գոյն ներկայացուցիչները :

Հայ գրականութեան ու լեզուաչինու – թեան առաջաւոր տրադիցիաների հարցը ցանկանում ենք եզրափակել հայ խոշոր լեզուաբան, Հայոց լեզուի անզուգական գիտակ, ակադեմական Հր. Աճառեանի ամփոփումներով ու եզրակացութիւննե – րով :

« Այս բոլորը, — գրում է Աճառեանը, — ռուս գրականութեան մատուցած ընդհ. ծառայութիւնն է : Բայց խօսելով մաս – նաւորապէս, ռուսերէնը մեզ հաղորդակ – ցութեան մէջ է դնում եւրոպական գրա – կան ու գիտական աշխարհի հետ : Ան – բոլոր բառերը, սկսած փոսֆորից կամ ազոտից մինչեւ նորելուկ ստրեպտոցիդը եւ պենիցիլինը, ամէն ինչ մեզ յայտնի է դառնում միմիայն ռուս աղբիւրների մի – ջոցով : Ի՞նչ միտք ունի թարգմանել կամ աշխատել թարգմանել շոկոլատը, վանի – լը, վիտամինը, կակաօն, խլորը, փերը, արդուզարդի պուդրան, պոմադան, կրե – մը, լակը, գերձակի մանեկինը եւն. :

Նոյնիսկ հասարակ կեանքի մէջ անվը – րաժեշտ է մեզ փոխ առնել ռուսերէն բազմաթիւ սովորական բառեր ...» :

Համեմատեցէք այս բոլորը « Գրական Թերթում » տպագրուած յօդուածների հետ, համոզուելու, թէ ինչպիսի սխալ հայեացքներ են պաշտպանում ու քարո – զում նրանց հեղինակները :

Մեր դիտողութիւնները կարելի է ամ – փոփել հետեւեալ կէտերում :

1.— Անտեղի եւ անհարկի չօգտագործ – ել օտար բառեր ու տերմիններ :

2.— Այն օտար բառերի հայերէն հո – մանիշները, որոնք վաղուց հաստատուն տեղ են գրաւել մեր լեզուի մէջ եւ ճիշդ սեփական նշանակով :

Ծերունի գինուորներուն քիթի սրբելու չատուկ թաշկինակներուն նման կապտա – գոյն մեծ թաշկինակ մը ծալած եւ պա – րանոցը անցուցած ըլլալով աճեւ կերպով մը իր հասակը կը ծածկէր : Ձեռքերը խոշոչափառ եւ կարմիր բիծերով բոլո – րովին ծածկուած էին. բժամատը կար – ծրացած եւ ասեղէն ծակծկուած էր. վը – րան կապտեայ լաթ մը հագած եւ ոտքե – րուն հատ մուճակներ անցուցած էր :

Այս կինը Ֆանթինն էր :

Այո՛, Ֆանթինն էր. դժուար էր ճանչ – նալ դինքը : Սակայն ուշադրութեամբ նա – յող մը պիտի դիտէր որ տակաւին դեղե – ցիկ էր ան : Ալ կոմի այտին վրայ սրբտ – մալի ծալ մը կար որ կը խոշոմէր զայն, եւ որ հեղնութեան սկզբնաւորութեան մը կը նմանէր : Իսկ իր արդուզարդը, չը – զարչէ եւ ժապաւէններէ բաղկացող այն օդային եւ կարծես զուարթութեամբ, զը – ւարճութեամբ եւ երաժշտութեամբ կազ – մուած արդուզարդը, որ բոժոժներով լի էր ու չեփորուկի հոտեր կը բուրէր ան – հետ եղած էր սպիտակափայլ եղեամնե – րու պէս որոնք արեւուն մէջ ադամանդի կը նմանին եւ որոնք երբ կը հալին ոտը բոլորովին սեւ կը թողուն :

«Այն համով կատակէն» ի վեր տասը ամիս անցած էր : Այս տասը ամիսներուն մէջ ինչե՞ր պատահեր էին, ընթերցողը կը զուշակէ անշուշտ :

Լքումէն եւս նեղութիւնը եկած էր : Ֆէվրուրիա, Տալիա եւ Զէֆին չուտ մը Ֆանթինէն բաժնուեր եւ աներեւոյթ ե – ղեր էին, յարաբերութեան կապը ինչ – պէս մարդերուն, նոյնպէս կիներուն կոդ – մէ խզուած էր. այս կիները պիտի զար – մանային եթէ տասնեւհինգ օր եւս ըս – ուէր իրենց թէ Ֆանթինի բարեկամուհի – ներն էին. այս բարեկամութիւնը մնա – լու պատճառ չունէր ալ : Ֆանթին մինակ մնացած էր : Երբ իր զաւկին հայրը մեկ – նեցաւ, — բա՛րէ, այս բաժանումներն անդառնալի են — բոլորովին առանձին մնաց. մանաւանդ թէ աշխատելու սովո – րութիւնը նուազած եւ ընդհակառակն գիտումի ճաշակն ալ աւելցած էր : Թոլո – միյէսի հետ ունեցած յարաբերութենէ դիտուելով իր վերացած պղտիկ արհեստը արհամարհած եւ ապրուստը հոգացող մի – ջոցները զանց ըրած էր, հետեւաբար այս միջոցներէն ալ զրկուած էր : Ամե – նեւին տպաւէն մը չունէր : Ֆանթին հա – պիւ թէ կարդալ գիտէր. իսկ գրել չէր գիտեր. մանկութեանը ժամանակ մինակ ստորագրութիւնը դնել սորված էր. հա – սարակաց գրագրի մը ձեռքով Թոլոմիյէ – սին երիք անգամ նամակ գրած էր առանց պատասխան մը առնելու : Օր մը քանի մը չատախօս կիներ անոր աղջկան նայե – լով ըսին.— Մի՞թէ պէ՞տք է բանի տեղ դնել այսպիսի զաւակները. առանց հոգ ընելու երեսի վրայ ձգելու է այս տեսակ զաւակները : Ֆանթին երբ լսեց այս խօս – քը, միտքը բերաւ Թոլոմիյէսը, որ ի նշան տհաճութեան ուսերը կը չարժէր եւ կ'արհամարհէր իր զաւակը : Ֆանթին յիշեց Թոլոմիյէսի այս ընթացքը, եւ ա – հա իր սիրտը սեւցաւ անոր դէմ : Ի՞նչ ընթացք բռնելու էր. ալ չէր գիտեր թէ որո՛ւ դիմէ : Ցանցանք մը զործած էր, բայց ինչպէս ընթերցողը կը յիշէ, իրա – պէս պարկեշտ եւ առաքինի բնաւորու – թիւն մը ունէր ան :

Անտրուշապէս զգաց Ֆանթին թէ քիչ օ – րէն սոսկալի կարօտութեան մէջ պիտի իյնար եւ աւելի դէչ կացութեան մը պի – տի վիճակէր : Մտածեց իր ծննդեան եր – կերը դառնալ, որ է Մ... : Հոն գուցէ գինք ճանչցող մը պիտի դտնուի եւ իրեն գործ պիտի տայ. այո՛ : Բայց պէտք էր իր յանցանքը պահել. ուստի խառն լ խուռն կերպով կը գիտէր թէ աղջի բա – ժանումէն աւելի գառն բաժանումի մը ենթարկուելու պիտի ստիպուէր :

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑ�էՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿՈՒԹԻՒՆԸ

Զբօսաշրջիկութիւնը արտասուր թափ ստացած է յատկապէս Բ. Համաշխարհա – յին պատերազմէն ետք : Ահա այդ մասին վկայող փաստ մը. զբօսաշրջիկներու թի – ւը 1950ին եղած էր 25·300·000, 1965ին՝ 115·900·000, իսկ 1966ին այդ թիւը հա – սած էր 127 միլիոնի : Վերջին եօթը տա – րիներու ընթացքին (1959 – 1966) զբօսա – շրջիկներու թիւը ամբողջ աշխարհի մէջ աւելի քան կրկնապատկուած է (63 մի – լիոնէն բարձրացած է 127 միլիոնի) :

Տեղաբաշխութեան մասին դաղափար կարելի է կազմել հետեւեալ ցանկէն. Եւ – րոպայի համար զբօսաշրջիկներու թիւը ե – ղած է 86 միլիոն կամ՝ 74,2 տոկոսը, Ա – րեւմտեան կիսագունդին՝ 23,2 միլիոն կամ՝ 19,7 տոկոսը, Ասիային, Աւստրա – լիային եւ Ովկիանիային՝ 4,7 միլիոն կամ՝ 4,4 տոկոսը, Ափրիկէին՝ երկու մի – լիոն կամ՝ 1,7 տոկոսը :

Զուիցերիա մէկ տարուան մէջ ընդու – նած է իր բնակչութեան թիւին հաւասար զբօսաշրջիկներ, Սպանիա իր բնակչու – թեան թիւին կէսին չափ, Իտալիա եւ Ֆրանսա՝ մօտաւորապէս իրենց բնակչու – թեան քառորդին չափ :

Անցեալ տարի Հայաստան այցելած զբ – օսաշրջիկներու թիւը եղած է 22·000 :

Զբօսաշրջիկութիւնը կարդ մը երկիրնե – րու համար գարձած է տարադրամ ձեռք ձգելու եւ անով վճարումի հաշուեկշիռը կարգաւորելու հիմնական աղբիւրներէն մէկը : Այս իրողութիւնը մեծ չահագրը – գրուութիւն առեղծած է բնութեան, պատ – մական յուշարձանները պահպանելու եւ վերանորոգելու, նոր առողջարաններ եւ պանդոկներ չինելու, ճամբաները կարգա – ւորելու, գրօսաշրջիկներու սպասար – կութիւնը բարելաւելու գործին մէջ :

Այժմու Հայաստանը, որ հայկական ընդարձակ լեռնաշխարհին մէկ փոքր հատուածն է միայն, բարեբախտաբար հարուստ է բնական – պատմական մեծ հետաքրքրութիւն ներկայացնող յուշար – ձաններով : Ներկայ Հայաստանի մէջ մէկ օրուան ընթացքին կարելի է անցնիլ բնա – կլիմայական զանազան գօտիները, որոնք ուրիշ երկիրներու մէջ պէտք է հարիւրա – ւոր, նոյնիսկ հազարաւոր քիլոմեթրներ ընել անցնելու համար մէկ գօտիէն միւսը : Այսպէս, Աշտարակէն, որ կը գտնուի կիսանապատային գօտիի եզրին՝ Արագա – ծի ստորոտին, մինչեւ այդ լերան գագա – թը ընդամէնը քանի մը տասնեակ քիլո – մեթրի վրայ, կիսանապատային գօտիէն կը յաջորդեն տափաստանային, անտա – ռատափաստանային, անտառային, լեռ – նա – մարգագետնային, լեռնային տուն – դրաներու գօտիները, այսինքն՝ այնքան որքան գօտի կայ Ասիոյ կեդրոնէն մինչեւ Սառուցեալ Ովկիանոս :

Ամառը, երբ Արարատեան դաշտին մէջ մարդիկ չուկ տեղ կը փնտռեն, քիչ ան – դին Մասիսի վրայ ձիւն է : Նոյն ձեւի են Սեւանն ու իր շրջակայքը, Դեբեդի ձորը, Որոտանի կիրճը, Վայքը : Այս կլիմայա – կան այլազանութեան վրայ աւելցուցէք հանքային ջուրերը, լեռնային մաքուր օ – դը՝ հարուստ օզոնով : Նաեւ քարէ այլա – ձեւ բուրգերը, քամիին կերտած քարէ սունկերը, պուրակներն ու անտառները՝ հին եւ նոր Գորիսի շրջակաները, թնա – կիրտ երկաթաքարէ սիւները՝ Հրազդանի, Արփայի, Դեբեդի ձորերուն մէջ, գրեթէ ամէն վայրի մէջ դոյութիւն ունեցող քա – րանձաւները :

Հայ մարդը իր քանի մը հազարամեակ – ներու արիւնով գրուած պատմութեան ըն – թացքին հանդարտօրեայ աշխատանքնե – րու կողքին գրազած է նաեւ չինարարու – թեամբ՝ կերտելով ճարտարապետական արժէքաւոր կոթողներ : Արին բերդը եւ կարմիր բլուրը, Գառնիի հեթանոսական տաճարը, Զուարթնոցի եռայարկ բազմա – սիւն եւ չքեղազարդ եկեղեցին, Էջմիածնի Հոփսիմէն եւ Գայանէն, Մայր Աթոռա – ծածինը եւ այլ բազմաթիւ հրաշակերտ շինութիւններ՝ Արագածի եւ Գեղամայ լեռներու անդնդախոր կիրճերուն եւ ան – մատչելի լանջերուն վրայ : Դժուար է եւ իմաստ ալ չունի, մէկ առ մէկ թուարկել ներկայ Հայաստանի ճարտարապետական բոլոր հին ու նոր կոթողները, անդունդա – կան խաչքարերն ու տապանաքարերը, ո – րոնցմէ ամէն մէկը ունի իր պատմութիւնը եւ պատմական արժէքը : Իսկ ժայռափոր սեպագիր արձանագրութիւնները, որոնց մասին յաճախ կը մոռնայ խօսիլ եւ չես դիտեր ինչու չեն ուզեր ցուցադրել այդ հաղուագիւտ հարստութիւնները :

Բնական տեսարաններու արտակարգ հարստութիւնը, ճարտարապետական ե – զակի կոթողները, հին ճեռագիրներու պարտար՝ Մատենադարանը եւ ուրիշ շատ արժէքներ Հայաստանը կը դարձնեն զբօ – սաշրջիկութեան համար հետաքրքրական երկիր մը :

Գ. ԱԽԱԳԵԱՆ

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Կրօնասէր կնոջ մը պէս ոտից եւ նեղ զգակ մը գլուխը անցուցած եւ ծածկած, նաեւ կղակին տակէն հասուցուն կերպով կապած ըլլալով՝ բոլորովին անտեսանելի էին իր մազերը որոնցմէ խարտիշագոյն սրցակ մը դուրս կախուած էր :

Ինդումը, գեղեցիկ ակռաները երեւան կը հանէ, եթէ խնդացողը ունի գեղեցիկ ակռաներ, բայց այս կինը չէր խնդար :

Կ'երեւար թէ դեռ քիչ մը առաջ ար – տասուած էր :

Գունատ, յոգնած, փոքր ինչ հիւանդ կ'երեւէր : Գիրկը քնացող աղջկան կը նայէր իր զաւակը ինչ անուշանոզ մօր մը

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Փառանձեմ Վարժապետեան , Այրի Տիկին Աբրինէ Բաբկեան եւ զաւակը , Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան , Տէր եւ Տիկին Սիմոնեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Գարակէօզեան եւ զաւակները , Այրի Տիկին Տօղրամաճեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Վարդան Եղիչէեան եւ զաւակները եւ ընտանեկան պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր , մօրեղբօր , սանահօր եւ ազգականին

ՅԱԿՈԲ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահը , որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 18ին յետ կարճատեւ հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շորեքշաբթի (Նոյեմբեր 22ին) , ժամը 14ին , Լիոնի Հայ Առաքելական Ս. Յակոբ եկեղեցին , ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կիւթիէռի վերելմանատունը :

Մահազդ չստացողներէն , կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԻՆ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ

Իզմիրի Հայր. Միութիւնը կը ծանուցանէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի առաւօտ (Նոյեմբեր 26) Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին , Իզմիրի աղէտին զոհերուն ի յիշատակ :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յարգողները :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Սահակ Իսկէճեան հարիւր Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանին ողջացեալ Վահրամ Սանոյեանի մահուան քառասունքին առիթով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հ. Յ. Դ. Ալֆորվիլի Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն չնորհակալութեամբ առած է երեսուն Ֆր. Այրի Տիկին Խաթուն Նէտիլեանէ , իր ողջացեալ ընկերներու յիշատակին կատարուած հոգեհանգստեան առթիւ :

×

Որբ. Օգն. Մարմինը չնորհակալու - թեամբ առացած է Պ. Եղ. Մուրատեանէ երկու հարիւր Ֆր. ի յիշատակ իր հօր եւ մեծ մօր :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Կիրակի , 17 Դեկտ. 1967

Պուլվար Օտտոյի եւ չրջակայից Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմակերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծագոյն սուրբերէն՝ Ս. Յակոբի տօնը :

Նուիրատուներու գործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր , պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտըտին թաղիս եւ չրջաններուն մէջ հաւաքելու համար հաւատացեալներու սրբատաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղցու կենդանիները նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնութենէն նուազագոյն մէկ չաբաթ առաջ դան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղցու կենդանիները :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ.ԽԱՉԻ Փորթ-տ'Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ չրջանիս ընկերուհիները այս Ուրբաթ (24 Նոյ.) դիշեր ժամը 8·30ին , ընկերուհի Աղաւնի Յակոբեանի տունը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ.ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները , Դեկտ. 2ին ժամը 15ին , Ս. Հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ ժողովին : Օրակարգ.— Հ. Օ. Մ.ի բացառիկ չրջաբերականի ընթերցում :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ՔԱՆԳԱՐԱՆԻՆ
(ԱՁՁԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէն 70 , Մարսէյլի «Շ. Միսաքեան » խումբէն 50 , ընկ. ընկ. Ժ. Տէր-Վարդանեանէ 50 , Ա. Քէօսէեանէ , Տ. Զէքեանէ , Գ. Պօյաճեանէ , Ժ. Մարտիրոսեանէ 50ական , Հ. Հան - տալեանէ քսան , Յ. Շիրվանեանէ տասը , Գ. Պալըքճեանէ տասը : Վան - Փուչէ քսան մարք :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն , Դաշնակցութեան 77րդ տարեդարձը կը տօնէ այս կիրակի , Կրընոպլի Բիւ Ժէլ Սէն Լուի սրահը , կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Կը նախագահէ՝ Ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՆՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ - ՄԻՐԶԷ

Գեղարուեստական բաժին , կազմիս երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու կողմէ :

Հանդէսը կը վերջանայ խնջոյքով մը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ Լիբանանի հիւպատոսին եւ կազմակերպութեամբ « Հայ Ուսանողներու Օգնութեան Միութեան » :

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Առաջին մրցանակաւոր Պէյրութի , Վենետիկի եւ Հռոմի երաժշտանոցներէն :

Ecole Normale de Musique
114 bis, Bd. Malesherbes

Նոյեմբեր 25ին , Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Տոմսերու գինը 10 Ֆրանք

Յայտագրի մէջ . —

Vivaldi, Verdi, Stradella, Haendel, Tchaïkowsky, Borodine, Poulenc

Հայկական հեղինակներ .— Խաչատրեան , Գոհարիկ Ղազարոսեան , Կոմիտաս Վարդապետ , Սպենդիարեան , Կանաչեան , Պէրպէրեան :

Տոմսերու համար դիմել՝ Տիկին Մարգարեան ,
32, Rue de Trévise

Մասիս ,
Rue Saulnier
DURAND, 4, Place de la Madeleine

Տիկին Պաքրճեան ,
35, Rue de Trévise

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆ
ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՐԵԿՈՅԹ
ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՌԶՈՒԻ

Կիրակի , Դեկտեմբեր 10 , ժամը 21ին
ՍԱԼ ԿԱՎՈՅԻ ՄԷՋ
45 , Րիւ Լա Պօէսի , Փարիզ

Մանրամասն յայտագիրը յառաջիկային

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնս կը յայտարարէ որ հայերէնի դասընթացքները կը սկսին Նոյեմբեր 30ին , առաւօտեան ժամը 9 - 12 Ա.Հարոնեան սրահը , 26 Րիւ տէ Ռոնվալէսան :

Կը դասաւանդէ Տիկ. ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՄԻՐԵԱՆ :

Բոլոր ծնողքներէն կը խնդրուի որ իրենց պզտիկները արձանագրեն :

Ա. Զ Դ

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ունենալով իր սեփական տան մէջ 5 րիւ Փափէռ ճոխ զրադարան մը , բաղկացած ընտիր հատորնե - րու հատաքածոներով եւ զրքոյկներով , ուստի կը խնդրէ հայ հասարակութենէն անխտիր օգտուիլ այս առիթէն Հինդչաբթի կէս օրէ ետք ժամը 14էն մինչեւ 18 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՄՆԱԽՈՒՄԲ

ՀԱՅ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 77-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր (Նոյեմբեր 25) ժամը 9ին , 10րդ թաղամասի բաղաբապետարանի սրահին մէջ

Faubourg St. Martin — Paris (10e) — Métro : Château d'Eau

Կը նախագահէ Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ : ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Հ. Յ. Դ. Նոր սերունդի ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին , երգ , արտասանութիւն : Կը մասնակցի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը

Կէս գիշերէն ետք եւրոպական պարեր : Նուագախումբ

BERNARD DEDEDJIAN ET SON ENSEMBLE

Մօտնակ՝ Ընկերուհի Լիլիան Աբրահամեան

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՊԱՐՈՆ ՔԱՍԲԷՐԲԷԹԻ
Փարիզի երեսփոխան եւ Քոնսէյէ Ժէներալ
եւ ներկայութեամբ 9րդի Պ. քաղաքապետ
GERVILLE REACHE

ԿԻՐԱԿԻ , ԴԵԿՏ. 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվանեան
Vedette des disques Malmaison

Համելի գեղարուեստական բաժին

Նաւասարդ խումբով

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924-38-54

Association des Officiers Anciens Combattants de l'Armée Française à Titre Etranger

Իր բսանամեակին առթիւ կը կազմակերպէ

ՇԱԲԱԹ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 25

ժամը 10·30ին Սէնք-Ժըներվիէվ տէ Պուայի գերեզմանատունը (էսոնն) , մխիթեան յուշարձանին եւ զինուորական բաժնին առչեւ , ուր տարի մըն է կը հանգչի Զօր. Զ. Պեշկով :

ՈԳԵԿՈՉՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻԻՆ

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ ԲՈԼՈՐ ՕՏԱՐ ԿԱՄԱՒՈՐ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ԻՆԿԱԾ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՄԱՐ , բարձր հովանաւորութեամբ , նախագահութեամբ եւ ներկայութեամբ , Նախկին Ռազմիկներու եւ Պատերազմի Զոհերու Նախարար՝ HENRI DUVILLARD

Յատուկ քառեր կը մեկնին Ռըճօ Քառերու կայարանէն (Փլաս Տանֆէռ - Ռոշրոօ) *ժամը ճիրզ 8·45ին :*

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐ 30

ԺԱՄԸ 20Ի՝Ն , Սէրքլը Նասիոնալ տէ զ'Ամէ 8, Place St. Augustin

ԿՈՉՈՒՆՔ , բարձր հովանաւորութեամբ բանակներու նախարար ՓԻԼԻՊ ՄԵՄՄԷԹի

Ծախքերու մասնակցութիւն 40 ֆրանք :

Տեղերը ապահովել ընդհ. քարտուղարէն
H. ARAKELIAN, 20 Rue Nungesser et Coli, Paris (16e) — Tél. : 605-34-70

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը Ուրբաթ (Նոյեմբեր 24) Մշակոյթի Տան մէջ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ , պար , արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոբրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ
ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

Հ Ռ Ո Մ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդունելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ
33, Rue du Lt. Batany
92 — MEUDON

Հեռաձայն 644 - 24 - 34

Գին 400 ֆրանք ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ չոգեկառքով — Ֆուշէք — Բ. կարգ

Վերադարձ Փարիզ 29 Դեկտեմբեր

Սահմանափակ տեղեր , արձանագրուիլ հեռաձայնելով 644-24-34 :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40 LE NUMÉRO 0,40 F.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
23
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
23 NOVEMBRE
1967

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11068 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.068

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԵՐՆ ՈՒ ԹՈՒՐՔԵՐԸ

Բ.

Հայկական ջարդերու ամէնէն տաք օրերուն, երբ արիւնը հեղեղի պէս կը հոսէր Անատոլուի եւ Կիլիկիոյ մէջ, Թուրք կուսակալները, միւթէսարըֆներն ու քայմաքամները կը հեռագրէին Պոլիս՝ խրթնադոյն Դրան՝

Ասպիշ պէր էֆէմ տքր

Այսինքն կատարեալ խաղաղութիւն կը տիրէ :

Իսկ օտար հիւպատոսներն ալ օամ. մայրաքաղաքի իրենց դեսպաններուն կը հաղորդէին, որ իրենց հպատակները ողջ առողջ են :

Արդարութեան համար ըսենք, որ կան պարկեշտ ու խղճամիտ հիւպատոս – ներ, որոնք ջարդուելէ վերկած են բազ – մաթիւ Հայեր՝ իրենց պաշտպանութեան տակ առնելով զանոնք եւ ճչզրիտ տեղե – կագիրներ գրկած են Պոլսոյ դեսպաննե – րուն ջարդերու մասին :

Ի՞նչ էր հայաբնակ նահանգներու կա – յութիւնը 1885էն առաջ, երբ կազմուե – ցաւ առաջին յեղափոխական կուսակցու – թիւնը՝ պահանջելու համար Պերլինի դաշնագրով պահանջուած բարենորոգում – ները :

Դեռ աւելին : Ի՞նչ վիճակ կը տիրէր ներքին գաւառներուն՝ մանաւորապէս Վան – Վասպուրականի եւ Տարօն – Տու – րուբերանի չրջաններուն մէջ նախ քան 1878, երբ մեզի տուին Սան Սթեֆանոյի 16րդ եւ Պերլինի 61րդ յօդուածները :

Պոլսոյ աղգային Պատրիարքարանին մէջ լեռնակուտակ փաստաթուղթեր կը պիղուէին 1860էն սկսեալ, բողոքելու համար Թուրքերու, Քիւրտերու եւ Չէր – քէզներու հարստահարութեանց դէմ :

Ո՛չ կեանքի, ո՛չ պատուի եւ ոչ ալ ինչ – քի ապահովութիւն կար :

Առտուն կանուխ արթնցող այլազգը է – րաւունք ունէր սպաննելու Հայը, կո – ղոպտելու անոր ինչքը եւ բռնաբարելու՝ պատիւը :

1856ի Խաթթը Հիւմայունին կը յաջոր – դէր 1860ին առաջին Ազգային Սահմանա – դրութիւնը, որուն չնորհիւ լեզուի կա – պանքները բացուեցան Թեթեւօրէն եւ դաւառի առաջնորդներն ու ազգային իշ – խանութիւնները սկսան իրենց ցաւերը հաղորդել Պատրիարքարան :

Իսկ 1860էն առաջուան կացութեան մասին չատ փաստացի տեղեկութիւններ կան օտարներու ճանապարհորդական յուշագրութեանց եւ Մերձաւոր Արեւելքի մասին հրատարակած ուսումնասիրու – թեանց մէջ :

Ոդբացեալ ընկեր Միքայէլ Վարանդեան այս մասին բազմաթիւ յիշատակութիւն – ներ ըրած է իր երկհատոր դրքին մէջ (Հայկական շարժման նախապատմու – թիւն, Ժընեւ, 1912 – 1914) :

1862ին կ'ապստամբէր դիւցազնական Զէյթունը եւ կը պահանջէր տեղական ինքնավարութիւն Լեռնալիբանանի պէս, որ չնորհիւ Նափոլէոն Գ.ի նաւատորմի եւ զինուորներու միջամտութեան, երկու տարի առաջ՝ 1860ին մասնաւոր վարչա – ձեւ մը ապահոված էր օամ. կառավարու – թեան դերիչխանութեան տակ, իրրեւ հեռեւանք մարոնի քրիստոնեաներու ջարդին՝ Տիւրզիներու կողմէ :

Ցեղափոխական կուսակցութիւններ չը – կային Զէյթունի ապստամբութեան ա – տեն : Զէյթուն դարձաւ խորհրդանշանը հայ ժողովուրդի ընդվզումին՝ ընդդիմ թրքական բարբարոսութեան :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

ԿԻՊՐՈՍ ՆՈՐԷՆ ՕՐՈՒԱՆ ՆԻԽԻ

Ցոյները կը փորձեն փրկել խաղաղու – թիւնը եւ այդ նպատակով տեղի ալ կու – տան Թրքական կարգ մը պայմաններուն :

Թուրքերը սակայն հեռու են հանդար – տելէ, ցոյցերը կը չարունակուին Թուր – քիոյ զանազան քաղաքներու մէջ : Կ'ու – զեն ցամաքահանում կատարել Կիպրոս եւ Անգարայի մէջ, պատասխանելով լրա – դրողներուն, Թրք. բանակի ընդհանուր սպայակոյտի պետը՝ Ճեմալ Թուրալ ը – սած է. — Ապահով եղէք, Թրքական ու – ժերը ցամաք պիտի ելլեն Կիպրոս » :

Զօր. Թուրալ ոչ մէկ Թուական ճչդած է անչուչտ :

Արդէն Թրքական մայրաքաղաքին մէջ, մեծ դաղտնապահութիւն կը տիրէ ինչ կը վերաբերի Թուրք – յունական տագնապին յեղաչրջման : Դէպերու կարծիքով, այս դաղտնապահութիւնը եւ Զօր. Թուրալի խօսքերը կը նչանակեն թէ ամէն բան չէ ճչդուած եւ թէ քաղաքականութիւնը իր վերջին խօսքը չէ ըսած :

× Աթէնքէն հասած լուրերու համա – ձայն Զօր. Ղրիւաս այլեւս Կիպրոս պիտի չերթայ : Ծանօթ է որ ասկից առաջին պահանջն էր զոր Թուրքերը կը դնէին : Թէեւ հաստատուած չէ բայց կ'ըսուի նոյնիսկ թէ Ղրիւաս հրաժարած է :

Թուրքերը ուրիչ պահանջ մըն ալ ու – նին : Կ'ուզեն որ Կիպրոսէն հեռացուի յունական զօրքը, որու ներկայութիւնը ապօրինի կը դանեն : Առանց թիւը 15 հա – զարի կը հասնի : Այս ցոյները Կիպրոս կը դանուին 1964էն ի վեր, հակառակ Ցիւ – րիխի համաձայնագրերուն որոնք կը նա – խատեսէին որ 900 յոյն զինուոր եւ վեց հարիւր Թուրք զինուոր ըլլայ կղզիին մէջ :

Այդ պատճառով է որ յոյն կառավա – րութիւնը փափուկ կացութեան մէջ է, վասնզի չի կրնար իրաւական դետնի վը – րայ արդարացնել այդ 15 հազար զինուոր – ներու ներկայութիւնը :

Ցունաստանի նոր արտաքին նախարա – րը անչուչտ աւելի դիւրին կրնայ լուծում մը դանել քան զինուորականները : Առջի օր ընդունած է Աթէնքի Թուրք դեսպանը :

Նախարարը իր պաշտօնին գլուխն ան – ցած առենն իսկ յայտարարած է թէ կ'ուզէ բարելաւել Ցունաստանի յարաբե – րութիւնները ոչ միայն Թուրքիոյ այլեւ Եուկոսլաւիոյ հետ :

Նկատելի է որ որքան կատղած է Թրք – քական մամուլը, այնքան հանդարտ է յունական մամուլը : Եթի Ղազեթա եւ Հիւրրիէթ կը դրեն. «Ցունաստան կը յամառի իրականութիւնը չտեսնել : Թուր – քիոյ հետ պատերազմը կ'ընտրէ : Թող այդպէս ըլլայ : Բախումի դիմենք » կամ « միակ միջոցը Կիպրոսի հարցը կար – գադրելու զէնքով լուծում պարտադրե – լն է » :

Հակա –յոյն հաւաքոյթներն ալ իրա – րու կը յաջորդեն : Իզմիրի մէջ «բանա – կը կիպրոս», «բանակը՝ Աթէնք» , կը չա – րունակեն պոռալ :

Ամէն ոք համաձայն է որ այս նոր կա – յութեան պատասխանատուն է Ղրիւաս, որ Ադոս Թէոտորոսի արչաւանքով խախ – տեց մէկ անդամէն, այն խախուտ հաւա – սարակչռութիւնը զոր Մակարիոս մեծ զժուարութեամբ հաստատուած էր :

Հիմա միջազգերը իրարու կը յաջոր – դեն : Վեց պայթիւններ տեղի ունեցած են, առանց մարդկային վնաս հասցնելու : Նիկոսիոյ մէջ, Մակարիոս յաջորդաբար ընդունած է Ցունաստանի, Միացեալ Նա – հանգներու եւ Մեն Բրիտանիոյ դեսպան – ները ինչպէս նաեւ Ու Թանի ներկայա – ցուցիչը :

×

Կիպրոսի առընչութեամբ Պոլսոյ թեր – թերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան Նոյեմբեր 20 թուականով .—

Թուրքիա կը պահանջէ որ Կիպրոսի մէջ համախմբուած հելլէնական զինուորները, որոնք քան հազար հոգի են, ետ քաչ – ուին կարելի եղածին չափ չուտ, հակա – ռակ պարագային Թուրքիա ոչ մէկ պա – տասխանատուութիւն կը ստանձնէ հետե – ւանքներու մասին : Ինչպէս կը յիչուի, Պօղազիչի եւ Կէչիթքալէ դիւղերուն գը – բաւումէն ետք, Թուրք կառավարութիւնը խիստ ծանուցագիր մը տուած էր Մակա – րիոսի, եւ յունական ուժերը քանի մը ժամուան մէջ պարպած էին այդ դիւղե – րը : Այդ. Ժողովին կողմէ կառավարու – թեան տրուած իրատատութիւնէն ետք, արտաքին նախարար Զաղլայանկիլ իր մօտ հրաւիրած էր Անգարայի հելլէն դեսպանը եւ անոր յանձնած էր վերջնա – գիր մը, որու համաձայն Ցունաստան 48 ժամէն պէտք է ետ քաչէր Կիպրոսի իր զինուորական ուժերը : Այժմ լրացած է ամէն բան, եւ պատերազմական վիճակը սկսած է, Թուրքիա որոշած է արժեցնել իր ազդային դատը : Անգարա կը սպասէ Ցունաստանի պատասխանին :

Յորհրդարանէն ստացած իրատատութե – նէն ետք, Թուրք կառավարութիւնը պա – տերազմի համար ամէն պատրաստութիւն տեսած է, երկրին ամէն կողմը չատ խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են եւ բանակին ամբողջ միութիւնները կազմու – պատրաստ են պատերազմի համար : Ան – զարայի բարձունքներուն վրայ հակօդա – յին թնդանօթներ դետեղուած են եւ զին – ուորներ բանակած են : Իսքէնդէրունի զօրախումբերն ալ յառաջացած են Ատա – նայի ուղղութեամբ : Ասոնցմէ զատ, հակօդային, հակաքաղիք եւ հետեւակ զօ – րասիւներ Ատանայէն անցած են Մերսին եւ բանակած են ծովեղերքը, Թաչուճուի չրջակայքը : Մարաչէն եւ Կաղիանթէպէն ալ տարբեր միաւորներ զրկուած են :

Թրքական ձէթերու տորմիղ մը էսկի – չէհիրէն իզմիր Ինճիրլիքի օդակայանը, եւ սաւառնեցաւ Կիպրոսի վերեւ : Ինչպէս յայտնի է, ամերիկեան սաւառնակներուն արգիլուած է թռչիլ Ինճիրլիքի օդակա – յանէն, որուն ամբողջ հակակչիռը Թուրք օդային ուժերուն անցած է : Թրքական ձէթերը այժմ հոն հաւաքուած են, եւ զիշեր ցերեկ ազդանչանի կը սպասեն :

Օդային եւ ցամաքային ուժերէն զատ, Թրքական զօրաւոր նաւատորմին մըն ալ խմբուեցաւ Զանազդալէի բացերը եւ այ – ժմ պահականաւեր կը չրջին Եգուսին բերանը, եւ Իմրօզի ու Պօղճաատայի մի – ջեւ :

Զինուորական այս տենդոտ գործունէ – ութենէն զատ, հիւանդանոցներն ալ հրա – հանգ ատացած են պատերազմական վի – ճակին պատչաճելու : Ատանայի եւ Իս – քէնդէրունի զինուորական հիւանդանոց – ներուն մէջ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան, պարտէզներու մէջ մահճա – կալներ դետեղուեցան, եւ ոչ – զինուո – րականներուն արտիւուեցաւ հոն մտնել : Շրջան հիւանդանոցներն ալ կազմակեր – պուած եւ զինուորական բժիչկներ զբը – կուած են հարաւային նահանգները :

Զինուորական պատրաստութեանց դա – դահեռ, քաղաքներու մէջ ալ ամէն հաւա – նականութեան դէմ արտակարգ միջոցնե – րու ձեռնարկուած է, Առանայի Ամերիկ – եան հիւպատոսարանը, Գրադարանը եւ Ամերիկացիներու բնակավայրերը պին – ուրական եւ ոստիկանական հսկողութեան տակ առնուած են :

Ցունաստան մատոդ է Թուրքիոյ պատրաստութիւններէն, կիպրոսի արիւ – նալի դէպքերէն եւ Թուրքահելլէն յարա – բերութեանց վատթարացումէն : Հելլէն թերթերը եւ ձայնասփիւռները երկկ ծա – նուցին թէ զինուորական կառավարու – թիւնը «պատրա՛ստ եղիր» հրամանը տը – ուած է հելլէն զինեալ ուժերուն :

Օրուան դէպքերուն եւ ծանրակչիռ կա – յութեան հետեւանքով, Ցունաստան զին – ուորական նորանոր միջոցներ ձեռք առաւ երկկ : Հելլէն կառավարութիւնը զէնքի տակ կոչեց պահեստի սպաները :

ՆՈՐ ԲԱՅՈՒՄՆԵՐ

Կիպրոսէն ստացուած վերջին տեղեկու – թեանց համաձայն, երկկ նոր բախում – ներ տեղի ունեցած են Եչիլըրմաքի մէջ, Թուրք ռազմիկներու եւ Ցոյներու միջեւ : Բախումները երկու ժամ տեւած են եւ վերջ գտած Հաչտարար Զօրքին միջամը – տութիւնով : Որեւէ մեռեալ եւ վիրաւոր չկայ, բայց կացութիւնը չափազանց ճըղ – տուած է :

ԹՈՒՐՔ ՆԱԻԱՏՈՐՄԸ ԿԻՐՆԻԻ ԱՌՋԵԻ

Թրքական մարտանաւերը պահակ կը սպասեն Կիպրոսի բացերը, կիրնկի առ – ջեւ : Զօրահանումի բոլոր պատրաստու – թիւնները լրացած են, եւ ամէն վայր – կեան պատերազմ կրնայ ծագիլ : Եթէ Ցունաստան չընդունի Թրքական պա – հանջները, — որոնք մատնանչուած են տրուած վերջնագրին մէջ, — Թուրքիա պինուորական գործողութեանց պիտի ձեռնարկէ : Արտաքին նախարարութենէն իրաւասու անձ մը ըսաւ թէ «ամէն բան այս չարթու պիտի վերջանայ» : Թրքական ձէթերը երկկ 150 մեթրի չափ իջած են Կիպրոսի վրայ :

ՔԱՂՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ չատ մեղմ ձեւով է որ անդամ մը եւս, առաջարկած է հա – մայնավար Զինաստանի անդամակցու – թիւնը ՄԱԿին :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ եւ կապի սեն – սիքանները կ'ուզեն գործադուլ ընել նո – յեմբեր 30ին (Հինգչաբթի), ամասկանի յաւելում պահանջելով :

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

Ժիլիէն Լաբրուա փողոցի ՅԱՌԱՋի յաճախորդներէն կը խնդրուի ասկէ ետք Ռիի Փիւ դիմել :

ՊԱՊԻՆ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻԻ

Ժամանակ մը ի վեր չաղանակադեղձը (փրոսքաք) չատ խօսեցնել կուտայ իր մասին, օրուան մեծերուն չաղանակադեղձի ուռը (ատէնոմ) հանելու համար կատարուած գործողութիւններուն առթիւ :

Անցեալին մէջ մամուլը արձանագրեց Ֆօշի, Ֆլէմմնոյի, Փուանքառէի, Վիլլարնէի այդ նպատակով կրած գործողութիւնները : Երեք տարի առաջ տը Կոլ առիպողաբար նոյն ուռահատումին են – թարկուեցաւ : Այս ամիս ելմտական նահապետ Տըպրէի եւ մանաւանդ Պապլին կարդն էր, որ աննպաստ պայմաններու մէջ վիրահատուեցաւ, մահվոգելով բոլոր ժողովուրդները :

Այս առթիւ «Պապն ալ փրոսքաք կ'ունենա՞յ եղեր» հարցուց ծանօթ մը, ակնարկելով անշուշտ զեղձի ուռին և ոչ թէ գոյութեան : Զարմացայ, որովհետեւ անսահման է մարդոց տգիտութիւնը մարզկային կազմին եւ բնականաբար չաղանակադեղձին մասին, որուն անունը լսած են, չատախս առանց դիտնալու թէ ի՞նչ է, ո՞ւր կը գտնուի եւ ինչ փորձանք կը բանայ քիչ – չատ տարէց այրերու դլխուն :

Ի՞նչ է չաղանակադեղձը :

Շաղանակի մը մեծութեամբ մօտ քան կրամ կչռող եւ երկու ըլթակներէ բաղկացած մսուտ խիտ թանձր մարմին մըն է, որ կը չրջապատէ միզափոչին պարանոցը կամ բերանը, ինչպէս նաեւ միզուկին յետոսմասը : Կազմուած է 30–40ի մօտ փոքրիկ դեղձերէ, որոնց արտաղրած կաթնաղոյն հեղուկը սերմին կը խառնուի : Միայն այրերը ունին չաղանակադեղձ, որ մանկութեան եւ պատանեկութեան չրջանին չատ փոքր է եւ արբունքին հետ կը սկսի աճիլ եւ չաղանակի մը մեծութեան հասնիլ :

Շուրջ յիսուն տարեկանէն յետոյ է որ չաղանակադեղձը կը սկսի դերաճիլ, ո – րովհետեւ անոր կարծր մասերը նեարդայինն ուռ մը կը կազմեն, նման կիներու նեարդուռին (փիպրոմ) : Բայց կիներուն արդանդի նեարդուռը չուրջ 35 տարեկանին կը սկսի եւ դաչտանադադարէն յետոյ ինքնաբերաբար կ'անհետանայ, եթէ մինչ այդ այլեւայլ բարդութիւններ (ցաւ, բորբոքում, արիւնահոսութիւն, եւայլն) գործողութիւն չպարտադրեն : Մինչդեռ այրերուն չաղանակադեղձի դերաճումը (խիէդրոփի) կամ ուռը չուրջ 50էն յետոյ կը սկսի եւ տարիքին եւ ապրելա – կերպին հետ կ'աճի, կը մեծնայ եւ կրնայ մինչեւ 200 կրամի հասնիլ, բնականէն, կչիռէն տասն անդամ աւելի :

Անցեալին մէջ այն կարծիքը կը տիրէր թէ ընդհանրապէս չուտայ կեանք վարողները չաղանակադեղձի դերաճում կ'ունենան : Ինչ որ կը բացատրէ «Պապն ալ փրոսթաթ կ'ունենայ եղեր» հարցումը : Վիճակագրական տուեալները կը հաստատեն թէ ժուժկալները աւելի ենթակայ են այդ ախտաբանական վիճակին : Ամէն պարագայի իսկական պատճառը յայտնի չէ : Կը թուի թէ մարմնին, մասնաւորա – պէս ներծոր դեղձերուն եղափոխութեան արտայայտութիւնն է :

Շաղանակադեղձի դերաճումը կամ ուռը, որ երբեմն կրնայ խլիրդային ըլլալ, ինքնին սովորաբար անվնաս է : Դժբախտաբար այնպէս մը տեղաւորուած է որ ուռը կը ճնչէ միզափոչի պարանոցին եւ միզակի յետոսմասին վրայ եւ ասոնք աճանաբար կը դժուարացնէ միզումը : Ենթական, որ մինչ այդ կրնար ամբողջ զիչերը իր մէզը պահել, կը սկսի ամէն զիչեր մէկ, երկու կամ աւելի անդամներ արթննալ եւ միզել, այնքան զօրաւոր եւ անդիմադրելի կ'ըլլայ միզելու զդայութիւնը : Հակառակ այդ նեղացուցիչ զդայութեան, կը ստիպուի սպասել որ մէզը զայ, քիչ կը միզէ եւ չի կրնար միզափոչին ամբողջովին պարպել : Այնպէս որ միչտ մաս մը (50, 100, 150 կրամ եւ աւելի) միզափոչին մէջ կը մնայ : Այս մնացորդը ժամանակի ընթացքին կը չատնայ : Երկարատեւ պահած վիճակը, նաեւ ուժաչաքտութիւնը, ինքնաչարժով ճամբորդութիւնը, ճոխ ճաշ մը կը նպաստաւորեն զժուարամիզութիւնը եւ մերթ ընդմերթ պատճառ կ'ըլլան ամբողջական միզարգելութեան : Այս պարագային հարկ կ'ըլլայ մուժակով (սոնտ) պարպել միզափոչը, որու առթիւ մանրէներ կրնան վարակել եւ մէզը թարախոտել :

Եթէ այս վիճակը լրջօրէն չդարմանուի, կուգայ ժամանակ մը երբ ենթական չի կրնար մէզը բռնել, որովհետեւ միզափոչը այն աստիճան լեցուած — մինչեւ մէկ – երկու լիտր մէզ — եւ ընդլայնած կ'ըլլայ, որ ենթական չի կրնար կամովի միզել, բայց մէզին աւելորդը կը յորդի եւ կաթիլ կաթիլ դուրս կը հոսի :

Միեւնոյն ատեն մէզը միզափողերէն (իւրըքէր) հետզհետէ մինչեւ երիկամները բարձրանալով, կը դժուարացնէ անոնց գործունէութիւնը, արիւնը լաւ չի զտուիր, իւրէի քանակութիւնը կը չատնայ եւ ի վերջոյ մահացու թունաւորում (իւրէմի) կը պատճառէ : Մինչ այդ ուրիչ բարդութիւններ կրնան երեւան դալ, ինչպէս արիւնահոսութիւն, երիկամներու թարախոտում, չերմութեան վերի վայրումներ, եւայլն :

Շաղանակադեղձի դերաճումը դեղերով չի բուժուիր : Դեղերով կարելի է քիչ – չատ ժամանակ չահիլ, երբ դերաճումը թեթեւ կամ չամբընթաց է : Գրեթէ միչտ վիրաբուժական ուռահատումով անհրաժեչտ է դառնայ :

Նախքան վերջին աչխարհամարտը վիրաբուժական գործողութիւնը բաւական վտանգաւոր էր եւ մահացու բարդութիւններ չաճախակի կ'ունենային :

Այժմ գործողութեան ենթարկուող հիւանդներուն կեանքը պահպանելու միջոցները այնքան բարելաւուած են որ վիրաբոյժները չեն վարանիր նոյնիսկ 80ը անց հիւանդները վիրահատել, անշուշտ եթէ ենթական միզային ծանր բարդութիւններ չունի եւ առողջական ընդհանուր վիճակը խանգարուած չէ :

Իսկ եթէ գործողութեան նպատակը ամբողջ անցած է, միայն մնայուն մուժակ մը (սոնտ ա տրմէօր) կը դնեն, զոր ենթական մինչեւ կեանքին վերջը կը պահէ, մերթ ընդ մերթ փոխել տալով : Այս վիճակը անշուշտ հաճելի չէ, նոյնիսկ չաճախ տանելի չէ, բայց միակ միջոցն է ուչացած հիւանդներուն տառապանքը մեղմելու եւ կեանքը երկարաձգելու համար :

Ահա թէ ինչու կը չանձնարարուի անոնց որոնք դիչերային չաճախակի զգուռումդիզութիւն ունին, մանաւանդ մը քննութեան ենթարկուիլ, որ կրնայ ճչդել գործողութեան անհրաժեչտութիւնը եւ տիպդողականութիւնը, որ ուչ կամ կանուխ չաճախ պարառադիր կը դառնայ :

Աւելի լաւ է կանուխ քան թէ ուչ որպէս զի ապագայ հաւանական բարդութիւններէ առաջ կատարուի ուռահատումը, եթէ մանաւանդ համամիտ է :

ՏՈՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԿՂ ՊԱՏՄԷ

ՄԻՆՉ ԵՏ ԿՂ ՆԱՅԻՄ

(Ե. եւ վերջին մաս)

1919ին, Կուսակցութեան Կովկասեան կոմիտէն, որ առօրեկրեայ աչխատանք կը կատարէր, դիմ Մոսկուա դրկեց տես – նելու համար Լենինը : Գաղտագողի նըպատայ ձկնորսանաւ մը եւ իրրեւ պահակ չրջագայող Սպիտակ Պահակազունդի նաւերէն խուսափելով, հասայ Աղրբատան :

Կուպանով, Ծովայիններու Միութեան առաջնորդը, որ ինծի հետ միասին, նոյն օրը, ուրիչ նաւով մը մեկնած էր Պաքուէն, բնաւ չհասաւ Աղրբատան : Սպիտակ Պահակազունդը ծովուն վրայ ձերբակալած էր Կուպանովը եւ հրացանա – դարկ ըրած զայն :

Դէպի Մոսկուա ճամբորդութեանս ամբողջ տեւողութեան, կը խորհէի այն հանդիպումին մասին, որ պիտի ունենայի Լենինի հետ : Որոչեցի, նախ անոր թուել բոլոր իրողութիւնները, յետոյ վերլուծել զանոնք եւ պարզել եղրակացութիւններս :

Լենին դիս մտիկ ըրաւ ուչադրութեամբ, որքան տաեն որ իրողութիւններ կը յայտնէի իրեն : Բայց այն պահուն երբ կ'ուզէի եղրակացութեան չանգիլ, ընդմիջեց դիս — չատ քաղաքավար կերպով — եւ նորանոր իրողութիւններ ուղեց :

Տպիսթան :

— Այո, ո՞ւր է ան ճշդիւ : Ցոյց տուր ինծի քարտէսին վրայ, ըսաւ ան :

Ցոյց տուի :

— Որքա՞ն հայդուկային խմբակներ կան հոն :

Պէտք եղած յաւելուածական տեղեկութիւնները տուի եւ դարձեալ ուղեցի իմ եղրակացութիւններուս դալ : Բայց Լենին, նորանոր հարցումներ ուղղեց : Այս տաեն միայն հասկցայ, թէ ես պէտք է որ իրողութիւնները թուէի : Լենին կրնար ինծմէ չատ աւելի լաւ եղրակացութիւններու չնորհել :

Մեր տեսակցութիւնը տեւեց աւելի քան երկու ժամ, որու ընթացքին Լենին տեւականօրէն ոտքի ելաւ եւ ուղղուեցաւ դէպի քարտէսը :

Ինչ որ ամէնէն աւելի չափազանցեց դիս, անոր չահագործողութիւնն էր հանդէպ ամէն բանի՝ քաղաքականութիւն, տնտեսական հարցեր, կովկասի զանազան ազ –

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՔԱՋԱՐԻՆ ՔԵՐՈՎԲԷ

(ՀԱՅՐԵՆԻ ՅՈՒՇԵՐ)

Թերթերն ու դրքերը ժամանակին հրատարակած են անոր անունն ու գործը : Սակայն անոնցմէ չեմ ուղեր օգտուիլ : Կը բաղձամ անոր մասին թուղթին յանձնել, այն զոր մեծ մայրիկս ճմեռնային դիչեր մը՝ մեր տան թոնիրին չուրջ հաւաքուած իր զոյդ մը թոռնիկներուն պատմեց :

Քերովբէն որդի էր քահանայի եւ եղբայր՝ քահանայի : Երբեմն կրակ ու բոց մանչ եւ ապա վառուռն եւ գործօն երիտասարդ : Ինչպէս կրօնասէր, նաեւ ազդասէր : Եթէ մէկուն գործքով օգտակար չկրցաւ ըլլալ, խօսքով կը նպաստէր :

Գրքերու չափազանց յարում ունէր : Կը կարդար Հայոց Պատմութեան դիրքեր, մե՛ծ մե՛ծ դիրքեր, հա՛սա հա՛սա դիր – քեր. եւ կը պատմէր փողոցին մէջ, տան մէջ : Պատմելու ժամանակ աչքերէն կրակ կը ցայտէր, կարծես կռիւի մէջ էր եւ հազարներ կը ջարդէր :

Երբ կ'իմանար թէ թուրք ոստիկաններ հայերէն դիրքեր կը փնտռեն, դիրքերը եւ իր զէնքերը ջրհոր կ'իջեցնէր կամ կը պահէր ձեղունին տախտակներուն տակ :

Օր մը — իր կոյր բախտէն — ոտի – կաններն անոր դիրքերէն երկուքը գտան : Քերովբէն ամենեւին չխռովեցաւ : Զանոնք անոնց ձեռքէն յափչտակեց եւ եղնիկին արագ թռաւ լեռը : Ոչ մէկը եհետէն վազեց կամ զնդակ ուղղեց : Ոստիկաններն անդամ անկէ վախ ունէին : Շատ զօրաւոր էր եւ անվախ : Եղունգովը գամ կը գամէր : Բռունցքովը եղան մէջքը կը կոտրէր : Սակայ որսի կ'ելլէր եւ տեսա՞ւ եղջիւր մը, այն թիւրախն էր անպայման իր դնդակին : Թռչուններըը ծառերէն եւ օդէն վար կը բերէր : Քանի՛ քանի՛ դայլեր եւ արջեր որսացած է եւ անոնց թաթերը լրենց զրան սեմին զարկած ու գամած : Անոր զէնքերը ատէպ կը պահէին որ զէնքի սէրը ներսը պաղի եւ Ռուսաստան երթայ զործի, ոսկեայ աչ տարբեր մարդէր, տարբե՛ր . . . :

1886ին մեր հայրենիքին ահն ու սարսուռը Թոլլօղլի Տուրսուն աւազակապետը եղաւ Մոխրկուտէն եւ դիչերանոց Հասաւ ձիճաղաղ : Ագռաւին կռիչքը, բուին վայոյը Հայերուն սիրտը քարացուցին : Ամէն մարդ իր դուռը փակեց եւ ձեռքերը բացաւ զէպի վեր երկինք : Գալի՛ք կար : Ո՞վ ազատած էր աւազակապետէն : Բայց ձիճաղաղ բախտով կ'ազատի : Թոլլօղլի Տուրսունի աչքերը այս անգամ Խանգաձորի հարստութեան վրայ են : Սակայն անոնց պահակն ու պաչտպանն է Քերովբէն քաջարի : Մեր առիթը :

Կ'իմանայ անոր զալուստը եւ երկու ընկերի հետ միացած կ'ուխտէ հայրենիքը անոր ճիրաններէն ազատել : Կ'ուզէ զանիկա այնպէս սարսափեցնել որ ծառի տերեւին նման զողայ եւ անգամ մը եւս ոտք չկոխէ Հայուն կոխած տեղը : Տունը, ամէն անկիւն իր հրացանն ու փամփուչտները կը փնտռէ, բայց անոնք չկան : Եւ ահա բայ բերանէ մը կը լսէ թէ Ա. Ա. պատաւին մօտ են : Տէրտէր եղբայրը ատէպ անոր զէնքերը կը հեռացնէր, որ յանկարծ Թուրքերէն բան մը չպայթի գլխուն եւ ափսոսին վրայ :

Քերովբէն պատաւին մօտ կը վազէ եւ զէնքերը չուտով երեւան կը հանէ :

— «Որդի՛ ջան, կը ձայնէ պատաւը, անասրը արջ տեսնուած է, գնա՛ եւ հազար կտոր ըրէ զայն, արեւիդ մեռնիմ, գնա հոն եւ մի չափուիր Տուրսունի հետ» :

— «Մամիկ ջան, դուն հանդիստ եղիր, ես մարդասպան չեմ, պիտի չմեռնիմ : Այնպէս լեղին պիտի պայթեցնեմ, որ եօթը սար անդին թռչի ու այլեւս չերեւնայ : Դուն հանդիստ եղիր, արիւն չեմ մտներ» :

Քերովբէն դաւ իր երկու ընկերները, բայց անոնք իրեն ոչ մէկ օգուտ ըրին եւ փախան : Հասաւ Զորոզ, զետին ափին երկինք հասած ընկուզենիին վրայ բար – ձրացաւ ու ճիւղերու եւ տերեւներու մէջ ծածկուեցաւ :

— «Մեծ մայրիկ, վրայ բերի, ես այդ ծառը տեսած եմ, վրան ո՛րքան գնդակի հարուածի նչաններ» :

— «Անոնք գնդակներու հանդիպած տեղերն են, բայց լուռ եղիր եւ միտ դիր, ատաեց մեծ մայրիկս» :

Եւ չարունակեց իր պատմութիւնը.

Թոլլօղլի Տուրսունի հետ կային տասնեւութ չոր ընկերներ : Անոնցմէ մէկը ատամնայի աչք ունէր՝ տեսաւ Քերովբէն եւ պետին լուր տուաւ : Թոլլօղլին պոռաց.

— «Մ՛չ մարդ, թէ կեանքդ կը սիրես՝ վար իջիր, ապա թէ ոչ ընկուզի պէս գլխիդ վար կը բերեմ» :

Թոլլօղլին իր հրացանը լարեց. Քերովբէն ալ իր «Թըֆանք»ը ուղղեց՝ անոր ձեռքին զարնելու եւ հրացանը վար ձգելու համար : Թոլլօղլին նչմարեց եւ չարժուն ըրաւ : Քերովբէին գնդակը թռաւ եւ չարժումին հետեւանքով եկաւ հասաւ Թոլլօղլիին կուրծքը եւ ան ձիէն վար իյնալու պոռալով.

— «Ընկերներ, տասկեցուցէք սա կեավուր Հայը» :

Գնդակներ տեղացին եհեւէ եհեւ :

Քերովբէն ծառին վրայ ինքզինքը ամրացուց : Օձի նման վար սողոսկեցաւ եւ գնդակներու տեղատարափին տակ քովի ձորն իջաւ եւ անկէ անտառն ի վեր սլացաւ : Կեանքի եւ մահուան պայքարն էր որ սկսաւ : Գայլերու պէս աւազակները անոր հետեւէն իննան եւ հրացանի վրայ պարպեցին : Քերովբէն հրացանը լեցուց ու պարպեց :

Աւազակները ճնճղուկի պէս կ'իյնային, բայց նորեր երեւան կուգային : Քերովբէն հանդիստ չունէր, կը փախչէր, կը կենար ու կը նետէր եւ յանկարծ հրացանը պայթեցաւ : Անճկութեան քրտինքը դինքը պատեց եւ սկսաւ եղջերուի մը պէս սուրալ : Բայց գնդակ մը հասաւ կողքին եւ արիւնը առատօրէն դուրս ժայթքեց : Քերովբէն պատարիւնութիւնը չկորսնցուց : Լաթ խօթեց վէրքին մէջ ու թռաւ : Հասան դեռ ուրիչ գնդակներ եւ տիւնը ծառի մը տակ ինկաւ՝ մահացաւ :

Աւազակները հասան անոր մօտ եւ գընդակ գնդակի վրայ նետեցին ու հեռացան :

Քաջին դիակը ժամերով առանձին մնաց : Ապա երբ ժողովուրդը համոզուեցաւ թէ իր կեանքին ու գոյքին վնաս չկայ, գացին եւ արիւնի հետքերէն իմացան գիւղացիի դիակին տեղը :

Զայն բերին մեր տունը : Ազգական ու բարեկամ ամէն աչք արտասուք թափեց Քերովբէին անչունչ մարմնոյն վրայ, ուրիչ թաչկինակով գնդակ հաւաքելնիք :

Մեծ հանդիսութեամբ եւ հոծ բազմութեամբ անոր գազաղը գերեզման դրուեցաւ :

Ալ անկէ հաքը մեր աչխարհը արեւ ու կեանք տեսաւ : Աւազակ չերեւցաւ : Քաջարին Քերովբէ հայրենիքը ազատած էր :

Այսքան՝ մեծ մայրիկս : Անոր պատմելէն տարի մը հաքը գերեզմանատունն էի եւ ալ կարդալ գիտէի : Քերովբէին մարմարէ չիրմաքարին վրայ կարդացի «Քերովբէ Ոսկ . . .» : Մնացածները չկըրցայ կարդալ :

Հ. Հ. ՈՍԿԵԱՆ

գութիւնները եւ անոնց սովորութիւնն – րը :

Եւ այս, այնպիսի պահու մը, երբ անդ– լիական ուժերը կը քալէին Արքանկէլ եւ Մոբմանաքչի դէպի Վոլոկոտա, երբ ձեր– ժակ բանակը Բեթրոկրատի մօտեցած էր, Տեմիքին դրաւած էր Օրէլը եւ կը յառա – ջանար դէպի Թուլա : Սովետական հան – րապետութիւնը կոբնցուցած էր իր բո– լոր ալբիւրները հում նախանիւթի, նաւ– թի եւ հացահատիկի : Ժողովուրդը սովի մատնուած էր եւ կեանքը չատ դժուարա– ցած :

Այս էր կացութիւնը 1919 Հոկտեմբե – րին : Բայց յաղթանակի մասին այնքան մեծ էր Լենինի հաւատքը, որ ան կրնար ասկի քան երկու ժամ տրամադրել ինծի, հարցնելու համար, թէ ինչեր տեղի կ'ու– նենան կովկասի մէջ, ի՞նչ են մեղ դրպա– ցնող հարցերը եւ թէ ի՞նչ կը մտածենք զանոնք լուծելու համար :

Կուսակցութեան տասներորդ համաժո– ղովը տեղի ունեցաւ 1921ին եւ Լենին վճռաբար յայտարարեց , թէ բանուոր – ներն ու գիւղացիները դժգոհած էին եւ թէ « համայնավար պատերազմը» պէտք էր դադրեր :Մասնաւորաբար գիւղացի – ները բնաւ հետամուտ չէին ասկելցնելու ի– րենց արտադրութիւնները, որովհետեւ անոնց բոլոր գերարտադրութիւնը իրենց ձեռքէն կ'առնուէր :

Որդեդրուեցաւ Տնտեսական Նոր Քա – ղաքականութիւնը — ՆԷՔ — որ փրկեց երկիրը, թէեւ բաղմաթիւ համայնավար– ներ չէին հասկնար անհրաժեշտութիւնը այսպիսի եւ դարձի մը : Շատեր հրա – ժարեցան կուսակցութենէն , ՆԷՔը նկա – տելով վերադարձ մը դէպի դրամատի – րութիւն :

Այսօր, Զինաստանի մէջ կան մարդիկ, որ կը պոռան, թէ դրամատիրութիւնը կը վերահաստատուի Սովետական Ռուսիոյ մէջ, առանց գոյց տալու որեւէ փաստ :

ԱՅՑ ՄԸ ԱՄԵՐԻԿԱ.

1936ին այցելեցի Միացեալ Նահանգ – ները եւ մէկը այն բաներէն որ զիս ապշու– թեան մատնեց , այն էր՝ թէ միակ դոր – ծարան մը , որ կը պատկանէր ձեներըլ էլէքթրիք ընկերութեան եւ դոր այցելած էի, տարեկան հարիւր հազար սառնադա– րան կ'արտադրէ :

Երբ երկիր վերադարձայ, թելադրեցի, թէ մենք ալ պէտք է սկսինք չինել սառ – նադարաններ անձական դործածութեան համար : Ինծի ըսին, թէ դեռ «չատ կա– նուխ է» : Հաղիւ 1949ին էր, երբ որոշ – ուեցաւ սառնադարանի երեք դործարան– ներ չինել եւ առաջարկուեցաւ ինծի որ պատրաստեմ անոնց յատակագիծերը :

Ուղեցին որ ծրագրեմ դործարան մը , որ ունենայ Միացեալ Նահանգներու դոր– ծարաններուն տարողութիւնը , սակայն վախցայ որ մեծամասութեամբ — մեկա – լոմանիա — կ'ամբաստանեն զիս : Որով, այն դործարանները, դոր կառուցինք ,

ԳԻՏԱԿԱՆ

Հինդն ի վեր մարդիկ միշտ ալ հետա – քրքրուած են երկրապունդին ձեւով : Քանի մը հազար տարի առաջ, Բաբելոնի դիտնականները այն կարծիքը յայտնեցին, թէ երկրապունդը տափակ է : Աւելի ուշ, հին Յունաստանի մէջ ծնունդ ա – ռաւ տարբեր տեսութիւն մը, թէ երկիրը դունդի մը կը նմանի : Այս տեսակէտը առանձնապէս պաշտպանեց Դ. դարու (Ք. Ա.) յոյն երկրաչափ Փիլոլաոսը :

Փիլոլաոսի դպրոցը, սակայն , այս տեսակէտը չէր հիմներ դիտական ու – սումնասիրութիւններու եւ դիտումներու վրայ, այլ այն հիման վրայ, թէ դունդը երկրաչափական ամէնէն կատարեալ ձեւն է, եւ թէ երկիրը Արեւին եւ Լուսնին նը– ման դնդաձեւ պէտք է ըլլայ : Արիստո – դել եւ ուրիշ յոյն փիլիսոփաները նոյն կարծիքը յայտնեցին յետադային :

Գտնուեցան նաեւ դիտնականներ, ո – րոնք չափեցին երկրապունդին չրջագիծը : Այրպէս, Էրաթոսթենէս Ալեքսանդրիա – ցին, իւրայատուկ եղանակով մը գտաւ երկրապունդին չրջագիծը՝ 24·700 մղոն , մինչ որ , այլապէս, միայն 160 մղոն նը– ւաղ է այժմու հաստատուած չրջագիծէն :

Աւելի ետք, կարգ մը դիտնականներ յղացան այն միտքը, թէ երկրապունդը բոլորովին դնդաձեւ չէ, այլ աւելի տա – փակ է երկու բեւեռներուն վրայ : Այս տեսակէտը պաշտպանեց բնագէտ Ի. Նիւ– թըն 1687ին հրատարակած իր « Սկզբ – բունքներ» աշխատութեամբ : Իրականու– թեան մէջ, սակայն, երկիրը հաւասար կերպով տափակ չէ իր երկու բեւեռնե – րուն, այլ նուազ տափակ է Հիւսիսային Բեւեռի վրայ : Ամերիկեան «Սայընթի – ֆիք Ամերիքըն » հանդէսի 1967 Հոկտեմ– բերի համարին մէջ, Տէվիտսըն Ֆինկ – Հելլէ կը յայտնէր, թէ 1500ի տեսնները, այս իրողութիւնը առաջին անդամ նախա–

տեսած է Էրիստափոր Քոլոմպոս , որ ը – սած է , թէ երկիրը տանձի մը ձեւը ունի, առանց սակայն, հիմնաւորելու իր դա – դափարը : Այս դաղափարը, սակայն, Քո– լոմպոսէն աւելի քան ութ հարիւր տարի առաջ յղացած է է· դարու հայ մեծ մա – թեմատիկոս եւ աստղագէտ Անանիա Շի– րակացի, որ կ'ըսէ թէ՝ «երկիրը հաւկը– թաձեւ է»: Եւ իրօք այս հանճարեղ նա – խատեսութիւնը չուրջ 1300 տարի ետք փորձնականօրէն հաստատուեցաւ Խորհր– դային եւ ամերիկեան արուեստական արբ– բանեակներու միջոցաւ :

Արդարեւ արուեստական արբանեակնե– րու միջոցաւ ճշդուեցաւ երկրապունդին բեւեռային տրամագիծը , որ 298, 25րդ մասով աւելի փոքր է քան հասարակա – ծային մեծ տրամագիծը : Միւս կողմէ հաշիւները ցոյց տուին, թէ բաղդատա – բար ծովի մակերեսին, Հիւս· Բեւեռը 10 մեթր աւելի բարձր է, իսկ Հար· Բեւե – ռը՝ 30 մեթր աւելի «ցած» է:

Երկրապունդը ունի ուրիշ անհաւասա – րութիւններ ալ :

Գ. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Խորհրդային Միութեան Ա. դասի ոտ– նաղնդակի ախոյենական մրցաշարքին մէջ՝ «Արարատ», նոր մրցումներ ունե – ցաւ անցեալ չաբթու ընթացքին :

Դժբախտաբար նոր պարտութեան մը հետեւանքով եօթներորդ դիրքէն ութե – րորդի ատիճանին վերադարձաւ :

Մրցաշարքին կը մասնակցին 19 խում – բեր :

×

Ս. Տ. Մելիք – Բախչեան իր «Հայաս – տանը 7–9րդ դարերուն» աշխատութեան համար ստացաւ պատմական դիտութիւն– ներու պսակաւորի աստիճան :

×

Այս տարեշրջանին՝ Ղափան այցելած են 3800 դբօսաշրջիկներ օտար երկիրներէ (Ռուսիա, Ուկրայինիա, Լաթվիա):

×

Լոյս տեսաւ Դոկտոր Գրիգոր Գրիգոր– եանի «Հայ ժողովուրդին բանահիւսու – թիւնը » ծաւալուն աշխատութիւնը, Բու– հերու բանասիրական ճիւղերու ուսանո – ղութեան համար :

×

Բժ. Ա. Այվազեան ստացաւ բժշկական դիտութիւններու վարպետի կոչում :

×

Ճոպանուղի մը հաստատուեցաւ Երե – ւանի եւ Նորքի բարձունքին միջեւ: Ճամ– բորդները երկուքուկէս վայրկեանի մէջ կը հասնին Երեւանէն Նորք կամ Նորքէն Երեւան :

ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՓԱՊՈՒՂԻՆ

ՁԱՓՈՆԻ ՄԷՋ

— * —

Ներկայիս, Ձափոն ճարտարապետները կ'աչխատին իրագործել աչխարհի ամէնէն երկար փապուղիի չինութիւնը :

Արդարեւ, Սէյքանի փապուղին, Ձափո– նի մեծածաւալ կղզիներէն մէկը՝ Հոնչուն պիտի կապէ անոնց ամէնէն հիւսիսայի – նին՝ Պոքքայտո կղզիին , անցնելով Զու – կարուի նեղուցէն :

Սէյքանի փապուղին պիտի ունենայ 36·4 քիլոմեթր ընդհանուր երկարութիւն, որուն 22 քիլոմեթրը պիտի անցնի ծովուն տակէն եւ 14·4 քիլոմեթրը՝ հողին տա – կէն :

Ներկայիս, ընդծուելայ երկարագոյն փապուղին Անգլիոյ Սէյվընի փապուղին է ,որ ունի եօթը քիլոմեթր երկարու – թիւն, իսկ ստորերկրեայ երկարագոյն փապուղին՝ Իտալիոյ եւ Զուիցերիոյ տա– կէն անցնող Սեմփլոնի փապուղին է, որ ունի 19·8 քիլոմեթր երկարութիւն :

Ձափոնցիք այս փապուղիին ծրագիրը պատրաստած էին 1959էն ի վեր : Սակայն, Համաչխարհային Բ. Պատերազմին հետե– ւանքով յետաձգած էին անոր կառուցու – մը :

1946ին, Աչխարհամարտէն տարի մը ետք Ձափոն երկաթուղիներու ընկերու – թիւնը, իրագեկ դառնալով ծրագրի կա – րեւորութեան , երկրաբանական նախա – պատրաստական ուսումնասիրութիւննե – րու ձեռնարկեց :

Զուկարուի նեղուցին մէջ երթեւեկող « Թոյա Մարու»յի նաւաբեկման պատճառ դարձող 1954ի ագետալի մրրիկը, կարե – ւոր պատճառ մը եղաւ , որ չարունակ – ուին ձեռնարկուած ուսումնասիրութիւն – ները : 1955ին կազմուեցաւ փորձագէտ – ներէ բաղկացած թեքնիկ յանձնախումբ մը : Այս յանձնախումբը, տարի մը քաղ– ուած տուեալները քննելէ ետք , 1956ին այն եզրակացութեան յանդեցաւ , թէ ծը– րագիրը փորձագիտականօրէն իրագործե– լի է եւ թելադրեց, որ փապուղին 36·4 քիլոմեթրէն աւելի երկար միջոց մը ծած– կէ, որուն 22 քիլոմեթրը պէտք է անցնի ծովուն տակէն :

Յանձնախումբին տեղեկագիրը կը ճշդէր նաեւ, թէ ծրագիրը կարելի է իրագործել տասը տարիէն :

Փապուղին իր երկարութեան պատճա – ռով, պիտի չկրնայ օդտագործուիլ կառ – քերու կողմէ, որովհետեւ մոթոռաւոր կառքերէն դուրս ելած կաղը, փապու – ղիէն դուրս վտարելու համար, պէտք պիտի ըլլայ կրկնապատկել փապուղիին տրամագիծը , ինչ որ փորձագիտականօ – րէն եւ տնտեսապէս անիրագործելի կը դարձնէ ծրագիրը : Այս պատճառով, փապուղին պիտի սահմանուի միայն ելեկ– տրական կառքերու :

Փապուղիի չինութիւնը պիտի արժէ 1200 միլիոն ֆրանք եւ պիտի աւարտի 1975ին :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Սիրտը դառնապէս յուզուեցաւ, բայց որոշեց դիտաւորութիւնը դործադրել: Ինչպէս պիտի տեսնուի, Ֆանթին կեան– քի անողոք արհաւիրքեմբը պինուած էր: Աղջկան արիւնաքամ դադրած էր պաճու – ճանօք հագուիլ չքուելէ, եւ պարզ կտաւէ դգեստներ հագած էր· իր բոլոր մեռաք– սեղէնները, զարդերը, ժապաւէնները եւ բոլոր տանթէլանները աղջկանը տուած էր· վանդի ան էր ալ իր միակ փառասիրու – թիւնը, նուիրական փառասիրութիւն: Բոլոր ունեցածը վաճառեց, որով երկու– հարիւր ֆրանք անցաւ ձեռքը, մանր մունր պարտքերը վճառելէն ետք միայն ութսուն ֆրանքի մօտ դումար մը մնաց իրեն: Քանեկրկու տարեկան հասակին մէջ դարնան օրերէն առաւօտ մը Փարի – դէն մեկնեցաւ, զաւակը կռնակը առած հետը տանելով :

Ով որ տեսնէր այս երկու էակներուն անցնիլը, արդահատանք պիտի դդար: Այս կինը աչխարհի մէջ միմիայն այս մանկիկը ունէր, եւ այս մանկիկն ալ աչ– խարհի մէջ այդ կինէն զատ ոչ մէր մը չու– նէր: Ֆանթին լինք կաթ տուած է իր զաւկին· այս պատճառաւ կուրծքը յոդ – նեցուցած էր, եւ քիչ մը կը հաղար:

Պ. Ֆելիքս Թոլոմիյէսի վրայ ա՛լ խօսե– լու առիթ պիտի չունենանք: Բաւական կը համարինք ըսելը թէ քսան տարի ետք Լուի Ֆիլիպի իչխանութեան ժամանակ դաւառի երեւելի փաստաբան, հարուստ եւ ազդեցութեան տէր, խոհեմ ընտրող, խիստ անաչառ դատաւոր եւ առաջնուան պէս դրօսանքը սիրող մարդ մըն էր:

Ֆանթին հետի քայլերով, եւ հանդստա– նալու համար երբեմն մէկն մի մղոնի համար երեսուն կամ քառասուն փարա տալով այդ առենները Փարիզի չրջակա– ներուն Պդեմ կառքերը ըսուած կառք – րով ճամբորդած եւ կէս օրին մօտ Մոն– ֆերմէյլ դալով Պուլանժիէի պղպեղ փո– ղոցը հասած էր:

Թէնարտիէի խոհատունին առջեւէն **անցած ատեն տիտանեան օրօրանին վրայ** հրճուող երկու նորածոյս մանկուհիները տեսնելով հիացած, եւ այս ուրախալի տեսարանին առջեւ կանդ առած էր:

Ցանկուցիչ հրապոյրներ կան: Արդ այդ երկու մանկուհիները իրօք յանկուցիչ հրապոյր մը եղան այս մօրը համար:

Ֆանթին դլխովին յուզուած անոնց կը նայէր: Հրեչտակներու ներկայութիւնը արքայութեան աւետում մըն է: Այս խո– հատունին վերեւը տեսնել կարծես Նա – խախնամութեան մատովը դրուած խոր – հրդդաւոր բան մը որ էր ՀՈՍ: Այդ եր– կու մանկուհիները հարկաւ երջանիկ էին: Այնքան արդահատանօք կը նայէր եւ կը դարմանար անոնց վրայ որ անոնց մայրը իր երդին մէկ տողէն միւսը սկսելու ա– տեն երբ չունէր մը առած էր, Ֆանթին չհրնալով զսպել ինքզինքը, ըսաւ սա խօս– քը դոր քիչ մը առաջ յիչեցինք·

— Տիկին, կը տեսնեմ որ երկու ազ – ուոր մանկիկ ունիք:

Ամէնէն անդութ արարածները կը մեղ– մանան երբ իրենց մանկիկները դդուանք մը կ'ընդունին:

Մայրը գլուխը վերցուց, չնորհակալ եղաւ, եւ դրան նստարանին վրայ բազ – մեցուց անցորդուհին, նոյնիսկ ինքն ալ չհմին նստած ըլլալուն համար: Երկու կիները սկսան խօսակցիլ:

— Անունս տիկին Թենարտիէ է, ըսաւ մանկուհիներուն մայրը: Այս պանդոկը մենք կը բանեցնենք :

Այս տիկին Թենարտիէն կարմրադոյն, մսոտ եւ անկիւնաւոր կին մըն էր· կին դինուոր ըսուած արարածին տիպարն էր անոր բոլոր տղեդութեամբը: Աւելի դար– մանալին ան է որ չինծու ձեւեր ունէր դոր վիպային ընթերցումներէ ստացած էր: Նազելը սիրող առնանման կին մըն էր ան: Հին վէպերը երբ այս տեսակ խոհա– կերուհիներու երեւակայութեանց վրայ թղթատուելով կը պատռուին, այս հետե– ւանքը կ'ունենան: Տիկին Թենարտիէ տա– կաւին երիտասարդական հասակին մէջն էր· հազիւ հազ երեսուն տարեկան կար: Այս կինը, որ կծկուած էր, եթէ ուղիղ կանդնած ըլլար, իր բարձր հասակովը եւ արձանի մը նմանող թիկունքներու լայ – նութեամբը, որ ուսնամաճառներու վայել բան մըն էր, դուցէ ի սկզբան վախ տար ուղեւոր կնկան, անոր վստահութիւնը վրդովէր եւ պատճառ չըլլար տեղի տա – լու այն դէպքերու դոր պիտի պատմենք:

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

Այրի Տիկին Սիրուն Արսլանեան – Օտապաշեան,
Օր. Հ. Արսլանեան ,
Տէր եւ Տիկին Ալէ – Արսլանեան ,
Տէր եւ Տիկին Պէքար – Արսլանեան,
Տէր եւ Տիկին Արսլանեան – Թադէոսեան,
Մարք , Ֆրետերիք Պէքար ,
Սիլվին, Դանիէլ, Ժան Արսլանեան, Լինչպէս նաեւ Արսլանեան, Օտապաշեան , Զաուէեան ընտանիքները յաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն , եղբօր, հօր եւ մեծ – հօր՝

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

(Առեւտրական, Անի Հաստատութիւն)

մահը, որ պատահեցաւ Պուլոնը Սիւր – Մեռ Նոյեմբեր 21ին, 81 տարեկանին :

Հայկական ծէսով արարողութիւնը կը կատարուի իր բնակարանը , ընտանեկան մտերմութեան մէջ :

Թաղումը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Նոյեմբեր 24, ժամը 11·15ին էսքի դե– բեմանատունը ուր պիտի հաւաքուին :

Boulogne s/Mer, 138, Rue Nationale.

Ներկայս ընդունիլ իրրեւ մահագդ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Արշակ Բաղդասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Հրաչ Տա – րօնեան եւ զաւակները, Պ. Օննիկ Գա – րայեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ , յետ պատարագի Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին ի – րենց մօր եւ մեծ մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿ· ՔՐԻՍՏԻՆԷ ԳԱՐԱՑԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

Այրի Տիկին Հայկանուշ Սէտէֆճեան եւ զաւակները հոգեհանգստեան պաշտօն կա– տարել կուտան այս կիրակի առաւօտ , Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին ի– րենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԿԱՐԱՊԵՏ ՍԷՏԷՖՃԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

ԻԶՄԻՐԻ ԱՂԷՏԻՆ 45ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Իզմիրի Հայր· Միութիւնը կը ծանուցա– նէ թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կա – տարուի կիրակի առաւօտ (Նոյեմբեր 26) Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցին , Իզմիրի աղէտին զոհերուն ի յիշատակ :

Կը հրաւիրուին անոնց յիշատակը յար – գողները :

×

ՎԱԼԱՆՍ·— Այրի Տիկին Վ· Դաւիթեան եւ բոլոր իր պարագաները կը ծանուցա– նեն թէ այս կիրակի Վալանսի Ս· Գր· Լուսաւորիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ աղդականին ողբացեալ

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան Բ· տարելիցի առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին կարօ Ժամկոչեան 50 ֆրանք կը նուիրեն Կապոյտ Խաչին , Տի– կին Ղազարոս Զաքչաքեանի եւ Պարոյր Գալուստեանի մահերուն առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի :

×

Տէր եւ Տիկին կարօ Ժամկոչեան 50 ֆրանք կը նուիրեն «Եան'ց»ին , Շաւէն Ին– ճէեանի մահուան առթիւ :

(Առանձ «Յառաջ»էն) :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս· ՑԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Կիրակի, 17 Դեկտ· 1967

Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայից Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմա – կերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծագոյն սուրբերէն՝ Ս· Ցակոբի տօնը :

Նուիրատուներու գործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր , պաշտօնական առացապիրներով պիտի պտըտին թաղիս եւ շրջաններուն մէջ հա– ւաքելու համար հաւատացեալներու սրբ– տաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղու կենդանիները նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնու– թենէն նուազագոյն մէկ շաբաթ առաջ դան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղու կենդանիները :

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Մէլքոնեան իրենց հօր Թուրքն Գահվէճեանի մահուան տասներորդ տարեդարձին առթիւ հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին : (Առանձ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Առնուվիլ – Սարսէլի մաս– նաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Ճիհանչահեանէ եւ Պ· Օ – հաննէս Ցակոբեանէ հարիւր ֆրանք իրենց սիրելի քրոջ Աննիկ Տէրտէրեանի (Ծըն – եալ Ցակոբեան) քառասունքի առթիւ :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ· Ց· Դ· Եօթնեղբայրեան ենթակոմի– տէն, Դաշնակցութեան 77րդ տարեդարձը կը տօնէ այս կիրակի, Կրընոպլի Րիւ Ժէյ Սէն Լուի սրահը , կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Կը նախագահէ՝ Ընկ· ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՆՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ· ՄԻՍԱԱՔ – ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժին , կազմիս երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու կողմէ :

Հանդէսը կը վերջանայ խնջոյքով մը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ Լիբանանի հիւպատոսարանին եւ կազմակերպու – թեամբ «Հայ Ուսանողներու Օգն· Միու – թեան » :

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Առաջին մրցանակաւոր Պէյրութի , վե– նետիկի եւ Հռոմի երաժշտանոցներէն :

Ecole Normale de Musique

114 bis, Bd. Malesherbes

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Տոմսերու գինը 10 ֆրանք

Ցայտագրի մէջ · —

Vivaldi, Verdi, Stradella, Haendel, Tchaïkowsky, Borodine, Poulenc

Հայկական հեղինակներ ·— Խաչատուր – եան, Գոհարիկ Ղազարոսեան , կոմիտաս վարդապետ , Սպենդիարեան, Կանաչ – եան, Պէրպէրեան :

Տոմսերու համար դիմել՝ Տիկին Մար – գարեան ,

32, Rue de Trévise

Մասիս ,

Rue Saulnier

DURAND, 4, Place de la Madeleine

Տիկին Պաքրճեան ,

35, Rue de Trévise

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱՒԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միու– թեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէր– ներով :

Parking assuré

ՀԱՅ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 77-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր (Նոյեմբեր 25) ժամը 9ին, 10րդ թաղա– մասի հաղաքապետարանի սրահին մէջ

Faubourg St. Martin — Paris (10e) — Métro : Château d'Eau

Կը նախագահէ Ընկ· ՄԱՋԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ· ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսին նաեւ ընկերներ ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Հ· Ց· Դ· Նոր սերունդի ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին , երգ, արտասանութիւն : Կը մասնակցի Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը

Կէս գիշերէն ետք եւրոպական պարեր : Նուագախումբ

BERNARD DEDEDJIAN ET SON ENSEMBLE

Խօսնակ՝ Ընկերուհի Լիլիան Աբրահամեան

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՊԱՐՈՆ ՔԱՍԲԷՐԵԹԻ
Փարիզի Երեսփոխան եւ Քոնսէյէ Ժէներալ
եւ ներկայութեամբ Յրդի Պ· Քաղաքապետ
GERVILLE REACHE

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվաճեան
Vedette des disques Malmaison

Համելի գեղարուեստական բաժին

Նաւասարդ խումբով

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
Կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՇԱՒԻԼԻ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ Օծման 10րդ տարելիցը հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի յառաջիկայ 17 Դեկտ· Կիրակի ա– ռաւօտ :

×

Շաւիլի հայ դպրոցի տարեկան հանդէ– սը 10 Դեկտ· Կիրակի ժամը 15ին, Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ , Րիւ Սթալինկրատ:

Երգ, պար, Թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ : Հայ հասարակու– թիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

×

ՍԵՒԱՍՏԻՈՑ Նահանդային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմակեր – պած տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ու – նենայ Դեկտեմբեր 3ին : Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով :

×

ԱՄԱՆՈՐԻ ՑԱՑԳՕՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ· Միու – թեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին Փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ դպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս· Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ· Բ· Ը· Միութեան տարե– կան պարահանդէսը Միլանոիթի չքեղ սր– բահներուն մէջ Դեկտ· 9ին, Շաբաթ երե– կոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Ց· Դ· Ս· Թէհլիրեան խումբի ժողովը Ուրբաթ (Նոյեմբեր 24) Մ՛չակոյթի Տան մէջ :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ·— Հ· Ց· Դ· Եօթնեղբայր– եան ենթակոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հ– րաւիրէ Կրընոպլի, Լանոէյի , եւ Բլան– ժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը : Բոլոր ընկեր– ներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ·ԽԱՉԻ Փորթ·տ'Իթալիի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդա – մուհիները, Դեկտ· 2ին ժամը 15ին, Ա– հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդա– մուհիներէն ներկայ դտնուիլ ժողովին : Օրակարգ·— Հ· Օ· Մ·ի բացառիկ ընդ– հանրական ընթերցում :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ
ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ
ՀՌՈՄ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդու – ենելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ
33, Rue du Lt. Batany
92 — MEUDON
Հեռաձայն 644 – 24 – 34

Գին 400 ֆրանք ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ
չորեքշաբթի — ճուշէք — Բ· կարգ
Վերադարձ Փարիզ 29 Դեկտեմբեր
Յահմանափակ տեղեր , արձանա – գրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

ՀԱՅՐԻԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՈՒՐԲԱԹ
24
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
VENDREDI
24 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

ՀԱՅՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11069 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.069

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՇեՑԻՆԵՐՈՒ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐԸ
ՀԱՐԻՒՐ ՀԻՆԳ ՏԱՐԻ ԱՌԱՋ

Օսմանեան կայսրութեան օրով, աւելի քա՛ հարիւր տարի առաջ, զարհուրելի կացութեան մէջ կ'ապրէին հայկական նահանգներու եւ Կիլիկիոյ մեր հայրե – նակիցները :

Հաղարաւորներու մէջէն յիշե՛նք միայն մը, որուն ծանօթացանք վերջերս , ձեռք անցընելով 1863ին Պոլիս հրատարակուած երկհատորեայ մը՝ ԺԱՄԱՆԱԿ՝ հան – դէս հայրենաւուէր :

Այս թերթը իր առաջին թիւին մէջ (Ա. տարի, թիւ 1, 2 Յունուար 1863) հրա – տարակած է յօդուած մը՝ Մուշ եւ Խրիմ – հան Մկրտիչ վարդապետ Խորադրով :

« Խրիմեան ազգասէր հօր Մշոյ վիճա – կին հովիւ եւ առաջնորդ կարգուելէն ո՛ր – չափ մեծամեծ բարոյական բարիք յու – սպուելը» չէ՛տելէ եւ «Պոլսոյ ազգայնոց վիճակը զմեզ ի խոր կը խոցէ» ըսելէ ետք, թերթը կը դրէ·

« Հապա գաւառաբնակ ազգայնոց վի – ճակին վրայ ո՞րչափ ա՛րտօսր պէտք է հեղուիմ : Թշուառութենէ ի թշուառու – թիւն գլորող մեր դժբախտ ազգակիցները թէ որ իրենց ազգային գլուխներէն, եւ մանաւանդ հոգեւոր հովիւներէն մխի – թարուելու ըլլան ըստ արժանւոյն , ա՛յն իսկ բաւական մեծ երջանկութիւն պիտի համարուի իրենց համար : Ուստի Մշե – ցիք իրենց ներկայ խիստ ցաւալի վիճա – կին մէջ գրեթէ խիստ օրինաւոր եւ հան – ճարեղ որոշում մը եւ խնդիր մ'ըրած ե – ղան Խրիմեան հայրն իրենց առաջնորդ եւ հովիւ ուզելնուն մասին, որով այս դժբ – խտ վիճակնուն մէջ իրենց իրաւունքը պաշտպանել գիտցո՛ղ եւ ուզող արթուն եւ ազգասէր դէտ մ'ունեցան» :

Խրիմեան կարգադրութիւնները ըրեր է Մշոյ վանքերուն եւ դպրոցներուն եւայլ – նի մասին եւ Կարնոյ կուսակալէն երկու անգամ հրաման բերել տուած է տեղւոյն ղեկավին, «որպէսզի դիւղացւոց վրայ չմնայ ցրնեի տասանորդը» :

Սակայն իր բոլոր ջանքերը դեռ անծա – նօթ պատճառներով անյաջող ելլելով , Պոլիս պանդխտող «ամենատառապեալ Մշեցի ազգայինք», ճարերնին հատած , 14 Նոյ· 1862ին Պատրիարքարանի Խառն Ցանձնաժողովին մատուցած են բողոքա – գիր մը , որուն բնագիրը հրատարակուած է թերթին մէջ :

Մէկ կողմէն ո՛րչափ անպատմելի ու – խտութիւն են դպացած Խրիմեանի ա – ռաջնորդ կարգուելուն համար, «ւիւս կողմէն, կը գրեն, Մշեցւոցս առ հասա – րակ աւօրէն եւ աւազակ էրդաց ձեռէն հաշած տառապանքներնուս վրայ զգացած ցաւերնիս անհամեմատ ըլլալ կը սկսի , եւ ծայրը յուսահատութեան կը տանի զմեզ » :

Առաջ Մուշի դպրատամ փաչան քիչ չատ Քիւրտերու աւարառութեանց առաջ – քը կ'առնէ եղեր : Սակայն անիկա Բաղէշ փոխադրուելէ է եւ Մշեցիք «բոլորովին յուսահատութեան եւ ցաւոց մէջ» են – կեր են :

Որով կը դիմեն Խառն Ցանձնաժողովի նախագահ ամենապատիւ Տեղապահ սրբ – րազանին եւ մեծապատիւ անդամներուն՝ աղերսելով .

« Նայեցէ՛ք սա ձեր արեւմակից ազգա – կիցներուդ վրայ· նայեցէ՛ք սա ամենա – թշուառ վիճակնուս վրայ, մեզի բոլոր Մշեցիքս հողագործ ենք· ճակտի էրտիճ կը թափենք հողերու վրայ այն չուսով, որ մեր որդւոց տարեկան օրապահիկը ճարելու կարող ըլլանք, բայց բոլոր տար – ւոյն մէջ ձիւնի, անձրեւի եւ տաքի դէմ կուրծք տուած արիւն էրտիճ թափելնէս վերջը երբ աւօրէն Քրդերը կուգան կը յարձակին մեր հունճէերուն վրայ, կ'առ – նեն կը յափշտակեն կը տանին (եւ ո՞վ պիտի կրնայ աւոնց դէմ դնել, երբ ձեռ – ւընին կապուած է ...) ի՞նչ աստիճան կ'ըլլայ մեր թշուառութիւնը, երեւակա – յեցէք միանգամ :

« Բայց այս չափշտակութեանց միջո – ցին մի՞թէ՞ առեւանգութիւններ ալ կը պակսին ··· : Մի՞թէ՞ ադէատ հողագոր – ծացս արմուռնական տուրճերը արդարու – թեամբ կը բաշխուին ··· : Տասանորդա – կան տուրքը տէրութեան տրուելիք՝ իր վիճակէն ելած է եւ էսաւնորդական , է – թեսնորդական եղեր է: Օրէնքն այնպէս էր, որ երկրին բերքին ինչ որ է անկէց տասաւնորդ կը տրուէր· բայց հիմա դը – րամ կը պահանջուի, դրա՛մ, եւ չեմք գիտեր ուսկէ՞ց գտնել պէտք է այդ դրա – մը, » :

Շարունակութեան մէջ բողոքարկու – նները կը չարչանան թէ «այս թշուառու – թեանց առաջին խայրիքներն ահաւասիկ էրեւիլ սկսան : Այս ամսոյս (1862 Նո – եմբեր) մէջ 5 – 600 հարիւր Մշեցի, ի – րենց հայրենիքէն դուրս լինկան, հոս Պո – լիս եկան, եւ ի՞նչ ըլլալու,— բեռնակիր, ան ալ եթէ չլլոզի :

« Հետզհետէ բազմաթիւ անձինք պատ – րաստուած են Պոլիս դիմելու, մէկ կող – մէն ալ ասդիս անդին ընտանեօք ցրուե – լու, մինչեւ ի՞ Ռուսաստան գաղթելու սկիզբ եղած է· եւ եթէ ասանկ շարու – նակուելու ըլլայ, օր մ'ալ բազմամարդ Մշոյ վիճակին մէջ Հայ մը գտնելու չափ պիտի դժուարանաք ...» :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԻՊՐՈՍ

ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՎԱԽԸ ՄԵԾ Է

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԽՕՍՔ ՉԵՆ ՀԱՍԿՆԱՐ

Զորեքշաբթի Լրիկուն արդէն Թրքա – կան մեծ օրաթերթ մը կ'աւետէր «պա – տերազմը սկսաւ, Թրքական բանակը յա – մաք ելաւ » : Բայց քանի մը ժամ ետք, կը տեսնուէր նոր հրատարակութիւն մը ապահովել, հերքելով այդքան հապճե – պով տուած սխալ լուրը :

Ամէն պարագայի մէջ, կացութիւնը չատ ծանր եւ վինեալ բախտը անխու – սափելի կը նկատուէր մանաւանդ Թուր – քերուն վերջին պատասխանէն ի վեր , յունական ծանուցագրին : Արդարեւ , մինչ Յոյները չատ մեղմ լեզու կը գոր – ծածեն եւ դիջումներ ալ կ'ընեն պատե – րազմի առաջքն առնելու համար, Թուր – քերը , ընդհակառակն ոչ մէկ խօսք կը հասկնան եւ կը Թուի թէ սրամտիր են ծայրայեղութեանց երթալու :

Յոյները պաշտօնապէ ըրած են արդէն Ջօր· Ղրիսաը ,որ պատասխանատուն կը նկատուէր կիպրոսի վերջին դէպքերուն եւ այդ որոշումը հաղորդելով Թուրքե – րուն, առաջարկած են նաեւ բանակցիլ միւս խնդիրներուն չուրջ : Թուրքերը , դահլիճի արտակարգ նիստէ մը ետք , ժխտական պատասխան տուած են եւ չեչ – տած թէ այլեւս կարելի չէ բանակցու – թեան մասին խօսիլ :

Կացութեան ծանրակչիռ բնոյթին առ – ջեւ եւ առաջքն առնելու համար յոյն – Թրքական պատերազմին, նախագահ Ճոն – սըն եւ Ու Թան յատուկ ներկայացուցիչ – ներ ղրկած են Հինգշաբթի օր, որոնք նախ հասած են Անդարա, ուրկէ պիտի անցնէին Աթէնք եթէ մինչ այդ անխու – սափելին պատահած չըլլայ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ յաջողեցան դրաւել 875 բլուրը Վիէթնամի մէջ, ուր կատա – ղի կռիւներ կ'ըլլային քանի օրէ եւ Ամե – րիկացիներուն վիճակն ալ խախուտ կը Թուէր : Ամերիկացիներուն համար , ա – սիկա «սկիզբն է յաղթանակներուն » :

Նիւ ԵՈՐՔի մէջ Ազահովութեան Խո – հուրդը միաձայնութեամբ քուէարկած է բրիտանական՝ բանաձեւը Իսրայէլի եւ Արաբական աշխարհի ապագային վերա – բերեալ : Բանաձեւը կը նախատեսէր («Ճառաջ», Նոյ· 18) որ իսրայէլեան ու – ժերը քաշուին, բայց այս կէտը մատնա – նշուած է իբրեւ սկզբունք : Հաւանական կը նկատուի որ Մոսկուայի Շուէտի դես – պանը ղրկուի Միջին Արեւելք Ու Թանի կողմէ, այս բանաձեւին դործադրութեան եղանակները որոշելու համար :

ԱՆԳԼԻՈՑ վարչապետը՝ Ուիլսըն երես – փոխանական ժողովի վաւերացումը ստա – ցաւ սթերլինի արժեդրկման համար, 77 ձայնի մեծամասնութեամբ :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՀԱՐԱԻԱՅԻՆ ԵՄԷՆ

Անգլիացիները ձերբազատուելու հա – մար իրենց կայսրութեան բեւէն, չատ անդամ, անկախութիւն չնորհեցին այն – պիսի երկիրներուս, որոնք ոչ մէկ ձեւով պատրաստ էին կամ չահ ունէին անկախ դառնալու : Օրինակ Պաթիստանան, որ

Խառն ժողովը ստանալով այս բողո – քագիրը «անմիջապէս» փութացեր է «յայտագիր մը ուղղելու առ Բ. Դուռն այս մասին :

« Ժամանակ՝ հանդէս հայրենասէր» կը յուսայ, որ «կայսերական բարեխնամ կա – ռավարութիւնը Մշեցւոց վրայ դթալով չպիտի ներչ անօրէն Քիւրտերու, որ հարստահարեն ու նեղեն իր հաւատա – րիմ հպատակները, եւ թէ տասնորդա – կան տուրքն ալ ըստ օրինաց Տէրութեան երկրին բերքին համեմատութեամբ ըլ – լալ պիտի հրամայէ » :

Տարակոյս չկայ, որ այս «յայտագրին ալ նետուած է Պապը Ալիի դանայեան տակառին մէջ :

Միհտաթ Սէրթօղլուները, Խատա Ու – բասները, Սաաի Քոչարները , Թէքին Է – րէրները եւ Թուրք բոլոր միւս «պատմա – դէտ»ները երբ կը դրեն Հայերու մասին չդոհանան «մատալ»ներ պատմելով եւ Պոլիսը միայն նկատի ունենալով : Թո՛ղ քիչ մըն ալ յոդնութիւն առանձնեն քըն – նելու համար ներքին դաւառներու , հայ – կական նահանգներու մէջ տիրող ընդվզե – ցնող եւ անտանելի կացութիւնը :

Ու այս՝ վաթսունական Թուականնե – րուն՝ երբ ո՛չ Սան Սթեֆանոյի եւ Պեր – լինի դաշնագիրը կար, ոչ յեղափոխական կուսակցութիւններ կազմուած էին, ո՛չ ալ Հայերու մեծ դահլիճ Ազգաիւլ Համիտ Եըլտըզի դահը բազմած էր :

Մշեցիներու բողոքագիրը պերճախօս է: Փաստերը անհերքելի են:

Եթէ քաղ են՝ Թուրք յօդուածագիրնե – րը հակառակը Թո՛ղ ապացուցանեն :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

դատարկ այլ սակայն լինքնիշխան անա – պատ մըն է Կամպիան, որ չամփռուններու մէջ դետափ մըն է ամազոնիական կղզինե – րը ,որոնք բուսաերէ զոյացած են ևւ ուր, առաւելապար, զովաստաններ կը բնակին : Քիչ երկիրներ, սակայն, այնքան քիչ պատրաստ են իրենք զիրենք կառավարե – լու, որքան Հարաւային Արաբիոյ Դաշ – նակցութիւնը , որ, ինչպէս յայտարարեց Անգլիա, Նոյեմբերի վերջը պիտի ստա – նայ իր անկախութիւնը :

Հարաւային Արաբիան կ'ընդգրկէ Ատէ – նի նաւահանգիստը եւ 17 աւատապետա – կան սահմանադրութիւններ : Բնակչութիւնը կազմուած է պետեի ցեղախումբերէ : Ժողովուրդը առաւելապար կը մնանի այ – ծի մխով :

Շրջանի անդորրութիւնը խանգարուե – ցաւ եւ Անգլիոյ հովանաւորութիւնը վա – յելող դաշնակցային կառավարութիւնը անդոյ դարձաւ չորս տարուան ահաբեկ – չական արարքներով եւ ներքին քաղաքա – կան պատերազմներով :

Անգլիացիներուն մեկնումով պիտի խախտի նաեւ երկրին տնտեսութիւնը , ցարդ Լոնտոնն էր, որ կը վճարէր պե – տական ծախքերը · անգլիացի պինուոր – ները կ'ապահովէին երկրին ընդհանուր արտադրութեան 30 առ հարիւրին վա – ճառքը· անգլիական «բաց» նաւահան – դիստը Ատէն կը բերէր գրօսաշրջիկներն ու անոնց տոլարները եւ, վերջապէս, Անգլիական Քարիւղի Ընկերութիւնը հաստատած էր երկրին միակ չօշափելի ճարտարարուեստը՝ քարիւղի պահարանը Ատենէն 25 մղոն հեռու: Նոյնիսկ այն պարագային, երբ Անգլիացիներու մեկ – նումէն ետք երկրին մէջ տիրէ անդոր – րութիւն , — բան մը, որ իրաց կացու – թեան մէջ անհաւանական կը Թուի ըլլալ, — առնուազն բանուորներուն 25 առ հա – րիւրը գործազուրկ պիտի դարձնէ :

Անգլիացիները կը յուսան իշխանու – թիւնը յանձնել ահաբեկչական կազմա – կերպութեան մը՝ Ազգային Ազատագրու – թեան ճակատին, որ կը վայելէ համակ – րութիւնը Հարաւային Արաբիոյ Դաշնակ – ցութեան բանակին (9000 պինուոր): Այս նպատակով ներկայիս բանակցութիւններ կը վարեն Ժընեւի մէջ յիշեալ կազմա – կերպութեան ներկայացուցիչներուն հետ: Այսուհանդերձ հրապարակի վրայ է ընդդիմադիր ճակատ մը, որ կը կոչուի Ֆլոդի (Հարաւային ԵՄԷնի Ազատագրու – թեան ճակատ) : Այս վերջինը որոշած է ի հարկին արեան դնով ձեռք ձգել իշխա – նութիւնը:

Անգլիացիներու մեկնումը դրեթէ իրա – դութիւն դարձած է: 12·000 պինուորնե – րէն այժմ երկրին մէջ կը մնան միայն երեք հազար պինուորներ , որոնք, իրենց կարգին, պիտի լքեն իրենց դիրքերը եւ զօրանոցները մինչեւ Նոյեմբերի վերջ :

Նոր պետութիւնը, որ պիտի կոչուի Հարաւային ԵՄԷն, կը յուսայ միանալ ի – րեն դրացի ԵՄԷնի եւ կազմել մէկ պե – տութիւն մը: Մինչ այդ, Անգլիացիներէն կը խնդրէ երեք տարուան համար տա – րեկան 55 միլիոն տոլարի նպաստ մը : Ազգային Ազատագրութեան ճակատը մը – տադրած է երկիրը վարել արաբական ըն – կերվարութեան եւ «դրական չէզոքու – թեան» սկզբունքներով: Համաձայն չէ համայնավարական վարչակարգի դրու – թեան :

Հարաւային ԵՄԷնի երկու ազգայնա – կան կուսակցութիւնները ալ խոստացած են անկախութեան տիրանալէ անմիջապէս առ դէնքի ուժով փակել կարմիր Ծովի անցքը՝ իսրայէլեան նաւերուն առջեւ:

Թ. Ա. Թ.

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

ՀԵՏ

Երեւանի « Հայրենիքի Ձայն» (7 Նո – յեմբեր) շաբաթաթերթը կը հրատարակէ հետեւեալ տեսակցութիւնը Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի նախա – գահ, Բիւրականի աստղադիտարանի տը – ճօրէն, ակադեմիկոս Վիկտոր Համբար – ձումեանի հետ :

ՀԱՐՑՈՒՄ ·— Շատոնց գիս կը հետա – քրքրէ հետեւեալ հարցը· ո՞րն է ձեր ա – մենամեծ ցանկութիւնը :

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ·— Իմ ամենամեծ ցանկու – թիւնն է մեր Գիտութիւններու Ակադե – միային մէջ տեսնել աւելի մեծ քանա – կութեամբ երիտասարդ, ընորհալի գի – տական աշխատողներ : Կեանքիս մեծա – գոյն իմաստը կը տեսնեմ այդ ցանկու – թիւնը հնարաւորին չափով իրականացը – նելու մէջ :

Հ·— Աստղագէտները յաճախ տասնեակ ու հարիւրաւոր տարիներու կանխատե – սումներ կ'ընեն: Ըսէք, խնդրեմ, դուք ի՞նչպէս կը պատկերացնէք Հայաստանը 2000 թուականին :

Պ·— Ես Հայաստանը 2000 թուականին կը պատկերացնեմ աւելի մարդաշատ, ա – ւելի մեծ քաղաքներով եւ, առաւել զար – գացած գիտութեամբ եւ մշակոյթով : Հայաստան աւելի սերտ կապերու մէջ պիտի ըլլայ Խորհ. Միութեան միւս հանրապետութիւններու, ինչպէս նաեւ՝ արտասահմանեան երկիրներու հետ :

Կ'երեւի Հայաստան երկու հազար թը – ւականին կ'ունենայ մօտ հինգ միլիոն բը – նակչութիւն , որուն քառասուն հազարը կ'ըլլան գիտական աշխատողներ : Ամիկա հնարաւորութիւն կուտայ անհամեմատ բարձրացնել գիտութեան մակարդակը : Գիտական օճախները տարածուած կ'ըլ – լան ոչ միայն Երեւանի մէջ, այլեւ հան – րապետութեան ամբողջ հոդամասին վը – րայ : Ինձի կը թուի, որ Հայաստան կ'ըլ – լայ երկրագունդի յառաջապահ դիտաս – թիւն ունեցող երկիրներէն մէկը : Այս բոլորը ես կը կանխատեսեմ, հաշուի առ – նելով գիտա – արհեստական այն մեծ յա – ռաջընթացը, որ ունեցաւ Հայաստան վերջին 47 տարիներու ընթացքին : Իմ այս կանխատեսումները կրնան իրակա – նութիւն դառնալ, եթէ կատարուի հա – մայն մարդկութեան մեծագոյն երազան – քը, այսինքն՝ պահպանուի խաղաղու – թիւնը : Մէկ խօսքով, ես կը նախատե – սեմ Հայաստանի համար աներեւակայելի թռիչք, որուն առաջին պայմանը կը հա – մարեմ միայն եւ միայն խաղաղութիւնը :

Հ·— Տիեզերքի իւրացումը մեր օրե – րուն դարձած է այն քնագաւառը, որով կ'որոշեն այս կամ այն երկրի գիտական աստիճանը : Հայաստանը ինչո՞վ կը մասնակցի այս գործին :

Պ·— Հայաստան իր նուաճումներով , ինչ խօսք, կը մասնակցի տիեզերքի իւ – րացման : Գուցէ չըսենք, թէ ինչով , բայց պէտք է ըսել, որ մեր գիտնական – ները մեծ մասնակցութիւն ունին այդ գործին մէջ, յատկապէս այժմ գործադրուող աստղագիտութեան այնպիսի նորագոյն ճիւղին մէջ, ինչպիսին արտագալակտիկ ճիւղն է , որու գիտական յեղափոխու – թեան սկիզբը դրուած է Բիւրականի աստղադիտարանին մէջ : Պարզուեցաւ , որ գալակտիկաներու կորիզները մեռած չեն, այլ գործունեայ մարմիններ են եւ կը ճառագայթեն մեծ քանակութեամբ լոյս , ջերմութիւն, միաժամանակ դուրս կը շպրտեն մեծաքանակ նիւթ :Ահա, Բիւ – րականի մէջ ծնած՝ կորիզներու գործու – նէութեան այդ գաղափարը այսօր դար – ձած է աշխարհի գրեթէ բոլոր աստղա – դիտարաններու ուսումնասիրութեան ա – ռարկան :

Հ·— Հայ արձակագիրներէն որո՞նց գործերն են ձեզի ամէնէն շատ հարա – զատ :

Պ·— Ես կը սիրեմ Րաֆֆին, նաեւ՝ Նար – Դոսը :

Հ·— Իսկ բանաստեղծներէ՞ն :

Պ·— Մեր բանաստեղծութիւնը, իմ կարծիքով, չորս – հինգ մեծութիւններ ունի որոնց առաջ կարելի է գլուխ խո – նարհել : Ինձի համար առաջին մեծու – թիւնը Սայաթ – Նովան է, երկրորդը՝ Պէչիկթաշլեանը , երրորդը՝ Թումանեա – նը, չորրորդը՝ Տէրեանը, հինգերորդը՝ Զարենցը :

Ես Թումանեանի վերը նշուած թիւնի հա – մար հինգ մեծութիւնները, որովհետեւ, հայրենասիրական ոգին շատ ուժեղ է ա – նոնց մօտ :

Հ·— Վերջերս Երեւանի էլեկտրոնային արագացուցիչը հասաւ վեց միլիառ էլեկ – տրոն – վոլթ հզօրութեան: Ըսէք, խնդ – րեմ, ինչո՞ւ աշխարհի հզօրագոյն արա – գացուցիչներէն այդ մէկը, որ իր տեսա – կին մէջ առաջինն է խորհրդային Միու – թեան մէջ, նպատակայարմար գտնուեցաւ կառուցանել Հայաստանի մէջ :

Պ·— Այն պատճառով, որ համապա – տասխան մշակումները կատարեցին մեր գիտնականները եւ պահանջեցին , որ կա – ռուցուի մեզ մօտ :

Հ·— Մեր ընթերցողները կը ցանկան իմանալ, թէ ի՞նչ հարցերու վրայ կ'աշ – խատի հիմա Բիւրականի աստղադիտա – րանը եւ ինչպիսի հեռանկարներ ունի :

Պ·— Հիմնական խնդիրը հեռաւոր տիե – զերքի ուսումնասիրութիւնն է : Հեռա – նկարը՝ ատոր լաւ ուսումնասիրութիւնն է : Իսկ այդ կը նշանակէ անսահման մե – ծութեան խնդիր մը, քանի որ մեր մոլո – րակը իր մեծութեամբ ոչնչութիւն է տի – եզերքի հետ համեմատած : Ուսումնասի – րութեան առարկան անսահման է, եւ որ – քան ալ ծաւալենք մեր ուսումնասիրու – թիւնը , բոլոր խնդիրները չենք ընդգր – կեր: Հիմա մեզի հաշուի կ'առնեն, կը գնահատեն : Մենք ալ կ'ուզենք, որ աւե – լին ընենք :

ԳԱՀԱՎԻԺՈՂ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Գ·

Թուրքը չի ժպտիր :

Բովանդակ Թուրքիոյ մէջ, պտըտեցէք որքան կ'ուզէք , ժպտադէմ մարդու չէք հանդիպիր :

Գիւղեր ու քաղաքներ, ու քաղաքներու ամէն մէկ անկիւն, ամէն դասակարգի մարդ, հարուստ թէ աղքատ , երիտա – սարդ թէ ծեր, այր թէ կին , դպրոցա – կան աշակերտ , աշակերտուհի թէ ան – դրադարձ բանուոր, բժիշկ, փաստաբան , առեւտրական , հաճոյքի կամ զբօսավայ – րերու մէջ սպասարկող թէ ինքզինք ար – ուեստագէտ նկատող կին, հետզ կը խո – սին, յաճախ , ամէնայն քաղաքավարու – թեամբ , ակնուարկէն, նոյնիսկ քծնանքով ... կը խնդան ալ ··

Բայց չեն ժպտիր :

Ժպիտը խորթ է Թուրքի դէմքին , ինչ – պէս ինքը՝ Թուրքը ամէն ակնթարթ դժգոյ – մի , ակնթիռ ու վեհ մտքերու :

Թուրքը ստեղծուած չէ ժպտելու հա – մար: Իրեն համար նոյնիսկ դժուարին հարց մըն է խնդուքի եւ ժպիտի տարբե – րութիւնը :

Թուրքը իր հոդիին մէջ կուտակուած , քարացած մաղձ ունի : Անվերջ, անխիղճ ոճիրներու , սրբապղծումներու , լկտի – ներու, ալան – թալանի, քաղաքներ, սր – բավայրեր հրկիզելու ... : Արիւն ... ա – րիւն ... : Անվերջ արիւնի տեսքով, երե – ւակայութեամբ կազմաւորուած ...

Չկայ ազգ մը, որուն աչքը այնքան անկուշտ ըլլայ արիւնով, որքան Թուրքը :

Սերունդներ եկած են ու սերունդներ անցած ... : Եւ արիւնի տենչը իրարու ժառանգ ձգած ... :

Ամէն մանուկի հետ կը ծնի իր ցեղին նկարագիրը : Ամէն մանուկ իր առաջին օրերէն, բնազդաբար, իր հոդիին մէջ կը կաղապարէ դէմքը՝ իր վրայ հսկող հինգ, որ ինք ծնած է : Մայրն է :

Թուրքը կինը չի փոխանցեր իր զաւկին՝ հոգիի ազնուութիւն , քնքշութիւն , զուարդուրանք եւ սէր արտայայտող պատ – կեր՝ իր ժպիտով, խօսուն աչքերով ու շրթներով :

Թուրքիոյ մէջ պտըտած ենք շատ մը քաղաքներ եւ գիւղեր : Ծանօթացած ենք շատ մը Թուրքերու , ոչ թէ Հիլթըններու կամ Փարք Օթէլներու մէջ,— որոնք Թուրքիան չեն ներկայացներ , — այլ բուն Թուրք ժողովուրդի գանգուածին մէջ : Մեր ծանօթութիւնները երբեմն այնքան կը սերտանային, որ ժամեր — ժամեր չէին ուզեր վերջ տալ խօսակցու – թեանց կապին : Յաճախ իրենց տունը կը տանէին մեզ, ու հոն կը հաւաքուէին չուրջս մինչեւ ուշ գիշեր ...

Կը խոստովանինք , որ Թուրքերու կամ Թուրքիոյ մասին բան մը գրել մեր մրա – քէն իսկ չէր անցներ այդ օրերուն , սա – կայն հետաքրքիր էինք ուսումնասիրելու Թուրքը, անոր ապրելակերպը , մտայ – նութիւնը, մտային ու հոգեկան վիճակը, Թուրքն ու Թուրքիան ճանչնալու մեր տեսանկիւնէն, այնպէս՝ ինչպէս որ է :

Մեր հաւաքոյթներուն ընդհանրապէս 10 – 15 հոգի ներկայ կ'ըլլային , մտաւանդ Առտնայի մէջ: Կը խօսէինք հազար ու մէկ նիւթերու շուրջ : Անոնք ընդհան – րապէս կը փափաքէին իմանալ Հայերու մասին, դաշինքարհի մէջ մեր ապրե – լակերպի մասին, տնտեսական, ընկերա – կան, մշակութային կեանքի մասին :

Շատեր ծանօթ են արդէն Հայաստանի մշակութային մակարդակին :

Ինծի կը պատմէին «երանելի» օրերէն, երբ Հայերը տակաւին դաղթած չէին, երբ կեանքը աւելի լաւ էր, աւելի ապա – հով, երբ աւելի երջանիկ էին : Այսօ՞ր : Կ'ափսոսան բոլորն ալ ... :

Շատ զեղեցիկ երազի մը պէս կը վեր – յիշեն անցեալը :

Հոս մթնոլորտը կը սկսէր ծանրանալ : Մելամաղձոտ կը դառնային, ու մենք կա – տակախառն զարմուածք մը կուտայինք խօսակցութեան :

Պէտք կը զգամ խոստովանելու , թէ զպրոցական նստարաններէն սկսեալ մին – չեւ Թուրքիա մեր ճամբորդութիւնը, մեր թշնամին երեսուն միլիոն հաշուող թիւ մըն էր... եւ ուժ մը :

Սակայն ...

Երբ Թուրքիոյ մէկ ծայրէն միւսը չըր – ջելով , կրցայ ճանչնալ այդ ազգը , թր – քութիւնը աչքիս պզտիկցաւ ... : Պզտ – իկցաւ ... ճղճիմ, արդահատելի ուժ մը զարձաւ : Մոայլ, յուսահատ, անիծեալ, մեծ ոչնչութիւն մը :

Թշնամին թերագնահատել չէ այս, այլ Թրքութիւնը ծածկող արտաքին վարա – գոյրը պատռելով՝ անոր անմիջական , մտերմիկ չրջանակին մէջ մտնելով, մեր տեսածներն ու լսածները արձանագրել :

Օր մը, ինծի ծանօթացուցին մօտ քա – ռասուն տարուան, բարձրահասակ, զեղ – դէմ, կլոր, խոշոր, սեւ աչքերով ան – կին մը :

•

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՈՐԴՈՒ ԵՒ ՀՕՐ ՄԻՋԵՒ

—o—

Որդին·— Հայր, ինչո՞ւ երէկ իմ եղ – բայր Մխիթարը այնպէս ուրախ վերա – դարձաւ քաղաքից եւ միշտ երգեր էր եր – գում :

Հայրը·— Որովհետեւ նրան հաւանե – ցին, որպէս պինուորի իր պինուորական ծառայութեան համար :

Ո·— Բայց միթէ այնտեղ լա՞ւ կը լինի նրա համար :

Հ·— Ո՛չ հաւանաբար :

Ո·— Այն ժամանակ ինչո՞ւ է նա ու – րախանում : Եւ ի՞նչ պիտի անի նա որպէս պինուոր :

Հ·— Նա կը բնակուի քաղաքում, զո – րանոցի մէջ:

Ո·— Եւ այնտեղ նա ի՞նչ պիտի անի :

Հ·— Նա կը սորվի հրացան արձակել, դաշտային հարուածել , հայրենիքը պաշտպանել :

Ո·— Ի՞նչ է հայրենիքը :

Հ·— Նա այն երկիրն է, որտեղ մենք ապրում ենք:

Ո·— Բայց արդեօք այդ երկիրը մե՞րն է :

Հ·— Լաւ եղած կը լինէր, եթէ մերը լինէր, բայց մենք ոչինչ չունենք:

Ո·— Ապա ուրեմն ո՞ւմն է այն ամբողջ հողը:

Հ·— Հարուստներինը, կալուածատէ – րերինը :

Ո·— Այն ժամանակ ինչո՞ւ Միխայիլը պիտի պաշտպանի օտար հողը: Արդեօք ճիշդ չէ՞, որ մենք դրանից ոչ մի օգուտ չունենք, որ ամբո՞ղջ հողը պատուում է հարուստների ձեռքը:

Հ·— Հասկնալի է: Եթէ մենք ունենա – յինք աւելի շատ հող, մենք աւելի լաւ կ'ապրէինք:

Ո·— Եւ ինչո՞ւ մենք չենք վերցնում այնքան հող, ինչքան մենք պէտք ունենք:

Հ·— Որովհետեւ այն որպէս նուէր չեն տալիս: Իսկ փող էլ մե՛նք չունենք:

Ո·— Հայր, իսկ նրանք, որոնք ապ – րում են քաղաքներում, արդեօք նրանք շա՞տ հող ունեն:

Հ·— Նրանք բոլորովին չունեն: Նրանք բոլորովին աղքատներ են:

Ո·— Տեսնո՞ւմ ես, հայր, ուրեմն բո – լորը չքաւորներ են, բացի հարուստնե – րից: Բայց եթէ աղքատները այդչափ շատ են, ինչո՞ւ նրանք չեն վերցնում այնքան հող, որքան պէտք ունեն:

Հ·— Զեն տալիս: Իսկոյն պինուորներ կ'ուղարկեն:

Ո·— Եւ ինչո՞ւ նրանք պինուորներ կ'ուղարկեն:

Հ·— Որպէսզի հրացանաղարկ անեն նրանց, որոնք հո՛ղ են վերցրել իրեն հա – մար:

Ո·— Հըմ, բայց արդեօք դրա պատճա – ռով նրանց՝ պինուորներին չեն բան – տարկի:

Հ·— Ի՞նչ բանտարկութիւն, — նրանց նոյնիսկ վարձատրում են դրա համար:

Ո·— Տեսնո՞ւմ ես: Ես յիշում եմ, երբ Պետրոսը պատռեց Իվանի պլուխը, մի – այն այդ պատճառով դատապարտեցին նրան հինգ տարի բանտարկելութեան իսկ պինուորներին ,կենդանի մարդկանց սպաննելու համար վարձատրո՞ւմ են.— Զարմանալի է... Բայց պինուորները ին – չո՞ւ են կրակում մարդկանց վրայ:

Հ·— Որովհետեւ նրանց այդպէս են հրամայում սպանները: Այդպէս կը լինի նաեւ Միխայիլի:

Ո·— Արդեօք Միխայի՞լն էլ կը կրակի մեզ վրայ:

Հ·— Հասկնալի է, նա էլ կը լինի այն – պէս, ինչպէս միւս պինուորները:

Ո·— Այն ժամանակ, ինչու՞ Միխայիլը պնում է ծառայութեան եւ պինուոր է դառնում:

Հ·— Որովհետեւ եթէ նա չպնայ ինք – նակամ, այն ժամանակ կը դան ուրիշ պինուորներ եւ նրան կը տանեն պնալ:

Ո·— Եւ այդ ուրիշ պինուորները ար – դեօք հարուստների՞ զաւակներ են:

Հ·— Ինչ հարուստների: Բոլորն էլ այնպիսի չքաւորներ են, ինչպէս մեր Միխայիլը:

Ո·— Այն ժամանակ ինչո՞ւ նրանք օգ – նում են հարուստներին, եւ ոչ աղքատ – ներին:

Հ·— Այդպէս է նրանց հրամայուած:

Ո·— Բայց ինչո՞ւ են նրանք լսում հր – ամայողներին:

Հ·— Որովհետեւ եթէ նրանք չլսեն, այն ժամանակ նրանց կը բանտարկեն եւ կամ հրացանաղարկ կ'անեն:

Ո·— Ովքեր նրանց հրացանաղարկ կ'ա – նեն, սպաներն արդեօք:

Հ·— Ո՛չ, միւս պինուորները:

Ո·— Չէ՞ որ միւս պինուորներն էլ նոյնպէս աղքատ են, ինչպէս նրանք:

Հ·— Հասկնալի է, որ այդպէս է:

Ո·— Եւ եթէ նրանք էլ չլսեն սպան – ներին, այն ժամանակ ի՞նչ կը պատահի:

Հ·— Այն ժամանա՞կ, այո... այո՛, այն ժամանակ...:

Ո·— Այն ժամանակ արդէն ոչ ոք պին – ուորութեան չի գնայ, այլեւս պինուոր – ներ չեն լինի, եւ ով հոդի պէտք կ'ունե – նայ, նա կ'աշխատի նրա վրայ, կը կռ – բակրուի նրանով, եւ մարդկի այլեւս չեն սպանի մէկզմէկու, եւ բոլորին էլ լաւ կը լինի:

Հ·— (Մտքի մէջ խորասուզուած), Այո՛, Թուում է ինձ, իրաւացի ես դառում – դու:

ԼԵՒ ԹՈԼՍԹՈՑ

Թարգմ· Ս· Հ·

կնոջ դէմքին վրայ աչքիս զարկաւ զբաւիչ անուշ ժպիտ մը. վարդի նման բացուող ժպիտ մը : Աչքերը՝ աղնիւ, փայլուն, շրթունքը՝ պզտիկ մը բացուած, կարծէք անառեսանելի թրթռացումով մը կը խայտային սիրաշրջով :

Թրքուհիի մը դէմքին վրայ նման ա – նուշութիւն մը ժպիտի՞ :

Սխալա՞ծ էի ենթադրութիւններուս մէջ, թէ ...

Սառուցել կ'ուզէի անդադրման :

Հարցուցի :

Սրահին մէջ քահ – քահ մըն էր փըր – թաւ, դիս անակնկալի բերելով : Ես հար – ցումիս մէջ անբնական, անքաղաքավարի բնոյթ մը նկատի ունէի, ճիշդ է : Սա – կայն անոնց խնդուքը չվոխեի մտանոց դիս, բան մը՝ որուն չէի սպասեր :

... Տիկնոջ ծնողքը ... 1909ին , Ատա – նայի կոտորածի ընթացքին՝ յարձակու – մի ենթարկուած ըլլալով՝ կրօնափոխ ե – ղած էին ... Թուրքի եաթաղանէն փըր – կուելու համար :

Վարկածս ճիշդ դուրս եկած էր : Այդ վայրկեանին ոչինչ կ'երեւար աչքիս : Ուղեղս կարծես դադրած էր աշխատելէ : Այնքան երջանիկ կը զգայի ես դիս , այնքան զոհունակ ... նոյն ատեն ... այնքան ազդուած՝ այդ հայուհիին զըժ – բախտ ճակատագրէն :

Այդ մարդիկը կ'ուզէին իմանալ, ի վերջոյ, թէ ի՞նչ բանը ինձի կասկածիլ տուած էր՝ այդ կնոջ ոչ թուրք ծագման մասին :

Բնականաբար չէի կրնար մանրամաս – նութեանց մէջ մտնել, սակայն խոստո – վանեցայ, թէ պատճառը կնոջ ժպիտն էր :

Անոնք չկրցան բացատրել, թէ Թուր – քիոյ մէջ տիրող ընդհանուր զժգոհութիւ – նը, վաղուան հանդէպ անստուգութիւնը եւ տնտեսական համատարած զէշ պայ – մաններն են, որ դիրենք «անժպիտ» կը դարձնեն :

Հայածին Թրքուհին, դուրչ առաջին անգամ ըլլալով, հպարտ, երջանիկ կը զգար ինքզինք՝ իր Հայու ծնունդով :

Հարցուց, թէ ինչո՞ւ նոյն զէշ պայ – մաններուն մէջ ապրելով՝ կը ժպտէր ինչ, մինչ ուրիշ Թուրքեր՝ ոչ :

Չկրցայ պատասխանել տեղւոյն վը – րայ :

Ոչ ոք կրցաւ բացատրութիւն տալ :

Սակայն, օր մը, առիթը ունեցայ հասկցնելու, թէ իր Հայու արիւնն էր ե – րակներուն մէջ տակաւին անրիծ ... : « Գիտեմ » , ընդմիջեց ոխսուր , եւ իր բողոքակ ուժը ի գործ կը դնէր ձայնին իչխելու ... արցունքները զսպելու հա – մար. « Գիտեմ այդ, սակայն ... անիծ – եալ ըլլաս մեզ այս վիճակին հասցնող – ները ... » :

Հայու քաղցր ժպիտով այդ կինը Հա – յու վեհութեամբ յուղուած էր ...

Դէմքին վրայ արցունքի կաթիլ մը ու ժպիտը միասեղ կը փայլէին :

Վաթսուն տարիներ չէին կրցած խա – թարել կամ ջնջել Հայու արիւնը , Հայու

ԱՒԼԻԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ

ՇԱՒՈՒ ԱԶՆԱՒՈՒՐԸ

Կիրակի երեկոյ ֆրանսական հեռատե – սիլի Բ. կայանէն, Սաւթրալ – վաոիէթէ յայտարարին մէկ, հաճոյքն ունեցանք քա – ոորդ ժամ անցընելու Շաուլ Ազնաւուրի մասերմութեան մէջ, այնպէս ինչպէս մե – զի կը ներկայացնէր այդ ժապաւէնը ի – բարգործողը՝ Աւլէն Փափազեան :

Ինքնատիպ ճաշակով պատրաստուած սեֆաես մը, որ կը փառաէ Ա. Փափազ – եանի տաղանդը, նման դժուար մարդի մը մէջ: Գնահատեցինք բեմադրութիւնը , լրագործումը, հարցումներու ընտրու – թիւնը ու նաեւ Ազնաւուրի ինքնավստահ եւ խելացի պատասխանները : Մանաւա – նգանք արուեստագէտին ըմբռնումին ինչ կը վերաբերի երդ յօրինելու եղանակին , իր եւ իր ծնողքին կեանքին ու իր նկարչա – կան ճաշակին : Ազնաւուր յիշեց իր սի – րած նկարիչները՝ Գառղու, Շաոթ, Ժան – սէմ :

Նոյնիսկ եւ մանաւանդ նման կարճ ժապաւէններու մէջ է որ կարելի է դնա – հատել իրագործողի մը կարողութիւնն – րը եւ Աւլէն Փափազեան լաւագոյնս յայտնաբերեց որ «վարպետի մը ձեռքը» կայ գործին վրայ :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

քնքուշ ժպիտը, Հայ ծնած ըլլալու հը – պարտ դիտակցութիւնը, նաեւ հայ ըլլա – լով՝ թուրք ապրելու նախատինքին ամօ – քը այդ կնոջ մօտ :

Ու ի՛նչ ինձէր այդ բոլորին պատճառ ե – ղողները, պահելով հոգիին ու դէմքին , նաեւ արիւնին մէջ, միշտ, հեռքը Հա – յութեան :

Թուրքը , դուրկ ըլլալով ասոուածա – տուր աղնիւ զգացումներու պարզեւէն , հոգիին մէջ թէ դէմքին վրայ՝ զրոյմը ունի անժպիտ ոճրագործութեանց :

Զարերը դուրչ կարենան երդել , սա – կայն անոնք ոչ մէկ անգամ պիտի կարե – նան ժպտիլ :

Ոճրագործ մը կը ժպտի՞ ...:

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՅԱՋՈՂ ԵՐԵԿՈՅԹ ՄԸ

(Յապաղած)

Մօտաւորապէս 20 – 25 տարիներէ ի վեր կը բնակիմ Թառն է կաոօնի նահան – գին մէջ եւ առաջին անգամն է որ պա – տեհութիւնը կ'ունենամ ներկայ ըլլալու Վալանս – Տ'Անժէլի Նախկին Ռագպիկնե – րու Մրութեան կազմակերպած Փօլքլորի Միջազգային փառատօնին , որ տեղի ու – նեցաւ Հոկտեմբեր 15ին :

Այս փառատօնը սկսաւ նախ տողանցքով քաղաքին զլխաւոր փողոցներուն մէջ : Օդը շատ դեղեցիկ էր եւ խումներամ բազ – մութիւն մը լեցուած էր փողոցները եւ կը քաջալերէր անցնող խումբերը իր ծափա – հարութիւններով , որոնց մէջ կային Ուկ – րայնիացիներ, Պելժիեր, Ֆրանսացիներ եւ Հայեր, որոնք մասնաւոր կերպով ուշա – դրութեան առարկայ եղան :

Ցետոյ տեղի ունեցաւ Պատուոյ Գինիի ընդունելութիւն մը մարզական պալատին մէջ :

Կազմակերպիչ Մարմինը լաւ եւ ման – րամասնութեամբ պատրաստած էր երեք ժամ տեւող օրուան յայտագիրը , որուն վերջին մէկ ժամը յատկացուած էր «ՍՕ – ՍԻ» պարախումբին : Ժամանակէն առաջ հարիւրաւոր հանդիսականներ դրաւած էին արդէն իրենց տեղերը եւ անհամբե – րութեամբ կը սպասէին հանդէսի բաց – ման : Փառատօնը սկսաւ օտար եւ ֆրան – սացի խումբերու պարերով , որոնք ստեղ – ծեցին խանդավառ մթնոլորտ մը :

Հայերուն մասնակցութեան ժամը կը մօտենար եւ վերջապէս պարախումբը մուտք կը գործէ դեղեցիկ տարազներով , որ ընդունելաւ բուռն ծափահարու – թիւններով եւ առանց չափազանցութեան իւրաքանչիւր պարը կրկնելով : Այսպէ – սով «Սօսի» պարախումբը ունեցաւ մեծա – գոյն յաջողութիւնը :

Տէփէշ տիւ Միտին նուիրած էր ար – ծաթեայ բաժակ մը Վալանս – Աժէն քա – ղաքին , որպէսզի զայն տրուէր լաւա – գոյն պարախումբին : Այդ արծաթեայ բաժակը յանձնուեցաւ պարախումբին , ներկայութեամբ Աժէնի ծերակուտական քաղաքապետին եւ բազմաթիւ անձնաւո – րութիւններու :

Ծափահարութիւններուն յաջորդեցին « Սօսի » պարախումբի նախագահին չը – նորհակալութիւնները , որ փոխանորդած էր Տիկին Յասմիկ Քիւթնէրեանը :

Վստահ ենք որ «Սօսի» պարախումբը ուրիշ բաժակներ ալ պիտի խլէ եւ իր յա – րատեւ ջանքերուն չնորհիւ պիտի ապրե – ցընէ հայկական երդերն ու պարերը :

ԱՐՄԷՆ ՄՈՒՐԱԻԻԼԵԱՆ

ԱՐՄԷՆ ՏԻՐՏԻՐԵԱՆ

Հայագիտութեան մեծ երախտաւորնե – րու շարքին պատուաւոր տեղ ունի դրա – կանագէտ եւ մանկավարժ Արսէն Տէր – տէրեան :Ան այն մեծերէն է որոնք ի – րենց կեանքով եւ գործով նոր ուղիները բացին մայրենի մշակոյթի պատմու – թեան մէջ :

Արսէն Յարութիւն Տէրտէրեան ծնած է Լեռնային Ղարաբաղի Շուշիքենդ դիւ – ղը 1882ին : Տեղւոյն ծխական դպրոցը ա – ւարտելէ ետք, պատանի Արսէնը կ'ըն – դունուի Շուշիի հայկական դպրեվանքը, որ վերջացնելով 1902ին, այնուհետեւ ուսումը կը շարունակէ Գէորգեան ճեմա – րանին մէջ :

1905ին կ'աւարտէ իր ուսումը եւ կը նուիրուի ուսուցչութեան ասպարէզին :

Գրականագէտը յաջորդաբար կը հրա – տարակէ իր աշխատութիւնները. «Մի ք . Նալբանդեան՝ ազդութեան հրապարակա – խօսը», «Վահան Տէրեան՝ ցնորքի , ծա – բաւի եւ հաչտութեան երգիչը », «Շեր – վանդակ՝ հայ քնտանիքի եւ մտաւորա – կանութեան վիպասանը», «Յովհ. Թու – մանեան՝ հայրենի եղերքի քնարերգուն »:

Գիրք առ գիրք կ'ընդլայնի դրականա – գէտին մտահորիզոնը, խօսքը կը դառնայ ինքնատիպ, ոճը՝ հարուստ : Եւ զարմա – նալի չէ, որ Մուրացանի, Շիրվանզա – դէի, Տէրեանի, Յովհ. Թումանեանի եւ Նար – Դոսի կարգ մը գործերուն խոր վերլուծութիւնները դեղեցիկ օրինակներ են :

1929էն մինչեւ 1953 կը վարէ Երեւանի համալսարանին հայ դրականութեան պատմութեան ամպիոնը :

Այդ տարիներուն կը հրատարակէ իր նոր աշխատութիւնները, ինչպէս «Գէորգ Մարզպետունին իբրեւ պատմական վէպ», « Մուրացանն իբրեւ դիւզապիր » , « Րաֆֆի Սամուէլ պատմական վէպը» , «Պարոնեանի դիւզապետական հայեացք – ները » եւայլն :

Արսէն Տէրտէրեանի դեղեցիկ կեանքին թելը կտրուեցաւ 1953 Հոկտեմբեր 6ին :

ՇԻՇԱՂ

Կինը ամուսինին.

— Շիտակը ըսէ, սիրելիս, եթէ յան – կարծ մեռնիմ ի՞նչ պիտի ընես :

— Ինչ որ դուն պիտի ըսես՝ եթէ յան – կարծ ես մեռնիմ :

— Այո՛տառակ : Զե՞ս ամբչնար :

×

Երկու բարեկամուհիներ կը զրուցեն :

— Վերջապէս ամուսինս դադրեցաւ ծխելէ, կ'ըսէ առաջինը :

— Պրաւօ : Եւ կարծեմ թէ մոլի ծխող էր, կ'ըսէ երկրորդը : Բաւական զօրաւոր կամք ունենալու է :

— Ո՛վ ըսաւ որ զօրաւոր կամք չունիմ, կը դոչէ առաջինը :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

Անձ մը փոխանակ ոտքի վրայ կայնած ըլլալու նստած կ'ըլլայ. եւ ահա այս պա – րադայով ճակատագիրներ կը փոխուին :

Ձամբորդ կինը իր պատմութիւնը փոքր ինչ փոփոխութեամբ պատմեց : Ըսաւ թէ բանուոր մըն էր ինք. Էրիկը մեռած էր. թէ փարիզի մէջ գործ չէր գտեր եւ թէ ուրիշ տեղ կ'երթար. իր քաղաքը կը գտնար գործ գտնելու համար. թէ նոյն օրը առաւօտուն փարիզէն եկած էր հետ քաշելով, թէ գաւակը հետը առած ըլլա – լուն համար յոյնութիւն դգացեր եւ Վիլ – ֆոմպլի կառքին հանդիպելով մինչեւ Մոնֆերմէյ եկած էր, թէ մանկիկը սա – կաւ ինչ քալած էր եւ ոչ թէ չատ՝ վասն – զի դեռ չատ պզտիկ էր, թէ սոխպուած էր նորէն զիրկը առնել, եւ թէ իր գոհա – րը մնացած էր :

Այս վերջին բառին վրայ դուրգուրա – նօք համբուրեց իր աղջիկը : Համբոյրէն արթնցաւ մանկուհին : Բացաւ աչքերը, որոնք իր մօրը աչքերուն պէս կապտա – գոյն եւ մեծ էին, եւ նայեցաւ՝ առանց բանի մը նայելու, կամ լաւ եւս է ըսել՝ ամէն բանի նայելով մանկիկներու այն ծանր եւ երբեմն խիստ նայուածքով, որ մեր առաքինութեանց խաւարումին մէջ անոնց լուսափայլ անմեղութեան գաղա – նիքն է : կարծես կը զգան անոնք թէ ի – րենք հրեշտակ են, իսկ մենք մարդ :

Ցետոյ մանկուհին խնդալ սկսաւ, եւ թէեւ մայրը չուզեց թողուլ՝ այլ անիկա վազել ուզող պզտիկ անձի մը անդսպելի զօրութեամբը զեռինը սպրդեցաւ : Ցան – կարծ օրօրանը զոհուող միւս երկու ման – կուհիները տեսաւ, իսկոյն կանչ առաւ, եւ լեզուն դուրս հանեց, որ զարմացումի նշան է : Թէնարաիէ խաթունը աղջիկները քակեց, օրօրանէն իջեցուց եւ ըսաւ.

— Երեք հոգի միասին խաղացէք :

Այս հասակի էակները չատ մը կ'ըն – տանեանան. պահ մը ետք Թէնարաիէի պզտիկները նորեկին հետ կը խաղային հոգիին մէջ ծակեր բանալով. իրենց մեծ զբօսանք :

Նորեկ պզտիկը չատ զուարթ էր. մօ – րը բարեսրտութիւնը մանկիկին ուրախու – թեան մէջ նչանակուած է : Մանկիկը փայտի չիւղ մը առած էր իբր թէ զոր – ծածելու համար, եւ բոլոր ուժովը փոս մը կը փորէր ուր կրնար ճանճ մը դըր – ուիլ : Գերեզմանափորին ըրածը երբ ման – կան մը կողմէն կ'ըլլայ, զուարճալի կը համարուի :

Երկու կիները զեռ կը խօսակցէին :

— Ի՞նչ է պզտիկիդ անունը :

— Քոզէթ :

Քոզէթը կարզա՛ էօֆրազի : Պզտիկին անունը էօֆրազի էր. բայց մայրը էօֆ – րազի անունը Քոզէթի զարճուցած էր մայրերու եւ ժողովուրդին այն քաղցր եւ սիրուն ղղրդումով, որ ժօղֆան փեըլ – թայի եւ Ֆրանսուացը Սիլվէթի կը զար – ճընէ : Այս այնպիսի ածանցում մըն է, որ ատուզաբաններու բոլոր դիտութիւնը կ'ուրէ եւ կը չիոթէ : Մանիկ մը ճանչ – ցանք որ Թէոտոր անունը Կնոմի զարճը – նելու յաջողած էր :

— Քանի՞ տարու է, հարցուց Թէնար – տիէ խաթունը :

— Երեքին մէջն է :

— Ուրեմն առջինեակիս հասակն ունի :

Սակայն երեք մանկուհիները խորունկ անճկութեան եւ երանութեան դիրքով մը խմբուած էին, վասնզի դէպք մը տեղի ունեցած էր. դեռնէն մեծ որդ մը ելեր էր, եւ մանկուհիները կը վախնային ու միանգամայն կ'ապշէին : Երեքին չոզջո – դուն ճակատները իրարու կը հպէին. կարծես թէ մէկ պատկով զարդարուած երեք գլուխներ էին :

— Մանկիկները, պոռաց Թէնարաիէ խաթունը. նայէ՛ ինչպէս չուտ մը ընտա – նեցան. տեսնողը կրնայ երդում ընել թէ երեք քոյր են :

Այս ազազակն էր կայծը որուն կը սպասէր Ֆանթին : Թէնարաիէ կնոջ ձեռ – քը բռնեց, ուզղակի անոր նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Կ'ուզե՞ս քովդ առնել զաւակս : Աղ – ջիկս չեմ կրնար քաղաք տանիլ : Աչխա – տող մը ներելի չէ այս : Զաւակ ունե – ցողը տեղ մը չի դաներ բանուորութիւն ընելու համար : Որքան ծիծաղելի են այն քաղաքի մարդիկը : Աստուած ուզեց որ պանդոկիդ առջեւէն անցնիմ : Երբ տե – սայ թէ որքան ազուոր, մաքուր եւ զոհ են պզտիկներդ, յուզուեցայ, ինքզինքիս ըսի. ահա բարի մայր մը : Իմ ուղածս ալ այս է. իմինիս հետ երեք քոյր կ'ըլլան : Մանաւանդ թէ քիչ մը ժամանակէ ետք պիտի վերադառնամ : Կ'ուզե՞ս քովդ պա – հել զաւակս :

— Քիչ մը մտածելու է, ըսաւ Թէնար – տիէ խաթունը :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները՝ Արփինէ եւ Յոլինէ կը ծա – նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ փա – րիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆԻ

մահուան ութերորդ տարելարձին առ – թիւ :

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Այրի Տիկին Վ. Դաւիթեան եւ բոլոր իր պարագաները կը ծանուցա – նեն թէ այս Կիրակի Վալանսի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ ազգականին ողբացեալ

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ .

կսկծալի մահուան Բ. տարելիցի առիթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս. ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Կիրակի, 17 Դեկտ. 1967

Պուլվար Օսման եւ չրջակայից Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմա – կերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծազոյն սուրբերէն՝ Ս. Յակոբի տօնը :

Նուիրատուներու գործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր, պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտըտին թաղիս եւ չրջաններուն մէջ հա – ւաքելու համար հաւատացեալներու սըր – տաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղցու կենդանիները նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնու – թենէն նուազագոյն մէկ չաբաթ առաջ դան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղցու կենդանիները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

կազմակերպուած Ծնողաց Միու – թեան կողմէ :

Ընտանեկան չերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ, ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէր – ներով :

Parking assuré

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՐԵԼԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՌԶՈՒԻ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 10, ժամը 21ին

ՍԱԼ ԿԱՎՈՑԻ ՄԷՋ

45, Բիւ Լա Պօէսի, Փարիզ

Մանրամասն յայտագիրը յառաջիկային

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կաթ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու – թիւնս կը յայտարարէ որ հայերէնի դա – սընթացքները կը սկսին Նոյեմբեր 30ին, աշխատանքները կը սկսին Նոյեմբեր 30ին, առաւօտեան ժամը 9 – 12 Ա.Յարոնեան սրահը, 26 Բիւ տէ Քոնվալէսան :

Կը դասաւանդէ ՏԻԿ. ՄԱՆՈՒՇ ՇԱ – ՄԻՐԵԱՆ :

Բոլոր ծնողքներէն կը խնդրուի որ լ – րենց պզտիկները արձանագրեն :

Ա. Զ Դ

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը ունենալով իր սե – փական տան մէջ 5 բիւ Փափէր ճոխ ըրա – դարան մը, բաղկացած ընտիր հատորնե – րու հաւաքածոներով եւ ըրքոյկներով, ուստի կը խնդրէ հայ հասարակութենէն անխտիր օգտուիլ այս առիթէն Հինգշաբ – թի կէս օրէ ետք ժամը 14էն մինչեւ 18 :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՄՆԱԽՈՒՄԲ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան հնթակումբ – ատէն, Դաշնակցութեան 77րդ տարեդարձը կը տօնէ այս Կիրակի, Կրընոպլի Բիւ Ժէլ Սէն Լուի սրահը, կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Կը նախագահէ՝ ընկ. ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՆՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ. ՄԻՍԱՔ – ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժին, կատրիս երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու կողմէ :

Հանդէսը կը վերջանայ խնջոյքով մը :

ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍ

Բարձր հովանաւորութեամբ Լիբանանի հիւպատոսարանին եւ կազմակերպու – թեամբ «Հայ Ուսանողներու Օգն. Միու – թեան » :

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Առաջին մրցանակաւոր Պէյրութի, Վե – նետիկի եւ Հռոմի երաժշտանոցներէն :

Ecole Normale de Musique

114 bis, Bd. Malesherbes

Նոյեմբեր 25ին, Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին :

Տոմսերու գինը 10 Ֆրանք

Ծայտագրի մէջ . —

Vivaldi, Verdi, Stradella, Haendel, Tchaïkowsky, Borodine, Poulenc

Հայկական հեղինակներ .— Խաչատըր – եան, Գոհարիկ Ղազարոսեան, Կոմիտաս Վարդապետ, Սպենդիարեան, Կանաչ – եան, Պէրպէրեան :

Տոմսերու համար դիմել՝ Տիկին Մար – գարեան,

32, Rue de Trévise

Մասիս,

Rue Saulnier

DURAND, 4, Place de la Madeleine

Տիկին Պաքրճեան,

35, Rue de Trévise

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

×

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը

Կիրակի 3 Մարտ

կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ Օծման 10րդ տարելիցը հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի յառաջիկայ 17 Դեկտ. Կիրակի առաւօտ :

×

Շաւիլի հայ գաղթոցի տարեկան հանդէս – ը 10 Դեկտ. Կիրակի ժամը 15ին, Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ, Ռիւ Սքալիներ :

Երգ, պար, թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ : Հայ հասարակու – թիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

×

ՍԵՒԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմակեր – պած տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ու – նենայ Դեկտեմբեր 3ին : Մանրամասնու – թիւնները յայտնուած :

×

ԱՄԱՆՈՐԻ ՅԱՅԳՈՆՔ

Կազմակերպուած Լիոնի Ազգ. Միու – թեան կողմէ, Դեկտեմբեր 31ին փալէ տէ Քոնկրէ, ի նպաստ ղպրոցին :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

Մարտ 10ին

Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը 25 Փետրուարին :

×

Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան տարե – կան պարահանդէսը Սիլանտիէի չքեղ սը – րահներուն մէջ Դեկտ. 9ին, Շաբաթ երե – կոյ ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ :

×

Հայ կարմիր խաչի տարեկան պարա – հանդէսը, 1968 Մարտ 3ին :

Հ.Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 77-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր (Նոյեմբեր 25) ժամը 9ին, 10րդ թաղա – մասի Քաղաքապետարանի սրահին մէջ

Faubourg St. Martin — Paris (10e) — Métro : Château d'Eau

Կը նախագահէ Ընկ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի Ընկ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսին նաեւ ընկերներ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Հ. Յ. Դ. Նոր սերունդի ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, արտասանութիւն : Կը մասնակցի Մեներգ՝ ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ (Լիոնէն)

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը

կէս դիչերէն ետք եւրոպական պարեր : Նուագախումբ

BERNARD DEDEDJIAN ET SON ENSEMBLE

Մուտնակ՝ Ընկերուհի Լիլիան Աբրահամեան

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ ՊԱՐՈՆ ՔԱՍԲԷՐԷԹի Փարիզի երեսփոխան եւ Քոնսէյէ ժէներալ եւ ներկայութեամբ Ցրդի Պ. Քաղաքապետ

GERVILLE REACHE

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ. 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ

GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվանեան

Vedette des disques Malmaison

Հանճելի գեղարուեստական բաժին

Նաւասարդ խումբով

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել սեղանները 924–38–54

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՇԱԲԱԹԸ

ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՄԱՅԻՍ 28-Ի ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ

1968 ՄԱՐՏԻՆ

ՓԱՐԻԶ ԼԻՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապա – հովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսե – ցիներու Հայր Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապա – րին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին, Կիրակին, ժամը 16էն կէս դիչեր Օթէլ Ֆարօի չքեղ սրահներուն մէջ,

71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում, խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամ – ներուն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեան, հեռ. 48–85–60, Պ. Արսլան հեռ. 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ. Եավէրին, հեռ. 20–26–74 :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Թէհլիրեան խումբի ժողովը Ուրբաթ (Նոյեմբեր 24) Մշակոյթի Տան մէջ :

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայր – եան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հր – աւիրէ Կրընոպլի, Լանոէյի, եւ Ըզնա – ժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը : Բոլոր ընկեր – ներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փորթ.տ'Իթալիէ մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ չրջանիս ընկեր – ուհիները այս Ուրբաթ (24 Նոյ.) գիչեր ժամը 8·30ին, ընկերուհի Աղաւնի Յակոբ – եանի տունը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւ – նը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամ – ուհիները, Դեկտ. 2ին ժամը 15ին, Ա – հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդամ – ուհիներէն ներկայ գտնուիլ ժողովին : Օրակարգ.— Հ. Օ. Մ.ի բացառիկ չրջ – այրանքի ընթերցում :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

ՀՌՈՄ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդու – ելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ

33, Rue du Lt. Batany

92 — MEUDON

Հեռաձայն 644 – 24 – 34

Գին 400 ֆրանք ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ չոգեկառքով — fուշէք — Բ. կարդ

Վերադարձ Փարիզ 29 Դեկտեմբեր

Սահմանափակ տեղեր, արձանա – գրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՇԱԲԱԹ
25
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
SAMEDI
25 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11070 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.070

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓԱ՛ՌՔ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Եօթանասունեւեօթը տարիներու բե–ղուն վաստակով բեռնաւոր, Հ. Ց. Դաշ–նակցութիւնը այսօր անդամ մը եւս կը ներկայանայ հայ ժողովուրդին, որուն ծոցէն է ելած, իր հրապարակային խօս–քըն ըսելու անոր :

Դաշնակցութիւնը Հայութեան կողքին էր երէկ երկրին մէջ ծառայելու համար անոր : Այսօր տարադրութեան մէջ՝ հա–ւատարիմ իր կոչումին՝ դարձեալ կանգ–նած է անոր կողքին 47 տարիէ ի վեր :

Ու պիտի ըլլայ միշտ հայ ժողովուրդին հետ, մասնակից անոր ուրախութեանց եւ ցաւերուն, յոյսերուն եւ հիասթափու–թեանց, իբրեւ արտայայտիչը անոր ազ–գային ու քաղաքական բաղձանքներուն, որոնց պաշտպանութեան եւ իրականաց–ման նուիրած է իր ամբողջ էութիւնը :

Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդէն կ'առնէ իր ուժը : Կը թարմանայ ու կ'երիտասարդանայ անընդհատ : Հին սե–րունդին կը յաջորդէ նորը : Ջահը կը փոխանցուի ձեռքէ ձեռք, սերունդէ սե–րունդ, միշտ բոցավառ :

Ո՞ւր է զաղտնիքը իր կենսունակու–թեան, իր մշտանորոգ թարմութեան ու նախանձելի երկարակեցութեան :

Ի՞նչպէս է, որ հայրենի հողէն կտըր–ուած, ա՛յնքան տարի կը դիմանայ՝ դա–րաւոր կաղնիի մը պէս, որ կուրծք կու–տայ ամեհի փոթորիկներու, արհամար–հելով աչքն ու ձախէն, հիւսիսէն ու հա–րաւէն իրեն դէմ ուղղուած բոլոր յար–ձակումները :

Գաղտնիքը այն սրբազան զգաւորա–կան է, որ Դաշնակցութեան անմահ հիմնադիրները տուին բազմաչարչար ու տառապած հայ ժողովուրդին :

Գաղափարական՝ որ չի մեռնիր, որ կը ըլի Հայու հոգիէն, կ'արտայայտէ անոր ապրելու եւ յաւերժանալու իրաւունքը :

Հոգ եւ ազատութիւն :

Հո՛գ կը պահանջենք մենք վտարանդի Հայերս : Կ'ուզենք տիրանալ մեր պապե–նական հողամասերուն : Պատմական այն նուիրական հայրենիքին, որուն ամէն մէկ թիզը Հայու սուրբ արիւնով է ոռոգ–ուած :

Հայուն արդար քրտինքն է թափուած այն հողերուն վրայ, ուր երէկ չէն ու բարդաւառ գիւղեր, աւանները ու քա–ղաքներ կը բարձրանային եւ ուր այսօր բուերը կը վայեն աւերակներու եւ ամա–յութեանց վրայ :

Հո՛գ կը պահանջենն հայրենիքի մեր եղ–բայրները : Մե՛ր հողերը :

Սփիւռք ու հայրենիք եղբայրացած՝ նոյն գաղափարականէն կը ներշնչուին : Հայրենասիրական նոյն զգացումներով տոգորուած՝ նոյն ձեւով կը մտածեն : Նոյն պահանջները կը ներկայացնեն :

Դաշնակցութեան ցանած սերմերը ծի–լեր կ'արձակեն ամէն կողմ :

Նոր սերունդի հոգիին մէջ յոյսեր կը ծնին :

Ապագայի փայլուն հեռանկարներ կ'ուրուագծուին հորիզոնին վրայ :

Զարթօնքի, վերածնունդի չրջան մը կը բոլորէ հայ երիտասարդութիւնը հայրե–նիքի եւ արտասահմանի մէջ :

Գաղափարական սերունդ մը հայկա–կանութեան ջահը բարձր բռնած կ'ուզէ տէր դառնալ իր բռնագրաւուած հողե–րուն :

Զայն կը բռնէ Հայ Դատի ակը ու պաշտպան Հ. Ց. Դաշնակցութեան հետ :

Փա՛ռք Դաշնակցութեան :

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԱՍՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ՁՈՒԶԵՐ

ԹՈՒՐՔԵՐՆ ԱԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄ Կ'ՈՒԶԵՆ

Մինչ ՄԱԿ եւ Ամերիկացիք իրար ան–ցած մարդ կը ղրկեն ասդին – անդին խա–ղաղութիւններ փրկելու համար, Եգիպտացիք եւ Թուրքերը կը չա–րունակեն ասպարէզ կարդալ եւ խօսք մտիկ չընել :

Նասր երկրորդ անգամն է որ կը խօսի իր պատմական «հրաժարականէն» ետք : Այս անամ առիթն էր խորհրդարանական նստաշրջանին բացումը :

Նասր չատ յստակ է ու խիստ, ոչ բա–նակցութիւն կ'ուզէ, ոչ խաղաղութիւն : Բատ իրեն հիմա եգիպտոս պատրաստ է կռուելու .— « Վեց օրուան պատերազ–մէն ետք, զնահատումները ցոյց կուտա–յին թէ զինուորական կազմածին 80 առ հարիւրը ջրուած էր, Եգիպտոս տասը հազար զինուոր եւ 1500 սպայ կորսըն–ցուցած է : Ասկէ զատ հինգ հազար զին–ուոր, հինգ հարիւր սպայ ալ զերի ին–կած են : Օդանաւային ուժերու հրամա–նատարութիւնը կացութիւնը առարկայօ–րէն չէր քննած : Ոչ մէկ ժողովուրդ ճանչցած է այն կացութիւնը զոր մենք ճանչցանք եւ անկէ զուրս ելած է ապրե–լու ի վիճակի, զօրաւոր եւ օրէ օր աւելի ուժով, վասնզի եգիպտոսի իրական ու–ժը այսօր աւելի մեծ է քան Յունիսի պա–տերազմէն առաջ : Հիմա ի վիճակի ենք ճակատին վրայ արդիւնաւոր գործունէ–ութեան ձեռնարկել : Պէտք է չարունա–կենք մեր պատրաստութիւնները մինչեւ որ կարենանք յարձակման անցնիլ : Պի–տի յարձակինք ազատագրելու համար մեր հողերը զոր թշնամին գրաւած է : Մեր իրաւունքն է : Բրիտանական բանաձեւը անբաւարար կը դանենք վասնզի Իսրայէ–լի քաշուիլը, առանց բացառութեան բո–լոր գրաւած հողերէն, բանակցելի չենք նկատեր » :

Իսրայէլ դոհ է Նասրի խօսքերէն, զոր անկեղծ կը նկատէ բայց հոս անդամ մը եւս երեւան կ'ելլէ Միացեալ Ազգերու անկարողութիւնը :

×

ԿԻՊՐՈՍ

ՅԱՄԱՔՂԱՀԱՆՈՒՄԸ ՄԻՇՏ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ Է

Նախագահ Ճոնսընի յատուկ ներկայա–ցուցիչը, որ անմիջապէս Անգարա մեկ–նած էր, չատ դժուարութեամբ կրցաւ իջ–նել Թուրքիա : Արդարեւ որքան Ամերի–կացիք ծունկի եկած են Թուրքին առջեւ եւ ալ ի՞նչ ընելնին չեն դիտեր սիրաչա–հելու համար «ձեռքէ չփախցնելիք այս ապրանքը», Թուրքերը կը բազմացնեն հակամերիկեան ցոյցերը : Բազմաթիւ ցուցարարներ հաւաքուած ըլլալով Ան–գարայի օդակայանը, խոհեմ նկատուած է ուրիշ տեղ իջեցնել Ամերիկացիին օդա–նաւը :

Մթնոլորտը լարուած է եւ Թուրքերը ոչ թէ պատերազմը անխուսափելի կը նը–կատեն այլ կը սպասեն անհամբեր :

Ամերիկացիին ժամանումէն ետքն ալ Անգարա կը յայտարարէ թէ ոչ մէկ լուրջ առաջարկ բերուած է իրենց եւ այդ պատճառով իրենց համար նորութիւն չը–կայ եւ եթէ ցարդ ցամաք չեն ելած, պատճառը ծովն էր որ չատ ալեկոծ է ե–ղած . . . :

Թուրքերու համար ամէն բան չատ յստակ է : Ի՞նչ գործ ունին Ամերիկացիք այս հարցին մէջ : Անոնք իրենց պատե–րազմը կ'ընեն (Վիէթնամ) մենք ալ մերը կ'ընենք » :

ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՄԱ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ...

ԲԵՐՆԻ ԾԱՄՈՑ

Ա.

ԱՄՆ. — «Մլլէթ»ի պատճառէր – խմբագրապետ Ճէմալ Գուրթայ իր շա–բաթաթերթին մէջ ակսած է հրատարա–կել յօդուածաշարք մը ... Հայոց ցուրը – ուած : Շատ հետաքրքրական է սա խո–րագիրը. — «ԱՅՍ ԵՐԿՐԻՆ ԲՈՒՆ ՏԷՐԵ–ՐԸ » : Հայոց մասին է խօսքը : Եւ Գուր–թայ կը շարունակէ. —

« Գրեթէ միշտ փոքրամասնութիւնները եղած են երկրին եւ ի մասնաւորի Օսմ. կայսրութեան օրերու տիրող տարրը, իսկ Թուրքը որ պէտք էր որ տէրը ըլլար անոնց, իրականութեան մէջ եղած է պար–զապէս իրենց ծառան, գրեթէ միշտ ա–նոնց կարօտ ու ենթակայ, իր ամէն բա–նով » :

ԱՆՎԵՐՋԱՆԱԼԻ ՏՈՒԱՅՏԱՆՔԻՆ ԱԽԱՆԴԱՊԱՀԸ

« Ամէն անդամ որ առիթը դոնելու ըլ–լամ հանդուստանալու, կը դիմեմ «խրա–տիչ բարեկամի» մը, որ է Օսմ. Խորհր–դարանի տեղեկագրութիւններու ժողովա–ծուն, ուր հաւաքուած են տեղեկագրերը Առաջին Սահմանադրութենէն մինչեւ Հանրապետութեան շրջանները : Առանց նկատի ունենալու անոնց համար զոր – ծածուած զանազան բացատրութիւնները , սա բացորոշ է թէ բոլորին ալ նպատակն էր երջանկութիւնն ու բարօրութիւնը ա–պահովել այս երկրին մէջ ապրող ժող–ովուրդներուն :

Մեր այս զրոյցին ընթացքին, ես ձեղի պիտի խօսիմ Խորհրդարանական վիճա–բանութեան մը եւ անոր հերոսներուն մա–սին : Այս զրուցեան մէջ խնդրոյ առար–կայ երկու հոգիին նկարները կը տեսնէք արդէն քովի սիւնակներուն վրայ . — Երկուքն ալ նոյն նահանգին երեսփոխան–ներն էին : Փաթթոցաւորը Սերաստիոյ երեսփոխան Ահմէտ Շիւքրիւ էֆէնտին է, իսկ ֆովիճն ալ դարձեալ Սերաստիոյ ե–րեսփոխան Տոքթէօր Նազարէթ Տաղա–ւարեան էֆէնտին : (Թերեւս կը հրատա–րակէ երկուքին ալ լուսանկարները) :

Երկրորդ Սահմանադրութեան առաջին շրջանին, Խորհրդարանի բեմին վրայէն խօսող երեսփոխաններուն թիւը յիսունը չէր անցներ, հակառակ անոր որ նոյն այդ Խորհրդարանը 541 անդամ ունէր : Եռամեայ այս տիւր շրջանին մէջ, մենք ցաւով տեսանք եւ ստուգեցինք, թէ ինչ–պէս պատրաստութենէ զուրկ տարրեր լեցուցած էին մեծ մասամբ Խորհրդարանը եւ զանազան յետին նպատակներով մար–դիկ կը ջանային խաթարել խորհրդա–րանականութեան ոգին, իրենց այլազան հաշիւներուն համար : Այս Խորհրդարա–նին մէջ, Սերաստիոյ երեսփոխան Ահմէտ Շիւքրիւ էֆէնտին չատ ցանցառօրէն կը տեսնենք բեմին վրայ, ուր կուգայ իր շրջանը հետաքրքրող նիւթերու մասին խօսելու համար : Եւ սակայն, ի փոխա–րէն զարձեալ նոյն այդ շրջանի երեսփո–խաններէն եւ ընկերը Տոքթէօր Տաղա–ւարեան էֆէնտիի՝ իրենց կուսակցու–թեան սահմաններուն մէջ զտնուող դիւ–ղացիներուն մեծ վնասներ պատճառող , կենդանիներու հիւանդութեան մը մասին տուած հարցապնդումին առիթով՝ այն – պիսի ճառ մը խօսեցաւ, որ եթէ այսօր իսկ զայն մեկնաբանելու եւ վերլուծելու առակ դլուխ մը դտնուի , չատ դիւրաւ յայտնի կ'ըլլայ այնուհետեւ հասկնալ , թէ ո՞ւր կը զտնուին Օսմ. կայսրութեան փլուզումին բուն պատճառները : Աւելին, ան մարդիկը կը զրպդեցնէ տակաւին այ – սօր ալ, այժմ էականութեան որոշ հա–մեմատութեամբ :

Հիմա, թոյլ տուէք ինծի, որ ետ եր–թամ 57 տարիներ, մինչեւ 1910 Թուակա–նը եւ ջանամ ամփոփել ձեղի պատմակա–նը դէպքի մը որ հետեւեալն է .—

Այն հիւանդութիւնը, որ տակաւին մինչեւ այսօր դլխաւոր պատուհան է մեր երկրի բոլոր կենդանիներուն, (շապի հի–ւանդութիւն), 1910ին մեծ վնասներ կը պատճառէր մասնաւորաբար Փոքր Ասիոյ անասնաբուծութեան : Տաղաւարեան է – ֆէնտի հարցապնդում մը կուտայ Խոր–հրդարանին եւ կը փափաքի դիտնալ, թէ ի՞նչ միջոցներ ձեռք առած է Հանքային, Երկրագործական եւ Անտառապահական նախարարութիւնը, այս ահաւոր հիւան–դութեան առաջքն առնելու համար : Տոքթէօր Տաղաւարեան այս առթիւ, կը չեշտէ, թէ իր ընտրաչրջանին մէջ մեծ է այդ հիւանդութեան յառաջացուցած վը – նասը, փաստերով ցոյց կուտայ զայն իր բոլոր սարսափելիութեամբ ու թուանը – չաններ տալէ ետքն ալ, աւելի համոզիչ ըլլալու համար՝ վկայութեան կը կանչէ իր պաշտօնակիցը՝ Ահմէտ Շիւքրիւ է – ֆէնտին, որպէս զի հաստատէ ճշմար–տութիւնը իր ըսածներուն :

Անգարա Մոսկուայի հետ ալ փը – լիրթ կ'ընէ եւ Ցունաստանի ներկայ վարչաձեւն ալ լաւ պատրուակ է ան – չուշտ որ Խորհ. Միութիւն, խաղաղու – թիւն ուզելով հանդերձ, առիթէն օգտուի ձառկելու համար Աթէնքի դեկավարնե – րը, հին եւ մաշած ածականներով «խօսա–ցայ վարչապետ Տէմիրէլի հետ, կ'ըսէ Անգարայի խորհրդային դեսպանը , Ա – թէնքի միապետական–ֆաշիստներու ոճ–րային քաղաքականութեան մասին, ո – րոնք այդքան անմեղ թուրք զոհեր ըրին Կիպրոսի մէջ » :

Անշուշտ եթէ Ցունաստան «ժողովր – դավար » վարչաձեւ ունենար, անմեղ զո–հերը յոյն կ'ըլլային փոխանակ Թուրքի :

× Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները որոնք կիպրոս կ'ապրին սկսան մեկնիլ :

× Խորհրդային դեսպանին հարցում ե–ղած է .— « Ի՞նչ պիտի ընէ Խորհ. Միու–թիւնը պատերազմի մը պարագային Ցու–նաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ » :

Պատասխան .— «Ով որ ապրի, կը տես–նէ » :

Ցունաստանի մէջ ալ պատրաստու – թիւններ կը տեսնուին : Ժողովուրդը սկը–ռած է ուտելիքի պահեստ ընել :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԱՐԱՐԱՏ»Ի ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Երեւանի «Արարատ» ոտնագնդակի խումբը, Խորհ. Միութեան առաջին դասի ախոյենական մրցումներու չարքին, ծա–նր պարտութեան մատնեց Մոսկուայի «Թորպիետօ»ն, 5–0 արդիւնքով :

Մրցումը տեղի ունեցաւ Երեւանի մէջ : Տասնեակ հազարաւոր մարզասէրներ ո – րոշ նզոյտ ծափերով, ջերմ բացատ – րութիւններով ընդունեցան այս բացառիկ յաղթանակը :

Առաջին , երթի մրցումին, «Արարատ» պարտուած էր 4–3 արդիւնքով :

Ներկայիս Արարատ ութերորդ տեղը կը զրաւէ ընդհ. դասաւորումին մէջ :

×

Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ՝ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Վաստակաւոր զերասան Վահրամ Փա – փազեան, որ այժմ 79 տարեկան է, իր բեմական հարուստ զործունէութեան հա–մար ստացաւ Խորհ. Միութեան բարձ – րադոյն՝ Լենինի չքանշանը :

«ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»Ը

Ինքնապահ անապարծութեան ոճն մը չէ այս, «Դաշնակցութեան Օր»ը, որ հաստատուեցաւ 1925ին, համաձայն 10րդ ընդհ. ժողովի որոշման :

Դարերէ ի վեր հայ ժողովուրդը ունի ոճներ եւ յիշատակներ, որոնց տարեդարձը կը ոճնէ անհատին, պատմունց մը խնդիով կամ չքեղաշուք հանդիսաւորութեամբ : Ընդհանրապէս պատութեան եւ ցաւի օրեր են անոնք, կամ զուտ կրօնական, համաքրիստոնէական յիշատակներ, որոնք մեքենաբար իրարու կը յաջորդեն :

« Դաշնակցութեան Օր »ը բառին տա – ռական իմաստով տարեդարձ մը չէ, ոչ ալ յիշատակի ոճնը այս կամ այն մեծ դէպքին, այլ վերյիշումը, խտացումը ամբողջ շրջանի մը պատմութեան, իր յաղթանակներով եւ ցնցումներով : Հայկական վերածնութեան, « ազատութեան ճանապարհ »ի նոր հանդրուան մը բաց – ուեցաւ իննսունական թուականներուն : Շնորհիւ վաթսունական թուականներու լուսաւորութեան ճիդերուն եւ, աւելի վերջը, երկու հատուածներու հաղորդակցութեան, արդէն ունէինք սերունդ մը, որ պատրաստ էր գործի վերածելու ցանուած հունտերը : Ազատութեան տենչը վերացական խօսք մը չէր անոնց համար, այլ չօչափելի պատկեր մը, արկածալի, վսեմ ու գրաւիչ հեռանկար մը : Եւ ա – նոնք պատմութենէն ու կեանքէն սորվե – լով անոր հասնելու միջոցները, ասպա – րէզ կ'իջնէին անձին վտանգով եւ կա – տարեալ վճռականութեամբ :

Այսպէս է որ ունեցանք աննման փա – ղանգը « արի արանց » հերոսներու, ո – րոնցմէ տասնեակներու անունները դոց եղած են, բայց հազարեակներ կը մնան անյայտ եւ առանց երդի : Անոնք դէպի մահ դացին այնքան երկիւղածութեամբ որքան առաջին քրիստոնեաները : Անոնք ալ ունէին հաւատք մը, հայրենիքի եւ ա – զատութեան գաղափարը, ու մինչ առա – ջին քրիստոնեաները քարայրներէն դէպի կրկէսները կ'առաջնորդուէին հոյ հնա – դանդ, աստուածավախ համակերպու – թեամբ, մեր առաջին ռազմիկները կը կռուէին մինչեւ վերջին փամփուշտը, եւ իրենց արեան կաթիլներով կ'արծարծէին կրակը :

« Դաշնակցութեան Օր »ը, ուրեմն, ա – ռաւելապէս փառաբանութեան օրհներգ մըն է, դիտակցութեան եւ պայքարի «Մեծացուցէք»ն, որուն առջեւ չի կրնար չխոնարհիլ ամէնէն խորթ անհատն ան – դամ : Այստեղ չկայ կուսակցական մե – նաշնորհ, ոչ ալ հատուածական խոիր : Ո'վ որ մեռաւ ազատութեան համար, ա – ռանց հաշուելու եւ առանց վայրկեան մը ընկրկելու, իրական արժէք մը, պար – ծանք մըն է ո'րեւէ ժողովուրդի համար :

Վա՛յ անոնց որ չեն պիտեր յարդել իրենց մեռելները : Դաշնակցական ուխտալներուն հետ ինկած են նաեւ չատ ու չատ ուրիշներ, կուսակցական կամ ոչ. ինչ – պէս անկէ առաջ ու անոր հետ գործած են հազարներ, միլիոնյն գաղափարներուն համար : Մենք ակնածանքով կը խոնարհինք բոլորին առջեւ, եւ կ'ուզենք որ անոնց յաջորդները չզոհանային միայն անոնց յիշատակներով :

Բայց Դաշնակցութիւնը, ինքն իրեն հա – մար հաստատելով տարուան մէջ մասնա – ւոր Օր մը, կ'ուզէ ոչ միայն արդար հը – պարտութեամբ նայիլ իր անցեալին, իր – բեւ հզօրագոյն աղդակը հայ ազատա – գրական գիւցազնամարտին, այլեւ թար – մանալ, ամրանալ ինքն իր մէջ : Ազատա – մարտը չէ վերջացած, տարաբախտա – բար. եւ այն կայծերը որ սերունդներ վառեցին երէկ, կը մնան, տակաւին, իրրեւ մշտավառ մորենիներ : Որքան ալ փոխուած ըլլան աշխարհն ու մարդիկը, սրբութիւններ կան որոնք յաւիտենական են : Այդպէս է ազատութեան գաղափա – րը, որ կը ծնի մարդուն հետ, բայց եւ կը խափանուի անո՛ր ձեռքով : Եւ որքան առեն որ խափանողներ եւ բռնացողներ կան, անպակաս պիտի ըլլան ըմբոստա – գողներն ու կռուողները : Թէեւ տարբեր պարագաներու մէջ, այդ հողը ունինք այսօր ալ : Եւ, եղերական ցնցումներէ յե – տոյ, ունինք նաեւ ափոփարար կէտ մը, — այլեւս չկան խարխափումներ : Անցեր է փորձի շրջանը, եւ հայ ժողովուրդը կանգ առած է որոշ, թանձրացեալ հան – դրուանի մը վրայ ,— Մխացեալ Հայաս – տան : Թափուած արիւնը բիւրազան ա – կերով եկած յանգած է կորիզի մը ուրկէ անդին փրկութիւնը հեռու չէ :

Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի ծո – ցէն քաղած է իր ցանած հունտերը. եւ որքան աւելի ուժ ունենայ դանոնք զար – գացնելու, այնքան պիտի մօտենայ այդ օրը :

Ընկեր կամ համակիր, բոլոր անոնք որ ողեւորութեան եւ ներշնչման կարօտ ունին, « Դաշնակցութեան Օր»ը պիտի նկատեն ոչ միայն անցեալ փառքերու յի – շատակ մը, այլեւ առիթ մը ինքնատա – տաստանի :

Գացողներուն փառքը երգած առեն, պիտի չմոռնանք նաեւ ճոխացնել անոնց աւանդները :

Շ.

1926

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ այն ուժն է, որ ճգնեցաւ խուրձի մը վերածել ցիր ու ցան կայծեր, եւ մէկ դրօշի տակ համախմբել նախ փոքրաթիւ խումբեր, յետոյ ամբողջ բազմութիւն – ներ : — «Ազատութիւն կամ մահ» :

«ԴՐՕՇԱԿ», 1928, թիւ 10

ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ԹԷ ՕՐՀԱՍԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐ

Մարքի ծուլութեամբ կամ սոսկ աւան – դաբար է որ մեր ինքնապաշտպանութեան չարժումը յորջորջուած է յեղափոխա – կան : Յեղափոխութիւնը, հակառակ իր աղնուական իմաստին որ բարձրադոյն նուիրագործումը ստացաւ Ֆրանսայի մէջ, կը բովանդակէ պչրանքի խորք մը : Այս յատկեալ սահմանումով բնաւ չեմ ակնարկեր այն յեղափոխութիւններուն ո – րոնք կատարուած են թագուհիի մը խոս – վիչ աչքերուն կամ թագատիկանոջ իշխա – նի մը քմայքին համար : Առանք մարդ – կային այլասերումի, հաւաքական մտա – դարութեան նոպաներ են :

Բայց երբեմն աւելի բարձր դին ստա – մանած են երիտասարդներու արիւնին՝ զայն թափելով սկզբունքի մը յաղթանա – կին համար, որմէ ժողովուրդ մը իր անտեսական բարօրութիւնը կը սպասէր : Կը ճանչնանք նաեւ յեղափոխութիւններ ո – րոնք ձգտած են սրբագրել ազգի մը գա – նազան խաւերուն մէջ տիրող քաղաքա – կան անհաւասարութիւնները : Եւ ուրիշ – ներ, աւելի լուրջ քաղաքական չարժում – ներ որոնց չհասակի խնձորը եղած է թօ – թափել օտար լուծ մը որ կը կաշկանդէր իրենց ցեղային ուրոյն քաղաքակրթու – թիւնը :

Ամէնքն ալ մարդկային, ամէնքն ալ արդար են այս նպատակները եւ մարդ պէտք է Գրգուսի կամ Ներսովթի սաստո – ւոր ծնած Հայ ըլլայ՝ պչրանք տեսնելու համար անոնց մէջ :

Այո՛, որովհետեւ Հայութիւնը դուրկ ըլլալով ամէնէն տարրական իրաւունքնե – րէն, չէր կրնար բարձր տեսիլքներ ունե – նալ : Ան վաղուց կորսուած էր ազգային արժանապատուութեան ճաշակը, վաղուց ընտելացած էր դերի ժողովուրդի հոգե – բանութեան հետ : Գոյութեան հարցը այլեւս բնական իրաւունք մը չէր անոր համար, այլ չնորհ մը որ պիտի կաթէր Թուրքին հաշտ նայուածքէն : Եւ ի՞նչ մտաղներ չէր կտրած որպէսզի բոլորո – վին չցամքի այդ «չնորհաց չիթ»ին ժլատ ակը : Սրբութիւն, ազգային աւանդու – թիւն, լուսաւոր ցեղի մեր պատմական համբաւը, ամէն ինչ տուինք կարենալ ու – տելու համար այն ոսպնաթաթը զոր սա – կայն մենք վաստակած էինք : Խորհնայիի մատեանը, խաչուելու ահէն, ողջ ողջ թաղուած էր առաստաղին մրուր ածառ – ներուն մէջ : Մեր հէքեաթներուն հերոս – ները, բոլորն ալ խլամացած էին պահե – լու համար ... իրենց գոյութիւնը : Սա – տունցի Դաւիթը՝ «Տէլի Օղլան» կը կոչ – ուէր, եւ Շուշանիկ իշխանուհին « կիւլ – պարի » անունը առած էր : Գողթան եր – կերը մոռցուեցան եւ հայ թառն ու կի – թառը սկսան մոնկոլեան եղանակները մրա – ւել :

Մէկ խօսքով Հայութիւնը իր հոգին ծախեց որպէսզի կարենայ մարմինը կե – նել, բայց այս անարժան առեւտուրն ալ անպօր եղաւ բարեւթելու իր կացութիւնը : Որովհետեւ հայ աղջիկը, իր ինքնաժխ – տումի ճիղին, չկրցաւ իրեն պարտադրե – ուած սեւ պարեզօտին մէջ լուծել իր աչ – քերուն սեւ փայլը որ չարունակէ զրգը – ռել չնահան ախորժակները : Մինչ եւ – պիճներուն մէջ բուսած վարդը կրնա՞յ ուրանալ իր թոյրն ու բոյրը : Հայ մա – նուկը թաղուեցաւ հօրենական խրճիթին մէջ, առկայծ ճրագի մը դիմաց յագեցնե – լու իր լոյսի ծարաւը, բայց տնակը խար – խուլ էր, եւ պատերուն ծերպերէն դուրս սուլուղ նշոդիւնը բաւական եղաւ որ չուրջը յառաջ բերելու աւելութեան հր – դեհը : Ի՞նչ ընէր տղան : Ցանցանքը փոսուեւայի՞ն է, եթէ բնութիւնը լոյսի չիթ մը դրած է անոր մէջ :

Օտարները որ ակամայ կը ծանօթանան այս դժնդակ պայմաններուն, ինքզինք – նուն հարց կուտան թէ ի՞նչպէս տակաց Հայ ժողովուրդը : Պէտք չէ չփանալ այս դարմանքին հանդիպ որ մեծարանքի ու – դերձի մը պէս կը բարձրանայ դէպի մեզ : Մենք կը մերժենք այս ձրի խունկը : Բա – րոյական ի՞նչ արժանիք ունի եղը որ ան – դութ մշակի մը վարպին ներքեւ անընդ – հատ կը ճեղքէ հողը, կամ կապուած բե – րանով կը կամնէ ցորենը կալին մէջ : Մեր ժողովուրդը իր տառապանքին մէջ խո – րանալով հասած էր այն աստիճանին ուր հիւանդը այլեւս կը կորանցնէ ցաւին զգ – այնութիւնը : Հոդեկան մարդին մէջ այս վիճակը փոխանցումի չրջանն է մարդկութենէ դէպի անասնութիւն,

Բոլորովին տարբեր էր հայ «չափա – ւոր », « խոհեմ » տարրին մտածումը այս կացութեան մասին : Անոր դատաստանին մէջ հայ դիւցազին նախասահմանուած էր դերութեան, իսկ Թուրքը իշխելու : Ինչ – պէս սէգը բուսած է ոտքի կոխան ըլլա – լու, իսկ չհաքրամը լանջապատակ դառ – նալու համար : Մեր գոյութիւնը պահե –

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ այս ճստակ – եաց եւ կորաճամակ ժողովուրդէն արտադրեց — ու զարգացուց — սե – րունդ մը, ընդունակ սուր եւ հրա – ցան գործածելու նոյնիսկ ճարտա – րութեամբ եւ գիտակցութեամբ, որ – բան խոփն ու արօրը : — «Ակն ընդ ական, ատամն ընդ ատաման » :

«ԴՐՕՇԱԿ», 1928, թիւ 10

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

(ՀԻՆ ՅՈՒՇԵՐ)

1893 թիւն է, ամիսը՝ Օգոստոս, անոր երրորդ տասնեակի սկիզբը. օրը՝ Հինգ – շաբթի :

Վիեննական Մխիթարեան միաբանու – թեան Մայրավանքի բոլոր միաբանները եւ Ժառանգաւորաց վարժարանի աշա – կերտները, — յատկապէս ամարանոցէն վար իջած — աւագ դռնէն սկսած մինչեւ ընդունելութեան դահլիճը, կարգով չար – ուած են ու անհամբեր կը սպասեն մեծ Հիւրին :

Կառքերու անիւներու ձայները լսելի կ'ըլլան... Ինքն է... Խրիմեան Հայրի – կը, — Հայերուն նորընտիր Կաթողիկո – սը... : Ձեռքերը իրարու կը մերձենան եւ խլացուցիչ ծափեր՝ ուրախութեան յայ – տարար կ'ըլլան :

Կառքէն վար կ'իջնէ Հայրիկը : Ժամա – ծախակից հայ մեծ դէմքերէն երկուքը խ – րատու հետ կ'ողջագուրուին : Խրիմեան Հայրիկը եւ Այտընեան Աբրահաւրը իրա – րու հետ խօսելով սանդուխներէն վեր կ'ելլեն :

×

Դահլիճին մէջ Այտընեան Աբրահաւրը Վեհափառ Կաթողիկոսին կը ներկայացնէ իր միաբանները : Անոնց մէջ է ձեռնադրէց Հ. Գրիգորիս Գալէմքեարեան, որ օրուան հանդիսին կարգադրիչն է : Հոն է մեծա – տաղանդ բանասէր Հ. Յակովբոս Տաշ – եան համեստ վարդապետը, որուն անու – նը արդէն հանրածանօթ է, թէեւ ինք դեռ չատ երիտասարդ եւ նոր դրող : Հայ – րիկը քնքշօրէն կը բռնէ անոր մատները ու կ'ըսէ.

«Միթքդ արթուն եւ մատներդ միշտ դալար մնան : Գրէ՛, չեմ ըսեր լաւ գրէ, դի երբեք դէշ չես գրեր» :

Ժառանգաւորաց վարժարանէն աշա – կերտ մը յուղիչ չեշտով բարի դալուստի ուղերձը կը կարդայ, ապա Աբրահաւրը իր եւ միաբանութեան ուրախութիւնը կը յայտնէ եւ արեւչատութեան ու յաջողու – թեան չերմ մաղթանքներով բաժակը կը բարձրացնէ : Վեհափառ Հիւրը կը պա – տասխանէ.

«Շէն ու ծաղկուն մնայ Մխիթարի յարկը» :

Բաժակները կը պարպուին կեցցէ՛նե – րու տարափին տակ եւ բառ բառի, խօսք խօսքի կը յաջորդէ : Ցետոյ մեծ Հիւրը իր չքաղերներով, Աբրահօր առաջնոր – դութեամբ ու քանի մը միաբաններու հետ կ'այցելէ ճոխ մատենադարանը, Թանգարանը, բայց յատուկ ուշադրու – թեան առարկայ կ'ընէ ոսպարանը, ուր մամուլներ կը ճռնչեն եւ «Հանդէս ամ – սօրեայ» ամսագրին նոր թիւ մը կը ցու – ցադրեն եւ ուր գրաշարները — ամէնքը անխոիր գերմանացի եւ հայերէնի բա – ցարձակ անծանօթ — հայերէն գիրեր եւ յօդուածներ կը չարեն :

×

Մեհնումի պահուն, գոյդ առաջարկներ կ'ըլլան Մեծ Հիւրին : Ամարանոցին մէջ հայկերոյթի նստիլ : Կը տրուի հաւանու – թիւն, եւ արձանագրութեան մատեանին մէջ քանի մը տող յիշատակ թողուլ : Կը գրուին հետեւեալ տողերը.—

«1878 Յուլիս 11, եկայ Վիեննա, այ – ցելեցի Մխիթարեան վանուց : 1893 Օ – գոստոս 31 գարձեալ այցելութեան եկի ի սոյն վանս, յորում ժամանակի ուխ – տին վանահայրն էր Գերապայծառ Տէր Արսէն Արքեպ. Այտընեան, տեսի ամէն յառաջդիմութիւն, աշխատութիւնս գրա – կան հանդիսի, օրհնեցի եւ մաղթեցի որ երթալով եւս պտղաբեր լիցի վանս վա – ւրացն Քրիստոսի եկեղեցւոյն : Կաթողի – կոս Ամենայն Հայոց՝ Խրիմեան Հայրիկ» :

Գրիչը, որով այս տողերը գրուած են, կը պահուի Մայր վանքի Թանգարանին մէջ : Նաեւ նկարը, զոր յաջորդ օրը կը յղէ նուէր՝ վրան գրելով. «Ցիշատակ առ միաբանական ուխտն Մխիթարեան — Վիեննա, Խրիմեան Հայրիկն, թէ կեն – դանագիր մահկանացուիս երթայ ի պե – րեզման, սաուերն իմ մնասցէ առ ձեզ յի – շատակ» : Նմանապէս կը գրկէ իր երկե – րէն «Հրաւիրակ Երկրին Աւետեաց», որ մատենադարանին մէջ կը մնայ :

Իսկ հայկերոյթը տեղի կ'ունենայ Մա – նուկը անուն գիւղի Մխիթարեան տան մէջ, ուր անոր է պատիւ՝ սեւաչուկ ու կայտառ աչակերտներ Ժառանգաւորաց վարժարանի՝ կ'երգեն չարականներ : Պա – հը աւելի հաճելի կ'ըլլայ անոնց դեղգե – ղանքով ու Հայրիկի անույշ ժպիտով եւ պատմած դէպքերով ու գրուագներով :

Մինչեւ այսօր դեռ կը յիշուին... :

Հ. ՀԱՄԶ. ՈՍԿԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՅԻՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

«ԻՍԿ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ԱՍՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆ Է...»

1896ին, այսինքն Հ. Յ. Դաշնակցութեան հիմնադրութենէն ճիշդ վեց տարի ետք, Վասպուրականի Արծուիին՝ Մրմի-եանի այս հատուածումը, այնքան բնորոշ եւ իմաստալից իր ձեւով եւ խորքով, պերճախօս փաստն է այն պատմական դերին, զոր Դաշնակցութիւնը կատարեց հայ իրականութեան մէջ :

Ամէնէն առաջ՝ Դաշնակցութիւնը եղաւ «ընկճեալ» եւ «խոցեալ» ժողովուրդի մը քաղաքական առջնորդութիւնն ու ազգային հանդանակին լրիւ արտայայտիչը : Դրօշակիրը :

Առաւելաբար այս անվիճելի իրողութեան մէջ պէտք է փնտռել մեր կուսակցութեան գոյութեան եւ կենսունակութեան փաստը : Հակառակ ներքին թէ արտաքին բոլոր խոչընդոտներուն : Հալածանքներուն : Վարկաբեկչի կեց-ուածքներուն :

Վեց տարիները բաւարար ղարճած էին, որ մեր ժողովուրդին հոգեկան վիճակին յաւադոյնս ծանօթ անձնաւորութիւն մը, Մրմեան Հայրիկ, ըմբռնէր հայ կեանքէն եւ, մանաւանդ, հայ մարդուն հոգեկան եւ իմացական գոյզ աշխարհներէն ներս կատարուած յեղաշրջումը :

Մանաւանդ՝ այդ հոգեփոխութեան կարեւորութիւնը :

Հ. Մահակ Կոզեան ժողովուրդները կը նմանցնէր անհատներու՝ մանկութենէ մինչեւ չափահասութիւն : Ազգիտակից վիճակէ մինչեւ դիտակցական վիճակ :

Այսպէս եղաւ նաեւ մեր իրականութիւնը՝ վերջին հինգ – վեց դարերու հոլո-վոյթին մէջ : Երէկ՝ լոկ ժողովուրդ մըն էինք, տաբաղնած, մանաւաուած եւ, մանաւանդ, անխտիր : Այսօր՝ ազգային առողջ հանդանակի տէր ազգութիւն մը կը ներկայացնենք :

Դաշնակցութեան աւելի քան երեք քառորդ դարու պայքարը՝ տասնամեակներ հայրենի հողին վրայ եւ աւելի քան չորս տասնամեակ մը մայր հողէն դուրս, տարեց մեր ժողովուրդին ինքնագիտակցութեան կազմութեան : Անոր ազգային դաւանանքի ճեւաւորումին : Այլ խօսքով՝ անկախ պետական կառոյց ունեցող ամբողջացած հայրենիքի մը մէջ ապրելու եւ ստեղծագործելու իր ներկայ բնբռնումին :

Սահմանելու համար կարեւորութիւնը այս գործին, զոր կատարեց Դաշնակցութիւնը, պատկերացուցէք եւ բաղդատութեան ղրէք հայ մարդուն երէկուան եւ այսօրուան հոգեկան ապրումներն ու մտաւոր ճգտումները :

Մանաւանդ մտաք բերէք միջազգային վարդապետութեան մը զաւանանքը՝ ազդի եւ հայրենիքի մասին, եւ Դաշնակցութեան յամառ եւ աննկուն պայքարը խորթ ըմբռնումներուն դէմ :

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 77ամեակին առթիւ կատարուած այս հաստատումը, եթէ մէկ կողմէ կը ճգտի ցոյց տալ Դաշնակցութեան կատարած բախտորոշ դերը հայ իրականութեան մէջ, միւս կողմէ մեզ կը դնէ մեզի վիճակուած կարեւոր առաքելութիւնը չարունակելու պարտաւորութեան առջեւ :

Մինչեւ հայ ժողովուրդին ազգային հանդանակին վերջնական իրագործումը :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ դաշտերէն եւ լեռներէն դէպի բաղաք փոխադրելով ազատութեան հանգանակը, գործի վերածելով երգերն ու հառաչաճիները, արշաւելով «ընդ հուր եւ ընդ սուր», յաջողեցաւ միս ու ոսկոր դարձնել վերացական գաղափար մը,— Ազատութիւն եւ հայրենիք :

Եւ ահա տարիներ ետք ալ կը խլէ ձոյն ճամբէն : Ձարաչար տանջուած, բայց աննկուն : Հայ ժողովուրդի կիսուն հետ կորսնցուցած իր ալ ազնուագոյն կէսը, բայց ճորէն պատնէշին վրայ, հալածական՝ հայրենիքին մէջ, բայց խոր, անկորն-չելի ակօսներ ձգած հոն : Ձկորնքափ՝ իր իսկ ձեռքով ձեւաւորուած պետութեան իշխանութենէն, բայց շրջապատուած գուրգուրանքով եւ յարգանքն բազմութեամբ՝ աշխարհի որեւէ մասին մէջ : Եւ միշտ գործօն :

«ԴՐՕՇԱԿ», 1928, թիւ 10

... Մեր եւ մեր հայրերի արիւն – էրտիւճով ուռճացած մեր էառասուն դարերի շէեղ հայրենիքը Թիւրքին ձգած սեղմուած ճիճ Արաբսի ափերին եւ խեղդուում ճիճ անհող՝ մեր իսկ հողերի մէջ : Մինչ Մասսի ձորերում Թուրքի բնդաւօթներն են որոտում :

Ահա ա՛յս է որ պիտի փոթորկէ եւ ծառս հանէ մեր եւ մանաւանդ մեր մատաղ սերունդների հոգին ու կամքը :

Տեսա՞ծ էք դարբնոցը :

Ահա վարպետը հանում է բոցա – վառ հնոցից շիկացած երկաթը, կրակի կատաղութիւնից խեղճացած մետաղը փշշում է ու շաթեր արձակում, կիզիչ աստղերը վառում ու խոցոտում են վարպետի մերկ բազուկներն ու ձեռքերը· առանց ճիչի ու առանց հառաչանքի նա ճետտումէ շիկացած երկաթը սալին եւ կանչում կռանաւորներին :

« Ձարկեցէ՛ք, զաւակներս, զարկեցէ՛ք անդադրում, մինչեւ կոուի ու կռիւի խոփը, որ մայր հողի կըրծքից գարնանը նոր կեանքը պիտի շորթի ...»:

Ու յետոյ հնոցի մոխիրն է վեր – ցընում մի բուռ ու ցանում այրը – ւածքներին ու վէրքերին :

Այսպէս մեր դատը — շիկացած երկաթ որ կայծակի անձրեւով վառում, մրկում է մեր բազուկները : Բայց փոյթ չէ, պիտի զարկենք, զարկենք մեր կռանները, մինչեւ որ կռենք, կռփենք Հայոց աշխարհի լիակատար ազատութիւնը :

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

լու մեկ մէջոցն էր այս, ըստ անոր «վճռաւոն» դատողութեանը :

Բայց ի՞նչ կ'արժէ զոյութիւնը ցեղի մը որ զուրկ է մտածումէ եւ զգացումէ : Ո՞ր մարդկային բարիքին, ո՞ր ընկերա – կան մարդկօյտ մը : Եթէ կան այդ – պիսի ժողովուրդներ, լաւ է որ անոնք փճանան եւ աղբի վերածուելով բարու – քեն երկրագունդին խոպան մասերը որ – պէսզի դոնէ ուղտափուշը աւելի առա – ւոտեամբ աճի այդ վայրերուն մէջ : Ի՞նչ վայրենի փարիա կայ Ասիոյ մէջ ուր հարկ ըլլար անոնց չարքերը խոտացնել Հայ դուներով :

Որքան ալ տխուր ըլլայ, պէտք է խոստովանիլ, որ մեր ժողովուրդը իր բարոյական այլասերումը լրացնելու մօտ էր, Հայութիւնը իր ցեղային հոգին աւանդելու վրայ էր, երբ վերջապէս վտանգը նշմարողներ զոնուեցան :

— Ինչո՞ւ, ո՛վ ամլացած հայրենիք, ինչո՞ւ այդքան ուշ երկնեցիր Քրիստոս – փորը, Զաւարեանն ու Ռոստոմը եւ Ֆէ – տայի զաւակներուդ քաջարի փաղանգը : Ինչո՞ւ մանաւանդ չտապեցիր հոգին երեսը հանել այնքան մարդակերպ ճիւաղներ եւ հայանուն զաւաճաններ որոնք սեւ իժերու նման յուռթի ատինքներդ կախ – ուելով՝ քու արդար կաթիդ դրկեցին հարդատներդ :

Անհաշուելի են այն կորուստները ո – րոնց ենթարկուեցաւ ազգը սա պարզ պատճառով որ ուժերու կազմակերպու – թիւնը ուշացաւ : Ամբողջ չրջաններ Թրքացան կամ քրտացան, առաջնորդու – թեամբը հին տոհմերու, որոնք իրրեւ տուէրներըը վաղեմի փառքերու, դեռ կը թափառէին հայ հողի վրայ, Ռչտունի – քին մինչեւ Տարօն :

Բայց հայ ժողովուրդին բազուկներէն աւելի միտքն էր որ կաչկանդուած էր : Ցեսակ մը չարագործիկ խիղճով կարծէք Հայը զգրած էր վատահելէ իր ուժին : Ժողովուրդը աւելի դիւրաթեամբ կը հաւատար թեւաւոր ուղտի մը առասպելին, քան քաջազէն Հայու մը պատմութեանը : Ո՞վ պիտի ձերբազատէր հայ հոգին այս զարաւոր ու ահաւոր կախարդանքէն :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը սուրն էր որ զործեց այդ հրաշքը :

Եւ սակայն այս սուրին փառաբանութիւնը կատարելու համար չէ որ Դաշնակցութիւնը կը մտածէ իր տարեդարձին մասին : « Քաջութիւնը քաջութեան համար » սկզբունք մըն է որ զատարկապորտ ասպետներուն կը վայելէ : Բայց մեր փրկութեան յոյսը «օճու բեւեռին մէջ բուած ծաղիկ» մըն էր, եւ սուրը ֆէ – տայիի ձեռքին մէջ ծառայեց իրրեւ զրաչէք՝ այդ ծաղիկը խլելու համար վիշապին կլափէն :

Ո՞վ է որ այսքան բնազդական պահանջ մը չթոթած է քաղաքական յաւակնութեան, կամ ցեղային մեծամտութեան հետ որ կընայ տուն տալ յեղափոխութեան : Մերը յեղափոխութիւն չէր, մերը օրհասական պայքար էր· մերը յոչնոտուղ զոհին անխուսափելի անդրադարձ չարժումն էր որ անդօր բողոքի մը պէս պիտի կրկնուէր յաւիտենօրէն, առանց նեղացնելու ծուարող զազանը :

Դաշնակցութիւնը վարելով այդ չարժումը, անոր մէջ դրաւ ոգի եւ զօրութիւն :

Իՙնչ փոյթ : Կեղծ ինքնագովութիւնը տկարին մխիթարանքն է, եւ Դաշնակցութիւնը կ'արհամարհէ այդ կեղծ փայլը :

Հապա իր տարեդարձը :

Դաշնակցութեան մտածումին մէջ, ան նոր առիթ մըն է մոռնալու իր անհուն զոհաբերութիւնները, պանծացնելու համար միայն այդ զոհաբերութիւններու պը – տուղը — Հայ Ազգին բարոյական վերածնունդը :

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

«ԾԱՌԱՅ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (57)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—•—

— Ամէնը վեց ֆրանք կուտամ :

Նայն պահուն ճաչարանին մէջէն մարդու մը ձայն զուշեց.— Եօթը ֆրանքէն պակաս չըլլար, եւ վեց ամսուանն ալ կանխիկ կ'ուզեմ :

— Վեց անգամ եօթը քառասունեւեր – կու ֆրանք կ'ընէ, ըսաւ Թէնարտիէ խաթունը :

— Կը հաւանիմ տալու, ըսաւ մայրը :

— Ասկից է զատ նաեւ տասնեւհինգ ֆրանք պիտի տաք առաջին ծախուց համար, վրայ բերաւ մարդու ձայնը :

— Ընդամէնը չիսունեւեօթը ֆրանք կ'ընէ, ըսաւ տիկին Թէնարտիէ : Եւ այս Թիւերուն հետ անորոշապէս նաեւ կ'ներ – դէր,

Պէտք է, կ'ըսէր, մի մարտիկ

— Լաւ, կը վճարեմ, ըսաւ մայրը, ուխտուն Ֆրանք ունիմ : Քաղաքս երթալու համար ինձ ալ բան մը կը մնայ, բաւական է որ հետը քալեմ : Հոն ստակ պիտի չահիմ, եւ երբ սակաւ ինչ դումար մը կազմեմ, պիտի զամ սիրելի զաւակս առնելու :

— Պզտիկը ճերմակեղէն եւ զգեստներ ունի՞ :

— Հարցնողը էրիկս է, ըսաւ Թէնարտիէյի կինը :

— Անշուշտ ճերմակեղէն եւ զգեստներ ալ ունի խեղճ զանճս : Արդէն հասկցայ որ էրիկդ է ան : Եւ ինչ ազուոր ճերմակեղէններ եւ հագուստներ· տեսնողին խելքը գլուխէն կ'երթայ· ամէն տեսակէն ալ առատօրէն կայ, եւ տիկնոջ մը պէս մեռաքսեայ զգեստներ ալ ունի : Ամէնն ալ սա տոպրակիս մէջն է ահա :

— Պէտք է ամէնն ալ տալ, կրկնեց մարդու ձայնը :

— Ես ալ պիտեմ որ պիտի տամ, ըսաւ մայրը : Ապուշ մը ըլլալ պէտք է որ բոլորովին մերկ ձգէի աղջիկս :

Տիրոջ դէմքն երեւնալով·

— Լաւ, ըսաւ :

— Սակարկութիւնը որոշուեցաւ : Մայրը գիշերը ճաչարանին մէջ մնաց, առաւ – կը առաւ եւ գաւակը հոն թողուց· նորէն կապեց իր տոպրակը որ պարզուած եւ թեթեւցած էր ալ, եւ հետեւեալ առաւոտուն մեկնեցաւ՝ քիչ ժամանակէն վերադառնալու յոյսով :

Այսպէս հանդարտօրէն մեկնիլ կարելի է· բայց հանդարտ կերպով մեկնիլ չէ այն, այլ յուսահատութեամբ :

Թէնարտիէներուն դրացուհիներէն մին ճամբան հանդիպեցաւ այն մօրը որ գլուխը առած կ'երթար, եւ եկաւ ըսաւ ա – նոնց .

— Կին մը տեսայ քիչ մը առաջ որ վողոյին մէջ կուլար· խչխչուք բան մըն էր լացը :

Երբ Գողէթին մայրը մեկնեցաւ, մարդը կնոջը ըսաւ .

— Աւով պիտի կարենամ վճարել հարիւր տասը Ֆրանքնոց պարտամուրհակս, որու պայմանաժամը վաղը կը լրանայ : Ցիսուն Ֆրանք կը պակսէր : Եթէ այս չըլլար, բողոք պիտի ըլլար ինծի դէմ եւ դատի պիտի կոչուէի : Պզտիկներովդ լաւ ակնատես մը զործը կատարեցիր :

— Առանց միտքս անցնելու այդպիսի բան մը, ըսաւ կինը :

ԳԼՈՒԽ ԻԶ.

ԵՐԿՈՒ ԿԱՍԿԱԾԵԼԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Բռնուած մուկը շատ պզտիկ բան մըն էր, բայց կատուն նաեւ նիհար մուկ մը բռնած առնն կ'ուրախանայ :

Այժմէն քանի մը բան ըսենք : Ծրագիրը եռքէն կը կատարելագործենք :

Այս անձերը այն կարգի անհատներէն էին որոնք ստորին վիճակէ բարձրացող ամարդի անձերու եւ վերին վիճակէ իջնող խելացի անձերու խորթ դասը կը կազմեն, որոնք միջակ եւ ստորին ըսուած դասերուն մէջտեղը կը գտնուին եւ որոնք առաջնոյն քանի մը պակասութեանց հետ երկրորդին զրեթէ բոլոր մտալութիւններն ունին՝ առանց ունենալու ոչ բանուորին վսեմ եռանդը եւ ոչ ալ քաղքենիին պարկեշտ կարգասիրութիւնը :

Թէնարտիէները կը վերաբերէին այն Թզուկ բանուորութեանց, որոնք եթէ պատահաբար տխուր կրակով մը տաքնան, չուտով ճիւաղ կը դառնան :

Կինը անասունի մը եւ մարդը աւազակի մը տիպը ունէր : Երկուքն ալ կատարեալ ընդունակ էին այն սոսկալի յառաջդիմութեան որով մարդ դէպի չարութիւն կը դիմէ :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

Այրի Տիկին Կարպիս Քէլէչեան ,
Տէր եւ Տիկին Վահան Խիւտավէրտեան (Պոլիս) , Պ. Վարդան Աբրահեան (Շի – քաco) , Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քէլէչեան եւ զաւակները , Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Քէլէչեան , Պ. Միհրան Քէլէչեան , Պ. Յակոբ Զուլալեան , Այրի Տիկին Սան – դուխտ Բէյիքեան եւ զաւակները , ինչպէս նաեւ Ազէմեան , Թիւլպէնճեան ընտա – նիքները եւ ընտանեկան համայն պատա – ղանները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իւ – րենց ամուսնոյն , քեռայրին , զարմիկին եւ ազգականին՝

ԿԱՐՊԻՍ ՔԷԼԷՉԵԱՆԻ

մահը , որ պատահեցաւ Հինգշաբթի երե – կուն , Նոյեմբեր 23 , իր բնակարանը , 81 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Նոյեմբեր 25) կէսօրէ հաք ժամը 15·45ին եւ մարմինը կ'ամփոփուի Անիէռ – Քաթր – Ռութի գերեզմանա – տունը (Րիւ տը Էկալիթէ) : Հանւածքուիլ բնակարանը . —

10, Rue d'Alsace, Asnières-Bécon

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՅԱՌԱՋ . — Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Քէլէչեանի եւ ընտանիքին :

ՃՇԴՈՒՄ

ԿԻՐԱԿՈՍ ԱՐՍԼԱՆԵԱՆԻ

մահազդին մէջ , տպագրական վրիպակի մը հետեւանքով , սգաւորներու կարգին չէին յիշուած հետեւեալ անունները . —

Քաթիա , Վալոտիա , Քրիսթինա ՊՕ – ՂՈՍԵԱՆ (*ողբացեալին թոռները*) :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախառը . Հայր . Միութեան Ֆրան – սայի չրջանի կեդր . վարչութիւնը իր խո – րին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տի – կին Հ . Սարգիսեանի եւ իր զաւակնե – րուն , իրենց տապրոջ եւ հօրեղբօր Խա – չատուր Սարգիսեանի (Վալանս) մահ – ուան առթիւ :

×

ԼԻՈՆ . — Ֆ . Կ . Խաչի մասնաճիւղը յա – ւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Պեր – ճուհի Թադէոսեանի եւ ընտանեկան պա – րագաններուն , իր եղբօր՝ Մելքոն Պաղ – տասարեանի կսկծալի մահուան առթիւ , Ամերիկա :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս . ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ

Կիրակի , 17 Դեկտ . 1967

Պուլվար Օսմոյի եւ չրջակայից Ս . Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ . Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմա – կերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծագոյն սուրբերէն՝ Ս . Յակոբի տօնը :

Նուիրատուներու դործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր , պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտըտին թաղիս եւ չրջաններուն մէջ հա –ւաքելու համար հաւատացեալներու սըր – տաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղցու կենդանիները նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնու – թենէն նուազագոյն մէկ չաբաթ առաջ դան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղցու կենդանիները :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ . Կապ . Խաչի Շրջ . վարչութեան , Կիրակի , Յունուար 14ին , ժամը 14էն 19 , 14րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Հ . Յ . Դ . Եօթնեղբայրեան ենթակոմի – տէն , Դաշնակցութեան 77րդ տարեդարձը կը տօնէ այս կիրակի , Կրընոպլի Րիւ Ժէլ Սէն Լուի սրահը , կէսօրէ հաք ժամը 3ին : Կը նախագահէ՝ Ընկ . ՏԻԳՐԱՆ ՍԱՆՃԵԱՆ

Կը բանախօսէ ընկ . ՄԻՍԱԿ – ՄԻՐՋԻ

Գեղարուեստական բաժին , կազմիս երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներու կողմէ :

Հանդէսը կը վերջանայ խնջոյքով մը :

Հ . Յ . Դ .

ԿՐԸՆՈՊԼԸ . — Հ . Յ . Դ . Եօթնեղբայր – եան ենթակոմիտէն ընդհ . ժողովի կը հր – աւիրէ Կրընոպլի , Լանսէյլ , եւ Բըն – ժի բոլոր ընկերները այս Շաբաթ ժամը 20·30ին դպրոցին սրահը : Բոլոր ընկեր – ներուն ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ . Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւ – նը ընդհ . ժողովի կը հրաւիրէ իր անդա – մուհիները , Դեկտ . 2ին ժամը 15ին , Ա . Հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդա – մուհիներէն ներկայ դանուիլ ժողովին : Օրակարգ . — Հ . Օ . Մ . ի բացառիկ չըր – ջաբերականի ընթերցում :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միու – թեան կողմէ :

Ընտանեկան չերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ , պար , արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոբրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէր – ներով :

Parking assuré

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
Կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս . ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ Օծման 10րդ տարելիցը հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի յառաջիկայ 17 Դեկտ . Կիրակի ա – ռաւօտ :

×

Շաւիլի հայ դպրոցի տարեկան հանդէ – սը 10 Դեկտ . Կիրակի ժամը 15ին , Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ , Ռիւ Սբ – ալիվիկրատ :

Երգ , պար , Թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ : Հայ հասարակու – թիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

×

ՍԵՒԱՍՏԻՈՑ Նահանդային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմակերպած տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ու – նենայ Դեկտեմբեր 3ին : Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով :

ՀԱՑԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կաթ . Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու – թիւնս կը յայտարարէ որ հայերէնի դա – սընթացքները կը սկսին Նոյեմբեր 30ին , առաւօտեան ժամը 9 – 12 Ա . Հարոնեան սրահը , 26 Րիւ տէ Քոնվալէսան :

Կը դասաւանդէ ՏԻԿ . ՄԱՆՈՒԾ ՇԱ – ՄԻՐԵԱՆ :

Բոլոր ծնողքներէն կը խնդրուի որ ի – րենց պզտիկները արձանագրեն :

Հ.Յ.Դ. ՀԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 77-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթ գիշեր (Նոյեմբեր 25) ժամը 9ին, 10րդ թաղա – մասի քաղաքապետարանի սրահին մէջ

Faubourg St. Martin — Paris (10e) — Métro : Château d'Eau

Կը նախագահէ ընկ . ՄԱՂԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Կը խօսի ընկ . ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Կը խօսին նաեւ ընկերներ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Մարսէյլէն) եւ Հ . Յ . Դ . Նոր սերունդի ներկայացուցիչը :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին , երգ , արտասանութիւն : Կը մասնակցի Մեներգ՝ ԱԼԻՍ ԱԼԹՈՒՆԵԱՆ (Լիոնէն)

Հ . Յ . Դ . Նոր Սերունդի ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը

Կէս գիշերէն հաք եւրոպական պարեր : Նուագախումբ

BERNARD DEDEDJIAN ET SON ENSEMBLE

Մօտակ՝ Ընկերուհի Լիլիան Աբրահամեան

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ

Փարիզի երեսփոխան եւ Քոնսէյէ Ժենէրալ
KASPEREIT

եւ ներկայութեամբ 9րդի Պ . քաղաքապետ
GERVILLE REACHE

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ . 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվաճեան
Vedette des disques Malmaison

Հանելի գեղարուեստական բաժին

Նաւասարդ խումբով

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

1918 Հ.Մ.Ը.Մ. 1968

ՅՈԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻ

Հ . Մ . Ը . Մ . ի կեդր . վարչութիւնը մի – ութեան հիմնադրութեան յիսնամեակի առթիւ 1968 Թուականը կը հռչակէ յոբե – լենական տարի եւ կը հրաւիրէ Ֆրանսա – յի եւ բովանդակ սփիւռքի մարզական կազմակերպութիւնները համաղգային չուքով տօնել այդ յիշատակելի տարե – դարձը :

Փարիզի մէջ յոբելեանը տեղի պիտի ունենայ 1968ի աշնան , ներկայ պիտի ըլլան Հ . Մ . Ը . Մ . ի ապրող հիմնա – դիրները Դր . Մերճանօֆ եւ Վ . Փափազ – եան :

Հ . Մ . Ը . Մ . Ի ԿԵԴՐ . ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ԿՆԻՔ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ

ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

ՀՌՈՄ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդու – նելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ
33, Rue du Lt. Batany
92 — MEUDON
Հեռաձայն 644 – 24 – 34

Գին 400 ֆրանք ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ չոգեկառքով — ֆուշէր — Բ . կարդ

Վերադարձ փարիզ 29 Դեկտեմբեր

Սահմանափակ տեղեր , արձանա – գրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ

ԹԻՐՈԼԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ , ա – մէնէն մատչելի պայմաններով :

Մեկնումի Դեկտեմբեր 23 , «Զիւնի զուարթ կառախումբով» : Վերադարձ Յունուար 5ին : Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ :

ԹԻՐՈՒՆԻ ՄԷՋ (1214 մեթր բարձրու – թիւն) : Դահուկի (սքի) դպրոց : Սքի եւ կօչիկ վարձու : Փաթինուառ :

ՇԻԹԱ ՊԱՆԴՈԿ . — Արդիական եւ հան – դըստաւէտ : Առատ եւ խնամուած ուտե – լիք , տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 ֆրանք :

ԹԻՐՈԼԸՌ ՀՈՖ պանդոկ , նոր չինուած , չատ լաւ տեղ , առատ ու խնամուած ու – տելիք , տաք եւ պաղ ջուր , 445 ֆրանք :

ՅՈՒՄ ՎԻՆԸՌ պանդոկ , հանդստաւէտ , խնամուած ճաշ , պարասրահ , տաք եւ պաղ ջուր 396 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի :

Կանխավճար 100 ֆրանք : Վճարումի դիւրութիւններ :

Վերոյիշեալ դիներուն մէջ են կառա – խումբով ճամբորդութիւնը , (տեղերը վե – րապահուած) , Ինսպրիւքէն Թրինս փո – խադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները , բնակութիւն եւ ճաշ , արկածի – ապահո – վութիւն :

Դիմել կէսօրէ հաք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՐԱՏԻԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ
Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ԿԻՐԱԿԻ 26 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
DIMANCHE 26 NOVEMBRE 1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11071 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 43e ANNÉE — No 11.071

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

▼

ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ

Չի ԲԱՒԵՐ

Լեզուական յօդուածները բաղմաթիւ են մեր թերթերուն մէջ, Փարիզէն մինչեւ երեւան, դիտուած տարբեր ակնոցներով, երբեմն հատուածական մօտեցումով :

Շատ բան կը սորվինք Նարդունիին պզպտումներէն, գոնէ մենք ու մեր մը – տանութիւնն ունեցողները , որոնք դի – տեն թէ բան չեն դիտեր եւ ամենայն դի – տութեանց վկայականով աշխարհ չեն ե – կած, ինչպէս չատեր :

Համոզուած ենք նաեւ, ու մանաւանդ, որ լեզու մը չի ճոխանար անպայման օ – տար բառերու մուտքով՝ հակառակ բո – լոր Ոսկերչեաններու տեսակէտներուն, եւ հարկ է, պահանջ է պահել արեւմը – հատագրէնի բիւրեղեայ մաքրութիւնը : Բայց ի՞նչ կ'ընեն հայագէտները այս ուղ – ղութեամբ :

Մենք մեր խօսքը կ'ուղղենք նախ Նար – դունիին, որ ամէնէն մօտն է մեզի իր ա – մէնօրեայ ներկայութեամբ , նաեւ մեր պատուական Մխիթարեան հայրերուն , Վենետիկեան կամ Վիէննական , որ ա – րեւմտահայ մշակոյթը փրկած են անհե – տացումէ : Ի՞նչ կ'ընեն այս վերջին պա – տգամէ : Ի՞նչ կ'ընեն այս վերջին պա – տգամ : Հապանները արեւմտահայերէնի, որպէսզի ան ալ վազը չդառնայ Ֆրանքեւհայերէն , Թուրքեւհայերէն , Իտալեւհայերէն եւն. : Վասնզի մեր տաղնապը չի նմանիր ուրիշ լեզուներու տագնապին :

Ֆրանսադէտներ կան, որոնք կը բողո – քեն անգլերէնն բառերու գործածութեան դէմ Ռուսինի լեզուին մէջ, բայց այդ մուտքը չաղաւաղեր լեզուն ինչպէս մեր պարագան է, վասնզի այդ բառերը մի – ջազգային իմաստ ստացած են եւ կը գործածուին բոլոր լեզուներու մէջ : Այսօր Սելֆ – Սերվիսը Նիւ – Եորքէն փարիզ չէ եկած միայն, այլ հասած է Պերլին, Միլանօ, Պրիւսէլ, ինչպէս ֆա – ֆէբերիաճ, որ Հռոմէն մեկնելով գրա – ւած է նաեւ Ամերիկան :

Մեր ցաւը ուրիշ ցաւ է :

Այսօր աշխարհ այնպիսի յեղաշրջում մը արձանագրած է գիւտական, քաղաքա – կան մարզերուն մէջ, որ գիւտերուն հետ կը ծնին նոր բառեր ու մենք, որ ամէն օր լուր կը փորձենք թարգմանել, կ'անցը – կինք ու քրտինք կը թափենք՝ երբ մա – նաւանդ արբանեակ մը լուսին կը հաս – նի, բացատրելու համար թէ ի՞նչ է կա – տարած դերը ու գանելու համար համա – զօր բառերը բոլոր գործիքներուն եւ դի – տական մանրամասնութիւններուն :

Դիւրին ճամբայ է մեզի համար Ֆրան – սերէնը գնել , տարածել ու նուիրապոր – ծել : Բայց այդ Ֆրանսերէն բառը կը մա – նէ Ֆրանսահայերէնին մէջ եւ ոչ՝ հայե – րէնին, ու Պոսթընի խմբագիրը պիտի զործածէ անգլերէն բառը, Պուէնոս – Այ – րէսի խմբագիրը՝ սպաներէնը, Թեհրանի խմբագիրը՝ պարսկերէնը , Պոլսոյ խմբ – բագիրը՝ Թուրքերէնը, Երեւանի խմբա – գիրը՝ ռուսերէնը, եւ այսպէս կենդանա – բանական պարտէզի վերածելով լեզուն :

Ցոռեաութեան մակդիրը չորուի թող մեզի, վասնզի իրատես ենք , երբ ըսենք որ արտասահմանի մէջ, այսօր կան ու վաղը չկան սակաւաթիւ վերջին հա – յկեանները : Եթէ ասոնք, որ հասած են իրենց կեանքին աշնան, նոյնիսկ ձմրան, չկատարեն այսօր այս աշխատանքը , ո՞վ պիտի ընէ ատիկա վաղը :

Ուրեմն, երբ իրաւունք չենք տար Ոս – կերչեաններուն, պէտք է աշխատանք տարուի այդ ուղղութեամբ :

Սկզբունքը չի բաւեր : ՑԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐ ՄԻՋՆՈՐԴ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

ՊՐՈԶԻՕ ԱՆԴԱՐԱ ԵՒ ԱԹԷՆՔ ԳՆԱՑ

Ցունաստան եւ Թուրքիա Հաւանեցան Ալանտեան Ուխտի քարտուղար՝ Պրո – զիո միջնորդութեան կիպրոսի հարցին համար :

Նախքան այս լուրը, կացութիւնը լաւ չէր : Թուրքիոյ Հանրապետութեան նա – խագահը հանդիսաւոր դիր մը կ'ուղղէր « Թուրքիոյ բարեկամ » բոլոր պետական դեկավարներուն յայտնելու համար թէ Թուրքիա վճռած է բոլոր միջոցներով եւ վերջնապէս երաշխաւորելու կիպրոսի Թուրք համայնքին ապահովութիւնը : Ու Թանի պատուիրակը որ Անգարայէն Ա – թէնք անցած էր, կը յայտնէր յոյն դեկա – վարներուն թէ Թուրքերը մանրամասնօ – րէն պարզած էին Թղթածրարը , բայց ոչ մէկ առաջարկ ըրած էին կարգադրութեան մը համար : Կը կարծուի թէ ձնոնցնի ներկայացուցիչին մեկնելէն ժամի տե – սակցութիւնը յոյն Արտաքին նախարա – րին հետ վճռական դեր մը խաղացած է : Արդարեւ այդ հանդիպումէն ետք, վէնս կը յայտարարէր . — Արտաքին նախա – րարին հետ չհեկան եւ չինարար խօսակ – ցութիւն մը ունեցայ » :

Հաւանարար Ցունաստան քաչէ իր զօր – քը կիպրոսէն, այնպիսի ձեւով մը որ ար – ժանապատուութեան խնդիր մը չըլլայ ի – րեն համար :

Անգարայի մէջ կը յայտարարեն թէ Պրոզիօ բարեկամաբար պիտի ընդունուի : « Կուզայ տեսնելու ոչ միջամտելու » կ'ը – սեն պատասխանատու շրջանակները :

Յունգարարները կը չարունակեն պոռալ « պատերազմ կ'ուզենք, եւ կ'ուզենք կըռ – ուիլ առջին գծին վրայ » :

ՋԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՑԷԼԻ Արտաքին նախարարը , անդրադառնալով Նասըի ճառին, յայտա – րարեց թէ Ռայսը պատերազմ կ'ուզէ : Ապպա Էպան ըսած է նաեւ թէ Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչը , չուէտացի՝ Եարինկ, « ծանր եւ երկար պարտականու – թիւն մը ունէր , մանաւանդ ի տես Նաս – րի վերջին յայտարարութեանց » :

ՓԵՇՏԱՑԻ մէջ է որ Փետրուարին պի – տի դումարուի համաժողով կուսակ – ցութեանց ընդհ. ժողովը, որու դիտուր դրդիչն է՝ Մորհ. Միութիւն :

ԻՐԱՔ, Սուտան, Ցորդանան եւ Լիբա – նան կողմնակից են որ արաբական վեհա – ժողով մը գումարուի , մինչ Սուրիա կ'ուզէ որ յառաջդիմական կուսակցու – թեանց հաւաքոյթ մը ըլլայ :

ՄԻՈՑ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Պաշտպանու – թեան նախարարութիւնը համոզուած է որ Քամպոճ թոյլ տուած է Վիէթքոնկին որ զէնք անցընէ երկրէն թեւեւ իշխան Սիհանուք կը հերքէ, չեչտելով . — « Ե – թէ, ինչպէս կ'ըսուի , մեր օժանդակու – թիւնը բերած ըլլայինք հիւսիսային Վի – էթնամի եւ Վիէթքոնկին, այն ատեն ե – րեք արտօնած չէինք ըլլար որ ամերիկա – ցի լրագրողներ գան ու տեղւոյն վրայ քննութիւն կատարեն :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻԻ կը կրկնեն որ տոլարը պիտի չարժեզրկուի , բայց անգլիականի արժեզրկումէն ետք ոսկիի վրայ եղած խուժումը, կը մտահոգէ անտեսական չր – ջանակները :

ԿԱԼԿԱԹԱՑԻ մէջ բուռն ցոյցեր եղած են արեւմտեան Պենկալի կառավարու – թեան պաշտօնազրկումէն ետք : Զոյս մեռեալ եւ 50 վիրաւոր կայ :

ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՄԱ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ... ԲԵՐՆԻ ԾԱՄՈՑ

«ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ ՎԱԼԻՆ ՄԵՐ ՓԱՇԱՆ ՉԷ, ՊԱՆՔԵՐ ԱՐԹԻՆՆ Է»

Բ.

Հարցազրոյցը կը կարդացուի, նախա – րարը պատասխանելով կ'ըսէ , թէ ան – հրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուած են արդէն, շրջակայքէն ու կեդրոնէն անաս – նարոյժներ պիտի ղրկուին տեղւոյն վրայ, խարանտիճա պիտի հաստատուի եթէ հարկ ըլլայ որոշ տեղերու համար, եւն. , եւն. : Ու երբ օրագրողին մնացեալ մա – սերուն պիտի անցնէր Մորհրդարանը առ ի քննութիւն, Ահմէտ Շիւքրիւ էֆէնտի , որ չատ ցանցառօրէն բեմ կը բարձրանար միայն, խօսք կ'ուղէ եւ կ'ըսէ .

— Այդ հիւանդութիւնը, որուն մասին խօսուեցաւ քիչ առաջ, միայն կենդանի – ներուն մօտ է որ կը գտնուի միթէ : Ոչ, ընկերներ , ոչ, այդ հիւանդութիւնը Սե – բաստիոյ միայն, կենդանիներուն յատուկ չէ : Սեբաստիոյ մարդիկն ալ այդ հիւան – դութենէն կը տառապին : Այո, նախ պէտք է այդ մարդիկը դարմանել , կեն – դանիներուն դարմանումին սկսելէ իսկ առաջ... Այդ հիւանդութեան դարմա – նումը, այսինքն՝ էդզոքացուցիչ պատ – ուաստը օտար անասնաբոյժներն են որ գտած են : Մեր պետութիւնը դրամ կը ծախսէ, այդ պատուաստը երկիր կը բե – րէ, կենդանիները անով կը պատուաս – տուին ու կը փրկուին : Բայց բուն հի – ւանդը այդ կենդանիները չեն, այլ՝ մեր Սեբաստացիները, մարդիկը , մասնաւո – րաբար գիւղերու մէջ բնակող բազմու – թիւնները : Այդ մարդոց հիւանդութիւնը սակայն, իրենց մարմնին վրայ ալ չէ մասնաւորաբար, այլ՝ մտքին մէջ: Այո, հիւանդը անոնց մարմինները չեն , միտ – քերն են : Հիւանդութիւնը անոնց ապրե – լակերպին իսկ մէջն է : Անոնց մտածելու եւ զործելու կերպին մէջ է այդ հիւան – դութիւնը : Մենք հոս հաւաքուած ենք զանոնք այդ հիւանդութենէն բժշկելու , բուժելու, զարմանելու, առողջացնելու համար : Աստուծոյ եւ օրէնքներուն առ – ջեւ, մենք հասարակ աւանդապահներ ենք, պարտինք մեզի յանձնուած աւանդ – ները լաւ պահպանել : Հիմա, հարց կու – տամ ձեզի.— Մենք ի՞նչ ըրած ունինք : Զանազան հաչիւներով ու զանազան նպա – տումներու համար միայն կը պայքարինք ու մինչ այս բոլորը կը կատարենք այլա – զան բաներու համար, մենք զիղ կը մը – խիթարենք տակաւին երկրին ու պետու – թեան ծառայած ըլլալու սին մխիթարու – թեամբ ու կեղծ հոդեկան գոհունակու – թեամբ » :

Երեսփոխան Ահմէտ Շիւքրիւ, չարու – նակելով իր ճառը Օսմ. Խորհրդարանին մէջ, կ'ըսէր. —

— « ... Հիմա, ձեր ներկայութեան հարց պիտի տամ յարգելի Տոքթէօր Տա – ղաւարեան էֆէնտիի որ ինծի պէս երես – փոխան է Սեբաստիա նահանգի : Ան վկա – յութեան կը կոչէ զիս՝ կենդանիներու այդ հիւանդութեան պատճառած վնասնե – րը հաստատելու համար : Ես ալ այժմ պիտի իրրեւ վկայ ցոյց պիտի տամ նոյ – քան կենսական նիւթերու հետ առընչու – թիւն ունեցող կարգ մը իրողութիւններու մասին : Սեբաստիա նահանգին նեղ բո – նակող տարրերուն մեծամասնութիւնը կը կազմեն Մահմետական Թուրքերը : Հարց կուտամ, թէ այդ Թուրքերը նոյն չորս – նին բնակող քրիստոնեաներու հետ նոյն պայմաններուն մէ՞ջ կ'ապրին : էֆէնտի – ներ ... Սահմանադրութեան հռչակումէն եւ նոյնիսկ Թանզիմաթի փերմանէն առաջ Թուրքերը Սուլթանական զահուն հպա – տակներն էին, իսկ քրիստոնեաները, բո – լորը միասին առած՝ բայա (ծառաներ) : Այնպէս չէ՞ : Սխալ է, պարոններ, սխալ է... իրականութիւնը այն էր, որ այդ օր ալ : այսօր ալ, մահմետական ժողո – վուրդը ստրուկ է, եւ մեր այս բայա կո – չած քրիստոնեայ ժողովուրդն ալ տէր եւ տիրական... : Ինդրեմ, մի ազմկէք , ոտնաձայններով խօսիլը մարդոց վայել չէ... : Ես ամիսներէ ի վեր մեծ համբե – րատարութեամբ լսեցի այն բոլորը, ո – րոնք խօսուեցան այստեղ, այս բեմէն : Խիղճս ճնշող եւ տրամաբանութեանս իչ – խող կարգ մը դառն իրողութիւնները, կենդանիները բուժելու կոչուած դեղի մը որոնումին առթիւ եւ անկէ օգտուելով յայտնելուս ու արտայայտուելուս համար ներողութիւն կը խնդրեմ ձեզմէ : Մեղքը իմս չէ, եթէ այս առիթէն օգտուելու մի – ջոցին դիմած կ'ըլլամ ներկայիս ստիպ – ուած : Կը վերադառնամ մեր նիւթին : Շատ պիտի խնդրէի, որ հանդարտու – թեամբ լսէք զիս եւ աղմուկ չյարուցա – նէք : Որովհետեւ, այս խնդիրները մի – այն Սեբաստիոյ յատուկ չեն : Այս ահա – զին եւ անասհման երկրինն են, բոլոր – դակ պետութեանը :

Պարոննե՛ր... Մենք պարտաւոր ենք նախ եւ ամէն բանէ առաջ զարմանել կամ բառնալ այն անարդարութիւնը , տար – բերութիւնը եւ անհաւասարութիւնը , ո – րոնք կը տիրեն այս երկրին բնակչութիւ – նը կազմող տարրերուն մէջեւ : Իսլամ հաւաքականութիւնը անիրաւուած է եւ թշուառ : Կը չարչրկուի ու կը տուայտի վաչխառուներու ճանկին մէջ եւ տակը անոնց թաթին : Ես այս բարձր ամպիո – նէն այժմ ձեզի կը պատմեմ ու կը յայ – տարարեմ, թէ Սեբաստիա նահանգին իչ – խողը Վալի Փաչան չէ, այլ՝ պաճէբր Ար – թին Տէր – Ներսէսեան Զորպաճին : Բայց չկարծէք որ ես հիմա կ'ամբաստանեմ այդ անճնաւորութիւնը : Ոչ, ամենեւին ... : Հոն ուր պետութիւն գոյութիւն չունի , չատ բնական է որ անոր թողած բացը լեցուի ուրիչի մը կողմէ : Անդեղլի օրէնք է նման բացակայութեան մը պարագային անոր փոխարինումը՝ այլ զօրութեամբ մը : Հիմա, ենթադրենք թէ այդ կենդա – նիներու հիւանդութեան պատուաստը Սե – բաստիա հասաւ եւ հոն առաստօրէն բաժ – նուեցաւ ժողովուրդին՝ բոլորովին ձրի : Ոչ – իսլամ ժողովուրդը զանոնք պիտի առնէ մեծ ոգեւորութեամբ, խանդավառ – օրէն և պիտի օգտագործէ դիւրութեամբ : Որովհետեւ բժիշկը անոնց մօտ է, դեղա – գործը աննոցմէ, պատուաստողը անոնց – մէ : Նոյնիսկ փափազ էֆէնտիներն ան – գամ , այո, մեր հայ եւ յոյն հայրենա – կիցներուն քահանաներն անգամ դիտեն կենդանիները պատուաստել, կը հասկնան այդ գործէն : Բայց մեր հոճա էֆէնտի – ները ձեռք անգամ չեն զպցներ անոնց : Ասկէ զատ՝ զուրկ են անոնք նաեւ այդ պատուաստին ունեցած կենսական անը – գամիչութիւնը ըմբռնելու կարողութե – նէն : Գործածելն ալ չեն գիտեր՝ չատ բը – նական է : Շատ կը խնդրեմ, մի ազմը – կէք, որովհետեւ խոստացած էի չաղմկե : Նայեցէք , ես ալ փաթթոցաւոր եմ : Գի – տութեան մարդ մըն եմ եւ փառք Տիրոջ՝ գիտական եւ մշակութային որոշ պատ – րաստութիւն մը ունիմ ու տեղ մը հա – ասած եմ : Եւ սակայն, մեր Գուբանը կը պատգամէ մեզի, որ ճշմարտութենէն չը – հեռանանք, չանտեսենք զայն : էֆէնտի – ներ... Մեր առաջին պարտականութիւնն է, ըմբռնել ճշմարտութիւնները այն չըր – ջաններուն, որոնց ներկայացուցիչներն ենք այստեղ եւ մեր պարտականութիւնը կը սկսի ամէն բանէ առաջ ըմբռնումովը այդ իրողութեան» :

(Շար.)

ԸՆԴԴԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՕՏԱՐԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ

Ա.

ՄՄԲ.— Ա. Ոսկերչեանի յօդուածաշարքէն ետք (*Յառաջ*, 19, 21 եւ 22 Նոյեմբեր), կը հրատարակեմ այս շարքը, որ պատասխան մըն է Ոսկերչեանի (Գրական Թերք, 17 Նոյ.)։ Լեզուական այս վէճը հետաքրքրական է, եւ ինչպէս գըրեցինք՝ նոր հարց ալ չէ։ Երեւանցիներուն այս վէճին եւ հարցին մասին մեր կարծիքը՝ ամէնէն ետքը։

Գրական հայերէնի նորմաւորման վերաբերեալ դիտողութիւններ ու առաջարկութիւններ անելու համար, առաւել եւս եթէ գրանց արուում է սկզբունքի բնոյթ, ամէնից առաջ անհրաժեշտ է ունենալ ներքա արդի վիճակի ճիշդ պատկերացումն ու գիտականօրէն հիմնաւորուած գնահատութիւնը։ Ա. Ոսկերչեանի «*Մայրենի լեզուի մաքրութեան ու հարստացման համար՝ ընդդէմ լեզուական պուրիզմի*» *յօդուածում արուած դիտողութիւնները չեն բխում ժամանակակից գրական հայերէնի իրական վիճակից։ Ցօդուածի հեղինակը չի տեսնում զարգացման այն բարձր աստիճանը, որին հասել է մեր լեզուն։ Ընդհակառակն, ժամանակակից գրական հայերէնում նա տեսնում է «խառնաչփոթութիւն», «հասկանալի, դիւրըմբռնելի, հարազատ» բառերի փոխարինում «արհայիկ, մեռած, չինծու բառերով», «կաստայացում»։ Նրա կարծիքով, մեր լեզուն «կորուում է իրական կեանքից ... դիտութեան ու կուլտուրայի զարգացման պրակտիկայից, նեղացուում է (ուղում է ասել՝ նեղացուում են) նրա սահմաններն ու զարգացման հեռանկարները»։*

Բայց ի՞նչպէս եղաւ, որ մեր երկրի քաղաքական, տնտեսական, դիտական ու մշակութային կեանքի զարգացման այս բուռն վերելքի պայմաններում, ազգային լեզուների զարգացման ու ծաղկման ներկայ շրջանում Հայոց լեզուն ընկաւ այդպիսի խղճուկ վիճակի մէջ։ Ըստ Ա. Ոսկերչեանի, դա տեղի ունեցաւ ... յատկապէս Պարոյր Սեւակի եւ, մի փոքր յայն առումով վերցրած, «Գրական Թերթ»ի մեղքով, ըստ որում Պ. Սեւակը եւ «Գրական Թերթ»ը դրան հասել են... ահաբեկման միջոցով։ Ահա եղելութիւնը ըստ յօդուածագրի, «Գրական Թերթ»ում տպագրուած յօդուածներում, յատկապէս բանաստեղծ Պ. Սեւակի, «օտար բառեր» զործածող զրականագիտներին ու զրողները եւ մասնաւորականների դանազան չերտեր մեղադրում են ոչ աւել, ոչ պակաս՝ «տգիտութեան, կիսադրագիտութեան, մտաւոր խեղճութեան», մինչեւ անգամ «հակահայրենասիրութեան»։ Այսպիսի մեղադրանքների տարափի տակ, — այնուհետեւ պատճառաբանում է դիտնական Ա. Ոսկերչեանը, — դժուար է դիմանալ Թերթերի երիտասարդ խմբագիրներին ու ռադիոյի եւ հեռուստատեսութեան աշխատողներին։ «Հակահայրենասիրութեան» ծանր մեղադրանքներին չենթարկուելու համար նրանք վիրահատուցուում են «Գրական Թերթ»ի յօդուածների ոգով»։ Եւ այդ վերահաւատման հետեւանքով մեր լեզուի մէջ առաջացել են վերը նշուած «խառնաչփոթութիւնը», «զարգացման հեռանկարների նեղացումը» եւայլն։ Ցօդուածագիրը նոյն ոգով չարունակում է. «Այդ «տեսութեան» համաձայն՝ ԲՈԼՈՐ օտար բառերը պէտք է ՊԱՐՏԱԴԻՐ կերպով փոխադրուեն ու թարգմանուեն հայերէն»։

Ա. Ոսկերչեանին հաւատալու դէպքում ընթերցողի մէջ պէտք է առաջանայ եռատիճան զարմանք, նախ, ի՞նչպէս եւ դաւ, որ Պ. Սեւակին ու «Գրական Թերթ»ը, իրենց ամբողջ լրջութեամբ հանդերձ, «ԲՈԼՈՐ օտար բառերը ՊԱՐՏԱԴԻՐ հայացնելու» անլուրջ տեսութիւնն առերծեցին, երկրորդ ի՞նչպէս եղաւ, որ մեր Թերթերի խմբագիրներն ու ռադիոյի եւ հեռուստատեսութեան աշխատողները այդպիսի անլուրջ «տեսութեան» համաձայն պատասխան լրջօրէն «վերահաւատուցուում են»։ Երրորդ, ի՞նչպէս եղաւ, որ Հայոց լեզուն իր յամառ դոյութեան ու օրինաւոր կեանքի երրորդ հազարամեակում յանկարծ մի կողմ թողեց իր զարգացման օբեկտիւ օրինաչափութիւնները եւ այդպէս հետեւութեամբ ենթարկուեց մարդ-կանց քմահաճոյքին։

Ասելով մանաւանդ այս վերջինը կ'ուզեմ ասել, պէտք է նկատի ունենալ, որ լեզուն երբեք այդպիսի թեթեւաբարոյ զարմանքներ չի պատճառում, ընդհակառակն, նա կարող է զարմացնել իր մէջ կուտակուած համակարգով, իր զարգացման օրէնքների խիստ օբեկտիւ բնոյթով, դրանց պահպանման յամառութեամբ, անտեղի միջամտութիւնների նկատմամբ մեծ դիմադրութեամբ։

Այստեղ մեր զարմանքն ու անվստահութիւնը չի՛ուղղուում է դէպի յօդուածագիրը։ Մենք կ'ուզէինք, որ Ա. Ոսկերչեանը փոխանակ իր յօդուածի տարբեր տեղերում մի քանի անգամ իր ձեւակերպում-ներով «Գրական Թերթ»ին «տեսութիւն» վերապրելու, գոնէ մէկ հատիկ մէջբերում անէր ուղղակի կերպով, ինչպէս որ ըն-դունուած է դիտութեան մէջ։ Բայց դէ որտեղի՞ց բերէր ուղղակի վկայութիւն, երբ ան չկայ։ Ի՛նքն է յօրինում։

Նախ որպէսզի ընթերցողին ներշնչի, թէ իր փաստարկումները «ծանրակշիռ» են, նա յատուկ չէչտում է, որ «Հարցը վերաբերում է ոչ թէ մասնաւոր դէպքերի կամ առանձին, Հայոց լեզուի մէջ դժուար իւրացուող օտար բառերին եւ տերմիններին, այլ մի ամբողջ շարք բառերի ու տերմինների, որոնցից շատերը դեռ յեղափոխութիւնից առաջ մուտք էին գործել մեր լեզուի մէջ, դարձել հասկանալի, դիւրըմբռնելի, հարազատ»։ Ընթերցողը սպասում է, որ յօդուածագիրը պիտի ներկայացնի «պուրիստների բարբարոսութեան դէմ զարձած քաղաքական ու դիտական բառերի ցանկը կը ներկայացնի գոնէ ճաշակի անուններից յետոյ։ Եւ ահա կարդում ենք. «նման ձեւով թարգմանուում են դիտական, քաղաքական, զրական եւ կեանքի այլ բնագաւառների վերաբեր-ուող (ուղում է ասել՝ վերաբերող) բառ-մաթիւ բառեր ու տերմիններ, ինչպէս, օրինակ՝ տանկը գառել է (ուղում է ա-սել՝ գործել է) հրասայլ, ատոմմեեցնան՝ ինքնաչարժ, մարշալը՝ մարշալխան, ռեալիզմը՝ իրապաշտութիւն, նոր տա-րին՝ ամանոր, լաուրեատը՝ դափնեկիր, գաստրոլը՝ հիւրախաղ եւայլն, եւն.»։

Բայց ի՞նչպէս կարող է ընթերցողը հաւատալ Ա. Ոսկերչեանի մեղադրանքներին, երբ նրա կողմից «բազմաթիւ» համարուած, բայց իրականում սակաւա-թիւ օրինակներն էլ չեն համապատասխանում, չեն վերաբերում իր նշած բնա-գաւառներին։

Մեր իմացած արեւելահայերէնում չկայ եւ չի եղել ոչ հրասայլ, ոչ մարշալխան, ոչ ինքնաչարժ, ոչ իրապաշտութիւն։ Այս բոլոր բառերը ինքը՝ Ա. Ոսկերչեանն է վերցրել իր նշած «արտասահմանի Հայերի մէջ տարածուած դրքոյկից», վերաբերել արեւելահայերէնին եւ դա ծառայեցրել իբրեւ հիմք՝ «պուրիստների բարբարոսութեան» մասին իր դատողութիւնների համար։

Մեր իմացած արեւելահայերէնում չկայ եւ չի եղել ոչ հրասայլ, ոչ մարշալխան, ոչ ինքնաչարժ, ոչ իրապաշտութիւն։ Այս բոլոր բառերը ինքը՝ Ա. Ոսկերչեանն է վերցրել իր նշած «արտասահմանի Հայերի մէջ տարածուած դրքոյկից», վերաբերել արեւելահայերէնին եւ դա ծառայեցրել իբրեւ հիմք՝ «պուրիստների բարբարոսութեան» մասին իր դատողութիւնների համար։

Ա. Ոսկերչեանի հետեւողական ու անկեղծ մտածողութեան համար ամենադժուարը հենց այս է։ Ինչպէ՞ս կարելի է ընդունել, որ նա, ինքը, ինքնուրոյն կերպով չի տեսնում զարգացման այն բարձր աստիճանը, որին հասել է մեր լեզուն։ Ինչպէ՞ս կարելի է ընդունել, որ նա, ինքը, ինքնուրոյն կերպով չի տեսնում, թէ ինչ ահագին աշխատանք է կատարուել մեր լեզուի զարգացման ուղղութեամբ, ինչ ահագին աշխատանք է տարուել մեր լեզուի մէջ եղած օտարաբանութիւնները վերացնելու ուղղութեամբ։ Ինչպէ՞ս կարելի է ընդունել, որ նա, ինքը, ինքնուրոյն կերպով չի տեսնում, թէ ինչ ահագին աշխատանք է տարուել մեր լեզուի մէջ եղած օտարաբանութիւնները վերացնելու ուղղութեամբ։ Ինչպէ՞ս կարելի է ընդունել, որ նա, ինքը, ինքնուրոյն կերպով չի տեսնում, թէ ինչ ահագին աշխատանք է տարուել մեր լեզուի մէջ եղած օտարաբանութիւնները վերացնելու ուղղութեամբ։

Ա. Ոսկերչեանի հետեւողական ու անկեղծ մտածողութեան համար ամենադժուարը հենց այս է։ Ինչպէ՞ս կարելի է ընդունել, որ նա, ինքը, ինքնուրոյն կերպով չի տեսնում, թէ ինչ ահագին աշխատանք է տարուել մեր լեզուի մէջ եղած օտարաբանութիւնները վերացնելու ուղղութեամբ։ Ինչպէ՞ս կարելի է ընդունել, որ նա, ինքը, ինքնուրոյն կերպով չի տեսնում, թէ ինչ ահագին աշխատանք է տարուել մեր լեզուի մէջ եղած օտարաբանութիւնները վերացնելու ուղղութեամբ։

ՀԱՅ ՏԱՌԵՐՈՒ ԳԻՒՏԻՆ

ՍՏՈՅԳ ԹՈՒԱԿԱՆԸ

Հայերէն տառերու գիւտի Թուականը համարուած է սովորաբար 404։ Այս տեսակէտի դէմ ցոյց տրուած մը հրատարակեց Գ. Տ. Մկրտիչեանը «Արարատ» ամսագրին մէջ (1912, էջ 499 – 514) որով կը հերքէր այդ Թուականը եւ հայերէն տառերու գիւտը կը դնէր ութերկ մինչեւ տասներկու տարի աւելի ուշ, 412 – 16 Թուերուն։ Ան հիմնուած է Եղեսիայի Ա. – սորոց եպիսկոպոս՝ Ռաբուլասի վրայ։ Ա-յս նշանաւոր մարդը դահակալեց 412 Թուականին։ Եթէ Մեսրոպը Եղեսիա երթալով՝ ընդունուեցաւ Ռաբուլաս Ե. – պիսկոպոսէն, այդ ընդունելութիւնը կամ հանդիպումը չէր կրնար 412 Թուականէն առաջ եղած ըլլալ։ Աւելի կրնար ըլլալ նաեւ 412էն բաւական յետոյ («Արարատ», էջ 509)։ «Այդ Թուականէն առաջ, մեր ունեցած տեղեկութիւններուն հիման վրայ, անհնար է դնել մեսրոպեան տառերու գիւտը։ Թերեւս այդ գիւտը տարբեր-կան հետեւեալ տարւոյն մէջ է (412 Սեպտեմբերէն 413 Սեպտեմբեր), բայց հաւանօրէն տակէ աւելի ուշ» («Արարատ», էջ 513)։ Զորս տարի ալ կը հաշուէ Սա-մոսատ երթալը, Հռափանոսին պնակիտը պատրաստել տալու եւ Առաքաց դիրքը թարգմանելու համար եւ վերջապէս 416-ին կը վերադառնայ Հայաստան։

Այսպէսով, ըստ Տէր Մկրտիչեանի, բուն մեսրոպեան դրերու գիւտի Թուականն է 412 – 416 քառամեակը («Արարատ», էջ 513)։ Այս 416 Թուականին է, որ Մեսրոպ վերադարձաւ Հայաստան։

Հակառակ Տէր Մկրտիչեանի ենթադրութեան, ես կը պահեմ 404 Թիւը հետեւեալ պատճառաբանութիւններով։

Կորիւնի մէջ Բաբիլասի անունը յետին յաւելուած է։ Կորիւնը՝ չնայած որ մի քանի անգամ առիթ ունեցած է յիշելու այդ եպիսկոպոսը, միայն մէկ անգամ կուտայ անոր անունը. «Ընդդէմ լինէր սուրբ եպիսկոպոսացն (որոնց առաջնոյն Բարիլաս անուն եւ երկրորդին Սակա-կիոս), հանդերձ կղերականօքն եւ իշխանօքն քաղաքին պատահեալ»։ (Կորիւն, էջ 19)։ Միւս դէպքերուն տեսէք՝ ինչ ձեւերով կը յիշէ.— «Եւ ապա հրաժարեալ յեպիսկոպոսացն սրբոց» «... հրաժարեալ եւ ի նոցանէ հանդերձ ամենայն իւրով-քըն, բերէր առ եպիսկոպոսն Ասորոց։ Որ-պէս եւ ի նոցանէ ընդունեալ զնա»։ Ինչո՞ւ, չգիտեմ, բայց ինձ թուում է, որ չի կարելի լեռների զագաթների վրայ զրել կեանքի մանրուքը, տղերը...

Երբ բարձրանում ես վեր՝ Տեսնելդ կամ Արագածի զագաթը, ղրացմունք-ներդ ծովի ալիքների պէս փրփրում են եւ դուրս յորդում... Այդ ժամանակ քո սիրտը քեզ չի խաբի։ Դա կարող են հաստատել հին ալպինիստները։ Ամէն անգամ ղրացմունքների մի նոր պոռթկում է լինում բարձունքների վրայ։ Այսպէս ասած, լեռների բարձրութիւնը մարդկանց ղրացմունքների չափանիշն է...։

ԲԱՐՁՐՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Լաւ է լինել բարձրութեան վրայ...

Թէ ինչո՞ւ, չգիտեմ, բայց ինձ թուում է, որ չի կարելի լեռների զագաթների վրայ զրել կեանքի մանրուքը, տղերը...

Երբ բարձրանում ես վեր՝ Տեսնելդ կամ Արագածի զագաթը, ղրացմունք-ներդ ծովի ալիքների պէս փրփրում են եւ դուրս յորդում... Այդ ժամանակ քո սիրտը քեզ չի խաբի։ Դա կարող են հաստատել հին ալպինիստները։ Ամէն անգամ ղրացմունքների մի նոր պոռթկում է լինում բարձունքների վրայ։ Այսպէս ասած, լեռների բարձրութիւնը մարդկանց ղրացմունքների չափանիշն է...։

յորոց նախընկալն եղեւ. առաջի արկեալ նոցա զնշանագիրսն աստուածատուր. ուստի որոյ բազում իսկ զովութիւնք յեպիսկոպոսաց սրբոց եւ յամենայն ակնդիտից բարձրաչափին»։ Այս բոլոր խոսափուկ ձեւերը հետաքրքրական են, մանաւանդ երբորդը, «նա որոնցից որ առաջին անգամ ընդունուեց, նրանց նեղացրեց զրերը»։

Մենք արդէն ցոյց տուած ենք, որ կորիւնի մէջ յետին յաւելուած է Մելիտինէի Ակակիոս եպիսկոպոսին անուանումը։ Այս խոսափուկ եւ տարօրինակ յիշատակութիւններն ալ ցոյց կուտան, որ կորիւն նոյն եպիսկոպոսներու անունը չդիտէր։ Եւ եթէ առաջին յիշատակութեան մէջ ալ անկիւնաւոր փակագծի մէջ առնուած մաս հանենք, նախադասութիւնը ամենեւին պիտի չկաղար։

Իր ըսածը հաստատելու համար Տ. Մկրտիչեան հնարագէտ մէջբերում մըն ալ կը դնէ։ Կորիւնը Դանիէլեան նշանաւորները բերուած կը համարի Վռամշապուհի հինգերորդ տարին, փորձարկութեան համար կուտայ երկու տարի, յետոյ Մեսրոպ կը մեկնի Միջագետք Վռամշապուհի դարձեալ հինգերորդ տարին եւ կը վերադառնայ Վռամշապուհի վեցերորդ տարին։ Տ. Մկրտիչեան կ'ըսէ թէ այս վեցերորդ ընթերցուածը չատ հին է եւ դժուար է փոխել կամ ջնջել։ Այնուամենայնիւ ինքը կը փոխէ եւ վեցերորդը կը դարձնէ Ժ2. (16)։ Անոր համար ալ կը յիշէ ճառընտիր մը, ուր այս վեցերորդ բառէն առաջ բաց տեղ ձգուած է, պակասը լրացնելու համար։ («Արարատ», էջ 511)։ Ենթադրենք թէ կորիւնի բնագրին մէջ բոլոր թիւերը Թուանշանով էին գրուած եւ ոչ թէ բառերով, որովհետեւ հակառակ պարագային կարելի պիտի չըլլար այնպիսի հեշտութեամբ վեցերորդը վեշտասաներորդ դարձնել, ինչպէս կ'ընէ Զ – Ժ2։ Բայց ի՞նչ կ'ընէ Մեսրոպ Միջագետքի մէջ ամբողջ ինն տարի։ Տ. Մկրտիչեան Դանիէլեան գրերու Հայաստան բերելը կը դնէ 405 Թուականին, Վռամշապուհի հինգերորդ տարին։ Երկու տարի փորձ կը կատարէ, կը դառնայ 407՝ Վռամշապուհի եօթներորդ տարին, երբ Մեսրոպ կը մեկնի Միջագետք։ Կը վերադառնայ Զռամշապուհի 16րդ (Ժ2.) տարին, այն է 416 Թուականը։ 407էն մինչեւ 416 ունինք ինն տարի, որմէ չորսը (412 – 416) կը դնէ Եղեսիայի եւ Սամոսատի աշխատանքներուն համար, իսկ մնացեալ հինգ տարիներու վրայէն լուռթեամբ կ'անցնի։

Ահա ինչպիսի լաբիւրինդոսի մէջ կը խառնէ Ռաբուլասի 412ը։ Ահա թէ ինչպէս կը կործտնուի այդ հիման վրայ մեծ խնամքով կառուցուած չէնքը։

Մեր մէկ յօդուածին մէջ, որ տպագրուած է Արմֆանի 1941 Թիւի տեղեկագրին մէջ (էջ 169 – 170), ցոյց տուած ենք թէ կորիւնի «երգ»ը պէտք է կարդալ ոչ թէ հինգերորդ, այլ ինչպէս որ գրուած է՝ երրորդ։ Երկու տարուան փորձէն յետոյ կ'ունենանք հինգերորդ, ինչպէս որ գրուած է։ Մեսրոպ կը մեկնի Վռամշապուհի հինգերորդ տարին եւ կը վերադառնայ վեցերորդ տարին։ Ուրեմն Միջագետք կը մնայ մէկ տարի. եւ այսքանը բոլորովին բաւական է գրագիրան մը այցելելու, այրուբեն մը հնարելու, պնակիտ մը պատրաստելու եւ Առաքաց գրքի նման փոքրիկ գիրք մը (որ ունի ընդամէնը 60 էջ ութծաթ) չորս հոգով (Մեսրոպ, Ցովհան, Ցովսէփ, Հռոփսիմէ) հայերէնի թարգմանելու եւ գրի առնելու համար։

ՓՐՈՖ. ՀՐ. ԱՃԱՌԵԱՆ

ՍԵՐԳԷՑ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

(Շար.)

Մենք չորս հոգի էինք՝ չորս ուսանող։ Արծուիկը, Ռուբէնը, Վիկտորը եւ ես։ Վիկտորը Խարկովէն էր եկել այս վերելքի համար։ Բոլորս էլ տարբեր ինասիոններից էինք, բայց ալփինիստական մի ակումբից։ Իմ եւ Վիկտորի համար բարձր Շնեէզայի այս վերելքը առաջին անգամն էր։

Ճիշդն ասած, ես երբեք չէի մտածում ալպինիզմի մասին եւ հազիւ թէ գրաղուէի այդ հարցով, եթէ չլինէր Ալվարդը։ Ինձ թւում էր, թէ սիրում էի նրան։ Շատ տարօրինակ ձեւով էին դրսեւորուել մեր յարաբերութիւնները։ Մենք սովորում էինք միասին ու իմ մէջ աճում էր միշտ նրան տեսնելու, նրա հետ լինելու ցանկութիւնը։ Թերեւս այդ ցանկութիւնը վերագրում էի այն բանին, որ ես ուզում էի սովորել եմ նրան։

Շուտ-չուտ Ալվարդը ալպինիստական տարբեր խմբերի հետ մեկնում էր լեռները։ Յատկապէս այդ ժամանակամիջոցն ամենածանրն էր լինում ինձ համար։ Ցետոյ նա վերադառնում էր մի նոր աշխուժութեամբ, չիկացած այտերով, փայլուն աչքերով... Նա առանում էր նամականեր Մոսկուայից, Կիեւից, Սէբաստիայից եւ երկրի տարբեր ծայրամասերից։

Նրա քլունգի կոթի վրայ փորագրուած էին ամենայայտնի եւ բարձր լեռնագագաթների անունները։

Դժուարը սկիզբն էր, որից յետոյ ես հասկացայ եւ ղգացի ալպինիստների կիրքը՝ լեռների ձիւնածածկ գագաթների եւ առագաստ ապառաժների նկատմամբ։ Ինչքա՜ն պոեզիա կայ այդ հրաշագեղ լեռների մէջ։

Մենք դանդաղ քայլերով, մեր կօշիկների փչերը ձեան մէջ խրելով, բարձրանում էինք... Մեղանից իւրաքանչիւրը լուռ տարուել էր իր քայլով։ Ես մտովի Ալվարդի մօտ էի։ Երբ հեռանում ես՝ յիշում ես քո ղգացումը, կշռադատում...

Ես մտաբերում էի նրան ու մտածում, թէ ինչո՛ւ իմ ղգացմունքը մինչեւ հիմա այդքան անորոշ ու գաղտնի է... Թէր եւս՝ անհասկանալի։ Ինչո՞ւ մինչեւ այսօր ես չեմ արտայայտուել։ Գուցէ վրս տաղ չեմ իմ սիրուն... Բայց չէ՞ որ ես գժուարանում եմ առանց նրան... Պարզապէս չէի կարող ձեւակերպել իմ ղգացմունքները։ Սակայն, ինչո՞ւ ձեւակերպել։ Մի՞թէ ղգացմունքը կարելի է ձեւակերպել... Լինում էին ժամեր, երբ ուզում էի ասել՝ Ալվարդ սիրելիս... եւ դանդաղ այլ խօսքեր... Բայց լռում էի, լռում... Այնքան երիտասարդ էր պատում Ալվարդի չուրջը, որ իմ համարձակութիւնը չբանում էր։

Շատ անգամ ես կարդում էի նրա հայեացքը... բայց վախենում էի հաւատալ։ Սառը քամին չիկացրել էր նրա այտերը։ Ցածում էին մնացել լայնատարած գաշտավայրերը եւ մի քանի փոքր լեռների արծաթափայլ գագաթները։ Տեղ-տեղ, կարկատանների նման երեւում էին ժայռերի ձիւնաթափ մարմինները։ Ցուրաքանչիւր հեռուն, սպիտակ, աչքը չլացնող ձիւնն ունէր իրենց յատուկ խոժոռ լրջութիւնը։ Նրանց մէջ կայ ուժի եւ վեհութեան հարմոնիա։

Երեկոյեան հասանք մի յարմար տարածութեան եւ որոշեցինք դիշերել։ Մենք պարկեցինք վրանը եւ յարմարուեցինք։

Ես երկար ժամանակ վրանի պատուհանից դիտում էի ամպերի սահուն ընթացքը։ Ինչքա՜ն հէքեաթներ ու մտքեր են թաքնուած այդ ձեւերի մէջ...

— Արծուիկ...

— Հը՞...

— Լաւ է...

— Ի՞նչը...

— Ամէն ինչ, կեանքը... ձիւնը, լեռները... ամպերը...

Արծուիկը ժպտաց։

— Եւ այն, որ ես մարդ եմ... մարդ, մա՜րդ, — գոռացի ես եւ ձայնս դղրդիւնով ամպերի վրայով լողաց լուռ հեռուն...։

— Պատկերացրու, ինչ լաւ բան է մարդը, նրա կեանքը՝ այս յաւերժ անսահման բնութեան մէջ... Մարդն ամենաբարձրն է... Եւ այդ երջանկութիւնը մեզ էլ է տրուած, թէկուզ կարճ ժամանակով։ Հետաքրքիր է։

Եւ ես իմ թոքերի ամբողջ ուժով գոռացի.

— Շնորհակալութի՛ւն...

Ու նորից ձայնս սահեց ձեան վրայով՝ թափանցելով խորը, պատկառելի սառցէ անդունդները։

Վիկտորը ծիծաղեց.

— Էլի սկսեցի՞ր Ժիրայր...

Լուսածէղին մեզ սպասում էր վերելքի ամենադժուարին մասը։ Մենք պէտք է յաղթահարէինք մի քանի սառցէ պատ, որոնք ուղղահայեաց ցցուել էին դէպի երկինքը։

Սկսեցինք բարձրանալ։

Կատարուած սառոյցների փչուրները թափւում էին ներքեւ եւ փոքրանալով, կորչում անյատակ անդունդների մէջ՝ ինչպէս իզուր ապրած կեանքը՝ աչխարհի յաւերժութեան մէջ։ Այս թեք, դժուար բին, սայթաքուն վերելքին, երբ կամքդ լարուած է ծայրայեղ, դու յիշում ես կեանքի դժուարին ելեւէջները, նահանջը՝ նրանց դժուարութեան առաջ ու ամօթի ղգացումն է պատում եւ դառնում է անհասկանալի՝ ի՞նչպէս կարող է տէգ տալ մարդ, չպայքարել, չյաղթել եւ ամենապղպատուորը չբարձրանալ։

Այո, հէնց այդ բարձունքների վերելքի ժամանակ ես ղգում, որ անյաղթելի ոչինչ կայ մարդու համար, լցւում ես համարձակութեամբ եւ զերմարդկային ուժով։ Վե՛ր, միշտ վե՛ր։

Ահա եւ բարձրութիւնը։ Սիրտդ կարծես ուզում է դուրս թռչել վանդակից, երբ ոտք ես դնում նրա ձիւնածածկ գագաթին։

Մեր առջեւ բացւում են վեհանիստ լեռները՝ իրենց խմաստուն լռութեամբ, լռացող ամպերը եւ հողը... մեր հայրենի հողը։

Բարձրութեան վրայ ղգացմունքները հանդուգնւում են եւ նրանց միջից վեր է ելնում միայն ամենալաւը, ամենամաքուրը։ Դու տեսնում ես քո հայրենիքը, մօրդ եւ... սրտիդ ամենամօտ մարդուն։ Ա՛յ... Ալվարդին։ Այստեղ քո սիրտը զեղ չի խաբի։ Ալվարդն ինձ հետ է։ Սիրում եմ... Սիրում եմ անհամբեր եւ անսահման ուժով... Եւ թւում է, թէ չեմ կարող համբերել, որ պէտք է արտայայտուել մի ձեւով։ Ես նայում եմ Վիկտորի երեսին. նրա աչքերը զեղեցիկ են, խորաթափանց... ես հասկանում եմ նրա աչքերը։ Ես ղգում եմ, թէ նա ինչ է տեսնում այս բարձրութիւնից։

Ի՜նչ մեծ երջանկութիւն է սէրը։

Ես թղթի վրայ գրեցի. «Ալվարդ... սիրում եմ անչափ...», բայց չգիտեմ ինչո՛ւ էլ ուելի չկարողացայ գրել։ Ես որոշեցի դնել տուփի մէջ եւ թողնել լեռան գագաթին։ Գուցէ առաջին անգամ պէտք է խախտեմ ալպինիստի օրէնքները... Ալվարդը անպայման կը լինի այստեղ եւ կը ղգայ իմ ղգացմունքները, կը հաւատայ՝ ինչպէս ինքս եմ հաւատում...

Մենք հանեցինք մեզ նախորդող ալպինիստների երկտողը։ Դրանք մի խումբ ուսանողներ էին Մոսկուայից։ Իսկ թղթի տակը մանր տառերով հայերէն գրուած էր. «Ժիրայր, ես քեզ սիրում եմ...» եւ ուրիշ ոչինչ։

Ա՜հ, եթէ միայն կարելի լինէր ճախրել այս գագաթից էլի վեր... Հանգրս — տացիր, իմ սիրտ...

Ի հարկէ, դա Ալվարդի գրածն էր։

Լա՜ւ է լինել բարձրութեան վրայ, բարեկամներս...։

ԱՂԱՍԻ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ — ՍԽԱԼՆԵՐ —

Երանելին Աբրահամ Այվազեան, — կը պատմէ իր ժամանակակիցներէն մէկը,— կը չփոթէր երկու գերանունները, որ եւ զոր։ Տեղի – անտեղի կը գործածէր վերջինը՝ զոր։ Այսպէս՝ փոխանակ ըսելու «մարդ մը տեսայ, որ կը քալէր», Այվազեան կ'ըսէր կամ կը գրէր, «մարդ մը տեսայ, զոր կը քալէր»։

Արդարեւ, կան անդէմներ, որոնք կը կարծես, թէ «զոր»ը աւելի գրաբար է, հետեւաբար նաեւ աւելի գրական։

Զեմ գիտեր, թէ պէ՞տք է Այվազեանն ալ դեռեղել այս անդէմներու չարքին մէջ։ Ստոյգն այն է, որ այս անխոնջ բանահաւաքը «զոր»ով կը քալեցնէր մարդիկը։

Ժամանակակից վկան կը պատմէ դարձեալ, թէ երբ քերականութիւնը դպրոցում իր բարեկամները նեղը կը դնէին նի հողը։

Բարձրութեան վրայ ղգացմունքները հանդուգնւում են եւ նրանց միջից վեր է ելնում միայն ամենալաւը, ամենամաքուրը։ Դու տեսնում ես քո հայրենիքը, մօրդ եւ... սրտիդ ամենամօտ մարդուն։ Ա՛յ... Ալվարդին։ Այստեղ քո սիրտը զեղ չի խաբի։ Ալվարդն ինձ հետ է։ Սիրում եմ... Սիրում եմ անհամբեր եւ անսահման ուժով... Եւ թւում է, թէ չեմ կարող համբերել, որ պէտք է արտայայտուել մի ձեւով։ Ես նայում եմ Վիկտորի երեսին. նրա աչքերը զեղեցիկ են, խորաթափանց... ես հասկանում եմ նրա աչքերը։ Ես ղգում եմ, թէ նա ինչ է տեսնում այս բարձրութիւնից։

Ի՜նչ մեծ երջանկութիւն է սէրը։

Ես թղթի վրայ գրեցի. «Ալվարդ... սիրում եմ անչափ...», բայց չգիտեմ ինչո՛ւ էլ ուելի չկարողացայ գրել։ Ես որոշեցի դնել տուփի մէջ եւ թողնել լեռան գագաթին։ Գուցէ առաջին անգամ պէտք է խախտեմ ալպինիստի օրէնքները... Ալվարդը անպայման կը լինի այստեղ եւ կը ղգայ իմ ղգացմունքները, կը հաւատայ՝ ինչպէս ինքս եմ հաւատում...

Մենք հանեցինք մեզ նախորդող ալպինիստների երկտողը։ Դրանք մի խումբ ուսանողներ էին Մոսկուայից։ Իսկ թղթի տակը մանր տառերով հայերէն գրուած էր. «Ժիրայր, ես քեզ սիրում եմ...» եւ ուրիշ ոչինչ։

Ա՜հ, եթէ միայն կարելի լինէր ճախրել այս գագաթից էլի վեր... Հանգրս — տացիր, իմ սիրտ...

Ի հարկէ, դա Ալվարդի գրածն էր։

Լա՜ւ է լինել բարձրութեան վրայ, բարեկամներս...։

ԱՂԱՍԻ ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Երանելին Աբրահամ Այվազեան, — կը պատմէ իր ժամանակակիցներէն մէկը,— կը չփոթէր երկու գերանունները, որ եւ զոր։ Տեղի – անտեղի կը գործածէր վերջինը՝ զոր։ Այսպէս՝ փոխանակ ըսելու «մարդ մը տեսայ, որ կը քալէր», Այվազեան կ'ըսէր կամ կը գրէր, «մարդ մը տեսայ, զոր կը քալէր»։

Արդարեւ, կան անդէմներ, որոնք կը կարծես, թէ «զոր»ը աւելի գրաբար է, հետեւաբար նաեւ աւելի գրական։

Զեմ գիտեր, թէ պէ՞տք է Այվազեանն ալ դեռեղել այս անդէմներու չարքին մէջ։ Ստոյգն այն է, որ այս անխոնջ բանահաւաքը «զոր»ով կը քալեցնէր մարդիկը։

Ժամանակակից վկան կը պատմէ դարձեալ, թէ երբ քերականութիւնը դպրոցում իր բարեկամները նեղը կը դնէին

Տպագրական սխալները պէտք է զուարճացնեն ընթերցողները, փոխանակ զայրացնելու, — կը գրէ «Ռեֆորմ»ի քրոնիկագիրը եւ կ'աւելցնէ. — «Առանց տպագրական սխալի՝ թերթ մը մեռած թերթ մըն է։ Այդ սխալներն են, որ կեանք ու կենդանութիւն կուտան մեր թերթերուն»։

— Ինչո՞ւ երբեմն սխալները չէք ապահովցներ թերթին մէջ, — կը գրէ ընթերցող մը «Ռեֆորմ»ի խմբագրութեան։ Ընթերցողները մեծ հաճոյք կը զգան, երբ սրբագրելու սխալներ գտնեն հրատարակուած որեւէ գրութեան մէջ։

«Ռեֆորմ»ի քրոնիկագիրը կը պատմէ ապա, թէ տպագրական սխալ մը պատճառ դարձաւ ահեղ պատերազմի մը, որուն զոհ գացին բազմահազար երիտասարդներ։

Ահա այս պատմութիւնը, որ «գուարճալի» չէ սակայն.— Նափոլէոն Ա. ճառի մը մէջ յայտարարած էր, ակնարկելով իրեն եւ ցարին. «Երկու կայսրերու միութիւնը (լ'Ունիոն) պէտք է տիրէ Եւրոպայի»։ Այդ ժամանակի թերթը, «Ժուռնալ տը լ'Ամփիր», Նափոլէոնի ճառին այս մասը տուած էր հետեւեալ ձեւով. «երկու կայսրերէն մէկը (լ'Էօն) պէտք է տիրէ Եւրոպայի»։

Ցարը չհաւատաց, թէ «զայդ» տպագրական սխալ մըն էր, որ յաճախ չի պատահիր սակայն։ Եւ այս սխալին հետեւանքը եղաւ «Նափոլէոն Ա.ի արշաւանքը ի Ռուսիա»։

Ժ.Լ. գարուն թերթ մը կը գրէր. «Թագաւորը ութ օրէ ի վեր Ֆոնթէնպլոյի դղեակը կը գտնուի. երկկ կախուեցաւ (փանտիւ) անտառին մէջ»։ Պարզ է, որ մկկ գրէրի սխալ մըն է այս աղէտին պատճառը. «կախուեցաւ»ը (փանտիւ) պէտք է ըլլայ (ռանտիւ)։

Լաֆիթի մահէն ետք, «Ժուռնալ տէ Տեպա» կը գրէր, թէ Ֆրանսա կորսնցուց «ոչինչ» մարդ մը (օմ տը ռիէն), փոխանակ գրելու «բարեգործ» մարդ մը (օմ տը պիէն)։

Ուրիշ թերթ մը կը գրէր, թէ «Պ. Նախարարը իր պաշտօնատեղին գնաց, գնով (առ, կը գրուի առլ), ինչպէս իր պարտուիչն է»։ Կասկած չկայ, որ թերթը ըսել կ'ուզէ «առանձին» (սէօլ)։

Եւ դեռ ինչ գուարճալի, համով – հում սխալներ, բոլորն ալ տպագրական սխալներ։

Մ. Մ.

Թեանց ընթերցումին իրը հետեւութիւն իր առջինեկ աղջիկը Լիսային անուանեց. իսկ կրտսերը քիչ մնաց որ Կիւրնար անունը պիտի առնէր։ Բարեբախտաբար մայրը Տիւբրէյ Տիմինիլին մէկ վիպասանութիւնը կարդալով չգիտեմ ի՛նչպէս եղաւ որ Ագելմա անուանեց խեղճ աղջիկը։

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Մեժեր երբեմն կատաղութիւններէն մին էր, որմէ այսպէս կ'անուանուին, վասնզի մարդերու մէջ ատելութիւն եւ կռիւ կը յարուցանեն։

«ՅԱՌԱՋ»ի ԹԵՐԹՕՆԸ (58)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—•—

կան անանկ խեցգետնի նման արարածներ, որոնք չարունակ ետ կ'երթան դէպի խաւարը յառաջանալով, կենաց ասպարէզին մէջ աւելի կը յետագիմեն քան թէ կը յառաջդիմեն, փորձառութիւնը իրենց ածելութիւնը աւելցնելու կը գործածեն անընդհատ կը վատթարանան, եւ հետզհետէ կը չարչարուին սեւութեամբ մը որ եւս քան զնուս կ'ածի։

Թէնարտիէ եւ իր կինը ահա այս արարածներուն կարգէն էին։ Մանաւանդ Թէնարտիէն իր կերպարանքով կրնար ճանչցուիլ պատճառել դիմագէմ մը։ Կան անկիսի մարդեր որոնցմէ կասկածելու համար բաւական է անգամ մը նայիլ անոնց. վասնզի կը զգանք թէ անոնց երկու կողմը խաւարին է։ Եւ եւ ին ան — հանդարտ, իսկ առջեւինը սպառնալի է։ Անոնց ըրածն ալ, ընելիքն ալ անծանօթ է։ Ոչ ոք կրնայ երաշխաւորել անոնց թէ՛ ըրածը եւ թէ ընելիքը։

Այսպիսիներու նայուածքին մէջ մթութիւն կայ որով կը մատնուին։ Անոնց միայն խօսք մը լսելը լսելով, կամ չարժուն մը ընելը տեսնելով մարդ աղետաւոր զգաստիքներ կ'ընդունէմարչ անոնց թէ՛ անցեալին եւ թէ ապագային մէջ։

Եթէ իր խօսքին հաւատալ պէտք է այս թէնարտիէն գինուոր մըն է եղեր, յիսնապետ, կ'ըսէր ինք՝ հաւանական է որ 1815ի պատերազմին մէջ գտնուած էր, եւ կ'երեւայ թէ բաւական արիութեամբ կռուեր է։ Եազը պիտի տեսնենք թէ իրա՞ւ է այս թէ սուտ։ Իր խոհատունին ծանուցման տախտակին անոր ռազմական քաջութեանց մէկուն ակնարկութիւն մըն է։ Նոյնիսկ ինք նկարած էր տախտակը, վասնզի ամէն բան ընելու փոքր ինչ կարող էր. գէշութիւն մըն ալ այս է։

Այն ժամանակները գաւառական հին վիպասանութիւնը, որ «Գէլէի» ըլլալէ ետք ա՛լ «Լոտոսթոմ» եղած էր, որ թէեւ առաջուան պէս վսեմ էր՝ այլ երթալով գեհենի գրուածներու կը նմանէր, օրիորդ Սկուտերիէն գէպի տիկին Պուբնոն — Մալարմ, եւ տիկին Պարթելէմի — Հատի իջնելով եւ նուաստանալով. Փարիզի գռնապանուհիներուն սիրուհիտ սիրտը կը հրդեհէր եւ փոքր ինչ չրջանկաններուն մէջն ալ աւերումներ կ'ընէր։

Տիկին Թէնարտիէ այս տեսակ գիրքեր կարդալու եւ հասկնալու չափ խելք ունէր։ Ուստի անոնցմով կը սնէր։ Իր փառաքի ուղեղը այդ վիպասանութեանց մէջ կը խեղդէր։ Այս ընթերցումներուն չնորհիւ երիտասարդութեանը ժամանակ, նաեւ քիչ մըն ալ եազը տեսակ մը խոր հուն դիրք կ'առնէր իր էրիկին քով, որ կերպիւ իւիք սրամիտ սրիկայ մը, առանց քերականութիւն կարդացած ըլլալու գրպէտ բողարած մը, տմարդի ու միտն զամայն վարպետորդի մը, սակայն դպացումի վերաբերեալ իրերը, նաեւ՝ ինչպէս կ'ըսէր իր խառնիճաղանճ լեզուով՝ «էդ սեռին վերաբերող ամէն բան» հասկընալու համար Փիկօ Լըպէօնի վէպերը կարդացող, գուտ եւ անխառն ապուշ մըն էր։

Կինը իրմէ տասներկու կամ տասնեւհինգ տարի փոքր էր։ Եազէն երբ սկսան ալեւորիլ իր մազերը որոնք վիպային ճակտի չատուկ կերպով մը կը սփռուէին եւ կը խախուէին, երբ Փամելա մը ըլլալ դադրելով Մեժեր (*) մը գարձաւ, ա՛լ այլանդակ վիպասանութիւններով սըտած անձնասէր չարասիրտ կին մը եղաւ։ Արդ, այլանդակութիւններ կարդացողը անպատիժ չի կարդար։ Վիպասանութեանց ընթերցումին իրը հետեւութիւն իր առջինեկ աղջիկը Լիսային անուանեց. իսկ կրտսերը քիչ մնաց որ Կիւրնար անունը պիտի առնէր։ Բարեբախտաբար մայրը Տիւբրէյ Տիմինիլին մէկ վիպասանութիւնը կարդալով չգիտեմ ի՛նչպէս եղաւ որ Ագելմա անուանեց խեղճ աղջիկը։

ՎԻՒԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

(*) Մեժեր երբեմն կատաղութիւններէն մին էր, որմէ այսպէս կ'անուանուին, վասնզի մարդերու մէջ ատելութիւն եւ կռիւ կը յարուցանեն։

« ՅԱՌԱՋ »Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Ա.յվազեան 10 ֆրանք կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Յովակիմ Պողոսեանէ հարիւր ֆր· իրենց երկրորդ թոռնիկին Սրբուհիի ծը – նունդեան առթիւ :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս· ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՒԹԻԻ
Կիրակի, 17 Դեկտ· 1967

Պուէլվար Օտտոյի եւ չրջակայից Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմա – կերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծադոյն սուրբերէն՝ Ս· Յակոբի տօնը :

Նուիրատուներու գործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր , պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտըտին Թաղիս եւ չրջաններուն մէջ հա – ւաքելու համար հաւատացեալներու սըր – տաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղցու կենդանիները նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնու – թենէն նուազագոյն մէկ չաբաթ առաջ զան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղցու կենդանիները :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· կապ· Խաչի Շրջ· վարչութեան , կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապ· Խաչի Մարսէյլ քաղաքի վարչու – թիւնս կը յայտարարէ որ հայերէնի դա – սընթացքները կը սկսին Նոյեմբեր 30ին , առաւօտեան ժամը 9 – 12 Ս.Յարութեան սրահը, 26 Բիւ տէ Քոնվալէսան :

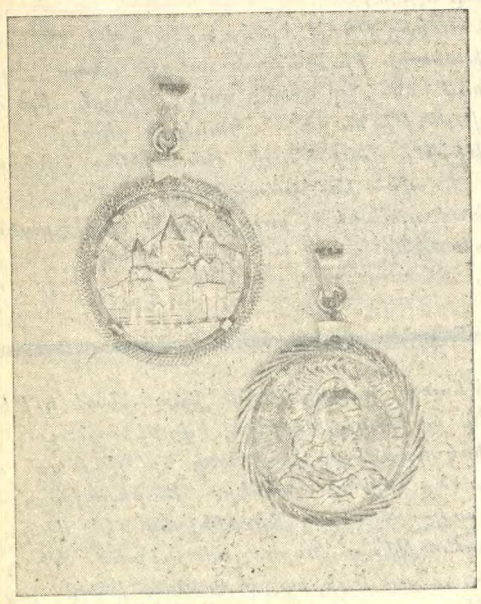
Կը դասաւանդէ ՏԻԿ· ՄԱՆՈՒՇ ՇԱ – ՄԻՐԵԱՆ :

Բոլոր ծնողքներէն կը խնդրուի որ ի – րենց պզտիկները արձանագրեն :

ԽԸՏԸՐԵԱՆ ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ԳԵՂԵՑԻԿ ՄԵՏԱԼ ՄԸ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

ՄԷԿ ԿՈՂՄԸ՝ **ՎԱՐԴԱՆ**
ՄԻՒՍ ԿՈՂՄԸ՝ **ԷՋՄԻԱԾԻՆ**



եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար վստահելի հասցէ մըն է՝

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միու – թեան կողմէ :

Ընտանեկան չերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու չուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէր – ներով :

Parking assuré

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ·ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւ – նը ընդհ·ժողովի կը հրաւիրէ իր անդա – մուհիները, Դեկտ· 2ին ժամը 15ին, Ա – հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդա – մուհիներէն ներկայ գտնուիլ ժողովին : Օրակարգ·— Հ· Օ· Մ·ի բացառիկ չբր – ջաբերականի ընթերցում :

1918 Հ.Մ.Ը.Մ. 1968

ՅՕԲԵԼԵՆԱԿԱՆ ՏԱՐԻ

Հ· Մ· Ը· Մ·ի կեդր· վարչութիւնը մի – ութեան հիմնադրութեան յիսնամեակի առթիւ 1968 թուականը կը հռչակէ յոբե – լենական տարի եւ կը հրաւիրէ Ֆրանսա – յի եւ բովանդակ սփիւռքի մարզական կազմակերպութիւնները համագղային չուքով տօնել այդ յիշատակելի տարե – դարձը :

Փարիզի մէջ յոբելեանը տեղի պիտի ունենայ 1968ի աշնան, ներկայ պիտի պի – տի ըլլան Հ· Մ· Ը· Մ·ի ապրող հիմնա – դիրներ Գր· Մերճանօֆ եւ Վ· Փափազ – եան :

Հ·Մ·Ը·Մ·ի ԿԵԴՐ· ՎԱՐԶՈՒԹԻՒՆ
ԿՆԻՔ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ
ԹԻՐՈԼԻ ՄԷՋ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ, ա – մէնէն մատչելի պայմաններով :

ՄԵԿՆՈՒՄ Դեկտեմբեր 23, «Զիւնի գուարթ կառախումբով» : Վերադարձ Յունուար 5ին : Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ :

ԹՐԻՆՍԻ ՄԷՋ (1214 մեթր բարձրու – թիւն) : Դահուկի (սֆի) դպրոց : Սֆի եւ կօչիկ վարձու : Փաթինուար :

ՄԻԹԱ ՊԱՆԴՈԿԸ.—Արդիական եւ հան – դըստաւէտ : Առատ եւ խնամուած ուտե – լիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 ֆրանք :

ԹԻՐՈԼԸՌ ՀՈՅ պանդոկ, նոր չինուած, չատ լաւ տեղ, առատ ու խնամուած ու – տելիք, տաք եւ պաղ ջուր, 445 ֆրանք :

ՅՈՒՄ ՎԻՆԸՌ պանդոկ, հանդստաւէտ, խնամուած ճաշ, պարասրահ, տաք եւ պաղ ջուր 396 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի :

Կանխավճար 100 ֆրանք : Վճարումի դիւրութիւններ :

Վերոյիշեալ դիներուն մէջ են կառա – խումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վե – րապահոված), ինսպրիւքէն Թրինս փո – խադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները, բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահո – վութիւն :

Դիմել կէսօրէ ետք ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.

MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

կը ներկայացնէ **ԳԱՒԱՌԻ**

Կիրակի, Դեկտ· 10, ժամը 21ին
SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS

Գմբէթեանի կեանքին ու գործին մասին կը խօսին՝
Պ. Պ. ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳԵՂԱՄ ՓԷՆԷՐՃԵԱՆ : ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ եւ ՎՐԱՄ ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն չարժանակարի համաչխարհային վրտէք

ԿՐԷԿՈՒԱՌ ԱՍԼԱՆ

Դաչնակի մեծ վարպետ՝ ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ինչպէս նաեւ՝ ՏԻԿ· ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԸՏՃԵԱՆ – ԼԱՇԱՍԱՆԵԸ, Պ· ԳԷՈՐԳ ՏԻՐ – ՎԻՇԵԱՆ եւ «ՆԱԻԱՍԱՐԴ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նուագա – խումբով :

ԱՐՏ· ԳՄԲԷԹԵԱՆ կը ներկայացնէ պատկեր մը Շաթոբրիանի «*ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ*»էն, կատարելով միայնակ՝ Իչխանի, վանահօր եւ Ծերունի վանականի դերերը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է՝ ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՄՍԵՐՈՎ
Հրաւիրատոմսերը նախապէս ապահովել Պ· Գէորգ Պաճըրճեանի մօտ՝
35, Rue de Trévise

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ

Փարիզի Երեսփոխան եւ Քոնսէյէ Ժէներալ
KASPEREIT

եւ ներկայութեամբ Յրդի Պ· Խաղաբապետ
GERVILLE REACHE

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվաճեան
Vedette des disques Malmaison
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Նաւասարդ խումբով

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ԼԻՈՆԻ «ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳԱՀԱՒՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտ· 2, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Պոռնի օդակայանի
LES SOUCOUPES VOLANTES *սրահներուն մէջ :*

Ի նպաստ եկեղեցւոյ նոր երգեռնի մը գնման :
ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը կը մասնակցի խմբական երգերով

Orchestre RENÉ PIERRE
avec sa chanteuse COLETTE ROBERT

Ճոխ պուֆէ մատչելի դիներով Ընտանեկան տաք մթնոլորտ

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ

ՀՌՈՄ

Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդու – ճելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :

Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ
33, Rue du Lt. Batany
92 — MEUDON
Հեռաձայն 644 – 24 – 34

Գին 400 ֆրանք ամէն ինչ հաշուած

Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ չոգեկառքով — Քուշէթ — Բ· կարգ
Վերադարձ Փարիզ 29 Դեկտեմբեր
Սահմանափակ տեղեր , արձանա – գրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիւներուն տարեկան հանդէսը կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ Օծման 10րդ տարելիցը հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի յառաջիկայ 17 Դեկտ· Կիրակի ա – ռաւօտ :

×

Շաւիլի հայ դպրոցի տարեկան հանդէ – սը 10 Դեկտ· Կիրակի ժամը 15ին, Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ , Ռիւ Սթալինկրատ :

Երգ, պար, Թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ : Հայ հասարակու – թիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

×

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մարտ Ուսումնասիրաց Միութեան կազմակեր – պած տարեկան հանդէսը տեղի պիտի ու – նենայ Դեկտեմբեր 3ին : Մանրամասնու – թիւնները յաջորդով :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
Մարտ 10ին
Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնը

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale

Directrice : Arpik Missakian

Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
28
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MARDI
28 NOVEMBRE
1967

Le Numéro 0,40 F.

43րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11072

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

43e ANNÉE — No 11.072

ՀԱՅԵՐԸ ՀԻՄԱ

ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ...

ԲԵՐՆԻ ԾԱՄՈՑ

«ՍԵՒԱՍՏԻՈՑ ՎԱԼԻՆ ՄԵՐ ՓԱՇԱՆ ՉԷ, ՊԱՆՔԷՐ ԱՐԹԻՆՆ Է»

(Գ. եւ վերջին մաս)

«Մխիթ»ի մէջ, ձէմալ Գուլթայ կը յարձակէ իր յօդուածը Սեբաստիոյ Հայերուն եւ Տօքթ. Նազարէթ Տաղաւարեանի մասին ու դրուագներ կը պատմէ Օսմ. խորհրդարանէն : Օրուան երեսփոխանին– ըն Ահմէտ Շիւքրիւ էֆէնտի չարունա – կելով իր ճառը , կ'ըսէ .

« ... Սեբաստիոյ մէջ, կեդրոնիներու մօտ համաճարակ կայ : Անասունները կը մեռնին : Ասիկա ճիշդ է : Կառավարու – թիւնը անչուշտ ճար մը պիտի գտնէ ա – սոր : Բայց թէ ի՞նչ ստիճան ազդեցիկ պիտի ըլլայ այդ միջոցառումը՝ երկրին իսկական բնակչութեան մեծամասնու – թիւնը կազմող թուրք եւ մահմետական տարրերուն ու գիւղացիներուն համար , որպէսզի կարելի ըլլայ այդ մասին մտա – ծել եւ դայն մասնակից դարձնել օգտուե – լու այդ դարմանին բարիքներէն, նախ պէտք է դայն բարձրացնել միւս տարրե – րուն մակարդակին, անոնց ունեցած բար – ձրութեան : Իսկ որքան ատեն որ այդ հատասարութեան զազափարը կը մնայ միայն Հիմն. Օրէնքին յօդուածներուն մէջ եւ չէ փոխանցուած հայրենակիցնե – րու անհատական կեանքին, շապի հիւան – դութիւնը նախ պիտի սպանէ Մէհմէտին կենդանիները, անկէ ետք է միայն որ կարզը պիտի գայ Աբթիներն եւ Խրիստոյի արջառին : Եւ այն պատուաստը, զոր կառավարութիւնը պիտի դնէ Մէհմէտին դէմով , Աբթիներն ու Խրիստօն, որոնք ա – նոր գործածութիւնը սորված են իրենց ուսուցիչէն կամ քահանայէն , պիտի ծա – ռայէ փրկելու անոնց կենդանիները մի – այն ու Մէհմէտճիքները պիտի մեռնին կրկին : Չկարծուի սակայն թէ ես այս – տեղ քամահրանք կամ ամբաստանութիւն ունիմ այդ տարրերուն հանդէպ, այլ՝ կ'արտայայտեմ իմ բարի նախանձի զգա – ցումներս միայն, փափաքս ու ցանկու – թիւնս ազգովին անոնց նմանելու եւ բա – ղդը կը հրաւիրեմ դիտակցելու մեր խա – կական պաշտօնին ու պարտականութեան, մեզաւորս ալ մէջն ըլլալով եւ բոլորէն առաջ » :

«ՁՅՍՕՐՈՒԱՆ ՏԷՐ – ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ ԱՐԹԻՆ ԶՈՐՊԱՃԻՆԵՐԸ ... »

Հետաքրքրուեցայ դիտնալ, թէ ո՞վ էր պաճճէլը Աբթին Տէր – Ներսէսեան Զոր – պաճին , որուն համար Ահմէտ Շիւքրիւ էֆէնտի կ'ըսէր, թէ Սեբաստիոյ կուսա – կալէն աւելի ազդեցիկ էր եւ զօրաւոր : Գացի գտայ Սեբաստացի բարեկամս՝ Գասպար Ալեքսանեանը, որ դորդովաճառութեամբ կը զբա – ղի Ֆաթիհի մէջ: Ան, երբ իմացաւ դէպ – քին ու անուններըը, գլուխը ճօճեց իմաս – տալից եւ ըսաւ .

« — Ինչպէս թէ չեմ գիտեր : Ոչմի – այն Սեբաստիոյ քաղաքը , այլ եւ անոր գիւղերն իսկ իր դուռը ծառայ էին ու գի – բին : Ով որ ապահ գիտիտէր, ով որ աղջիկը հարս պիտի ընէր, ով որ տը – դան գնուոր պիտի դրկէր, ով որ այդ տարին արտէն լաւ բերք չէր առեր եւ ա – նօթի պիտի մնար, կարճ ասած՝ բոլոր Սեբաստացիները անոր դուռը ապի կ'ատ – նէին անճար : Հարիւր առ հարիւր տակաս կ'առնէր ան, բայց նորէն ալ մարդիկ պակ կը բռնէին ատանը առջեւ , ընդհակ ուրիշ բան չգտնելով , ճարահատ մնացած : Կուսակալ Մուամմէրը պէյ հօրս կ'ըսէր , թէ Սեբաստիոյ Թափուի տետրակին մէջ չկար էջ մը, ուր Աբթին Զորպաճիի ա – նունին իփոթէք մը արձանագրուած չըլ – լար » :

Երանի՛ թէ այսօրուան իփոթէքը, մէկ, հինգ, տասը կամ հարիւր վաչխառուի ա – նունով ըլլար ... : Այսօրուան իփոթէքը՝ չըլլանին, ժամանակին, ապրուած տար – ուան ոդիին չկարենալ հասած ըլլալուն իփոթէքն է , յետամնացութեան իփո – թէքը ... :

Շիւքրիւ Հոճային ցաւն ու դանդաղը ի՞նչ էր արդարեւ : Կայսրութեան ոչ – թուրք եւ ոչ – մահմետական բնակչու – թեան՝ այսինքն փոքրամասնութեանց՝ Հայուն, Յոյնին եւ Հրեային ուսուցիչն ալ, քահանան ալ, բարբունին ալ լեռնե – րու չափ տարրերութիւն ունին մեր ու – սուցիչներէն եւ հոճաներէն ... : Անոնք, մշակոյթի եւ անտեսութեան ճամբով հա – սած են այնպիսի մակարդակի մը, որ հակառակ իրենց քանակին նուազութեան, երկրին իսկական տէրն ու տիրակալը դարձած են : Որովհետեւ , պետութեան բարիքներէն միայն անոնք են որ կ'օգտը – ւին :Եւ այսպէսով, հակառակ անոր որ թուական փոքրամասնութեան մը մէջ կը գտնուին , կեանքին մակարդակով , ի – րենց անհատական կարողութեամբ ու կա – րելիութիւններով մեծամասնութիւնը կը ներկայացնեն, այսինքն՝ ամբողջութիւ – նը :

Եւ մտածեցի, թէ ով գիտէ այսօր Աբթին Տէր – Ներսէսեան Զորպաճիէն պարպուած տեղերը : Հակառակ 1961ի Պետական Սահմանադրութեան՝ Հանրա – պետութեան Կառավարութի՞ւնը արդեօք ... Ափսոս .... : Զգարգացած վարկերու դրութեան մը խոստովանութեան առին , պզտիկ – պզտիկ Աբթին Տէր – Ներսէս – եան Զորպաճիներ, որոնք վաչխառու Ահմէտներ կամ Մէհմէտներ են, որոնք տարբեր վաչխառութեան մը անճնատուր այսօր, քաղաքականութեան տուած բա – րիքներէն՝ Դրամատունի եւ Քօոփէրա – թիֆի վարկերու դրութեամբ մը, մինչ ժողովուրդին եօթանասուն առ հարիւրը անդրադէտ է այսօր եւ զրկուած՝ մշա – կոյթին բերած ու բերելիք չնորհներէն :

Անչուշտ անցնող 57 տարիներու ընթաց – քացքին շատ մեծ գործեր տեսնուեցան այս երկրին մէջ ալ ... Ո՞վ կարող է ու – րանալ ... : Եւ սակայն «Ազատագրումի փիլիսոփայութեան » չգոյութիւնը յոյսի ծիլերը չորցուց , կոկոնները խամրեցուց այս երկրին ճիւղերուն իսկ վրայ : Ամէն ատիճանի վրայ՝ սա մեր կրթական հաստատութիւններուն նայեցէք անդամ մը : Բոլորն ալ իրականին մէջ բանակ – բանակ պետական պաշտօնեայ հասցնող մեքենաներ են ... : Երեսուներկու մի – լիոնոց Թուրքիայի մը մէջ, ժողովուր – դին վճարած տուրքերով ապրուող պաշ – տօնեաներուն թիւը շատ աւելի մեծ է վաթսուն միլիոնոց Գերմանիոյ մը պե – տական պաշտօնեաներու թիւէն: Շատ ա – ւելի՛ ... : Կրկնապատիկը եւ անկէ ալ ա – ւելին ... : Բժիշկներու թիւին համեմա – տութիւնը բազդատելով, անոր մէկ տաս – ներորդն է, տատմնաբոյժներունը՝ մէկ տասնվեցերորդը :

Ցետամնացութիւն կը տիրէ մեր մէջ՝ դրական դիտութեան բոլոր ճիւղերուն մէջ, անտեսագիտութեան, երկրաչափու – թեան , ճարտարապետութեան, երմտա – դիտութեան, իսկ տասը փոխարէն բա – նակներով պաշտօնեայ ունինք, դրասեն – եակի հերոսներ , դիւանական այլազան ճիւղերու բազմապիսի տեսաբաններ ... :

Կը դիտեմ մեր այսօրուան խորհրդա – բանը ու կը տեսնեմ ցաւով, որ բոլորին այ ի ձեռին ունեցած փրկութեան դեղա – դիրները օտար միջոցներ են, օտարի յը – դացումներ կամ թելադրանքներ՝ առանց բացատրութեան : Եւ տակաւին, միւս կող – մէ, Անկախութեան Պատերազմ մը, որ չխնայեն տարիներ իսկ տակաւին չեն բաժ – ներ մեզմէ ... :

Երանի՛ այն մարդոց, որոնք թէ այս ժողովուրդին ճակատագիրը իրենց ձեռ – քերուն մէջ կը պահեն եւ թէ կը չարու – նակեն պատահածները որպէսզի անփոփոխ բախտին անփոփոխելի տնօրինումը ... :

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԻԶՊՈՆ

ԱՂԵՏԱԼԻ ՈՂՈՂՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ԶՈՀԵՐ

Շաբաթ գիշեր խակական հեղեղի բըռ – նուած է Փորթուկալեան մայրաքաղաքը իր անմիջական շրջանով եւ փամէ ժամ կ'աւելնայ զոհերու թիւը : Տակաւին կա – րելի չէ գաղափար կազմել նիւթական վնասներուն մասին :

Առաջին հաշուեկշռի մը համաձայն , զոր հրապարակած է Ներքին նախարա – րութիւնը 250 մեռեալ կայ , 200 հոգի ան – հետացած : Հազարաւոր տուներ քանդը – ւած են :

Վեց ժամուան մէջ, անձրեւները ողո – ղած են ամբողջ դիւղեր եւ եղածը ազգա – յին աղէտ կ'որակուէր, նախազահ Թոմա – սի կողմէ, որ կ'այցելէր վնասուած վայ – րերը : Ամէնէն ծանր հարուածը ստացած են Օվիեյաս, Քուինթաս, Քաուեկաոս , որոնք արձակուրդի հիանալի վայրեր է – ին, դեռ երէկ : Նոյն ողբերգական պատ – կերը կը ներկայացնէ Վիլլաֆռանքայէն Սինթրա երկարող շրջանը , ուր ղբօ – սաշրջիկներու յատուկ տեսարժան դիւղե – րը բաղմաթիւն են, ինչպէս՝ Էսթորիլ :

ԿԻՊՐՈՍ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՅՈՑՍԵՐ

Ճոնսընի յատուկ պատուիրակը, Ա – լանտեան Ուիթի ընդհ. քարտուղարը եւ Ու Թանի ներկայացուցիչը կանգ եւ ժա – մանակ չէն խնայած երթ մը դանելու հա – մար կիպրոսի տագնապին ատացած ծանր եւ սպառնական բնոյթին :

Աթէնքէն Անգարա, Անգարայէն Նիկո – սիա, անկէ կրկին Աթէնք կամ Անգարա երթալով — դալով է որ այս պատուի – րակները փորձած են փրկել խաղաղու – թիւնը եւ ըստ Ատլանտեան Կազմակեր – պութեան ընդհ. քարտուղար՝ Պրոյոյի յայտարարութեանց, յաջողած են, քանի որ յոյս կայ այլեւս որ բանակցութեամբ կարգադրուի: Այս ուղղութեամբ Ցոյնե – րը կատարած են հիմնական զիջումներ : Համաձայն են կիպրոսէն քաշելու իրենց զօրքը ինչպէս Թուրքերը կը պահանջէին: Փոքր հարց մը կը մնայ սակայն : Ցոյնե – րը կ'ուզեն , երեւոյթները փրկելու հա – մար, քանի մը ամսուան ընթացքին զոր – ծադրել այդ որոշումը մինչ Թուրքերը կ'ուզեն որ անմիջապէս ըլլայ : Հաւանա – կան է սակայն, որ այս կէտը վճռական դեր մը չխաղայ: Վերջին լուրերու հա – մաձայն Ցոյները հաւանած են որ կիպ – րոս «ապապինուի», պայմանաւ որ ատոր փոխարէն երաշխաւորութիւն ստանայ որ Թուրքերը ցամաքահանում պիտի չիատա – րեն :

Մինչեւ որ այս կարգադրութիւնները ըլլան, Թուրքերը կը չարունակեն օդա – նաւեր դրկել կիպրոսի վրայ :

Ծանօթ չէ սակայն թէ ի՞նչ կը մտածէ Մակարիոս : Հաւանաբար ուզէ որ ՄԱԿի ուժերու քանակը աւելնայ : Ամէն պա – րագայի մէջ այն տպաւորութիւնը կայ որ Մակարիոս կը խորհի վերադառնալ Ցիւ – րիխի համաձայնագրերուն ոգիին :

Ապահովութեան խորհուրդն ալ միա – ձայնութեամբ կոչ մը կ'ընէր չահակից կողմերուն , որպէսզի հանդարտ մնան :

Թրքական կառավարութիւնը բաւական դժուարութիւններ ունի նաեւ ներքին ճա – կատի վրայ, որովհետեւ Տէմիրէլի չա – փաւորական գահլիճը միշտ ծայրայեղնե – րու ճնշումին ենթակայ է, մանաւանդ ե – րիտասարդ ուսանողներու եւ ընդդիմա – դիր կուսակցութեանց :

Ընդհանուր կարծիքն այն է սակայն թէ, առայժմ, Թրքական ցամաքահանու – մի մը վտանգը անցած է :

ՎԻԷԹՆԱՄ

ՔԱՄՊՈՃԸ՝ ՄՏԱՀՈԳ

Քամպոճի իշխան – նախագահը մտա – հոգիչ յայտարարութիւններ ըրած է երկրին անմիջական ապագային մասին : Վախ կայ որ Քամպոճն ալ, Հանոյի նման ամերիկեան ամբակոծութիւններու դաշտ դառնայ եւ ի հարկին երկիրը գրաւուի ամերիկեան ուժերու կողմէ : Կը թուի թէ Տիկին Քենըտի ճախողած է իրեն յանձնուած պաշտօնին մէջ եւ Սպիտակ Տունը համոզուած չէ որ Քամպոճը չօդ – ներ Վիէթքոնկի :

Իշխան Սիհանուք այն եզրակացութեան հասած է թէ չէզոքավարութիւնն ալ օ – գուտ չունի : Նման հեռանկար մը պա – տերազմի դաշտ պիտի վերածէ ամբողջ հարաւ – արեւելեան Ասիան : Փեքին յայ – տարարած է արդէն թէ Զինաստանի ժո – ղովուրդը Քամպոճի ժողովուրդին կող – քին է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Լիլի մէջ դատարուած էր կոլիստներու (Իի էն էմ – Իի Տէ թէ) համագումարը ուրկէ ծնաւ նոր կուսակցութիւն մը՝ Դե – մոկրատներու Միութիւն ե. Հանրապե – տութեան, որ նոր անունն է Կոլիստ չար – ժումին : Մանաւանդ Ջանք թափուած է չարքերը երիտասարդացնելու համար : Իր ելոյթին մէջ, Փոմփիտու ծանրացած է ղլխաւորաբար հակահամայնավար պայքարին վրայ : Նոր կեդրոնական կո – միտէն կազմուած է 93 անդամներով (նախկինը՝ 150 էր) :

ՍՈՒՐԻԱ. բացարձակապէս մերժեց ա – րաբական վեհաժողովը զոր պաշտօնա – պէս առաջարկած էր Աբար Մ. Հանրա – պետութիւնը : ՄԱԿի արաբական չրջա – նակներու համաձայն, արաբական նոր վեհաժողովի մը դումարումը առիթ մըն է նասրի համար, որ չիակուի բրիտանա – կան բանաձեւին սահմաններուն մէջ : Նասր կ'ուզէ ամրապնդել իր հեղինակու – թիւնը, այնպիսի ժամու մը երբ Միաց – եալ Ազգերու նրբանցքներուն մէջ, զրոյց – ներ կը չրջին ըստ որոնց Նասր կրնայ փոխարինուիլ մէկու մը կողմէ որ աւելի մօտ ըլլայ Արեւմուտքի :

ՓԱՐԻԶի մէջ մեռաւ արձանագործ Օ – սիփ Զատքին, 77 տարեկանին : Ծնած Սմոլէնսկ , Զատքին Փարիզ հաստատ – ուած էր 1909ին ի վեր եւ նուիրուած ար – ուեստի , հակառակ հօրը փափաքին : Քիւպիզմի եւ դերիրատպաչուութեան ազ – դեցութիւնը կրած է սկիզբը , ապա ձերբազատելով անոնցմէ , ունեցած է իր լեզուն , իր ոճը: Վերադրողներէն էր՝ Փարիզի գպրոցին եւ իր մահով Մոնփար – նասի պատմութենէն քան մը կ'անհետա – նայ :

ԸՆԴԴԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՕՏԱՐԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ

Բ.

Ա. Ոսկերչեանը դրում է, «կուլտուրա բառի փոխարէն պարտադիր կերպով դործածում են «մշակոյթ» եւ ապացուցելու համար, թէ դա իրեն չի արդարացնում, աւելացնում է. « կուլտուրական մարդու փոխարէն չենք կարող ասել, եւ անյարմար է ասել մշակուբային մարդ » : Դարձեալ ամէն ինչ ազատազուած է :

Ո՞րն է իրողութիւնը :

Հայոց լեզուն ունեցել է մշակոյթ ու մշակուբային բառերը, բայց յետագայում հայերէնին է անցել կուլտուրա բառը, որից հայերէնի ական ածանցով կազմել ենք կուլտուրական բառը : Եւ այդ դուդահեռ բառերը մնում են հայերէնում իմաստային տարբեր արժէքներով . Մշակոյթ եւ մշակուբային բառերը վերաբերում են մարդկութեան, այս կամ այն ժողովրդի ստեղծած արժէքներին , ինչպէս՝ հայկական մշակոյթ, հոգեւոր մշակոյթ, նիւթական մշակոյթ, մշակուբային կոյթ, ցիւն հարցեր եւայլն : Իսկ զարդացածութեան աստիճանի, կատարելագործութեան, քաղաքակրթուած լինելու եւ նման իմաստներով գործածւում են կուլտուրա եւ կուլտուրական բառերը, ինչպէս՝ բարձր կուլտուրայի տէր անձնաւորութիւն, աշխատանքի ու հանդստի կուլտուրա, քննադատութեան կուլտուրա ունենալ, ֆիզիքական կուլտուրա, կուլտուրական սպասարկում եւայլն :

Թէեւ Ա. Ոսկերչեանն իր «ասպեկտներից» ելնելով, ընդունում է ինտելիգենցիա բառը եւ մերժում մտաւորականութիւնը, բայց վերջինս գործնականում համարեա յաղթել է : Դրա ամենամեծ ապացոյցը կարող է համարուել այն փաստը, որ այդ բառը մտել է նոյնիսկ Ա. Ոսկերչեանի ակտիւ բառապաշարի մէջ, հակառակ նրա ցանկութեան ու « դեկավար ելակէտերի » :

Ի՞նչ «դեկավար ելակէտով » կարող է արդարացուել այն փաստը ,որ Ա. Ոսկերչեանը , չբաւականանալով մեր դրական լեզուին իր վերագրած, բայց իրականում նրանում չգործածուած ու չգործածուող բառերով, չարունակում է այդ մասցա-ծին վերագրումները եւ մարդնչում դրանց դէմ : Ահա, «Այն փաստը, որ անցեալում միջնիստրի փոխարէն գործածուել է նախարար, բոլշեւիկի փոխարէն՝ մե-ծամասնական, մենշեւիկի փոխարէն՝ փոքրամասնական եւայլն, դեռ եւս հիմք չի տալիս վերակենդանացնել այդ բառերը, թէեւ սիխեռքի Հայութեան մէջ դրանք գործածւում են » :

Ա. Ոսկերչեանը մեր «երիտասարդ խմբագիրների » խմբագրած ո՞ր թերթում է գէթ մէկ անգամ կարդացել եւ «ռադիոյի ու հեռուստատեսութեան աշխատողների» ո՞ր հաղորդման մէջ գէթ մէկ անգամ լսել նախարար (միջնիստր իմաստով), մեծամասնական , փոքրամասնական բառերը : Եթէ տեսողական կամ լսողական պատրանքն այստեղ բացառուած է, ուրեմն մենք գործ ունենք ակնյայտ կեղծիքի հետ :

Հայերէնի որոշ բառերի դէմ պայքարելիս Ա. Ոսկերչեանը փաստարկում է դրանց անյարմարութիւնը նաեւ բառակազմական ու իմաստային տեսակէտից : Մասնաւորապէս խօսելով մեծի եւ ճա-շացանկ կամ կերակրացանկ բառերի համարժէքութեան մասին, նա մեծին համարում է «բարբարոսութիւն», չի ընդունում դրա հայերէն համարժէքները , պատճառաբանելով, որ «մեծիս հասկացողութիւնը պարունակում է իր մէջ մի-այն ճաշերի , տաք կերակուրների ա-նուններ, այլեւ «սարը խորտիկների », եւ «քաղցր կերակուրների » անուններ » :

Նախ , այդ դէպքում կերակրացանկը շատ յարմար է դալիս նաեւ իր խոկ՝ Ա. Ոսկերչեանի մեկնաբանութեանը , բայց մի՞թէ կարելի է այդ ձեւով՝ կազմուածքեան բազադրիչների այդպիսի մանրակրկիտ վերլուծումով լուծել բառերի , մասնաւորապէս « ճաշացանկ»ի դոյութեան իրաւունքի հարցը :

Նախ, ո՞վ է որոշել, թէ ճաշը միայն տաք կերակուրն է :

Հապա դուք, ընկեր Ոսկերչեան, որ ճաշում էք կամ սկսում էք ձեր ճաշը , մէկին հրաւիրում էք ճաշի, այդ բոլոր դէպքերում նկատի էք ունենում ուտելիքի միայն տա՞ք բաժինը : Այնուհետեւ, ձեր ճաշասենեակում (ճաշի կամ ճաշելու սենեակ) դուք միայն տա՞ք կերակուր էք ուտում : Իսկ եթէ դուք այնտեղ նաեւ նախաճաշում էք, ընթրում, դուցէ հեռուստացոյց դիտում եւայլն, ապա այդ բոլորին չի՞ խանդարում ճաշասենեակ բառը : Իսկ ճաշարանը : Հապա եթէ ստուդարանի ռուսերէն ճաշարան բառը, ի՞նչ դուրս կը գայ : Դուք, անշուշտ, գրասենեակ (դրելու սեղան) ունէք :Ասացէք խնդրեմ, դուք նրա վրայ միայն դրո՞ւմ էք , իսկ եթէ նաեւ կարդում էք եւ դարակներն էլ օդտագործում էք դրքերի համար, հապա նրա անունը ի՞նչպէս էք հանդուրժում : Լեզուական հարցերը քննելիս ու լուծելիս պէտք է հաշուի առնել եւ յարդել լեզուի օրէնքները : Չի կարելի պահանջել, որ բառի իմաստային բոլոր երանգներն ու առումները իրենց արդարացումն ունենան նրա բազադրիչների մէջ : Դա պայմանաւորուած է լեզուի էութեամբ, բխում է լեզուի ու մտածողութեան փոխյարաբերութիւնից, քիչ հնչիւնախմբերով շատ բան արտայայտելու ցանկալիութիւնից ու անհրաժեշտութիւնից :

Այդպիսով, Ա. Ոսկերչեանի յօդուածում բերուած փաստերից տեղին են միայն ճաշային – ճաշարանային մի երկու բառեր : Նրա յիշատակած միւս բառերի մէջ արեւելահայերէնի համար անյայտ ու

ՓԱՌՔ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Զեռագիր մատեաններ անրաւական էին ժողովուրդներու ընդհանուր եւ արագ զարդացման համար :

Պէտք էր որ ծնէր 14րդ դարու հանճարեղ մարդը, մեծ գործաւորը՝ Կիւթէմ – պէրկ եւ վիթխարի հանդրուան մը սկսէր ազգերու քաղաքակրթութեան ընթացքին, առեղծելով տպագրութիւնը , որով կարելի ըլլար գրքերու միջոցաւ իմացականութեան ջահը պատցնել երկրէ երկիր եւ հզօր մղում մը տալ միտքերու զարթնումին :

Քաղաքակրթութեան պատմութիւնը ոսկեդրուագ քանդակած է անունն այդ թանկագին մարդուն, որ մեծագոյն ռահվիրաներէն մին եղաւ հանուր ազգայ մըտաւորական յառաջդիմութեան : Կիւթէմպէրկ թողած է յիշատակ մը, որ յաւէտ անվթար պիտի մնայ երախտապարտ մարդկութեան հոգիին մէջ, գորչափ ուսում ու դպրութիւն, գիտութիւն ու արուեստներ կենդանի մնան ու ներգործեն վրայ : Վասնդի Կիւթէնպէրկի գիւտը դե – բաղանցապէս սատարեց առանց ամէնուն ալ փոյթընթաց բարդաւաճման ու ծաւալումի դործին :

Տպագրութեամբ է որ հնարաւոր դարձաւ երբեմնի Պապիւրոսի պատանեներուն եւ Մազաղաթին յաջորդող Թուղթին վրայ դրուածքի մը օրինակներն արագօրէն եւ անհամեմատ առատութեամբ բազմապատկել — իրարու քով չարուած մեծ տպագայ կարկառուն տառերու միջոցաւ— եւ տպուած դիրքը տարածել ի սփիւռս աշխարհի :

Տպագրութեամբ է որ մեծ մտքերը ըլլան աւելի սերտ մտերմութեան մէջ դտնուիլ իրարու հետ եւ դիւտերու անվերջ չարքի մը ծնունդ տալ :

Տպագրութեամբ է որ իրենց աշխատանոցներուն մէջ փակուած դիտուններու աչքը զօրեց տեսնել հեռաւոր հորիզոնի մը վրայ նշուլող նոր լոյս մը, եւ դալարերու անմիջական հաղորդակցութեամբ ու չփումով յառաջ եկան անվերջ դիւտերու բարիքներ՝ համօրէն մարդկութեան համար :

Տպագրութեամբ է որ խորհդներ, մատուռներ, դաղափարի թռունդ առաջնորդներ , բարոյախօսներ եւ հասարակական կեանքի վարիչներ կրնան խօսիլ բիւրաւոր մարդոց, անոնց դաղափարներն ուղղել եւ ազդել անոնց վրայ :

Ոչ ոք կրնայ առանձին նկատել ինքնինքը՝ երբ դիտէ կարդալ եւ դիրք մը ունի ձեռքը : Ովկիանոսներէ եւ քաղաքներու խաժամուժ ամբոխէն հեռու՝ անկին մը, իր դիւղին մեծութեան մէջ ապրող չինականն իսկ՝ երբ կարդալ դիտէ՝ կըզգայ ողողուիլ եւ տաքնալ մեծ միտքերէ ճառագայթող լոյսերով, դիտակ դառնալ աշխարհի անցուդարձերուն, օրօրուիլ եւ անրջանքի հեշտալի կեանքն ապրիլ՝ բանաստեղծներու դրուածքներով ,մանաւանդ

(Շար.)

ԸՆԴԴԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՕՏԱՐԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ

Բ.

Ա. Ոսկերչեանը դրում է, «կուլտուրա բառի փոխարէն պարտադիր կերպով դործածում են «մշակոյթ» եւ ապացուցելու համար, թէ դա իրեն չի արդարացնում , աւելացնում է. « կուլտուրական մարդու փոխարէն չենք կարող ասել, եւ անյարմար է ասել մշակուբային մարդ » : Դարձեալ ամէն ինչ ազատազուած է :

Ո՞րն է իրողութիւնը :

Հայոց լեզուն ունեցել է մշակոյթ ու մշակուբային բառերը, բայց յետագայում հայերէնին է անցել կուլտուրա բառը, որից հայերէնի ական ածանցով կազմել ենք կուլտուրական բառը : Եւ այդ դուդահեռ բառերը մնում են հայերէնում իմաստային տարբեր արժէքներով . Մշակոյթ եւ մշակուբային բառերը վերաբերում են մարդկութեան, այս կամ այն ժողովրդի ստեղծած արժէքներին , ինչպէս՝ հայկական մշակոյթ, հոգեւոր մշակոյթ, նիւթական մշակոյթ, մշակուբային կոյթ, ցիւն հարցեր եւայլն : Իսկ զարդացածութեան աստիճանի, կատարելագործութեան, քաղաքակրթուած լինելու եւ նման իմաստներով գործածւում են կուլտուրա եւ կուլտուրական բառերը, ինչպէս՝ բարձր կուլտուրայի տէր անձնաւորութիւն, աշխատանքի ու հանդստի կուլտուրա, քննադատութեան կուլտուրա ունենալ, ֆիզիքական կուլտուրա, կուլտուրական սպասարկում եւայլն :

Թէեւ Ա. Ոսկերչեանն իր «ասպեկտներից» ելնելով, ընդունում է ինտելիգենցիա բառը եւ մերժում մտաւորականութիւնը, բայց վերջինս գործնականում համարեա յաղթել է : Դրա ամենամեծ ապացոյցը կարող է համարուել այն փաստը, որ այդ բառը մտել է նոյնիսկ Ա. Ոսկերչեանի ակտիւ բառապաշարի մէջ, հակառակ նրա ցանկութեան ու « դեկավար ելակէտերի » :

Ի՞նչ «դեկավար ելակէտով » կարող է արդարացուել այն փաստը ,որ Ա. Ոսկերչեանը , չբաւականանալով մեր դրական լեզուին իր վերագրած, բայց իրականում նրանում չգործածուած ու չգործածուող բառերով, չարունակում է այդ մասցաձին վերագրումները եւ մարդնչում դրանց դէմ : Ահա, «Այն փաստը, որ անցեալում միջնիստրի փոխարէն գործածուել է նախարար, բոլշեւիկի փոխարէն՝ մեծամասնական, մենշեւիկի փոխարէն՝ փոքրամասնական եւայլն, դեռ եւս հիմք չի տալիս վերակենդանացնել այդ բառերը, թէեւ սիխեռքի Հայութեան մէջ դրանք գործածւում են » :

Ա. Ոսկերչեանը մեր «երիտասարդ խմբագիրների » խմբագրած ո՞ր թերթում է գէթ մէկ անգամ կարդացել եւ «ռադիոյի ու հեռուստատեսութեան աշխատողների» ո՞ր հաղորդման մէջ գէթ մէկ անգամ լսել նախարար (միջնիստր իմաստով), մեծամասնական , փոքրամասնական բառերը : Եթէ տեսողական կամ լսողական պատրանքն այստեղ բացառուած է, ուրեմն մենք գործ ունենք ակնյայտ կեղծիքի հետ :

Հայերէնի որոշ բառերի դէմ պայքարելիս Ա. Ոսկերչեանը փաստարկում է դրանց անյարմարութիւնը նաեւ բառակազմական ու իմաստային տեսակէտից : Մասնաւորապէս խօսելով մեծի եւ ճաշացանկ կամ կերակրացանկ բառերի համարժէքութեան մասին, նա մեծին համարում է «բարբարոսութիւն», չի ընդունում դրա հայերէն համարժէքները , պատճառաբանելով, որ «մեծիս հասկացողութիւնը պարունակում է իր մէջ միայն ճաշերի , տաք կերակուրների անուններ, այլեւ «սարը խորտիկների », եւ «քաղցր կերակուրների » անուններ » :

Նախ , այդ դէպքում կերակրացանկը շատ յարմար է դալիս նաեւ իր խոկ՝ Ա. Ոսկերչեանի մեկնաբանութեանը , բայց մի՞թէ կարելի է այդ ձեւով՝ կազմուածքեան բազադրիչների այդպիսի մանրակրկիտ վերլուծումով լուծել բառերի , մասնաւորապէս « ճաշացանկ»ի դոյութեան իրաւունքի հարցը :

Նախ, ո՞վ է որոշել, թէ ճաշը միայն տաք կերակուրն է :

Հապա դուք, ընկեր Ոսկերչեան, որ ճաշում էք կամ սկսում էք ձեր ճաշը , մէկին հրաւիրում էք ճաշի, այդ բոլոր դէպքերում նկատի էք ունենում ուտելիքի միայն տա՞ք բաժինը : Այնուհետեւ, ձեր ճաշասենեակում (ճաշի կամ ճաշելու սենեակ) դուք միայն տա՞ք կերակուր էք ուտում : Իսկ եթէ դուք այնտեղ նաեւ նախաճաշում էք, ընթրում, դուցէ հեռուստացոյց դիտում եւայլն, ապա այդ բոլորին չի՞ խանդարում ճաշասենեակ բառը : Իսկ ճաշարանը : Հապա եթէ ստուդարանի ռուսերէն ճաշարան բառը, ի՞նչ դուրս կը գայ : Դուք, անշուշտ, գրասենեակ (դրելու սեղան) ունէք :Ասացէք խնդրեմ, դուք նրա վրայ միայն դրո՞ւմ էք , իսկ եթէ նաեւ կարդում էք եւ դարակներն էլ օդտագործում էք դրքերի համար, հապա նրա անունը ի՞նչպէս էք հանդուրժում : Լեզուական հարցերը քննելիս ու լուծելիս պէտք է հաշուի առնել եւ յարդել լեզուի օրէնքները : Չի կարելի պահանջել, որ բառի իմաստային բոլոր երանգներն ու առումները իրենց արդարացումն ունենան նրա բազադրիչների մէջ : Դա պայմանաւորուած է լեզուի էութեամբ, բխում է լեզուի ու մտածողութեան փոխյարաբերութիւնից, քիչ հնչիւնախմբերով շատ բան արտայայտելու ցանկալիութիւնից ու անհրաժեշտութիւնից :

Այդպիսով, Ա. Ոսկերչեանի յօդուածում բերուած փաստերից տեղին են միայն ճաշային – ճաշարանային մի երկու բառեր : Նրա յիշատակած միւս բառերի մէջ արեւելահայերէնի համար անյայտ ու

(Շար.)

ՍԵՐԳԻՑ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ՏԵՆՋԱՆՔԸ

(ՁԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Տարիներ առաջ, Ճափոնի մէջ կ'ապրէր մարդ մը, որ Սենթարօ կը կոչուէր : Այս անունը ճափոներէն կը նշանակէ միլիոնատէր : Սենթարօ հարուստ չէր, բայց աղքատ ալ չէր կրնար ըսուիլ : Հօրմէն ժառանգած էր փոքր հարստութիւն մը անով կ'ապրէր, առանց աշխատելու եւ առանց ծերութեան օրերու մասին մտածելու :

Այսպէս երեսուն երկու տարեկան էր :

Օր մը սակայն, առանց առիթի եւ պատճառի, այն զաղափարը ունեցաւ, թէ պիտի հիւանդանայ եւ պիտի մեռնի : Եւ այս զաղափարը դժբախտ ըրաւ զինք :

— Կ'ուզէի առանց հիւանդանալու ապրիլ 500–600 տարի, կ'ըսէր մենախօսելով : Մարդոց կեանքը չա՜տ կարճ է : Հազիւ աչքերը բացած՝ մահը կը փակէ զանոնք…

Ուստի սկսաւ մտածել, թէ ի՞նչպէս պիտի կրնար կեանքը երկարել :

Պատմութենէն գիտէր, թէ ճափոնի մեծ կայսրերը մինչեւ հազար հինգ հարիւր տարի ապրած էին : Նոյնպէս գիտէր պատմութիւնը Սին–Նօ–Սիքօ անուն ճափոն մեծատունին, որ աշխարհի վրայ փափաքած ամէն բանին տիրացած էր, բայց, հակառակ իր երջանկութեան, հարստութեան եւ ճոխութեան, հակառակ իր իմաստութեան ու փառքին, կը տառապէր այն մտածումով, թէ օր մը պիտի մեռնի :

Երբ Սին–Նօ–Սիքօ քնանալու երթար կամ արթննար, ամբողջ օրը եւ դիշերը իր մահէն դատ ուրիշ բանի մասին չէր մտածեր :

Իր բոլոր ունեցածը հաճոյքով պիտի տար, եթէ կարենար «կեանք պարդեւող տունկը» դտնել : Այն տեղն միայն ճշմարտապէս երջանիկ պիտի ըլլար :

Այսպէս, օր մը, իր երկրի բոլոր իմաստունները հրաւիրեց եւ անոնց հարցուց, թէ կարելի՞ էր դտնել կեանք պարգեւող տունկը, որուն մասին ա՛յնքան լսած ու կարդացած էր :

Ալեւոր իմաստուն մը, ճոֆուբու, ըսաւ թէ ծովերէն անդին կայ Հորայդան կոչուած երկիր մը, ուր կենսապարգեւ տունկի դաղտնիքը գիտցող կարդ մը վանականներ կ'ապրին : Ո՛վ որ խմէ հրաշադործ այդ դեղէն, երբեք պիտի չմեռնի :

Սին–Նօ–Սիքօ հրամայեց ծերունի ճոֆուբուին՝ իսկոյն ճամբայ ելլել, Հորայդանի երկիրը երթալ , վանականները դտնել եւ հրաշադործ տունկը իրեն բերել :

ճոֆուբու նաւ մը մտաւ եւ ուղղուեցաւ դէպի Հորայդան, բայց չվերադարձաւ երբեք :

Անկէ ի վեր այլեւս ոչ ոք գիտէ, թէ Հորայդանը ո՞ր երկիրն է : Եւ զաղտնիքը ընդմիշտ կորսուեցաւ :

×

Օր մը, մէկը ըսաւ Սենթարոյին, թէ այդ Հորայդանը այն ափարկու լեռն է, որ Ֆուճի կը կոչուի եւ ճոֆուբու իրրեւ մեծ սուրբ կը փառաբանուի հոն :Սենթարօ որոշեց այդտեղ երթալ եւ «կեանք պարդեւող» տունկը դտնել : Իր հայրենի տունը ձգեց եւ ցամաք ու ծով անցաւ, բարձրաբերձ ժայռերէ վեր մագլցեցաւ, բայց Հորայդանը ոչ մէկ տեղ կրցաւ դտնել :

×

Վերջապէս, օր մը, երբ անծանօթ տեղ մը կը թափառէր, իր ճամբուն վրայ որսորդի մը հանդիպեցաւ եւ հարցուց անոր.

— Կրնա՞ս ինծի ըսել, թէ ո՛ւր կը դտնուին կենսապարգեւ բոյսը ունեցող վանականները :

— Ո՛չ, այդպիսի վանականներու դոյութեան մասին լուր չունիմ : Գիտեմ սակայն, թէ այս տեղերը մեծ դող մը պահուած է, պատասխանեց որսորդը :

Այս տարօրինակ պատասխանը Սենթարոյին մտածել տուաւ, թէ չատ ապուշ է, որ լեռներու եւ անապատներու մէջ ժամալաճառ կ'ըլլայ վանականները փնտռելով, փոխանակ ուղղակի երթալու ֆուճի լեռը, ուր իրեն ըսած էին, թէ ճոֆուբու կ'ապրի եւ իրրեւ սուրբ կը պաշտուի :

Առանց մտածելու՝ ուղղուեցաւ դէպի լեռը եւ դուռ տաճարը, ուր ճոֆուբու կը պաշտուէր : Հոն եօթը օր ծունկի եկած աղօթեց, խնդրելով սուրբ ճոֆուբուէն, որ իրեն ցոյց տայ ճամբան, կենսապարգեւ տունկը ունեցող վանականները դտնելու համար :

Եօթներորդ օրուան կէս դիշերին, մինչ Սենթարօ դեռ ծնրադիր կ'աղօթէր տաճարին մէջ, յանկարծ ուժգնօրէն բացուեցաւ դուռը եւ լուսաւոր ամպի մը մէջ երեցաւ ճոֆուբուն : Սենթարոյին ըսաւ, որ իրեն մօտենայ :

— Փափաքդ չա՜տ եսասիրական է եւ չի կրնար իրագործուիլ, ըսաւ անոր : Սակայն, դուն ինքդ կրնաս վանական ըլլալ, կենսապարգեւ տունկը դտնելու համար : Բայց դիտե՞ս, թէ որքան ծանր է վանականի կեանքը : Վանականը պարտաւորուած է ուտելու միայն վայրի թուփ եւ մայրիի կեղեւ : Վանականը պէտք է աշխարհի հետ ամէն յարաբերութիւն ու կապ խզէ, պէտք է անոր սիրտը մաքո՛ւր ըլլայ ոսկիի պէս եւ աշխարհիկ իղձերէ աղատ՝ առաւօտեան հովիկին նման :

« Ժամանակի ընթացքին, երբ այս խիստ կանոններուն հետեւի, վանականը այլեւս կը դադրի անօթութիւն, ծարաւ եւ ցուրտ դդալէ : Անոր մարմինը այնքան կը թեթեւնայ, որ կրնայ արագիլի մը վրայ նստած ճամբորդել կամ ծածանի մը վրայ հեծած՝ դառնալ ջուրին մէկ, առանց ոտքերը թրջելու : Սենթարո՛, դուն լաւ ապրիլը եւ վայելքները կը սիրես : Զափազանց ծոյլ ես եւ ցուրտին ու տաքին չատ զդայուն : Դուն երբեք պիտի չկրնաս բոպիկ քալել եւ ոչ ալ ձմեռը բարակ հագուստներ հագնիլ : Կը կարծե՞ս, թէ վանականի նման ապրելու ուժն ու համբերութիւնը պիտի ունենաս : Երբե՛ք : Սակայն, քանի որ կը խնդրես, որ քեզ առաջնորդեմ երկարակեցութեան դեղը դտնելու համար, ուրիշ կերպով մը պիտի օդնեմ քեզի : Քեզ պիտի դրկեմ «Ճափոնական կեանք»ի երկիրը, ուր մահը երբեք ոտք չի կոխեր եւ ուր մարդիկ յաւիտեան կ'ապրին » :

ճոֆուբու, այս բաները ըսելու տաեն, անոր թուղթէ արձիւ մը տուաւ եւ ըսաւ, որ վրան նստի :

Թարգմ. վ. ԵՍԱՅԵԱՆ

(1 – Շար.)

տեղեակ ըլլալ մարզասէրներու գործին, ընկերաբաններու տեսութեանց եւ մարզումները յուզող ու գայն զբաղեցնող կէտերուն ու տեղւոյն հարցերուն :

Տպաղրութեամբ է որ դիտութիւն, զբաղումներ ու զեղարուեստ օր քան օր մեծ գարկ առացան : Անոնց է որ պզտիկ սկսան դիւրաւ ուելի ճանչնալ, փոխադարձաբար օգտուիլ իրարու ըրած յայտնութիւններէն, հետաւորութիւն – ները դլել անցնիլ, անջրպետները ջնջել, խորհրդակից դառնալ իրարու :

Երբ տպուած դիրքի մը էջերուն մէջ կը քարթափինք, մերթ անհետացող սե – րունդներ են, արօրի ու թաղի մարդեր, որոնք իրենց դլուխները կը ցցեն հոն ու կը թուին խօսիլ մեզի՝ դարերու մէջէն, չքացած աղմեր, որոնք իրենց փառքի ա – ներով կարծես կը նային մեզի, մերթ ժողովուրդներ, ամբոխ վաստակաւոր – ներ, որոնք կը թելադրեն մեզի օգտուիլ իրենց ջանքերէն, իրենց ձեռնարկներէն ու յղացումներէն : Ու մենք մոռցած մեր տրտնջամներէն՝ երբ առանձին ենք, մոռցած չարութիւնները՝ երբ ապիրատնե – րէ հալածուած, մոռցած դժուարութիւնը՝ երբ դժբախտներու լեղկոններէ չրջա – պատուած, մոռցած նաեւ սեւն ու սու – պը՝ երբ տիրութիւնն է եկած մտած մեր սմբէն ներս, առօրեան տափակ մտածում – ներէ ու նկատումներէ պահ մը դերծ, կը միրճինք հատորի մը մէջ ու մտովի կըր – նանք ապրիլ խմաստասէրներու քերթող – ներու, դիտուններու, ճշմարիտին ու դե – ղեցիկին համար կռուողներու եւ յօդուա մարդկութեան՝ կեանքներնին ի սպաս դնողներու թանկագին մտերմութեանը մէջ, ազատելով մեր միտքը խաւարի տիրապետումէն, գայն կաշկանդող թիւր ըմբռնումներու բլիթա դերութենէն :

Ի՞նչ պիտի ըլլար արդեօք աշխարհի վի – ճակը՝ երբ տպագրութիւնը չստեղծուէր եւ սուղ ու կրակ ձեռագիրներ մենաշնոր – հը մնային իշխաններու եւ ընչեղներու, կամ, երթայինք իրը գարդ ու պերճութիւն հանդիսել առանձնաշնորհեալ էակներու ժլատ դրադարաններուն մէջ եւ կամ քա – նի մը բախտաւորներու դղրոցներու մութ անկիւնը : Հասարակ ժողովուրդն ո՞ւր պիտի դանէր իր սփոփանքին ու ինքնա – գարգացման աղբիւրը :

Այսպէս, առաւել քան չորս դարէ ի վեր՝ աղերու յեղաշրջումին ու բարգա – ւամման մեծ դրօշակիրը եղած է Տպա – գրութիւնը : Անով է որ բռնութիւնները տապալած են ու ժողովուրդներ ազատա – գրուած : Ճնչուածներու, տառապողնե – րու աղաղակները՝ չարժուն տառերու մոզական զօրութիւններով Մամուլին տակէն սողոսկած՝ հաղարաւոր օրինակներու չը – նորհիւ ալիք ալիք, երկիրէ երկիր կը թռչրան, կ'արձադանգեն, խոհուներին մը – տածել կուտան, անտարբերին՝ դգած – ուել, ընկերաբաններու հնարք որոնել կը դրդեն. ու մարդկային եղբայրութիւնը կը սկսի ամրապնդուիլ աւելի սերտ կա – պերով, արհամարհելով պատնէշներն ու սահմանապլուխները :

Իրաւունք ունէր Կարմիր Սուլթան Համիտ քաղաքդէտ դար ամբողջ իր ամենա – հզօր ինքնակալի հանդամանքովը դողա – լու Տպադրութենէն ու չարժուն տառե – րէն, ցվերջ ատելու դանոնք եւ կաշկան – դելու տպարանի եւ ձուլարանի ամէն աշ – խատութիւն բովանդակ Թուրքիոյ մէջ : Երկտրդի իր ոսկեձեղուն որջին մէջ կը – կղզած, ինքն էր որ մենախօսեց օրերով — «նղովիչ – արմատ սա Հայերուն խոչոր պոմպանէրէն այնքան չեմ ահաբեկիր որ – քան կապարէ այդ պղտըլիկ տառերէն..» : Այդ խելօք, անվնաս ու ինքնին աննշան տառերն էին արդարեւ, որոնք հոս դաղ – տադողի եւ արտասահմանի մէջ սանձար – ձակ կերպով մխաքեր յեդաշրջեցին ու դինք հոսկ ուրեմն առաջնորդեցին դէպի դահավէժ : Թերթերն ու դիրքերն ալ չու – չցան անարդար մարդու իր անունը խա – րանելու :

Փա՛ռք եւ պատիւ Մամուլին :

Քաղաքակրթութեան այդ հրաչար – ուեստ արօրը դեռ ինչե՛ր կը վերապահէ մեզի՝ իր արտադրած օրաթերթերով, հանդիսներով ու հատորներով, ազատ միտքի ու դաղափարի իր արշաւասոյր վարուցանքին մէջ :

ԹԻՈՒԴԻԿ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿԱՆԱՅԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ. — Ազդիկները տասներորդ հանդիսացան : Կինները (Այտա Ադամեան, Սեդա Պապիկեան, Ռայիա Խրոմովա, Մարդարիտա Զերնիքովա) Ուզպեքիստանի եւ Վրաստանի յաղթելէ ետք «պատուոյ տեղ» դրաւեցին :

Ընդհանուր երկսեռ դասաւորում. — Եօթնեւորդ՝ Հայաստան, որուն ութ խումբերէն՝ հինդը տեղ դրաւեցին առա – ջին վեցեակին մէջ :

Վերոյիշեալ ութ մարզաձեւերուն մէջ, միջազդային մրցմանց ընթացքին՝ Հա – յաստանի մարզիկները նչանակելի յաջո – ղութիւններ ապահոված են իրենց ազդա – յին խումբին կամ Խորհ. Միութեան հաշուոյն :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՐԶԱԽԱՂԵՐՈՒ ԱԽԱՆԴԱԿԱՆ ՏԿԱՐ ԿԷՏԵՐԸ

ՀԵԾԵԼԱՆԻԿ. — Երկսեռ դասաւորում 17րդ Հայաստան : Կինեբէն չիչտակ – ուած են Սալվինազ Իսքանթարեան, Ջուլիէտտա Համբարձումեան, Արաքսիա Աւետիսեան :

ՎՈԼԻՑ ՊՈԼ. — Այրերը ԺԶ., կիներն ալ ԺԳ. Հանդիսացան :

ՊԱՍՔԷԹՊՈԼ. — Այրերը 16րդ, կիներն 15րդ դասաւորուեցան : Հայերը (մա – նաւանդ կիները) լաւ կը խաղան, դիւ – րախառար հասակնին կարճ է եւ հսկայ չունին, արագան խումբին մէջ միայն՝ երկու մեթրէ աւելի հասակ ունի Ն. Դը – յաչենքօ :

ԹԷՆԻՍ. — Հայաստան 14րդ հանդիսա – ցաւ, աղդային խումբին յաղթանակները տուին Ալեքսանդրը Ծատուրեան, Յակոբ Սրապեան, Կարէն Կիւրեղեան եւ Օր. Մատլենա Օղանեցովա :

ՈՒԱԹԼՐ–ՓՈՒԼՕ. — 15րդ՝ Հայաստան :

ՔԱՆՈՑԼ–ՔԱՑԱՒ. — 15րդ Հայաստան :

Միատեղանի քաւոյէ (500 մեթր). — 9րդ Թօմ Յակոբեան :

Երկտեղանի քաւոյէ (500 մեթր). — 19րդ Յրաչեղ Ամիրեան եւ Վարազդատ Մուրատեան :

Միատեղանի քայաք (500 մեթր). — Ջամանց ընթացքին ինքդինքը լաւ դրսե – ւորեց՝ Րաֆֆիկ Մկրտիչեան

ԿԻՆԵՐ. — Երկտեղանի քայաք (ռու – սերէն քայդարբա). — Օրք. Ե. Կավրելո – վա, Օ. Եժովա կէս փինալիստ :

Քառատեղանի քայաք (500 մեթր). — 8րդ վերոյիչեալ երկու օրիորդները՝ Ն. Միցքովեցի եւ Ն. Քոլչանիքովայի ընկե – րակցութեամբ :

ԼՕՂ. — 14րդ Հայաստան, 22 արական եւ իդական Հայաստանի մրցանիչներ բա – ցեյայտուեցան :

ԱՑՐԵՐ. — Երկու հարիւր մեթր չորս ոճ, 2′ 22″ով Ս. Կավրելով կէս–փինա – լիսթ :

ԿԻՆԵՐ կէս փինալիսթ հանդիսացան Ք. Պարվատովա (200 մեթր դորտաձեւ ոճ, 2′ 25″ 3) եւ Սվեթլանա Պրոխորովա (200 մ. 4 ոճ, 2′ 45″ 7) : Օրիորդներ Սվեթլանա Պրոխորովա, Իրինա Բարայ – եան, Մ. Զուբուեւսքայա եւ Ֆլորա Մի – քայէլեան կոտրեցին չորս անդամ հարիւր մեթր ազատ ոճով դրօչարչաւի Հայաս – տանի մրցանիչը :

ԾԱՆՕՕ. — Հարիւր մեթր կռնակի վը – րայ լողի՝ վերջնական դասաւորման մէջ 3րդ Բարադով անուն լուդորդ մը 1′ 2″ 4 :

ԱԹԼԵԹԻԶՄ. — 15րդ Հայաստան : Ա – րական մրցումները :

3000 մեթր արդելավադքի մէջ լաւ էին Վ. Գոմարոֆ 8′ 54″ 2 եւ Աչիկ Միխի – թարեան 9′ 15″ 2 : Վ. Պետրոսքօ կատրեց տասը հազար մեթրի Հայաստանի մրցա – նիչը 30′ 20″ 8ով :

Ֆինալիստներ. — Երկարաթիւն ցատ – կել, Իկոր Տէր – Յովհաննիսեան ախոյ – եան 7 մ. 93, 2րդ Վիքթոր Սանոյեվ 7 մ. 80 : Հայաստանէ Վ. Սալեանիկ 7 մե – թրը 02 :

Տասնամարտ. — 11րդ վալերի Միամա – լեանեան 6822 կէտով, «մարզական վար – պետ» հռչակուելով :

200 մեթր ցանկարշաւ. — 7րդ Մ. Խու – դոլէյ 23″ 6 (նոյն մարդիկը 52″ 7ով 400 մ. ցանկարշաւի «կէս – փինալիստ») :

Քսան էյմ. քալել. — 14րդ Գ. Գուէթ – պելց մէկ ժամ 31′ 56″ 4ով :

Բարձրութիւն ցատկել. — Ռաֆայէլ Համբարեան 2 մեթր 06ով Հայաստանի մրցանիչը բարելաւելէ ետք, հինդերորդ դասաւորուեցաւ երկու մեթր 03ով :

Կիներ. — Հնդամարտի մէջ Էլենա Մի – խայլովա 4296 կէտ, Լիտա Պրոյտիվեր 4128 կէտ, երկուքն ալ Հայաստանէն :

Ցիշատակութեան արժանի են՝ Էրա Ո – կանեան, Ֆայնա Մելնիք, Սվեթլանա Պոնոմարիովա, Լ. Բարքա, Էլմիրա Մէ – լիքեան :

Ձատրակախաղը՝ Խորհ. Միութեան մէջ մարզախաղ կը նկատուի, Հայաստան 12– րդ հանդիսացաւ : Աչխարհի ախոյեան Տիդրան Պետրոսեան Մոսկուայի խումբին մաս կը կազմէր :

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԱՆՏՈՆԵԱՆ

ՎՐԻՊԱԿ. — Խորհ. Միութեան սպար – տակառներու նուիրուած յօդուածին մէջ (Յառաջ, 10 Նոյեմբեր) Եւդինէ կարդալ Եվդենի Ասատուրեան :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԾՆՈՂԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի Ծը – նողաց Միութեան դիւանը կը ծանուցա – նէ, թէ Միութեանս Հոկտեմբեր 23ին վարժարանիս դահլիճին մէջ դումար – ուած ընդհ. ժողովը, լսելով անցեալ տա – րեշրջանի գործունէութեան տեղեկագի – րը, դիտակից եւ գնահատող՝ իրենց անձ – նադոհ եւ նուիրեալ գործին, գրեթէ մի – աձայն՝ քուէարկութեամբ վերընտրեց նախկին վարչութեան անդամուհիները : Վերընտրուեցաւ հետեւեալ կազմը. —

Նախագահուհի՝ Տիկ. Ա. Երամեան,

Փոխ–նախագահուհի՝ Տիկ. Գ. Խոլչ – եան,

Քարտուղարուհի՝ Տիկ. Գրիդորեան,

Գանձապահուհի՝ Տիկ. Պաթմանեան,

Խորհրդական Տիկիններ՝ Փէչտիմալ – ճեան, Տապաղեան, Մինթաճեան, Չա – ճի – Յակոբեան, Տէր – Պողոսեան, Օր – թաքէօյլի, Յովսէփեան, Թումայեան :

Բոլոր ժողովական տիկիններուն մաղ – թանքը եղաւ որ այս ծանր եւ դժուար դործը տարուի, ինչպէս մինչեւ օրս, նոր կորովով, դպրոցի կողքին իրրեւ օդնա – կան ու նեցուկ :

Ընդհ. առաջին այս ժողովի ընթաց – քին, ընտրական հարցերէ դուրս, ծնողք – ներուն դեկուցում մը տրուեցաւ նաեւ վարժարանին կապակցաբար առաւելա – բար կրթական հարցերու շուրջ : Կրկին չեչտուեցաւ, թէ ծնողքները կրնան. — ինչ որ հաճոյք պիտի պատճառէ տեսչու – թեան – ուղղակի յարաբերութեան մտնել վարժարանին ուսուցիչներուն հետ՝ ի – րենց դաւակներուն կրթութեանը առն – չութեամբ :

Բաժնուելէ առաջ, ժողովական տիկին – ները յուզուած ողջերթ մաղթեցին վար – ժարանիս նախկին տեսուչ Հ. Նիկողոս վրդ. Քէչհայեանին, որ նոր պաշտօնի կանչուած կը թողու վարժարանս, անց – նելու համար Պոլիս՝ իր նոր դործին :

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

—•—

Բայց հոս հարկ կը համարինք ըսել թէ ամէն բան ծիծաղելի եւ առերեւոյթ չէր այն հետաքրքրական ժամանակամիջոցին մէջ որու կ'ակնարկենք հոս, եւ որ կըր – կէ նայ մկրտութեան անուններու անիչխա – նութիւն անուանել : Այս վիպական տար – բին քով դոր վերը նչանակեցինք, ընկե – րային ախտանչան մը կայ : Այսօր կրնան պտնուիլ անդէորդի ծառաներ որոնք վէ – պերէ առնուած անուններ կրեն, ինչպէս են Արթուր, Ալֆրէտ կամ Ալֆոնս ա – նուններ. կարելի է նաեւ որ դերկոմս մը, — եթէ տակաւին դերկոմսեր կան, — Թոմաս, Պետրոս, կամ Յակոբ անուան – ուի :

Հաւատարակութեան պատմ մըն է այս տեղափոխութիւնը, որով «պղուար» անունները ոամիկին՝ եւ դեհիկ անուն – ներն ալ աղնուականին կը յատկանան : Նոր չունչը ինչպէս ամէն բանի, նոյնպէս եւ այս անուանափոխութեան մէջ թա – փանցած է իր անդիմադրելի դօրու – թեամբ :

Այս առերեւոյթ անհամաձայնութեան ներքեւ մեծ եւ խորունկ բան մը կայ որ է դաղիական յեղափոխութիւնը :

ԳԼՈՒԽ ԻՆ

Ա Ր Տ Ո Ց Տ Ը

Բարեբաստիկօրէն յառաջանալու հա – մար չարաչիրտ ըլլալը չի բաւեր :

Յահատունն աղէկ չէր բաներ : Ձամ – բորդ կինիկին յիսունեւեօթը ֆրանքին չը – նորհիւ Թէնարտիէն կրցած էր բողոքի տակ չիյնալ եւ իր առորապրութիւնը յար – դել : Հետեւեալ ամիսը դարձեալ առակի պէտք ունեցաւ : Կինը Քողէթին հաղուստ – ները եւ զարդերը Փարիդ տարաւ եւ վրա – ւատունէն վաթսուն ֆրանք փոխ առնե – լով դրաւի դրաւ դանոնք : Երբ այս դու – լով դրաւի դրաւ դանոնք, Թէնարտիէները ա – մարն ալ վատնեցին, Թէնարտիէները ա – վարեցան ալ այնպէս սեպելու թէ ողոր – մութեան համար իրենց տունը առած են Մանկուհին եւ քսա այնմ վարուեցան ա – նոր հետ : Մանկուհին իր զգեստներէն դրկուեցաւ եւ պզտիկ Թէնարտիէներուն հին միջազդեստները եւ հին չապիկները, այսինքն ցնցոտիներ հագցուցին անոր : Ամէնուն կեթածին մնացորդովը, այսինքն չունէ մը քիչ աւելի աղէկ եւ կատուէ մը քիչ մը աւելի դէշ կերակրեցին գայն : Մանաւանդ թէ չունը եւ կատուն իր սո – վորական սեղանակիցներն էին : Քողէթ սեղանին տակ անոնց հետ եւ անոնց պես – ուէ սկուտեղին նման սկուտեղի մը մէջ կ'ուտէր իր կերակուրը :

Քողէթին մայրը, ինչպէս հաքէն պիտի տեսնենք, Մ... քաղաքը հաստատած էր իր բնակութիւնը, ուրկէ ամէն ամիս նա – մակ կը դրէր, կամ լաւ եւս է ըսել՝ դրել կուտար իր մանկան վրայ լուր առնելու համար : Թէնարտիէներն անփոփոխ կեր – պով կը պատասխանէին. «Քողէթի վի – ճակը քաչալաւ է» :

Երբ առչի վեց ամիսը լրացաւ, մայրը հօթներորդ ամսուան համար հօթը ֆր – րանք դրկեց, եւ բաւական ճղռութեամբ ամէն ամիս սկսաւ դրկել նոյնչափ դու – մար մը : Դեռ տարի մը անցած չէր, եւ ահա Թէնարտիէ ըսաւ.

— Մթթէ կը կարծէ թէ մեզ մեծ չը – նո՞րհք մը կ'ընէ. հօթը ֆրանքը ինչի՞ն կրնայ բաւել :

Անկէ հաքը նամակ դրեց ամիսը տասն – եւերկու ֆրանք պահանջելու համար : Մայրը որու կը հաւատացնէին թէ դա – տակը երջանիկ էր եւ թէ «աղէկ կը նայ – ուէր», հնազանդեցաւ եւ տասնեւերկու ֆրանքը դրկեց :

Կան բնութիւններ որոնք չեն կրնար մէկ կողմէն սիրել առանց ատելու ուրիչ կողմէ մը : Թէնարտիէի կինը իր երկու աղջիկը դուրդուրալով կը սիրէր, եւ այս պատճառաւ կ'ատէր օտարուհին : Կը տրամինք երբ կը մտածենք թէ մօր մը սէրը կրնայ դաւած կերպարանք մը ու – նենալ : Քողէթին անոր տան մէջ կեթածը եւ հագածը թէեւ ոչինչ էր, բայց Թէնար – տէի կինը կը կարծէր թէ իր դաւակնե – րուն իրաւունքն անոր կ'անցընէր եւ թէ այդ պզտիկը իր աղջիկներուն ծծած օդը կը նուազեցնէ : Այս կինը իրեն նման չատ կիներու պէս՝ ամէն օր չատ պղտանք նաեւ չատ թշնամանք կը վատնէր : Եթէ Քողէթ չըլլար, յայտնի է թէ միայն իր աղջիկները պիտի մարսէին իրենց մօր դղտումներուն հետ նաեւ անոր թշնա – մանքը, թէեւ խիստ սիրելի էին անոր : Բայց օտարուհին միայն ինք ընդունե – լով հարուածները՝ անոնց ծառայութեան մը ըրած եղաւ : Թէնարտիէի աղջիկները միայն դղտանքը վայելեցին :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռոմի Թաղ· Խորհուրդը խորին շնորհակալութեամբ ստացած է ողբացեալ Յակիկ Արզումանեանի մահուան առթիւ Աբրահամ Մանկասարեան եւ Դէորգ Մէնճեան 10ական ֆրանք եկեղեցւոյ , Աբրահամ Տէօվլէթեան տասը ֆրանք , Յարութիւն Խաչատուրեան եւ Մէհիկեան Խանումն հինգական դպրոցին, Տիկին Գումրուեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Մանուկեան քսան ֆր· եկեղեցւոյ եւ տասը դպրոցին, Երուանդ Պէքմէզեան 10 ֆրանք եկեղեցիին: Յաւակցութիւններ ողբացեալի ընտանիքին :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

ԼԻՈՆԻ ԱԶԳ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Յակոբ Վարժապետեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուները ցանկը :

Հայր եւ որդի Յակիկ Նիկողոսեան եւ եկեղեցիին, Հայկազեան վարժարանին 20ական, Աղքատախնամին 10, Յովհաննէսեան ընտանիք (Նէօվիլ) եկեղեցիին 20 , Տէր եւ Տիկին Վարդան Եղիշէեան Հայկազեան վարժարանի 30, Պզտիկեան ընտանիքէ կրթականին տասը, Պահատուրեան ձէպրաիլ Աղքատախնամին 50 ֆր· :

×

Ննջեցեալներու Թաղման առթիւ Քոսթիկեան , Յարութիւնեան, Զէյթունլեան Թաղման պնակին 137·20, Թադուհի Զէյթունեան փոխ· ծաղկեպսակի , Աղօթաժողովէն Տիկնանց 30, Թադուհի Զէյթունեան փոխան ծաղկեպսակի 55 ֆր· :

×

Յակոբ Եաղուպեանի մահուան տարեւիսին առթիւ Լիոնի Աղգ· Միութեան վարչութեան կողմէ Հոգեհանդստեան պաշտօն կը խնդրուի :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

×

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ Օծման 10րդ տարելիցը հանդիսաւոր կերպով կը տօնուի յառաջիկայ 17 Դեկտ· Կիրակի առաւօտ :

×

Շաւիլի հայ դպրոցի տարեկան հանդէսը 10 Դեկտ· Կիրակի ժամը 15ին, Շաւիլի քաղաքապետական սրահին մէջ , Ֆիւ Սթալինկրատ:

Երգ, պար, Թատերական ներկայացում աշակերտներու կողմէ: Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի քաջալերելու մեր փոքրիկները :

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ
ՔԱՀԱՆԱՅՈՒԹԵԱՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻԻՆ ԴԷՊԻ
ՀՌՈՄ
Առաջնակարգ հիւրանոց եւ ընդունելութիւն լաւագոյն պայմաններու մէջ :
Կ'առաջնորդէ Լեւոնեան վարդապետ
33, Rue du Lt. Batany
92 — MEUDON
Հեռաձայն 644 – 24 – 34
Գին 400 ֆրանկ ամէն ինչ հաշուած
Մեկնում 23 Դեկտեմբեր երեկոյ չորեկառքով — ֆուշէք — Բ· կարգ
Վերադարձ Փարիզ 29 Դեկտեմբեր
Սահմանափակ տեղեր , արձանագրուիլ հեռաձայնելով 644–24–34 :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու շուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ գուարճալի խաղեր փոքրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ

Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ՃԱՇ· ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը կազմակերպած է բացառիկ ճաշ – խնջոյք մը :

Կիրակի , Դեկտեմբեր 3 , ժամը 16ին , Փըթի Բլամառի Փըթի Տրափօ սրահին մէջ :

Ի նպաստ իր բարենպաստակ ձեռնարկներուն :

Կը նախագահէ Բժ· ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Կը բանախօսէ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Հանդիսութիւնը կը վարէ՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը մասնակցի՝ ՌԻՎԷ ԲՈՊԷՌ

Մասնաւոր օթաքար մը վարձուած է երթ ու դարձի համար :

Մեկնում օթաքարի՝ Մերի տ'Իսիէ ժամը 3·30ին, Պուլվար Բոտէն դեղարանին դիմացը ժամը 3·45ին, Հորիթալ Պերսի՝ ժամը 4ին :

Ճաշագին 10 ֆրանք

Անձնական ինքնաշարժներու յատուկ փարքինկ :

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ԱՄԱՆՈՐԸ
ԹԻՐՈՒԻ ՄԷՋ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Հայկական այս ընկերութիւնը ամէնէն հաճելի արձակուրդները կ'ապահովէ , ամէնէն մատչելի պայմաններով :

ՄԵԿՆՈՒՄ Դեկտեմբեր 23, «Զիւնի գուարթ կառախումբով» : Վերադարձ Յունուար 5ին : Բնակութիւն սովորաբար ընտրուած պանդոկներու մէջ :

ԹՐԻՆՍԻ ՄԷՋ (1214 մեթր բարձրութիւն) : Դահուկի (սքի) դպրոց : Սքի եւ կօշիկ վարձու : Փաթինուառ :

ՄԻԹԱ ՊԱՆԴՈԿԸ.—Արդիական եւ հանգստաւէտ : Առատ եւ խնամուած ուտելիք, տաք եւ պաղ ջուր՝ 455 ֆրանք :

ԹԻՐՈՒԼԸՌ ՀՈՖ պանդոկ , նոր չինուած , շատ լաւ տեղ , առատ ու խնամուած ուտելիք , տաք եւ պաղ ջուր , 445 ֆրանք :

ՅՈՒՄ ՎԻՆԸՌ պանդոկ , հանգստաւէտ , խնամուած ճաշ , պարասրահ , տաք եւ պաղ ջուր 396 ֆրանք :

Սահմանափակ տեղեր :

Արձանագրուիլ առանց յապաղումի :

Կանխավճար 100 ֆրանք : Վճարումի դիւրութիւններ :

Վերոյիշեալ գիներուն մէջ են կառախումբով ճամբորդութիւնը, (տեղերը վերապահուած), Ինսպրիւքէն Թրինս փոխադրութիւնը վերոյիշեալ պանդոկները , բնակութիւն եւ ճաշ, արկածի – ապահովութիւն :

Դիմել կէսօրէ առաջ ժամը 15էն 19 :

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Le Décret N° 63161 au J.O. du 5 Mars 1965 oblige tout participant à une manifestation touristique organisée par une Association régie par la loi du 1er Juillet 1901 à être *membre côtisant* de cette Organisation.
MEMBRE ACTIF 10 Frs. par AN

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
Բարձր հովանաւորութեամբ
Փարիզի երեսփոխան եւ Քոնսէյէ Ժէնէրալ
KASPEREIT
եւ ներկայութեամբ 9րդի Պ· քաղաքապետ
GERVILLE REACHE
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES
Նուագախումբ Վարդիվաճեան
Vedette des disques Malmaison
Հաճելի զեղարուեստական բաժին
Նաւասարդ խումբով
Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ԼԻՈՆԻ «ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳ· ԶԱՅՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ
ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Շաբաթ, Դեկտ· 2, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Պոռնի օդակայանի
LES SOUCOUPES VOLANTES *սրահներուն մէջ :*
Ի նպաստ եկեղեցւոյ նոր երգեռնի մը գնման :
ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը կը մասնակցի խմբական երգերով
Orchestre RENÉ PIERRE
avec sa chanteuse COLETTE ROBERT
Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով Ընտանեկան տաք մթնոլորտ

ՅԻՍՆԱՄԵԱԿ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ
ԴԵՐԱՍԱՆ
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ
Կը նախագահէ **ԳԱՒԶՈՒ**
Կիրակի, Դեկտ· 10, ժամը 21ին
SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS
Գմբէթեանի կեանքին ու գործին մասին կը խօսին՝
Պ· Պ· ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳԵՂԱՄ ՓԷՆՃԷԱՆ: ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ եւ ՎՐԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն չարժանկարի համաշխարհային վրտէք
ԿՐԷԿՈՒԱՌ ԱՍԼԱՆ
Դաշնակ՝ ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԵՐԳ· ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Ինչպէս նաեւ՝ ՏԻԿ· ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՏԼՃԵԱՆ – ԼԱՇԱՄԱՆԵԸ, Պ· ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ եւ «ՆԱԻԱՍԱՐԴ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նուագախումբով :
ԱՐՏ· ԳՄԲԷԹԵԱՆ կը ներկայացնէ պատկեր մը Շաթոբի «*ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ*»էն, *կատարելով միայնակ՝ Իշխանի, Վանահօր եւ Ծերունի վանականի դերերը :*
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է՝ ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՄՍԵՐՈՎ
Հրաւիրատոմսերը նախապէս ապահովել Պ· Գէորգ Պաէքրճեանի մօտ՝
35, Rue de Trévise

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ
Ս· ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ
Կիրակի, 17 Դեկտ· 1967

Պուլվար Օսմանի եւ շրջակայից Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմակերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծագոյն սուրբերէն՝ Ս· Յակոբի տօնը :

Նուիրատուներու գործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր , պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտըտին Թաղիս եւ շրջաններուն մէջ հաւաքելու համար հաւատացեալներու սրբատաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղցու կենդանիները նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնութենէն նուազագոյն մէկ շաբաթ առաջ զանոնք եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղցու կենդանիները :

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կապ· Յակիկ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնս կը յայտարարէ որ հայերէնի դասընթացքները կը սկսին Նոյեմբեր 30ին , առաւօտեան ժամը 9 – 12 Ս· Հարոնեան սրահը, 26 Րիւ տէ Ռոնվպէյեան :

Կը դասաւանդէ ՏԻԿ· ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՄԻՐԵԱՆ :

Բոլոր ծնողքներէն կը խնդրուի որ իրենց պզտիկները արձանագրեն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· կապ· Յակիկ Շրջ· վարչութեան , Կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, Դեկտ· 2ին ժամը 15ին, Ս· Հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ ժողովին : Օրակարգ·— Հ· Ը· Մ·ի բացառիկ շրջաբերականի ընթերցում :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Մարսէյլի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ համակիրները, այս կիրակի կէսօրէ առաջ ժամը 3ին, Պառ տը Կլօպի սրահին մէջ , 7 Պուլվար տ'Աքէն: Վարչութիւնս կը խնդրէ որ անպայման հայրենակիցները ներկայ ըլլան : Թիւա կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)
Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 75 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 40 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 90 Ֆ. Հատը 0,40

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
MERCREDI
29 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11073 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.073

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ «ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի քաղաքական խոհականին արտայայտիչն է, անոր ծոցէն ծնած՝ անոր ազատագրութեան համար պայքարող հսկայ դիւցազնն է :

1890ին, հայ ժողովուրդին ծառայելու երդումով ծնունդ առաւ Դաշնակցութիւնը, եւ մինչեւ այսօր հակառակ հայանուն ոճանքներու ստեղծած արուեստական ամրոցին եւ զայն թաղուած տեսնելու եռանդին, ան աւելի քան ողջ է հոգիով, զաւակներով ու իր հսկայ կառոյցով :

Այդ կուսակցութեան 77րդ տարեդարձն էր որ տօնուեցաւ, Նոյեմբեր 25ին Շաբաթ գիշեր, 10րդ Թաղամասի սրահներուն մէջ, խանդավառ եւ խուռն բազմութեան մը ներկայութեան :

«Մշակ բանուոր»ը թնդացուց սրահը, երբ Տիկին Աբրահամեան օրուան խօսնակը բեմ հրաւիրեց օրուան նախագահ ընկ. Ա. Մկրտիչեան, որու բացման խօսքերը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել :

« Տօն է այսօր : Տօնն է մեծ կազմակերպութեան մը՝ որ Հայոց պատմութեան ամէնէն դժնդակ պայմաններուն մէջ ծնունդ կ'առնէր : Այս է խորհուրդը այդ աշխատանքին զոր կատարեցին բոլոր այն նուիրական տիտաններն որոնց զոհաբերութիւններուն եւ նուիրումին չը նորհիւ կերտուեցաւ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը 1890ական թուականներուն » :

« Երկրպագութեան արժանի են այդ նուիրեալները, որոնց յիշատակը յարգելու համար, կը հրաւիրեմ ձեզ պահել մէկ վայրկեան յոտնկայս լռութիւն :

«Դաշնակցութիւնը իր կազմութենէն մինչեւ այսօր կտրած է երկար ճամբաներ, ու ան կը նայի միշտ ապագային, որովհետեւ տակաւին կատարելիքներ ունի :»

« Տարին մէկ անգամ կը հաւաքուինք հոս, հանրութեան ներկայացնելու մեր կատարած ու կատարելիք աշխատանք – ներն ու տեսակէտները : Թէեւ մեր մայր հայրենիքէն հեռու, սակայն մեր հոգիները ու մտածումները կ'երթան հոն՝ դէպի մեր պաշտելի հայրենիքը : »

« Դաշնակցութեան նչանաբանն է ըսել իր ընկերներուն, դուն եղած ես Դաշնակցական՝ ծառայելու համար քու հայրենիքիդ ու ազգային սրբութիւններուդ :»

« Մեր դարաւոր թշնամին նաեւ է Աբաքսի ափերուն, նուիրական պարտականութիւն մը կը ծանրանայ մեր վրայ պահպանել արդարութիւն հայ ժողովուրդին, եւ պատիժ՝ տեւականօրէն չարիք պիտող դահիճին : Այս զանգակը միշտ պիտի հնչեցնենք » :

«Մեր այս զաղափարը վճռականօրէն պիտի չեփորենք, հայրենիքէն ներս թէ արտասահմանի մէջ : Որովհետեւ հաւատացող ենք, որ այս երկու հատուածներուն չաղկապուելով , աւելի ազդու պիտի ըլլայ մեր պայքարը , ի նպաստ մեր գործին » :

Նոր Սերունդի խօսքը բերաւ ընկերը Արա Գրիգորեան Ֆրանսերէն դրաւոր ճառով մը, հաւաստիացնելով որ Հ. Ց. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդը, հաւատարմօրէն պիտի ծառայէ Հայ Դատին բերելով իր անվերապահ մասնակցութիւնը, իր մայր կազմակերպութեան՝ որուն երեւումը 1890ին ազգային զարթօնքի մը օրաւուր ազդակը եղաւ :

Մարտկոցէն հրաւիրուած էր ընկերը Կարօ Յովսէփեան որ խօսեցաւ հետեւեալ հասով . —

« Մարմինը զօրեղ՝ բայց թմրած է անոր հոգին (Հայութիւնը), ըսած էր Գ. Գաթիպա, 90ական թուականներուն, սակայն այդ թմրած հոգին արթնցաւ ու եղաւ միաք, բազուկ եւ զաղափար ու եղաւ ժողովուրդի մէջ, գործեց անդուլ եւ ստեղծեց Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը, Հայութեան զաւակը : Ապացոյցը տրուեցաւ որ կամքով կարելի է հասնիլ նպատակին» :

« Ի՞նչ է Դաշնակցութիւնը, միայն քաղաք. կազմակերպութի՞ւն մըն է, եթէ բաւարարուինք այդ որակումով, մնա – մնա պիտի եղած ըլլանք : Որովհետեւ եթէ այդպէս ըլլայինք, չատոնց անհետացած կ'ըլլայինք հրապարակէն ինչպէս եղան ուրիշներ » :

« Դաշնակցութիւնը բան մը աւելի է, հայ ժողովուրդի երազները մարմնացնող, անոր միտքն ու ոսկորէն չաղախուած կազմակերպութիւն մըն է , այդ է պատճառը որ ան 77 տարիէ ի վեր կը չարունակէ իր առաքելութիւնը վճռականօրէն , հակառակ բոլոր դժուարութիւններուն : Ցաճախ տուժած է ան բազմաթիւ զոհեր տալով, սակայն միշտ արտակարգ ճիգ թափած է, տակաւին այդ իսկ է պատճառը իր դոյութեան զօրացման եւ տեւականութեան :

« Դաշնակցութեան Օրը» տօնն է ապրող սերունդին, սերունդ՝ որ աննկուն կեր – պով կը չարունակէ գործը անդարձ մեկնողներու : Հայ Դատի հետապնդման յառաջապահն է Դաշնակցութիւնը, իր հաւատքի զօրութեամբ : Վայ այն ժողովուրդին որ հաւատք չունի իր գատին » :

« Այսօր, ուրախալի է տեսնել Հայութեան մէջ, յոյսի եւ խանդավառութեան ճառագայթի մը դոյութիւնը, որու մէջ մեծ դեր ունեցած է Դաշնակցութիւնը» :

« Նորահաս սերունդի իրրեւ ներկայացուցիչ , կ'ուխտենք, յայտարարելով թէ պատրաստ ենք մեր բոլոր ճիդերը ի գործ դնել ,որպէսզի իրականանայ միացեալ ու անկախ Հայաստանի զաղափարը :

Բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան որու կուռ ճառը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել :

« Մեր հայրենիք թշուառ անտէրը, մեր թշնամեաց ոտնակոխ» երդեց տարիներ չարունակ Հայոց ժողովուրդը, որովհետեւ ան ենթակայ էր հարստահարու – թեանց ու չարքերու» :

« Մեր դարաւոր թշնամին, Թուրքը՝ կը յայտարարէ մինչեւ այսօր թէ Հայերը երջանիկ կեանք մը կ'ապրէին մինչեւ յեղափոխութեան ստեղծումը : Լեռնահուտակ ապացոյցներ կան որ Հայը այդ թըշուառականներէն առաջ ալ իր խաչը կը կրէր, եղած էր ուժասպառ թրքական բիրտ ու ժերու ոճրագործ կառավարութեանց զուլումներուն տակ :

« Հայութեան գլխուն վրայէն անցած բոլոր ահաւոր փոթորիկները անզօր եղան սակայն խեղդելու անոր սրտի տենչը, ան եկած էր այն եղրակացութեան որ անհրաժեշտ էր բազուկը : Այդ իսկ պատճառաւ ցնծութեամբ ողջունեց 1890 Թուականը : Այդ Թուականին ան կը սատնար մարտական ոգի, կ'աչխուժանար ու կը զառնար կազմակերպուած ուժ, յան – ձին Հ. Ց. Դաշնակցութեան » :

«Դաշնակցութեան , մահ կամ ազատութիւն » զաղափարին չուրջ բոլորուած – ցաւ ողջ Հայութիւնը ,ու այդ Թուակա – նէն մինչեւ այսօր ան երբեք չէնեղցաւ իր ուղղութենէն » :

« Դաշնակցութիւնը ունեցաւ բարոյա – կան կորով եւ ուժ, իր ժողովրդականութիւնը օրէ օր աճուն դարձնելու : Աչխարհի չորս ծագերուն , հոն՝ ուր կայ Հայութիւն, հոն է Դաշնակցութիւնը, պահանջատէրը Հայութեան դատին, անոր ստեղծած այս չարժումին նմանը չկայ մեր պատմութեան մէջ :

« Դարեր չարունակ իրմէ խլուած ու յափշտակուած ազատութիւնը ան կրցաւ ձեռք ձգել 1918ին : »

« Դաշտերը ուժեր սակայն խլեցին մեզմէ, Հայու արիւնով ստեղծուած անկախ Հայաստանը : Անոնք կը մոռնան սակայն որ այսօրուան Հայաստանը գոյութիւն պիտի չունենար՝ եթէ չըլլար Սարտարապատը, հայրենիքը կը պարտի զայն 1918 Դեկտեմբերի սերունդին » :

« Մեր հակառակորդները հրճուանքով կը յայտնէին թէ Դաշնակցութիւնը անհետ չունի այլեւս, սակայն ի պատիւ ի – րեն, Դաշնակցութիւնը չարունակեց իր առաքելութիւնը եւ նոյնքան օգտակար գործ կատարեց որքան առաջ : Եթէ աչխարհագրիւ Հայութիւնը պահած է իր լեզուն այդ կը պարտինք Դաշնակցութեան » :

« Աւելցնենք նաեւ որ մեզի համար նոյնքան պաշտելի է հայրենիքի մէջ ապրող ժողովուրդը, սակայն չենք կրնար հաչտուիլ հոն տիրող քաղաքական պայմաններուն :

«Միջազգ. կացութիւնը թերեւս թոյլատու չէ Հայութեանդատին անմիջական լուծման, բայց ոչ ոք կրնայ արգիլել մեզ բարձրացնելու մեր ձայնը :

« Դաշնակցութիւնը այս ուղղութեամբ կ'օգտագործէ եւ պիտի օգտագործէ ա – մէն առիթ, պահանջելու մեր դրաւուած հողերը : Ան երբեք պիտի չհանդուրժէ որ իրմէ արուեստականօրէն խլուած հո – ղերը չմիանան մեր հայրենիքին : Ջենք կրնար լռել, երբ Թուրքին գործած ոճիրը չէ պատժուած : Ջենք կրնար լռել , երբ համայնավարի պիտակին տակ գործող վարչաձեւ մը բարեկամ կը դառնայ Թուրքին ու անոր գովքը հիւսէ եւ իր չահերը պաչտպանելու գնով մեր չահերը ոտնակոխ ընէ : »

Ան բարձրաղաղակ կը յայտարարէ թէ Թուրքէն պահանջ չունի, երբ տարիներ առաջ, կը պահանջէր այդ հողերը կռելու համար Վրաստանին » :

(Շար.ը կարդալ 4րդ էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԵՒ ՇԱՏԵՐԸ՝ ԴԻԳՈՂ

Նախագահ տը Կոլ կը սիրէ դժգոհու – թիւն պատճառել չուրջը եւ բացայայտ կերպով որոշ հաճոյք ալ կ'առնէ իր հա – նած ազմուկէն :

Այս 16րդ ասուլիսին ընթացքին, տը Կոլ յստակ կերպով ո՛չ ըսաւ Անգլիոյ մուտքին Համագործակցութեան Շուկայէն ներս , ինքնիչխանութիւն պահանջեց Քէպէքի համար եւ դատապարտեց Իսրայէլի հո – դային «ախորժակը » :

Ինչպէս միչտ կը պատահի իր ճառերէն ետք, քաղաքէ քաղաք դժգոհութեան ա – լիք կը բարձրանայ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ.— Հարցում կ'ընենք եւ միչտ ալ կ'ընենք չատ մը Հրեաներու մօտ թէ արդեօ՞ք այս համայնքին արմատ ձգելը հողերու վրայ որոնք ձեռք ձգուած էին քիչ թէ չատ արդար պայմաններու մէջ եւ արաբ ժողովուրդներու ծոցին մէջ, տեւական բախումներու դուռ պիտի չբանար : Ոմանք կը վախնային ալ որ Հըր – հաները, ցարդ ցրուած եւ որոնք կը մնան ընտիր ժողովուրդ մը, ինքնավստահ եւ տիրապետող կրկին վերադառնան 19 դարերէ սպասած իրենց փափաքներուն՝ « դալ տարի , յերուսաղէմ» : Վերլուծելէ ետք դէպքերը եւ յայտնելէ ետք թէ Մայիս 24ին, ըսած էր Արտաքին նախարար՝ Լպանի որ եթէ Իսրայէլ յարձակում կրէ, Ֆրանսա չի թողուր որ քանդուի , տը Կոլ կը չեչտէ .— « Ֆրանսայի ձայնը չլսուեցաւ : Իսրայէլ յարձակելով վեց օրուան մէջ ձեռք ձգեց հետապնդած նը – պատակները : Հիմա պրաւում կը կազմակերպէ առած հողերուն վրայ, ինչ որ չի կրնար ըլլալ առանց ճնշումի, պատիժի , արտաքսումի եւ իրեն դէմ դիմադրութիւն կը գտնէ զոր ահաբեկչութիւն կը կոչէ» : Լուծումը պարզ է Զորս Մեծերը պէտք է կարզադրեն , բայց այն ատեն միայն երբ այդ չորսէն մէկը զգրեցնէ իր «զգուելի պատերազմը » :

Անգլիա չի կրնար անզամակցիլ Համագործակցութեան չուկային զորչափ արմատական բարեփոխումի չէ ենթարկուած : Տը Կոլ նաեւ կը կատակէ այս մասին : Իրեն կը վերագրուի որ ըսած ըլլայ «Անգլիա՞ն, մերկ կ'ուզեմ » : Տը Կոլ կը ճշդէ .— « Մերկութիւնը, դէղեցիկ անձի մը համար, բնական է եւ դինքը չդնացատողներուն համար զոհացուցիչ : Բայց ինչ ընգդայր ալ ունենայ Անգլիան ինծի համար, այդպէս բան չեմ ըսած» : Այս անդամ Ֆրանսական վէթոն չատակ է : Տը Կոլ Անգլիացիներէն եւ Հրեաներէն ետք , կ'ուզէ Ամերիկացիները ջղայնացնել ու կը խօսի «ազատ եւ ինքնիչխան Քէպէք»ի մասին :

Նախագահը խօսած է նաեւ դրամական հարցերու մասին : Սթերլինէն ետք կ'ուզէ որ տուրքն ալ արժեզրկուի , բայց Ամերիկացիք կը յայտարարեն թէ տը Կոլ իր «փափաքները իրականութեան տեղ կ'առնէ » :

Ինչպէս ըսինք այս անգամ ալ հակազդեցութիւնները խիստ են եւ ընդհանուր դժգոհութիւն կը տիրէ ամէն կողմ : Արտայայտուած կարծիքներուն մասին կը խօսինք մեր վաղուան թիւով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆԷՆ հասած լուրերու համաձայն, հաւանական է որ Մք. Նամբա – բա որ 961էն ի վեր Պաչտպանութեան նախարար է քաչուի ու դառնայ Միջազգային դրամատան նախագահ :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ արամազիր է ընդունելու ինչ որ որոչեն Անգարայի եւ Աթէնքի կառավարութիւնները : Պատերազմի վտանգը հեռացած է : Յոյները երեք ամիս պայմանաժամ կ'ուզեն զօրքը քաչելու համար Կիպրոսէն, Թուրքերը կ'ուզեն որ աւելի արագ ըլլայ :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ նոր վերաժողովը պիտի դումարուի Դեկտեմբեր 9ին : Սուրիա եւ Ալժերիա չեն մասնակցիր :

ՄԵՆՏԷՍ ՓՐԱՆՍԻ կինը, որ ազգիկին էր Գահիրէի Սիքուրէլ մեծ հատատուածեան տիրոջ, մեռաւ առջի օր, 57 տարեկանին, յետ անողոք հիւանդութեան :

ԳՐԱԿԱՆ Ֆէմինա մրցանակը տրուեցաւ Քլէո Էջերէլիի «Էլիզ կամ իրական կեանքը» վէպին համար : Հեղինակը բնիկ Պասք է, ծնած 1934ին եւ դժուար կեանք մը վարած է : 17 ամիս իրրեւ բանուոր աչխատած է Սիթրոյէնի եւ հոնկէ զադած իր վէպին դլխաւոր յատկանիչները : Նոյն օրը Քլօտ Սիմոնի կը տրուէր դրական Մետիսիս մրցանակը «Ատեղսաի զաւակները» գրքին համար :

ԻՏԱԼԻՈՑ ՏԷմօ – Քրիսթիանի կուսակցութեան 10րդ համագումարը վերջացաւ : Նորութիւն չկայ : Ոչ մէկ զոր – ծակցութիւն համայնավարներուն հետ : Շարունակել «կեդրոն ձախ» քաղաքականութիւնը եւ չանք չխնայել Եւրոպայի համար :

ԳԱՀԱՎԻԺՈՂ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Դ.

Ատանա :

Արդէն ծանօթ եմ 20–25 Թուրքերու, Թրքացած Հայերու եւ անոնց զաւակնե – րուն :

Կան Հայեր ալ, քրիստոնեայ Հայեր , չուքի մէջ ապրող : Անոնցմէ չատեր իս – լամացած կը կարծուին, սակայն երբ մեռնող մը ըլլայ, ընդհանուր դերեզմա – նատան մէջ անոնց յատկացուած տեղէն յայտնի կ'ըլլայ կրօնքը :

Մանկութենէս, մտքիս մէջ տպաւոր – ուած են երկու անուն այս քաղաքէն , Սիհուն գետը եւ այդիները :

Լսած էի հազար ու մէկ պատմութիւն – ներ : Կ'երազէի տեսնել Սիհուն գետը եւ այդ այդիները : Քաղաքը չրջելու ամէն դիւրութիւն ունէի, սակայն Ատանայի հռչակաւոր այդիները պտըտելու չէի յանդգներ՝ մինակս, ոչ թէ քաջութեան պակասէ, այլ առաջնորդի մը անհրաժեշ – տութեան պատճառով :

Օր մըն ալ յայտնեցի փափաքս Թուրք խոսակիցներուս :

Բոլորն ալ անակնկալի եկան :

Հոկտեմբերի մէջ էինք : Քաղաքէն դուրս ամէն կողմ արդէն ամայացած էր :

Հաճոյքի վայրեր , հնութիւններ հաս – կընալի էին, սակայն այդինե՞ր ... Ի՞նչ դործ կրնայի ունենալ այդ վայրերը :

— Ծնողքիս իմացած եմ Ատանայի դե – զաղարդ, պտղառատ այդիներուն մասին, եւ այս՝ այնպիսի զովեստով եւ խանդա – վառութեամբ , որ մէջս եղեմի մը ման – բանկար տեսիլքը առեղծած են անոնք : Կ'ուզեմ անպայման տեսնել : Գոնէ ըս – տուգելու համար, թէ զաղթող Հայերը սխալ, չափազանցեալ պատկերացո՞ւմ մը կուտային , քանի որ իրենց հօրենական տունն ու տեղը ըլլալով՝ սիրելի էին ու « դեղեցիկ» թէ իրապէս այդ այդիները արժանի էին ամէն զովեստի :

Մարդիկը վրաս խնդացին :

— Պարոն, բաւ մէկը, եթէ ես ձու տեղդ ըլլամ, չեմ երթար: Ինչ որ քեզի խոսած են՝ ճիշդ էր: Մնացի՛ր այդ մըտ – ծով եւ մի փափաքիր իրականութիւնը տեսնել :

Սակայն կ'ուզէի անպայման տեսնել :

Յաջորդ օրը, առաւօտուն, պանդոկին դրան առջեւ ինքնաշարժ մը կերևին՝ դիս «այդիներ» տանելու :

Մտքէս ոչ մէկ կասկած կ'անցնէր , ընդ – հակառակն: Ուրախ էի, որ հետաքրքրու – թիւնս պիտի կարենայի գոհացնել :

Հին հայկական թաղերը այժմ Ատանա – յի հարաւային չրջանը կը կազմեն : Դէ – պի հիւսիս նոր ճամբաներ բացուած են : Զիս փաչա պողոտայով յառաջացանք հիւսիս , դիմացը՝ նոր կայարանն էր : Կա – յարանին չրջանը ըրինք արեւմտեան կող – մէն :

— Հոս կը սկսէր, — բացատրեց մար – դը, որ 65 տարիներ բոլորած ըլլալով, ծանօթ էր հին Ատանային ,— հոս կը ըս – կըսէր այդիներու չրջանը , սակայն Հա – յերու մեկնումէն ետք , երբ այս այդի – ներուն ուշադրութիւն ընող չմնաց, ծա – ռերը չորցան , իսկ մէջի տուները, որոնք փայտաչէն էին ընդհանրապէս , ասոր – անոր կողմէ քանդուեցան ու տախտակ – ները տարին վառելու :

— Ինչո՞ւ ձգած են, որ այդ խնամուած այդիները չորնան : Ինչո՞ւ Թուրքերը չեն խնամած ,— հարցուցի :

Պատասխան չեկար :

Ինքնաշարժը կը յառաջանար ուղղի քայլերով :

Նախկին այդիներուն տեղը, քաղաքի մօտիկ չրջաններուն մէջ, նոր թաղամա – սեր չինուած էին : Այնքան աղտոտ, այն – քան անճաշակ: Հոն կ'ապրէին արեւել – եան Անատոլուէն Ատանա զաղթած Թուր – քեր, Քիւրտեր եւ նման խառնիճաղանճ մը , որոնցմով հարուստ է Թուրքիան : Փողոցները ճիաքարշ կառքեր, եղաքարշ կառքեր , բեռցուած էշեր, վազվզող պզտիկներ , խառնիխուռն դիրք բռնած վաճառորդներ... ճամբուն գնացքը խան – գարողներ ...

— Շատ աղտոտ մարդիկ են հոս, — բացատրել ուզեց առաջնորդ Թուրքը՝ ըղ – գալով , որ այդ բոլորը լաւ տպաւորու – թիւն չէին ձգած վրաս : Սակայն քիչ մըն ալ, ու կ'անցնինք այս աղտոտ չրջանէն :

Սիհուն գետին վրայ, Ատանայէն ուղ – քիլոմեթր հիւսիս, ուր իր բնական ան – կողնէն դուրս դալով լիճի մը ձեւը կ'առ – նէր, կառուցուած է էլեկտրակայան մը :

Ամբարտակէն վեր, լիճին ջուրը տեւա – բար նոյն բարձրութեան վրայ պահել կա – րենալու համար, մանաւանդ առատ անձ – րեւներու կամ ձիւնհալի չրջանին, լիճին աջ ափին, դէպի արեւմուտք , բացած են ջրանցք մը, որ միլոց մը դէպի հարաւ— դէպի քաղաք— հոսելէ ետք, ամբարտա – կին եւ կայարանին կէս ճամբուն վրայ , դէպի արեւմուտք կը թեքի, երթալ կոր – սուելու համար արտերու մէջ :

Ջրանցքին երկու ափերը պեթոնէ չին – ուած պատեր են: Որքան որ կրնամ վեր – յիշել, քսան մեթր լայնք ունենալու են եւ հինդ մեթր խորութիւն :

Կամուրջէ մը կ'անցնինք :

Ճամբան նախապէս ասփալթապատ է – դած է : Ցանկարծ՝

— Ահա քեզի Ատանայի այդիները ,— ծաղրանքով ցոյց կուտայ ալ ու ձախ կողմի տարածութիւնները :

Մարդը աւելի կ'արագացնէր ինքնա – շարժը :

— Կեցիր նայինք վայրկեան մը, — կը պնդեմ,— ո՞ւր են այդիները :

— Առջեւդ են, — կը ծաղրէ :

— Ո՞ւր է ծառ, ծառաստան ...

— Չկայ ...

— Բայց որթատունկ չկայ հոս ... Ո՞ւր են այդիները ...

— Չկայ ...

— Ոչ ցանկապատ կը տեսնեմ, ոչ մուտքի դուռ ...

— Չկայ ...

— Դուն կեցուր սա ինքնաշարժը վայր – կեան մը, հոս ամէն կողմ մէկ կանդուն մացառ ու փուշ է... Զարտախ չկա՞յ ...

— Չկայ ...

Արդէն հինդ քիլոմեթր հեռացած էինք քաղաքէն ու ես տակաւին ոչ մէկ հետք տեսած էի հոն՝ մարդու կամ անասունի :

— Այս ճամբան ամբարտակը կը տա – նի : Մենք հիմա այդիներու հին ճամ – բան պիտի մտնենք :

Մտանք մօտ երեք մեթր լայնքով ուղի մը, հողէ արահետ մը, ամբողջ երկայն – քին կառքերու անիւներով ակօսուած : Այդ ակօսուած խորութիւններէն խուսա – փելու համար, ինքնաշարժը մերթ աջ , մերթ ձախ կը նետուէր :

Ես այլեւս չէի խօսեր : Միակ չանքս ինքզինքս ամուր բռնելն էր ինքնաշարժին մէջ: Մարդը մեծ ճիգ կը թափէր՝ յար – մար անցք մը դտնելու համար , որպէսզի ինքնաշարժին վնաս մը չպատահի կամ տեղ մը չզարնէ :

« Ատանայի այդիները » արդէն դադ – րած էին ինծի համար հետաքրքրական ըլլալէ : Մարդիկ իրաւունք ունէին վր – րաս խնդալու : Ատանայի նման կեդրոն « մարդաշատ » քաղաքի մը այսքան ան – միջական մէկ չրջանին մէջ ... այսքան ամայութիւն ... այսքան խոպան դաշտեր դնաւ չէի ակնկալեր :

Ցանկարծ մարդ մը նշմարեցի հեռուէն :

— Հոս մարդ ալ կայ եղեր,— ըսի :

— Այո, պարոնս, հոս մարդ ալ կարե – լի է դտնել, — խնդաց ուղեկիցս, վր – րաս ակնարկ մը նետելով :

« Մարդուն» քովը կեցանք ...

Մեր հին սերունդը անպայման կը վեր – յիշէ այս մարդուն տիպարը, մանաւանդ Ատանայիները :

« Այդիներու» պահակն է եղեր :

Կարճահասակ, տարիքոտ մարդ մը , դորշ տարատ մը, որ ոտքերէն վար կը թափի, դուցէ աւելի մարմնեղ վինուորի մը դգեստը : Նոյնպէս անչնորհք բաճկոն մը, մէջքը դօտի, ուսին մարթին... Այդ դէնքերը տանելով Սուլթան Համիտի կա – ռավարութեան կողմէ բաժնուած էին Թուրք ժողովուրդին , որպէսզի Հայերը ջարդեն ... Վատահաբար չեն ալ դործեր այլեւս ... Սակայն ի դոյ «չարագործ» – ներու՝ ուսին վրայ կրելու յղնութիւնը յանձն առած էր այդ խրտուիլակը :

Մարդուն ճղճիմ վիճակէն աւելի վհ – հեասքրքրողը իր պաչտօնն էր: Նման ա – մայի տեղ մը ի՞նչ պէտք կար պահակ նչանակելու :

Երկու աղղակիցները , իրարու հետ հինդ վայրկեան մը խոսակցէէ եւթ , բաժնուեցան :

Մօտ 9 քլմ. հեռացած էինք քաղաքէն , երբ ինքնաշարժէն իջանք : Մեր դիրքը Թեթեւ մը բարձր էր քաղաքէն : Մարդը ինծի դառնալով սկսաւ բացատրութիւն տալ : Անունները՝ հայ ափերուն այս կամ այն հողամասին , որոնք միւս բոլո – րի նման աւերուած էին :

Սկսանք քալել ...

ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

(Շար.)

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆ

—o—

Օր. Ասղիկ Սէֆէրեան Սորպոնէն վր – կայուած է, ատեանալով Լիսանս էս Լէթ – րը: Ներկայիս սկսած է պատրաստել ակ – րեկասիոնը :

×

Փինկ – փոնկի իր յաջողութիւններուն առթիւ, Նուպար Ղարիպեան Պատուոյ մետալ ստացած է ժէօնէս է Սփորի նա – խարարութենէն :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ՏԵՆՉԱՆՔԸ

(ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Սենթարօ յարդանքով հնազանդեցաւ: Արծիւը կամաց–կամաց այնքան մեծցաւ, որ Սենթարօ կրցաւ հանդիստ մը տեղա – ւորուիլ անոր վրայ: Ցետոյ թեւերը բա – ցաւ, վեր բարձրացաւ եւ լերան մը վրա – յէն չիտակ դէպի ծով թռաւ :

Սենթարօ նախ չատ վախցաւ, բայց քիչ–քիչ վարժուեցաւ օդին մէջ կայծակի պէս արագ սուրալու: Այսպէս հազարա – ւոր մղոններ կտրեց: Թռչունը, որ թռու – թէ էր, ոչ մէկ տեղ կանգ առաւ հանդըս – տանալու կամ ուտելու համար: Եւ զար – մանալին այն է, որ Սենթարօ ա՛լ բնաւ չանօթեցաւ:

Քանի մը օր ետք կղզի մը հասաւ: Ար – ծիւը բաւական տեն ցամաքին վերեւ թռիչք կատարեց, ապա վար իջաւ :

Սենթարօ երբ թռչունի զաւակէն ի – ջաւ, արծիւը ինքնիրենը կազմալուծուե – ցաւ եւ զրպանը մտաւ :

Սենթարօ սկսաւ հետաքրքրութեամբ բոլորտիքը նայիլ, որովհետեւ կ'ուզէր դիտնալ, թէ ի՞նչ տեսակ վայր էր Ցաւի – տեղական կեանքի երկիրը: Նախ քաղա – քէն դուրս չրջան մը բրաւ, ապա՝ քաղա – քին մէջ: Հոն ամէն ինչ տարօրինակ էր եւ տարբեր:

Երբեւիցէ մարդ մեռած չէր հոն: Հի – ւանդութիւնը անծանօթ էր:

Բայց, Ցաւիտենական կեանքի կղզիի բոլոր բնակիչները, Սենթարօյի հակա – ռակ փափաք ունէին, մահուան կը ցան – կային իրրեւ մեծագոյն բարիք: Ամէնքը ձանձրացած էին իրենց անսահման կեան – քէն եւ կ'ուզէին երթալ անդորրութեան եւ երջանկութեան երկիրը, որ Դրախտ կը կոչուէր:

Սենթարօ այս բոլորը կ'իմանար կղզա – ցիներուն հետ խոսակցելով: Ինչ որ ինք մինչեւ այդ տեն Թոյն կը նկատէր, կղզեցիները կ'ուտէին իրրեւ լաւ անուշ, իսկ Սենթարօյի կերած բոլոր լաւ բանե – րը կը նեակէին: Ուրիշ երկրէ մը հազիւ վաճառական մը եկած՝ հարուստները կը վազէին, անոր դեղերը ամէնէն առաջ իրենք դնելու համար: Հեշտանքով կ'ըմ – պէին այդ դեղերը, յուսալով որ պիտի մեռնին եւ պիտի կրնան Դրախտ երթալ:

Բայց, այս դեղերը, որ ուրիշ վայրե – րու համար մահաբեր էին, ոչ մէկ ար – դիւնք կ'ունենային տարօրինակ այս վայ – րին մէջ եւ մահուան յոյսով զանոնք խը – մող մարդիկ կը տեսնէին, թէ առողջու – թեամբ առաջնորդել աւելի լաւ են:

Ի զուր կը ջանային գիտնալ, թէ ի՞նչ բանի կը նմանէր մահը: Հարուստները իրենց բոլոր դրամներն ու հարստութիւ – նը հաճոյքով պիտի տային, եթէ կարե – նային դէթ երկու–երեք հարիւր տարիով կարճեցնել իրենց կեանքը:

Սենթարօ այլայլեցաւ, երբ տեսաւ, որ «Գառաժանի» կոչուած Թունաւոր ճուկը կ'ելլէին ճաշարաններուն մէջ եւ ուտող – ները իրենց մատներն ալ կը լիզէին: Շրջիկ վաճառականներ կը պտրաստէին փո – դոցները եւ Թունաւոր բզէզներէ պատ – րաստուած ազոններ կը ծախէին: Սա – կայն ոչ ոք կը հիւանդանար երբեք այս ահաւոր բաները ուտելով:

Սենթարօ խանդավառուած էր: Իւրովի կ'ըսէր, թէ կեանքէն երբեք պիտի չձան – ձրանար եւ սրբագործութիւն ու մեղք պի – տի ըլլար երբեւիցէ մահուան բաղձալ: Կղզիին մէջ երջանիկ միակ մարդն էր: Կ'աղօթէր, որ առնուազն հազար տարի ապրի, որպէսզի կեանքը վայելէ եւ ան – կէ կշտանայ:

Բայց, քանի տարիները կ'անցնէին, կեանքը այնքան քաղցր ու ազուոր չէր թուեր առաջուան պէս: Սկսած առեւտրա – կան գործին մէջ դրամ կորսնցուց եւ չատ անգամ ուրիշ մարդոց հետ խնդիր ունեցաւ:

Իրեն համար ժամանակը մաղոպի արա – գութեամբ կ'անցնէր, որովհետեւ չատ դրաղած էր: Նոյն միօրինակութեամբ ե – րեք հարիւր տարիներ անցան եւ այն ա – տեն, վերջապէս, ինք ալ սկսաւ կղզիի կեանքէն ձանձրանալ եւ ուղեց իր երկիրն ու հին տունը վերադառնալ: Որքան ալ ապրէր այնտեղ, կեանքը միեւնոյնը պի – տի ըլլար միշտ:

×

Երբ Ցաւիտենական կեանքի կղզիէն մեկնելու անյաղթահարելի փափաքը ու – նեցաւ, Սենթարօ նորէն յիշեց սուրբ Ճոֆուքուն, որ իրեն օդնած եւ մահէն ազատած էր դինք: Իրիկուն մը սկսաւ ա – ղօթել եւ անկէ խնդրել, որ դինք իր եր – կիրը փոխադրէ: Աղօթքը աւարտած չէր դեռ, երբ յանկարծ Թուղթէ արծիւը թռ – ռաւ զրպանէն դուրս: Սենթարօ այլայ – լեցաւ, այսքան տարի հետ գայն ան – վթար տեսնելով: Արծիւը նորէն սկսաւ մեծնալ: Այնքան մեծցաւ, որ Սենթարօ վրան նստաւ : Երբ նստաւ, արծիւը թռ – չուքը բացաւ եւ ծովուն վրայէն սուրաց դէպի Ճափան: Սակայն, մարդ միշտ յեղ – յեղուկ է եւ միշտ կը դղջայ ըրածին հա – մար :

Երբ թռչունը հեռանալ սկսաւ, Սեն – թարօ ցաւեցաւ երջանկութեան երկրէն հեռանալուն համար: Փորձեց կեցնել թռչունը: Բայց ո՞ւր: Անօդուտ էր ըր – ածը: Ցանկարծ, ովկիանոսին վրայէն անց – նելու տեն, բուռն փոթորիկ մը եկաւ, արծիւը թրջեցաւ, ճմռթկեցաւ եւ ծով ինկաւ: Բնականաբար, Սենթարօն ալ հետը ինկաւ: Վախնալով որ պիտի խեղ – դուի, բարձրաձայն Ճոֆուքուն օդնու – թեան կանչեց: Ետընջը նայեցաւ, բայց բան մը չէր տեսնուեր: Բաւական ջուր կուլ տուաւ եւ ասիկա աւելի վատթարա – ցուց իր վիճակը: Երբ յուսահատ ձիգեր կ'ընէր ջուրերուն վրայ մնալու համար, յանկարծ տեսաւ հսկայ չնաձուկ մը, որ իր կողմը կուգար: Քիչ ետք հասաւ եւ սարսափելի բերանը բացաւ՝ դինքը կլլելու համար: Սենթարօ երբ տեսաւ, որ իր վերջին ժամը հասած է, քիչ մնաց վախէն քարանար: Ամբողջ ուժովը Ճո – ֆուքուն կանչեց, որպէսզի ազատէ դինք:

Սենթարօ ինք իր ձայնէն արթնցաւ յանկարծ ու տեսաւ, որ աղօթած տեղը քնացած է Ճոֆուքուի տաճարին առջեւ: Այդ բոլոր տարօրինակ եւ տարտսիլի միջադէպերը միայն չար երազ մըն էին: Վախէն պաղ քրտինքներու մէջ թաթ – խուած եւ բեռնաթարց մնացած էր:

×

Անմիջապէս վերադարձաւ իր հին տու – նը եւ իր բոլոր կորսուած բաղձանքները մոռնալով՝ չանաց լաւ կեանք մը ապրիլ եւ Ս. Գիրքերէն սորված դասերը միտքը պահել: Անկէ ետք միշտ գոհ ու երջանիկ ապրեցաւ իր տան մէջ, խաղաղութեամբ ապասելով մահուան...:

Թարգմ. Վ. ԵՍԱՅԵԱՆ

(2 եւ վերջ)

ՀՆԴԿԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՕՏԱՐԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ

Գ.

Ա. Ոսկերչեանը չատ է խառնում արեւմտահայ ու արեւելահայ գրական լեզուների փաստերը եւ լեզուական քաղաքականութիւնը : Մեր երկու գրական լեզուները օտար փոխառութիւնների հարցում վարել են եւ վարում են տարբեր քաղաքականութիւն : Արեւելահայերէնը չի խորշում օտար փոխառութիւններից , անդրաժեշտութեան դէպքում դիմում է դրանց, եւ այդպիսի դէպքերը չատ չատ են: Իսկ արեւմտահայերէնում , իրօք , իշխում է մաքրամոլութեան սկզբունքը : Չի կարելի հաշուի չառնել, որ այդ տարբեր սկզբունքները բխում են պատմ.տարբեր պայմաններից՝ Արեւելահայութեան համար մխանգամայն նպաստաւոր, իսկ արեւմտահայութեան համար՝ աննպաստ պատմաւիճակից : Չի կարելի նաեւ մեր դիրքից ելնելով , հեղինակ արեւմտահայերէնի՝ ԺԹ. – Ի. դարերին՝ քաղաքակրթութեան դարաշրջանին, իրօք, անհատի արժանապատուութիւնը, մոռանալով , որ դա հետեւանք է նոյն քաղաքակրթութեան դարաշրջանին անհարիր ճառատարի ու պայմանավիճակի ծայրայեղութեան :

Դուք փորձե՞լ էք պատկերացնել , ընկեր Ոսկերչեան, թէ եթէ աշխարհի ազգութիւնների ովկիանոսում բախտի քմահաճոյքով սփռուած հայկական կաթիլները ազատօրէն նմանուէին մէկն իր շրջապատին (մի տեղ՝ անգլերէնին, մի տեղ՝ ֆրանսերէնին, մի այլ տեղ՝ արաբերէնին եւայլն), ի՞նչ կը լինէր արեւմտահայերէնի, հետեւապէս եւ Արեւմտահայութեան վիճակը :

Մենք երկար կանդ չենք առնի Ա. Ոսկերչեանի բերած՝ անուանի գրողների , գիտնականների ասոյթների վրայ, որոնցով քննադատում է լեզուական աւելորդ մանրամասնութիւնները :

Բանն այն է, որ նրանց խօսքը համահիւս վերաբերում է արեւմտահայերէնին, եւ Ա. Ոսկերչեանն այսօր անտեղի է փորձում նրանց ասածները մասնորել արեւելահայերէնի վրայ, վերագրել վերջինիս, քանի որ արեւելահայ գրական լեզուն, ինչպէս տեսանք, չի պարտադրում մաքրամոլութեան սկզբունքով : Սրանով թերեւս կարելի էր վերջացնել Ա. Ոսկերչեանի յօդուածի այս բաժնի հարցը , եթէ նա համայնականօրէն չմեկնաբանէր մեր գրողների հայեացքները եւ դրանք չծառացնէր իր նպատակին : Ուստի՝ մենք համառօտակի կանդ կենք առնում մանաւորապէս Թումանեանի կարծիքի վրայ :

Ինչ խօսք, որ իրաւացի է Յ. Թումանեանը, երբ մերժում է ծիծաղելի, բըռնաղբօսիկ թարգմանութիւնը, ինչպէս, օրինակ, ֆրանկը պոչագգեստ դարձնելը : Սակայն Ա. Ոսկերչեանը անտեղի է օտար բառերի նկատմամբ իր ծայրայեղ հակատուծութեան եւ հայերէն բառերի նկատմամբ իր մերժողական դիրքորոշման համար վկայակոչում Թումանեանին , որ դարաններում Թումանեանով եւ դրանով իսկ աղաւաղում մեծ բանաստեղծի հայեացքները :

Ի՞նչ է գրում Թումանեանն այդ մասին :

« Անճիշդ կամ անշնորհք թարգմանութիւնները աւելի շատ են վնասում լեզուին, քան ուղղակի փոխառութիւնը : Եւ էս պէսով լեզուի յայտնի փոխառութիւնն ու ճիշդ թարգմանութիւնը մեծապէս տանդողի ու շնորհքի գործ են դառնում , բայց, դժբախտաբար , լեզուի վրայ անշնորհք մարդիկ շատ են ազդում , եւ հակայող ու կիրթ ճաշակի տէր մարդկանց միայն մնում է խօսելիս թէ գրելիս, փոխ առնելիս թէ թարգմանելիս պղտոր լինել ու բարեխիղճ , որովհետեւ ամէն մի հնչիւն, ամէն մի բառ, ամէն մի ձեւ կամ ոճ մի մեծ առեղծուածութիւն է ու մի ամբողջ աշխարհ» (Երկերի ժողովածու, հ. 4, 1951, էջ 374) :

Ա. Ոսկերչեանը այս ամբողջից բերում է առաջին նախադասութիւնը եւ դրանից առեղծում այն տպաւորութիւնը, թէ իբր Թումանեանն աւելի օտար բառերի կողմնակից է, քան Հայերին : Սակայն յաջորդ նախադասութիւնից , ուր Թումանեանը օրինակով լուսաբանում է իր առաջին նախադասութեան միտքը, որ չափիօրէն երեւում է, որ տուեալ դէպքում Թումանեանի նպատակն է չեշտել ոչ թէ յատկապէս հայերէնի փոխարէն օտար բառեր փոխ առնելու ,այլ, ընդհակառակն , օտար բառերը ճիշդ թարգմանելու անհրաժեշտութիւնը : Ծիծաղելի կը լինէր կարծել, թէ Յ. Թումանեանը նկատելով, որ «փրոսվեչենիա», «ցիվիլիզացիա» «կոլտուրա» բառերը «անճիշդ » կերպով թարգմանում են հայերէն մէկ բառով՝ «լուսաւորութիւն», աւելի լաւ է համարում, որ փոխ առնուին իր նշած օտար բառերը : Ոչ, նա պահանջում է, որ ճիշդ թարգմանուեն դրանք : Եւ ճիշդ թարգմանուեցին . այդ բառերի դիմաց մենք ունենք՝ լուսաւորութիւն , քաղաքակրթութիւն, մշակոյթ (կոլտուրա): Իսկ յաջորդ պարբերութիւնից ա – ւելի ակնյայտօրէն է երեւում, որ Թումանեանը պահանջում է յարգել լեզուն, « դղոյշ լինել ու բարեխիղճ » բոլոր դէպքերում՝ թէ՛ փոխառութեան եւ թէ՛ թարգմանութեան հարցում , ոչ միայն « թարգմանելիս», այլեւ « փոխ առնե – լիս »:

Այնուհետեւ Ա. Ոսկերչեանը , նչե – լով, որ տեղի է ունենում խորհրդային ժողովուրդների «յետագայ մերձեցումն ու միասնութիւնը » , գտնում է, որ «պայքարը օտար ծագում ունեցող բառերի դէմ հակասում է պարտիայի ծրագրային դրոյթներին »:

Ցիշեցնելով, որ մեզանում չկայ պարբեր առհասարակ օտար ծագում ունեցող բառերի դէմ, տեսնենք՝ ինչ է առաջարկում Ա. Ոսկերչեանը իրրեւ «պարտիայի ծրագրային դրոյթներին», « համապատասխան» լեզուական քաղաքականութիւն :

« Որպէս սկզբունք, — գրում է նա , —որպէս հիմնական կանոն, պէտք է խուսափել չունեցած բառերի ու տերմինների թարգմանութիւնից» եւ » չունեցած բառերն ու տերմինները փոխ առնել » այլ լեզուներից »: Ճիշդ է , նա գրում է, թէ «մենք չենք ժխտում , որ առանձին դէպքերում կարող են լինել չունեցած բառերի ու տերմինների հարստացման յոյժ փորձեր», բայց ընթերցողը չատ լաւ է հասկանում նոյնիսկ այս բացառութեան իսկական արժէքը :

Ինչպէս պարզ երեւում է, Ա. Ոսկերչեանը պահանջում է «խուսափել» մայրենի լեզուի մէջ մտնող նոր հասկացողութիւններ նոյն մայրենի լեզուի բառակազմական միջոցներով արտայայտելուց , այլ նախկից է, քան Հայերին : Սակայն յաջորդ նախադասութիւնից , ուր Թումանեանը օրինակով լուսաբանում է իր առաջին նախադասութեան միտքը, որ չափիօրէն երեւում է, որ տուեալ դէպքում Թումանեանի նպատակն է չեշտել ոչ թէ յատկապէս հայերէնի փոխարէն օտար բառեր փոխ առնելու ,այլ, ընդհակառակն , օտար բառերը ճիշդ թարգմանելու անհրաժեշտութիւնը : Ծիծաղելի կը լինէր կարծել, թէ Յ. Թումանեանը նկատելով, որ «փրոսվեչենիա», «ցիվիլիզացիա» «կոլտուրա» բառերը «անճիշդ » կերպով թարգմանում են հայերէն մէկ բառով՝ «լուսաւորութիւն», աւելի լաւ է համարում, որ փոխ առնուին իր նշած օտար բառերը : Ոչ, նա պահանջում է, որ ճիշդ թարգմանուեն դրանք : Եւ ճիշդ թարգմանուեցին . այդ բառերի դիմաց մենք ունենք՝ լուսաւորութիւն , քաղաքակրթութիւն, մշակոյթ (կոլտուրա): Իսկ յաջորդ պարբերութիւնից ա – ւելի ակնյայտօրէն է երեւում, որ Թումանեանը պահանջում է յարգել լեզուն, « դղոյշ լինել ու բարեխիղճ » բոլոր դէպքերում՝ թէ՛ փոխառութեան եւ թէ՛ թարգմանութեան հարցում , ոչ միայն « թարգմանելիս», այլեւ « փոխ առնե – լիս »:

Այնուհետեւ Ա. Ոսկերչեանը , նչե – լով, որ տեղի է ունենում խորհրդային ժողովուրդների «յետագայ մերձեցումն ու միասնութիւնը » , գտնում է, որ «պայքարը օտար ծագում ունեցող բառերի դէմ հակասում է պարտիայի ծրագրային դրոյթներին »:

Ցիշեցնելով, որ մեզանում չկայ պարբեր առհասարակ օտար ծագում ունեցող բառերի դէմ, տեսնենք՝ ինչ է առաջարկում Ա. Ոսկերչեանը իրրեւ «պարտիայի ծրագրային դրոյթներին», « համապատասխան» լեզուական քաղաքականութիւն :

« Որպէս սկզբունք, — գրում է նա , —որպէս հիմնական կանոն, պէտք է խուսափել չունեցած բառերի ու տերմինների թարգմանութիւնից» եւ » չունեցած բառերն ու տերմինները փոխ առնել » այլ լեզուներից »: Ճիշդ է , նա գրում է, թէ «մենք չենք ժխտում , որ առանձին դէպքերում կարող են լինել չունեցած բառերի ու տերմինների հարստացման յոյժ փորձեր», բայց ընթերցողը չատ լաւ է հասկանում նոյնիսկ այս բացառութեան իսկական արժէքը :

Ինչպէս պարզ երեւում է, Ա. Ոսկերչեանը պահանջում է «խուսափել» մայրենի լեզուի մէջ մտնող նոր հասկացողութիւններ նոյն մայրենի լեզուի բառակազմական միջոցներով արտայայտելուց , այլ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

« Պատմութեան Հայկական Պոնտոսի » չահեկան հատորին հրատարակութեան առթիւ , Տրապիզոնի Նահանգի Հայր. Միութիւնը դովելի դաղափարը ունեցած էր կազմակերպելու մտերմիկ հաւաքոյթ մը Մշակոյթի Տան մէջ, Կիրակի, Նոյեմբեր 19ին :

Սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ : Կազմակերպիչ մարմինը ամէն ջանք թափած էր երեկոյթին տալու տոհմիկ, մտերմիկ եւ հաճելի մթնոլորտ մը :

Օրուան նախագահը՝ Արշաւիր Մանկեան դոհունակութեամբ դիտել տը – ւաւ , թէ այս հաւաքոյթը կը կազմակերպուի հայ դրքի մը հրատարակութեան առթիւ. «Հայ դիրքն է ,որ կը մէջտեղէ մեզ» :

Ապա ներկայացնելով պոնտահայ պատմագիրը , յայտարարեց . « Փոքր նահանգ մըն էր Պոնտոսը, բազդատմամբ ուրիշներու, եւ հազիւ հազ 65 հազար՝ Պոնտահայերու թիւը : Բայց արեւմտահայ այդ մտաւորական վտառանը մեծ նուաճումներ արձանագրեց, մասնաւորաբար ԺԹ. դարէն սկսեալ մինչեւ 1915ի ճակատագրական օրերը. Մշակութային բեղուն գործունէութիւն, հանրային եռուն կեանք, տեղծագործական յարատեւ ճիդ եւ արդիւնաւոր վաստակ : Կանուխէն՝ հանրային դպրոցներ, մշակութային ընկերութիւններ, թատրոնի յատուկ չէնք , դերասանական մնայուն խումբ, նկարիչներ, վաւերական դրամդէտներ, բանահաւաքներ, երաժշտագէտներ, կարող դերասաններ, յեղափոխական դէմքեր, հերոսներ , առաջնորդներ եւ կուսակցական մեծ գործիչներ» :

Ահա հայկական Պոնտոսը, որուն մասին հանդամանօրէն կը խօսի վերջերս Պէյրութի մէջ հրատարակուած «Պատմութիւն հայկական Պոնտոսի» հատորը :

Օրուան խօսողներէն Ժ. Մխիթեան գնահատելի դտաւ այն իրողութիւնը, որ Տրապիզոնի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ վերապրող Պոնտահայ մտաւորականներու ջանքերով այժմ, ե – րեսունէ աւելի քան յիսնամեակ մը ետք , պատմութեան կը յանձնուի հայաբնակ եւ հայաբոյր շրջանի մը այլապէս հետաքրքրական անցեալը՝ իր բոլոր մարզերով : Եւ այս ձեւով մասնաւորապէս կը բուսաէ կը փրկուի, գոնէ մասամբ, այն ինչ որ կը կազմէ ստեղծագործական եւ – պակի եւ անկրկնելի վաստակը մեր ժողովուրդին .— Գոլխոյրը :

Հուսկ ուրեմն խօսողը բնորոշեց Պոնտահայուն նկարագիրը, որ կուգայ Անիէն եւ կը տարածուի մինչեւ Սեւ Ծովի ափերը : Այդ նկարագրին հիմնական դիծերն են հայրենասիրութիւնը, աւանդապաշտութիւնը եւ մշակութային արժէք – ներու նկատմամբ անսահման սէրը : Վերջացնելով իր խօսքը, չեշտեց, թէ « Պատմութիւն Հայկական Պոնտոսի» հատորին հրատարակիչները, աշխատակից – ները եւ աշխատասիրողը իրենց առաջադրութեան մէջ վարձատրուած պիտ – դան իրենք դիրենք :

Յօսեցաւ Զ. Որբունի, որ հայրենիքը նմանցուց բուրումնաւէտ ծաղկաստանի մը, ուր ամէն մէկ գաւառ, շրջան իր իւրայատուկ տեսքով եւ բոյրով այլապէս – նութիւն եւ այդ այլազանութիւնով իսկ դեղեցիկ պատկեր մը կը ստեղծէ :

Պոնտոսը ինքնատիպ աղիկ մըն է, հայաբոյր ծաղիկ մը :

Ճաշի ընթացքին եղան երգեր եւ հայկ. պարեր , եւն. :

Հայրենի ապրումներու վերաքաղ մը եղաւ Սամսոնի , Կիրասոնի եւ Տրապիզոնի մէջ անցեալ տարի նկարահանուած տեսարաններու ցուցադրութիւնը պատասխի վրայ :

Այս ապրումները կը պարտինք Երուանդ Գրիգորեանի, որ ձեռնհաս կերպով պատմականը ըրաւ իւրաքանչիւր վայրին :

Ապա ներկայացուեցան Հայաստանի տեսարժան վայրերը, Թաթուլ Ինճէեանի կողմէ :

Հայրենական յիշատակներով, լեցուն յաջող երեկոյթ մըն էր եղածը, որուն համար չնորհաւորելի են կազմակերպիչ – ները :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԾԻԾԱՂ

Բժիշկը յանախորդին.

— Բարեկամ, դժբախտաբար պէտք է վերջնապէս հրաժարիք ըմպելի դործածելէ :

— Շատ կը ցաւիմ, տոքթոր, բայց ատիկա անկարելի է ինծի համար :

— Քանի որ այդպէս է, ձեզի ուրիշ բժիշկի մը հասցէն տամ : Գացէք անոր եւ ան ուրիշ ախտաճանաչում պիտի ընէ եւ ըմպելիի դործածութիւնը ձեզի պիտի արտօնէ, կը յարէ բժիշկը :

(Շար.)

ՍԵՐԳԻՑ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

(Շար.)

ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ՖԱՆԹԻՆ

—*—

ԱՌԱՋԻՆ ԳԻՐՔ

ԱՐԴԱՐ ՄԸ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (60)

Քողէթ ամէն անգամ որ չարժում մը ընէր, կարկուտի պէս սաստիկ եւ անիրաւ պատիժներ կը սեղային իր գլխուն վրայ : Քաղցր եւ սիրալիր արարած որ ոչ այս աշխարհիս եւ ոչ ալ Աստուծոյ նըկատմամբ բան մը կրնար հանկնալ, անընդհատ կը պատժուէր, կը յանդիմանուէր, խաւութիւններ կը կրէր, ձեռ կ'ուտէր եւ իր քով իրեն նման երկու պղտիկ արարածներ կը տեսնէր որոնք արշալուսնային ճառագայթի մը մէջ կ'ապրէին :

Քէնարտիէի կինը Քողէթին նկատմամբ չարասիրտ ըլլալով, էփոնին եւ Ամպէլմա եւս չարասիրտ եղան : Տղայք ման – կութեան հասակին մէջ իրենց մօրը օրինակները կ'ըլլան : Մայրը աւելի մեծ օրինակ մըն է. ահա այս է միայն իր տարբերութիւնը :

Տարի մը անցաւ, յետոյ տարի մը եւս անցաւ : Գիւղացիները կ'ըսէին.— Սա Քէնարտիէները բարեսիրտ մարդեր են : Թէեւ հարուստ չեն, բայց իրենց տունը Քողէթ ամենափոքր հասակին մէջ միշա միւս երկու մանկուհիներուն ծաղրի առարկան էր. երբ սկսաւ սակաւ մը մեծնալ, այսինքն հինգ տարեկան հասակը մտնելէն առաջ, տան սպասուհին եղաւ :

Հինգ տարեկան հասակի մէջ անհատապալի է այդ, բաւ մեզ գուցէ : Բարէ՛, մեր ըսածը ճշմարիտ է : Ընկերային վիճակը սկսի հասակի մէջ կը սկսի : Միթէ մօտ օրերս Տիւմոլար անուն աւազակի մը դատը չեսա՞նք, որ որբ է եղեր եւ որ պաշտօնական Քէթլիերու բանտին նայելով, աշխարհի վրայ անոք ըլլալով ապրելու համար «կ'աշխատէր եւ դոլութիւն կ'ընէր» :

Քողէթ կը կատարէր դուրսէն պէտք եղած բաները գնելու, սենեակները, դաւիթը եւ փողոցը աւլելու, սեղանին ըսպասները լուալու, նաեւ բան կրելու ծառայութիւնները :

Քէնարտիէները մանկուհիին հետ այսպէս վարուելու մ'աւելի իրաւունք ու – նենալ կարծեցին երբ մայրը որ միշա Մ. կը բնակէր, սկսաւ ուշացնել ամսականին վճարումը : Քանի մը ամիսչէք անվճար մնաց :

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

(Շար.)

« Ի՞նչպէս բացատրել, ժողովուրդներու ինքնորոշման մասին ճառողը, մեր Ղա – բապաղը խլած է մեզմէ բոնի կերպով, ուրիշին տալու համար զայն :

« Եթէ խնդակէս Հայութեան չհերու պաշտպան է Խորհ. Միութիւնը, թող ապացոյցը տայ, մեզի վերադարձնելով մեր հողերը : »

« Աւարայրէն մինչեւ այսօր մենք չենք հանդուրժած բռնակալութեան եւ այժմ եւս մենք չենք կրնար հանդուրժել ո՛չ Թուրքիոյ ո՛չ ալ համայնավար ռէժիմին :

«Մեր զաղափարները այսօր աւելի յարատեւելու պատճառները ունին, նախ ունինք Հայութեամբ համախմբուած հայրենիք, ունինք զարգացած երիտասարդ սերունդ, աւելի քան ճանչցուած ենք բոլոր ժողովուրդներէն եւ հայ անունը յարգանքի կ'արժանանայ, ամէն տեղ :

« Ցաղթեցինք վեց դարու պայքարներէ ետք, ուրիշ ժողովուրդ մը երկու հազար տարի ետք ստացաւ իր անկախութիւնն ու ազատութիւնը :»

« Մեր երիտասարդութեան կը պատկանի Հայ Դատը » :

«Դաշնակցութեան կամքը այսօր աւելի քան երբեք ժայռի նման է եւ կուգայ ըսելու թէ՝ ինչպէս անցեալին, այնպէս ալ ապագային , պիտի մնայ հայ ժողովուրդի կողքին, որպէսզի պանծայ մեր խնկելի հայրենիքը : »

Ճոխ էր գեղարուեստական բաժինը :

Նոր Սերնդական ընկեր Թորոսեան արտասանեց «Հայրենիք»ը :

Օր. Ալթունեան խանդավառութեամբ երգեց մի քանի ժողովրդական երգեր նուագախումբի մը ընկերակցութեամբ :

Յայտնութիւն մը եղաւ, Նայիրի երկսեռ պարախումբը : Երկու անգամ բեմ գալով մեզի տուաւ կովկասեան տոհմիկ պարերու փունջ մը, մեծ համոյք պատճառելով ներկաներուն : Գնահատութեան արժանի է պարուսոյց Պ. Խանճիկի , որ կարճ ժամանակի մէջ յաջողած էր մէջտեղ բերել Նոր Սերունդի պարախումբը :

Նախագահի վակման խօսքերով վերջ գտաւ հանդէսի առաջին մասը :

×

Կէս գիշերէն ետք սկսան եւրոպական պարերը Տ.Տ.Ֆեհանի նուագախումբի կենդավարութեամբ : Մրախճանութիւններն , պարերն ու կերուխումը տեւեցին մինչեւ առաւօտ խանդավառութեան մէջ :

Պ. ՊԱՐԹԵՒ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ , կեսարիոյ եւ շրջանի 1895 դէպքին, եւ 1915ի տեղահանութեան ընթացքին ինկող ընդհ. նահատակներու, եւ կախաղան հանուած 53 հայրենա – կիցներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուին կեսարիոյ եւ շրջանի մեր հայրենակիցները, իրենց յարգանքը արտայայտելու անոնց յիշատակին :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կարպիս Քէլէչեանի մահուան առթիւ , Պ. Գառնիկ Ճիէրճեան փոխան ծաղկեպսակի հարիւր Ֆրանք կը նուիրէ Կարմիր Խաչին : (Տառնալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՄԻՆ.— Ողբ. Գրիգոր Պաղտասար – եանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ կապ. Խաչի Տէմինի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Ազկեանէ (Տէմին) 50 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Զօլաքեանէ (Լիոն) յիսուն, Տէր եւ Տիկին Խանճեանէ (Տէմին) 50 :

ՇԱՒԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պատարագ կը մատուցուի այս Կիրակի առաւօտ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներուն տարեկան հանդէսը
Կիրակի 3 Մարտ
կէս օրէ վերջ ժամը 14·30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominique, Paris (7e)

« BIZUTHAGE 67 »

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ
ՀԱՑ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 2ին
ժամը 21էն մինչեւ լոյս
PAVILLON
DES ETUDIANTS ARMENIENS
57, Bd. Jourdan — Paris (14e)

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Անիէռ Պուա Քոլոմպ կապ· Խաչի մասնաճիւղին թէյասեղանը այս կիրակի (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ ետք ժամը 4ին , Անիէռի Թաղապետարանի Թիւ 3 սրահին մէջ :

Centre Administratif et Social
16, Place Hôtel de Ville — Asnières
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ է

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Փ· կապ· Խաչի Շրջ· վարչութեան , կիրակի, Յունուար 14ին, ժամը 14էն 19, 14րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը :

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՏ 31ԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՍ.— Հ· Յ· Դ· ընդհ· ժողովը այս Ուրբաթ (Դեկտ· 1) երեկոյեան ժամը 8·30ին ընկեր Յ· Քէչէճեանի տունը : Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Անդամատեսրերը միասին բերել :

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս· ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ
Կիրակի, 17 Դեկտ· 1967

Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայից Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմակերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծադոյն սուրբերէն՝ Ս· Յակոբի տօնը :

Նուիրատուներու գործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր , պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտըտին Թաղիս եւ շրջաններուն մէջ հաւաքելու համար հաւատացեալներու սըրտաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղցու կենդանիներ նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնութենէն նուազագոյն մէկ շաբաթ առաջ զան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղցու կենդանիները :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ
ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

Կազմակերպուած Ծնողաց Միութեան կողմէ :

Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտ՝ ճոխ սեղաններու շուրջ :

Երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի խաղեր փոխրիկներուն կողմէ :

17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ , ԺԱՄԸ 16·30ԻՆ
Կաղանդ պապուկը գեղեցիկ նուէրներով :

Parking assuré

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Օննիկ Պիննաղեան, բնիկ Զօրլուցի որ Փարիզ կը դառնայ: Զինքը փնտռողն է իր դառնկերը: Կը խնդրուի իրմէ կամ տեղեկութիւն ունեցողներէն հասցէն անյապաղ հաղորդել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Փարիզի երեսփոխան եւ Քոնսէյէ ժէնէրալ
KASPEREIT
եւ ներկայութեամբ Յրդի Պ· Քաղաքապետ
GERVILLE REACHE

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվաճեան
Vedette des disques Malmaison
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Նաւասարդ խումբով
Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ԼԻՈՆԻ «ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳ ԶԱՒՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ, Դեկտ· 2, ժամը 21էն մինչեւ լոյս Պոռնի օդակայանի
LES SOUCOUPES VOLANTES սրահներուն մէջ :

Ի նպաստ եկեղեցւոյ նոր երգեհոնի մը գնման :
ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը կը մասնակցի խմբական երգերով

Orchestre RENÉ PIERRE
avec sa chanteuse COLETTE ROBERT

Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով Ընտանեկան տաք մթնոլորտ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Կը նախագահէ **ԳԱՌՋՈՒ**

կիրակի, Դեկտ· 10, ժամը 21ին
SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS

Գմբէթեանի կեանքին ու գործին մասին կը խօսին՝
Պ· Պ· ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ, ԳԵՂԱՄ ՃԻՆԷՃԵԱՆ: ԴՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ եւ ՎՌԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն չարժանկարի համաշխարհային վրտէք

ԿՐԷԿՈՒԱՌ ԱՍԼԱՆ
Դաշնակ՝ ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ԵՐԳ՝ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Ինչպէս նաեւ՝ ՏԻԿ· ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՏԼՃԵԱՆ – ԼԱՇԱՍԱՆԵԼ, Պ· ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ եւ «ՆԱԻԱՍԱՐԴ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նուագախումբով :

ԱՐՏ· ԳՄԲԷԹԵԱՆ կը ներկայացնէ պատկեր մը Շաթոբի «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն, կատարելով միայնակ՝ Իշխանի, վանահօր եւ Ծերունի վանականի դերերը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է՝ ՀՐԱՒԻՐԱՏՈՄՍԵՐՈՎ
Հրաւիրատոմսերը նախապէս ապահովել Պ· Գէորգ Պաբըրեանի մօտ՝
35, Rue de Trévise

ՁԱՇ - ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը կազմակերպած է բացառիկ ճաշ – խնջոյք մը :

Կիրակի, Դեկտեմբեր 3, ժամը 16ին, Փրթի Քլամառի Փրթի Տրափօ սրահին մէջ :

Ի նպաստ իր բարենպաստակ ձեռնարկներուն :

Կը նախագահէ ԲԺ· ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Կը բանախօսէ ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Հանդիսութիւնը կը վարէ՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը մասնակցի՝ ՌԻՎԷ ՐՈՊԷՌ

Մասնաւոր օթաքար մը վարձուած է երթ ու դարձի համար :

Մեկնում օթաքարի՝ Մերի տ'Իսիկ ժամը 3·30ին, Պուլվար Բոաէն գեղարանին դիմացը ժամը 3·45ին, Հորիթալ Պերսի՝ ժամը 4ին :

Ճաշագին 10 ֆրանք

Անձնական ինքնաշարժներու յատուկ վարքինկ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ·ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ·ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, Դեկտ· 2ին ժամը 15ին, Ս· Հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ ժողովին : Օրակարգ·— Հ· Օ· Մ·ի բացառիկ ընդհանրական ընթերցում :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Մարսէյլի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ համակիրները, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պառ տը Կլօպի սրահին մէջ , 7 Յունվար տ'Ապէճ: Վարչութիւնս կը խնդրէ որ անպայման հայրենակիցները ներկայ ըլլան : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հրաչեայ Մխիթարեան (Յարութիւնեան) Նահապետի, ծնած Ալաչկերտի Եօնջալու գիւղը, ապրած է Հայաստան Հոկտեմբերեան շրջան Իգդալու գիւղ , եղած է Թալինի շրջան սպառկոոպի վարիչ , ուրկէ մեկնած է հայրենական պատերազմին եւ դերի ինկած Գերմանացի – ներու : Պատերազմէն ետք եղած է Ֆըրանսա : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել Հրաչի հօր՝ Նահապետ Մխիթարեանի , քաղաք, երեւան, Մուրացան փողոց 113 կամ Բաղրատ Աւետիսեանին՝
318 Bayard Road, Upper Darby
PA. 19082 (U. S. A.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅՐԱՏԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 75 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	40 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 90 Ֆ.	Հատը	0,40

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
30
ՆՈՅԵՄԲԵՐ
JEUDI
30 NOVEMBRE
1967

LE NUMÉRO 0,40 F.

43ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 11074 Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN 43e ANNÉE — No 11.074

ՕՐՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՄԱՐԴԸ ԵՒ ԱՇԽԱՐՀ

Տարակոյս չկայ թէ Շառլ տը Կոլ կը մնայ եզակի դէմք մը : Դէմք մը որ Պատմութեան պիտի անցնի՝ ոմանց համար իբրեւ Վարդան , ոմանց համար իբրեւ Վասակ , մեր պատմութեան չափա – նիշը գործածելով : Փոյթ չէ : Կարեւորը Պատմութեան անցնիլն է :

Հակասութեանց մարդ , մեծ անհատականութեան տէր , Շառլ տը Կոլ , իր անունը եւ յետագային, համբաւը , չմնաց նախ միքրոյի մը եաին, ու երկրի մը մէջ, որու կը մերժէ այսօր Եւրոպայի մաս կազմել :

Առածի կարգ անցած է ըսել թէ երբ զօրավար մը պատերազմական դաշտ չունի իր առջեւ, կը նետուի քաղաքականութեան մարզադաշտ :

Իր կուսակիցները, ու բոլոր անոնք որ մարդ եղան իր չնորհիւ, տարիներէ ի վեր կը պատրաստեն յետ – կոլեան չրջանը : Դժուար ու վտանգաւոր չրջան մը, որ գրկուած իր խորհրդանիշէն, պիտի ըս – տեղծէ մրցակցութեանց կուսակցութիւն մը, նման ուրիշ կուսակցութիւններու , տկարութիւններով ու թերիներով , հիմնական տեսակէտներով ու առաւելու – թիւններով :

Ամէն անգամ երբ տը Կոլ կը խօսի , ամէն մարդ գիտէ թէ անսովոր ու ընդհա – րումներու դուռ բացող կարծիքներ պի – տի յայտնէ :

Յունիսեան առաւօտ մը, ճակատագրական ամառուան մը նախօրեակին, տը Կոլ յոյսի եւ լոյսի խօսքերով կը մտնէր Փը – րանսական պատմութեան մէջ :

Անհրաժեշտ էր գինուորականը , որ կը խօսի յաղթանակի մասին, ինչպէս ան – հրաժեշտ էր ուրիշ գինուորական մը, որ ընդունէր պարտութիւնը, ի գին անձնա – կան վարկաբեկումի , ի գին խնդրոյ ա – ռարկայ դարձնելու լուսապայծառ անց – եալ մը :

Դեռ օրերը նոր են, ու տարիներ հարկաւոր են , որպէսզի Պատմութիւնը , պարզուած ոխերէ ու զղացական տեսու – թիւններէ , ամէն մէկուն տայ իր տեղը :

Ծեր մարդը, որ ոճի մարդ է, կը սիրէ ասպարէզ կարգալ : Կեանքին իր ձեռքը , ուիթ մը չէ իրեն համար, որ բառերուն տայ աւելի ճկունութիւն եւ հաշուի առնէ ուրիշ կարծիքներ :

Կոչուեցաւ վարելու փառաւոր Ֆրանսայի ճակատագիրը , բախտորոշ օրերու մէջ, ուր դէպքերը աւելի մեծ էին քան դէմքերը : Գիտցաւ քաշուիլ իր պատեա – նին մէջ, աւելի քան տասը տարի , ըս – պասելով իր ժամուն , վասնզի դիտէր թէ երկիրը , իր նեղ օրերուն , ուրիշ մարդ չունէր կանչելիք :

Ու տը Կոլ , կը չարունակէ ասպարէզ կարգալ աչխարհի Ո՛չ ըսել Ալպիոնի : Դատապարտել Միացեալ Նահանգները իրենց վիէթնամեան հոգերով : Լեզու փընտրել կարմիր Չինաստանի հետ՝ երբ Մոսկուա կը ճաղկէ Մաօ Ցէ Թունկը ու պարտադրել ի՛ր Եւրոպան : Ինքնորոշում կ՛ուզէ Քէպէկի համար, երբ կ՛այցելէ Ֆրանսախօս Քանատան, բայց կը խու – սափի ինքնորոշման մասին խօսելէ Փիեռ մէջ: Կը համարձակի դատապարտել Իս – րայէլը, խօսիլ անոր հողային ախորժակներուն մասին՝ այնպիսի ժամու մը, երբ քիչ են արաբ . դատ պաշտպանողները :

Ու կը յաջողի զարմացնել աչխարհը , իր կենսունակութեամբ եւ անխոնջ յարատեւութեամբ :

Գոռոզ եւ ինքնավստահ , չի վախնար վերջալոյսի իր առանձնութենէն : Վա – րունդի այդ մենաստանին մէջ երկուք են, — ծեր մարդը եւ աչխարհ :

«ՅԱՌԱՋ»

ՆԱԽԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԷՆ ԵՏՔ

ԱՆԳԼԻԱ ԿԸ ՊԱՀԷ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ
ԻՍՐԱՅԷԼ ԽԶԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻ
ՓԱՆԱՏԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ
ՄԻԱՑՆ ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԳՈՀ ԵՆ

Նախագահ տը Կոլի վերջին ասուլիսը ծավահարութեան արժանացած է միայն արաբական աչխարհին մէջ, որ մեծ ոգեւորութեամբ ողջունած է տը Կոլի հակահրէական յայտարարութիւնները :

Յորդանանի Ալ Տիֆաա օրաթերթը կը գրէ . — « Մեծ ձայներէն վերջինը որ երբեմն երբեմն ինքզինքը լսեցնել կուտայ զօրավիղ կեծալու համար Արաբներուն , իրենց արդար դիմումներուն մէջ , փա – րիզէն եկաւ : Տը Կոլի ձայնն է, Արաբ – րիզէն եկաւ : Տը Կոլի ձայնն է, Արաբ – ներու այս մեծ բարեկամը, որ խստօրէն քննադատեց Իսրայէլը : Տը Կոլ աչխարհի ցոյց կուտայ թէ Ֆրանսա հասկցած է իսկական Իսրայէլը : Այսինքն ծաւալա – պաչտ եւ պատերազմիկ երկիր մը, որ մտիկ չընրաւ Ֆրանսայի չափաւորութեան խրատները » :

Իր կարգին եգիպտական կառավարութեան պաշտօնական բանբերը՝ Հասան Զայաթ , յայտարարած է . — « Զօր . տը Կոլի խօսքերը քաջ ու քաջալերական են» :

Արաբական լրկայի փոխ – քարտուղարը՝ Նոֆալ տեսնուած է Գահիրէի Ֆրանսական դեսպանին հետ եւ այդ առթիւ չնորհակալութիւն յայտնած «նախագահ տը Կոլին ընդդրկած պարկեչտ դիրքին համար, Միջին Արեւելքի տագնապին ընթացքին » :

Բոլորովին տարբեր է Իսրայէլի մէջ գործածուած լեզուն : Հոն ամէն մարդ կատղած է եւ բառերը կչտուած չեն : Տը Կոլ կը դառնայ հակահրէութեան ախոյեան մը, կը նմանցուի Հիթլէրի, Փէթէնի ու կ՛առաջարկուի որ եա կանչուի Փարիզի իսրայէլեան դեսպանը :

Ամէն պարագայի մէջ, յստակ է որ Հիթլէրէն ի վեր, ոչ ոք այսպէս խօսած էր : Առաջին առթիւ, Փարիզի իսրայէլցի դեսպանն է որ մեկնաբանելով տը Կոլի խօսքերը եւ այն պարբերութիւնը ուր կ՛ըսէր Հրեաներուն համար՝ «ընտիր ժողովուրդ մը, ինքնավստահ եւ տիրապետող», կ՛աւելցնէր «չեմ ուզեր յիչել թէ ով նոյն խօսքերն ըսած է իրմէ առաջ » ակնարկելով Հիթլէրի :

Երուսաղէմ եւ Թէլ – Աւիվ այսքան չեն ծամծմեր բառերը :

Մափայ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը Տավար, որ կառավարութեան բերանը կը նկատուի կը գրէ .— « Ան – չուչտ անհաճոյ անակնկալներու կը սպասէինք այն ժամէն երբ Ֆրանսա քարիւ – ղային բաժինները ստացաւ Իրաքի մէջ , Բայց նոյնիսկ մեզմէ ամէնէն յոռետես – ները չէին կրնար երեւակայել որ տը Կոլ մինչեւ իսկ պատմութիւնը կրկին գրէր , բացէ ի բաց անգիտանալով Արաբներու բոլոր յարձակումներն ու սպառնալիք – ները » :

Իսրայէլի ձայնասփիւռն ալ կ՛ըսէր « Պաղեստինի բաժանման ծրագրի ընդունման քանիմեակին նախօրեակին , լսեցինք Ֆրանսայի նախագահը: Կը թուի թէ պատմութեան դասը չէ սորված : Ե – րկկուան իր յայտարարութիւնները ցաւով ընդունուեցան հոս : Ամէն մարդ դատապարտեցաւ տը Կոլի ճառին մէջ բացի Խորհ . Միութենէն եւ Արաբներէն » :

Լամիրշաւ, ընկերվարական կուսակցութեան պաշտօնաթերթը չատ աւելի հեռու կ՛երթայ «Հիթլէրէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով , եւրոպական Պետութեան մը ղեկավարը կը յարձակի հրեայ ժողովուրդին վրայ իբրեւ ազգ եւ անոր պատմութիւնը կը բացատրէ իբրեւ թէ բացառական դիծերով : Այսպէս կը վերադարձ Իսրայէլի դինուորական եւ արտաքին քաղաքականութեան քննադատու – թիւնը մութ հակահրէութեան մը : Տը Կոլ կ՛ուզէ միջազգայնացնել երուսաղէ – մը : Լաւ կ՛ըլլայ որ յիչէ թէ երուսաղէմը հրեայ էր երբ դեռ Փարիզը ֆրանսական չէր : Կը մնայ հիմա դիտնալ թէ Իսրայէլի դեսպանին համար տեղ կա՞յ Փարիզի մէջ» :

Ազգայնական մէջի պաշտօնաթերթ՝ Հայոմ ալ կը գրէ . « Տը Կոլ աւելի հեռու դնաց քան Ռուսերը Իսրայէլի եւ իր ժո – ղովուրդին քննադատութեան մէջ : Իր դիտողութիւններէն ոմանք հրեայ ժողովուրդին նկարագրին վրայ կը յիչեցնեն « Սիոնի իմաստուններուն » նչանաւոր առենապրութիւնները զորս Հիթլէր այն – քան լաւ գործածեց իր հակահրէական քարոզչութեան համար » :

Յիչենք նաեւ թէ Մաարիւ երեկոյեան օրաթերթը խմբագրականը կը խորագրէ « Շառլ Փէթէն» , բացատրելով թէ իր ծերութեան օրերուն տը Կոլ «Փէթէն» մը դարձած է, բայց այս վերջինը արդա – րացումն ունէր թէ Գերմանիոյ ձեռքն էր մնացած :

Կան նաեւ բազմաթիւ այլ յօդուածներ հրէական բոլոր թերթերուն մէջ , բա – նաստեղծ Հայիմ Կուրի «նախնական հա – կահրէական քարոզ» կ՛որակէ տը Կոլի ճառը :

Նոյն դժգոհութիւնները կան անչուչտ Անգլիա : Վարչապետ Ուիլսըն յայտարարած է սակայն թէ Մեծն Բրիտանիա կը պահէ իր թեկնածունութիւնը Հասարա – կաց Շուկային, վասնզի Եւրոպական Հանրապետական Միութիւնը վեց անդամներէ կազմուած է եւ ոչ՝ մէկ :

Ամերիկացիներուն համար, տոլարը չէ որ կ՛արժեզրկուի այլ՝ տը Կոլի վարկը :

Սթրազպուրկի եւրոպական խորհրդա – րանն ալ այն կարծիքն ունի թէ տը Կոլ կը դաւաճանէ Հռոմի դաչինքին ոգիին :

Պրիւսէլի մէջ չեն վարանիր ըսել թէ ժամը եկած է մտածելու Եւրոպայի մը մասին առանց՝ Ֆրանսայի :

Քանատայի վարչապետը՝ Փիրսըն յայտարարած է թէ նախագահ տը Կոլի յայտարարութիւնները անհանդուրժելի մի – ջամտութիւն մըն է Քանատայի ներքին գործերուն մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աթէնքին եւ Անգարայէն եաք, ձոն – սրմի անձնական ներկայացուիչը՝ վանս Նիկոսիա գացած է այս անգամ Մակա – րիոսի խօսք հասկցնելու համար : Արդա – րեւ ըստ վերջին լուրերուն ամէն բան կարգադրուած չէ : Ցոյները համաձայ – նած են կիպրոսի իրենց զօրքը քաչելու պայմանաւ որ Թուրքերն ալ իրենցը քա – չեն, բայց Թուրքերը չեն ուզեր : Կ՛ըսեն թէ իրենց զինուորները հոն պէտք է մը – նան թուրք փոքրամասնութիւնը պաչտ – պանելու համար : Թրքական դահլիճին Երեքչաբթի օրուան նիստը 12 ժամ տեւած է : Անգարայի դիրքը հետեւեալ ձեւով կարելի է ներկայացնել .— Ա) Ցունաս – տան անմիջապէս կը քաչէ իր դումարտա – կը Կիպրոսէն : Բ) Զօրքին մնացեալ մա – սը կը քաչուի երեք ամսուան ընթացքին : Գ) Թուրքիա կը համաձայնի որ զինուո – րական ձեւով կղզին չզրաւէ : Դ) Միաց – եալ Նահանգները երկու կողմերուն պէտք է երաչխաւորութիւններ տան : Ե) Մի – ացեալ Ազգերու Ուժերը որ Կիպրոս կը դանուին պէտք է ամրապնդուին կարճ ժամանակի մէջ : Զ) Թուրք դիւղերը որոնք Ցոյներուն յարձակման ենթարկուեցան պէտք է տառուցում ստանան : Է) Երկու կողմերը պիտի յայտարարեն թէ կը ճանչնան Կիպրոսի հողային ամբողջակա – նութիւնը եւ դաչինքին ի զօրու ըլլալը :

Միացեալ Նահանգներուն պաչտպա – նութեան նախարարին հրաժարումը կամ հեռացումը ցոյց կուտայ թէ խոր տարա – կարծութիւն կայ Ճոնսընի եւ Մք . Նա – մարայի միջեւ ինչ կը վերաբերի վիէթ – նամեան պատերազմին : Մք . Նամարայի հեռացումը կը նչանակէ թէ յաղթած է Ուեսթմորլանդի տեսակէտը պաչտպանող թեւը, այլ խօսքով ամերիկեան այն հո – սանքը որ կ՛ուզէ ընդլայնել, տարածել , աստակացնել պատերազմը : Մք . Նամա – րա , ընդհակառակն կողմնակից էր սահ – մանափակումի :

Սպանական օդանաւային իպերիա ըն – կերութիւնը կը հաղորդէ թէ հակառակ արուած լուրերուն իր սակերը չեն փոխ – ուած վեսեթային արժեզրկումէն ի վեր :

Ա.Զ.Ժ. ԺՈՂՈՎԸ 269 ձայնով մերժած է ներման օրինագիծը զոր ներկայացուցած էր կառավարութիւնը : Ընդդիմադիրը այս մեծամասնութիւնը նոյն դրդապատճառ – ներով չէ որ դէմ եղած է : Արդարեւ դէմ քուէարկած են մեծամասնութեան յիսուն երեսփոխաններ, անկախներ եւ ձախի դաչնակցութեան անդամներ, որոնք քիչ ու սահմանափակ կը դանեն կառավար – կան ծրագիրը եւ ընդհանուր ներում կը պահանջեն առանց խտրութեան : Դէմ քուէարկած են նաեւ համայնավարները , որովհետեւ քիաւ ներում չեն ուզեր : Այս քուէարկութեամբ առ այժմ մէկ կողմ կը տրուի այս հարցը , վասնզի կառավա – րութիւնը նախապէս ճչդած էր թէ ուրիչ ծրագիր չի բերեր :

ՓԱՐԻԶի մէջ մեռած է Լէոն Մպա, կապոնի նախագահը, որ Փարիզ էր տարի մըն է խնամուելու համար : Ծնած էր 1902ին եւ մասնագէտ իրաւագէտ էր : Պատերազմէն եաք հիմնած էր կապոնա – կան դեմոկրատ պլոքը : 1961ին նախա – գահ դարձած էր Կապոնի, տապալած 1964ին, բայց կը վերահաստատուէր ֆը – րանսական ուժերու միջամտութեան չը – նորհիւ :

Միացեալ Ազգերը անդամ մը եւս մերժեցին համայնավար Չինաստանը ընդունիլ իրենց ծոցը ինչպէս կ՛առաջարկէր Մեծն Բրիտանիա :

Միացեալ Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիա բողոքած են Մոսկուայի կառավարութեան վասնզի իրենց զինուորական կցորդները դաւաճ կատարած ճամբորդութեան մը ընթացքին դմբեցուցի – չով քնացուած են եւ կողոպտուած :

Արաբական վեհաժողովին համար , Լիկայի անդամ 13 երկիրներէն ութը միայն համաձայն են : Ասոնք են՝ Արաբ Մ . Հանրապետութիւն, Մարոք, Եմէն, Ցորդանան, Լիբիա , Իրաք, Սուտան եւ Քուէյթ :

ԳՈՀԱՐԻԿ ՂԱԶԱՐՈՍԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Տարաբախտ Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ , մեծանուն վարպետ՝ Ա – րամ Խաչատուրեան հետեւեալ ցաւակցա – կան հեռագիրը ղրկած է .—

« Խորապէս ազդուած եմ տխուր լու – րէն, կը բաժնեմ ձեր ցաւը : Գոհարիկի մահը մեծ կորուստ է երաժշտական մշա – կոյթին համար » :

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ

ՄԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐԸ

Մեր խմբագրատունը այցելեց նկար – չուհի Տիկին վաւա Սարգիս Խաչատուր – եան, որ Նիւ Եորքէն Փարիզ եկած է քա – նի մը չաբաթուան համար :

ԿԱՆԱՉԵԱՆԻ

ԴԻՄԱԳԻԾԸ

Ողբացեալ Բարսեղ Կանաչեանի երաժշտական գործունէութեան հառասնամեակին առթիւ լոյս ընծայուած յիշատակի գրքոյկի մը մէջ, բազմահմուտ բրնւնադատը գրած է հետեւեալը.—

Ուշագրաւ է Բարսեղ Կանաչեանի դիմագիծը: Երբ լուռ է եւ ինքնամփոփ՝ այդ դէմքի տէրը թւում է ջղուտ ու լուրջ, երբեմն մինչեւ իսկ մռայլ ու խիստ: Բայց բաւական է խօսքի բռնուիս իր հետ, որ դիմացդ տեսնես մի հաղորդական մարդ, որ զուարթամիտ բարեմիտ նայում է մարդկանց եւ աշխարհին:

Արուեստի մարդոց յատուկ է թեթեւ նայել շատ բանի, որ հանրութեանը թը-ւում է ծանր ու լուրջ, եւ ընդհակառակն ուշամփոփ լրջութեամբ հետապնդել նը-պատակներ ու գործեր, որ սովորական մարդոց թւում են սակաւարժէք: Ոգին պահել արուեստի սիրոյն, այսքանն է արուեստագէտ մարդու կենսական մտա-հոգութիւնը: Մեր հիները մի լաւ բառ են բարդած «ոգեպահիկ» ապրուստ, ճգնաւորի չրջանակի մէջ է յօրինուած այս բառը եւ նշանակում է այնքան ապ-րուստ, որ երգին կենդանի մնայ՝ ճըգ-նութեամբ հասնելու բարձրագոյն կատա-րելութեան: Այս դիծն ունի Բարսեղ Կանաչեան. եւ ունի, որովհետեւ, ար-ուեստագէտ է եւ արուեստասէր: Ներ-դաշնակ ձայների ոլորտը, որոնց մէջ եւ անոնց սիրոյն ապրում է Բարսեղ Կա-նաչեան հոգեւին՝ մեծապէս զօրավիգ ե-ղած է նրան ապրուստի նեղութեանց մէջ: Հացի հոգսը չէ յաղթած խեղդել նրա հոգին ու թէեւ մեծ նեղութեամբ, բայց Հայոց մշակոյթին պատնէշի վրան է դեռ եւս, թէեւ լրանում է քառասուն տարին իր պահակութեան:

Ֆառասուն տարի ներդաշնակ ձայները սիրած եւ յօրինած է Կանաչեան: Կոմի-տասի տուած դրդումն ու օրինակը միշտ գործօն եղած է իր ներաշխարհում: Այդ դրդումի մղումով նա մի կողմից տարա-ծած է Վարդապետի երգը, միւս կողմից ստեղծագործած է նրա մշակած ուղղու-թեամբ:

Կոմիտաս Հայաստանցի չէր, մինչեւ իսկ Թրքահօս միջավայրի ծնունդ էր, սակայն նա էր, որ դուռ բռնի Հայոց եր-գը եւ բազմաձայնեց: Թափանցելով Վարդապետի արուեստին եւ ոգուն կա-նաչեան նոր բազմաձայներ յօրինեց եւ միեւնոյն հայ երգի ոգով: Իր վաստակը բուն հայ երաժշտութեան է պատկա-նում: Այսպիսով Կանաչեան կոմիտաս-եան երգի սատարողն ու չարունակողն ե-ղաւ դուրսի Հայութեան մէջ:

Այդ Հայութիւնը սակայն վարժ էր տա-ճկի երաժշտութեան եւ տաճկահաճ է-կեղեցական երգերի. միաժամանակ այդ Հայութիւնը դեռ չէր թօթափած տարա-դրութեան փոչին եւ չէր զատ ինքն ի-րեն: Պէտք էր թէ Վարդապետի երգը սիրցնել եւ թէ նորն ստեղծել նոյն ուղ-ղութեամբ: Ամէն տեղ, ուր կեանքի յորձանքը նետեց Կանաչեանին՝ նա կարո-ղացաւ մեր խառապարանոց ազգի երկսեռ երիտասարդութեան վիզը ճկել հայրենի երգի լուծի տակ, վարժեցնել նրա սիրտն ու ականջը հայրենական եղանակների կշռոյթին՝ միշտ լրջութեամբ, երբեմն խստութեամբ, յաճախ կատակով, բայց աննկուն եւ յարատեւ: Իր եւ իր մաս-դած խմբերի շնորհիւ հայ երգն ապրում է օտարութեան մէջ, Հայերին ՀԱՅ է պա-հում եւ օտարներին յարգանք է պար-տադրում մեր երաժշտութեան հանդէպ:

Վարդապետը Հայաստանի մէջ եւ հայ դեղջուկին ունկնդրելով էր որ դուռ հայ երգը: Այդ ազգային զանճը ոսկիին էր պահած եւ մինչեւ մեր դարը բերած: Բարսեղ Կանաչեան ոչ Հայաստան տեսաւ եւ ոչ հայ դեղջուկի երգը լսեց, բայց Վարդապետի արուեստին միջից ղազց հայ սրտի տրոփն ու կշռոյթը եւ զոհա-ցաւ այդ հայրենական ոլորտին մէջ ըս-տեղծագործելով: Ազգի բոլոր խաւերը խաթարեցին երգից ականջն ու ճաշակը, մինչեւ իսկ Գուսանը հետեւեց պարսիկ ու թիւրք արուեստին եւ միմիայն հայ ռամիկը պահեց ու զոհացաւ հայ երգով: Այս նոյն երգն էր որ սիրեց Կանաչեան եւ նոյն երգի ոգով ստեղծագործեց նոր եր-գեր: Իր գործը կարող է օրինակ դառնալ Հայրենիքի երգահաններին, եթէ տպա-զրութեամբ մատչելի դառնայ:

Այս օտարութեան մէջ ուր ոչ հայ դիւղ կայ եւ ոչ հայ դեղջուկ, եւ ուր բազմատան են փորձանքները, ուր ներչե-չումի իրը աղբիւր Վարդապետի յուշերն են մնացած, մարդ պէտք է մեծ հաւատք եւ անխախտ հաւատարմութիւն ունենայ, հայրենական երգ ստեղծելու համար հայրենական ոգով, եւ ապա, նոր երգի դաշնակութեան վայելքին վարժեցնելու հայրենադուրկ Հայութեան խորթացած ականջն ու սիրտը: Կանաչեան ունեցաւ այդ հաւատքն ու հաւատարմութիւնը եւ այսքանն արդէն արժանի է համազգային դնահատութեան:

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ԸՆԴԴԷՄ ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՕՏԱՐԱՄՈԼՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՄԱՔՐՈՒԹԵԱՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Մեր կուսակցութիւնը՝ աշխարհի ամե-նահումանիստական կուսակցութիւնը, իր ծրագրում չէր կարող թոյլ տալ եւ թոյլ չի տուել ազգերի եւ ազգային լե-զուների նկատմամբ որեւէ չափով վիրա-ւորական դիրքորոշում, որով տարբեր ազգերի լեզուները զարգացման հնարա-ւորութեան տեսակէտից դրուէին անհա-ւասար պայմաններում, եւ դրանով իսկ արդելակուէր ազգային լեզուների զար-գացումը, ինչպէս փորձում է ներկայա-ցընել Ա. Ոսկերչեանը: Ընդհակառակն, ինչպէս եւ պէտք էր սպասել, մեր կու-սակցութեան ծրագրում դրուած է Խորհ. Միութեան ժողովուրդների «Լեզուների ազատ զարգացման» հարցը «իրաւահա-ւասարութեան եւ փոխհարստացման հի-ման վրայ»: Աւտած է շատ պարզ. Սովետական Միութեան ժողովուրդների լեզուները ունեն զարգացման հաւասար իրաւունքներ, ազատ են զարգացման միջոցների (ազգային թէ օտար) ընտ-րութեան հարցում: Աւելին, կոմունիս-տական կուսակցութիւնը ոչ միայն հռչա-կել ու հռչակում է ազգային լեզուների ազատ ու իրաւահաւասար զարգացման ի-րաւունքն ու անհրաժեշտութիւնը, այլեւ գործնականում ապահովել ու ապահովում է այդ զարգացումը: Սա է կոմունիստա-կան կուսակցութեան քաղաքականութիւնը ազգային լեզուների հարցում թէ՛ տե-սականում եւ թէ՛ գործնականում:

Իսկ լեզուների մերձեցումն ու միաս-նո՞ւթիւնը, անշուշտ ինչ որ ոգեւորու-թեամբ կը հարցնի Ա. Ոսկերչեանը:

Սակայն պէտք է խմանալ, թէ մենք ինչով ենք ոգեւորւում եւ ինչու: Երբ խօսում ենք Սով. Միութեան ժողո-վուրդների միասնութեան մասին, նկատի ենք ունենում նրանց, ամէնից առաջ, բարոյա-քաղաքական միասնութիւնը, որ պայմանաւորուած է մեր բոլոր ժողո-վուրդների չահերի ու նպատակի ընդ-հանրութեամբ ու միասնութեամբ:

Ինչ վերաբերում է ՍՍՀՄ ժողովուրդ-ների կուլտուրաներին,, ապա մեր կու-սակցութիւնը եւ նրա հետ միասին մենք տարբերում ենք կուլտուրայի բովանդա-կութիւնը եւ ձեւը: Կուլտուրայի բո-վանդակութիւնը մեզանում ընդհանուր է, միասնական՝ սոցիալիստական, իսկ ձե-ւը՝ ազգային: Լեզուն ազգային կուլտու-րայի իւրայատուկ արտայայտութիւն է, այս առումով այն պատկանում է կուլ-տուրային ոչ թէ բովանդակութեանը, այլեւ ձեւային կողմին եւ իր բնոյթով ու հնութեամբ ամենապահպանողականն է բո-լոր ձեւերի մէջ:

Անշուշտ, մերձեցումներ կատարւում են, ընդհանրութիւններ ստեղծւում են նաեւ ազգ. լեզուների միջեւ: Այդ մեր-ձեցումները, անշուշտ, շատ աւելի շատ են, քան փորձում է ներկայացնել Ա. Ոս-կերչեանը, բայց եւ շատ աւելի քիչ են, քան ցանկանում է նա:

Իսկ արդեօ՞ք հարկ կայ անհանգստա-նալու, թէ լեզուների մերձեցումները եւ հետեւապէս յետագայ միասնութիւնը ինչ որ չափով (ասենք՝ մազի չափով) տու-ժել մեր ընդհանուր գործը՝ սոցիալիս-տական չինարարութեան, կոմունիստա-կան հասարակարգ կառուցելու գործը: Ոչ մի չափով: Չի կարելի անտեսել այն իրողութիւնը, որ մի կողմից տարբեր լեզուների դոյութիւնը բնաւ չի խանգա-րել ամենատարբեր ազգութիւնների աչ-խատաւորական զանգուածների միասնա-կան պայքարին, համաչխարհային մաս-շտաբի յաղթանակներին եւ միւս կողմից՝ համարեա ամէն մի ազգի, ժողովրդի մէջ եղել են կամ կան քաղաքական գա-ղափարական հակադիր ուղղութիւններ, չնայած լեզուական ընդհանրութեանը: Եւ եթէ ենթադրւում է, որ ապագայ կոմու-նիստական հասարակարգի հեռաւոր մա-սոյցներում լեզուները յանգելու են մի-ասնութեան, ապա այդ երեւոյթը՝ ազ-գային լեզուների աստիճանական մերձե-ցումն ու ձուլումը ոչ թէ միջոց է եւ ոչ էլ միջնակետ նպատակ՝ ապագայ հասարա-կարգին հասնելու համար, այլ միայն հետեւանք ընդհանուր հասարակական կեանքի զարգացման, ժողովուրդների ու նրանց մշակոյթների սերտ կապերի, փոխ-յարաբերութիւնների, փոխազդե-ցութիւնների՝ պատմական երկար ժա-մանակաշրջանում:

Եւ այս ամէնը բխում է լեզուի էու-թիւնից, նրա կառուցուածքային առանձ-նայատկութիւնից ու հասարակական դե-րի բնոյթից: Այս տեսակէտից էլ պէտք է մօտենալ լեզուին:

Հայոց լեզուի զարգացման եւ մասնա-ւորապէս տերմինաշինութեան բնագաւա-ռում գործող սկզբունքները լիովին հա-մապատասխանում են թէ կուսակցութեան

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆ

(ԵՐԳԻԾԱՆՔ)

— Պե՛րճ Գրիգորիչ, մէկ կուգամ, մէկ կ'ամչնամ:

— Ինչո՞ւ, Իւա՛ն, ինչո՞ւ կ'ամչնաս:

— Կ'ըսեմ՝ լաւ, դու կ'երթաս, իրա-ւունք ունիս, աշտարակեցի ես, քեզ կը հասկնան. ես ինչացո՞ւ եմ: Ձե՞ն ըսեր՝ խման Ռուսը ի՛նչ գործ ունի հոս, թէեւ ըսենք, մօր կողմանէ Հայ եմ ես եւ բա-ւական ծանօթ հայ գրանութեան ու լեզ-ուին:

Այսպէս խօսելով երկինքէն վար կու-գար Պերճ Պոշլեանը Ռուսի մը հետ: Երբ ծերունի վիպասանը յղնեցաւ, սրածայր ամպի մը վրայ նստեցաւ չունչ առնելու համար:

— Իսկ ես, գիտե՞ս ինչ կը խորհիմ, Իւա՛ն: Բոլորովին հակառակը: Մեր դի-ւղերուն մէջ՝ ծանօթը իրենց հիւրն է, ան-ծանօթը՝ Աստծու: Շատ կարելի է՝ դիս մոռնան եւ բոլորը թաղին գլուխդ եւ քեզ իրարու ձեռքէ յափշտակեն:

— Ի՞նչ կ'ըսես, իրա՞ւ, — ուրախացաւ Իւան:

— Այո՛, քեզի բան կ'ըսեմ: Մեր բար-քերը բոլորովին ուրիշ են: Մեզ մօտ այ-դի եւ հոգ ունեցող դիւզացին կը ցանկ. եթէ յանկարծ տարին լաւ եղաւ ու բերքը առատ, վախէն լեղին կը պատռի, ինչու որ բոլորը ծախել չի կրնար. — որո՞ւ կերցնեմ ես այս հացը, կ'ըսէ: Միայն հացը չէ, տակառներով ու կաթսաներով դինի, տիկերով դոչար, քիլոմէթրներով երշիկ, ալանի, պաստեղ, չիր: Դէ՛, հիւր բեր ու կերցուր, որ վերջանայ: Ժամա-նակ մը անցորդները, երբ Աշտարակի մօ-տենային, ճամբանին կը ծռէին, որպէսզի չնկատուին, կամ դիշերով կ'ճամապարէին աշտարակեցի ունեւորին ձեռքը չիյնալու համար: Վա՛յ թէ մէկը բռնեցին, ամ-բողջ դիւղը ձայն կուտայ, եւ դիւղացին խիստ օղակով կը չրջապատէ քեզ՝ փրփը-րուն դինիի դոյլը մէկ ձեռքը, տապ-կած հաւը կամ ձուլաղեղը՝ նշխարքանման ճերմակ լաւաշներու մէջ փաթթած՝ միւս ձեռքը: Կը համարձակի՞ս մէկուն բերածը ընդունիլ, միւսինը՝ ոչ: Դանակները կը մերկանան իսկոյն եւ մարդիկ դեսին կը դլորուին...:

— Կուսի ժամանակ դինիները չե՞ն թա-փիր:

— Չէ՛, դինիներուն վնաս չկայ:

— Այդ մէկը լաւ է. յետո՞յ:

— Դեռ պէտք է մէկ-մէկ այցելես տու-ները եւ նստիս սեղանի առաջ: Ընտանիքի անդամները կը սկսին ամանեղով դինի կրկլ ու ծայը կուտայ «կենաց»ներու չարքը եւ անթիւ անդամ կը կրկնուի: Հապա՛, այսպէս է հիւրասիրութիւնը մեզ մօտ: Աշտարակեցին հիւրասիրութեան ժամանակ չափը պահել չի դիտեր:

— Շատ ապէկ, իսկ կառավարութիւնը չի՞ միջամտեր, կամ հիւրերը վերջէն չե՞ն բողոքեր:

— Կը բողոքեն, բայց ո՞ր դատաւորը կը համարձակի ի վնաս աշտարակեցիին վճիռ տալ:

— Երաշտը չի՞ վնասեր ցանքերուն:

— Սուրբ Գէորգը մեռե՞ր է, որ աշտա-րակեցին երաշտ տեսնէ: Տարեկան ուժ հարիւր ոչխար մատաղ կ'ուտէ սուրբը. ղո՞ւր տեղն է:

— Դէ՛, երթանք, անհամբերութենէ կը ճաթիմ:

— Երթանք:

— Բայց ահա՛ Աշտարակը:

— Վերջապէ՛ս: Դուն առջեւէն դնա, ես քու ետեւէդ: Զգոյշ ըլլանք, չկոր-սընդնենք դիրար:

Հիւրերը ոտք դրին առաջին փողոցը եւ հաղացին կամացուկ: Ջրուոր մը «բարեւ ձեզ» ըսաւ ու անցաւ:

Քանի մը քայլ անդին բանուոր մը «բա-րի լոյս տայ» ձայնեց ու դնաց: Ապա սայ-լապան մը «հեռո՛ւ» որոտաց ու առաջ անցաւ: Մարդ մըն ալ տիկով դինի կը տանէր: Իւան ինքզինք բռնել չկրցաւ ու երբ կարմիր հեղուկին կը մօտենար՝ «անդին դնա, ձիուն տակ կ'իյնաս» պո-ռաց ափերը ձին մարակելով:

Երկու ուղեւորները կանդ առին դիւ-ղին հրապարակը եւ աղչահար սկսան պատերուն նայիլ ու մեքենայօրէն կար-դալ. «Աշտարակի Գործադիր Կոմիտէ», «Դարաժ», «Ճաշարան», «Փոստ», «Աբ-բատ դինիի գործարան»...:

— Մտի՛ր, Իւան, — կանչեց Պոշլեան եւ, դառնալով դինիի պահեստապետին, հարցուց.— դինի ունի՞ք հա՛յրենակից. դէմքդ ըսես՝ ծանօթ պիտի ըլլայ ինծի:

— Բոլոր դինեմտներուն ծանօթ կը թուի դինիի պահեստապետը. ո՛չ, ես քեզ չեմ ճանչնար եւ ծախու դինի ալ չունիմ:

— Ծախու չենք ուզեր արդէն, մենք հիւր ենք:

— Հիւր էք, դէպի ձախ անցէք. հիւ-րանոցը հոն է:

— Հիւրանոց հրաւիրողները, եթէ չեմ սխալիր, քիչ մը կը ժպտին ու այդպէս խիստ չեն խօսիր:

— Քալէ, Աստուածդ սիրես, հէգեմի լսելու ժամանակ չունիմ: Գացէք, այ-տեղ կենալը արդիլուած է:

Երբ, ժպիտը իրենց երեսին վրայ տա-ռած մեր հիւրերը հիւրանոց գացին եւ դինի հարցուցին, չիրը 2 ռուբլի 50 կո-պեկ ըսուեցաւ իրենց, իսկ պահակելու հա-մար երեքական ռուբլի պահանջեցին, ա-ռանց ձուլագեղի...:

— Հիմա ո՞րն է ճիշդը, — դառն չեշ-տով հարցուց Իւան իր ընկերոջ, — քու պատմո՞ծդ, թէ մեր տեսածը:

— Իմ դիրքերուս մէջ այդպէս էր Աշ-տարակը:

— Իսկ այդ դիրքերը դրելու ժամանակ դինով չէի՞ր, կամ խելքդ գլո՞ւխդ էր: Դուն քանի մէջ պառանցելու սովորութիւն ունի՞ս:

— Չէ՛, չեմ պառանցեր, բայց քիչ մը սկսայ կասկածիլ, որովհետեւ իմ դիր-քերս դրած եմ Թիֆլիսի մէջ եւ բնաւ Աշտարակ չեմ եղած:

— Հասկցայ հիմա: Որքան գիտեմ, ո՛չ միայն դուն, այլեւ ձեր հայ դրագները, չնչին բացառութեամբ, երդած են այն երկիրը, զոր իրենք բնաւ չեն տեսած: Քու պատմածդ Աշտարակ չէր, այլ հո-դեկան հիւանդանոց: Ափսո՛ս, հազի՛ր ափսոս, քեզի հետ եթէ չդայի, ընկերնե-րով կախէիր կ'երթայիր ազուր քիֆ ընե-լու...:

ԼԵՒ ԿԱՄՍԱՐ

ՅԱԳՈՒՎՈՎՍՔՅ

ՊՈՒՇԿԻՆԻ ԴԱՇՏԻՆ

—*—

ԴՎԱԴՈՓ

ԴՎԱՉՈՒՈՒ ԴՈՍՏ

—

ՊՈՒՇԿԻՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐԸ ՎԱՐ ՊԱՏՄԵԼ ԻՐԵՆՑ ԴԱՏԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՊԱՂՎԱԿԱՏՈՒՆՈՒՄ

ԳԼՈՒԽ ԻԵ.

Ես ամեն անգամ, երբ ինձ հանդիպում էի Պուշկինի ընկերներից որևէ մեկին, ինձ հետաքրքրում էր իմանալ, թե ինչպես էր նա ծանոթացել Պուշկինի հետ, ինչպես էր նրանց ընկերությունը սկսվել, ինչպես էր զարգացել և ինչ ձևեր էր ստացել։ Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչ էր ասում Պուշկինը իր ընկերների մասին, ինչպես էր նա վերաբերվում նրանց, ինչ էր կարծում նրանց մասին։ Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչ էր ասում Պուշկինը իր ընկերների մասին, ինչպես էր նա վերաբերվում նրանց, ինչ էր կարծում նրանց մասին։ Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչ էր ասում Պուշկինը իր ընկերների մասին, ինչպես էր նա վերաբերվում նրանց, ինչ էր կարծում նրանց մասին։

Կը խնդրուի մեզմէ յանուցանել յան – կարծական մահը՝

ՍՏԵՓԱՆ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ

(Սէօլէզցի)

որ պատահած է իր բնակարանը՝ 115 Պուլ· Ռոտէն , Իսի լէ Մուլինօ :

Մանրամասնութիւնները վաղուան թիւով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Անահիտ Գոնիալեան , Պ· Վաղդէն Շիրինեան կը յանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Ցողհ· Մկրտիչ եկեղեցին իրենց մօր՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿ· ՎԱՆՈՒՀԻ ՇԻՐԻՆԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ :

Իգիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

×

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Փարիզի Ս· Ցողհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ , Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895 դէպքին , եւ 1915ի տեղահանութեան ընթացքին ինկող ընդհ· նահատակներու , եւ կախաղան հանուած 53 հայրենա – կիցներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի մեր հայրենակիցները, իրենց յարգանքը արտայայտելու անոնց յիշատակին :

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ· Մ· Առաքելեան վեց ամսուան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ· Երամեանի (Անիէռ) :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Ս. ՊՕՂՈՍ-ՊԵՏՐՈՍ

Այս կիրակի (3 Դեկտ·), Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյ մէջ կը պարատագէ եւ կը քարոզէ Ս· Էջմիածնի մխաքան եւ Ռումանիոյ – Պուլկարիոյ թեմին Առաջնորդ ՏԻՐԱՑՐ ԵՊՍ· ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ :

ՇԱԽԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Պատարագ կը մատուցուի այս կիրակի առաւօտ :

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՏՕՆԱԾԱՌ ՃԱՇԱՊԱՐ

Պատրաստուեցէք այժմէն եւ ապահովեցէք ձեր սեղանը՝ Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր ·Մշակութային Միութեան սարքած աւանդական Տօնածառ ճաշապարին, որ տեղի պիտի ունենայ Յունուար 14ին , Կիրակին , ժամը 16էն կէս գիշեր Օթել Ֆարօի չքեղ սրահներուն մէջ ,

71, Bld. Charles-Livon

Կերուխում , խրախճանք եւ պար եւ գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Orchestre RAPHAEL SERRANO

Դիմել ձեզ ծանօթ վարչական անդամներուն , Պ· Հրաչ Մարաիրոսեան , հեռ· 48–85–60 , Պ· Արսլան հեռ· 62–60–03 եւ կամ կեդրոնատեղին՝ Պ· Եավէրին , հեռ· 20–26–74 :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Պուլ· Օտտոյի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, այսօր Հինգշաբթի , ժամը 15ին ընկեր Ամատանեանի բնակարանը : Կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ·ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի վարչութիւնը ընդհ·ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամուհիները, Դեկտ· 2ին ժամը 15ին, Ա – հարոնեան ակումբը : Կը խնդրուի անդամուհիներէն ներկայ գտնուիլ ժողովին : Օրակարգ·— Հ· Օ· Մ·ի բացառիկ շրջաբերականի ընթերցում :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Մարսէյլի մասնաճիւղը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ համակիրները, այս կիրակի կէսօրէ հետ ժամը 3ին, Պատ տը Կլօպի սրահին մէջ , 7 Պուլվար տ'Ալբէն : Վարչութիւնս կը խնդրէ որ անպայման հայրենակիցները ներկայ ըլլան : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ· Կապոյտ ամէլի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Վարուժան Սարգիսեանէ 30 ֆր·, իրենց եղբօր մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ : Նոյնպէս մասնաճիւղը առացած է Տիկին Թագուհի Բազումեանէ 30 ֆրանք փոխան ծախկեպսակի ողբ· Յակոբ Վարժապետեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Փարիզի Ս· Ցողհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու համար եկեղեցւոյ եւ աթոռներու նորոգութեան :

Նախկին դումարը	273·203·50
Պ· Վաղինակ Թէրզեան , փոխան ծաղկեպսակի Գոհարիկ Ղազարոսեանի մահուան առթիւ	100·—
Գարաեան , Բազումեան եւ Տաբօնեան ընտանիքները Տիկին Թագուհի Զաքչաքեանի մահուան առթիւ	50·—
Ընդհ· դումար	273·353·50

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է պարահանդէսին որ տեղի ունեցաւ 18 Նոյեմբերին , ընկերուհի Իսկուհի Փափազեանէ լցօներ – ըը , ընկերուհի Տէր – Ալթունեանէ երեք ափսէ թերթանուշ , նոյնպէս ընկերուհի Մանթասեանէ երկու ափսէ թերթանուշ :

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

16 – 18 տարեկան երիտասարդ մը կ'ուզուի Մարսէյլի մէջ, զգեստեղէնի վաճառորդ – Ֆորէնի մը համար :

Դիմել՝

58, Bd. Piot
LA POINTE ROUGE — MARSEILLE (8)

« BIZUTHAGE 67 »

ՊԱՐԱՆՅԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՏԱՆ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 2ին
ժամը 21էն մինչեւ լոյս
PAVILLON
DES ETUDIANTS ARMENIENS
57, Bd. Jourdan — Paris (14e)

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Անիէռ Պուա Քոլոմպի Կապ· Խաչի մասնաճիւղին Թէյասեղանը այս կիրակի (3 Դեկտեմբեր) կէսօրէ հետ ժամը 4ին , Անիէռի Թաղապետարանի Թիւ 3 սրահին մէջ :

Centre Administratif et Social
16, Place Hôtel de Ville — Asnières

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

Ս· ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻԻ
Կիրակի , 17 Դեկտ· 1967

Պուլվար Օտտոյի եւ շրջակայից Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը այս տարի բացառիկ չուքով պիտի կազմակերպէ եւ տօնախմբէ եկեղեցւոյս եւ հայ ժողովուրդի մեծագոյն սուրբերէն՝ Ս· Ցակոբի տօնը :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊՍ· ԹՐԹՌԵԱՆ

Ժամերգութիւն ժամը 8ին , Անդաստան 9·30ին , Պատարագ 10ին , քարոզ 11ին , Մատաղօրհնէք 11·30ին :

Նուիրատուներու դործը դիւրացնելու համար մասնաւոր յանձնախումբեր , պաշտօնական ստացագիրներով պիտի պտրտին Թաղիս եւ շրջաններուն մէջ հաւաքելու համար հաւատացեալներու սրբատաբուխ նուէրները :

Կը խնդրուի մատաղու կենդանիներ նուիրողներէն որպէսզի մատաղի օրհնութենէն նուազագոյն մէկ շաբաթ առաջ դան եկեղեցի եւ արձանագրել տան իրենց նուիրելիք մատաղու կենդանիները :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ
Փարիզի երեսփոխան եւ Փոնսէյէ ժէնէրալ
KASPEREIT
եւ ներկայութեամբ 9րդի Պ· քաղաքապետ
GERVILLE REACHE
ԿԻՐԱԿԻ , ԴԵԿՏ· 3 ԺԱՄԸ 17ԷՆ ԿԷՍ ԳԻՇԵՐ
GRAND HOTEL, 12 BOULEVARD DES CAPUCINES

Նուագախումբ Վարդիվաճեան
Vedette des disques Malmaison
Հաճելի գեղարուեստական բաժին
Նաւասարդ խումբով

Ուսանողներուն կէս գին Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները 924–38–54

ԼԻՈՆԻ «ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳ ՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՏԱՐԵԿԱՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Շաբաթ , Դեկտ· 2 , ժամը 21էն մինչեւ լոյս Պոռնի օդակայանի
LES SOUCOUPES VOLANTES *սրահներուն մէջ :*
Ի նպաստ եկեղեցւոյ նոր երգէոնի մը գնման :
ԿՈՄԻՏԱՍ երգչախումբը կը մասնակցի խմբական երգերով

Orchestre RENÉ PIERRE
avec sa chanteuse COLETTE ROBERT

Ճոխ պուֆէ մատչելի դիներով Ընտանեկան տաք մթնոլորտ

ՅԻՍՆԱՄԵԱՅ ՅՈՒԲԵԼԵԱՆ

ԴԵՐԱՍԱՆ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ

Կը նախագահէ **ԳԱՌՋՈՒ**

Կիրակի , Դեկտ· 10 , ժամը 21իճ
SALLE GAVEAU, 45, Rue La Boëtie — PARIS

Գմբէթեանի կեանքին ու գործին մասին կը խօսին՝
Պ· Պ· ԱՒԵՏԻՍ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆ , ԳԵՂԱՄ ՓՇՆԷՐՃԵԱՆ : ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ եւ ՎՐԱՄ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կ՚ԵՐԳԷ ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն չարժանկարի համաշխարհային վրտէք

ԿՐԷԿՈՒԱՌ ԱՍԼԱՆ
Դաշնակ՝ ՌԱՖՖԻ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ինչպէս նաեւ՝ ՏԻԿ· ՀԱՅԿՈՒՀԻ ԽԼՃԸ ՇԵԱՆ – ԼԱՇԱՍԱՆԵԸ , Պ· ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ եւ «ՆԱԻԱՍԱՐԴ» պարախումբը իր ամբողջական կազմով եւ նուագախումբով :

ԱՐՏ· ԳՄԲԷԹԵԱՆ կը ներկայացնէ պատկեր մը Շաւթի «ՀԻՆ ԱՍՏՈՒԱԾՆԵՐ»էն, կատարելով միայնակ՝ Իչխանի , Վանահօր եւ Ծերունի վանականի դերերը :

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է՝ ՀՐԱԻԻՐԱՏՈՄՍԵՐՈՎ
Հրաւիրատոմսերը նախապէս ապահովել Պ· Գէորգ Պաբըճեանի մօտ՝
35, Rue de Trévise

ՃԱՇ - ԽՆՋՈՅՔ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը կազմակերպած է բացառիկ ճաշ – խնջոյք մը :

Կիրակի , Դեկտեմբեր 3 , ժամը 16ին , Փըթի Ֆլամառի Փըթի Տրափօ սրահին մէջ :

Ի նպաստ իր բարեգործական ձեռնարկներուն :

Կը նախագահէ ԲԺ· ԱՐՇԱԿ ՊՕՂՈՍԵԱՆ
Կը բանախօսէ ԺԻՐԱՑՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ
Հանդիսութիւնը կը վարէ՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :
Կը մասնակցի՝ ՌԻՎԷ ՐՕՊՆ
Մասնաւոր օթաքար մը վարձուած է երթ ու դարձի համար :
Մեկնում օթաքարի՝ Մերի տ'Իսիկ ժամը 3·30ին , Պուլվար Բոտէն դեղարանին դիմացը ժամը 3·45ին , Հորիթալ Պերի՝ ժամը 4ին :

Ճաշագին 10 ֆրանք

Անձնական ինքնաշարժներու յատուկ փարքինկ :

Հ. Յ. Դ.

ՎԱՂԱՆՑ — Հ· Ց· Դ· ընդհ· ժողովը այս Ուրբաթ (Դեկտ· 1) երեկոյեան ժամը 8·30ին ընկեր Ց· Քէչէճեանի տունը : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Անդամատուրները միասին բերել :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Օննիկ Պինոգեան , բնիկ Զօրլուեցի որ Փարիզ կը դանուի : Զինքը փնտռողն է իր դասընկերը : Կը խնդրուի իրմէ կամ ան – ղեկութիւն ունեցողներէն հասցէն անյա – պաղ հաղորդել «Յառաջ»ի խմբագրու – թեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հրաչեայ Մխիթարեան (Ցարութիւնեան) Նահապետի , ծնած Ալաչկերթի Եօնջալու գիւղը , ապրած է Հայաստան Հոկտեմբերեան շրջան Իգտալու գիւղ , եղած է Թալինի շրջան սպառկոոպի վարիչ , ուրկէ մեկնած է հայրենական պատերազմին եւ գերի ինկած Գերմանացի – ներու : Պատերազմէն ետք եղած է Ֆըրանսա : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել Հրաչի հօր՝ Նահապետ Մխիթարեանի , քաղաք , Երեւան , Մուրացան փողոց 113 կամ Բագրատ Աւետիսեանին՝

318 Bayard Road, Upper Darby
PA. 19082 (U. S. A.)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)